

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXVII Nr. 5-6
MAI-IUNIE
1968

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

**Prea Fericitul Părinte
JUSTINIAN
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României**

VICEPREȘEDINȚI :

**P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului**

**P. S. CHESARIE
Episcopul-Dunării de Jos**

MEMBRI :

**P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar-patriarhal**

**P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan**

REDACTOR RESPONSABIL :

**P. C. Pr. STAN DIMANCEA
Consilier cultural mitropolitan**

C U P R I N S U L

Pag.

ANIVERSĂRI

P.S. Episcop ANTIM al Buzăului, <i>La o aniversare. Un mare eveniment în istoria contemporană a Bisericii noastre</i>	485
P.S. Episcop CHESARIE al Dunării de Jos, <i>Arhiereu credincios</i>	489
P.S. Episcop ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL, <i>Două decenți în slujba Bisericii și Patriei</i>	493
REDAȚIA, <i>Arhiepiscopia Bucureștilor în ultimii douăzeci de ani, 1948 — 6 iunie — 1968</i>	495
REDAȚIA, <i>Douăzeci de ani de la întronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Momente ale festivităților jubiliare</i>	552
Pr. IOAN N. DĂRVĂRESCU, <i>Întru mulți ani Prea Fericite Părinte</i>	569
Pr. ARJOCA AURELIAN, <i>Omagiul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, cu prilejul împlinirii a două decenți de înaltă arhipăstorie: 1948—1968</i>	571
Pr. VICTOR N. POPESCU, <i>Viața spirituală în internatele institutelor teologice, sub Prea Fericitul Patriarh Justinian</i>	576
Pr. Prof. Dr. MIHAIL BULACU, <i>Ctitoria Patriarhală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la biserica Sfântul Elefterie din Capitală</i>	583
Pr. DUMITRU SOARE, <i>Inchinare (versuri)</i>	586
Pr. TEM. LEUȘTEAN, <i>Spre alte culmi (versuri)</i>	588

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. ALEXANDRU ARMAND MUNTEANU, <i>Căldură omiletică</i>	591
Pr. I. VESA, <i>La duminica Samarinenții</i>	652
Prof. C. PAVEL, <i>La Sfântul Constantin și Elena</i>	655
Pr. Prof. GH. SÎRBU, <i>Hristos prezent în cei ce cred în El</i>	658
Pr. IOAN MIRCEA, <i>La Înălțarea Domnului</i>	662
Diac. Prof. EMILIAN VASILESCU, <i>La Sfânta Treime (lunea Rusaliilor)</i>	667
Pr. CONSTANTIN PÎRUV, <i>La Duminica Tuturor Sfinților</i>	670

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Acțiuni în slujba Păcii (mai—iunie)	673
Prof. O. BUCEVSCHI, Știri ecumenice	685

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. ION ST. CRISTACHE, <i>Activitatea omiletică a Sfințului Ioan Hrisostom la Antiohia</i>	701
Diac. GEORGE DINCĂ, <i>Inceput de slovă în Țările Române</i>	711

DOCUMENTARE

† TIT SIMEDREA, <i>Cel mai vechi document arheologic creștin găsit pe teritoriul țării noastre</i>	719
PAVEL CHIHAIĂ, <i>Efigii monetare și portrete votive ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân</i>	721

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI
--

REDACȚIA, <i>Conferințele de orientare din luna mai 1968</i>	748
A. N. P., <i>Serbarea de sfârșit de an la Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București</i>	750
ASISTENT, <i>Biserica din satul Drăgăneasca</i>	753
ASISTENT, <i>Hramul Bisericii Bulgare din București</i>	758

RECENZII

P. E. Miculescu, <i>Monumentele de pe Dealul Patriarhiei</i> , Editura Meridiane, București, 1967, 40 p. + 30 ilustrații	762
«Almanah — 1968», editat de Parohia Ortodoxă Română din Viena, de I. S. Suzy Dufrenne, <i>L'illustration des psautiers grecs du Moyen-Age, I. Pantocrator 61; Paris grec 20; British Museum 40 731</i> . Prefacé par André Grabar, Paris 1966, de DINU A. DUMITRESCU	765
<i>Istoria ilustrată a picturii de la arta rupestră la arta abstractă</i> , trad. din l. franceză de SORIN MĂRCULESCU, București 1968, de A. P.	768
Nicolae Lungu, <i>Coruri, pe versuri populare</i> , Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, București, 1968, de I. S.	769
	771

Intru mulți ani Prea Fericite Părinte Patriarh !

A N I V E R S Ă R I

LA O ANIVERSARE

UN MARE EVENIMENT ÎN ISTORIA CONTEMPORANĂ A BISERICII NOASTRE

La 6 iunie 1968 s-au împlinit douăzeci de ani de la urcarea Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian pe scaunul patriarhal.

Douăzeci de ani, în viața milenară a Bisericii noastre, nu e mult. Dar ceea ce prezintă interes pentru istorie nu este numărul anilor, ci măsura și rezultatul faptelor împlinite.

I-a fost dat Prea Fericitului Patriarh Justinian să trăiască cele mai glorioase și frământate file din istoria zbuciumată a neamului nostru, când o lume plină de nedreptăți și păcate se stingea sub avântul vijelios al unei vieți noi, care scutura din temelii organizarea statală și socială a țării spre a instaura echitatea și morala socială.

Nici o naștere nu se face fără durere. Lupta între vechi și nou nu a fost nici simplă și nici ușoară. Iureșul ciocnirii între două concepții diferite asupra omului și rostului său în lume, asupra rânduiei familiei, societății și statului, trebuia în mod inevitabil să atragă Biserica.

La noi ca și pretutindeni, acum ca și totdeauna, Biserica a făcut parte din istorie, înscriind fapte, după meritul celor care au condus-o.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a trăit din plin transformarea vieții sociale în țara noastră, fiind prezent în toate ocaziile în care Biserica avea chemarea să-și aducă contribuția ei. Trebuie să subliniem din capul locului meritul său excepțional, anume intuiția sa remarcabilă asupra viitorului, capacitatea conștiinței sale de a descoperi pe cale rațională și divină din timp cele ce-au urmat, alegând mijloacele potrivite de administrație bisericească și îndrumare sufletească a dreptcredincioșilor, la vremea convenită, spre zările luminoase ale unei ere noi.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a condus nava bisericească a ortodoxiei noastre pe valurile înșumate ale unei lumi în transformare, cu mîna sigură și cu clarviziunea unui cirmaci care știe ce vrea, coordonînd metodic și cu tact acțiunile cele mai potrivite, spre a feri cît mai mult cu putință Biserica și slujitorii ei de consecințele unei greșite înțelegeri, pentru a nu produce o ciocnire între interesele Bisericii și ale

statului pe care trebuie să-l servească, pentru a adapta forme vechi și depășite de organizare bisericească la viața nouă care-și afirmă tăria și calitățile, precum și pentru a păstra relațiile cu Bisericile surori.

Sărbătorirea Prea Fericirii Sale prilejuită de aniversarea a două decenii de activitate patriarhală și inițiată de un grup de înalți ierarhi în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Iustin, Mitropolitul erudit al Moldovei și Sucevei, a fost o fericită consacrare a succeselor repurtate de Prea Fericirea Sa în toate domeniile.

Din depărtări și de peste mări s-au ostenit Prea Fericitul Patriarh Benedict al Ierusalimului, Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei, Catolicosul Gruziei Efrem și alți reprezentanți de seamă ai Bisericilor ortodoxe și creștine, unindu-și glasurile cu persoanele cele mai autorizate ale statului nostru, ale Bisericii noastre și ale cultelor religioase din țara noastră, spre a omagia pe Intiiistătătorul Bisericii Ortodoxe Române.

Această sărbătoare este triumful ideilor unui om pe care Dumnezeu l-a predestinat să țină în mâinile sale destinele Bisericii noastre și recunoașterea înfăptuirilor sale, după ani îndelungați de străduinși și veghe, în care nu toate zilele au fost însoțite și senine, iar rodul a fost cules cu o totală și dezinteresată dăruire de sine.

Sintem mulțumiți și încântați a fi fost martorul multor împrejurări din viața Prea Fericirii Sale.

Il cunoaștem de pe vremea când preot paroh în orașul Rîmnir-Vilcea, lupta cu nedreptățile, nepăsarea și reaua credință a politicienilor de atunci; am asistat la înscăunarea sa în jețul istoric al mitropoliților Moldovei, când încă se găseau unii care, neînțelegînd sensul istoriei, se îndoiau de justetea vederilor sale; l-am însoțit la Moscova, unde-și afirmă poziția credinței strămoșești, și am avut fericirea să asist la sărbătorirea a două decenii de patriarhat, ocazie de popas și verificare când, într-un cor unanim, popor și clerici din țară și de peste hotare, unit fiind și reprezentantul guvernului nostru, Dl. Profesor Dumitru Dogaru, secretar general al Cultelor, au omagiat pe cel care fără a ține seama de prejudecăți, a combătut și a învins toate greutățile, recunoscîndu-i-se meritele.

Nu vom face biografia Prea Fericirii Sale. Viața Sa aparține istoriei și este rostul celor care se ocupă cu studiul ei să se străduiască pentru a înșirui după file de calendar ale anilor trecuți activitatea fără seamăn a Prea Fericirii Sale.

Ne vom lua silinta doar să deslușim ideile sale conducătoare după scrisul său, fapte și date ce ne sînt cunoscute.

Prea Fericitul Patriarh Justinian si-a făcut un ideal și un principiu fundamental de conduită din apostolatul social, căruia s-a dedicat cu toate gîndurile și acțiunile sale.

Apostolatul creștin ne cere să împlinim misiunea noastră și «pe linie religioasă și pe linie socială», spune Prea Fericirea Sa.

Sub oblăduirea Prea Fericirii Sale, Biserica a înțeles și a contribuit, pe măsura chemării și posibilităților ei, la înnoirea și perfecționarea dreptcredincioșilor.

Statul socialist asigură libertatea deplină a cultelor religioase, dar nici o organizație statală nu va da friu liber celor ce agită idei dăunătoare acoperite de masca credinței. Sub semnul continuității și al tradiției vii, slujitor al celor mai nobile și permanent valabile adevăruri ale Evangheliei, legat de vrerile și năzuințele Bisericii și neamului nostru, Prea Fericirea Sa a înțeles că preoții împreună cu credincioșii pe care-i păstoresc trebuie să fie alături de întregul nostru popor și noile lui aspirații și nevoi, după cum însuși mărturisește.

Pentru aceasta trebuia asigurată unitatea de credință și suflet a românilor din Transilvania, îndepărtați forțat de la dreapta credință, și Prea Fericirea Sa a avut satisfacția să participe la actul solemn din anul 1948 de la Alba Iulia, când frații ademeniți de interese străine reveneau de bunăvoie la sinul Bisericii străbune.

Țara adînc tulburată de ura religioasă în trecutul apropiat, a fost acum împăcată și reprezentanții tuturor cultelor religioase din România găsesc adăpost și înțelegere în dealul Patriarhiei.

Toate vechile organizări bisericești își pierduseră actualitatea și trebuiau refăcute. Într-un răstimp scurt, pentru că vremea nu pregeta, au fost făurite norme noi pentru Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, — legea de bază a Bisericii noastre, aprobată de Prezidiul Marii Adunări Naționale, pentru organizarea Patriarhiei, pentru funcționarea instituțiilor de pregătire a personalului bisericesc, pentru numirea și transferarea clerului, pentru asigurarea disciplinei bisericești, pentru organizarea vieții monahale, pentru administrarea averilor bisericești, pentru asigurarea bunurilor aparținînd Bisericii ș.a.

Prea Fericirea Sa a avut grije și de asigurarea sănătății și bătrîneții clericilor și familiilor lor, prin crearea Casei de pensii, înființarea de case sanatoriale și case de odihnă.

Marile idealuri morale ale omenirii de pretutindeni și de totdeauna: egalitatea între oameni și popoare, dreptatea socială, pacea, frățietatea și dragostea, au preocupat cu osebire pe Prea Fericirea Sa. Pentru aceasta a intervenit de numeroase ori cu vorba, cu scrisul și cu pilde.

În numeroasele vizite ale celor mai reprezentative personalități bisericești de peste hotare ce a primit, ca și în vizitele ce a făcut în străinătate, a stabilit relații de bună înțelegere creștină și a atras admirația și respectul pentru Biserica și statul nostru.

În afară de toate aceste preocupări, pe cît de numeroase pe atît de însemnate, vrem să mai amintim zelul Prea Fericitului Justinian de ctitor de biserici și așezăminte bisericești, precum și de restaurator de monumente istorice. Pasionat îndrăgostit de neamul său, Prea Fericirea Sa a înțeles să respecte și să mențină tradiția vie românească și urmele istoriei noastre, construind și reparînd. Este de mirare pentru acela care știe cum se găsește timp pentru măgăloasa atenție de bun gospodar, cu care urmărește realizarea gîndurilor Sale.

Prea Fericitul Patriarh Justinian și-a ținut cu prisosință legămîntul luat încă din anul 1945, cînd și-a început ucenicia de înalt ierarh, ca Vicar Arhiepiscop la Iași: «Acolo unde este înțeles, eu semăn credința.

Acolo unde este disperare, eu semăn nădejde. Acolo unde este ceartă, eu semăn pace. Acolo unde este ură, eu semăn iubire. Acolo unde este întunecare, eu semăn lumină».

Prea Fericirea Sa poate fi mîndru de această apoteoză a activității sale care, este sigur, va dăinui. Providența divină ni l-a trimis spre binele Bisericii și al Patriei noastre.

Ca Episcop sufragan, pilda și indemnul său ne-au determinat nu numai să-l admirăm, ci să-l ascultăm și să-l imităm, după putințele noastre. Noile construcții și restaurări de la Centrul Eparhial Buzău ca și trecerea micilor dificultăți, inerente uneori administrației bisericești, sînt datorate izvorului de sfaturi și incurajare care este pentru noi Prea Fericirea Sa.

La strălucitele urări făcute cu măiestrie și sinceritate de personalități din țară și din afară, unesc smeritele mele rugăciuni pentru ca bunul Dumnezeu să-i dăruiască o îndelungată arhipăstorire, plină de sănătate și puteri de muncă spre continuarea operei ce a înfăptuit cu atît de mare succes pînă acum.

În numele clerului și credincioșilor Eparhiei Buzău îi spunem din toată inima: «La mulți și fericiți ani!»

† ANTIM
Episcop al Buzăului

ARHIEREU CREDINCIOS

«Eu îmi voi ridica Arhiepiscopul credincios care îmi va sluji după inima Mea și după gândul Meu» (I Regi II, 35).

Cu simțămîntul de aleasă satisfacție și de încredere pe care ni-l dă apartenența noastră la Sfînta Biserică Ortodoxă Română, cu fiecare zi constatăm cu bucurie cum acest dumnezeiesc așezămînt înscrie tot mai multe fapte și o tot mai bogată rodire, spre cele ce sînt spre slava lui Dumnezeu și spre folosul credincioșilor.

În fruntea acestei activități meritorii se conturează în mod deosebit chipul luminos și personalitatea Întîistătătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Părintele nostru al tuturor.

Anul acesta, la 6 iunie, într-al 68-lea an al vieții Sale, Prea Fericirea Sa împlinește 20 de ani de slujire închinată Bisericii și poporului nostru ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Sensul unei adevărate slujiri sacerdotale se desprinde și se înțelege prin prisma împlinirilor pilduitoare ale trebuințelor aproanelor și ale societății și întrucît această slujire se conformează cu voia lui Dumnezeu, ca chip și asemănare, ca fapt, simțire și voință. Acest principiu este cu atît mai valabil cînd slujirea vine de la Păstorul cel mare, care este învestit și cu cea mai mare răspundere.

Două decenii de slujire lui Dumnezeu și oamenilor, din locul cel mai înalt, este un interval respectabil de timp. Iar cînd acest timp a fost așa de bine valorificat, cu atît mai mult este o binecuvîntare de la Dumnezeu și o biruință aducătoare de mari foloase pentru cei asupra cărora se răsfrînge această slujire.

De aceea, este de datoria noastră a tuturor să ne oprim asupra acestui poros sărbătorec, care înseamnă așa de mult în viața Bisericii noastre, a Patriei, a Ortodoxiei și a relațiilor interconfesionale; pentru că noi pururea sîntem datori să ne aducem aminte de mîi-marii noștri și să le urmăm credința, rîvna, dragostea lor prisositoare, și prin aceasta să întărim și pe alții.

Deci, din respect adînc și dintr-o pioasă datorie față de cel ce conduce cu multă înțelepciune Biserica noastră, pe drumul cel bun și fără de

primejdii, facem din această aniversare zi de praznic și de bucurie pentru toți fiii Bisericii.

Personalitatea excepțională de conducător bisericesc ne apare nouă pe deplin conturată în viața, preocupările, faptele și gândirea Prea Fericirii Sale, dovedite și mărturisite nouă fiecăruia în nenumărate acțiuni și prilejuri.

Faptele au arătat că în orice timp și în orice problemă care interesează și angajează activitatea Bisericii, atât înăuntru cât și în afară, Prea Fericirea Sa este prezent de la început și până la sfârșit, stînd în frunte cu îndemnul, cu stăruința și cu pilduirea. În fața oricărei probleme, cît de grea s-ar părea, Prea Fericitul nu șovăie, ci în înalta-i înțelepciune și cu experiența dobîndită găsește întotdeauna soluția practică de dezlegare, momentul cel mai potrivit și mijloacele adecvate. Astfel, ca marii ierarhi din viața Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa s-a dovedit a fi conducătorul duhovnicesc deschizător de drumuri, cîrmaciul neînfricat care știe să se orienteze și să intuiască devenirea și păstorul care are puterea de a mobiliza și pe alții, ca să îl urmeze cu încredere pînă la capăt.

Gîndul ne transportă în primii ani de după terminarea celui de al doilea război mondial, cînd Bisericii i se puneau în față probleme dintre cele mai greu de rezolvat. Căci în afară de ajutorul cu care trebuia să vină în sprijinul acțiunilor întreprinse de poporul nostru pentru tălmăduirea rănilor provocate de război și pentru refacerea țării pe baze noi democratice, Biserica avea și propriile ei probleme de rezolvat. Avea nevoie de o înnoire și de o reactivare a lucrării ei pe baza sfințelor tradiții ale Ortodoxiei, la nivelul cerințelor vremurilor de adînci prefaceri sociale.

Dar, pentru ca să poată ajunge la acest rezultat, îi trebuia mai întîi un conducător energic și ăscușit, o minte luminată, un om de acțiune și de curaj. De asemenea, Biserica avea nevoie și de o preoțime devotată și conștientă de misiunea ei care să-l urmeze pe acest conducător și să pună în practică comandamentele lui.

Așteptarea n-a fost prea îndelungată și Dumnezeu, care totdeauna a ajutat poporul nostru, ne-a trimis la vremea cuvenită omul potrivit pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, alesul Său, asemenea cu acela despre care a zis: «Eu îmi voi ridica Arhiepiscopul credincios care îmi va sluji după inima Mea și după gîndul Meu» (I Regi II, 35).

Ca preot, ca arhiepiscop vicar și ca mitropolit, Prea Fericirea Sa dăduse destule dovezi că era păstorul care ne trebuia.

Prea Fericirea Sa consideră că: «A sluji Bisericii lui Hristos și Patriei noastre este una dintre cele mai mari și sfințe misiuni» (Apostolat Social, vol. V, 1955, p. 139). Această linie Prea Fericirea Sa a urmărit-o neîncetat și a căutat s-o imprime întregii Biserici. De la începutul păstoriei, Prea Fericirea Sa s-a angajat în acea mare lucrare de refacere și înnoire a Patriei noastre, în cadrul acțiunii purtate de poporul nostru și de conducătorii lui. În același timp s-a angajat și în lucrarea de reînnoire a Bisericii.

Prea Fericirea Sa a pornit la lucru cu mult curaj, pentru că știa că lucrează pentru o cauză dreaptă și sfință — mai-binele credincioșilor și al

poporului ; ştia că Sfântul Sinod îl susţine cu tărie şi că preoţii şi credincioşii îl urmează cu devotament.

În cuvîntarea rostită cu prilejul alegerii, Prea Fericirea Sa a făgăduit că «se va strădui ca Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română să facă faţă aşteptărilor şi nădejţilor ce şi le pune poporul dreptcredincios în contribuţia ei la noua aşezare socială (Apostolat Social, vol. I, ed. II, 1949, p. 120). Şi într-adevăr, de atunci, în toate marile înfăptuiri ale poporului nostru, Biserica, fără să-şi neglijeze lucrarea ei sacramentală ba chiar sporind-o şi întărind-o, prin clerul şi credincioşii ei, a fost prezentă şi părtaşă la toate acestea cu cuvîntul de lămurire, cu grija, cu îndemnul şi cu exemplul, «purtînd grija de ce este bine nu numai înaintea Domnului, ci şi înaintea oamenilor» (II Cor. VIII, 21).

Sînt prea multe şi variate realizările Prea Fericirii Sale din aceşti ani, ca să poată fi cuprinse în scurtîmea unui cuvînt ca acesta. Totuşi, pentru importanţa lor le vom menţiona pe cele mai însemnate cu care Prea Fericirea Sa a intrat în istorie ca un mare Patriarh :

— În anii de fericită arhipăstorie a Prea Fericirii Sale s-a refăcut unitatea Bisericii strămoşeşti, prin revenirea, în 1948, a fraţilor «Uniţi» din Ardeal la sinul Bisericii mame, de la care fuseseră despărţiţi timp de 250 ani, de cei care voiau să dezbine neamul nostru.

— A reluat legăturile tradiţionale cu Bisericile Ortodoxe surori şi cu celelalte Biserici creştine, în cadrul Ortodoxiei şi în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi al altor organizaţii interconfesionale, cum sînt Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace. În toate aceste grupări, Biserica noastră, îndrumată de Prea Fericirea Sa, se manifestă ca un factor activ care lucrează cu sîrguinţă «Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfinţelor lui Dumnezeu Biserici şi pentru unirea tuturor».

— A înviorat evlavia străbună şi a dat prestigiu Bisericii noastre prin canonizarea unor sfinţi din neamul nostru, precum şi prin generalizarea cultului acelor sfinţi care au trăit la noi, sau cei ale căror sfînte moaşte se găsesc la noi în ţară. Pentru aceşti Sfinţi poporul nostru are o deosebită evlavie, întocmai ca psalmistul David care spunea «Spre Sfinţii din pămîntul Tău şi spre cei Cuvioşi ai Tăi zboară dorirea mea» (Ps. XV, 3).

— A îndrumat activitatea clerului şi a credincioşilor pe linia apostolatului social prin participarea lor activă la acţiunea pentru apărarea păcii şi pentru rezolvarea problemelor de interes obştesc.

— A stimulat cultura teologică şi activitatea culturală a preoţilor însuşi Prea Fericirea Sa, care, în tot momentul, ca şi Sfîntul Apostol Pavel «poartă grija tuturor Bisericilor» (II Cor. XI, 28), a găsit totuşi timp ca să dea la lumină, între alte lucrări tipărite, şi nouă volume de «Apostolat Social», care tratează probleme bisericesti şi sociale de cea mai mare actualitate. Sute de pagini din aceste cărţi excepţionale sînt închinare slujirii Bisericii şi Patriei noastre. În ele se vede întotdeauna grija Păstorului pentru Patria şi Biserica strămoşească, patriotismul şi evlavia de care este stăpînit Prea Fericirea Sa.

În timpul cel mai apropiat, Prea Fericirea Sa va da Bisericii și o nouă Biblie, care va fi ca o incununare a operei Prea Fericirii Sale, din cei 20 de ani de patriarhat.

— Între alte lucrări de prestigiu și de evlavie, menționăm că Prea Fericirea Sa este și un mare ctitor de sfinte locașuri. Prea Fericirea Sa a reparat și a înfrumusețat numeroase Mănăstiri și Biserici monumente istorice și a stimulat activitatea întregii Biserici, de a se îngriji de buna întreținere și de împodobire a acestor mărturii ale credinței poporului nostru.

Starea de astăzi a bisericilor din toată țara face cinste nu numai Bisericii noastre, ci întregii țări, pentru că aceste locașuri sînt vizitate de foarte mulți turiști din țară și din străinătate. Iar aceștia, văzîndu-le bine întreținute și înconjurate de evlavia credincioșilor rămîn plăcut impresionati și cu cele mai bune păreri despre credința noastră și despre acțiunea constructivă care se desfășoară cu succes în toate ramurile de activitate din țară sub înțeleapta conducere a regimului nostru socialist, cu care Biserica noastră și toate Cultele colaborează în cele mai bune condiții.

Multe lucruri mari se mai pot spune despre Prea Fericirea Sa, despre activitatea desfășurată în cele două decenii de păstorie patriarhicească despre sufletul său mărinimos și despre rîvna sa sfîntă și jertfelnică, prin care ne stă înaintea ca un exemplu de urmat.

Sărbătorirea jubiliară a Prea Fericirii Sale este sărbătoarea Bisericii și a celor ce iubesc fericirea poporului nostru, pacea în lume și progresul omînității, pentru care Prea Fericirea Sa trudește ca un Apostol al lui Iisus Hristos.

De aceea, cu acest prilej, din laturile de răsărit ale țării, de la Dunărea de Jos, unde păstoria Biserica lui Dumnezeu cea încredințată Nouă, în numele preoților, al credincioșilor și al Nostru aducem Prea Fericirii Sale, un respectuos omagiu de iubire, de admirație și de recunoștință pentru tot ce-a făcut și face pentru prosperitatea Bisericii strămoșești și a Patriei noastre.

O dată cu aceasta, îl asigurăm că învățătura și pilda vieții sale este pentru noi un permanent îndemn ca, din locul în care ne aflăm, fiecare fiu duhovnicesc al Prea Fericirii Sale să ne facem datoria cu prisosință.

Mulțumim totodată și lui Dumnezeu că în bunătatea Sa s-a milostivit de noi și a cercetat via aceasta pe care a sădit-o dreapta Sa, trimîndu-ne nouă «Arhiereu ca acesta care ne trebuia» (Evr. VII, 26), și din adîncul inimii îl rugăm ca să ni-l păstreze pe Acesta întru mulți ani, dăruindu-l Sfintelor Biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, drept învîșînd cuvîntul adevărului.

Întru mulți și fericiți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh !

† CHESARIE
Episcopul Dunării de Jos

DOUA DECENII IN SLUJBA BISERICII ȘI A PATRIEI

Anul acesta, la 6 iunie, Biserica Ortodoxă Română sărbătorește cu însuflețire împlinirea a 20 de ani de la intronizarea Intâistătorului ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Cu prilejul acestei aniversări, gândurile noastre sînt ispitite să zăbovească pentru un scurt popas, spre a desluși semnificația și amploarea acestui moment, care se înscrie în conștiința credincioșilor noștri ca piatră de hotar, consemnînd o epocă de bogate realizări. Intr-adevăr, aceste două decenii de activitate înfloritoare constituie o perioadă de deosebită strălucire în existența Bisericii Ortodoxe Române.

Înscăunat ca Patriarh al României într-o vreme de adînci prefaceri sociale, care aveau să schimbe fața țării noastre și să deschidă orizonturi noi în căutarea bunăstării și fericirii poporului nostru, Prea Fericirea Sa a intuit dintru început calea pe care trebuie să meargă Biserica Ortodoxă Română. Deviza plină de înțelepciune «la vremuri noi, oameni noi» și-a găsit o minunată aplicare în cadrul Bisericii noastre care, fără să se îndepărteze de poporul în mijlocul căruia își desfășura chemarea sa mîntuitoare, a știut să se înnoiască o dată cu acest popor, trăind cu demnitate ritmul nou al zilelor noastre. Această trăire în realitatea nouă a vremii noastre, fără să se rupă de vechile tradiții și canoane ortodoxe, fără să abdice o singură clipă de la învățătura de credință primită de la înaintași, dar mai ales fără să trădeze idealurile sale umanitare și creștine, toate acestea au avut un sprijinitor dinamic și neșovăitor în Intâistătorul Bisericii Ortodoxe Române.

Nu e desigur ușor să primenești conștiința sacerdotală și pastorală a clerului și să cîștigi încrederea deplină a credincioșilor. Nu e ușor să găsești metodele cele mai eficace și să alegi momentul cînd trebuie să pornești o acțiune sau alta. Pentru aceasta, trebuie să fii conducător înnăscut și încercat, bun cunoscător al sufletului omenesc și mai ales devotat pînă la sacrificiu instituției care te-a investit cu încrederea ei.

Privind cu atenție urcușul duhovnicesc al acestor douăzeci de ani, zărești limpede că la temelie acestui urcuș stă, fără îndoială, preocuparea esențială de a crea Bisericii Ortodoxe Române o preoțime conștientă de menirea ei, pentru vremurile noi pe care le trăiește. Această preoțime, al cărei zel pastoral a fost reîmprospătat prin cursurile de îndrumare misionară și pastorală și prin conferințele de orientare, a înțeles pe deplin rostul ei în mijlocul credincioșilor și în societatea de azi. În acest sens, așezămintele de învățămînt bisericesc, începînd de la școlile de cîntăreți și seminarii și pînă la institutele teologice universitare, au fost puse sub

oblăduirea și îndrumarea Bisericii, devenind adevărate răsadnițe duhovnicești ale clerului ortodox românesc de astăzi.

Grija permanentă pentru sfințele locașuri, pentru modestele biserici de mir și pentru marile catedrale, sau pentru vestitele minăstiri, adevărate comori de artă ortodoxă, a fost iarăși una din preocupările de seamă ale acestei perioade. De asemenea, viața sufletească și evlavia poporului român, moștenite de la strămoși, au sporit îmbelșugat prin canonizarea, în anii 1955 și 1956, a unor sfinți români care s-au învrednicit de această cinștire obștească.

Un capitol important din preocupările Arhiepiscopului nostru este legat de ctitorirea Casei de pensii și ajutoare a salariaților bisericești și de înființarea caselor de odihnă și sanatoriale, care asigură preoțimii noastre active condiții pentru îngrijirea sănătății, la munte sau la mare, iar celor aflați în retragere le oferă cadrul unei bătrâneți tihnite și fără griji.

Dar, în diadema înfăptuirilor din acest răstimp, strălucește în chip deosebit actul reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea la sînul Bisericii-Mame a fraților noștri foști greco-catolici. Acest eveniment, cu largi rezonanțe istorice, a avut loc la 21 octombrie 1948 și el va rămâne pentru totdeauna dovada cea mai grăitoare a unității sufletești indestructibile a neamului nostru.

Opera de apostolat social se răsfringe acum cu bogate roade pe toate planurile vieții noastre bisericești. Din rivna acestui apostolat, au înflorit artele bisericești și s-a dezvoltat cultura teologică, viguroasă, a Ortodoxiei românești contemporane. Participarea Bisericii Ortodoxe Române la lucrările conferințelor panortodoxe, sau ale unor foruri mondiale intercreștine, precum Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene sau Conferința Creștină pentru Pace, pune tot mai mult în valoare teologia românească și prestigiul Bisericii noastre.

Acestea sînt numai cîteva din aspectele dominante ale activității celor douăzeci de ani de patriarhat. Prin această necurmată și rodnică activitate, Intîistătătorul Bisericii noastre oferă, după expresia fericită a Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Atenagora, «chipul marelui arhipăstor și marelui teolog al zilelor noastre».

Credincioșii Bisericii noastre au toată îndreptățirea să se bucure de acest popas aniversar, ca unii care au un loc cald în inima care neîncetat bate cu dragoste și se roagă pentru ei, care pururea îi binecuvîntează și se îngrijește de sufletele și de viața lor.

Alături de toți fiii sufletești, preoțimea noastră întregă așteaptă acum cu emoție această zi, spre a aduce crenguțele lor înflorite de recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, părinte cu adevărat al sfintei noastre Biserici, urîndu-i și alte multe decenii de rodnică activitate în slujba credincioșilor noștri de pretutindeni.

ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar patriarhal

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR ÎN ULTIMII DOUĂZECI DE ANI

1948 — 6 iunie — 1968

S-au împlinit douăzeci de ani de cînd Providența divină a încredințat Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian misiunea sacră de a veghea asupra destinului Bisericii Ortodoxe Române. Tot atîția ani s-au împlinit de cînd Prea Fericirea Sa conduce direct, ca Arhipăstor canonic, Arhiepiscopia Bucureștilor și Mitropolia Ungrovlahiei. Împlinirile acestea ne îndatorează la priviri retrospective peste aria foarte întinsă a unor inițiative și zămisliri, care au făcut să sporească zestrea spirituală și să împuternicească multilateral sfîntul și strămoșescul nostru Așezămînt de credință religioasă. Retrospectiva pe care încercăm s-o prezentăm în aceste pagini ar vrea să-și întindă privirile numai peste cuprinderea geografică a Arhiepiscopiei Bucureștilor, în așezarea ei administrativă din acest an jubiliar, după prezentarea sumară a unor generalități din lucrarea patriarhală a Prea Fericirii Sale.

*

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus cîndva despre sine : «Sînt un caracter eminentemente practic..., aparțin grupului de oameni la care gîndul se exprimă prin acțiune». Socotim foarte veridică această simplă și totuși atît de convingătoare creionare a profilului moral al Arhiepiscopului nostru, văzut astfel chiar de cei ce l-au cunoscut încă din vremea școlarizării sale seminariale și rămas tot așa pînă astăzi, cînd se apropie să urce pe colina a șaptezeci de ani de viață.

Este necesar însă, pentru a contura planar obiectivele către care s-a îndreptat chemarea temperamentală spre acțiune a Arhipăstorului nostru, să punem o dată mai mult în lumină două trăsături distinctive ale personalității sale, moștenite de la înaintași : iubirea de neam și iubirea de Biserica strămoșească. Cea dintîi i-a fost sădită în suflet de înaintașii dinspre tată, sprijinitori ai revoluției lui Tudor Vladimirescu; cea de a doua de la înaintașii dinspre mamă, preoți evlavioși, temători de Dumnezeu și cu iubire de oameni. În ființa Arhipăstorului nostru și-au dat o fericită

întâlnire aceste două virtuți, manifestate armonios încă de la începuturile lucrării sale publice, ca învățător și preot de sat, la Olteanca și Băbeni-Bistrița din județul Vilcea, și mai apoi — când orizontul posibilităților i s-a și lărgit infinit mai mult, ca director la Seminarul teologic Sfântul Nicolae și ca preot la biserica Sfântul Gheorghe din Râmnicu-Vilcea.

Învățătorul Ion Marina iubește copiii și se devotază instruirii și educării lor, îi învață carte în sensul larg al cuvântului, dar stăruie mai ales asupra suferințelor din trecut ale neamului, cotropit adesea de năvălitorii din alte țări, popor sărac în țară bogată, zăgrăvindule meșteșugit lupta sa pentru libertate și independență națională, făcându-le cunoscute virtuțile, tradițiile și bogatele sale tradiții folclorice. Împreună cu cei vîrstnici, preotul Ion Marina repară toate cele trei biserici din Băbeni, repară biserica Sfântul Gheorghe din Râmnicu-Vilcea, zidește locuință parohială nouă, organizează pentru țărani bancă populară și cooperativă, cheamă toată preoțimea și învățătorimea vilceană la sprijinirea modului cooperatist de organizare economică, pe baza principiului solidarității sociale, a sacrificiului voluntar al individului pentru binele colectivității, se preocupă de luminarea poporului prin cămine culturale, înființează cantine pentru sărăcimea mahalalelor, cercetează pe suferinzii din spitale, legîndule rănile, îndulcindule viața și hrănîndule sufletele cu nădejdea tămăduirii.

Cînd preotul Ion Marina a fost chemat la treapta arhieriei pe lângă jețul mitropolitan al Moldovei, — «ca singurul om pe care-l socotesc capabil să facă față situației în care se găsește Sfînta Mitropolie a Moldovei în aceste împrejurări», cum s-a exprimat atunci mitropolitul cărturar Irineu, darurile native, virtuțile transmise în ființa sa de înaintași au dobîndit o potențare de mari dimensiuni și, întemeiat pe ele, arhiepiscopul Justinian Marina a început să dea viață unor lucrări cu totul neobișnuite în Biserica strămoșilor noștri, lucrările «apostolatului social».

Moldova de atunci îndura suferințele a două mari calamități: războiul și seceta. Războiul adusese cu sine distrugeri de bunuri materiale și de vieți omenești, nenumărate orașe și sate din această provincie cunoscuseră prîjoliri și năruii cumplite: edificii publice, așezăminte cultural-sociale și locuințe omenești fuseseră doborîte la pămînt, văduve și orfani își strîgau nefericirea pe uliți și la răscruce de drumuri. La rîndul ei, o secetă cum oamenii acelor ținuturi nu mai pomeniseră de multe decenii, se abătuse peste pămîntul bătrînei Moldove, sporînd suferințele, coborînd jale în multe cămine, amenințînd să secere multe vieți omenești prin lipsa de hrană.

Arhiepiscopul Justinian Marina a trecut de îndată la lucru și a început cu ceea ce era imperios cerut de nevoile momentului, cu organizarea asistenței sociale, — a unei «asistențe sociale deschise», cerînd preoților să ia asupra lor grija pentru orfani, care să fie plasați în familii mai cu stare sau în familii fără copii, și trecînd apoi la asistarea sătenilor infomețați, cu deosebire a celor din satele pustiite de război, care locuiau acum în bordeie sau în adăposturile din tranșee. N-au fost uitați studenții și profesorii Universității ieșene, pentru care au fost deschise porțile Mînăsti-

rilor Neamțu, Văratec, Agapia și Agafton, n-au fost dați uitării nici bolnavii din spitale, care au fost hrăniți din ofrandele colectate de preoți, după cum n-au fost uitați nici chiar unii clerici din împrejurimile Iașilor, mai greu loviți și de război și de secetă. Numai după ce s-a pus ordine pe tărîmul asistenței sociale, desigur în măsura în care aceasta s-a putut împlini în cadrul Bisericii, arhiepiscopul Justinian Marina a trecut la reorganizarea gospodăriei mitropolitane, continuînd apoi, cu îndrumarea și ajutorarea parohiilor de a-și reclădi sau repara bisericile distruse de război.

Mitropolit al Moldovei numai pentru cîteva luni, Înalt Prea Sfințitul Justinian Marina preia conducerea Bisericii Ortodoxe Române îndată după trecerea la cele veșnice a Patriarhului Nicodim Munteanu, în februarie 1948, ca patriarh-locotenent. Cîteva luni mai tîrziu, la 24 mai, prin voința unanimă a reprezentanților clerului și credincioșilor din întreaga țară și cu observarea riguroasă a unor vechi predanii și rînduielei canonice, Prea Fericirea Sa este ales în fruntea Bisericii noastre strămoșești, ca patriarh — titular și totodată ca mitropolit al Ungrovlahiei și arhiepiscop al Bucureștilor, — tot atîtea înalte vrednicii și răspunderi bisericesti care i se încredințează solemn, prin actul întronizării de la 6 iunie 1948. Avea atunci patruzeci și șapte de ani, dar cine ar fi putut spune că era prea tînăr pentru astfel de vrednicii și răspunderi, cînd — în răstimpul unui sfert de veac, cît lucrase pînă aci în ogorul școalei și Bisericii românești — Prea Fericirea Sa agonisise atîta experiență și fusese încununat cu laurii atîtor victorii!

Privită în perspectiva celor douăzeci de ani care au trecut de atunci și în lumina înfăptuirilor care alcătuiesc icoana de astăzi a realităților noastre bisericesti, alegerea Prea Fericitului Părinte Justinian ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române nu poate fi înțeleasă altfel decît ca un act providențial, dovada cea mai grăitoare a faptului că Dumnezeu ne-a purtat de grijă, și ne-a trimis la vreme de răscurce istorică, pe păstorul spiritual în stare să ne conducă spre limanuri line și neînvințate, pe cîrmaciul abil și experimentat, capabil să ancoreze Biserica moșilor și strămoșilor noștri în frămîntările veacului, să-i reazeze temeliile pe stînca adevărurilor evanghelice despre spirit și libertate, despre omenie și dreptate, despre înfrățire și pace.

Dar să-i ascultăm propriile mărturisiri, rostite în ziua alegerii: «Biserica este chernată azi să purifice, să înnoiască și să innobileze viața omenescă, propoveduînd dreptatea și omenia, tuturor muncă pașnică, cinste și ordine; este chemată să imputernicească sufletul poporului dreptcredincios cu tăria iubirii, a solidarității și a unirii. Nici o dată în viața ei, în curs de aproape două milenii, Biserica lui Hristos nu a avut un prilej mai potrivit pentru a-și pune în practică învățăturile Evangheliei, ca cel de azi, datorită regimului popular instaurat în țara noastră. Obiectul misiunii Bisericii este omul, temelia Patriei și societății. Înălțarea omului condiționează îmbunătățirea tuturor celorlalte realități ale vieții omenesti». Și să-i rezumăm programul de lucru, rostit în ziua întronizării, conceput în vederea transunerii în viață a comandamentelor morale expuse mai sus: 1. — Îndrumarea și pregătirea clerului de mir pentru un apostolat nou;

2. — Revizuirea «arsenalului de misiune» al clerului de mir și inzestrarea lui cu «armele duhului celui nou», pentru a ajuta în năzuințele lui pe omul cel nou, pe omul păcii, și pentru luminarea poporului dreptcredincios pe calea vieții celei noi; 3. — Reorganizarea vieții minăstirești și a clerului monahal, redând Bisericii Ortodoxe Române un monahism nou și luminat, care să îmbine viața duhovnicească cu cea socială și culturală; 4. — Reorganizarea școlilor pentru formarea slujitorilor altarelor, astfel ca aceștia să poată corespunde tuturor aspirațiilor de azi ale credincioșilor, slujitori cu dragoste de muncă pentru propășirea Bisericii și Patriei; 5. — Readucerea în sinul Bisericii străbune a fraților greco-catolici, răpiți cu silnicie, cu 250 de ani în urmă, de tirania papală habsburgică și înglobați în Biserica Romei.

Principiile enunțate în ziua alegerii și programul de lucru formulat în ziua întronizării sînt de multă vreme întrupate în realități de viață în Biserica Ortodoxă Română. Printre cele dintîi realizări ale acestui mare program de activitate, s-a înscris reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin reîntoarcerea fraților foști greco-catolici, la sinul părintesc, împlinită în luna octombrie a aceluiași an de grație 1948. Adresîndu-se clerului și credincioșilor greco-catolici din țara noastră, în ziua întronizării, după 250 de ani de silnică despărțire de Biserica-mamă, Prea Fericirea Sa se rostise astfel: «Nu vă mai lăsați amăgiți, fiți vrednici români, ca și înaintașii voștri, care au păstrat cu viața lor tezaurul comun al neamului românesc, toată legea și credința ortodoxă din liturghiile și slujbele Bisericii Ortodoxe și care au murit cu nădejdea eliberării din jugul umilitor al tiraniei, cînd acest tezaur va înlesni revenirea voastră într-o singură Biserică, într-o singură credință, temelie nezdruncinată neamului și patriei. Brațele părintești ale credinței străbune vă așteaptă larg deschise, spre a vă strînge la sinul Bisericii mame. Întoarceți-vă acasă!» Și întoarcerea s-a petrecut limpede și senină, ca fruct al deplinei libertăți de conștiință și de manifestare a simțămîntelor naționale și de credință religioasă, firească și deplină ca tot ceea ce împlinește în această lume Providența divină.

Au urmat apoi, rînd pe rînd, reorganizarea Bisericii, a unităților ei administrative, a minăstirilor și școlilor teologice, spre a corespunde deplin bunelor tradiții și idealuri ale Ortodoxiei; reorganizarea publicațiilor periodice, teologice și bisericesti — patriarhale și mitropolitane, — care au și dobîndit cu vremea profiluri și contururi noi, fiecare îmbrățișînd și dezvoltînd anumite probleme proprii; înființarea cursurilor de îndrumare pastorală, misionară și socială a clerului și — ca o continuare a acestora — organizarea conferințelor preoțești de orientare în cadrul protopopiatelor; stabilirea de relații prietenești cu celelalte Biserici și culte religioase din țară, în spiritul ecumenismului creștin specific zilelor noastre; reluarea legăturilor frățești cu toate Bisericile din marea familie a Ortodoxiei ecumenice și cu Mișcarea ecumenică, cunoscută în ultimii ani sub denumirea de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în cadrul căruia Biserica noastră a desfășurat o largă activitate de apropiere între Biserici și de antrenare a lor în rezolvarea marilor probleme actuale ale creștinătății și ale lumii, cum sînt : problema refacerii unității creștine, a apărării păcii,

a sprijinirii tuturor năzuințelor nobile ale popoarelor spre libertate, independență națională și dreptate socială, spre prosperitate și înfrățire. Și ca o încununare a tuturor acestora, a urmat canonizarea primilor sfinți români și generalizarea cultului unor sfinți ale căror moaște odihnesc în bisericile și minăstirile țării, în acea toamnă de neuitat a anului 1955, când — la București, la Cernița și la Iași, la Timișoara și la Alba Iulia, la Craiova, Râmnicu-Vâlcea și Curtea de Argeș — credincioșii Bisericii noastre au cinstit, în cadrul unor festivități religioase deosebite, pe cei mai buni și mai curați dintre fiii acestor ținuturi, ridicați pe culmile sfințeniei.

După prezentarea acestor mari capitole legate mai ales de lucrarea patriarhală a Arhiepiscopului și Mitropolitului nostru Justinian, iată acum aspecte privind inițiativele și împlinirile Prea Fericirii Sale pentru Arhiepiscopia Bucureștilor, — eparhie pe care o conduce direct, potrivit Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, și în cadrul căreia au fost experimentate și au prins viață cele mai multe din principiile după care s-a călăuzit și metodele de lucru pe care le-a folosit aci mai întâi și le-a generalizat apoi pe întreaga Patriarhie Română.

Arhiepiscopia Bucureștilor este cea mai veche unitate administrativ-bisericască din țara noastră, continuatoarea directă a celei dintii Mitropolii a Ungrovlahiei, întemeiată la Curtea de Argeș de voievodul Nicolae Alexandru Basarab în luna mai din anul mîntuirii 1359, strămutată la Tîrgoviște la 17 august 1517, sub Neagoe Basarab, și apoi la București, în a doua jumătate a veacului al XVII-lea, mai întâi la biserica Sfîntul Gheorghe-Vechi, iar din anul 1668 la biserica Sfîntilor Împărați Constantin și Elena, ctitorită de Constantin Șerban Basarab, unde rezidă și astăzi.

«Despre morți, numai de bine», spune vechiul adagiu. Nu mă gîndesc să umbresc cu nimic amintirea celor care s-au aflat în fruntea Arhiepiscopiei Bucureștilor înaintea Arhipăstorului nostru de astăzi, dar înfăptuirile Prea Fericitului Patriarh Justinian în cadrul acestei arhiepiscopii au îmbogățit mult agonisile și ostelenile înaintașilor săi. Prețuind cel dintii truda lor de veacuri la conducerea Mitropoliei Ungrovlahiei, în luna mai din anul 1959, cu prilejul sărbătoririi a șase sute de ani de la întemeierea acesteia, Prea Fericirea Sa a spus: «Glorie și recunoștință vouă, ierarhi din trecut ai Ungrovlahiei! Însuflețiți de pilda vieții voastre, deschidem astăzi înția filă din cartea celui de al șaptelea veac al acestei mitropolii. Ajută-ne, Cel Atotputernic, ca paginile ei să vorbească viitorului despre înfăptuiri vrednice de amintirea înaintașilor noștri!»

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a reușit să dea viață nouă și să readucă iarăși la frumusețea lor cea dintii aproape toate sfintele locașuri și așezăminte bisericesti zidite de înaintașii săi în Arhiepiscopia Bucureștilor, o dată cu reînvierea unor arte și meșteșuguri cultivate și promovate de aceștia în minăstirile din această eparhie. Iată pe cele mai importante dintre ele.

Catedrala Mitropoliei, astăzi biserica Sfintei Patriarhii. Ctitorită, precum s-a arătat mai sus, de Constantin Șerban Basarab între anii 1656—1658, și devenită catedrală mitropolitană pe timpul Mitropolitului Ștefan († 1668), a constituit cindva o podoaă între locașurile de cult din capitala țării, atât prin dimensiunile edificiului în sine, cât și prin stilul său arhitectonic și frescele sale interioare, operă a zugravului de mare inspirație care a fost Nicolae Polcovnicul. Dobîndind contururi și înfățișări noi cu trecerea vremii, în timpul arhiepiscopiei Prea Fericitului Părinte Justinian, biserica aceasta a fost supusă unor radicale lucrări de restaurare și consolidare, redobîndind forma exterioară pe care va fi avut-o la începuturile ei. A fost o lucrare de migală, pentru care s-au inițiat mai întii studii de arheologie și istorie a construcției, pe baza cărora au fost identificate toate transformările îmbrăcate de monument în decursul timpului, făcîndu-se apoi îndepărtarea elementelor primite în timp și refacerea celor de care fusese lipsită. O dată cu aceasta i-au fost consolidate temeliiile și a fost îmbrăcată de jur-împrejur cu un soclu de piatră naturală, prevăzut cu orificii de aerisire. N-a fost uitat nici interiorul bisericii, care — dacă cu multe decenii în urmă a fost văduvit de frescele inițiale — a fost luminat și completat cu grijă cu portretele ctitorilor. Toate aceste lucrări, executate între anii 1958—1961, s-au împlinit în colaborare cu Direcția Monumentelor Istorice din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și au avut ca fericită urmare punerea în valoare a unui monument bisericesc de primă importanță, cercetat astăzi de nenumărați turiști din țară și de peste hotare.

Merită să fie semnalat faptul că interiorul bisericii a fost înzestrat cu patru mari icoane împărătești, lucrute în tehnica email în atelierele Institutului Biblic și de Misiune al Patriarhiei Române, așezate în catapeasmă, — mărturii ale unei arte foarte puțin cultivată pînă acum la noi, precum merită de asemenea să fie semnalat faptul că, tot pentru interiorul bisericii, au fost procurate mai multe rînduri de covoare, care să-i acopere în întregime pardoselile, un rînd complet fiind lucrat în stil tradițional românesc în atelierele minăstirești de covoare. Și nu poate fi uitat faptul că, pentru a fi veșnică amintirea ierarhilor care s-au aflat în fruntea Mitropoliei Ungrovlahiei, de la Iachint de Vicina și pînă la Patriarhul Nicodim Munteanu, a fost așezată în interiorul bisericii, la loc de cinste, o placă de marmură cu numele și anii de păstorie ai fiecăruia, — pios și înțelept omagiu adus înaintașilor de Mitropolitul de astăzi al Ungrovlahiei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Clopotnița Mitropoliei, străjuind odinioară nu numai biserica mitropolitană, ci și șirul de case călugărești care o înconjurau, a dobîndit înfățișare nouă, dacă nu chiar așa cum va fi fost ieșită din mintea ctitorului ei, Constantin Vodă Brîncoveanu, desigur cît mai apropiată de ceea ce a fost atunci. Ca și pentru biserică, și pentru clopotnița Mitropoliei au fost întocmite mai întii studii de arheologie și istorie a construcției, trecîndu-se la lucrările propriu-zise de restaurare numai după ce au fost aflate soluțiile cele mai întemeiate.

Înnoirile aduse clopotniței sînt de două feluri: unele constau din întoarcerea la ce a fost, și în acest sens clopotnița a redobîndit înălțimea de odinioară, refăcîndu-i-se nivelul superior, zidit din cărămidă aparentă; altele constau din lucrări cu adevărat noi, între acestea numărîndu-se construirea unui eșafodaj metalic pe care au fost instalate cinci clopote, inclusiv clopotul cel mare de zece tone, și acționarea lor mecanică printr-o simplă apăsare de buton. Zveltă și majestuoasă, clopotnița încîntă astăzi privirile celor ce urcă dealul Mitropoliei, este privită cu interes și admirație, iar glasul clopotelor ei se aude pînă la marginile orașului, ca o chemare de departe pentru primeniri sufletești, pentru împăcarea și înfrățirea oamenilor.

Se știe însă că Biserica nu înseamnă și nu poate însemna numai ziduri, oricît de frumoase ar fi acestea. Făcînd să se intervină aproape pe fiecare centimetru pătrat din exteriorul și interiorul catedralei și clopotniței mitropolitane, ceea ce poate fi considerat ca o rectificare a lor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a vegheat în aceeași măsură și la viața spirituală pe care trebuie s-o realizeze și s-o promoveze un astfel de așezămînt. Apreciînd că *predica și muzica bisericească* vocală sînt elemente de seamă ale cultului ortodox, Prea Fericitul Sa a ținut ca în prima biserică ortodoxă a țării să se dea atenția cuvenită și predicii și muzicii bisericești, — din amvonul catedralei mitropolitane făcîndu-se auzită, duminică de duminică și sărbătoare de sărbătoare, tîlcuirea doctrinei creștine de către un corp ales de predicatori, alcătuit din profesorii Seminarului și Institutului teologic universitar din București, din consilierii și inspectorii bisericești ai Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, din protoiereii Capitalei; iar din cafas, anume construit în această vreme, făcîndu-se auzite cîntările sfintei liturghii în stil psaltic tradițional, de către Corala condusă de profesorul Nicolae Lungu, formație muzicală de prestigiu, care și-a cîștigat un frumos și binemeritat renume.

În legătură cu acest capitol al lucrării Arhipăstorului nostru, nu trebuie trecut cu vederea faptul că *Corală Sfintei Patriarhii* a socotit de datoria sa să se preocupe nu numai de muzica bisericească liturgică, sub înfățișarea ei psaltică tradițională, dar și de muzica folclorică a colindelor religioase de Crăciun și de muzica populară propriu-zisă. În felul acesta, în biserică, în Sala Sinodală din palatul patriarhal sau pe podiumul sălii de festivități a Institutului teologic universitar din București, Corala Sfintei Patriarhii a trudit pentru a face cunoscute frumusețile muzicii cultivate la noi, bucurîndu-se de unanima apreciere a înalților oaspeți de peste hotare care ne-au vizitat, a înalților ierarhi și a credincioșilor Bisericii noastre. Preotul — învățător de odinioară, care știuse să organizeze coruri cu copii din Băbeni-Bistrița și cîntase împreună cu ei cîntecele și colindele populare, a știut să imprime și Coralei Sfintei Patriarhii astfel de preocupări, dovedind și prin aceasta legătura Prea Fericitului Sale cu tot ceea ce a creat mai frumos și mai specific poporul nostru de-a lungul veacurilor.

Palatul și Paraclisul Palatului Patriarhal din București au cunoscut și ele îmbunătățiri substanțiale în decursul ultimilor douăzeci de ani, în-

deosebi în interioarele lor, unde au dobândit înfățișări și podoabe noi. Încă la împlinirea a zece ani de arhipăstorire, în 1958, despre palatul patriarhal din București se putea spune că arhitectura sa interioară fusese radical modificată în scopul adaptării la o nouă destinație, aceea a unei adevărate case de oaspeți în care să fie găzduiți înalții ierarhi ai Bisericii noastre și șefii cultelor religioase din țară, când sînt chemați sau se află în trecere prin Capitală, căpeteniile și delegațiile bisericesti de peste hotare, cînd se află la noi ca oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române, — și că sub aspect artistic el începuse deja să îmbrace veșmintul unui adevărat muzeu. Dar iată prezentate aci, în cîteva imagini fugare, îmbunătățirile de ordin artistic aduse palatului și paraclisului patriarhal.

În holul de la intrarea principală a *Palatului*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a pus pe meșterul Costin Petrescu să zugrăvească fresce reprezentînd cîteva din cele mai semnificative momente din istoria Bisericii noastre strămoșești, icoane ale credinței religioase și ale evlaviei celor care ne-au precedat pe aceste locuri, din toate provinciile românești.

Astfel, pe latura de răsărit, rezervată Țării Românești sau Ungrovlahiei, se află zugrăvită silueta bisericii Mînăstirii Curtea de Argeș, cel mai frumos monument de artă religioasă creat de geniul poporului român, ctitoria lui Neagoe Basarab, loc sfințit prin prezența acolo a raclei în care odihnește trupul Sfintei Mucenițe Filoteia. Tot acolo se află zugrăvită biserica Mînăstirii Bistrița din județul Vilcea, ctitoria boierilor Craiovești, și acolo loc sfințit prin prezența raclei în care odihnesc moaștele Sfintului Grigorie Decapolitul. Și tot acolo se află zugrăvite imagini care înfățișează dealul patriarhiei, și acesta loc sfințit prin prezența aci a raclei în care veghează moaștele Sfintului Dimitrie cel Nou, numit și Basarabov după satul obîrșiei sale. În sfîrșit, tot aci se află zugrăvite momente care evocă una din cele mai strălucite epoci din istoria Țării și a Bisericii noastre, epoca voievodului Constantin Brîncoveanu și a Mitropolitului Antim Ivireanul, — înfrățiți în viață prin tot ceea ce au făcut pentru Țară și pentru Biserică, înfrățiți și după trecerea din această viață prin destinul mucenicesc hărăzit fiecăruia cînd a fost să iasă din ea. În preajma palatului domnesc al voievodului martir apar călugări pricepuți în arta meșteșugului de a tipări cărți cu ajutorul teascurilor de lemn, meșteri iconari și sculptori, caligrafi și traducători de cărți.

Pe latura de miazăzi, rezervată Moldovei sau Moldovlahiei, pe un spațiu ceva mai restrîns decît cel al laturii de răsărit, pot fi văzute imaginile bisericii voievodale din Suceava, străjuită de moaștele Sfintului Mucenic Ioan cel Nou, și ale bisericii Trei Ierarhi, ctitoria lui Vasile Lupu, unde dintru început au fost așezate moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva. Latura aceasta este dominată de biserica Mînăstirii Putna, sub lespezile căreia zace trupul lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt, înfățișat aci în clipa zguduitoare sale întîlniri cu călugărul Daniil Sihastrul, — simbol al sprijinului pe care Biserica noastră ortodoxă l-a dat voievozilor țării în ceasuri de grea cumpănă pentru norod. Și se mai află zugrăvit aci mormîntul lui Ștefan Vodă, lingă care stă îngenucheat un țăran, în atitudine de

rugăciune, cu mâna la frunte ca pentru închinare, — simbol al legăturii sfinte pe care voievozii din trecut au avut-o cu poporul și a sentimentelor de adevărată evlavie religioasă pe care poporul n-a încetat nici o dată să le nutrească față de marii săi părinți și conducători din trecut.

Tot pentru a fi evocate momente de seamă din istoria națională și bisericească a Moldovei a fost rezervată și latura de miazănoapte a acestui hol. Aci, în spațiul de deasupra ușii de la intrare, se află zugrăvită o scenă reprezentînd sinodul interortodox ținut la Iași în 1642, avînd în centru chipul voievodului Vasile Lupu și pe acela al ierarhului de neam român, Petru Movilă, mitropolit al Kievului, autorul clasicei «Mărturisirea Ortodoxă», cunoscută de acest sinod și de acela de la Ierusalim din 1672 drept unica mărturisire de credință pentru întreaga Ortodoxie.

Latura dinspre apus a fost rezervată Transilvaniei, alegîndu-se din mult zbuciumata istorie religioasă a acestei provincii momentul cel mai semnificativ: rezistența clerului și poporului dreptcredincios față de asuprirea religioasă la care au fost supuși în perioada 1698—1701, în scopul de a se lepăda de ortodoxa credință strămoșească și a îmbrățișa catoliceasca credință a Romei papale. Se văd aci clerici și credincioși ortodocși români biciuiți și loviți, biserici maramureșene de lemn incendiate, și se văd temnițele în care erau aruncați din porunca trimișilor imperiali din Viena habsburgilor. De jur-împrejurul scenei centrale se văd chipurile celor care și-au dat viața pentru «legea strămoșească»: Sava Brancovici și Ilie Iorest, Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, țăranul Oprea Miclăuș, — suflete tari, oameni ai dirzeniei în credința ortodoxă, dobîndind prin mucenicie cununa sfințeniei și înscrși în calendarul evlaviei ortodoxe, în vremea noastră, prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului nostru Arhipăstor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian.

Toate părțile de jos ale pereților care încadrează acest hol sînt plătate cu lambriuri de lemn de stejar, toate avînd sculptate scene și aspecte din viața clerului de mir și din viața călugărească de la noi, măiestrit lucrate de artistul Grigore Dumitrescu. Întîlnim aci preoți, călugări și călugărițe rugîndu-se și muncind, unii ținînd în miini coarnele plugului și arînd pămîntul, alții azvîrlînd sămînța peste brazdele proaspăt arate, unii sădînd pomi roditori și viță de vie, alții culegîndu-le roadele; unii zîdînd biserici și chilii, alții copiînd manuscrise și scoțînd la lumină tipări-turi de sub teascuri de lemn; unii zugrăvînd icoane și caligrafiînd hrisoave, altele țesînd, brodînd și încheînd covoare. Panourile acestea alcătuiesc un ansamblu de mare valoare artistică, pînă la un punct chiar și documentară, — înfățișînd sugestiv ce a fost și ce este Biserica Ortodoxă Română.

Peste tot acest ansamblu de fresce și sculpturi, se înalță cupola holului, în interiorul căreia sînt zugrăvite chipurile sfinților Apostoli în ziua Rusaliilor, ziua Pogoririi Duhului Sfînt, cînd s-a născut Biserica creștină. Tainic, aceștia au fost și sînt prezenți în Biserica ortodoxă a moșilor și strămoșilor noștri, inspirîndu-i conducătorii și călăuzîndu-i credincioșii pe drumurile sfințeniei și ale unei vieți de muncă și pace.

Al doilea hol al palatului patriarhal leagă cabinetul de audiențe al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian de vechiul paraclis al palatu-

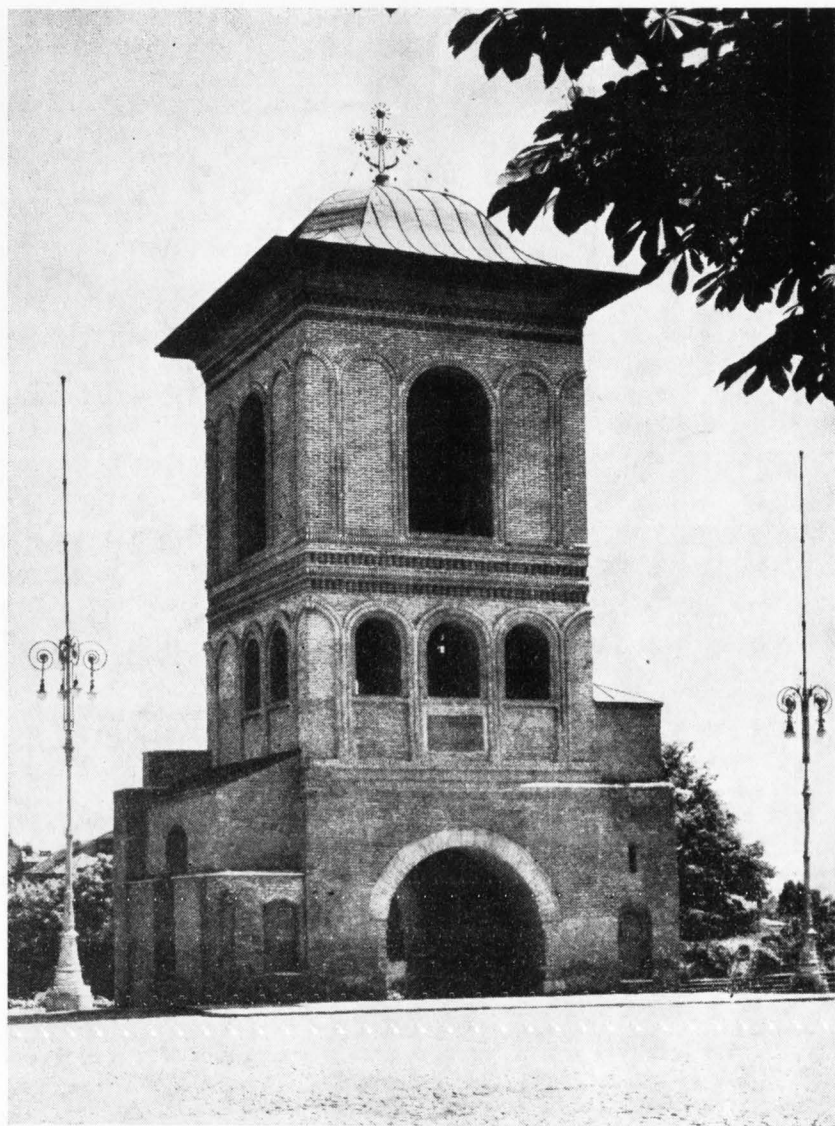
lul. Și acesta a fost înveșmîntat în ultimii douăzeci de ani în veșmîntul artei, cu fresce și sculpturi în lemn. Frescele din acest hol — hol ce adăpostește secretariatul cabinetului — evocă prezența la Alba Iulia a marelui voievod Mihai Viteazul, primul realizator al unității noastre naționale, înfățișînd — între altele — săvîrșirea aghiasmei pentru sfințirea temeliei catedralei mitropolitane ortodoxe de acolo; iar lambriurile cu sculpturi în lemn evocă participarea ierarhilor și preoților ortodocși români la războaiele de neatîrnare națională și la revoluțiile și răscoalele populare pentru pîine și dreptate. Întîlnim aci chipul lui popa Stoica din Fărcaș, căpitan de oaste sub Mihai Viteazul, chipul episcopului Ilarion al Argeșului, prieten și sfătuitor al Domnului Tudor din Vladimiri; întîlnim pe popa Radu Șapcă din Celeii Romanților, crainicul proclamației de la Islaz, unul din conducătorii revoluției de la 1848, pe Neagu Bănescu — preotul fărăn, — luptător pentru drepturile țărănești, pe preoții olteni din ținutul Mehedinților, căzuți în timpul răscoalei de la 1907, și pe preotul Ștefa Cazacu — oștean de frunte în primul război mondial, a cărui dreaptă neputrezită odihnește în mausoleul de la Mărășești. Frescele de aci au fost lucrate de arhitectul decorator Radu Petrescu și de pictorul Vasile Rudeanu, — unul fiul și celălalt ucenicul marelui Costin Petrescu, iar sculpturile lambriurilor de același Grigore Dumitrescu.

Cabinetul de audiențe și sala Adunării Naționale Bisericești — încorporată palatului patriarhal — adăpostesc una din cele mai valoroase înfăptuiri ale Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian: Biblioteca Centrală a Patriarhiei Române. Importantă în primul rînd prin fondul ei documentar, care numără aproape 30.000 de volume din domeniul teologiei, al artei religioase și al istoriei naționale, înfăptuirea aceasta constituie și o importantă operă de artă, care poartă pecetea spiritului creator românesc, așa cum s-a intrupat el în unele vechi catapetesme reprezentative de biserici din veacul al XVI-lea încoace. Căci motivele florale care împodobesc mobilierul sculptat al acestei Biblioteci sînt inspirate din acele minunate creațiuni ale geniului românesc, care sînt catapetesmele de la Curtea de Argeș și Arnota, de la Mînăstirea Sărarindar, de la Cotrocenii lui Șerban Cantacuzino și Hurezii lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Mobilierul acesta, o parte proiectat de arhitectul D. Ionescu-Berechet, iar altă parte de arhitectul Ion Paraschivescu, a fost lucrat în întregime în atelierele de tîmplărie și sculptură ale Institutului Biblic de la Mînăstirea Plumbuita.

Cabinetul de audiențe și sala Adunării Naționale Bisericești cuprind, sub aspect artistic, nu numai mobilier de bibliotecă, ci și alte importante lucrări, precum: fresce cu portretele celor mai de seamă ierarhi ai Bisericii noastre din toate provinciile românești, — începînd cu Iachint de Vicina, primul mitropolit de la Argeș al Ungrovlahiei, și cu Iosif I de la Suceava, primul mitropolit al Moldovei, executate de pictorul Vasile Rudeanu; icoanele în email ale Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și Maicii Domnului, și tripticul în email cu portretele celor trei patriarhi de pînă acum ai sfînteii noastre Biserici: Miron, Nicodim și Justinian, executate de pictorița Otilia Otetelișanu în atelierele Institutului Biblic de la Schitul Maicilor; pînza mai veche a pictorului George Rusu, reprezentînd momen-

Catedrala Patriarhiei din București

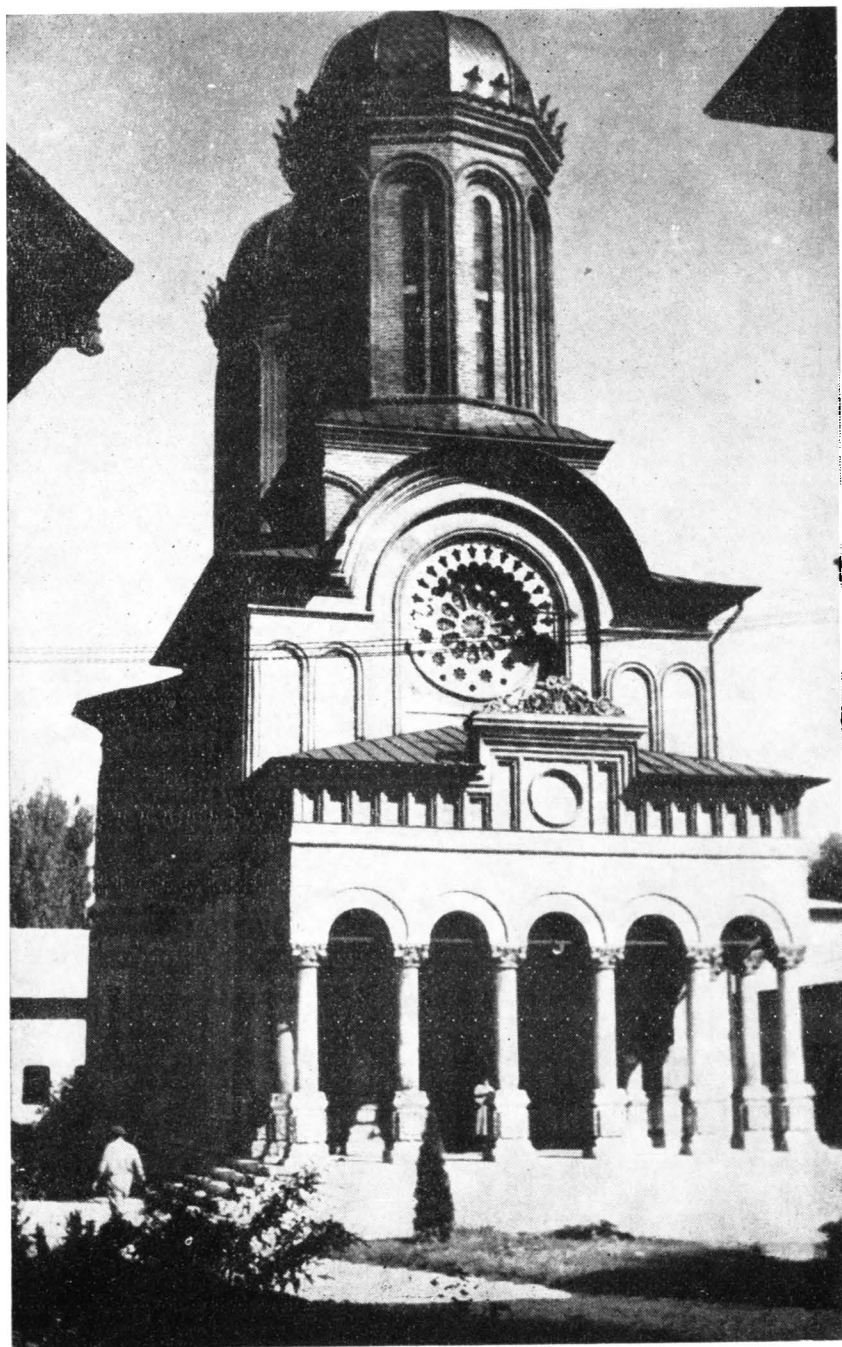
Clopotnița Mitropoliei

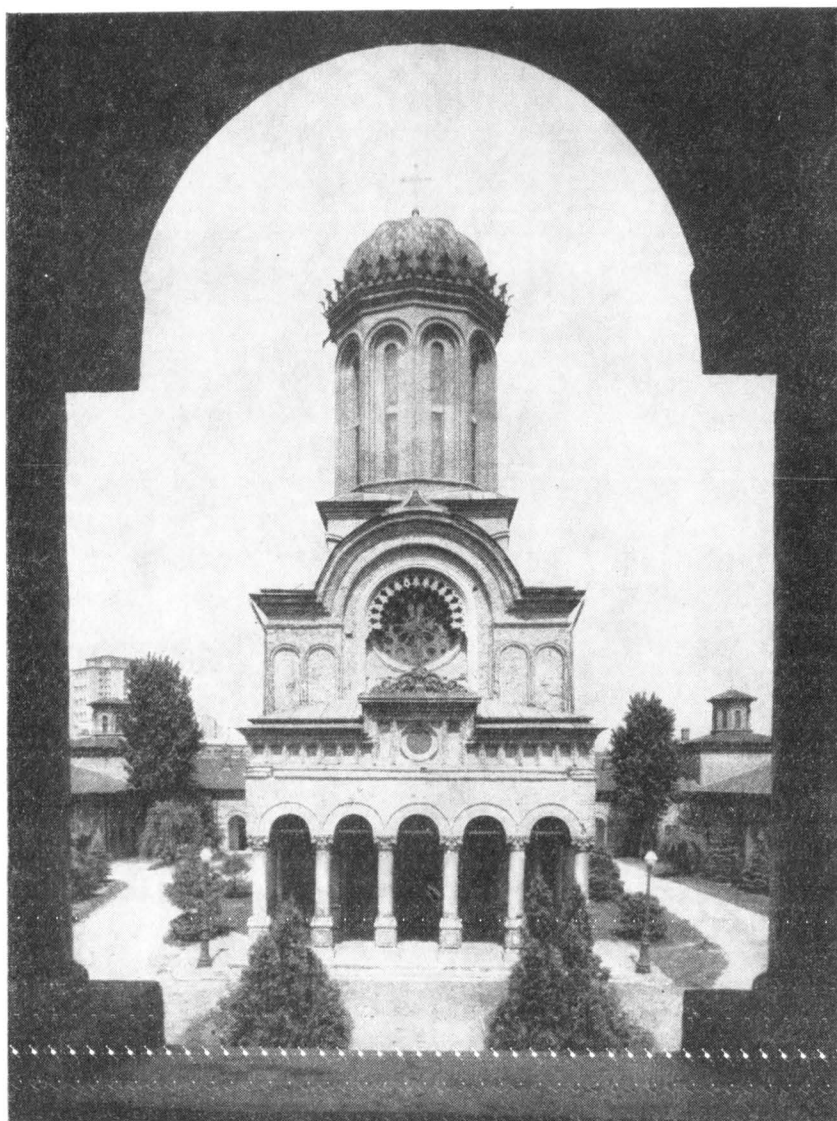
Biserica «Domnița Bălașa» — București

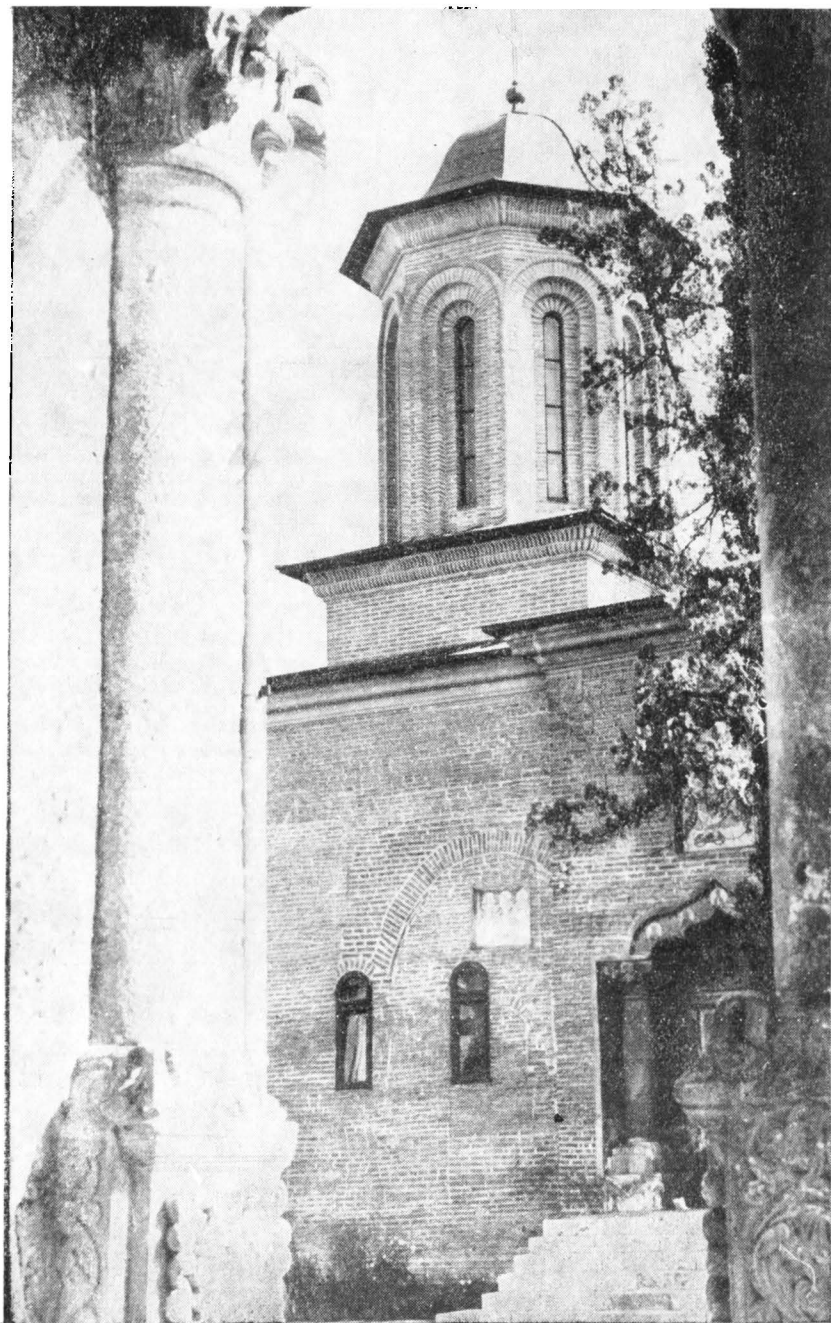
Biserica Sfântul Spiridon-Nou — București

Biserica Mînăstirii Antim — București

Biserica Mănăstirii Antim — București

Paraclysisul Mănăstirii Antim — București

Biserica Sfintul Elefterie — București

tul de la Alba Iulia, istoricul 1 Decembrie 1918, când românii din Ardeal, în frunte cu conducătorii lor politici și bisericești, au proclamat unirea cu Patria-mamă, România, și pinzele foarte recente ale pictorului Aurel Bordenache, reprezentând reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, — momentul București, 3 octombrie 1948, și momentul Alba Iulia, 21 octombrie 1948.

Între împlinirile realizate de Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian pentru palatul patriarhal mai pot fi amintite: holul de marmură, cu ancadramente și cornișe sculptate, de la parterul aripei de miazănoapte; sala de recepție, a cărei întindere a fost considerabil sporită prin transformările arhitecturale aduse aceleiași aripi de miazănoapte; terasa de marmură, la parter și la catul de sus, spre curtea interioară, cu stâlpi de piatră naturală, aduși parcă din vechi pridvoare de biserici brîncovenesti; havuzul de marmură din centrul curții interioare, străjuit de statuia în bronz a Sfântului Ioan Botezătorul, opera sculptorului francez P. Dubois; mobilier nou pentru toate încăperile destinate oaspeților; o mare colecție de opere de artă, picturi și sculpturi ale unor artiști de renume din țară și de peste hotare. Toate acestea ni-l înfățișează pe Arhipăstorul nostru ca rectitorînd reședința patriarhală din București și ridicînd-o la strălucirea pe care o cer trecutul și importanța de astăzi a sfintei noastre Biserici.

În ceea ce privește *Paracîsul Palatului Patriarhal*, înnoirile aduse acestei minunate opere de artă, indiferent că o privești din punct de vedere arhitectural, pictural sau sculptural, constau din: refacerea turlei-pantocrator, prăbușită de mai multe decenii; pictura din nou a acestei turle, în tehnica frescă; curățirea vechii picturi și a corpului sculptat al catapetesmei, amîndouă înnegrite de fum și de vreme; vitrouri cu motive ornamentale bizantine la ferestre. Refacerea turlei-pantocrator s-a făcut cu concursul Direcției Monumentelor Istorice și Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, iar lucrările de pictură au fost împlinite de pictorul bisericesc Ghiță Popescu, profesor de pictură monumentală la Institutul de arte plastice «Nicolae Grigorescu» din București.

Pentru ceea ce reprezintă el ca valoare de artă bisericească paraclisul acesta este permanent cercetat de turiști de peste hotare și de pelerini din țara noastră. În el se oficiază slujbele bisericești prilejuite de lucrările Sfântului Sinod, ale Adunării Naționale Bisericești și ale Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor. Aci se roagă deosebi Arhipăstorul nostru, Părintele Justinian, și aci îl aflăm înconjurat de colaboratorii Prea Fericirii Sale: la 22 februarie, de ziua nașterii; la 6 iunie, de ziua întronizării; la 2 august, de ziua patronală.

Înainte de a părăsi dealul patriarhiei, pentru a ne îndrepta ochii spre alte locuri și spre alte așezăminte bisericești care s-au bucurat de purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, amintim că întreaga zonă verde în care se află situate monumentele bisericești din dealul acesta a fost supusă unor inspirate și fericite intervenții, care i-au schimbat total înfățișarea. Parcul a fost îmbogățit cu plantații de arbuști și copaci ornamentali nobili, de-a lungul și de-a latul lui au fost croite și pavate alei de agrement, se plantează cu regularitate flori speci-

face fiecărui anotimp. Laturile parcului sînt împrejmuite cu panouri de plasă de sîrmă sprijinite pe soclu de beton, de jur-împrejurul soclului sînt plantați o pădure de trandafiri agățatori, ale căror flori de un roșu aprins par, de la jumătatea lunii mai, pînă la jumătatea lunii iunie, ca o imensă vilvătaie de foc. În felul lor, trandafirii aceștia omagiază, în fiecare an, de ziua întronizării, pe Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian. prin graiul culorii și al parfumului lor, răspîdit pînă departe pe nevăzutele unde ale văzduhului.

Bisericile de mir: Domnița Bălașa și Sfîntul Spiridon-Nou, Sfîntul Elefterie și Parcul Domeniilor, — precum și bisericile minăstirești: Antim și Plumbuita, cu cetățile înconjurătoare, toate din București, s-au bucurat din plin de părinteasca purtare de grijă a Arhiepiscopului nostru, iar costul lucrărilor de restaurare sau de înzestrare pentru toate acestea a fost acoperit, în cea mai mare parte, din fondurile Arhiepiscopiei Bucureștilor. Cauzele care au determinat restaurarea bisericilor de mir Domnița Bălașa și Sfîntul Spiridon-Nou și a bisericilor minăstirești Antim și Plumbuita își au istoria lor. Cunoscînd aceste cauze și volumul lucrărilor necesitate de aceste restaurări, va răsări limpede pentru oricine cît adevăr conține afirmația că Prea Fericitul Patriarh Justinian, Arhiepiscopul Bucureștilor, le-a rectitorit pe fiecare în parte.

Așa cum era cunoscută încă înainte de începutul acestui veac, *Biserica Domnița Bălașa* a fost și a rămas una din cele mai frumoase biserici din București, maiestuoasă și plină de grație prin liniile sale arhitecturale, prin armonia proporțiilor, prin alternanța dintre părțile ten-cuite și cele în cărămidă aparentă, prin interiorul său luminos, cald și îmbietor. În zidurile acestei biserici apar însă, începînd de prin anul 1950, crăpături adînci, de sus pînă jos, de la streșină pînă la temelie. La strigătul de alarmă care s-a dat în fața primejdiei ca biserica să se prăbușească, Prea Fericitul Patriarh Justinian a pus de îndată să se facă cercetări, iar cercetările întreprinse de specialiști au stabilit: biserica a fost construită pe piloni de lemn de stejar, sistem uzitat curent în veacurile trecute cîtă vreme nivelul apelor Dimbovitei n-a fost coborît și prins între maluri înalte, pilonii și-au păstrat toată puterea de rezistență, dar după ce nivelul apelor a fost coborît și o dată cu el a dispărut umezeala din locurile alăturate vechii albii, pilonii de sub temelia bisericii au început să putrezească și zidurile au început să crape. Cauzele fiind de acum cunoscute, s-a trecut la elaborarea studiilor de restaurare, pe baza direc-tivelor date de către inginerul academician profesor Aurel Beleş, și după întocmirea acestora, în iulie 1959, Arhiepiscopia Bucureștilor a purces la migăloase lucrări de subzidiere, la adîncime de cîtiva metri, metru cu metru, sub supravegherea inginerului Dumitru Popescu. Zeci de vagoane de ciment și zeci de vagoane de fier au fost îngropate sub temelii, după scoaterea pilonilor putreziți, alte vagoane de ciment și fier au fost adu-nate în centuri și planșee de susținere. După lucrările de consolidare, s-a trecut la curățirea și completarea picturii, la revizuirea mobilierului, la amenajarea curții, la recondiționarea grilajului împrejmuitor. Și după ce

toate acestea au fost împlinite, — la 27 octombrie 1962, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, împreună cu Sanctitatea Sa Gherman, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sîrbe — aflat în vizită la noi — au săvîrșit slujba de redeschidere a sfîntului locaș, redîndu-l pentru rugăciune credincioșilor cartierului.

Vorbînd despre biserica Domnița Bălașa, nu poate fi uitat faptul că aci un cor de mare prestigiu dă strălucire sfîntelor slujbe, sub conducerea profesorului Ioan Chirescu, artist al poporului. Bravul nume al dirijorului și posibilitățile artistice ale componenților acestui cor, între altele multe lucruri care pot fi văzute și auzite la această biserică, umplu de lume sfîntul locaș în fiecare duminică și sărbătoare, contribuînd prin aceasta la cunoașterea muzicii noastre religioase bisericești și la muzica colindelor religioase, capitol important în preocupările și activitatea de multe decenii a profesorului Ioan Chirescu. Și încă ceva, care nu poate fi uitat: în primăvara acestui an, corul de la biserica Domnița Bălașa a împlinit un veac de la alcătuirea sa, timp în care nu și-a întrerupt nici o dată activitatea. Epitropia bisericii a înțeles să sărbătorească acest eveniment, cinstit de altfel și cu prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care a acordat cu acest prilej profesorului Ioan Chirescu «Crucea Patriarhală» pentru mirenii și o gramată comemorativă.

Dar ceea ce nu trebuie să uite nici o dată tot ce este cleric și credincios ortodox în această țară, este faptul că biserica Domnița Bălașa a fost salvată de la prăbușire de Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericitul Patriarh Justinian, care, prin lucrările amintite, a rectitorit-o între anii 1959—1962, în înfățișarea pe care aceasta a avut-o la 1885, — Arhiepiscopia Bucureștilor acoperînd costul lucrărilor de restaurare, evaluate la mai mult de două milioane de lei.

O rectitorire asemănătoare a săvîrșit Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian cu *Biserica Sfîntul Spiridon-Nou* din Calea Șerban Vodă. Biserica aceasta, cea mai mare dintre bisericile ortodoxe din capitală, zidită între anii 1760—1766 de domnitorul Scarlat Ghica Voievod și refăcută între anii 1856—1858, și-a avut temelia așezată pe un grătar din lemn de stejar, grătar așezat la rîndul său pe piloni tot din lemn de stejar, îngropați în pămînt pînă la o adîncime de trei metri. Ca și în cazul bisericii Domnița Bălașa, apele Dimboviței curgeau, pe vremea zidirii acesteia, în apropiere de zidurile ei, țînînd permanent umed pămîntul din adîncime, sub temelii; dar o dată cu coborîrea nivelului apelor și cu strîngerea lor între maluri înalte, umezeala din pămînt a dispărut, pilonii și grătarul din lemn de stejar au putrezit, în ziduri au apărut crăpături care indicau subrezirea temeliilor. Ne aflăm către sfîrșitul anului 1963. Pus în cunoștință cu situația creată, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian s-a adresat aceluiași mare specialist în probleme de rezistență, inginerul academician profesor Aurel Beleş, și i-a încredințat misiunea cercetării monumentului și a întocmirii studiilor și proiectelor necesare salvării lui. După întocmirea și aprobarea documentațiilor, s-a trecut la executarea lucrărilor prin aceeași echipă de muncitori, care lucraseră la biserica Domnița Bălașa, sub conducerea directă a inginerului Dumitru Popescu. Un an și opt luni

s-a lucrat la consolidarea fundațiilor, biserica fiind de acum așezată pe un postament de beton puternic armat, adînc de șase metri și lung, lateral, spre interior, de patru pîră la opt metri. De la fundații, s-a trecut la impuțernicirea zidurilor, s-au turnat centuri și grinzi, s-au cămășuit cupolele și s-a revizuit șarpanta acoperișului. Cu trei luni înainte de serbările jubiliare prilejuite de împlinirea a douăzeci de ani de la întronizarea Prea Fericitului Părinte Justinian ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, biserica a devenit șantierul unor importante lucrări de interior; consolidarea balcoanelor, înlocuirea pardoselilor, refacerea instalațiilor electrice. Paralel cu lucrările din interiorul bisericii, a fost radical reparată casa parohială, s-a pus în ordine împrejmuirea, s-a pavat terenul din jurul și de la fața bisericii cu dale de ciment, s-a plantat arbuști și flori.

Salvată de la prăbușire, cum poate va fi fost îndată după 1858, biserica Sfîntul Spiridon-Nou a fost redată sfințelor slujbe prin rugăciunile Arhiepiscopului Bucureștilor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian, la 2 iunie 1968, cu numai cîteva zile înainte de împlinirea a douăzeci de ani de cînd aci — în această catedrală — se săvîrșise întronizarea Sa ca Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române. În ziua aceea, Prea Fericirea Sa a săvîrșit slujba de redeschidere, înconjurat de slujitorii catedralei patriarhale; iar în aceeași zi a chemat la sine, ca să-i răsplătească pentru frumoasele lor lucrări la parohiile pe unde i-a rînduit Dumnezeu, 122 de preoți din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, cărora le-a înmînat înalta distincție a «Cruții Patriarhale». A fost o zi de neuitat, alcătuită din momente de înaltă trăire spirituală, pe care Arhipăstorul nostru a ținut s-o trăiască între preoți și credincioși, — bucuria vieții și tăria arhipăstoririi Sale.

Întocmai ca la catedrala patriarhală și la biserica Domnița Bălașa, tot așa și la biserica Sfîntul Spiridon-Nou un cor bine organizat, condus de profesorul Leonida Simulescu, dă răspunsurile liturgice la slujbele religioase din duminici și sărbători. Activitatea corului, cea propriu-zis liturgică, ca și cea concertistică, este pozitiv apreciată de credincioși, care vin cu regularitate să-l asculte.

Lucrările de restaurare de la biserica Sfîntul Spiridon-Nou nu s-au încheiat încă. Pentru atît cit s-a făcut pînă acum, Arhiepiscopia Bucureștilor a cheltuit, din fondurile sale, 1.850.000 lei.

La cîteva sute de pași de dealul patriarhiei, Mitropolitul Antim Ivi-reanul a zidit, cu mai bine de două sute cincizeci de ani în urmă, biserica și chiliile călugărești care-i poartă numele: *Mînăstirea Antim*. Concepută după asemănarea bisericilor bizantine pe care le cunoscuse în copilărie, cu eliminarea unor elemente ale acestui stil, dar cu adăugirea altora, din cele care constituia specificul epocii și stilului brîncovenesc, mitropolitul Antim a vrut să facă din această biserică mîndria vieții sale de ierarh al Ungrovlahiei, fără pe care a iubit-o și cu ale cărei aspirații s-a identificat pînă la chinurile morții martirice.

Înfloritoare ca biserică și așezămînt monahal în timpul vieții ctitorului ei și încă multă vreme după aceea, *Mînăstirea Antim* nu se mai afla

la începutul veacului nostru în starea de mai înainte. Mai mult încă, lipsită de obște monahală și de slujitori călugări care să-i continue tradiția, Mănăstirea Antim a devenit pentru un timp chiar biserică de mir. În vremea aceasta, biserica începe să se năruie, chiliile se părăginesc. Patriarhii Miron și Nicodim pornesc unele timide încercări de restaurare, — celui dintâi revenindu-i meritul de a fi readus-o la destinația sa inițială, ; mănăstire de călugări, căci în anul 1937 așezământul lui Antim Ivireanul a fost din nou populat cu călugări, de astă dată aproape toți tineri studenți ai Facultății de teologie din București, dar trecerea la cele veșnice a celui de al doilea a lăsat-o tot nerestaurată.

Mănăstirea Antim a găsit abia în persoana celui de al treilea patriarh, Prea Fericirea Sa Părintele Justinian, pe ierarhul capabil s-o restaureze, redându-i astfel strălucirea pe care va fi avut-o la începutul dăinuirii ei. Avînd alături palatul Sfîntului Sinod și o parte a cancelariilor Administrației Patriarhale și unul și celelalte foarte mult cercetate de ierarhii și de preoții Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a plănuit restaurarea-rectitorirea așezământului lui Antim Ivireanul încă din primii ani ai arhipăstoriei sale. Împlinirea a venit însă ceva mai tîrziu, lucrările începîndu-se abia în anul 1963. Aci n-a mai fost nevoie de subzidiri și consolidări de temelii decît în mai mică măsură, dar biserica și chiliile înconjurătoare au putut dobîndi înălțime și farmec numai după ce nivelul curții a fost mult coborît și numai după ce pereții au fost decojiți de vechile tencuieli și au rămas doar în cămașa cărămizii aparente. Paralel cu acestea, s-au turnat centuri de întărire, pictura bisericii mari — operă a pictorului Alexandrescu, în tehnica ulei și în stil realist — a fost curățită și luminată, paraclisul a dobîndit turlă și pictură nouă. Cea mai importantă lucrare care s-a executat însă aci, a constat din identificarea, completarea și reșezarea la locul ei a vechii catapetesme din piatră a bisericii mari, și împodobirea ei cu icoane noi în mozaic, lucrute de pictorul-mozaicar Eugen Profeta. Și cînd toate acestea au fost în bună parte gata, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a săvîrșit personal slujba de resfințire, în acea memorabilă zi de 16 octombrie 1966, cînd se prăznuia împlinirea a două sute cincizeci de ani de la tragica moarte a Mitropolitului Antim din Ivir.

Proiectate în atelierele Serviciului tehnic al Patriarhiei Române, cu concursul specialiștilor Direcției Monumentelor Istorice din cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, o parte a lucrărilor de restaurare-rectitorire de la Mănăstirea Antim au fost plătite din fondurile Arhiepiscopiei Bucureștilor, pricină pentru care le-am și cuprins în aceste pagini, considerîndu-le ca operă de seamă a Arhiepiscopului Bucureștilor și ca un pios și binemeritat omagiu adus de Prea Fericirea Sa ctitorului-martir la două decenii și jumătate de la asasinarea lui.

La marginea Bucureștilor, către răsărit, în apropiere de apa Colentinei, fusese cîndva o mănăstire și o casă domnească : *Mănăstirea Plumbuța*, zidită în veacul al XVI-lea, și casa domnească a lui Matei Basarab, zidită un veac mai tîrziu. Părăsite și uitate, zăceau de multă vreme în ruină și mănăstirea — cu biserica și chiliile ei — și casa domnească. Lu-

crările de restaurare a acestor vechi așezăminte a început cu aproape treizeci de ani în urmă, fiind inițiate de primul preot al mahalalei din jur, rîvnitor să săvîrșească sfintele slujbe pentru credincioșii de acolo în biserica fostei minăstiri. Volumul lucrărilor ce se cereau împlinite depășea însă zelul unui preot și puterea economică.

Restaurarea Minăstirii Plumbuita, așa cum aceasta se înfățișează astăzi, este opera Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și se pare că deține, cronologic, locul întii la capitolul restaurărilor pe care le-a realizat în decursul celor douăzeci de ani de arhipăstorie. S-au realizat aci: reparația radicală a bisericii, cu păstrarea a tot ceea ce mai putuse ajunge pînă la noi din vechea pictură; refacerea chiliilor, a clopotniței și a casei domnești. Arhiepiscopul Bucureștilor a împlinit aceste lucrări din contribuția tuturor parohiilor din București, deschizînd aci primul șantier bisericesc sprijinit de marea familie a parohiilor bucureștene, pecetluire a unui nou stil de muncă în Biserica strămoșilor noștri, stilul comunitar, bazat pe într-ajutorare.

La Plumbuita a fost instalată mai întii o școală teologică. Cînd locul a devenit neîncăpător pentru așa ceva, aci au fost aduse unele din atelierele Institutului Biblic: cel de tîmplărie și sculptură în lemn, cel de pictură, cel de vopsit țesăturile pentru haine preoțești, cel de turnat clopote, policandre și sfeșnice. Plumbuita a devenit astăzi o minăstire-atelier, unde meșteri manuali lucrează: catapetesme, iconostase, jețuri arhieriești și străni pentru credincioși, toarnă clopote, policandre și sfeșnice, innobilează rășina de brad pentru a fi cuviincios folosită la sfintele slujbe, vopsec țesături de lînă, bumbac și mătase.

Slujbele de resfințire a bisericii și cele de inaugurare pentru tot ceea ce constituie complexul Plumbuita s-au săvîrșit la 31 mai 1958, deși lucrările fuseseră terminate cu mult mai înainte. De atunci, la Minăstirea Plumbuita se muncește și se roagă. Lucrurile de artă făurite în atelierele de la Plumbuita sînt mult prețuite și mult căutate de preoțimea noastră din întreaga țară. Multe biserici din țară sînt împodobite astăzi cu lucrări executate în aceste ateliere. Pentru contemporaneitate și pentru viitorime, acestea vorbesc și vor vorbi, prin graiul lor propriu, despre meșterii-călugări care le lucrează și despre Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, din gîndul căruia au purces toate.

Și acum, înainte de a părăsi capitala, pentru a înfățișa restaurările și rectitoriile de la Dealu și Viforîta, Ciorogîrla și Ghighiu, Sinaia, Suzana și Cheia, Cernica, Pasărea și Țigănești, un scurt popas tot în capitală, lîngă monumentalele biserici de mir Sfîntul Elefterie și Parcul Domeniilor, — devenite într-un fel, prin părinteasca înțelegere și purtare de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian, adevărate șantiere ale Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Biserica Sfîntul Elefterie, cea nouă, căci cea veche datează din anul 1747, a fost construită în decurs de mai mulți ani, fiind aproape gata din punctul de vedere al lucrărilor de zidire, cu puțin timp înainte de începutul celui de al doilea război mondial. Concepută însă ca o catedrală de mari dimensiuni, cu o imensă dar bine proporționată turlă-pan-

locrator, străjuită de alte patru turle, cu ziduri puternice, foarte plăcute ca înfățișare exterioară, prin alternanța dintre părțile tencuite și cele în cărămidă aparentă, cu demisol larg și cuprinzător, cu fundații adinc îngropate în pământ, — biserica Sfântul Elefterie a depășit dintru început posibilitățile economice ale credincioșilor cartierului pentru care urma să se construiască. Așa se explică faptul că nici astăzi nu este complet gata, dar și faptul că Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a înțeles să treacă asupra Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor sarcina preluării unor importante cheltuieli privind pictura, catapeteasma, iconostasele și jețurile arhieresti.

Pictura în tehnica frescă a fost incredințată, încă din anul 1960, pictorului Vasile Rudeanu, fost multă vreme ucenic al maestrului Costin Petrescu, de la care a învățat tot ce ține de meșteșugul frescei, dar de care se deosebește prin stilul realist, neoclasic, al compozițiilor și chipurilor de sfinți, în care lucrează. Frescă din punctul de vedere al tehnicii și realist-neoclasică din punctul de vedere al stilului, iată pictura pe care a ținut s-o realizeze la biserica Sfântul Elefterie pictorul Vasile Rudeanu. El a și lucrat în acest chip: altarul și toată turla pantocratorului, — dar, infirm și bolnav, n-a izbutit să termine întreaga biserică, căci moartea l-a răpit dintre noi în vara anului 1965. Începând cu anul 1967, lucrările acestea au fost reluate de pictorul Iosif Keber, validat o dată mai mult ca un pictor bisericesc remarcabil prin pictura executată recent la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Cît privește catapeteasma, iconostasele și jețurile arhieresti, acestea au fost incredințate artistului-sculptor Grigore Dumitrescu, cel care a realizat toate lucrările artistice în lemn din palatul patriarhal. Stăpîn pe meșteșugul acesta ca puțini alții, sculptorul Grigore Dumitrescu a izbutit să dăltuiască cu mîinile sale o lucrare de mare valoare artistică, vrednică de arhitectura monumentului — creație a arhitectului profesor Iotzu — și de pictura care îmbracă așa de strălucit interiorul lui.

Pentru toate aceste lucrări, vrednic de reținut este faptul că, atît pictorii Rudeanu și Keber, cît și sculptorul Grigore Dumitrescu, au trebuit să prezinte personal Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, la mărime de execuție, uneori și în detalii aparte, schițele ce urmau a fi transpuse în material definitiv. Este un amănunt care vorbește singur despre cît de mult au stat la inima Prea Fericirii Sale lucrările de la biserica Sfântul Elefterie și cît de mult a ținut și ține Prea Fericirea Sa ca plățile făcute de Centrul arhiepiscopal pentru astfel de lucrări să constituie echivalența financiară a unor adevărate valori artistice.

Biserica Parcul Domeniilor, situată în cartierul cu același nume din nordul capitalei — cartier care a început să se înfiripe ca entitate urbanistică după primul război mondial —, este cea de a doua biserică monumentală din București, ale căror lucrări de construcție, începute în vara anului 1937, s-au întins pe durata mai multor ani, nefiind complet gata în interior nici pînă astăzi. Concepută și aceasta ca o catedrală de mari dimensiuni, creație arhitecturală a arhitectului D. Ionescu-Berechet, a depășit dintru început posibilitățile economice ale credincioșilor cartie-

rului pentru care urma să se construiască. Diferențiată ca stil de biserica Sfântul Elefterie, biserica aceasta impune prin grandioarea și sobrietatea exteriorului său, prin rotunjimea formelor sale, prin imensul pridvor deschis sprijinit pe stâlpi sculptați de marmură. În interior este încă nepictată, dar interiorul acesta impune prin câteva lucrări în marmură și în mozaic de mare valoare artistică. Acestea s-au lucrat în ultimii zece ani și este bine să se știe că realizarea lor n-ar fi fost posibilă fără intervenția directă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care le-a gândit, și fără intervenția substanțială a Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, care le-a plătit în cea mai mare parte.

Biserica Parcul Domeniilor are astăzi o catapeteasmă de marmură, bogat sculptată artistic, iconostase și jețuri arhieresti de marmură, de asemenea artistic sculptate, — operă a sculptorilor Ion Dumitriu Bârlad, Mihai Wagner, Șabanof Remus, Francisc Heteny, etc. Icoane lucrate în tehnica mozaic de pictorii bisericești Iosif Vass și Gheorghe Răducanu împodobesc catapeteasma cu chipuri de sfinți, culorile bine alese și fondul acestora făcând să vibreze întregul ansamblu al marmurei alb-roșcate și să predispună la stări sufletești de evlavie și rugăciune.

Este vremea, de acum, ca biserica aceasta să dobândească și veșmintul picturii murale. Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian se gîndește de mai multă vreme să fie împlinită aci și această lucrare, dar o hotărîre definitivă n-a fost încă luată intrucît nu s-a stabilit pînă acum tehnica de lucru: frescă sau mozaic. Va veni însă curînd și aceasta. Și cînd toate vor fi gata, biserica Parcul Domeniilor nu va fi doar una din catedralele de mari dimensiuni ale capitalei, ci și una din bisericile reprezentative ale arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Arhiepiscopul Bucureștilor.

În afară de capitală, dar în cuprinsul teritorial al Arhiepiscopiei Bucureștilor și aproape exclusiv cu cheltuiala Centrului eparhial al acesteia, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și-a legat numele și a dat conținut lucrării sale arhipăstorești prin câteva mari și importante realizări, prezentate sumar în paginile care urmează.

Așezămîntul de la Mînăstirea Dealu-Tîrgoviște. — Cutremurul cel mare din 9—10 noiembrie 1940 a adus mari stricăciuni ctitoriei de la Dealu a lui Radu cel Mare, cel mai mult avînd de suferit construcțiile din jur, operă tîrzie a lui Bibescu Vodă, care au fost cu totul doborîte la pămînt. Dar sub dărîmăturile acestora zăcea, îngropată aproape pe jumătate, vestita biserică a lui Radu cel Mare, toată zidită din blocuri de piatră, cu profile simple dispuse în două registre, de sub cornișe, pînă la soclu dar cu turla bogat sculptată, anticipare a minunilor din decorul exterior al bisericii de la mînăstirea lui Neagoe Vodă Basarab din Curtea de Argeș, construită cu cincisprezece ani mai tîrziu.

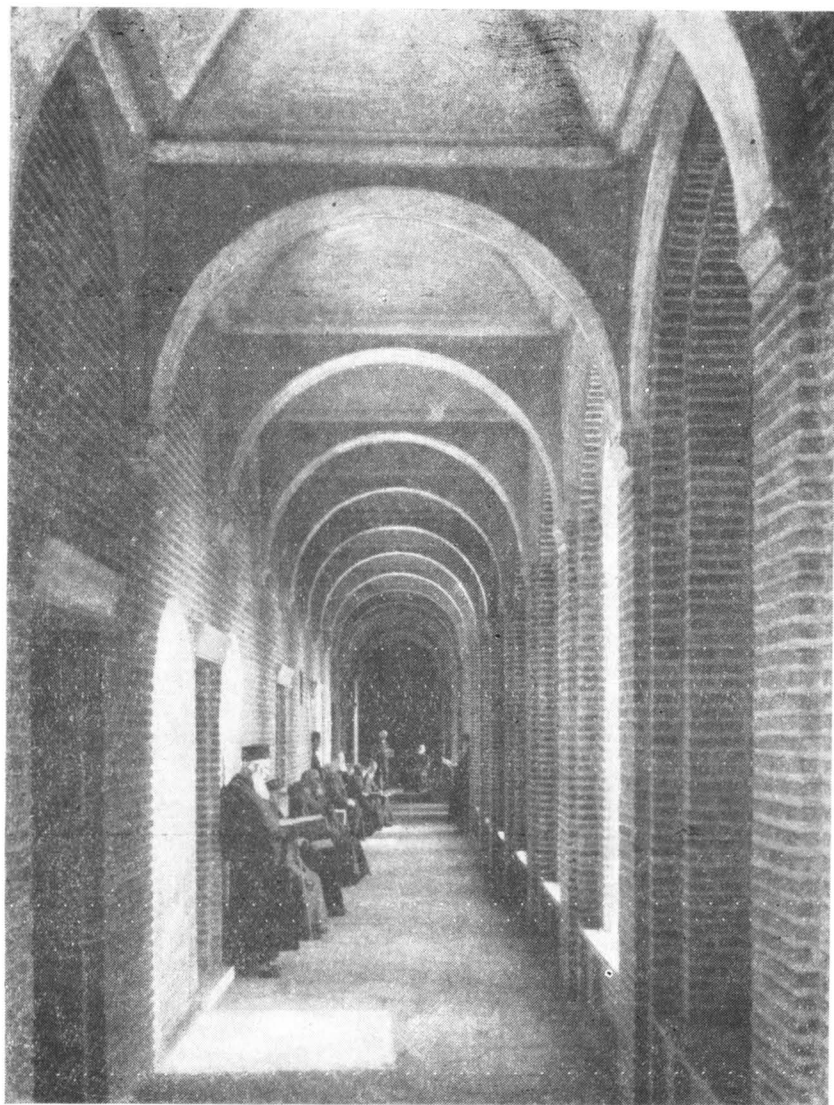
Părăsit și uitat, așezămîntul de la Dealu a rămas cufundat în jalea adusă aci de cutremur pînă în anul 1953, cînd a fost întîia oară cercetat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Atunci jalea locurilor •

Biserica Parohiei Parcul Domeniilor — București

Biserica Mănăstirii Dealu

Casa Sanatorială Dealu

Așezământul de la Viforita — Tîrgoviște

pricinuit Arhipăstorului nostru o adincă tristețe lăuntrică, dar tot atunci i-a încolțit în suflet și dorința de a readuce aci lumină, ordine și frumusețe. Și s-a pornit la lucru, după temeinice studii de proiectare elaborate în atelierul Direcțiunii Monumentelor Istorice din cadrul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă. Se știe că în pronaosul bisericii de la Dealu odihnesc, în așteptarea învierii obștești: Vladislav Voievod, Radu cel Mare, Jupinița Capleu, Vlad Voievod, Pătrașcu cel Bun, capul lui Mihai Viteazul și Mihai Movilă. Cripta domnească se cerea refăcută și o dată cu ea biserica întreagă, pentru a păstra neștirbită amintirea celor care își coboriseră trupurile sub lespezile ei. Cu deosebire, pentru a păstra neștirbită și mereu vie amintirea marelui Mihai Viteazul, realizatorul primei uniri a românilor de pretutindeni, a voievodului martir. Se cereau refăcute, în alt stil desigur, croite pe alte dimensiuni și cu alte rosturi, clădirile din jur.

Așa s-a născut noul așezământ de la Dealu, unul din cele mai tinere așezăminte ale Bisericii, în care își duc viața cei mai bătrâni și cei mai singuri oameni din Biserică: monahi și preoți de mir, în așteptarea clipei în care să-și ia zborul către lumea de dincolo de zare, fiecare numărându-și anii de la șaptezeci în sus, pînă la optzecișicinci și pînă la nouăzeci. Pentru fiecare din aceștia, așezământul oferă chilii separate, bine luminate și încălzite, masă comună, îngrijire medicală, cărți de citit. Nu lipsește nimic acestor «cei mai bătrâni și cei mai singuri oameni din Biserică», adunați la Dealu din cele patru colțuri ale țării și îngrijiți cu afecțiune familială din porunca Arhipăstorului nostru, ca nicăieri pe lume, în nici o Biserică.

Tocmai pentru noutatea și singularitatea lui, așezământul de la Dealu este vizitat aproape de toți oaspeții de peste hotare ai Bisericii noastre, dornici să cunoască pe viu întruparea unui comandament creștin de primul ordin și poate să repete experiența de acolo. Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian știe toate acestea și se pare că realizarea de la Dealu este aceea care îi mîngie cel mai mult inima. Consider de prisos să amintesc suma cheltuită de Arhiepiscopia Bucureștilor pentru acest așezământ: aceasta este de ordinul a multe milioane de lei! Dar ceea ce trebuie amintit este faptul că, construit cu cheltuiala Arhiepiscopiei Bucureștilor, așezământul de la Dealu este astăzi dat în seama Casei de pensii și ajutoare a Bisericii Ortodoxe Române, care — îndrumată de același Arhipăstor — se îngrijește de bunul său mers evanghelic în cele mai bune condițiuni.

Așezământul de la Vișorita-Tîrgoviște. — Același cutremur din 9—10 noiembrie 1940 a pricinuit stricăciuni și la Mînăstirea Vișorita din preajma Tîrgoviștei. Aici însă, datorită faptului că biserica nu este prea înaltă, iar chiliile din jur — cu excepția unei aripi dinspre miazăzi, sînt construite numai parter, stricăciunile n-au avut proporțiile celor de la Dealu. Cu mijloacele lor și cu unele ajutoare ale Centrului arhiepiscopal, călugărițele de acolo izbutiseră să înlătore urmele cutremurului și să prezinte mînăstirea într-o stare de bună cuviință. Cum însă de Mînăstirea Vișorita este legată amintirea unor voievozi de prestigiu din trecutul neamului nostru: Vladislav Basarab, ctitorul primei biserici († 1456), Radu Vodă, Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu, restauratori ai bisericii și cons-

tractori ai chiliilor din jur, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a ținut să vină și aci cu împuterniciri și înnoiri, care au făcut din această minăstire al doilea așezământ de asistență creștină pentru cele mai bătrâne și cele mai singure femei din Biserica noastră: călugărițe și văduve de preoți încărcate de ani, adunate aci din toate colțurile țării și încredințate purtării de grijă ale Casei de pensii și ajutoare a Bisericii Ortodoxe Române.

Cine cercetează astăzi așezământul de la Viforîta, dintre cei ce au cunoscut odinioară această minăstire, rămîne de-a dreptul uimit de cele ce s-au înfăptuit aici în timpul arhipăstoriei și cu veghea personală a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Lucrările executate la întregul complex pînă în anul 1960 au fost proiectate și realizate la Centrul eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor. După această dată, au rămas în grija Arhiepiscopiei Bucureștilor lucrările legate direct și exclusiv de nevoile de cult : restaurarea bisericii și terminarea clopotniței. Celelalte : restaurarea chiliilor și a tuturor construcțiilor din afara incintei, cu toate îmbunătățirile aduse acestora din punctul de vedere al instalațiilor: apă curentă, lumină electrică, încălzire cu gaze naturale, sînt opera Casei de pensii și ajutoare a Bisericii Ortodoxe Române.

La Viforîta, vin să vadă realizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian nu numai credincioși ai sfintei noastre Biserici, dar cu deosebire oaspeții de peste hotare ai Bisericii noastre, dornici să cunoască cum a prins viață, cum este organizat și cum funcționează un așezământ de asistență creștină, întruchipare autentică a ceea ce se vrea să fie «apostolatul social» al Arhipăstoriei noastre. Și oricine află aci, că fiecare din bătrînele asistate în chiliile Viforîtei își are camera sa de locuit, bine luminată și bine încălzită, că se servește masa în comun în trapeza minăstirii, dar și în camerele de locuit pentru cele ce nu se pot deplasa, că medici din Tîrgoviște le cercetează periodic, că biserica stă deschisă pentru rugăciune tot timpul zilei. Bătrînele de acolo, călugărițele și văduve de preoți încărcate de ani, șoptesc la urechea oricărui vizitator : să trăiască Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian și să-l răsplătească Bunul Dumnezeu pentru toate cîte a făcut pentru noi !

Minăstirea Samurcășești-Ciorogîrla. — Fondată la începutul veacului al XIX-lea de familia Constantin Samurcăș, la marginea satului Ciorogîrla, de unde și numele sub care este cunoscută, — Minăstirea Samurcășești-Ciorogîrla era ea însăși, pînă acum cîțiva ani, un mic sat monahicesc, o mină de case joase, fără stil și fără frumusețe construite în jurul unei biserici de stil neobizantin, ea însăși în stare de părăginire și uitare după cutremurul cel mare din 9—10 noiembrie 1940.

Primele înnoiri aduse Minăstirii Samurcășești-Ciorogîrla au fost împlinite chiar în timpul celui de al doilea război mondial, cînd s-a rezidit biserica cea mare năruită de cutremur, așa cum poate fi văzută și astăzi, în afară de zugrăveala dinlăuntru, care a fost lucrată mai tîrziu, în timpul arhipăstoriei Prea Fericitului Patriarh Justinian, de către pictorul profesor Ghiță Popescu, cu plata din fondurile Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Însă ceea ce constituie noul de la Samurcășești-Ciorogirla este lanțul de chilii care înconjoară biserica de cele patru părți, chilii realizate prin transformarea ingenioasă a vechilor căsuțe călugărești, așezate acum în bună rînduială, la aceeași înălțime, cu prispe largi sprijinite pe stîlpi de cărămidă. Pentru realizarea acestora s-a lucrat vreme de cîțiva ani, între 1953—1958, și s-au investit fonduri socotite la cîteva milioane de lei, dar Mînăstirea Samurcășești-Ciorogirla este astăzi o așezare monahală vrednică de arhipăstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, în care patruzeci de călugărițe și surori își duc cuviincios viața lor de rugăciune și de muncă.

În mînăstire, pentru a da de lucru tuturor monahilor și surorilor capabile de muncă, a fost organizat și funcționează un atelier de înrămat icoane. Să știe deci credincioșii care își procură icoane prin grija preoților lor din sate și orașe, că acestea sînt înrămate de mîinile curate ale monahiilor și surorilor din sfînta Mînăstire Samurcășești-Ciorogirla, care săvîrșesc lucrul acesta pătrunse de adîncă simțire religioasă, intonînd ușor tropare și condace din cărțile de slujbă bisericească. Iar pentru a pune în valoare obiectele de artă religioasă aflate în mînăstire, a fost organizată aici o expoziție permanentă, adăpostită într-una din casele din afara incintei.

Grija pentru trebuințele administrative ale mînăstirii o poartă monahia Evlampia Ghiță, licențiată în teologie, care îndeplinește funcția de stareț. Iar grija pentru primirea vizitatorilor o are monahia Atanasia Turcu, absolventă de seminar monahal, care îndeplinește funcția de ghid. În această calitate, ea împarte tuturor știri în legătură cu trecutul mînăstirii și cu valorile de artă religioasă pe care le adăpostește.

Minăstirea Ghighiu din județul Prahova este cronologic vorbind, a doua așezare monahală din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor care a fost prinsă în planul de restaurări și înnoiri inaugurat în eparhia noastră de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Așezare monahală datînd de la începutul veacului al XIX-lea, Mînăstirea Ghighiu a fost cînd mînăstire de călugări, cînd mînăstire de călugărițe, dobîndind în timpul arhipăstoriei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian statutul de mînăstire de călugărițe.

Cînd Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a preluat conducerea directă a Arhiepiscopiei Bucureștilor, obștea Mînăstirii Ghighiu era alcătuită numai din cîțiva călugări și ucenici, iar așezarea monahală în sine cuprindea numai cîteva chilii, construite la întîmplare. Ceea ce impresiona aici, era biserica mare a mînăstirii, ctitorie a Măriuței Rîfoveanca și a călugărului Agapie, din anul 1817, pictată în tehnica ulei și în stil realist de Gh. Tattarescu, — biserică foarte mare față de numărul mic al obștei monahale, și bisericuța din cimitir, mică ca un chivot, contrastînd cu dimensiunile celei dintîi. Despre Ghighiul de atunci nu se putea vorbi cu sentimentul unei adînci mulțumiri sufletești, nici dacă aveai în vedere locașurile de cult, aflate în stare de neîngrijire, nici dacă priveai spre viața religioasă întretînută de călugării și ucenicii lor întru cele duhovnicești care viețuiau aici. A trebuit să vină în fruntea Arhiepiscopiei Bucureștilor Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian pentru ca Mînăstirea Ghighiu să dobîndească viață și înfățișare nouă.

Innoirile aduse la Ghighiu de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian au început cu zidirea unor noi chilii, care — unite cu cele vechi și continuând stilul aceloră — să ducă la închegarea arhitecturală a unei adevărate cetăți mănăstirești, avînd în centru construcția mai veche a bisericii mari. Biserica aceasta este înconjurată acum pe trei laturi cu un lanț de chilii, pe cea de a patra latură, cea de miazănoapte, fiind construit un gard împrejmuitor acoperit cu țiglă. Chiliile sînt spațioase și luminoase, privind și spre biserică, prin arcadele prispelor larg deschise, și spre locurile de cultură din jurul mînăstirii.

Innoiri substanțiale au fost aduse și celor două biserici, amîndouă fiind supuse unor importante lucrări de restaurare. Astfel, la biserica mare a fost construită turlă nouă din cărămidă pe structură de beton armat, au fost înlăturate geamlîcurile pridvorului, care a rămas deschis, s-au turnat pardoseli noi din spărturi de marmură albă și roșie, s-a luminat vechea pictură a lui Gh. Tattarescu și s-a lucrat alta nouă, în turla-pantocrator nou construită, de către un colectiv de pictori bisericești, condus de talentatul, astăzi mult regretatul Vasile Rudeanu; iar la biserica mică din cimitir, au fost întărite zidurile și s-a făcut pictură nouă, în tehnica frescă, de călugării-pictori arhimandrit Sofian Boghiu și protosinghelul Felix Dubneac.

Terenul din jurul bisericii mari este îmbrăcat cu iarbă totdeauna verde și plantat cu flori perene și sezoniere: trandafiri, petunii, gladiole și salvia. Arbuști ornamentali, tei și brazi întregesc decorul.

Patruzeci și cinci de monahii și surori duc în această mînăstire viață de obște. Pentru a-și putea agonisi cele de trebuință traiului de toate zilele, muncesc pămîntul și înrămează icoane într-un atelier special amenajat. Grija pentru administrarea mînăstirii o poartă monahia Pelaghia Tudor, absolventă de seminar monahal, care îndeplinește funcțiunea de stareță; iar grija pentru primirea vizitatorilor o are monahia Lavrentia Zainea, și ea absolventă de seminar monahal, care îndeplinește funcția de ghid și responsabilă a colecției de artă religioasă, organizată în mînăstire. Din gura și prin rosturile de răspundere ale acestora, credincioșii din țară și turiștii de peste hotare care vizitează această mînăstire află că Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian, prin toate cele înaptuite aci, a recititorit Mînăstirea Ghighiu și a creat monahiilor și surorilor de aci condiții omenești pentru o viață nouă, utilă societății și prielnică mîntuirii sufletelor.

Un scurt popas acum la *Mînăstirea Sinaia*, — mică așezare călugărească întemeiată aci către sfîrșitul veacului al XVII-lea, cu bisericuța ctitorită la 1695 de spătarul Mihail Cantacuzino, obișnie a localității turistice de astăzi. Pe lîngă bisericuța de început, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», în incinta Mînăstirii Sinaia se mai află încă o biserică, monumentală, bine proporționată, cu icoane exterioare în ceramică smălțuită, așezate sub streășină, avînd hramul «Sfînta Treime», și un paraclis, cu hramul «Schimbarea la Față», făcînd corp comun cu chiliile din jurul vechii bisericuțe.

Importanța minăstirii stă, între altele, în faptul că poartă pînă la noi amintirea unui mare cărturar și umanist născut pe pămîntul țării noastre — spătarul Mihail Cantacuzino, — și că se află situată într-una din cele mai cunoscute stațiuni climaterice din țară, vizitată tot timpul anului de turiști de la noi și de peste hotare.

Intuind aceste realități și pornind de la imperativele cerute de ele, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a adus Mînăstirii Sinaia o serie de îmbunătățiri și înnoiri, care constau din: restaurarea bisericii mici, monument istoric, care adăpostește una din cele mai frumoase zugrăveli în frescă, operă a meșterului Pirvu Mutu; reparații la biserica mare, care a fost acoperit din nou cu tablă de aramă și căreia i-a fost curățită pictura; reparații radicale la întregul complex de chilii, cele rămase libere, după atribuirea locuințelor cuvenite monahilor, fiind amenajate în casă de oaspeți, la îndemîna ierarhilor Bisericii noastre și pentru găzduirea înalților oaspeți bisericești de peste hotare, cînd se află în vizită la noi; introducerea apei curente și a instalațiilor pentru încălzirea în bună rînduială a tipăriturilor și manuscriselor care alcătuiesc biblioteca mînăstirii.

Importante sume de bani s-au cheltuit de Arhiepiscopia Bucureștilor pentru toate acestea, dar numai așa Arhipăstorul nostru a izbutit să facă din Mînăstirea Sinaia o așezare monahală vrednică de timpul nostru, stîrnind admirație și prețuire din partea tuturor celor ce o cercetează. Grija pentru administrarea mînăstirii o poartă părintele arhimandrit Ilarion Marin, care îndeplinește funcția de stareț; iar grija pentru primirea vizitatorilor care cercetează bisericile mînăstirii și colecția muzeală de obiecte de artă religioasă o au: protosinghelul Neofit Nica, diaconul Dumitru Toader și tînărul teolog Șomcuteanu Traian, care îndeplinesc funcția de ghizi. Ascunsă în brădetul munților. Mînăstirea Sinaia este o minunăție și plăcută oază a liniștii, la care se călătorește ușor și care tocmai pentru aceea este așa de mult cercetată de cei care caută liniște și reconfortare sufletească, în tot timpul anului.

Pe cea de a doua importantă vale din județul Prahova, Valea Teleajenului, se află situate două mînăstiri, — una de călugări, — *Chela*; alta de călugărițe, — *Mînăstirea Suzana*, amîndouă în locuri foarte pitorești, frumoase prin sălbăticia lor naturală. Cea dintîi, devenită «Casa de odihnă Cheia a Patriarhiei Române», a dobîndit în anii din urmă o înfățișare cu totul nouă, dar aci numai lucrările privind biserica din incintă și clopotnița s-au aflat în grija Arhiepiscopiei Bucureștilor, toate celelalte lucrări fiind proiectate în atelierele Patriarhiei și plătite din fondurile Administrației Patriarhale. Pentru pricina aceasta, sînt înfățișate aci numai stările de lucruri care privesc pe cea de a doua, — *Mînăstirea Suzana*.

Ca așezare monahală, *Mînăstirea Suzana* datează din anul 1740 și a fost întemeiată de monahia Suzana Arșicu, de la care își trage și numele.

Aceasta era o ardeleancă, avîndu-și obșrșia în satul Săcele, și a întemeiat așezarea monahală de pe apa Teleajenului poate pentru a întări legea ortodoxă a poporului dreptcredincios din Ardeal, primejduită de uneltirile apostolilor uniției. Căci este un fapt verificat de istoria mai veche de două veacuri a acestei mînăstiri : obștea ei monahală a fost alcătuită mai totdeauna din tinere venite din Ardeal, pe la Bratocea, care — bine îndoctrinate în credința ortodoxă și bune cunoscătoare ale slujbelor bisericesti ortodoxe — cutreierau periodic satele ardelenesti de dincolo de munți și țineau piept prozelitismului eterodox.

Lucrările de restaurare-rectificare de la Mînăstirea Suzana au început abia cu doi ani în urmă, în 1966, adică atunci cînd eforturile pentru restaurarea-rectificarea de la Cernica se apropiau de sfîrșit, creînd astfel posibilități de lucru și de finanțare a lucrărilor și aci. Și s-a început cu crearea premiselor necesare unei bune restaurări: captarea apelor din munte și aducerea lor pînă sub zidurile mînăstirii, de unde urmează a fi împrăștiate prin instalații prin toate clădirile ce se vor zidi sau numai amenaja ; construirea zidului împrejmuitoar, zid de adevărată cetate mînăstirească, care înconjoară bunurile care aparțin mînăstirii, trecîndu-se de curînd la închegarea cetății mînăstirești propriu-zise, prin lucrări de transformare și reprofilare a clădirilor existente.

Cînd lucrările vor fi gata, probabil în 1970, Mînăstirea Suzana va fi una din mînăstirile de călugărițe din zona de munte, care va îmbrăca, abia atunci pentru întia oară, veșmintul demnității călugărești, — loc de trăire spirituală și de reconfortare morală pentru obștea ei și pentru pelerinii ce o vor cerceta.

Din nou revenim în apropierea capitalei, pentru a prezenta mai întii, numai în treacăt, deoarece abia au început, lucrările de restaurare proiectate pentru mînăstirile Pasărea și Țigănești, — și apoi, ceva mai pe larg, lucrările de restaurare-rectificare de la Mînăstirea Cernica, care au fost încheiate anul acesta.

Mînăstirile de călugărițe Pasărea și Țigănești sînt cele mai populate dintre așezările monahale din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, — cea dintii numărînd o sută cincizeci de monahii și surori, iar cea de a doua o sută patruzeci și cinci de monahii și surori.

Așezămîntul monahal de la Pasărea — situat la 18 km depărtare de București — este ctitoria arhimandritului Timotei, starețul Cernicăi, întemeiat de acesta în anul 1813. Biserica cea mare a mînăstirii a fost zidită de Sfîntul Calinic Cernicanul, la 1846, în cinstea Sfîntei Treimi. Cea din cimitir, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», datează din anul 1824. Și una și alta au nevoie de reparații. Dar ceea ce este absolut imperios de împlinit la Mînăstirea Pasărea este închegarea unei cetăți mînăstirești vrednică de acest nume, adunînd laolaltă mulțimea de case construite cu timpul în jurul bisericii mari și pe o uliță laterală, fără nici un plan, fără nici o sistemă, potrivit fanteziei fiecăreia din monahiile care și-au legat viața de această mînăstire. Proiectele închegării acestei

cețai sint deja întocmite și urmează să primească în curînd aprobarea forurilor competente.

Pentru Mînăstirea Pasărea s-au făcut însă în ultimii ani nu numai proiecte, ci și lucrări valoroase care constau din : restaurarea vechii trapeze și a vechii cuhnii ; reparații la clădirile care adăpostesc stăreția mînăstirii ; transformarea vechii arhondării în casă muzeală, în care au fost expuse toate obiectele de artă religioasă aflate în mînăstire. Este numai începutul. Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian le va împlini curînd și pe celelalte.

Răspunderea administrativă a Mînăstirii Pasărea o are monahia Lucia Dumbravă, licențiată în teologie, care îndeplinește funcția de stareță. Primirea vizitatorilor din țară și de peste hotare, prezentarea mînăstirii din punct de vedere istoric și artistic și a colecției de obiecte de artă religioasă organizată în mînăstire, o fac monahiile Pahomia Marinescu și Filoteia Căpriță, absolvente de seminar monahal.

Așezămîntul monahal de la Țigănești — situat la 36 km depărtare de București, în apropierea șoselei ce duce spre Ploiești — este ceva mai veche decît biserica în jurul căreia se află adunat astăzi. Biserica mare a mînăstirii este zidită la anul 1812, în bună parte din daniile marelui ban Radu Golescu și ale logofătului Gheorghe Florescu, avînd aceștia și contribuția largă a starețului Dosoftei de la Căldărușani. Cea mică, din cimitir, este zidită în cinstea Sfintei Treimi.

Și aici, cetatea mînăstirească propriu-zisă nu este alcătuită potrivit vechilor tradiții ale monahismului ortodox. Clădirile din jurul bisericii sînt construite fără plan, la voia întîmplării. Locuințele călugărești abundă și dincolo de cetate, împrăștiate pe uliți, ca într-un sat oarecare. Și aci deci se simte nevoia unor importante lucrări de amenajare, a căror proiectare este de pe acum complet terminată, astfel că se va trece în curînd la realizarea lor. Cum însă la Țigănești, într-o parte a clădirilor special amenajate, funcționează o parte a atelierului Institutului Biblic — secția războaie mecanice pentru țesutul stofelor de odăjdii preotești, — lucrările inițiate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian pentru această mînăstire se vor executa prin grija și cu fondurile Administrației Patriarhale.

Răspunderea administrativă a Mînăstirii Țigănești o are monahia Hrisantia Sporea, absolventă de seminar monahal, care îndeplinește funcția de stareță. Primirea vizitatorilor din țară și de peste hotare, prezentarea bisericii și a colecției de obiecte de artă religioasă, organizată în mînăstire, o face monahia Arsenia Slavu, și ea absolventă de seminar monahal.

Mînăstirea Cernica constituie, prin amploarea lucrărilor de restaurare întreprinse aci vreme de cinci ani, între 1963—1968, cea mai de seamă dintre rectificarile săvîrșite de către Arhipăstorul nostru, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în crugul de pînă acum al arhipăstoririi sale. Poate că nu este exagerat să se spună că, în urma acestei rectificări de mari proporții, Mînăstirea Cernica — care este cea mai apropiată de reședința patriarhală dintre toate mînăstirile din cuprinsul

Arhiepiscopiei Bucureștilor — se bucură de privilegiul de a fi cea mai apropiată și de inima Patriarhului nostru.

Bazele așezării monahale de la Cernica au fost puse curînd după începutul veacului XVII. — vornicul Cernica Știrbei și soția sa, jupîneasă Chiajna, zidind cele de trebuință pentru o astfel de sfîntă așezare încă din anul 1608 și dîndu-le în grija cuviosului Atanasie, primul egumen. Cu trecerea vremii, minăstirea vornicului Cernica — după ce mai întîi ajunsese într-o stare de vădită părăgînire, — a atins culmi de adevărată strălucire, sub starețul Gheorghe — în veacul XVIII — și sub stăreția Sfîntului Calinic — în veacul XIX. Toate bisericile minăstirii au fost zidite în decursul veacului XIX; cea cu hramul Sfîntul Nicolae, din ostrovul de același nume, în anul 1809; cu cinci ani mai înainte, în cimitirul din același ostrov, fusese zidită bisericuța cu hramul Sfîntul Lazăr; cea cu hramul Sfîntul Gheorghe, din ostrovul cu același nume, a fost zidită împreună cu toată cetatea înconjurătoare, în anul 1842.

Peste așezămîntul monahal de la Cernica s-au abătut cutremure și incendii, care au semănat aci ruine și tristețe. La aceste calamități s-au adăugat nepăsarea și nepriceperea gospodărească a unora din cei ce s-au aflat în fruntea minăstirii. Așa se face că, atunci cînd Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a preluat conducerea Arhiepiscopiei Bucureștilor, treburile minăstirești de la Cernica lîncezeau, bisericile erau lipsite de strălucire, mai mult încă, biserica cu hramul Sfîntul Nicolae amenința cu prăbușirea, chiliile călugărilor se învechiseră.

Intervenția directă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru restaurarea Minăstirii Cernica a început în anul 1962, prin elaborarea proiectelor de restaurare și îmbunătățiri. — cele pentru construcții fiind lucrate de arhitectul Ioan Paraschivescu, iar cele de instalații de inginerul Octavian Mateșiu. După întocmirea proiectelor și avizarea lor de către forurile competente, s-a trecut la executarea lor pe cale de regie proprie în primăvara anului 1963, lucrări de finisare executîndu-se încă și în prezent.

Iată acum tabloul lucrărilor de restaurare și îmbunătățiri executate la Cernica: refacerea radicală a chiliilor din ostrovul Sfîntul Gheorghe, care apar acum cu înfățișare de două etajuri, catul superior fiind străjuit de prispe largi, podite cu cărămidă și susținute de stîlpi de stejar, cu sculpturi țărănești simple, iar catul de jos fiind străjuit de coridcare deschise, podite tot cu cărămidă, și susținute de stîlpi de cărămidă; refacerea radicală a clădirilor din afara incintei de la același ostrov, — casa memorială Sfîntul Calinic, casa starețului Gheorghe, casa arhimandritului Justin, pităria și încă alte trei clădiri de locuit, întregul complex dobîndind lumină electrică, apă curentă, grupuri sanitare și încălzire centrală prin instalații de calorifer; amenajarea unor apartamente pentru oaspeți, în rînd cu chiliile din dreapta intrării în incintă; înnoirea clopotniței și a exteriorului bisericii, care se bucură de asemenea de încălzire centrală; refacerea turlei din față și a întregului acoperiș de la biserica din ostrovul Sfîntul Nicolae și restaurarea clopotniței acestei biserici; reparații la acoperișul și exteriorul bisericii Sfîntul Lazăr; restaurarea celor patru mari

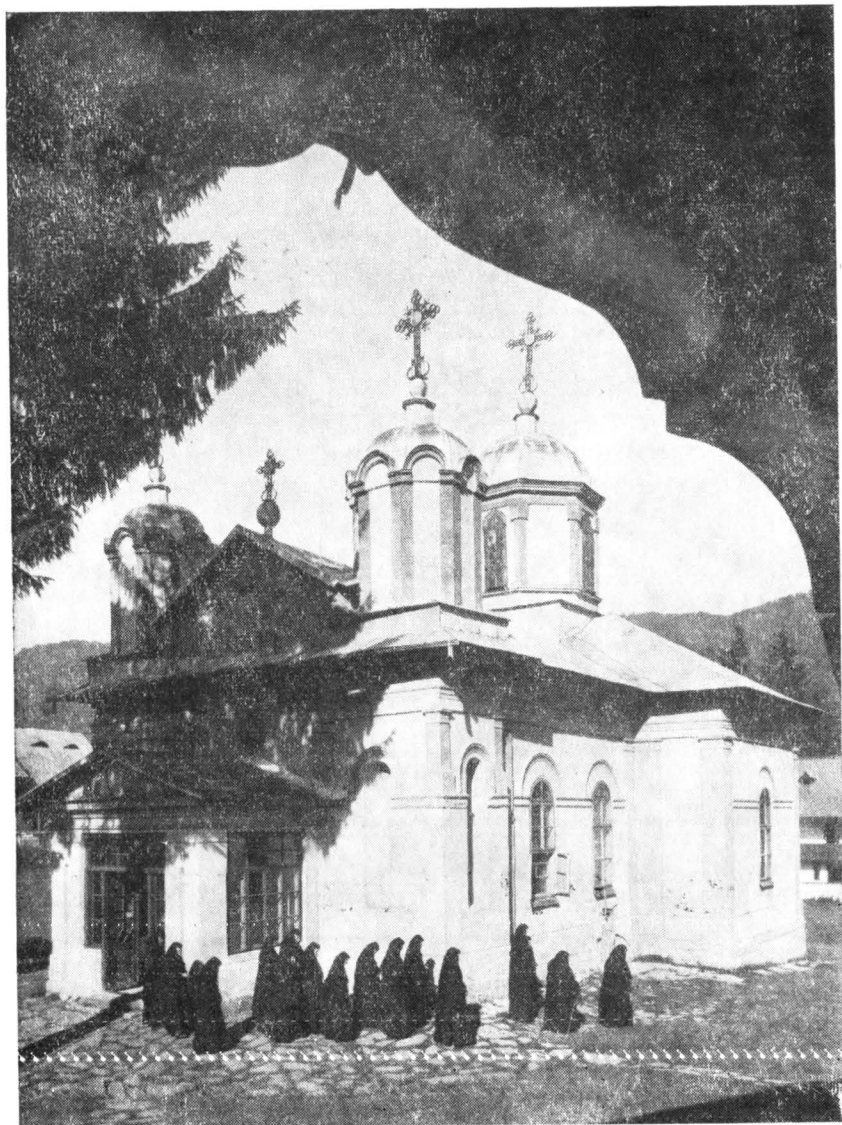
Biserica Mănăstirii Samurcășești — Ciorogirla

Biserica Mânăstirii Ghighiu

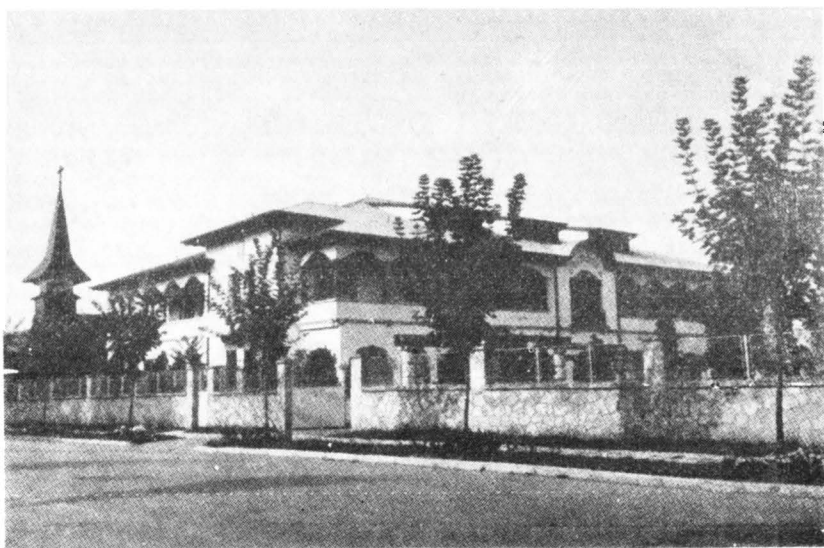
Minăstirea Sinaia

Mănăstirea Suzana

Minăstirea Cernica — Vedere generală

Sanatoriul preoțesc din Techirghiol — Vedere generală

Minăstirea Căldărușani — vedere generală

imobile din acest ostrov, — casa mitropolitului Nifon, arhondăria, bolnița și casa de lângă clopotniță, și acestea dobîndind lumină electrică, apă curentă și grupuri sanitare ; împrejmuirea întregului teren al mînăstirii cu gard de ciment, din panouri prefabricate și împrejmuiri interioare din plasă de sîrmă ; pietruirea și asfaltarea drumului care leagă între ele bisericile din cele două ostroave și apoi cu șoseaua publică ; organizarea unei case muzeale, în care sînt expuse diferite lucrări de artă religioasă ; refacerea complexului gospodăresc al mînăstirii ; zugrăvirea în frescă a trapezei, cu chipuri și imagini care să vorbească despre trecutul acestei mînăstiri, între altele fiind zugrăvite aci și două momente care amintesc solemnitățile de la Cernica din toamna anului 1955, cînd ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, și trimișii unor Biserici Ortodoxe surori din marea familie a Ortodoxiei ecumenice, au statornicit aci cultul Sfintului Ierarh Calinic.

Se poate spune, pe drept cuvînt, că nimic din tot ceea ce constituie așezămîntul monahal de la Cernica n-a rămas în afara grijii preocupărilor și lucrărilor de restaurare inițiate și împlinite aci de Arhipăstorul Bucureștilor. Iar pentru cei care doresc să cunoască suma cheltuită de Arhiepiscopia Bucureștilor pentru toate cele realizate la Cernica, registrele de evidență arată : 7.287.380 de lei.

Și pentru a întregi tabloul acestei prezentări cu ceea ce însuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian gîndește despre Cernica de astăzi și de mîine, iată cuvintele rostite de Prea Fericea Sa la încheierea festivităților religioase prilejuite de împlinirea a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfintului stareț Calinic: «Vă încredințez acest sfînt Așezămînt, după lucrările de restaurare la care a fost supus în anii din urmă, stăpînit de două sentimente. Unul este simțămîntul de profundă mulțumire sufletească, izvorit din faptul că m-a învrednicit bunul Dumnezeu să duc la bun sfîrșit opera de reînnoire a Mînăstirii Cernica ; această vatră călugărească din preajma Bucureștilor, în care au viețuit monahi cu viață curată și stareți cu frumoase activități gospodărești și culturale, în fruntea tuturor acestora situîndu-se Sfîntul Ierarh Calinic, cel prăznuit astăzi. Al doilea este simțămîntul răspunderii pentru viitorul acestui sfînt Așezămînt, pe care — de aci înainte — îl trec asupra obștei monahale care viețuiește aci, în frunte cu starețul ei.

Mînăstirea Cernica este astăzi cel puțin tot atît de înfloritoare, din punctul de vedere al construcțiilor care îi alcătuiesc cetatea, pe cît va fi fost pe vremea străluciților ei stareți Gheorghe și Sfîntul Calinic. Mulțumirea noastră sufletească vine de aci și sînt adînc recunoscător credincioșilor Bisericii noastre strămoșești că — prin contribuțiile și ofrandele lor curate, m-au ajutat să putem ajunge aci.

Aș dori — și aceasta este răspunderea care vă revine preluînd Așezămîntul în acest strălucitor veșmînt, să-i redați și viața spirituală pe care a cunoscut-o altădată, prin viața de fiecare zi a monahilor de aci, și prin lucrarea lor pe tărîmul ridicării conștiinței morale a credincioșilor.

Cel Atotputernic să reverse peste Sfînta Mînăstire Cernica, peste cei ce viețuiesc în cuprinsul ei și peste cei ce vin să se închine aci, îndurările Sale cele bogate și bunătatea Sa nemărginită».

În cununa de muncă a Arhipăstorului nostru a fost așezată, prin rectoria Mînăstirii Cernica, o piatră de mare preț. Credincioșii Capitalei și credincioșii satelor învecinate îi sînt recunoscători pentru minunea arhitectonică realizată aci și pentru ceea ce reprezintă ea din punctul de vedere al nevoilor lor spirituale. Ei au acum, aproape de ei, vatra spirituală pe care o așteptau de multă vreme.

Răspunderea administrativă a Mînăstirii Cernica o are arhimandritul Roman Stanciu, licențiat în teologie, care îndeplinește funcția de stareț. Primirea vizitatorilor, conducerea lor în mînăstire, printre obiectele de artă religioasă din casa muzeală și printre obiectele de care s-a folosit în viață Sfîntul Calinic, rînduite în casa memorială în care a închis ochii, o fac protosinghelul Pimen Georgescu, licențiat în teologie și litere, și ierodiaconul Ilarion Lupășcu, absolvent de seminar teologic, care îndeplinește funcția de ghizi.

Restaurările și îmbunătățirile despre care s-a scris pînă aci nu sînt singurele pe care să le fi inițiat și să le fi dus la îndeplinire Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru așezămintele mînăstirești din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Pentru a întregi tabloul, e necesar a mai fi amintite :

— înlăturarea stricăciunilor provocate de incendiu la *Minăstirea Căldărușani* din județul Ilfov, cu deosebită grijă pentru refacerea sălii gotice datînd de la Matei Basarab, amenajată în prezent în sală muzeală, în care sînt expuse obiectele de valoare artistică și istoric-documentară pe care le posedă această mînăstire. Amenajarea acestei săli muzeale s-a făcut pe baza unei severe documentații științifice, — starețul mînăstirii, părintele arhimandrit Gherasim Cristea, supraveghînd îndeaproape corecta realizare a proiectelor și îngrijindu-se acum de buna ei prezentare ;

— pictarea din nou, în tehnica frescă, a bisericii fostei mînăstiri *Nețru Vodă* din Cîmpulung-Muscel, una din cele mai vechi biserici ortodoxe din țară, în care se află mormîntul lui Nicolae Alexandru Basarab, întemeietorul Mitropoliei Ungrovlahiei. Lucrarea a fost executată de pictorii monahi arhimandrit Sofian Boghiu și protosinghel Felix Dubneac ;

— amenajări la *Schitul Crasna* din județul Prahova și *Schitul Ialomișoarei* din județul Dimbovița, amîndouă așezate departe de lume, dar pline de farmec și prielnice trăirii duhovnicești.

Șirul descrierii despre ctitoriile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, împlinite ca Arhiepiscop al Bucureștilor și cu mijloacele materiale ale Centrului arhiepiscopal, se încheie cu două realizări de ordin social : Casa de odihnă de la Bușteni și Sanatoriul preoțesc de la Techirghiol, — acesta din urmă cunoscut de preoțimea ortodoxă din întreaga țară.

Casa de odihnă de la Bușteni a apărut la început preoțimii ortodoxe din județul Ilfov, fiind procurată din contribuțiile acesteia

În anul 1935, la inițiativă și în urma stăruințelor unui protopop inimos, preotul Nicolae Popian de la biserica Precupeții Vechi din București. Ea a intrat în patrimoniul Arhiepiscopiei Bucureștilor în anii de arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care i-a și dat o înfățișare nouă și a înzestrat-o cu toate cele de trebuință unei bune funcționări : paturi și saltele, cuverturi și cearceafuri, bucătărie și sufragerie. veselă și tacîmuri.

Sanatoriul preoțesc de la Techirghiol, astăzi una din frumoasele clădiri de pe pămîntul dobrogean, construit în stilul vechii arhitecturi românești, cu prispe și stîlpi de lemn și piatră, își are obirșia într-o casă modestă cumpărată în anul 1928 pentru slujitorii bisericești din Arhiepiscopia Bucureștilor de adormitul întru fericire Patriarhul Miron. În ultimii cincisprezece ani, vechiul așezămint de la Techirghiol a cunoscut două perioade de transformări și amenajări, — cea dintii între anii 1950—1952, cînd căsuței modeste de altă dată i-au fost sporite încăperile, a fost transplantată și reîncheiată acolo, din masivul Bucegilor, o bisericuță de lemn, și a fost zidit un Cămin arhieresc nou ; a doua, între anii 1965—1967, cînd a fost realizat un ansamblu de construcții perfect echilibrat, amintind de arhitectura monumentală românească din veacul al XVIII-lea.

Innoirile realizate în acești din urmă ani constau din : crearea celui superior peste toate vechile clădiri și a unei mansarde fapt care a dus la sporirea numărului de camere de la 29 la 81, toate de cîte două paturi: pardoseli de parchet în toate camerele și apă curentă; mobilier nou — paturi, saltele, cuverturi și cearceafuri, veselă și tacîmuri; amenajarea spațiilor verzi din jurul Sanatoriului preoțesc și Căminului arhieresc, crearea de alei și pergole îmbrăcate în verdeață, așezarea la loc potrivit a statuii în bronz a Sfîntului Pantelimon, operă a maestrului Ion Jalea, artist al poporului; reamenajarea casei administrației; restaurarea bisericuței de lemn, inclusiv restaurarea picturii acesteia. Este de reținut că întreaga documentație a lucrărilor a fost elaborată în atelierele Serviciului tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor, de către arhitectul Ioan Paraschivescu și inginerul Octavian Mateșiu, potrivit directivelor Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Sanatoriul preoțesc de la Techirghiol al Arhiepiscopiei Bucureștilor funcționează în cadrul *Schitului Sfînta Maria*, de care răspunde, ca egumenă și ghid, monahia Semfora Gafton, licențiată în teologie. Schitul este considerat ca important obiectiv turistic pe litoralul Mării Negre și este foarte mult cercetat de vizitatori din țară și de peste hotare, între altele pentru prezența aci a bisericuței maramureșene de lemn, prezență atît de originală și de semnificativă în peisajul dobrogean, salvată de ruină prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

După această fugară prezentare a înfăptuirilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ca Arhiepiscop al Bucureștilor, privind restaurări

de biserică de mir, așezăminte monahale, case de odihnă și sanatoriale, ne reîntoarcem acum în capitală pentru ca — privind din nou de aci — să prezentăm înfăptuirile și înnoirile Prea Fericirii Sale la Centrul arhiepiscopal, pentru unitățile productive, precum și unele aspecte ale lucrării Sale arhipăstorești legate de instituțiile de învățămînt pentru pregătirea slujitorilor bisericestii.

Cea dintii oprire lîngă zidurile *Cancelariilor Arhiepiscopale*, — clădire veche, construită în funcție de nevoile de odinioară ale Mitropoliei Ungrovlahiei, necorespunzătoare pentru nevoile de mai tîrziu ale primei eparhii ortodoxe din țară, cu atît mai mult necorespunzătoare pentru stadiul de dezvoltare atins de Biserica noastră în general în această a doua jumătate a veacului al XX-lea.

Cancelariile acestea au fost preluate de Arhipăstorul nostru, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, într-o stare de totală neîngrijire total neutilitate cu cele necesare unei normale desfășurări a muncii celor chemați să trudească în ele, — dar încă în primii cinci ani ai slujirii sale arhipăstorești ele au dobîndit o înfățișare nouă. Lucrările împlinite aci au constat din: eliberarea încăperilor folosite nu pentru birouri, ci pentru locuințe, prin mutarea în altă parte a locatarilor; redistribuirea spațiului disponibil, în funcție de nevoile fiecărui sector de muncă în parte: sectorul bisericesc, sectorul economic, sectorul gospodăresc, sectorul social și sectorul cultural; introducerea sistemului de încălzire cu gaze naturale, în sobe; amenajarea de grupuri sanitare; introducerea sistemului fluorescent de iluminat; pardoseli de parchet și covoare în toate birourile.

În afară de aceste îmbunătățiri de interior, la Cancelariile arhiepiscopale s-au mai executat: refacerea pavajelor și trotuarelor; restaurarea vechiului zid împrejmuitoare, care a fost completat pe alocurea și prevăzut cu copertină de piatră naturală, pentru a fi protejat de infiltrarea apei; construirea unei scări din beton armat, la capătul dinspre apus al clădirii Cancelariilor prin care se comunică direct cu Cancelariile Administrației Patriarhale și atelierelor Tipografiei Institutului Biblic; amenajarea unui frumos parc în fața Cancelariilor, acolo unde altă dată erau depozitate grămezile de lemne necesare încălzirii birourilor. — parc în bună parte mereu verde, prin numeroși brazi plantați aci, străjuit maiestuos de stejari puternici, plin de flori din primăvară pînă toamna tîrziu, ceea ce imprimă o notă de tinerețe acestor locuri și construcții vechi.

Alături de Cancelarii, în corpul de clădiri din spatele acestora, Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian a rînduit să fie amenajate *Locuințe pentru personalul Catedralei Patriarhale*, — îngrijitori, canonarhi, cîntăreți, diaconi și preoți slujitori, care săvîrșesc sfințele slujbe în cea dintii biserică ortodoxă din țară, zi de zi, sărbătoare de sărbătoare și duminică de duminică. Adaptate la cei ce le ocupă, locuințele acestea sînt călugărești, alcătuite din una sau două încăperi, avînd apă curentă și încălzire cu gaze naturale în sobe, prevăzute cu dușuri și băi pentru fiecare nivel.

În același corp de clădiri s-a amenajat un *Cămin preoțesc*, o mică vatră familială pentru slujitorii bisericești — cîntăreți, preoți, și diaconi — din cuprinsul Arhiepiscopiei și de oriunde din țară, unde să poată fi găzduiți atunci cînd sînt nevoiți să rămînă în București mai multe zile. În acești ultimi ani, Căminul preoțesc a fost supus unor radicale lucrări de transformare și îmbunătățiri, sporindu-i-se încăperile, introducîndu-se apă curentă și încălzire cu gaze naturale în sobe. Paralel cu aceste lucrări, s-a înlocuit mobilierul vechi și s-au procurat cuverturi și lenjerie nouă.

La parterul corpului de clădiri în care sînt amenajate locuințele personalului Catedralei și Căminul preoțesc, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a instalat *Atelierele de turnat lumînări* pentru nevoile cultice ale tuturor bisericilor din cuprinsul Arhiepiscopiei.

Primele ateliere de turnat lumînări pentru nevoile cultice ale bisericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor au fost create de Patriarhul Miron. Activitatea lor a continuat și sub Patriarhul Nicodim. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a găsit atelierele acestea puțin utilizate, folosind o aparatură rudimentară, neîncadrate cu tehnicieni și lucrători necesari unei producții pe măsura nevoilor bisericilor din eparhie.

Spirit practic înainte de toate, Prea Fericirea Sa a pornit la drum, insufletit de încrederea în izbîndă. Și astfel, cu fiecare an, utilizarea atelierelor și mai-buna lor organizare s-au aflat printre preocupările de temei ale Arhipăstorului nostru, asigurîndu-le materia primă, modernizîndu-le metodele de lucru, încadrîndu-le cu personal calificat și rezolvînd echitabil problemele economice ale tuturor celor interesați în dezvoltarea activității lor: Centrul arhiepiscopal, protopopiate și parohii.

Atelierele de turnat lumînări ale Arhiepiscopiei Bucureștilor produc astăzi atît cît este necesar consumului bisericilor din eparhie, pe măsura nevoilor religioase ale credincioșilor. Două urmări fericite decurg din aceasta : o dată cu fiecare lumînă aprinsă în sfeșnicul unei biserici, credincioșii depun și ofranda lor, pentru nevoile bisericii în care se află, în primul rînd, și pentru nevoile Centrului arhiepiscopal, în al doilea rînd. Din aceste ofrande, bisericile din eparhie își alimentează fondurile trebuitoare bunei lor întrețineri, înzestrării cu obiecte de cult, odăjdii și cărți de ritual, precum și salarizării personalului ; iar Centrul arhiepiscopal își asigură fondurile necesare ajutorării parohiilor care construiesc, restaurează sau repară biserici, fondurile pentru plata burselor elevilor seminariști și studenților teologi care se pregătesc în școlile eparhiei, precum și fondurile din care să-și susțină operele sociale. Prin aceasta, atelierele de turnat lumînări îndeplinesc un rol din cele mai importante în viața religioasă a unei eparhii și acesta este motivul pentru care Prea Fericitul Patriarh Justinian nu uită nici o dată să spună: «Credincioșii Bisericii noastre sînt adevărații ctitori a tot ceea ce se înfăptuiește astăzi în cadrul inițiativei sacre pe care o slujim. Lor întreaga noastră recunoștință !»

Este cazul să se menționeze aci că, în fiecare an, din fondul care se creează prin contribuțiile benevole ale credincioșilor la procurarea lumînărilor, se repară zeci de biserici, altele se pictează din nou sau

își reface vechea pictură. Centrul arhiepiscopal își realizează lucrările sale și acordă dotații parohiilor cu resurse materiale mai restrânse.

În acord cu tot ceea ce se face în țara noastră pentru asigurarea unor condiții cât mai civilizate de muncă celor ce lucrează în întreprinderile industriale de stat, muncitorii de la atelierele de turnat luminări ale Arhiepiscopiei Bucureștilor primesc halate de protecție în timpul lucrului, se bucură de asistență medicală gratuită, își pot petrece concediile în casele de odihnă și sanatoriale ale Bisericii, sau sînt trimiși la casele de odihnă și sanatoriale din sectorul de stat. La rîndul lor atelierele sînt prevăzute cu instalații pentru evacuarea aerului viciat și cu dușuri folosite de muncitori la ieșirea din producție.

Viile Arhiepiscopiei, una situată în apropiere de Ploiești, pe dealul Chițoranilor, alta în apropiere de Urlați, pe dealul Jercălăilor, asigură cantitățile de vin cultic necesare oficerii sfintelor slujbe liturgice în bisericile de mir și mînăstirești din cuprinsul eparhiei. Amîndouă sînt date în grija unor monahi cu experiență de viticultori, care — sub controlul direct al Sectorului economic din cadrul centrului arhiepiscopal — veghează asupra desfășurării în bune condițiuni a tuturor muncilor care se execută în ele, — de la dezgropatul din primăvară și tăiatul joardelor, pînă la îngroparea din tirziul toamnei. Îmbătrînite amîndouă, a fost nevoie ca în ultimii ani să se purceadă la lucrări de întinerire, replantîndu-se parcelat cu portaltoi și, o dată cu aceasta, înlocuindu-se vechiul spalier cu altul nou, avînd stîlpii turnați din beton armat.

La fiecare din viile Arhiepiscopiei există cîte o casă, folosite de personalul monahal care îngrijește aceste vii. Casa de la Jercălăi este adevărată vilă, lucrată în stilul vechii arhitecturi românești, cu prispe, terase și balcoane deschise, în parte acoperită de iederă. Casa aceasta a fost radical transformată în anii 1964—1965, prefăcîndu-i-se împărțirea interioară, introducîndu-i-se apă curentă și instalații de băi, iar o latură a ei fiind amenajată în apartament chiriarhal.

Pentru cei cîțiva monahi care îngrijesc de via de la Jercălăi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a strămutat aci, din preajma Branului, o bisericuță veche de lămn, de stil și proveniență maramureșeană. În bisericuța aceasta și cu personalul ei monahal, își împlinesc nevoile lor spirituale și credincioșii sătucului Jercălăi.

Toate fondurile necesare acestor lucrări de investiții au fost acoperite din bugetul Centrului arhiepiscopal, în care se varsă desigur și veniturile realizate din producția viilor. În ultimii ani și încă alți cîțiva ani de aci, înainte, numai jumătate din plantațiile viilor rodesc. Nu se vor înregistra deci în această vreme nici producții și nici venituri importante, dar se va realiza o întinerire a viilor, care le va da putința să producă rodnic o îndelungată perioadă de timp de aci înainte.

N-au fost prinse pînă acum în cadrul acestei prezentări de ansamblu a ceea ce este astăzi Arhiepiscopia Bucureștilor, directivele de muncă ale

Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și împlinirile care au prins viață pe baza acestor directive în domeniul nostru arhiepiscopal. Pentru a întregi și sub acest aspect chipul sub care se înfățișează Arhiepiscopia Bucureștilor în acest an festiv, iată aci câteva date mai importante.

Directive de muncă și activități de ordin bisericesc. — Cea dintâi preocupare a Arhiepiscopului nostru în domeniul activităților de ordin bisericesc propriu-zis ale Centrului arhiepiscopal, după ce a creat cadrul legal pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, a fost stricta și corecta aplicare a Statutului și a Regulamentelor bisericești în viața acestei Biserici.

Drept aceea, la unitățile de jos ale eparhiei, la parohii, cum și la conducerea superioară a acesteia, la Centrul arhiepiscopal, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a cerut ca organele de conducere parohială și eparhială să-și exercite drepturile conferite de Statut și de Regulamentele bisericești. Adunarea parohială, Consiliul parohial și Comitetul parohial au devenit realități în viața bisericească a parohiilor din cuprinsul Arhiepiscopiei, alegerea lor făcându-se cu observarea tuturor rinduielilor legale, iar activitatea și rolul lor exercitându-se în cadrul și în limitele stabilite de legislația noastră bisericească. La rîndul lor, Adunarea eparhială, Consiliul eparhial și Permanența Consiliului eparhial au devenit realități în viața bisericească a eparhiei, — toate problemele de conducere ale acesteia rezolvîndu-se prin hotărîrea acestor foruri statutare.

Urmarea firească a acestui mod de a lucra s-a făcut simțită, între altele, în observarea normelor legale privind numirea și transferarea personalului bisericesc. Astfel, pe măsură ce unele posturi de diaconi și preoți au devenit vacante, au fost scoase la concurs, — publicația de concurs fiind afișată la Centrul arhiepiscopal și la sediile protopopiatelor, pentru a fi cunoscută de toți cei interesați. În posturile rezervate tinerilor nehirotoniți, absolvenți de seminar teologic sau licențiați în teologie, numirile s-au făcut pe baza mediilor și calificativelor obținute de aceștia la examenul de capacitate preoțească, ținut în cadrul Sinodului Mitropolitan al Ungrovlahiei; iar în posturile rezervate preoților în funcțiune, transferările s-au făcut pe baza mediilor și calificativelor obținute de aceștia la examenele de definitivare sau promovare în cler și a notărilor administrative obținute pe ultima perioadă de cinci ani premergătoare transferării cerute.

Un alt fapt important care se cere menționat pentru Sectorul bisericesc al administrației eparhiale este măsura efectuării unei statistici precise pentru fiecare parohie, pentru a se cunoaște care din ele funcționează pe bază de prevederi statutare și care nu, — știut fiind că Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cere ca pentru fiecare post de preot să existe patru sute de familii la sate și cinci sute de familii la orașe. Astăzi, Centrul arhiepiscopal posedă situația statistică a fiecărei parohii și procedează în spiritul Statutului, atunci cînd este chemat să hotărască cu privire la arondări sau afilieri de parohii și la ocuparea posturilor devenite vacante. În funcție de statistica parohiilor,

de însemnătatea lor istorică și de poziția lor geografică s-a făcut și clasificarea acestora prin Adunarea eparhială.

În Cancelaria arhiepiscopală, Sectorul bisericesc a introdus organizarea unui birou al evidenței personalului, care întocmește și ține la zi fișa personală a tuturor slujitorilor bisericești, de la numirea în funcțiune și pînă la încetarea activității. Acestui birou îi este încredințată și schema de posturi și funcțiuni a întregii eparhii, oglindă anuală fidelă cuprinzînd numărul posturilor, cu arătarea celor ocupate și a numelui persoanelor care le ocupă — de la îngrijitori, la cîntăreți și preoți — și a celor vacante, cu specificarea încadrării de salarizare, a titlurilor și vechimii în muncă a fiecărui angajat. Utilitatea acestui birou al evidenței este clară pentru oricine, astfel că este de prisos a se mai scrie despre rostul și importanța lui.

Sectorul bisericesc a fost îndrumat să privegheze ca sfintele locașuri de cult să fie ținute permanent în perfectă stare de curățenie și să fie înzestrate cu toate cele de trebuință pentru săvîrșirea sfintelor slujbe: sfinte vase, cărți de cult, odăjdii, — îndrumare înscrisă ca obiectiv permanent al activității protopopilor și împlinită cu prilejul inspecțiilor făcute de aceștia sau de inspectorul eparhial la parohii. Și este vrednic de semnalat faptul că bisericile din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor sînt ținute — în aproape totalitatea lor — în desăvîrșită ordine și sînt înzestrate cu toate cele necesare cultului. Cu douăzeci, de ani în urmă, alta era situația. Atunci erau încă biserici care mai purtau urmele cutremurului cel mare din noaptea de 9/10 noiembrie 1940, iar altele aminteau de rănile bombardamentelor din timpul ultimului război mondial. Toate acestea sînt înlăturate astăzi, perioada de liniște și de progres economic, în care s-a aflat țara noastră în cele mai bine de două decenii care au trecut de la eliberare, fiind folosite constructiv și de Biserica noastră.

În sfîrșit, tot Sectorul bisericesc a fost îndrumat de Arhipăstorul nostru să privegheze ca cimitirele parohiale să fie cuviincios împrejmuite, cu morminte și cruci aliniate, parcelate sistematic, să aibă plantații de arbori și arbuști ornamentali, peluze cu flori. Se poate spune că cimitirele parohiale au constituit o preocupare permanentă a Conducerii eparhiale, situația lor aflîndu-se uneori pe ordinea de zi a Adunării eparhiale și făcînd obiectul unor dispozitive circulare exprese în ultimii ani. Dar se poate spune, în același timp, că cele mai multe parohii au astăzi cimitire bine îngrijite, unele împrejmuite pe toată întinderea lor cu garduri din panouri de ciment prefabricate, altele avînd garduri din panouri de sîrmă pe cadru metalic, toate plantate cu arbori și flori.

Directive de muncă și activități de ordin cultural-social. — Între directivele de muncă imprimare de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian Sectorului cultural-social al Centrului arhiepiscopal și, prin aceasta, întregii preoțimi din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, un loc de frunte ocupă lupta pentru apărarea păcii. Prea Fericitul Sa a urcat treptele jețului patriarhal la numai cîțiva ani de la încetarea celui de al doilea război mondial, după o muncă de aproape trei

ani la Mitropolia Moldovei pentru alinarea suferințelor și îndepărtarea nefericitelor urmări ale acestui război în acea parte de țară. În copilărie, cunoscuse ororile primului război mondial și suferințele țării sub ocupație străină; în plină maturitate, ca preot de parohie, Prea Fericirea Sa a cunoscut ororile celui de al doilea război mondial, umilințele și servitutile la care a fost supusă țara din partea aceluiași ocupant. De n-ar fi decît aceste triste experiențe personale și încă am putea înțelege deplin pentru ce Prea Fericirea Sa a făcut din lupta pentru apărarea păcii o îndatorire primordială pentru clerul sfintei noastre Biserici. Dar în rugăciunea și în lucrarea Arhipăstorului nostru, lupta pentru apărarea păcii apare nu numai ca o consecință directă a suferințelor pricinuite de război, ci mai ales ca o poruncă divină, ca un comandament evanghelic permanent, de valoare nepieritoare, — căci dacă în Vechiul Testament este scris: «Să nu ucizi!» (Ieșirea XX, 13), Mîntuitorul Iisus Hristos a spus: «Feriți făcătorii de pace!» (Matei V, 19).

Potrivit directivelor primite de la Arhipăstorul său, preoțimea Arhiepiscopiei Bucureștilor a susținut lupta pentru apărarea păcii pe două căi: ca slujitori bisericești, actualizînd în predicile rostite din fața sfințelor altare ideile sociale ale Noului Testament; ca cetățeni, participînd activ la toate acțiunile întreprinse de poporul nostru în acest domeniu, contribuind din plin, în numele doctrinei religioase pe care o slujesc, la statornicirea în lume a unui climat de pace și bună înțelegere între oameni și popoare. Și ca slujitori bisericești, și ca cetățeni, preoții sfintei noastre biserici strămoșești au înscris pagini luminoase în cartea luptei pentru apărarea păcii dusă de poporul nostru, în unire cu alte popoare dornice de pace, și aceasta constituie una din laturile cele mai meritorii ale lucrării sale închinată binelui și fericirii omenirii.

În domeniul lucrării sociale a preoțimii din Arhiepiscopia Bucureștilor, un loc de frunte ocupă și participarea acesteia la activitățile desfășurate de căminele culturale, — așezăminte a căror principală misiune este valorificarea și răspîndirea cunoștințelor culturale și a creațiilor artistice ale poporului nostru, — mulți preoți susținînd în cadrul acestora conferințe cu teme din domeniul istoriei și literaturii naționale, iar alții organizînd coruri sătești ca dirijori sau numai susținînd concertele organizate de acestea.

Paralel cu lucrarea sa în lupta pentru apărarea păcii și în cadrul căminelor culturale, preoțimea Arhiepiscopiei Bucureștilor și-a dat partea sa de contribuție la realizarea multor opere social-culturale, cu deosebire în lumea satelor. Aci, urmînd pilda Arhipăstorului lor, preoții au sprijinit construirea de localuri de școală, dispensare medicale și case de nașteri, refaceri de drumuri și poduri, electrificarea satelor. Au sprijinit, de asemenea, opera de cooperativizare a agriculturii. Toate aceste activități desfășurate de preoțimea Arhiepiscopiei Bucureștilor — ca de altfel de întreaga preoțime ortodoxă din țara noastră — trebuie apreciate ca o întrupare a ceea ce Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a numit «apostolat social», adică teologie și misiune preoțească puse în slujba omului, a vieții.

și căreia Prea Fericirea Sa i-a dat statut legal de funcționare în anul 1953, la împlinirea a cinci ani de slujire patriarhală. Corala preoților din capitală a grupat și grupează aproape un sfert din preoțimea bucureșteană. Repertoriul Coralei cuprinde cântări liturgice și compoziții religioase și folclorice. Corala a inclus în repertoriul său o seamă de lucrări muzicale de mai mare întindere, adevărate piese de concert vocal, pe care le-a prezentat în execuții de răsunet cu prilejul manifestărilor artistice organizate de Centrul arhiepiscopal în cinstea multor delegații bisericești de peste hotare când s-au aflat în vizită la noi.

La fiecare început de an, în cadrul întâlnirii tradiționale a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian cu preoțimea capitalei, cu profesorii instituțiilor de învățămînt teologic și cu corpul salariaților din cancelariile bisericești, Corala prezintă omagial un buchet de colinde religioase, iar la Te-Deum-urile oficiate cu prilejul zilelor aniversare ale Prea Fericirii Sale susține răspunsurile cuvenite. Concertul prezentat de această Corală, în cadrul serbărilor prilejuite de împlinirea a douăzeci de ani de la întrozirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, constituie o culme a posibilităților interpretative ale acestei formații muzicale, care a depus sîrguință și mult suflet în executarea cîtorva fragmente din lucrarea «Balada vremilor străbune», închinată de compozitor — preotul Ioan Popescu-Runcu, dirijorul Coralei — Arhiepiscopului nostru.

Ori de cîte ori a trebuit să răspundă cuvîntărilor omagiale ce i-au fost adresate în legătură cu înfăptuirile care au prins viață în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, din inițiativa și prin părinteasca sa purtare de grijă, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus : «N-am lucrat singur ! Și dacă s-a făcut ceva bun în Biserica noastră în anii păstoriei mele, aceasta se datorește ajutorului neprețuit pe care l-am primit din partea colaboratorilor mei apropiați : Adunarea Eparhială, Consiliul Eparhial, consilierii administrativi și tehnicienii Centrului arhiepiscopal. Pe aceștia m-am sprijinit totdeauna, cu aceștia trebuie deci să împart bucuria prilejuită de orice înfăptuire».

E greu să fie arătată aci componența acestor organisme eparhiale din perioada celor douăzeci de ani care au trecut de la preluarea conducerii Arhiepiscopiei Bucureștilor de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ; nu se poate însă trece peste îndatorirea de a arăta că din Adunarea eparhială și Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor au făcut și fac parte peste 20 de personalități de deosebit prestigiu, din punct de vedere religios, moral și social.

Potrivit prevederilor Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (art. 97, 101) și Regulamentului pentru funcționarea organelor deliberative și executive din Patriarhia Română (art. 98, 113, 115, 124), președinte al Adunării și Consiliului Eparhial este chiriarhul eparhiot. La Arhiepiscopia Bucureștilor, atribuțiile de președinte al acestor organe eparhiale le are, încă din anul 1962, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal. Cît privește atribuțiile de vicar arhiepiscopal-mitropolitan, acestea au fost conferite, din anul 1952,

Prea Cucernicului Preot Alexandru Ionescu, fost protopop al capitalei și inspector general bisericesc, paroh al parohiei Parcu Domeniilor.

Toată activitatea de la Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor a fost împărțită în 6 sectoare : două sectoare administrative, două sectoare economice și două sectoare social-culturale, fiecare sector fiind condus de un consilier administrativ, ajutat de salariații și tehnicienii necesari. Pentru toate sectoarele funcționează un secretariat eparhial, iar pentru administrarea minăstirilor, un exarhat.

Menționăm de asemenea că pentru problemele de disciplină a clerului, la centrul eparhial, funcționează un consiliu eparhial. Toți salariații Centrului eparhial, clerici sau mireni, depun o muncă stăruitoare pentru asigurarea bunului mers al episcopiei Bucureștilor făcând aceasta cu devotament față de Biserică, cu dragoste și prețuire față de Arhipăstorul care îi călăuzește, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Cîteva însemnări acum despre *Instituțiile de învățămînt teologic* în care Arhiepiscopia Bucureștilor face pregătirea viitorilor săi slujitori bisericești și care, potrivit Regulamentului lor de funcționare se află sub conducerea directă a Arhiepiscopului Bucureștilor ca chiriarh al locului. Acestea sînt :

— Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București, instituții de învățămînt mediu. cu durata scolarității de cinci ani, — primii doi pentru Școala de cîntăreți bisericești, iar ultimii trei pentru Seminarul teologic (art. 11 din Regulament) ;

— Institutul teologic de grad universitar din București, care — precum arată și titulatura sa — este o instituție de învățămînt superior, cu dreptul de a conferi titlul de licențiat, după patru ani de studii, și titlul de doctor, după o pregătire de încă trei ani de la obținerea titlului de licențiat (art. 96 și 175 din Regulament) ;

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian este ctitorul acestor instituții de învățămînt teologic, cel care le-a adus sub conducerea Bisericii, așa cum ar fi trebuit să fie totdeauna, care le-a dat baza legală și Regulamentul de funcționare, care priveghează cu înțelepciune și rîvnă sfîntă la buna desfășurare a procesului de învățămînt, asigurîndu-le în același timp, prin Consiliul Eparhial, și condiții materiale corespunzătoare pentru întreținerea elevilor și studenților, ca unor instituții de învățămînt cu regim de internat.

Împietind munca didactică cu cea educativ-duhovnicească și cetățenească-patriotică, corpul profesoral al Seminarului teologic și al Institutului teologic din București s-a străduit sub îndrumările primite din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian să făurească chipul de preot de care are nevoie astăzi Biserica: cunoscător adînc al disciplinelor teologice, slujitor cu aleasă devoțiune a adevărului evanghelic în lume, luptător pentru instaurarea dreptății sociale și a păcii între oameni și popoare, într-un cuvînt, preotul «apostolatului social».

Pentru studenții săi, Institutul teologic are internat comun cu acela pentru elevii Școlii de cântăreți bisericești și Seminarul teologic. În fiecare an, se investesc importante sume de bani pentru reparațiile și amenajările necesare menținerii lui la un nivel corespunzător aceluia în care se află instituțiile similare din rețeaua învățămîntului de stat. Numai în cursul exercițiului financiar al anului 1967, s-a cheltuit pentru lucrările de reparații ale localului suma de 375.300 lei.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian iubește instituțiile de învățămînt teologic pe care le conduce direct, ca chiriarh al locului : Școala de cântăreți bisericești, Seminarul și Institutul teologic din București. Prea Fericirea Sa prezidează cu regularitate festivitățile legate de deschiderea cursurilor și pe acelea de încheiere a anului școlar și universitar, și este totdeauna prezent printre elevi și studenți la serbarea de patron și a datinelor de Crăciun. Ca fost director de școală teologică — cunoscător deci a tot ceea ce constituie nevoile materiale și spirituale ale tineretului care studiază într-o școală teologică — Arhipăstorul nostru poartă personal de grijă ca elevii seminariști și studenții teologi să nu ducă lipsă de nimic, iar Centrul arhiepiscopal face tot ce stă în puterea sa pentru a împlini gândurile și dorințele Arhipăstorului său. Generația tânără de preoți, toți cei care au intrat în rîndurile clerului în acești ultimi douăzeci de ani își îndeplinesc cu simț de răspundere îndatoririle sfintei lor misiuni, ceea ce constituie dovada cea mai grăitoare a bunei lor pregătiri și a justei orientări pe care au primit-o în timpul studiilor. Sămînța cea bună, aruncată la vreme în ogrorul spiritual al tinerei generații de preoți, începe să dea roade.

Arhiepiscopia Bucureștilor în ultimii douăzeci de ani ! O viziune de ansamblu despre această primă eparhie din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, nu se poate încheia fără a fi prezentate și cîteva date în legătură cu organizarea ei locală. Și pentru că nu e posibil să se facă aceasta pînă la nivelul parohiilor, unitatea componentă de bază în organizarea sfintei noastre Biserici, datele ce urmează se opresc la nivelul protopopiatelor.

Începînd cu data de 1 martie 1968, — ca urmare a noii organizări administrative a teritoriului țării și a adaptării întinderii teritoriale a eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române la această nouă organizare, Arhiepiscopia Bucureștilor cuprinde parohiile situate în raza geografică a municipiului București, a județelor Ilfov, Dimbovița, Ialomița, Prahova, Teleorman și a fostului raion Muscel, arondat acum teritorial la județul Argeș. O hotărîre în acest sens a fost adoptată de Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, în sedința sa din 21 februarie 1968, tem. nr. 2121/1968.

La rîndul său, în fața acestei hotărîri sinodale, Centrul arhiepiscopal a procedat la gruparea parohiilor în protopopiate, ținînd seama de întinderea județelor, de numărul parohiilor din fiecare județ și de căile de comunicație dintre parohii și localitatea de reședință a protopopiatelor. Și astfel, în anul festivităților prilejuite de împlinirea a două decenii de la înscăunarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian ca Arhiepiscop al Bucureștilor, — Arhiepiscopia Bucureștilor numără 1.601 parohii și 29

filiale, grupate în 20 de protopopiate : 3 pentru municipiul București — capitala Republicii Socialiste România, 5 pentru județul Ilfov, 2 pentru județul Dâmbovița, 3 pentru județul Ialomița, 3 pentru județul Prahova, 3 pentru județul Teleorman și 1 pentru fostul raion Muscel din județul Argeș.

PROTOPOPIATELE CAPITALEI

Protopopiatul Circ. I Capitală, cu sediul în strada Schitul Darvari nr. 3, sectorul II, grupează 66 de parohii din sectoarele VI, VII și VIII, — cu 128 preoți și 1 diacon. În decursul ultimilor douăzeci de ani, preoțimea acestui protopopiat a desfășurat o activitate remarcabilă pe tărîm pastoral, cultural și economic gospodăresc. Sînt vrednice de semnalat înfăptuirile din următoarele parohii : Belvedere — pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare ; Crîngași — reparații exterioare și pictură nouă în tehnica frescă ; Dămăroaia — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă ; Manea Brutaru — reparații exterioare la biserică și casa parohială ; Militari I — reparații exterioare la biserică și restaurare de pictură ; Militari II — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă ; Sfînta Maria-Miron Patriarhul — clopotniță nouă, restaurare de pictură, instalații de încălzire centrală ; Sfînta Maria-Ghencea — terminarea construcției bisericii și pictură nouă ; Parcul Ghencea — biserică nouă în curs de zidire ; Podeanu — reparații exterioare la biserică și restaurare de pictură ; Sfîntul Gheorghe-Plevna — pictură nouă în tehnica frescă ; Sfîntul Gheorghe-Grivița — refacerea turlei pantocrator, distrusă de bombardamente în timpul celui de al doilea război mondial ; Sfîntul Ștefan-Cuibu cu Barză — reparații exterioare la biserică și restaurarea picturii ; Sfînta Treime-Ghencea — pictură nouă în tehnica frescă ; Sfîntul Vasile-Cotroceni — pictură nouă în tehnica frescă ; Sfînta Vineri-Nouă — lucrări de zidărie la biserică, pictură nouă în tehnica frescă și icoana hramului în tehnica mozaic, în suprafață de 60 m.p.

În cuprinsul acestui protopopiat se află situată biserica parohiei Krețulescu, monument istoric de mare valoare arhitectonică, construcție specifică epocii brîncovenesti, și biserica parohiei Sfîntul Elefterie, monument contemporan de arhitectură bisericească, — amîndouă foarte mult vizitate de turiști din țară și de peste hotare.

Protopopiatul Circ. II Capitală, cu sediul în strada Ștefan Mihăileanu nr. 23, sectorul III, grupează 66 de parohii și 1 filială din sectoarele I, II și III, cu 122 preoți și 3 diaconi. Este protopopiatul în raza căruia sînt situate multe biserici-monumente istorice, pentru întreținerea și restaurarea cărora s-au executat în anii din urmă lucrări importante și variate, de la revizuirea acoperișului, pînă la subzidiri și restaurări de picturi. Sînt vrednice de semnalat cele executate la bisericile următoarelor parohii : Alba-Popa Dirvaș — reparații exterioare, restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu ; Amza — radicale reparații exterioare ; Andronache-Colentina — reparații exterioare, restaurarea picturii, capelă nouă în cimitirul parohial ; Balta Albă — pictură nouă în tehnica fres-

că ; Batiște — reparații exterioare, grilaj din plasă de sîrmă pe cadru și stîlpi metalici ; Bălăneanu-Iancu Nou — mărirea construcției bisericii, reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă catapeteasmă nouă cu bogate sculpturi în lemn, instalații de încălzire centrală; Băneasa — revizuirea acoperișului de olane, reparații exterioare ; Boteanu — reparații exterioare, amenajarea parcului din jur ; Dichiu — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Doamna Oltea — biserică nou construită, casă parohială nouă; Icoana — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Ienii — reparații exterioare, restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu, reparații la casa parohială, împrejmuire din grilaj metalic; Înălțarea Domnului — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă ; Mavrogheni — reparații exterioare, lucrări de întreținere în imobilele parohiale ; Mărcuța — reparații generale, zid împrejmuitor ; Oțetari — reparații exterioare, restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu ; Pantelimon Sat — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă ; Pitar Moșu — reparații exterioare, restaurare de pictură din nou ; Popa Soare — reparații exterioare, restaurarea picturii, opera lui Anton Serafim; Precupeții Noi și Precupeții Vechi — reparații exterioare și restaurarea picturii ; Sfîntul Alexandru-Colentina — lucrări de întreținere, pictură nouă în pridvor; Sfîntul Antoh-Colentina — biserică nouă în curs de zidire; Sfîntul Dumitru-Colentina — lucrări de întreținere și reparații de pictură ; Sfîntul Nicolae-Dintr-o zi — reparații exterioare, în prezent în curs de restaurare radicală; Sfîntul Nicolae-Buzești — reparații exterioare, restaurarea picturii ; Sfîntul Nicolae-Tabacu — reparații și amenajări exterioare ; Sfîntul Silvestru — reparații exterioare, revizuirea acoperișului; Sfînta Vineri-Colentina — biserică nou construită și pictură nouă; Sfîntul Visarion — restaurarea parțială a bisericii vechi, reparații exterioare la biserică nouă, restaurarea picturii și pictură din nou; Sfîntii Voievozi — reparații exterioare, restaurarea picturii.

În afară de multe biserici-monumente istorice situate în cuprinsul acestui protopopiat, tot aci se află și biserica parohiei Parcul Domeniilor, monument contemporan de arhitectură bisericească, foarte mult vizitată de turiști din țară și de peste hotare. De acest protopopiat țin și două mînăstiri din jurul capitalei: mînăstirea de călugări Cernica, care numără 63 de monahi și frați cu viață de obște și mînăstirea de călugărițe Pasărea, care numără 150 de monahii și surori cu viață de sine. Amîndouă aceste mînăstiri sînt cercetate de mulți credincioși și turiști din țară și de peste hotare.

Protopopiatul Circ. III Capitală, cu sediul în strada Blănari nr. 16, sectorul IV, grupează 69 de parohii din sectoarele IV și V, — cu 116 preoți și 2 diaconi. În cuprinsul acestui protopopiat sînt situate : Catedrala patriarhală și sediile Administrației Patriarhale, Arhiepiscopiei Bucureștilor, Seminarului și Institutului teologic. De asemenea, se află aci cîteva așezăminte bisericești și biserici-monumente istorice și de arhitectură bisericească contemporană de mare importanță: Mînăstirea Antim, biserica Stavropoleos, biserica Domnița Bălașa, biserica Sfîntul Spiridon-

Nou, biserica Sfântul Anton-Curtea Veche, biserica Radu Vodă, biserica Bucur, complexul arhitectonic Schitul Maicilor, — toate prezentînd un deosebit interes cultural-istoric și artistic pentru credincioși și turiști din țară și de peste hotare.

Urmînd pilda Arhipăstorului lor, preoții din cuprinsul acestui protopopiat au desfășurat o frumoasă activitate pastoral-misionară și de îngrijire a sfintelor locașuri în care slujesc. Sînt vrednice de semnalat lucrările executate la bisericile următoarelor parohii: Bumbăcari — biserica nou construită și pictură nouă; Bunavestire-Belu — reparații exterioare radicale, zid împrejmuitor și amenajări la cimitirul parohial, lucrări premergătoare pictării din nou a bisericii; Bărbătescu Vechi — reparații exterioare, restaurare pictură; Ceauș Radu, Delea Nouă și Izvorul Nou, reparații exterioare și restaurări de pictură; Lucaci — reparații exterioare în curs de executare; Mihai Bravul — biserică nou construită, amenajări interioare; Mărțișor — biserică nou construită și pictură nouă; Sfântul Anton-Curtea Veche — reparații exterioare, restaurare pictură; Sfântul Dumitru-Postă — reparații exterioare, împrejmuire cu grilaj metalic, amenajare parc; Sfântul Gheorghe Nou — restaurare pictură; Sfântul Gheorghe Vechi — reparații exterioare, pregătiri în vederea restaurării picturii; Sfântul Haralambie-Belu — biserică nou construită, în curs de pictare în tehnica frescă; Înălțarea Domnului-Belu — biserică nou construită, instalații de încălzire centrală în curs de executare; Sfântul Ilie-Rahova — reparații exterioare, restaurarea picturii, opera lui Gh. Tattarescu; Sfântul Ioan-Piață — reparații exterioare, restaurarea picturii; Sfântul Ioan Botezătorul-Ferentari — reparații și amenajări exterioare, restaurare pictură; Sfântul Nicolae-Rusă — reparații radicale în exterior, restaurarea picturii; Sfînta Vineri-Herasca — reparații exterioare, restaurarea picturii; Sfînta Vineri-Cuvioasa Paraschiva-Belu — biserică și casă parohială nou construite, biserica în curs de pictare în tehnica frescă; Slobozia — monument istoric, în curs de restaurare radicală; Tîrca, reparații exterioare, restaurarea picturii, catapeteasmă în foiță de aur; Apărătorii Patriei I — mărirea bisericii, pictură nouă; Apărătorii Patriei II — biserică nou construită, în curs de pictare în tehnica frescă; Șerban Vodă — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă; Colțea — reparații exterioare, turlă nouă peste pronaos; Zlătari — reparații exterioare, restaurarea picturii, opera lui Gh. Tattarescu; Parcu Călărăși — terminarea lucrărilor de construcție a bisericii, pictură nouă în tehnica frescă.

PROTOPOPIATELE JUDEȚULUI ILFOV

Protopopiatul I Ilfov, cu sediul în București, strada Olimpului nr. 17, sectorul V, grupează 92 de parohii și 1 filială situate în partea de nord-vest a județului Ilfov, cu 104 preoți. Parohiile au caracter rural, ceea ce determină în bună măsură și specificul activității desfășurate de preoții acestui protopopiat; munca pastorală este împletită aci cu cea obștească, — slujitorii sfintelor altare participînd la toate acțiunile întreprinse pe plan local în cadrul luptei pentru apărarea păcii și a ridicării

culturale a satelor. Ca activități bisericești remarcabile, sînt de semnalat realizările de la bisericile parohiilor ce urmează : Brezoaia — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Cosoba — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Domneștii de Jos — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Cârpeniș — biserică nou construită și pictură nouă; Movila Periș — reparații exterioare, restaurarea picturii; Căltuma — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Slobozia Moara — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Deleni — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Drăgăneasca — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă.

Protopopiatul II Ilfov, cu sediul în București, strada Monetăriei nr. 4, sectorul I, grupează 84 parohii, situate pe o limbă de pămînt, care traversează centrul județului Ilfov de la apus către răsărit, cu 91 de preoți. Despre caracterul parohiilor și specificul lucrării pastoral-misionare și obștești a preoțimii de aci, aceleași date ca și pentru Protopopiatul I Ilfov. Ca activități și realizări deosebite, pot fi semnalate lucrările de la bisericile următoarelor parohii : Arțari — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Cămîneasca — restaurare pictură; Sălcioara — reparații exterioare, restaurare pictură; 30 Decembrie — reparații exterioare, restaurare pictură; Făcău — restaurare pictură și pictură din nou; Drăgănescu — reparații radicale de zidărie, pictură nouă și casă parohială; Naipu — biserică nouă în curs de zidire; Satul Nou-Odaia — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Tăriceni — reparații exterioare, restaurare pictură; Goleasca — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou.

Protopopiatul Giurgiu, cu sediul în municipiul Giurgiu, strada Pompieri nr. 48, grupează 78 de parohii, situate în sud-vestul județului Ilfov, cu 102 preoți.

Așezat în apropierea apelor Dunării, municipiul Giurgiu este astăzi o înfloritoare așezare urbană, care a cunoscut în ultimii ani o mare dezvoltare cultural-socială și industrială. Sînt situate aci 7 biserici, — dintre acestea, catedrala municipiului, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, constituind un adevărat monument de arhitectură bisericească contemporană. Biserica Sfîntul Nicolae, din marginea de sud a municipiului, bine proporționată și cu pictură relativ nouă, a fost geamie pînă în anul 1829.

Și în acest protopopiat, preoțimea a desfășurat, în anii de arhipăstorie ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, o frumoasă activitate pastoral-misionară, economic-gospodărească și obștească. Ca mai importante, sînt de menționat lucrările executate la bisericile următoarelor parohii : Sfîntul Gheorghe-Giurgiu — reparații exterioare radicale, restaurarea picturii; Sfînta Treime-Giurgiu — reparații exterioare și interioare, refacerea picturii; Bălănoaia — restaurarea picturii, clopotniță din bare de metal, împrejmuire nouă, la fațadă, din plasă de sîrmă pe cadru metalic și soclu de beton; Adunații-Copăceni — pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Brăniștari — restaurare de pictură; Crucea de Piatră — restaurare de pictură; Comana — la biserica fostei mi-

năstiri, pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Copăcenii de Jos — biserică nou construită și pictură nouă; Crețești — reparații exterioare și interioare, restaurare de pictură; Sbircea — biserică nou construită, pictură nouă; Ploșoru — biserică nouă în curs de zidire; Pislari — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Cetățuia — reparații zidărie și pictură nouă; Găujani — restaurare de pictură; Gogoșari — restaurare de pictură; Malu — restaurare de pictură; Stoienești — reparații exterioare, restaurare de pictură; Vedea — reparații exterioare, restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu; Hidivoaia — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Vieru — restaurare de pictură, în curs de executare.

Protopopiatul Oltenița, cu sediul în orașul Oltenița, strada Argeș nr. 68, grupează 66 de parohii și 2 filiale, situate în sud-estul județului Ilfov, cu 83 de preoți. Înțelegând spiritul vremii, ascultând chemările Arhiepiscopului lor și urmîndu-i pilda, preoții din acest protopopiat au izbutit să înfăptuiască în ultimii douăzeci de ani lucrări remarcabile, atât pe teren pastoral cit, și pe teren obștesc. Vor fi semnalate aci cele mai de seamă, săvîrșite la bisericile următoarelor parohii: Sfîntul Nicolae-Oltenița — reparații exterioare, restaurare de pictură, casă parohială nouă; Înălțarea Domnului-Oltenița — reparații radicale la capela cimitirului și pictarea ei din nou în tehnica frescă; Căscioarele — biserică nou construită și pictură din nou, în curs de executare; Chirnoși — restaurare de pictură; Coconi — pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Gruiu — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Hotarele I — restaurare de pictură; Hotarele II — reparații radicale în exterior și interior, pictură nouă; Izvoarele — reparații exterioare și restaurare de pictură; Luica — monumentală biserică nouă, pictură nouă în tehnica frescă; Mironești — pictură nouă în tehnica frescă; Mitreni — lucrări de întreținere, masivă participare a credincioșilor la cîntarea omofonă; Oda Vlădicăi — reparații exterioare, restaurare de pictură; Orești și Postăvari — restaurare de pictură; Scărișoara — restaurare de pictură și pictură din nou; Spanțov — pictură nouă în tehnica frescă, casă parohială nouă; Stancea — clopotniță nouă, reparații exterioare; Ulmeni — pictură nouă în tehnica frescă; Valea Stîinii — restaurare de pictură.

În cuprînsul protopopiatului se află și cîteva biserici-monumente istorice; Mînăstirea, Negoești și Herești, datînd din epoca lui Matei Basarab. Cu multe modificări, făcute nu totdeauna fericit inspirat, acestea se păstrează în bună stare. Pentru biserica de la Mînăstirea, sînt întocmite toate documentațiile în vederea refacerii picturii, iar pentru biserica din Herești, ctitorie a Elinei Doamna — soția lui Matei Basarab, — zidită lîngă palatul fratelui său, învățătul Udriște Năsturel, acestea sînt în curs de pregătire.

Protopopiatul Urziceni, cu sediul în orașul Urziceni, strada Buzăului nr. 79, grupează 68 de parohii și 2 filiale, situate în partea de nord-est a județului Ilfov, cu 82 de preoți. Și în acest protopopiat, preoții de parohie au desfășurat frumoase și rodnice activități în ultimii douăzeci de ani, întreținînd în bună stare sfințele locașuri de slujbă, tîlcuind credin-

cioșilor cuvîntul lui Dumnezeu — folosind în acest scop Cazania Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian — și participînd cu bune rezultate la lucrarea Căminelor culturale.

Sînt de semnalat, ca mai importante, realizările de la bisericile următoarelor parohii : Adincata — biserica nouă construită și pictură nouă în tehnica frescă; Alexeni — biserică nouă construită și pictură nouă în tehnica frescă ; Bărbulești — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Resimnicea — pictură nouă în curs de executare; Movilița Veche — pictură nouă în tehnica frescă; Jilavele — reparații exterioare, restaurare pictură.

În cuprinsul acestui protopopiat se află Mînăstirea Căldărușani, ctitorie a Domnitorului Matei Basarab, cu 38 de călugări și frați care duc viață de obște, și schitul Balamuci, — importante monumente istorice bisericesti, așezate în locuri foarte pitorești, fapt care face să fie mult vizitate de credincioși și de turiști din țară și de peste hotare.

Este remarcabilă activitatea desfășurată de unii din preoții acestui protopopiat în cadrul fostei Casei raionale de cultură, — corul acestei Case fiind premiat pe țară în anii 1962, 1964, 1965, iar în anul 1966, la concursurile echipelor artistice de amatori, fiind laureat pe țară.

PROTOPOPIATELE JUDEȚULUI DÎMBOVIȚA

Protopopiatul Tîrgoviște, cu sediul în municipiul Tîrgoviște, strada Stolnic nr. 1, grupează 113 parohii și 4 filiale, situate în jumătatea de nord a județului Dîmbovița, cu 138 de preoți.

Fostă capitală a Țării Românești vreme de cîteva secole, Tîrgoviștea de astăzi păstrează multe și foarte importante monumente istorice bisericesti, mărturii ale prezentei Domnitorilor și boierilor țării aci. De asemenea ca fostă reședință a Mitropoliei Ungrovlahiei, Tîrgoviștea păstrează urme istorice de preț legate de trecutul acesteia cu deosebire de activitățile ei culturale. În categoria monumentelor istorice laice, Tîrgoviștea adăpostește ruinele Palatului domnesc, zidit de Mircea cel Bătrîn, mărit și refăcut în decursul timpului de Petru Cercel, Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu și Turnul Chindiei, vechi din secolul XV sau XVI, pomenit documentar pentru întîia oară pe vremea lui Matei Basarab, de către învățatul călugăr sirian Paul de Alep. În categoria monumentelor istorice bisericesti, trebuie amintite: Biserica Domnească — din incinta palatului domnesc — zidită de Petru Cercel, refăcută de Matei Basarab și zugrăvită de Constantin Brîncoveanu; Mitropolia, zidită de Neagoe Basarab — construcție monumentală cu opt turle «de se săturau ochii tuturor la vederea ei», dăruită la sfîrșitul secolului trecut de arhitectul francez Lecomte de Noüy și refăcută în alt stil și cu alte materiale; biserica Stelea, ctitorie a Domnitorului moldovean Vasile Lupu, ca semn al statornicirii unor relații de bună vecinătate și prietenie cu Domnitorul munbean Matei Basarab.

În preajma Tîrgoviștei se află Casele sanatoriale bisericesti ctitorite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian la Mînăstirea Dealu și Mînăstirea Viforita, — și acestea vechi monumente istorice bisericesti. Mai pot

fi amintite, ca vechi monumente istorice bisericesti : biserica din Răzvadul de Sus, ctitoria vornicului Socol, soțul Marulei, fiica lui Mihai Viteazul; biserica veche din Bălenii-Români, astăzi în ruină, zidită probabil de Udrea Băleanu, tovarăș de arme al lui Mihai Viteazul; biserica parohiei Săcuieni, zidită la 1655, cu frumoase picturi murale în interior. După cum trebuie să fie amintite și câteva monumentale cruci de piatră, cu importante inscripții și frumoase sculpturi, datînd din vremuri vechi, cele mai multe din vremea lui Matei Basarab și Constantin Brîncoveanu, și așezate la: Valea Voievozilor, Răzvodul de Jos, Gheboeni, Tătărani, Cîndești-Vale, Voinești, Gemenea.

Preoțimea acestui protopopiat a lucrat frumos și cu bun-spor în anii de arhipăstorire ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Ca mai importante, sînt vrednice de amintit lucrările executate la bisericile următoarelor parohii ; Șotînga — biserică nou construită și pictură din nou în tehnica frescă ; Stelea-Tîrgoviște — lucrări de consolidări și protecție ; Sfînta Vineri-Tîrgoviște — consolidări, restaurarea casei parohiale ; Sfîntul Gheorghe-Tîrgoviște — învelitoare nouă, lucrări de împrejmuire din zid ; Sfîntul Nifon — pictură din nou ; Bălenii-Români — reparații generale de zidărie și tencuieli ; Adîncea — pictură nouă în tehnica frescă ; Bela — restaurare de pictură ; Brănești II — pictură nouă în tehnica frescă ; Buciumeni — restaurare de pictură ; Cîndești-Deal — reparații exterioare, restaurare de pictură din nou ; Cucuteni — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou ; Ederile — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Fieni — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou ; Moreni II — pictură nouă în tehnica tempera ; Pietroșița I — lucrări de restaurare a exteriorului bisericii — monument istoric, muzeu parohial, excepțională cîntare omofonă ; Priboiu — restaurare de pictură ; Racovița — restaurare de pictură și pictură din nou ; Rîul Alb — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Runcu I — restaurare de pictură ; Vălenii de Sus — biserică nou construită și pictură nouă ; Vulcana Pandele — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou ; Răzvadul de Sus — pictură nouă în tehnica frescă.

Protopopiatul Titu, cu sediul în orașul Titu-gară, grupează 107 parohii și 1 filială, situate în jumătatea de sud a județului Dimbovița, cu 118 preoți. În afară de orașul Găești și orașelul Titu, toate localitățile din cuprinsul acestui protopopiat sînt rurale. Cîteva din acestea au păstrat pînă la noi vechi ctitorii de biserici, precum: Mînăstirea Cobia, zidită în anul 1571 cu parament bine conservat de cărămidă aparentă smălțuită colorat; biserica satului Ludești, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, ctitoria lui Stoica Ludescu, marele logofăt al Domnitorului Șerban Cantacuzino; Palatul domnesc și biserica din Potlogi, ridicată de Constantin Brîncoveanu, astăzi complet restaurate prin grija Direcțiunii Monumentelor Istorice din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.

Preoții acestui protopopiat au desfășurat în anii din urmă frumoase și pilduitoare lucrări pentru întreținerea și împodobirea sfintelor locașuri de slujbă. Între cele foarte multe realizate aci, la stăruințele preoților și cu ajutoarele credincioșilor, pot fi amintite cele de la bisericile următo-

relor parohii: Mislea — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă; Gura Foi — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă; Vișina II — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă; Băsești — biserică nou construită și pictură nouă; Râscăeți și filiala Vultureanca — biserici nou construite și pictură nouă; Petrești — reparații exterioare, restaurare pictură; Pitarul — pictură nouă în tehnica frescă; Ungureni — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Domnița Bălașa — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă; Odobești — biserică nou construită; Serdanu — restaurare de pictură; Mărunțișu — reparații exterioare, restaurare pictură; Plopu-Titu — reparații exterioare, pictură nouă; Branăștea — reparații exterioare, restaurare pictură și pictură nouă; Conțești — pictură nouă în tehnica frescă; Bolovani — pictură nouă în tehnica frescă; Produlești — reparații exterioare radicale, restaurare de pictură și pictură nouă; Mircea Vodă — pictură nouă; Ionești — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă; Potlogeni-Deal — restaurare de pictură; Hulubești — restaurare de pictură; Cobia — filiala Călugăreni — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Sfintul Ioan-Găești — restaurare de pictură; Sfintul Nicolae-Găești reparații exterioare radicale; Poiana de Jos — biserică nou construită și pictură nouă în frescă; Finta — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Dobra — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Cojasca — reparații exterioare și interioare radicale, pictură nouă în tehnica frescă.

Dar cea mai de seamă realizare bisericească din acest protopopiat este zidirea și înzestrarea cu toate cele de trebuință pentru sfintele slujbe a monumentalei biserici a parohiei Podul Bărbierului din comuna Răcari, fostă reședință de raion, la care s-a lucrat vreme de aproape patruzeci de ani. Monumentală arhitectural, biserica aceasta este împodobită cu o pictură murală în tehnica frescă, de mare valoare artistică, cu catapeteasmă și mobilier sculptate în atelierele Institutului Biblic. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a vegheat personal la buna desfășurare a lucrărilor executate aci și a acordat substanțiale dotații din fondurile Arhiepiscopiei.

PROTOPOPIATELE JUDEȚULUI IALOMIȚA

Protopopiatul Călărași, cu sediul în municipiul 1 Călărași, strada Gheorghe Gheorghiu-Dej nr. 16, grupează 61 de parohii și 2 filiale, situate în partea de sud-vest a județului Ialomița, cu 71 de preoți. Singura așezare urbană din cuprinsul acestui protopopiat este municipiul Călărași, cu 6 parohii și 10 preoți, — toate celelalte parohii avînd caracter eminent rural. O caracteristică a toponimiei locale o constituie frecvența numelor de mari personalități istorice și de localități cu rezonanță istorică. Din prima categorie: Radu Negru, Mircea Vodă, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Nicolae Bălcescu. Cuza Vodă, Alexandru Odobescu; din a doua categorie: Plevna, Smîrdan.

În decursul ultimilor douăzeci de ani, preoțimea acestui protopopiat a desfășurat o activitate remarcabilă pe tărîm bisericesc și obștesc. S-a înregistrat aci o frumoasă colaborare a preoțimii cu organele locale în lupta pentru apărarea păcii și pentru ridicarea culturală a satelor. Remarcabilă este și activitatea bisericească, pastoral-misionară și gospodărească a preoțimii din acest protopopiat. N-a rămas biserică careia să nu i se fi adus îmbunătățiri în acest timp. Cele mai de seamă sînt lucrările executate la bisericile următoarelor parohii: Sfîntul Nicolae-Călărași — reparații exterioare, restaurare de pictură; Sfîntul Ioan-Călărași — reparații exterioare, restaurare de pictură; Chirnogi — restaurare de pictură; Smîrdan-Ciocănești — restaurare de pictură; Cunești — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou, reparații la casa parohială; Făurei — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica tempera grasă; Lehliu-Sat — reparații exterioare, turlă nouă, acoperiș nou, clopotniță nouă; Rași — biserică nouă în curs de zidire; Roseți I, II și III — restaurare de pictură; Ulmu — biserică nou construită și pictură nouă; Vlad Țepeș — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Modelu — restaurare de pictură; Mircea Vodă — restaurare de pictură.

Protopopiatul Fetești, cu sediul în orașelul Fetești-gară, strada Matei Basarab nr. 9, grupează 42 parohii și 2 filiale, situate în partea de sud-est a județului Ialomița, cu 50 de preoți. Eminamente rural, acest protopopiat cuprinde o parte din satele aflate în estul cîmpiei Bărăganului și în lunca Dunării, avînd în sinul său pitoreasca «Baltă a Ialomiței». Satele sînt legate între ele prin căile ferate: București-Constanța, Fetești-Țândărei, Slobozia-Lunca Dunării și prin autostrăzile: Slobozia-Giurgeni și Călărași-Fetești.

Sînt de remarcat lucrările executate la bisericile următoarelor parohii: Fetești-oraș — refacerea turlei pantocrator și pictarea ei din nou; Fetești-gară — biserică nou construită cu lucrări pregătitoare în vederea pictării din nou; Borcea I — biserică monumentală, careia i s-au făcut reparații exterioare și care a fost pictată din nou în tehnica frescă; Gîldău — reparații exterioare și pictură nouă; Iezerul — reparații exterioare și pictură din nou; Giurgeni — reparații exterioare — lucrări pregătitoare în vederea restaurării picturii.

Protopopiatul Slobozia, cu sediul în orașul Slobozia, strada Mînistirii nr. 1, grupează 52 de parohii și 1 filială, situată în partea de nord-vest a județului Ialomița, cu 68 de preoți. Singura așezare urbană, în plină dezvoltare, orașul Slobozia, devenit capitala județului. Începe să se dezvolte și stațiunea balneară Amara, cunoscută prin valoarea terapeutică a lacului său.

Orașul Slobozia datează de pe vremea lui Matei Basarab, care a zidit aci biserica cu hramul Sfinții Voievozi, în anul 1634. Distrusă de cutremurul din 1838, biserica aceasta s-a rezidit în anul 1842 de arhimandritul Gavriil. În jurul bisericii au fost construite chiliile călugărești, — aci existînd mînăstire organizată pînă în anul 1864, data secularizării averilor mî-

năstirești. Ca biserici vechi — monumente istorice — pot fi amintite cele din comuna Poiana și satul Orboești, datînd de pe la jumătatea veacului al XVII-lea.

Ca activități meritorii ale preoțimii din acest protopopiat, în ultimii douăzeci de ani, sînt de menționat cele împlinite la bisericile următoarelor parohii: Slobozia — partea mai nouă a orașului — biserica nou construită; Albești — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Amara — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Bora — reparații exterioare, restaurare de pictură; Bucu — reparații exterioare, pictură nouă; Buești — reparații exterioare, restaurare de pictură; Ciocina — reparații exterioare, restaurare de pictură; Constantin Brîncoveanu — biserică nou construită; Dragalina — biserică nouă, în curs de zidire; Gheorghe Doja — biserică nou construită și pictură nouă; Ivănești — reparații exterioare, restaurare de pictură; Morsilieni — reparații exterioare, restaurare de pictură; Nicoleşti — pictură nouă; Reviga — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Scînteia — biserică monumentală, pictură nouă în tehnica frescă; Sfîntul Gheorghe — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou, icoane în ceramică pentru ocnițele exterioare; Smirna — restaurare de pictură; Stejarul — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Traian — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă. De altfel, lucrări variate, unele mai mari, altele mai mici, au fost executate la aproape toate bisericile din acest protopopiat în anii de arhipăstorire ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

PROTOPOPIATELE JUDEȚULUI PRAHOVA

Protopopiatul Cîmpina, cu sediul în orașul Cîmpina, strada Nucilor nr. 9, grupează 87 de parohii — și toate în jumătatea de vest a județului Prahova, pe care îl taie în două, de la nord pînă către limitele sale de sud — cu 100 de preoți. Depinde de acest protopopiat și Mînăstirea Sinaia, așezare monahală datînd din anul 1695, ctitoria spătarului Mihail Cantacuzino. Este protopopiatul cu cele mai multe așezări urbane, orașe: Azuga, Bușteni, Sinaia, Breaza, Cîmpina, Băicoi — și cu foarte multe așezări rurale, care sînt adevărate orașele, prin civilizatele căi de comunicație care leagă de restul localităților din județ și prin faptul că dispun de electricitate și gaze de sonde pentru încălzit. Valea Prahovei și Valea Doftanei, dau așezărilor din acest protopopiat un farmec deosebit prin pitorescul priveliștilor, iar bogăția solului și subsolului acestor locuri le asigură un ridicat nivel de viață.

Cele mai vechi biserici din protopopiatul Cîmpina datează din veacul al XVII-lea. Între acestea se numără: biserica din Călinești, zidită la anul 1646; biserica Mînăstirii Brebu, zidită de Matei Basarab la anul 1650; biserica parohiei Schitul Lespezi de lîngă Comarnic, zidită de Pîrvu Cantacuzino la anul 1661; biserica din Măgureni, zidită de Păuna Cantacuzino la anul 1671; biserica parohiei Filipești de Pădure, zidită de Bălașa Matei Cantacuzino la anul 1688; biserica parohiei Poiana Cîmpina zidită de Toma Cantacuzino la anul 1690.

În ultimii douăzeci de ani, preoțimea acestui protopopiat a desfășurat o frumoasă și rodnică activitate pe tărîm pastoral-misionar și obștească. Greu încercate de cutremurul din noiembrie 1940 și de bombardamentele din timpul celui de al doilea război mondial — se urmărea distrugerea celei mai importante zone petrolifere de atunci din țara noastră, — la multe biserici din protopopiatul Cîmpina s-au executat lucrări de reparații generale, de rezidiri și restaurări. Din cele foarte multe executate, amintesc, ca mai importante, pe cele de la bisericile următoarelor parohii : Azuga — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă ; Brebu I — reparații exterioare radicale la biserică, clopotniță și casa domnească, toate zidite de Matei Basarab; Pietricea — biserică nou construită și pictură nouă în tehnica frescă ; Filipești-Tîrg — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Poenarii-Apostol — pictură nouă în tehnica frescă; Tăriceni — reparații exterioare, pictură nouă ; Telega Vale — pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Teșila — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou.

Protopopiatul Ploiești, cu sediul în municipiul Ploiești, strada I. L. Caragiale nr. 33, grupează 102 parohii și 6 filiale, situate în partea de sud-est a județului Prahova, cu 121 preoți. Este protopopiatul cu cele mai multe parohii urbane: 25 în municipiul Ploiești, cu 42 de preoți; 3 în orașul Mizil, cu 4 preoți. Situat într-o regiune foarte ridicată din punct de vedere economic, protopopiatul Ploiești cuprinde parohii cu biserici bine întreținute și bine înzestrate. Vreme de douăzeci de ani, aceeași cu anii arhipăstoririi de pînă acum ai Prea Fericitului Patriarh Justinian, în fruntea protopopiatului Ploiești s-a aflat P. C. Preot Alexandru Vlăduțescu de la biserica Sfîntul Haralambie, astăzi protopop onorific. În contact nemijlocit cu conducerea Arhiepiscopiei, Prea Cucernicia Sa a imprimat activității desfășurate de preoții acestui protopopiat directivele Centrului arhiepiscopal, fapt care a dus la importante înfăptuiri de ordin bisericesc și obștească.

Greu încercate de cutremurul din noiembrie 1940, și încă mai greu de bombardamentele din timpul ultimului război mondial, aproape toate bisericile din acest protopopiat au trebuit să fie supuse unor importante lucrări de reparații și restaurări, unele trebuind chiar a fi total rezidite. Se menționează aci lucrările mai importante, executate în anii din urmă la bisericile următoarelor parohii : Sfîntul Antonie — biserică nou construită, acum în curs de restructurare arhitecturală ; Bunavestire — reparații exterioare, consolidări și amenajări ; Sfîntul Dumitru — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă ; Sfîntul Gheorghe-Vechi reparații exterioare și interioare radicale, lucrări pregătitoare în vederea pictării din nou, casă parohială nouă ; Sfîntul Haralambie — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Sfîntul Ioan — restaurare de pictură și pictură din nou; Maica Precista — radicală restaurare arhitecturală, pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Sfîntul Nicolae-Nou — reparații exterioare radicale; Sfîntul Panteleimon — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Sfîntul Sava — reparații exterioare, amenajări interioare ; Sfîntul Spiridon — re-

parații exterioare la biserică, clopotniță și casele parohiale ; Sfintul Ștefan — biserică reconstruită, casă parohială nouă; Sfinta Vineri — reparații exterioare, restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu ; Albești Muru — restaurare de pictură ; Bucov — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă; Buda Palanga — restaurare de pictură ; Trestieni și Ciupelnița — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Dumbrava — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Gheorghiza — reparații exterioare, lucrări de pictură ; Pietroșani — reparații exterioare, restaurare de pictură ; Berceni — restaurare de pictură.

În cuprinsul acestui protopopiat sînt situate și două mînăstiri de călugărițe: Ghighiu, la sud-est de Ploiești și Zamfira, la nord. Despre cea dintîi s-a vorbit pe larg mai sus; cea de a doua este însemnată, în primul rînd, prin faptul că este pictată de marele Nicolae Grigorescu, în anii tinereții sale, — lucrare des cercetată și mult admirată de iubitorii de frumos.

Protopopiatul Văleni, cu sediul în orașul Vălenii de Munte, strada Libertății nr. 1, grupează 94 de parohii și 7 filiale, situate în partea de nord-est a județului Prahova, majoritatea pe pitoreasca vale a Teleajenului, cu 99 de preoți. Singurele așezări urbane din toată întinderea teritorială a protopopiatului sînt orașele Vălenii de Munte, Slănic și Urlați, care cuprind 9 parohii. Restul parohiilor sînt alcătuite din credincioșii satelor împrăștiate pe dealuri și văi, pînă sub poalele munților.

În cuprinsul acestui protopopiat se află și două așezări monahale; Mînăstirea Cheia — situată pe poalele muntelui Ciucaș, pe drumul de trecere către Ardeal prin pasul Bratocea, — astăzi casă de odihnă a Patriarhiei Române, și Mînăstirea Suzana, așezată ceva mai jos, pe apa Teleajenului, astăzi supusă unor importante lucrări de restaurare și amenajări radicale.

Cea mai veche biserică din tot protopopiatul Văleni este bisericuța de lemn a parohiei Starchiojd II, construită în veacul al XVI-lea, dar care — în afară de vechime — nu prezintă nici un interes arhitectonic sau artistic. Numai biserica parohiei Mînăstirea din Văleni și clopotnița ei, amîndouă zidite de Hagi Stoian Clucerul la anul 1680, prezintă importanță istorică și artistică deosebită.

Ca pretutindeni în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, preoțimea acestui protopopiat a lucrat frumos și cu spor pentru întreținerea și împodobirea sfintelor biserici, depunînd trudă și zel și pentru zidirea sufletească a credincioșilor. Ca lucrări mai importante se pot aminti cele de la bisericile următoarelor parohii: Aluniș — biserică nou construită în cimitir, împrejmuire nouă din plasă de sîrmă pe cadru metalic; Apostolache — pictură nouă în tehnica frescă ; Băițești — reparații exterioare, lucrări pregătitoare pentru pictură nouă în tehnica frescă; Blejoi-filiala Balaca — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă ; Boldești — biserică monumentală nou construită, pictură nouă în tehnica tempera, împrejmuire din plasă de sîrmă pe cadru metalic, bună cîntare omofonă ; Chiojdeanca — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă, în curs de executare; Fundeni-filiala Coadă Malului — restaurare

de pictură și pictură nouă; Izvoarele — biserică monumentală nou construită, cu pictură nouă; Mineciu Ungureni — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Nașterea Maicii Domnului-Slănic — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă; Posești — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; Sfinții Trei Ierarhi-Slănic — pictură nouă în tehnica frescă; Surani — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă; Trenu — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă.

PROTOPOPIATELE JUDEȚULUI TELEORMAN

Protopopiatul Alexandria, cu sediul în orașul Alexandria, str. Libertății nr. 117, grupează 81 de parohii și 2 filiale, situate în partea de sud-est a județului Teleorman, cu 105 preoți. Numai 9 din parohiile acestui protopopiat sînt parohii urbane — 6 în orașul Alexandria, capitala județului, 3 în orașelul Zimnicea — cu 15 preoți. Restul sînt parohii rurale, răspîndite în această parte a marii cîmpii dunărene, cu deosebire pe văile celor trei ape: Teleormanul, Vedea și Urluiul. În cuprinsul protopopiatului se află două biserici monumentale, construite relativ recent: biserica Sfîntul Alexandru din orașul Alexandria, zidită în anul 1898, și biserica parohiei Țigănești I, zidită în anul 1910, cu vădite influențe ale arhitecturii bisericesti ruse. Biserici cu oarecare vechime sînt cele din parohiile Brînceni, Adămești, Călinești și Țigănești II.

Aproape toate bisericile din protopopiat au avut nevoie, în acest răstimp al ultimilor douăzeci de ani, de reparații exterioare și de restaurări ale picturilor. Sînt de semnalat, ca mai importante, cele realizate la bisericile următoarelor parohii: Sfinții Apostoli-Zimnicea — reparații exterioare, pridvor nou; Brînceni — restaurarea picturii în ulei, opera lui Gh. Tattarescu; Furculești — reparații exterioare; Gurueni — reparații exterioare, restaurare de pictură; Izvoarele-Zimnicea — reparații exterioare, restaurare de pictură; Măgura — reparații exterioare, restaurare de pictură; Nenciulești — restaurare de pictură, în curs de executare; Orbeasca de Sus — biserică nouă de proporții impunătoare, catapeteasmă frumoasă sculptată; Păuleasca — biserică nou construită, pictură din nou în tehnica frescă, lucrare de mare importanță, raportată la posibilitățile restrînse ale parohiei; Pietroșani — biserică nou construită, pictură nouă; Poroschia — reparații exterioare, restaurare de pictură; Sahaia — reparații exterioare, restaurare de pictură; Șoimu — biserică nou construită, pictură nouă; Țigănești II — reparații exterioare, restaurare de pictură; Năsturelu — reparații exterioare, refacerea acoperișului.

Protopopiatul Turnu Măgurele, cu sediul în municipiul Turnu Măgurele, strada Nicolae Bălcescu nr. 55, grupează 74 de parohii, situate în partea de sud-est a județului Teleorman, cu 90 de preoți. Protopopiat vechi, cîndva singurul protopopiat al județului Teleorman, și aparținînd teritorial din totdeauna de Arhiepiscopia Bucureștilor, — protopopiatul Turnu Măgurele a fost încorporat în ultimii cincisprezece ani în

Episcopia Rîmnîcului și Argeșului, revenind la vechea sa matcă abia în acest an, o dată cu noua împărțire administrativă a teritoriului țării. Este deci, din acest punct de vedere, cel mai nou protopopiat din Arhiepiscopie. Lipsesc date pe baza cărora să poată fi prezentate realizările preoților din acest protopopiat în ultimii douăzeci de ani, în afară de acelea care privesc parohiile din jurul orașului Roșiorii de Vede, nici o dată deslășite teritorial de Arhiepiscopia Bucureștilor.

Îată câteva din realizările remarcabile de la bisericile următoarelor parohii: Odaia — reparații exterioare, restaurare de pictură, clopotniță nouă; Sfîntul Ioan Botezătorul-Roșiori — reparații exterioare, restaurare de pictură; Beciu — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Lisa — biserică nou construită de proporții monumentale, pictură nouă în tehnica ulei, lucrări executate în timpul parohiatului preotului Scarlat Georgescu; Lunca — reparații exterioare, pictură nou în tehnica frescă; Piatra — reparații exterioare, restaurare de pictură; Scrioastea — reparații exterioare, restaurare de pictură; Segarcea din Vale — reparații exterioare, restaurare de pictură; Troian I — restaurare de pictură; Vișoara — reparații exterioare, restaurare de pictură; Brîncoveanca — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica tempera grasă; Vinători — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica tempera grasă.

Nu se poate vorbi despre acest protopopiat fără a aminti că în municipiul Turnu Măgurele se află una din cele mai frumoase biserici din țară, monumentală ca proporții, avînd turlele din față răsucite, ca acelea — cunoscute în toată lumea — ale bisericii lui Neagoe Vodă de la Argeș, concepute și realizate de legendarul meșter Manole.

Protopopiatul Videle, situat în comuna Videle, fostă reședință de raion, grupează 90 de parohii, situate în partea de nord a județului Teleorman, cu 99 de preoți. În cuprinsul protopopiatului dăinuiesc încă câteva biserici vechi, unele amintind și despre cîteva așezări călugărești în această parte a Cîmpiei muntene, acoperită pînă nu de mult de vestitul codru al Deli-Ormanului, Pădurea nebulă. Se numără între acestea: biserica din Didești, ctitorie a slugerului Ștefan Știrbei, multă vreme meșter al Mitropoliei Ungrovlahiei; biserica Adormirea Maicii Domnului din Balaci, zidită către sfîrșitul veacului al XVII-lea de Constantin Aga Bălăceanu, ginerele domnitorului Șerban Vodă; biserica schitului Babele, zidită în a doua jumătate a veacului XVIII. Sînt păstrate încă și cîteva biserici construite din birne, ca cele de la Butești, Sericu, Coșoia.

În ultimii douăzeci de ani, preoțimea protopopiatului Videle a desfășurat o frumoasă activitate bisericască și obștească, întreținînd bisericile în bună stare, împodobindu-le cu zugrăveli noi sau restaurînd pe cele vechi, antrenînd pe credincioși la cîntarea omofonă, colaborînd cu autoritățile locale în organizarea luptei pentru apărarea păcii. Ca lucrări gospodărești mai importante, pot fi amintite cele înlăptuite la bisericile următoarelor parohii: Bujoreni — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Comoara — reparații exterioare radicale, pictură din nou în tehnica frescă; Drăgănești-Vlașca — reparații exterioare, restaurare de pictură; Drăgănești — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Fărcășanca — reparații exterioare, restau-

rare de pictură și pictură din nou; Fetăchești — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Gratiu — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou; Merenii de Sus — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă; Moșteni — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă; Purani — reparații exterioare, lucrări de pictură în curs de executare; Tămășești — biserică nou construită, pictură nouă în tehnica frescă; Tîrnava — reparații exterioare, restaurare de pictură; Udeni — reparații exterioare, pictură din nou în tehnica frescă; Valea Cireșului — reparații exterioare, înnoirea catapetesmei; Videle — reparații exterioare, pictură nou în tehnica frescă, în curs de executare; Zîmbreasca — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură din nou.

Protopopiatul Cîmpulung-Muscel. — Din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor face parte și protopopiatul Cîmpulung-Muscel, ținut legat din totdeauna din punct de vedere bisericesc de Mitropolia Ungrovlahiei, în prezent încorporat în județul Argeș. Protopopiatul este situat în municipiul Cîmpulung, strada Negru Vodă, nr. 72 și grupează 109 parohii, situate în partea de nord-est a județului Argeș, pe văile apelor: Dimbovița, Argeșel, Rîul Tîrgului, Bughea și Brătia, cu 119 preoți.

Cîmpulungul este unul din cele mai vechi orașe din Țara Românească, poate chiar cel mai vechi, de vreme ce este pomenit într-un document epigrafic din anul 1300. În jurul Cîmpulungului se află multe așezări sătești, datînd de asemenea din vremuri vechi, precum: Groșani — dăruit de Nicolae Alexandru Voievod, în 1364, biserici zidite de el în Cîmpulung; Rucărul — pomenit într-un privilegiu comercial datînd din anul 1368, punct vamal important, situat pe drumul cel mai scurt dintre capitala țării și Ardeal; Aninoasa și Dragoslavele, care sînt pomenite în documente datînd din veacul al XV-lea; Nămășești — pomenit într-un hrisov al lui Radu cel Mare, la începutul veacului al XVI-lea. În acest din urmă veac, apar în documente numele celei mai mari părți din satele care alcătuiesc protopopiatul de astăzi.

Ca monumente bisericești deosebite se pot cita: biserica mînăstirii Negru Vodă, a cărei construcție a fost începută de Basarab I și terminată de Nicolae Alexandru Basarab, reconstruită însă în secolul trecut; biserica Domnească, zidită de Doamna Chiajna, soția voievodului Mircea Ciobanul, în secolul al XVI-lea, și aceasta reconstruită în secolul trecut; biserica Sfințitul Nicolae — Popa Savu, datînd în forma sa de astăzi din anul 1861; biserica Flămînda — construcție recentă din piatră de Albești, cu catapetesmă și străni tot din piatră cioplită, așezată pe una din colinele orașului și dominînd toată împrejurimea.

Slujind la biserici aproape toate vechi, preoțimea acestui protopopiat a trebuit să desfășoare o susținută activitate pentru întreținerea, consolidarea și restaurarea lor arhitecturală și picturală. Lucrări mai importante s-au executat la bisericile următoarelor parohii: Negru Vodă — reparații exterioare, pictură nouă în tehnica frescă; — Vișoi — reparații exterioare, restaurare de pictură; Valea Româneștilor — reparații exterioare, învelitoare nouă, casă parohială; Beleți-Negrești — reparații exterioare, restaurare de pictură; Bogați — reparații exterioare, pictură nouă în

tehnica frescă, în curs de executare; Budișteni — reparații exterioare, restaurare de pictură; Goleștii Badii — reparații exterioare, restaurare de pictură; Leordeni — reparații și transformări exterioare radicale, pictură nouă în tehnica frescă; Lereștii de Jos — biserică nouă de proporții monumentale, pictură nouă; Pătroaia — reparații exterioare radicale, pictură nouă în tehnica frescă, împrejmuire din plasă de sîrmă pe cadru metalic; Rădești — biserică nou construită, pictură nouă; Țigănești — reparații exterioare, restaurare de pictură; Valea Mare — reparații exterioare, restaurare de pictură și pictură nouă, în curs de executare; Valea Zimbrului — reparații exterioare, restaurare de pictură; Voinești II — reparații exterioare, restaurare de pictură.

În cuprinsul protopopiatului se află Minăstirea Nămăești, cunoscută între altele prin aceea că biserica ei este săpată în stîncă, datînd din jurul anului 1547, de pe vremea Domnitorului Mircea Ciobanul. Tot aci se află schiturile: Ciocanul, datînd dinainte de anul 1687, anul morții ctitorului, Ieromonahul Nifon; Cetățuia, datînd de pe vremea lui Negru Vodă; Slănic — reînființat în anul 1922.

Și se află aci, în sat la Dragoslavele, peste apa Dimboviței, ascunsă printre brazi seculari, reședința de vară a Patriarhilor Bisericii Ortodoxe Române, mult îmbunătățită și înzestrată cu biserică veche de lemn, în zilele noastre, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Înfățișînd aceste priveriști fugare despre Arhiepiscopia Bucureștilor în ultimii douăzeci de ani, cu zugrăvirea principiilor călăuzitoare potrivit cărora s-a desfășurat munca în această primă mare unitate bisericească ortodoxă din țară, atît la Centrul arhiepiscopal — unde a lucrat direct Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — cît și în cîmpul larg al protopopiatelor și parohiilor — unde au lucrat preoții acestei eparhii, nu trebuie și nu poate fi trecut cu vederea faptul că toate marile realizări de care s-a pomenit aci au avut la bază o realitate primordială: deplina libertate de manifestare a cultelor religioase din țara noastră, în acest nou ev al istoriei noastre naționale, de care s-a bucurat larg și Biserica Ortodoxă Română. Pe această realitate s-a clădit totul în Biserica strămoșilor noștri, atît pe plan material, cît și pe plan spiritual. A urmat apoi sprijinul acordat de Cîrmuirea statului nostru, prin Departamentul Cultelor, pentru restaurarea unor importante monumente-istorice bisericești, — restaurarea onora fiind în întregime acoperită din fondurile statului, iar pentru altele acordîndu-se dotații substanțiale. Sprijinul acesta s-a făcut vădit și prin înlesnirile acordate în procurarea materialelor necesare construcțiilor inițiate de Biserică, a materialelor necesare confecționării obiectelor de cult — inclusiv a metalelor prețioase: aurul și argintul, a hîrtiei necesare tipăririi cărților de cult, manualelor școlare pentru elevi și studenți, publicațiilor periodice bisericești. Faptele acestea trebuie înțelese în toată adîncimea și semnificația lor, ele constituînd pietrele din capul unghiului pe care se sprijină ansamblul înfăptuirilor care au prins viață în Biserica Ortodoxă Română în ultimii douăzeci de ani.

Arhiepiscopia Bucureștilor în ultimii douăzeci de ani ! Douăzeci de ani au trecut de când Biserica moșilor și strămoșilor noștri este cîrmuită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, — o cîrmuire inspirată și înțeleaptă, care a rodit belșug de înfăptuiri. Pentru toate acestea, aducem respectuos omagiu Arhipăstorului și rugăm pe Cel Atotputernic să-i facă parte și de aci înainte de sănătate și sporite puteri de muncă, astfel ca belșugul de noi înfăptuiri să-i încunune fruntea și slujirea arhipăstorească !

Să nu se uite însă că puterea unui cîrmuitor bisericesc o dau preoții și credincioșii Bisericii. Chiar atunci cînd este predestinat să cîrmuiască, — el plăsmuiește, urzește gînduri, are viziunea faptelor și știe să poruncească, dar cei care trebuie să-i înțeleagă plăsmuirile și să trudească pentru înfăptuirea lor sînt preoții și credincioșii Bisericii.

În cei douăzeci de ani care au trecut de la întronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în jețul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolit al Ungrovlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, preoții și credincioșii l-au înțeles și l-au urmat. Rodirile de pînă acum din ogorul sfintei noastre Biserici își au aci izvorul și explicația lor. Arhipăstor, preoți și credincioși s-au încheșat într-o sfîntă unitate în tot acest răstimp. Înțelepciunea ne poruncește să lucrăm tot așa și în viitor.

Pre Stăpînul și Patriarhul nostru Justinian, Doamne îl păzește întru mulți și fericiți ani !

REDACTIA

DOUĂZECI DE ANI DE LA ÎNTRONIZAREA PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

MOMENTE ALE FESTIVITĂȚILOR JUBILIARE

La 6 iunie 1948, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, i-a fost încredințat sărbătorește toiaagul de arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române. Trecînd de atunci douăzeci de ani, Sfîntul și Îndreptătorul nostru Sinod, făcîndu-se ecoul voinței clerului și credincioșilor Bisericii noastre strămoșești, a rînduit ca acest important moment aniversar să fie prăznuit cu cinstea cuvenită, ca o binemeritată ofrandă spirituală depusă în cununa jefului patriarhal, mărturie a prețuirii și dragostei pe care i le poartă toată suflarea ortodoxă din țara noastră.

La această sărbătorească prăznuire a ortodoxiei românești, au ținut să se alătore și venerabilele delegații bisericești de peste hotare, fiecare dorind să exprime Întîistătătorului Bisericii noastre omagiul lor curat de aleasă și înaltă cinstire.

Înainte însă de a asculta glasul acestora și pe acela al ierarhilor români, rînduiți să înfățișeze chipul de astăzi al Bisericii Ortodoxe Române după douăzeci de ani de ocîrmuire «justiniană», Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a dorit să se afle singur în fața credincioșilor din capitala țării și a unora din cei mai buni preoți din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, săvîrșind — la 2 iunie 1968 — slujba de resfințire a bisericii Sfîntul Spiridon-Nou, reinnoită în acești ultimi ani, pe dinăuntru și pe dinafară, prin importante lucrări de restaurare.

O cronică amplă a festivităților jubiliare se publică în revista patriarhală «Biserica Ortodoxă Română», buletinul oficial al Sfîntului Sinod. În paginile care urmează sînt redade sumar numai acele momente ale festivităților jubiliare petrecute la București și doar scurte referiri la vizitele și popasurile delegațiilor bisericești de peste hotare la centrele mitropolitane și episcopale din țară.

Duminică, 2 iunie 1968. — În această zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a săvîrșit slujba de resfințire a bisericii Sfîntul Spiridon-Nou, salvată de la prăbușire prin importante lucrări de restaurare. A săvîrșit singur această slujbă, înconjurat numai de soborul diaconilor și

preoților liturghisitori, în prezența multor credincioși din capitală și a unui număr de 122 preoți de la diferite parohii din cuprinsul Arhiepiscopiei, chemați pentru a le înmîna înalta distincție a Crucii Patriarhale — comemorative.

Slujba de resfințire a bisericii Sfîntul Spiridon-Nou n-a fost inclusă în programul festivităților jubiliare, dar Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a înțeles să înceapă aceste festivități cu slujba aceasta, de bună seamă pentru a face vădită o dată mai mult marea și statornica sa grijă pentru bunăstarea sfîntelor lui Dumnezeu biserici, manifestată în chip deosebit și pentru biserica Sfîntul Spiridon-Nou, în care, cu douăzeci de ani mai înainte, primise cîrja de arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române. În aceasta stă și explicația faptului că la slujba de resfințire a bisericii Sfîntul Spiridon-Nou au fost chemați cei 122 de preoți de la diferite parohii din cuprinsul Arhiepiscopiei, care — urmînd pilda arhipăstorului lor — au zidit, au restaurat sau au zugrăvit bisericile la care au fost rînduiți de Pronia divină.

La sfîrșitul sfîntei liturghii, Preotul Petre F. Alexandru, consilier pentru treburile gospodărești ale Arhiepiscopiei, a prezentat următoarea dare de seamă privitoare la lucrările de restaurare a bisericii Sfîntul Spiridon-Nou :

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Cucernici Părinți,
Binecredincioși creștini,

Dumnezeu ne-a ajutat să luăm parte astăzi la slujba săvîrșită de Prea Fericirea Voastră pentru redeschiderea celei mai mari biserici din capitală, biserica Sfîntul Spiridon-Nou, paraclis patriarhal, închisă acum trei luni pentru executarea unor lucrări de reparații interioare.

Cine, în ultimii doi ani, a trecut prin fața acestui măreț monument, a putut constata că în exteriorul său și, mai pe urmă, în pod, sub acoperiș, se executa o lucrare de o factură și de proporții neobișnuite. Zeci de oameni, pe tăcute, săpau la temelia ei șanțuri adînci, prelungite mult spre interior, pe care apoi le umpleau cu fier și beton, ori urcau beton sus în podul bisericii. Cei care au întrebat au putut afla cauza care a dus la săvîrșirea acestor lucrări. Pentru toți cei de față și care nu cunosc rostul acestei munci de doi ani, îngăduiți-mi să dau lămuririle cuvenite.

În anii 1963—1964 s-au putut constata pe pereții exteriori ai bisericii fisuri mari, care plecau de sus, de la acoperiș și ajungeau pînă jos la fundații. În urma expertizei tehnice făcute de Sfînta Arhiepiscopie prin specialiști de înaltă tehnicitate în materie de rezistență a construcțiilor, s-a aflat pricina acestor îngrijorătoare fisuri.

Potrivit tehnicei, modului de construcție de la sfîrșitul veacului trecut, fundația bisericii Sfîntul Spiridon-Nou a fost așezată pe un grătar de stejar, așezat la rîndul său pe piloni tot de stejar, de circa 3 m lungime. Se știe că stejarul la umezeală nu putrezește. Apele Dimboviței — pe atunci necanalizată — treceau pe aproape de biserică, așa că pilonii și grătarul de stejar de la fundația sa erau mereu în umezeală.

Între timp Dimbovița a fost canalizată, iar suportul fundației — grătarul și pilonii de stejar amintiți — ne mai avînd umezeala apelor, retrase în actualul vad, s-a uscat, apoi a început să putrezească, să-și piardă puterea de rezistență, să lase în locul său goluri mari, făcînd astfel ca fundația de piatră brută să rămînă suspendată, fapt care a dus la tasarea rapidă și inegală a terenului de sub biserică. Greutatea imensă a acestei mari construcții, fără un suport la baza ei, avînd în loc de temelie solidă locul liber al fostului grătar și al pilonilor, care începeau să dispară prin putrezire, a făcut ca, deocamdată, să se producă crăpături serioase în pereții bisericii, de sus pînă jos ; au început să cadă bucăți mari din tencuiala bolților de la altar ; pardoseala bisericii — mai ales înspre pereți — a început să se deniveleze mult, aceasta constituind un nou indiciu al gravității situației.

Alarma fiind dată, trebuia să se ia măsuri urgente pentru înlăturarea primejdiei ce amenința acest important și măreț monument de arhitectură bisericească al capitalei. Martorii puși de tehnicieni, pentru a putea urmări mersul fenomenului, arătau că pe zi ce trecea situația se agrava, urmînd ca mai curînd sau mai tîrziu, monumentul să se prăbușească. De aceea, Prea Fericitul Patriarh Justinian a dispus ca imediat să se înceapă lucrările de prevenire a acestei catastrofe. În anul 1965 a fost întocmit proiectul pentru faza I-a a lucrărilor, consolidarea fundațiilor bisericii, de către un colectiv de specialiști condus de Prof. Acad. Ing. Aurel Beleş, al cărui nume este de mult cunoscut peste hotare, pînă în depărtatele continente. La 5 mai 1966 lucrările au început după un deviz de 1.375.773 lei, execuția lor fiind încredințată aceluiași colectiv care a efectuat lucrările de aceeași natură, cu cîțiva ani înainte, de la Biserica Domnița Bălasa : Ing. Dumitru Popescu, în calitate de diriginte și Ignat Miha, în calitate de șef de șantier.

Începe o muncă grea, plină de primejdii. Adîncimea săpăturilor era de 6 m, iar sub zidurile bisericii, spre interiorul său s-a ajuns pînă la 7—8 m, pentru a prinde și fundațiile coloanelor interioare. Săpăturile în aceste tunele, executate pe tronsoane înguste, de 1.50 m, la asemenea adîncimi cereau conducerea șantierului și muncitorilor o atenție mereu încordată : zidurile bisericii pe porțiunea descoperită la fundații puteau oricînd să se prăbușească, ca și șanțurile atît de adînci și înguste, ele putînd să prindă muncitorii din tunele.

După un an și opt luni de muncă, această lucrare îndrăzneată, primejdioasă, dar absolut necesară a fost terminată. Fundațiile bisericii erau complet consolidate la sfîrșitul anului 1967. Biserica Sfîntul Spiridon era astfel salvată, primejdia prăbușirii ei fiind definitiv înlăturată, în ceea ce privește fundațiile. Ea stă acum pe un postament, pe o sanie de beton puternic armat, postament de șase metri adîncime și între patru și opt metri lungime sub zidurile ei, în spre interior.

Dar problema însănătoșirii acestei biserici nu se putea considera definitiv rezolvată. Dacă fundațiile erau acum solide, examinarea elevației bisericii arăta că există o serie de crăpături în zidurile sale, ori în bolți și în cupole în pod, care obligau la consolidarea acestor ele-

mente; nerezolvarea acestei consolidări făcea ca pericolul de prăbușire a pereților sau a bolților să persiste pentru viitor. De altfel, acest lucru s-a știut de la începutul lucrărilor, atunci însă s-a stabilit ca ele să fie împărțite în două etape: prima, consolidarea fundațiilor și a doua consolidarea suprastructurii bisericii, a turlei celei mari și a acoperișului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a dispus din nou ca lucrările să se execute în continuare, după proiectul întocmit de același colectiv, în frunte cu Acad. Prof. Ing. Aurel Beleş, cu un deviz de 428.000.

Dacă în prima fază lucrările s-au executat sub pământ, în cea de a doua ele au fost executate sub acoperiș, în podul bisericii și au constat din centuri, grinzi, cămășuirea cupolelor, consolidarea șarpantei, etc.

Ochiul vizitatorului nu poate vedea nici lucrarea săvârșită la fundații, nici pe cea de sub acoperiș. Ceea ce se poate constata de către oricine, însă, este schimbarea pardoselii cu marmură nouă după un deviz de 173.000 lei, reparația împrejurii existente și împrejmuirea nouă, după un deviz de 49.500 lei, reparația acoperișului și exteriorului casei parohiale, care a început să devină un punct admirat de vizitatori și trecători, după un deviz de 125.000 lei, pavarea terenului din jurul și de la fațada bisericii, spre Calea Șerban Vodă, după un deviz de 102.000 lei. Amintim de asemenea, că întreaga instalație electrică a fost schimbată cu alta nouă, cea veche constituind un permanent și grav pericol de incendiu.

Costul total al acestor lucrări, executate pînă acum, după situații, este de 1.850.000 lei.

A mai rămas să se execute în continuare țesutul crăpăturilor la pereți, în exterior, lucrările de refacere a fațadelor bisericii și împodobirea acestora cu vechile culori la ornamente, vopsirea acoperișului și înlocuirea pereților exteriori ai turlei, astăzi din scindură îmbrăcată cu tablă, cu pereți din beton și cărămidă. Fiind vorba de lucrări exterioare, ele nu vor afecta de loc săvârșirea sfintelor slujbe în biserică.

Lucrările executate în cursul celor doi ani de muncă încordată ne-au permis să facem inaugurarea lor astăzi, să redăm cultului, prin rugăciunile Prea Fericirii Voastre, Prea Fericite Părinte Patriarh, Paraclisul nostru Patriarhal și, mai ales, să avem siguranța că acest sfânt și mareț lăcaș de închinăciune va dura peste veacuri.

Dacă mai este ceva de adăugat la acest capitol al executării lucrărilor, este evidențierea muncii întregului colectiv de aici, în frunte cu dirigintele șantierului, Ing. D. Popescu și șeful de șantier Mihai Ignat, care de dimineața pînă seara tirzii au stat pe șantier și au muncit cu pasiune, pentru a duce la bun sfârșit această lucrare. Li se cuvine cuvînt de laudă și de mulțumire.

Prea Fericite Părinte Patriarh! După ce la 11 aprilie în acest an, cu prilejul comemorării a 100 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfintului Calinic, ați inaugurat lucrările de restaurare, amenajări și îmbunătățiri executate la Mînăstirea Cernica, lucrări a căror valoare depășește suma de 7.000.000 lei, la mai puțin de două luni inaugurați astăzi o lucrare tot de mari proporții. Prea Fericirea Voastră ne-ați obișnuit cu astfel de lucrări. Pentru că în cei douăzeci de ani de patriarhat

ai Prea Fericirii Voastre, pe care îi vom sărbători peste câteva zile, multe au fost astfel de lucrări săvârșite de Prea Fericirea Voastră. Plin de zel și dragoste, preocupat mereu de mai binele și progresul Bisericii noastre, pasionându-Vă problemele mari și atât de diverse ale Bisericii, dar nescăpându-Vă nici un amănunt în rezolvarea lor, sînteți Conducătorul care gîndiți mult și îndrăzneț și care nu lăsați neînfăptuit ceea ce gîndiți. Ținînd la moștenirea secolelor trecute, pe care o prețuiți ca pe un sfînt tezaur, lucrați cu hotărîre pentru secolele viitoare. Unde ați găsit ruine, ați făcut ca din ele să răsără și să înflorească comorile trecutului; unde ați găsit lăcașuri bisericești urzite, le-ați dus la bun sfîrșit. De aceea, atîtea monumente bisericești ale trecutului nostru sînt astăzi în floare, iar monumente noi de artă bisericească din capitală — ca Sfîntul Elefterie și Parcul Domeniilor, ori atîtea altele din provincie, sînt astăzi înfrumusețate cu podoabe care vor grăi peste veacuri, despre Patriarhul nostru de astăzi.

Așezată la mijloc de veac, arhipăstoria Prea Fericirii Voastre, prin grandoarea sa, umple veacul nostru bisericesc și-i dă strălucirea pe care n-a avut-o niciodată Biserica noastră, decît în timpul marelui Antim Ivireanul.

Pentru tot ce ați făcut și gîndiți să faceți în viitor pentru Biserica noastră, pentru toată osteneala pe care o depuneți spre binele său și pe care noi, mulți, o cunoaștem, astăzi, în acest moment de bucurie, prilejuită de inaugurarea unor lucrări pe care le-ați inițiat, urmărit și condus, pentru salvarea acestui monument, astăzi, cînd sînteți aproape să pășiți în al treilea deceniu de arhipăstorie, din toată inimă urăm Prea Fericirii Voastre, sănătate și viață lungă, pentru ca încărcat și încărunțit de ani, Patriarh nu numai al harului, dar și al vîrstei înaintate, să Vă bucurați și să ne bucurați de multe alte împliniri mărețe și bogate, care să mărturisească nu numai de strălucirea arhipăstoriei Prea Fericirii Voastre, dar și care să mărească bunul nume al Bisericii noastre.

A urmat apoi hiotesirea intru «iconom stavrofor» a celor 122 de preoți, prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian prin cuvîntul Preotului Stan C. Dimancea, consilierul cultural al Arhiepiscopiei, care a spus :

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Încă din ultima decadă a lunii mai, Biserica Ortodoxă Română trăiește în atmosfera sărbătorească a unui mare praznic aniversar.

La 24 mai, s-au împlinit douăzeci de ani de cînd reprezentanții clerului și poporului dreptcredincios din țara noastră, constituiți în colegiu electoral bisericesc, V-au încredințat înalta dregătorie de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române; tot atîția ani se vor împlini, la 6 iunie, de cînd — în biserica aceasta — s-a săvîrșit ceremonia întronizării Prea Fericirii Voastre, deschizîndu-se atunci un capitol nou în istoria străvechiului nostru Așezămînt. Acesta este praznicul aniversar în atmosfera sărbătorească a căruia trăim în aceste zile, atît noi, preoții, cît și credincioșii Bisericii noastre strămoșești.

Preoțimea ortodoxă din țara noastră a sărbătorit evenimentul acesta în cadrul general al unor conferințe, care s-au încheiat zilele trecute. Ierarhii țării îl vor sărbători, la 6 iunie, în această biserică, împreună cu Înalte căpetenii bisericești de peste hotare. Prea Fericirea Voastră V-ați rezervat popasul de astăzi, când — după săvârșirea marilor lucrări de împuternicire a temeliiilor acestei biserici și a unor înnoiri interioare, ați redat-o sfințelor slujbe și ați chemat la rugăciune comună de mulțumire 125 de vrednici preoți din satele și orașele Arhiepiscopiei Bucureștilor, ei înșiși lucrători cu frumoase împliniri în parohiile unde, în frica de Dumnezeu și cu iubire de oameni, poartă cu demnitate jugul Mîntuitorului Hristos.

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Ne cucerește cu putere cugetul și ne mișcă adînc inima fapta de astăzi a Prea Fericirii Voastre. Desprindem din aceasta două învățăminte. Întîiul : înainte de orice, dregătoria patriarhală a însemnat pentru Prea Fericirea Voastră muncă, o muncă încordată și susținută pentru slava sfinței noastre Biserici strămoșești, din care n-a lipsit grija pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu lăcașuri, — dovedită între altele prin izbăvirea de prăbușire a acestei biserici. Al doilea: ați oerut muncă și preoților aflați sub ascultarea Prea Fericirii Voastre, muncă la altar și în cîmpul vieții obștești, muncă în predicarea Evangheliei și pentru slujirea omului, muncă pentru apropierea credincioșilor de Dumnezeu, dar și pentru apropierea oamenilor între ei, sădindu-le în suflete iubirea pentru pace și duhul înfrățirii.

Preoții chemați astăzi aci s-au dovedit a fi împlinitori ai gândurilor și îndemnurilor arhipăstorești ale Prea Fericirii Voastre. I-ați răspălit, drept aceea, cu cele mai înalte distincții bisericești: rangul de iconom stavrofor și Crucea Patriarhală comemorativă. Copleșiți de această părintească purtare de grijă, ei roagă acum pe Atotputernicul Dumnezeu să Vă dăruiască sănătate, ani mulți și fericiți, pentru a ridica Biserica Ortodoxă Română pe noi culmi de realizări și mai frumoase; iar eu, din încredințarea Prea Fericirii Voastre, Vă rog să săvârșiți pentru ei hirotesia întru iconom stavrofor și să le înmînați Crucea Patriarhală.

În numele celor care au primit înalta distincție, a vorbit Preotul Constantin Pîrvu, consilier patriarhal, care a rostit cele ce urmează :

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Cu mare bucurie sufletească dau expresie, în aceste clipe emoționante, sentimentelor de grațitudine și aleasă recunoștință ale fraților preoți care, împreună cu mine astăzi, au primit prin mîinile Prea Fericirii Voastre hirotesia de Iconom Stavrofor și Crucea Patriarhală.

Recunoștința noastră este cu atît mai mare, cu cît primim aceste ranguri și distincții bisericești, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la întrozirea Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al Sfinței noastre Biserici strămoșești.

Cele două decenii de Patriarhat, cu rodnice și bogate împliniri, se înscriu ca o piatră de hotar în conștiința contemporaneității, marcând în istoria Bisericii Ortodoxe Române o epocă de mari realizări materiale și spirituale.

În misiunea noastră pastorală și obștească, chipul Prea Fericirii Voastre este pentru noi o permanentă pildă de dăruire totală în subja credințioșilor ortodocși români și a călăuzirii lor pe calea mântuirii și a păcii.

Cuprinși de adâncă emoție, Vă mărturisim, Prea Fericite Părinte Patriarh, că aleasa prețuire cu care ne-ați învrednicit și pe care ați concretizat-o în aceste ranguri și distincții bisericești, se răsfringe nu numai asupra noastră, ci și asupra întregii preoțimi ortodoxe române, care, înțelege glasul Arhipăstorului său și îl sprijină cu toată însufletirea în ceea ce gândește și înfăptuiește pentru Sfânta Ortodoxie românească.

Cu acest prilej solemn pentru noi, Vă încredințăm că vom împlini legământul făcut la primirea harului preoției și vom căuta să chivernisim și mai bine Casa lui Dumnezeu, ca să fim pentru credincioșii noștri «sarea pământului» și «lumina lumii», arătându-ne cum ne învață Sfântul Apostol Pavel, «vase de cinste, sfințite, de bun folos Stăpînului, gătite pentru orice lucru bun» (II Timotei, II, 21).

În munca noastră de totdeauna vom urma părințeștile sfaturi și îndemnuri pe care Prea Fericirea Voastră ni le împărtășiți cu atîta dragoste, căutînd neconținut să fim alături de poporul nostru, în năzuințele lui spre o viață mai bună, mai fericită și spre temeluirea unei păci trainice în lume.

Îngăduiți-ne, Prea Fericite Părinte Patriarh, ca la acest strălucit popas aniversar al Prea Fericirii Voastre, cu o gură și cu o inimă să îndreptăm rugăciuni fierbinți către Bunul Dumnezeu, să Vă dăruiască îndelungare de zile, sănătate deplină și îmbelșugate pliniri duhovnicești, spre slava Sfintei noastre Biserici strămoșești.

Întru mulți și fericiți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh.

Cel din urmă cuvînt a fost rostit de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care — vorbind despre frumusețea și răspunderile slujirii preoțești — a spus :

*Prea Cucernici și Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși,*

Înainte popasului aniversar, prilejuit de împlinirea a douăzeci de ani de la întronizarea Noastră ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolit al Ungrovlahiei și Arhiepiscop al Bucureștilor, care va fi sărbătorit aici în ziua de 6 iunie, ascultîndu-mi bătăile inimii, am ținut să mă întîlnesc cu cei mai buni dintre preoții Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru ca, împreună cu ei, să dau slavă Atotputernicului Dumnezeu pentru toate cîte a revărsat asupra Noastră și peste sfînta noastră Biserică strămoșească în răstimpul acestor două decenii. Am pornit la drum, cu douăzeci de ani în urmă, împreună cu preoții acestei eparhii. Am început lucrarea mea arhipăstorească, bizuindu-mă pe înțelegerea și puterea lor

de muncă și sînt stăpînit de convingerea că, în tot ceea ce s-a împlinit ca rodnic în ogorul sfîntei noastre Biserici în această perioadă, un loc de frunte îl ocupă lucrarea multilaterală și pilduitoare a acestei preoțimii. Se cuvenea deci ca, împreună cu cei mai buni dintre preoții acestei eparhii, să mă regăsesc astăzi în fața sfîntului altar al bisericii în care s-au făcut auzite chemările mele pentru înnoirea străvechiului nostru Așezămînt spiritual și unde s-a pus începutul arhipăstoriei mele.

Prea Cucernici și Cucernici Părinți,

Privită sub întreita ei înfățișare: sfînțitoare, învățătoarească și conducătoare, preoția creștină este chemată să continue în lume lucrarea Mintuitorului Iisus Hristos și a Sfinților Săi Apostoli. Pentru a sfinți viața credincioșilor săi, preotul trebuie să liturghisească, dovedindu-se pe sine în săvîrșirea sfîntelor taine neîntinat și fără de prihană, ca unul prin mijlocirea căruia lucrează puterea Duhului Sfînt. Pentru a ști ce și cum să învețe, preotul este ținut să-și adape necontenit sufletul la izvoarele celor mai înalte învățături, să cunoască deplin nu numai adevărul religios revelat, nu numai viața și lucrarea Bisericii de-a lungul veacurilor, dar să nu-i rămînă străine nici ceea ce gînditorii, poeții și oamenii de știință din toate timpurile au creat pentru propășirea materială și spirituală a lumii. Iar pentru a conduce, preotul creștin trebuie să nu piardă nici o dată din vedere că Mintuitorul Iisus Hristos a exercitat această putere slujind pe oameni, făcîndu-se una cu vrerile și aspirațiile lor, — slujirea, dăruirea, compasiunea pentru toți cei aflați în necazuri și în suferințe, trebuind să pecetluiască chipul adevăratului preot.

Stă scris în cuprinsul Sfîntei Liturghii, în rugăciunea din timpul cîntării heruvimice: «Nimeni din cei legați cu poște și cu desfătări trupești nu este vrednic să vie, să se apropie, sau să slujească Ție, Împărate al slavei, căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșat, chiar pentru Puterile cele cerești». Condiția esențială a lucrării sfînțitoare sau liturgice a preotului creștin a fost și este sfințenia propriei sale vieți, după cum spune și Sfîntul Apostol Pavel în prima sa epistolă către Timotei, la locul unde «flăm scris așa: «Se cade preotului să fie fără de prihană... și să aibă mărturie bună de la cei de dinafară, ca să nu cadă în ocară și în cursa diavolului» (I Timotei II, 2, 7). Cunoscute fiindu-mi toate acestea, am cerut preoților sfîntei noastre Biserici să-și împodobească preoția lor cu veșmîntul neprihănirii, avînd pururea trează conștiința că sînt datori să vegheze la curăția lor trupească și sufletească, astfel ca să nu fie întinați de nici un păcat.

Cît privește datoria învățătoarească a preotului, cine nu-și aduce aminte de cuvintele Mintuitorului Iisus Hristos, care a spus: «Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi. Mergînd, învățați toate neamurile» (Ioan XX, 21; Matei XXVIII, 19). Trebuind să continue în lume slujirea profetică a Mintuitorului, preotul creștin este dator să învețe pe credincioșii lui și să-i călăuzească pe drumul luminos al virtuților, ca unul care este «lumina lumii», — după cuvîntul Scripturii, care zice: «Voi sînteți lumina lumii». «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît

să vadă faptele voastre cele bune și să mărească pe Tatăl vostru, care este în ceruri» (Matei V, 14, 16).

Instrumentele învățătoarești ale preotului sînt predica și catehezele. Sînt instrumente vechi, folosite în Biserică încă de la începutul închegării sale ca așezămînt sînt, căreia i-a fost încredințată misiunea de a vesti oamenilor adevărul religios și de a-i conduce pe baza acestui adevăr, la trăirea vieții în dragoste, în bunătate, în dreptate și în frăție, pentru ca astfel să poată dobîndi și viața cea veșnică, întru împărăția cerurilor.

Am cerut preoțimii sfintei noastre Biserici ca, în lucrarea ei catehetică, să readucă în actualitate și să dea viață nouă cîntării bisericești, — cîntarea liturgică în comun fiind din totdeauna cultivată în Biserică, nu numai ca un mijloc al condiției umane de a preamări pe Dumnezeu, dar și ca un instrument de coeziune a credincioșilor, a celor pentru apropierea și legarea lor de Biserică.

Preoția creștină include și o latură conducătoare, preotul avînd menirea de a fi și un conducător spiritual al credincioșilor săi. În aprecierea acestui atribut al preoției creștine, am cerut preoțimii noastre să înțeleagă sensul cuvintelor Mîntuitorului Iisus Hristos, care a spus: «Eu sînt în mijlocul vostru ca Unul care slujește, căci Fiul Omului n-a venit în lume ca să fie slujit, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul Său drept preț de răscumpărare pentru mulți» (Luca XXI, 27; Matei XX, 28). Preoția, faptul de a sluji lui Dumnezeu ca preot este în adevăr cea mai de seamă dintre toate vrednicile omenești; dar a sluji lui Dumnezeu înseamnă a sluji pe oameni, a te dărui cu toată puterea ființei tale pentru mai binele și fericirea lor, căci «nu este dragoste mai mare decît aceea ca cineva să-și dea sufletul său pentru prieteni», iar «păstorul cel bun viața și-o pune pentru oile sale» (Ioan XV, 12; X, 11).

În această lucrare de slujire a oamenilor, am cerut preoțimii noastre să-și deschidă inima la strigătul după libertate și dreptate al celor asupriți și călcați în picioare de semenii lor, să audă strigarea lor pentru pîine și demnitate omenească, pentru pace și înfrățire. Am numit lucrarea preoțimii pe tărîmul acesta: Apostolat Social, — cerînd tuturor să readucă în actualitate și să intruzeze în realități de viață doctrina socială a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, a Sfinșilor Apostoli, a Sfinșilor Părinți al Bisericii.

Prea Cucernici și Cucernici Părinți,

Cei care, la chemarea Noastră, vă aflați astăzi aici, alcătuiți un nou lot de preoți luminați și trudiitori cu bune roade în ogorul sfintei noastre Biserici, care mi-ați înțeles gîndurile și v-ați străduit cu rîvnă sfîntă să fiți implinitori ai acestor gînduri, care sînt porunci evanghelice. V-ați îngrijit de bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu lăcașuri, unii zidînd sfinte lăcașuri noi, alții îndreptînd și imputernicînd pe cele vechi, pe care le-ați înfrumusețat cu podoba zugrăvelii și le-ați făcut să răsune de cîntările credincioșilor; ați liturghisit în curăție Sfintele Taine și ați tîlcuit Sfintele Scripturi spre zidirea sufletească a credincioșilor; ați coborît în viața cea

de toate zilele a păstoriiților voștri și v-ați dăruit cu toată puterea voastră de muncă lucrării de așezare a lumii pe temelii de dreptate și pace.

Pentru toate acestea, v-am acordat distincția de iconom stavrofor și v-am înmănat Crucea Patriarhală, răsplătind astfel munca de pînă acum a Cucernicilor Voastre și dîndu-vă pildă de urmat pentru toți ceilalți preoți din Arhiepiscopia Bucureștilor și din Patriarhia Română.

Rog pe Dumnezeuul îndurărilor să-și întoarcă fața Sa către noi toți și să reverse peste sfînta Biserică Ortodoxă Română harurile Sale cele bogate. Amin !

Miercuri, 5 iunie 1968. — Festivitățile jubiliare propriu-zise au început în această zi, cu slujba vecerniei, oficiată în catedrala Sfintei Patriarhii, în prezența membrilor Sfintului și Îndreptătorului nostru Sinod și a următoarelor delegații bisericești de peste hotare :

— Delegația Patriarhiei Ierusalimului, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Benedict, alcătuită din: I.P.S. Arhiepiscop Gherman al Sevastiei, P.C. Arhim. Teodosie, Dl. Constantin Petrakis, medicul personal al Sanctității Sale Patriarhului Benedict, și c. diacon Longhin ;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei, condusă de Prea Fericitul Ieronim, Arhiepiscop al Atenei și Primat al întregii Grecii, din care au făcut parte : I.P.S. Mitropolit Constantinos de Patras, vicepreședinte al Sfintului Sinod și I.P.S. Mitropolit Damaschin al Naupactiei și Euritaniei ;

— Delegația Patriarhiei Moscovei și a întregii Rusii, alcătuită din : I.P.S. Mitropolit Filaret al Kievului și Galiției, Exarh al Ucrainei, I.P.S. Arhiepiscop Nicodim al Argentinei și Americii de Sud, I.P.S. Arhiepiscop Vladimir al Berlinului și al Europei Centrale, P.S. Episcop Melchisedec al Vienei și Austriei, P.C. Prot. Stavr. Pavel Stavov, secretarul Mitropoliei din Chișinău și P.C. Protodiacon Nicolae Dmitriev din Serviciul pentru relațiile externe bisericești al Patriarhiei Moscovei ;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Gruziei în frunte cu Sanctitatea Sa Efrem II, Arhiepiscop de Mitsatis, Mitropolit de Tbilisi și Patriarh Catolicos al Gruziei, însoțit de P.C. Prot. Gheorghii Chachua ;

— Delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare, condusă de Prea Fericitul Patriarh Chiril, din care au făcut parte: P.S. Episcop Ștefan de Glavinița, secretar general al Sfintului Sinod, P.S. Episcop Varlaam al Stobiei, vicar al Mitropoliei Plovdivului, P.C. Protodiacon Dr. Vasile Velianov, secretarul cabinetului patriarhal, și P.C. Prot. Nicolae Goranov, superiorul bisericii ortodoxe bulgare din București ;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Ciprului, alcătuită din P.S. Episcop Hrisostom al Constanției și P. Cuv. Arhim. Grigorie Kiccotis ;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Finlandei, alcătuită din I.P.S. Arhiepiscop Paavali al Careliei și al întregii Finlande și P. Cuv. Arhim. Dr. Iohannes Rine ;

— Delegația Episcopiei Misionare Ortodoxe Române în America, alcătuită din P. Cuv. Arhim. Bartolomeu Anania și Ing. Boris Pușcașu ;

— Delegația Bisericii Anglicane, în frunte cu Eminentă Sa Episcopul Sherard Faulkner Allisson din Winchester și Rev. Michael Moore ;

— Delegatul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Dl. Pastor Martin Flury din Geneva ;

— Delegatul Episcopiei Armeano-Gregoriene din România, P.S. Episcop Dirayr Mardichian ;

— Alți invitați și oaspeți de peste hotare : Rev. canonic anglican Iohn Satterthweite (Anglia), Miss Doreen Berry, director la B.B.C., Rev. Prof. Dr. Owen Chadwich (Cambridge) cu doamna, Prof. Dr. Leslie Jérôme Nerwville.

Slujba vecerniei a fost oficiată de I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei, înconjurat de sobor de arhimandriți și diaconi. Răspunsurile au fost date de corul elevilor Seminarului teologic din București.

Au mai fost de față : consilieri și inspectori bisericești ai Administrației Patriarhale, consilieri și inspectori bisericești ai Centrului mitropolitan al Ungrovlahiei, profesori ai Institutelor teologice din București și Sibiu și ai Seminarului teologic din București, protoierei și preoți din capitală, numeroși credincioși.

Joi, 6 iunie 1968. — Liturghie arhierescă în biserica Sfântul Spiridon-Nou, paraclis patriarhal, săvârșită de: Prea Fericitul Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române ; Sanctitatea Sa Efreim II al Gruziei ; Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei ; Prea Fericitul Ieronim, Arhiepiscop al Atenei și Primat al Greciei ; I.P.S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei ; I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei ; P.S. Episcop Hrisostom al Constanței (Cipru) și P.S. Episcop Teoctist al Aradului, înconjurați de sobor de arhimandriți, arhidiaconi ceremoniali și diaconi auxiliari.

Erau de față: ceilalți membri ai delegațiilor bisericești de peste hotare, membrii Sfântului și Îndreptătorului nostru Sinod, șefii celorlalte Culte religioase din țară, consilieri patriarhali și mitropolitani, profesorii instituțiilor de învățămînt teologic din București.

Pînă la «Apostol», răspunsurile liturgice au fost date de corul elevilor seminariști și studenților teologi din București, după muzica psaltică tradițională, iar în continuare de Coralele reunite a Sfintei Patriarhii și a Bisericii Sfântul Spiridon-Nou, sub conducerea profesorului Nicolae Lungu.

După otpustul sfintei liturghii, s-a săvârșit un Te-Deum de către ierarhi, arhimandriți și diaconi români, la sfîrșitul căruta, din fața ușilor împărătești, I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului a dat citire Rugăciunii de mulțumire îndreptată către «Părintele luminilor» pentru toate binefacerile revărsate asupra Bisericii și țării noastre în anii de ocîrmuire patriarhală ai Prea Fericitului nostru arhipăstor Justinian.

Au urmat apoi cuvîntările aniversare de omagiere a Întîistătorului Bisericii noastre. Șirul lor a fost deschis de către I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a vorbit în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, zugrăvind meșteșugit personalitatea sărbătoritului și lucrarea sa arhipăstorească. După aceasta, au fost ascultate cuvîntările rostite de : Sanctitatea Sa Patriarhul Benedict al Ierusalimului și al întregii Palestine ; I.P.S. Mitropolit Filaret al Kievului și Galiției, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse și al Sanctității Sale Patriarhul

Alexei al Moscovei și al întregii Rusii; Sanctitatea Sa Efrem II, Arhiepiscop de Mitsatis, Mitropolit de Tbilisi și Patriarh al Gruziei; Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei; P.S. Episcop Hrisostom al Constanței, în numele Bisericii Ortodoxe a Ciprului și a Întâistătătorului ei, I.P.S. Arhiepiscop Macarios; Prea Fericitul Ieronim, Arhiepiscop al Atenei și Primat al întregii Grecii; I.P.S. Arhiepiscop Paavali al Careliei și al întregii Finlande; Eminența Sa Dr. Sherard Faulkner Allisson, episcop de Winchester, în numele Bisericii Angliei și ca reprezentant al Grației Sale Dr. Michael Ramsey, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al Angliei și Mitropolit; P.S. Episcop Dirayr Mardichian al eparhiei armeano-gregoriene din țara noastră, care a dat citire Mesajului trimis de către Sanctitatea Sa Vasken I, Patriarh suprem și Catolicos al tuturor armenilor; Pastorul M. Flury din Geneva, în numele Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Tuturor vorbitorilor, le-a răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, — mai întâi enunțând ideile directoare ale întregii sale activități: «unitatea Bisericii» și «Biserica în slujba vieții», și lucrarea care s-a încheiat în Biserica Ortodoxă Română sub călăuzirea acestor idei, iar apoi mulțumind, cu emoție și recunoștință, tuturor delegațiilor bisericești de peste hotare care — prin participarea lor la popasul sărbătoresc al Bisericii noastre strămoșești — au prilejuit trăirea unei zile de largă ecumenicitate creștină.

Solemnitatea din biserica Sfântul Spiridon-Nou s-a încheiat prin oficierea unui Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru ceilalți Înalți Ierarhi prezenți, pentru Conducătorii patriei noastre, Republica Socialistă România, pentru cler și credincioși.

În trapeza palatului patriarhal, la orele 14,30 — Sfântul și Îndreptătorul nostru Sinod a dat o masă oficială în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a oaspeților din țară și de peste hotare, la care au luat parte, ca invitați de onoare: Domnul profesor Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor, Dl. I. N. Bărbulescu, director general.

În timpul mesei au rostit toasturi: Eminența Sa Dr. Friedrich Müller, Episcopul Bisericii Evanghelice-Luterane C. A. din R.S.R.; Mgr. Marton Aron, Episcop romano-catolic de Alba Iulia; Eminența Sa Kiss Alexa, Episcopul Bisericii Unitariene din R.S.R.; Eminența Sa Ladislau Papp, Episcopul Bisericii Reformate din Oradea; Eminența Sa Gheorghe Argay, Episcopul Bisericii Evanghelice-Luterane S. P. din R.S.R.; Eminența Sa Dr. Moses Rosen, Șef-rabinul Cultului Mozaic din R.S.R.; P.S. Episcop Ioasaf Timotei, în numele Bisericii Creștine de Rit Vechi din R.S.R.; Dl. Traian Vicaș, în numele Cultului Creștin Baptist și al celorlalte Culte neoprotestante din R.S.R.; P.C. Vicar Ștefan Tomici, în numele clerului și credincioșilor ortodocși de naționalitate sîrbă din R.S.R.; P.C. Vicar Alexandru Ionescu, în numele Consiliului Eparhial, al clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Bucureștilor; P.C. Vicar Traian Belasçu, în numele Arhiepiscopiei Ortodoxe de Alba Iulia și Sibiu și al Clerului ardelean revenit în staulul Bisericii-mame.

Răspunzînd tuturor vorbitorilor, Prea Fericitul Patriarh Justinian a spus, între altele : «Preocuparea permanentă a Bisericii Ortodoxe Române, în tot ceea ce a întreprins și a putut realiza în această perioadă de douăzeci de ani, a fost să contribuie la crearea unor condiții de apropiere, de cunoaștere, de bună-înțelegere nu numai între Bisericile ortodoxe, ci între toate Bisericile creștine — ba chiar între toate Bisericile și organizațiile religioase necreștine». Referindu-se apoi la ideea de refacere a unității creștinismului, Prea Fericea Sa a spus că aceasta nu se va putea realiza «într-o lume sfîșiată de neînțelegeri, amenințată de războaie și învrăjbită cu ea însăși. Năzuințele generale spre refacerea unității creștine trebuie să meargă mîna în mîna cu slujirea păcii între oameni și popoare, să se împletească strîns cu lupta împotriva politicii de război și să însemne o contribuție reală la triumful marilor idealuri morale ale omenirii de pretutindeni și de totdeauna : egalitatea între oameni și popoare, dreptatea socială, pacea, frățietatea și dragostea».

Tot în ziua de 6 iunie, la orele 18,30 — în sala mare a palatului patriarhal — a avut loc o ședință festivă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe, la care au luat parte și Înălții oaspeți de peste hotare, șefii Cultelor religioase din țara noastră, membrii Consiliului Național Bisericesc, reprezentanți ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori ai instituțiilor de învățămînt teologic din București și Sibiu, precum și alți invitați.

Departamentul Cultelor a fost reprezentat la această ședință sinodală festivă prin Dl. Secretar General profesor Dumitru Dogaru și Dl. Director General I. N. Bărbulescu.

În cadrul ședinței, au vorbit : I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, în numele Sfîntului Sinod și al Comisiei sinodale pentru organizarea festivităților jubiliare — și Dl. Secretar General profesor Dumitru Dogaru, în numele Departamentului Cultelor și al Ocîrmuirii noastre de stat.

Din cuvîntarea I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, desprindem cele ce urmează : «După ce, în fața sfîntului altar, plecîndu-ne cucernic frunțile, am înălțat rugă fierbinte Bunului Dumnezeu, mulțumindu-i că ne-a îndremit să străbatem cu pace și bucurie acest timp de binecuvîntată arhipăstorire a Prea Fericii Voastre, acum întruniți în ședință festivă a Sfîntului Sinod, vă aducem prinos de cinstire, mărturisindu-vă simțămintele noastre de adînc respect, de prețuire aleasă și de statornică dragoste. Vreme de douăzeci de ani, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, v-ați făcut tuturor pildă, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel : «în vorbire, în purtare, în dragoste, în credință, în curățenie» (I Timotei IV, 12) și agonisind belșug de fapte bune. În slujirea Bisericii, v-ați dăruit cu jertfelnicie; pentru înălțarea omului și pentru apărarea păcii, n-ați cruțat nici o osteneală. Pentru aceea, sînteți înconjurat cu dragoste de membrii Sfîntului Sinod, de clerul și de credincioșii din întreaga noastră Biserică».

Iar din cuvîntarea Domnului profesor Dumitru Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor, desprindem fragmentele care urmează:

«Condițiile istorice mai triste, în care a trăit poporul nostru, au făcut ca Biserica Ortodoxă Română să nu se angajeze pe panta structurilor de putere. Aceasta a devenit un avantaj pentru ea, în momentul în care, în fața revoluției socialiste, a trebuit să ia hotărâri fundamentale. Este meritul Prea Fericirii Voastre, al întregului Sinod, al clericilor și al tuturor celorlalte Culte, de a fi înțeles cu mult înaintea altora că singur socialismul răspunde aspirațiilor celor mai umaniste ale popoarelor și singur el le poate îndeplini... Este foarte merituos curajul moral cu care Prea Fericirea Voastră V-ați angajat în desfășurarea acestor procese complexe, mărețe prin grandoarea și țelurile lor, care schimbă fața lumii, fac să crească conștiința socială și morală a popoarelor, înrădăcinează solid ideile și practicile creatoare ce vor asigura succesul luptelor seculare pentru pace, pentru libertate națională, socială și morală a tuturor națiunilor... Puteți fi fericit că de unde altădată erați printre pușinii în această luptă măreață, astăzi aproape toate cultele din lume sînt pentru țelurile nobile ale păcii, înțelegerii și respectului reciproc între popoare, pentru dreptul fiecărui popor de a-și făuri singur viitorul, pentru încetarea amestecului străin în viața altor popoare, pentru înlăturarea războaielor, pentru lichidarea colonialismului și a exploatării omului de către om. Știm că mai e nevoie încă de multă muncă pentru aceste țeluri. Mai sînt zone în lume unde foamea este încă endemică, salariile sînt nedrepte, mortalitatea infantilă și bolile pun capăt la milioane de vieți, oamenii sînt umiliți, striviți de nesiguranță, orbiți de ignoranță, cu demnitatea și aspirațiile călcate în picioare, unde exploatarea și opresiunea exercită neumană lor acțiune. E mult de făcut, dar sîntem convinși că și în viitor forțele Dvs. personale, ale Sinodului și ale clerului, ale tuturor celorlalte Culte din țară, vor uni glasul și fapta lor pentru învingerea și nimicirea răului».

În răspunsul său, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, după ce a mulțumit I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei și Domnului Secretar General al Departamentului Cultelor, Profesor Dumitru Dogaru, pentru prețuirea ce i-au arătat și pentru urările călduroase ce i-au adresat, — a spus între altele : «Sfîntul Sinod a fost în toți acești ani forul bisericesc în care s-au analizat și s-au rezolvat toate marile probleme cu care a fost confruntată Biserica noastră, pe plan intern și pe plan extern. Cu sprijinul și cu colaborarea membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, chiar în primul an al slujirii mele patriarhale, a fost realizată reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania... Prin Sfîntul Sinod și cu contribuția tuturor membrilor săi s-a chibzuit temeinic și s-a îndeplinit o operă de mare însemnătate și necesitate pentru Biserica noastră..., care reflectă principiile de bază ale Tradiției și canonicității ortodoxe : autocefalia, autonomia, sinodalitatea, democratismul bisericesc și reprezintă în același timp un factor de unitate și de comuniune în Biserica noastră». Rînd pe rînd, cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian s-a referit apoi la : reorganizarea pastorală a clerului și conferințele de orientare ; publicațiile bisericești ; canonizarea sfinților români ; organizarea și reorganizarea sub jurisdicția Patriarhiei Române a unor comunități ortodoxe române de peste hotare ; participarea Bisericii

Ortodoxe Române la Conferințele Panortodoxe de la Rodos și la lucrările altor foruri intercreștine: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Conferința Creștină pentru Pace, încheindu-se cu următoarele cuvinte : *«In lucrările noastre domnește cel mai înalt spirit de înțelegere și frățietate, socotindu-ne toți egali și însuflețiți de dorința de a sluji cu devotament Bisericii, patriei noastre, omenirii întregi. Nu mă îndoiesc că așa cum am lucrat pînă acum în unire și în respect reciproc, ne vom strădui și în viitor să colaborăm cu același elan și în spiritul aceleiași unități în toate inițiativele acțiunile pentru rezolvarea problemelor multiple și variate ce se pun în activitatea internă și externă a Bisericii noastre. Să nu uităm că țara noastră se află într-o epocă de mari prefaceri și înnoiri sociale. Este o datorie sfîntă și națională a Bisericii Ortodoxe Române să-și dea contribuția sinceră și neprecupețită, prin ierarhii, clerul și credincioșii ei, la aspirațiile și eforturile poporului român pentru progres, fericire și pace... Rog pe Bunul Dumnezeu să ne întărească, să ne ajute mai departe și să ne învrednicească a ne bucura de noi osteneți și realizări, spre binele Bisericii Ortodoxe Române, spre propășirea patriei noastre, spre pacea și fericirea întregii lumi».*

În cadrul acestei ședințe festive, Sanctitatea Sa Benedict al Ierusalimului a înmînat Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian însemnele Ordinului Crucea Sfîntului Mormînt, proclamîndu-l «mare purtător al Crucii Sfîntului Mormînt»; iar P. S. Episcop Teoctist al Aradului a dat citire Actului omagial întocmit cu prilejul acestui popas sărbătoresc.

Vineri, 7 iunie. — Conduși de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Înălții oaspeți de peste hotare au vizitat: Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă și Așezămintele bisericesti de la Mînăstirea Antim, — după care, împreună cu membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Șefii Cultelor religioase din țara noastră, membri ai Consiliului Național Bisericesc și alți invitați, au luat parte la masa oficială dată de Domnul Profesor Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, la restaurantul «Athénée Palace».

În aceeași zi, seara, a avut loc — în sala de festivități a Institutului teologic — un Concert închinat celei de a XX-a aniversări a întronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, conceput de organizatori ca o trilogie: partea întii, susținută de Corala preoților bucureșteni, în care au fost executate fragmente din lucrarea «Balada vremilor străbune», dedicată Înaltului sărbătorit de P.C. Protoiereu Ioan Popescu-Runcu, dirijorul Coralei; partea a doua susținută de doi soliști ai Operei Române din capitală — Elisabeta Cartiș și Nicolae Florei — cuprinzînd arii din repertoriul muzicii universale, — ca un omagiu adus sărbătoritului în numele credincioșilor din țara noastră; partea a treia, susținută de Corul studenților Institutului teologic, expresie a dragostei și devotamentului viitorilor slujitori bisericesti pentru Îndrumătorul de astăzi al învățămîntului nostru teologic, care a cuprins piese corale religioase și patriotice.

Cu acest concert, programul propriu-zis al festivităților prilejuite de cea de a XX-a aniversare a întronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh

Justinian a fost încheiat, — oaspeții de peste hotare putînd vizita, după preferință, centre mitropolitane și episcopale ortodoxe din țară.

Călătoriile în țară ale delegațiilor bisericești de peste hotare au început în dimineața zilei de sîmbătă, 8 iunie. Călătoriile s-au desfășurat astfel :

— Însoțite personal de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și de P. S. Episcop Antim al Buzăului, delegațiile Ierusalimului, cipriotă și ortodoxă română din America au vizitat: Catedrala și reședința episcopală din Rîmnicu-Vâlcea, Mînăstirea Cozia, Mînăstirea Curtea de Argeș și Biserica Domnească, Hidrocentrala de pe Argeș, Biserica Mitropolia și Biserica Domnească din Tîrgoviște, Mînăstirea Dealu, Mînăstirea Sinaia, Mînăstirea Ghighiu, — între 8—12 iunie ;

— Însoțite de II. PP. SS. Mitropoliți Nicolae al Ardealului și Firmilian al Olteniei și de PP. SS. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, delegațiile gruzină, finlandeză și anglicană au vizitat: Mînăstirea Sinaia și Muzeul Peleş, Biserica Sfîntul Nicolae-Schei și «Biserica Neagră» din Brașov, catedrala, reședința mitropolitană și Institutul teologic din Sibiu, Rășinariii, Mînăstirea Cozia, catedrala și reședința episcopală din Rîmnicu-Vâlcea, Biserica Domnească, Mînăstirea Curtea de Argeș și Hidrocentrala de pe Argeș, Biserica Mitropolia și Biserica Domnească din Tîrgoviște, casele sanatoriale Dealu și Vîforița, Mînăstirea Ghighiu, — între 8—12 iunie ;

— Însoțită de I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, o parte a delegației Bisericii Ortodoxe Ruse, alcătuită din I.P.S. Mitropolit Filaret al Kievului și Galiției, Exarh al Ucrainei, I.P.S. Arhiepiscop Vladimir al Berlinului și Europei Centrale, P.C. Prof. Pavel Statov și P.C. Protodiacon Nicolae Dmitriev au vizitat Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului; iar o altă parte, alcătuită din: I.P.S. Nicodim, Arhiepiscop al Argentinei și Americii de Sud și P.S. Melchisedec, Episcopul Vienei și Austriei au vizitat Episcopia Aradului. Unită și însoțită de I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului și de P. S. Episcop Teoctist al Aradului, în drum spre București, delegația Bisericii Ortodoxe Ruse a mai vizitat : Mitropolia Olteniei, Curtea de Argeș, Tîrgoviște, Sinaia, Mînăstirea Ghighiu, — între 8—12 iunie.

În seara zilei de joi, 13 iunie, Teatrul «Barbu Delavrancea» a oferit în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a delegațiilor bisericești de peste hotare un spectacol cu piesa Miorița, poem despre viață și moarte, de Valeriu Anania. La spectacol au participat membri ai Sfîntului Sinod, reprezentanți ai Departamentului Cultelor, consilieri patriarhali și mitropolitani, protoierei și preoții din Capitală.

Iar în cursul zilei de vineri, 14 iunie, pe diferite căi, feroviare sau aeriene, Înalții oaspeți au părăsit țara, fiind conduși la gară sau la aeroport de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și de alți ierarhi români.

Festivitățile jubiliare cauzate de cea de a XX-a aniversare a întonizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian au constituit pentru ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, un bine-venit prilej pentru a-și manifesta toată prețuirea, dragostea și devotamentul pe

care le nutresc față de Întâistătătorul sfintei și venerabilei noastre Biserici strămoșești. Ierarhii, clerul și credincioșii sfintei noastre Biserici au înconjurat în aceste zile pe Arhipăstorul lor cu afecțiune filială și cu îndreptățită mândrie pentru tot binele ce s-a înfăptuit în timpul arhipăstoririi sale în ogorul sfântului nostru Așezământ de credință. În același timp, ele au constituit un bine-venit prilej pentru a strînge și întări legăturile spirituale frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și celelalte Biserici Ortodoxe surori, un bine-venit prilej pentru ca acestea să cunoască o dată mai mult organizarea Bisericii noastre, pregătirea și lucrarea pastorală a preoțimii ortodoxe române, religiozitatea credincioșilor noștri, înfățișarea de bunăstare sub care se prezintă sfintele noastre lăcașuri de slujbă.

Să mulțumim cu smerenie Providenței pentru că a hărăzit sfintei noastre Biserici, în acest răstimp, Arhipăstorul de care a avut nevoie și să înălțăm, pentru Prea Fericirea Sa, Părintele Patriarh Justinian, către Atotmilostivul Dumnezeu, rugăciunile noastre curate pentru sănătatea și îndelunga sa înziliră, astfel ca multă vreme de aci înainte, cu înțelepciune și dreaptă cumpănire, să ne călăuzească spre țărături cît mai luminoase și înflorite.

Întru mulți și fericiți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh !

REDACTIA

INTRU MULȚI ANI, PEA FERICITE PĂRINTE !

V-am cunoscut, încă de pe cînd erăți pe băncile seminarului, ca pe cel mai bun matematician al școlii, așa cum spunea, plin de mîndrie, profesorul de matematică al vremii — preotul Victor Popescu.

V-am cunoscut, apoi, ca pe un distins învățător, la Olteanca, elogiat de centrul învățătoresc Pesceana-Amărăști.

Personal, am urmărit, după aceea, frumoasa și rodnică activitate pastorală și catehetică ce ați desfășurat în bisericile și școala din Băbeni.

Venit la Rîmnicu-Vilcea v-ați afirmat pe tărîmul pastoral, social și gospodăresc ca un destoinic păstor de suflete, iubit și apreciat de popor.

Ați zidit o prea frumoasă și încăpătoare casă parohială, dotată cu o sală pentru adunări religioase cu poporul.

În colaborare cu învățătorii vilceni, foști colegi de catedră, ați înființat cea dintîi cooperativă a cărții și a odoarelor cultice bisericesti, înfrățind, apostolatul social laic cu cel al credinței noastre străbune.

Ați fost apreciat de învățătul episcop Vartolomeu, care v-a încredințat conducerea seminarului local.

Bun coleg, iubit și stimat de toți preoții vilceni, ați fost ales președinte al societății preotești «Renașterea», în care calitate ați fost delegat la diverse congrese preotești, contribuind la soluționarea multor probleme de interes bisericesc-obștesc.

Am luat parte la durerea familială ce ați încercat și am admirat tăria credinței de care ați dat dovadă, precum și devoțiunea paternă pentru creșterea și educarea copiilor rămași orfani.

Dar Dumnezeu, ale cărui taine scapă cunoștinței noastre, vă pregătea pentru alte rosturi în Biserica Sa.

Ales din pepiniera preoțimii vilcene, ați părăsit meleagurile oltene pentru a vă devota, cu trup și suflet, apostolatului social pe pămîntul moldovean al lui Veniamin Costache, în vremuri foarte grele pentru poporul nostru. Mîna lui Dumnezeu v-a adus, apoi, ca Arhiereu suprem, în fruntea întregii noastre Biserici. Pietatea, dragostea de oameni și spiritul de înnoiri creatoare, cu care Dumnezeu v-a înzestrat, au fost puse, apoi, în întregime, în slujba poporului, a credinței și a păcii.

Acum, fostul seminarist, eminentul matematician, a fost chemat să rezolve ecuații mai complexe și cu un infinit mai mare număr de necunoscute. Și ați reușit să le soluționați, coordonîndu-le și transformîndu-le în mari valori social-obștești.

Ați știut să mînuțiți barca credinței printre multe valuri și stînci, ducînd-o pe tîrîmul liniștit al mîntuirii.

Ați fost omul ales de Providență, și ați reușit să readuceți la staulul credinței străbune pe frații noștri despărțiți de Biserica-mamă cu peste două veacuri în urmă, iar pe tîrîm bisericesc, social-gospodăresc să creați așezăminte, dotații și legiuiri bisericești ca nimeni altul dintre antecesorii Prea Fericirii Voastre. Prin strădania Prea Fericirii Voastre au fost înflințate și întreținute cămine, case de odihnă, sanatorii și azile pentru foștii slujitori ai bisericii, bătrîni și bolnavi.

Cu mai mult de o sută de ani în urmă, episcopul Climent al Rîmnicului, un alt fiu al Vilcei, originar din satul Pietrari. a rămas neuitat și pomenit ca atare, din generație în generație, de către credincioșii satelor Pietrari și Oteșani; primii nu l-au uitat pentru bisericuța pe care le-a zidit-o și în care se roagă și astăzi, cei din urmă nu l-au uitat pentru pămîntul ce le-a dăruit, deși se spune că dintre toate lucrurile pe care le uită omul în viață, niciunul nu este uitat mai repede decît recunoștința. Însă, în materie de credință acest proverb nu este valabil.

Tot așa, credincioșii și foștii tovarăși de copilărie din Suești vă vor păstra o nostalgică recunoștință și o duioasă amintire pentru minunata bisericuță maramureșeană, adusă cu cheltuiala Prea Fericirii Voastre, pe care ați înzestrat-o cu prețioase odore sacre și le-ați dăruit-o pentru cult, așezînd-o pe un frumos tîpșan al Sueștilor.

Ați ctitorit, apoi, o a doua bisericuță, o bijuterie de arhitectură, cu care ați înzestrat parohia Olănești-Băi, pentru care credincioșii locali vă vor pomeni din generație în generație.

La Rîmnicu-Vilcea, foștii enoriași ai Prea Fericirii Voastre și slujitorul bisericii Sfîntul Gheorghe mi-au arătat recent, cu mîndrie, minunata catapeteasmă aurită și pictată artistic, pe care le-ați dăruit-o și pentru care veți rămîne pururea prezent în inimile lor.

Biserica și slujitorii ei sînt mîndri de Patriarhul lor!

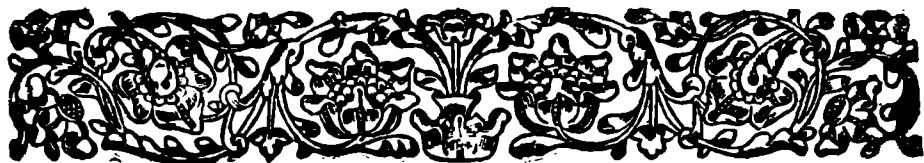
Niciodată pînă acum prestigiul Bisericii noastre n-a fost mai ridicat. Legăturile interortodoxe, interconfesionale și în general intercreștine n-au fost niciodată mai folosite de biserica noastră, pentru promovarea păcii între popoare și pentru unirea profesiunilor creștine ca acum. Tot așa, vizitele și contactele între șefii de biserică n-au fost mai frecvente ca sub patriarhatul Prea Fericirii Voastre.

Și acum, cu prilejul împlinirii a două decenii de la înscăunarea Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al țării, slujitorii bisericii și toți oamenii de bine ne bucurăm, mulțumind Proniei divine că v-a ales să conducă destinele bisericii noastre și rugăm pe bunul Dumnezeu să vă dăruiască încă mulți ani de rodnică și glorioasă arhipăstorie, «întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățînd cuvîntul Adevărului Său», pentru binele bisericii și al scumpei noastre țări.

«Întru mulți ani. Prea Fericite Părinte Patriarh!»

Pr. IOAN N. DĂRVĂRESCU

OMAGIU PRAA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN, CU PRILFUL ÎMPLINIRII A DOUĂ DECENII DE ÎNALTA ARHIPASTORIRE : 1948 - 1968

«Fără de Tine, Doamne, nu știm nici unde,
nici de ce și nici spre ce liman plutim».

Deoarece, mulți și în multe rînduri — mai bine dăruțiți —, s-au nevoit să dăltuiască chipul «Patriarhului împlinirilor», cum voi cuteza eu — ne-greșind — să înmănuchez sub împletita brățară de aur a deceniilor două, snopul cu spic de har și de lumină al Prea Fericirii Sale Părintelui Justinian ?...

Să chem Înțelepciunea să grăiască de cel preafînțelept ; să tind mina Bunătății, să-mi arate pe cel prea plin de bunătate ; să invoc Harul, să-mi destăinuie pe cel iluminat de Har : să plec genunchiul prea plecat, celui ce-mi ridică ruga Celui Preaînalt : cu smerenie grăind acestea, nu voi greși.

Pană de seraf, ajută !...

Pe plaiuri vîlcene, acum șase decenii, într-un cămin de veche preo-țime, în mireasmă de busuioc și smirnă, se legăna și creștea cu mierea pravilei străbune, acel ce avea să poarte în zilele noastre, cununa Celui ce — acum două mii de ani — în Betleem, deschidea Cerul pentru «pace pe pămînt și bunăvoință între oameni».

Poleindu-și primăvara vieții cu aleasă învățătură, este chemat de glasul străbunilor în stepena preoțească. Înfiorat, deschise porțile preo-ției — logodită fiindu-i întru început viața de parohia Băbeni, în luna lui brumar, 1924 — unde umple ogorul de lumină și bună orînduială. Altare refăcute, suflete renăscute, cămine luminate și vetre văduvite încălzite, iată cartea începuturilor sale. Așa, plinindu-și chipul de virtute și înaltă pretuire, este chemat în 1933, la conducerea seminarului «Sfîntul Nicolae» din Rîmnicu-Vîlcea, cînd preia și pastorația la biserica Sfîntul Gheorghe.

Vădit gospodar și părinte întru toate, toate le duce la bun sfîrșit. Ctitoria străbunului protopop Dumitrașcu, cel cu bună cucernicie, vede după trei sute de ani, refăcut și plin de podoabă Prestolul său, prin osîrdia vlăstarului demn, ce «nu-n zadar își petrece anii vieții sale». Faptele Sale

izvorau din «duhul curăției, al smereniei, al răbdării și al dragostei», din care, folosind cei mai mulți, aduceau roada cea-nsutită.

Perioada 1930—1940 oglindește aspectul zgrunțuros al unei societăți ce dă semnele dezagregării; frământări și ciocniri apar tot mai des, cerînd vad dreptății. Iată, se apropie și anii de furtună.

Fulgerele îmbinate de la Roma și Berlin, amenință cu trăznet greu catapeteasma lumii. În aceste vremi — 1939 — prezent glasul profetic al Părintelui de la Vilcea strigă: «Pontifi, locțiitori ai lui Hristos, unde ați fost?... Uraganul a început în jurul tronurilor voastre. Coboriți din palatele voastre, luați drumul apostolatului spre Roma, sau Berlin».

Hristos, care a oprit cu cuvîntul viforul pe mare, i-ar ajuta să oprească și ei cu arma Evangheliei iubirii, orice dușmănie între popoare.

Zadarnic! Potrivnicii cer singele lumii însîngerate asupra capului lor. Uraganul dezlănțuit seamănă în urmă-i Sodome și Gomore și fața lumii e crispată.

Unde e Veronica mîngîierilor?... După cinci ani de pustiire, Satan s-a prăbușit și cerul și pămîntul cată lumină, cată viață. Bezna se destramă-n fișii, iar altar și cămin pustiit își croiesc, deopotrivă, drum spre viață nouă. După marea victorie, soarele păcii se revarsă în jerbă de lumină și sete de viață și asupra patriei noastre. La vremea aceea «fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui Ioan» preotul, care ia în mîini volnice vlădicia de la Iași, vatră greu încercată, unde Prea Sfinția Sa, peste ruine seamănă viață și în inimi nădejde. Așa grăiește Vlădica Justinian: «Acolo unde este îndoială, eu să semăn credință. Acolo unde este întristare, eu să semăn bucurie. Acolo unde este disperare, eu să semăn nădejde. Acolo unde este ceartă, eu să semăn pace. Acolo unde este ură, eu să semăn iubire. Acolo unde este întuneric, eu să semăn lumină. O, Doamne Iisuse, fă ca nu numai eu să pot fi mîngîiat, ci să mîngîi și pe alții!...» Din porunca: «Îndrăzniți, Eu am biruit!» își face dictonul dinamic: «Nu există... nu se poate».

1948: — «Vertitur interea coelumque Polux» — într-acestea cer și pămînt se rotesc — grația odinioară Virgiliu, iar acum, ferestre largi se deschid omenirii. Se-nfiripă socialismul, fața și conștiința veacului douăzeci. Noi sîntem aci. Poporul român, eliberat de monarhie și asuprire, își făurește nou dreptar de viață: Constituția Republicii Populare Române. «Biserica, instituție cu cele mai adînci rădăcini în trecutul și sufletul popoului, se atașează cald, sincer, la înfăptuirea marilor comandamente ale victoriei popoului său».

Vlădica de la Iași — cel lămurit ca aurul — este chemat la București, ales Patriarh în jețul lui Antim vlădica, cel mucenicit pentru credință și patrie. Cu suportul viguros și detașat al statului democrat, Biserica Ortodoxă Română, corect încadrată în simetria de Stat, își creiază legi noi, viață nouă. Clarviziunea Înaltului Ierarh în desfășurarea cîrmuirii Sale, e armonic susținută de forul suprem — Sfîntul Sinod.

Beneficiind de abolirea Concordatului «se închid porțile congregațiilor și confesiunilor care, cu arginți trimiși în scopuri ascunse de peste hotarele țării, desfășurau o neîngăduită acțiune de prozelitism... strecurînd

În sufletele tinerelor generații învățături străine de spiritul liber al poporului nostru. «Pe acest larg orizont de puritate și lumină, apare în plin plan revenirea greco-catolicilor la străvechiul sin al Bisericii Ortodoxe Române». «Actul capătă integral simbolul unității naționale și dinamizează valorile moral-spirituale ale unui neam». Cad acum cătușele întemnițatilor la Roma și obezile celor ce putrezeau în hrubele habsburgice pe întinsul transilvan, din orgoliul sfîșietor al tiarei întreite și stăpînirii haine. Trupul voievodului martir de la Turda suspină însuși, ușurat și reintregit.

Corola mărețelor înfăptuiri se deschide luminos. Vatra de cinstire străbună e reanimată și monumentele sale nu-și mai răsfrîng întors și trist chipul în apele povestitoare, ci — mîndru — în oglinda sufletului nou se văd reinnoite. În ele resălăsluiește, voievodal, mîndria unui neam demn de sine, cinstit de toți. Meșterul Manole renaște iar acum,

Îmbogățită cu noi canonizări de sfinți, din plămada poporului său, Biserica Ortodoxă Română ridică fruntea, constelar, între celelalte Biserici ortodoxe și nimbează poporul care i-a dat. Cu sens-avînt de epopee, etosul mioritic ce nu cunoaște moarte, își zidește casă nouă.

În spațiul său, Biserica se acordă cu noi legi și-nfăptuiri, ca să-i plinească cununa luminoasă a vieții.

Astfel, urmașii «prea înțelepților pescari», ce odinioară au vînat lumea, acum preoțimea, e chemată să ude jertfelnic, creator, pășunea ortodoxă din izvoarele curatei învățături. Pentru aceasta e creat un nou învățămînt teologic, de prestigiu și date, permanent, mijloace educative, culturale, pentru buna îndeplinire a misiunii celei noi.

Apus-au vremi de săbii scoase și trenă nedemnă !... Mărgăritarele luminii vin din însuși izvorul pomit dintre noi și acum merit să ne adape: Părintele Patriarh Justinian.

Diecii și pisarii, ce adunau floarea din Bucegi, ori spic din Bărăgan și mlădița viței, împletind cu ele chenare ce străjuiau mierea tilcurilor ; versul cu dulceață de colind al lui Dosoftei, Varlaam cel adînc și mult dăruitul Antim, se văd fericiți că la tezaurul lor împodobit în pafale de argint se adaugă nou tilc de Cazan și — pe deasupra — cununa tipăriturilor și a Prea Fericirii Sale, cuvîntul Domnului — Biblia 1968.

Rechemați din hotarele vecinicii, Nicodim cel sfințit și Paisie cel neobosit, adaugă acum — nu două mîini — ci cîteși zece degete, ce înfloresc zece arte. Ciracii lor făuresc potirul în care picură de-a pururi rubinul din coasta suspinînd de pe Golgota și care — mereu vie și grăitoare — cere nu iertare, ci îndreptarea «celor ce nu știu ce fac», reeditîndu-I astăzi calvarul în străvechea Asie.

Iată și trecute chipuri de domnițe vin cu viața învecinică în patrafir cu fir de aur și din umbra lor luminoasă, îndeamnă mîini vrăjite să țese brocarde și covoare, ce închid în chenare poeme oltenești, ori alesături moldave.

Cît despre pace, ocrotitoarea vieții și a artelor, ea mobilizează eforturile lumii luminate. Noi nu o vrem cerșită și nici în somn prelung de iarnă, ci în clocot de viață, cu frămînt de mai creator, cînd sevă nouă

urcă-n vinele firii. Această nouă «și mai multă viață», o creăm, o apărăm cu tot elanul, căci făptura întreagă suspină de ea — ca unul.

Aici de-am opri șiragul mătaniilor legate de dreapta Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian, și tot s-ar umple de lumină un veac. Dar, Doamne, dă-i îndelungare-n zile, căci filele lucrării Sale mai poartă încă zestre nouă — de văzut. Încingînd brîul Maicii Domnului cel a toate cuprinzător, călăuzit de cel dintre noi, cărturarul peste veacuri Petru Movilă, Prea Fericirea Sa deschide porțile noului Ierusalim, spre Chiev și Moscova, Biserica Ortodoxă Rusă, sora noastră mai mare.

Aci, la jubileul de cinci veacuri de autocefalie patriarhală, floarea ierarhilor Ortodoxiei, încununată de Prea Fericirea Sa Patriarhul Alexei al Moscovei, reinodînd firul dragostei și unității în Hristos, vestește «chemare de pace». Biserica intră pe făgașul său de apostolie în lume.

Tot acum, ca-ntr-o ghirlandă vie, înfloresc sub toiege odrăslite, Bisericile Ortodoxe răsăritene pe brațele bătrînelui Danubiu.

Cea-nvechită-n zile și păstrătoare de tezaur, Biserica Ortodoxă, arată mereu nouă și strălucitoare. Spre ea, ca-n spre colina de unde vine lumina, cată tot mai mult ochii celor însetați de adevăr și viață și, pentru aceasta, brațele părintești îi stau neobosit deschise. Spre una dintre ele, ca înspre înțeleptul cel ce a cîntat frumusețea Bisericii-mireasă, se îndreptară de curînd, îndepărtate sceptre încoronate și cîrje cercetătoare de pace și lumină. Viziunea profetului-evangelist : «Cit de frumoase sînt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea, a solului de veste bună, care dă de știre mîntuirea, care zice Sionului : Dumnezeuul tău este împărat» — (Isaia LII, 7) se conturează corect în figura Părintelui Patriarh al păcii — Justinian. Iată-l, trecînd peste piscuri și hăuri, merge la Atos, cetate înmiită «a patriotismului curat, a culturii luminate și a sprijinului de comuniune interortodoxă, izvorul de unde pulsează începuturile de viață culturală la popoarele ortodoxe». În toate și între toți, Biserica Ortodoxă Română, prin întiul său Ierarh, e cinstită cu de-a dreapta Patriarhului ecumenic, Atenagora, iar teologii săi dați pildă de adîncă îmbinare a gîndirii și trăirii cucernice, în duhul Bisericii.

Țara noastră urmează a fi căminul unor viitoare preocupări interortodoxe. Dar — în adaus — Prea Fericirea Sa porcede la vechile așezări monahicești române, așezate pe pieptul stîncosului Atos. Reînviate, chipuri de voievozi și ctitori : Ștefan cel Sfînt, și Țepeș Vajnicul, Neagoe cel Blajin și Rareș, Ștefăniță, Basarabi și Mușatini păstrători de datini, cobor cu ușor pogor din murii învechitelor schituri, să întîmpine pe Vlădica cel plin de daruri și dăruitor de sfînte odoare pentru reînvierea credinței și cinstirii străbune.

Reîntors, ca o regină îmbelșugată la prisaca sa, Prea Fericirea Sa își trimite — mai apoi — alese albine cu daruri hrisostomiene la Rodos.

Rodos, de trei ori Rodos, simbol de curcubeu la orizontul Creștinătății. Aci Biserica Ortodoxă se vrea — Una sfîntă — reîntregită cu toate vechile grădini ortodoxe și cu înseși acele Biserici care, deopotrivă, mărturisesc pe Hristos — Arhiereu singur — Domn al păcii.

Pentru acest ultim țel, Ierarhul păcii fși îndreaptă albiu pași spre țara insulară și Geneva, ducînd în inima sa, ca într-o arcă a lui Noe, gînduri pentru găsirea unui liman omenirii înfurtunate.

Din același nobil și obștesc gînd, decurg acele consfătuirii interconfesionale locale, în veacul în care puterile cunoașterii desfășurate se cer îmbinate cu cunoașterea prin iubire. Altfel, Terra ar trăi, sau, mai degrabă, ar apune sub catastrofale aspecte apocaliptice, pe nume: **Hi-roșima**.

Și acum, depănat borangicul de aur și lumină al faptelor amintite, toate menite să refacă «una cămașa sfișiată a însingeratului Hristos», ne vom întreba : în ce colț al lumii, magii Bisericii noastre nu și-au dus prin osur aurul minții lor, smirna cucerniciei, tămîia dragostei și frățietatea, menite iarăși toate să cinstească pe Hristosul păcii și buneii învoiri?... Și unde-anume, Steaua lor — Fericitul Părinte — nu i-a călăuzit, fie deasupra-le lucind, fie în inimi purtat ?...

Iată-i la :

Moscova, cu mii de turlu daurite, simbol rotund al pămîntului însoțit ; Atos, ce-și numără — cu anii deopotrivă — vetrele chipului smerit ; Rodos, lumină irizată, ce se cere închegată pe fruntea miresei din Liban ; New Delhi, oraș din lumi îndepărtate și Londra hlamidei bogate ; Geneva lacului cu mute chemări și Praga cehă, ce-ndeolaltă cu floarea țărilor de gheață — Stockholm — toate saltă la fiorul cald al păcii.

O ! Tu, Patria mea, ce-ți ridici fruntea carpatină în soare și te-ncingi cu briu de-argint, fii mîndră de a-i tăi fii, vestitori ai comorilor tale peste lumi, peste hotare !... Căci ei topit-au spade-n glorie de tractoare grele și din șuvoaie de izvoare făcut-au fulgere de lumină și uriași cu puteri, puterea lor !...

Așa s-a călit trupul și înălțat la cinste chipul tău luminos, sub ocîrmuirea nouă, dreaptă, țară binecuvîntată, stea pe Galaxia lumii !...

Acum înțeleg, Doamne, că prin Tine și Lumina Ta ne-nserată, știm : de unde, de ce și spre ce liman plutim : Pacea noastră — Pacea Ta !..

Tot mai întărită, binecîrmuita luntre — la catarg Biserica — îți cere în omofonică suflare

Pomenește, Doamne, pe Prea Fericitul Părintele nostru Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe care-l dăruiește bisericilor tale sflnte, în pace, întreg, îndelungat în zile, drept învățînd cuvîntul adevărului Tău — și pre toți și pre toate, Amin.

Pr. ARJOCA AURELIAN

VIAȚA SPIRITUALĂ ÎN INTERNATELE INSTITUTELOR TEOLOGICE, SUB PREA FERICITUL PATRIARH JUSTINIAN

Totdeauna autoritățile bisericești și de stat, sprijinind formarea tineretului pentru a sluji Bisericii și poporului, au găsit de cuviință că tinerii elevi sau studenți să-și ducă viața în internate, desăvirșindu-și astfel cunoștințele intelectuale printr-o viață spirituală potrivită vocației lor.

Așa au fost cele două seminarii din începutul secolului al XIX-lea. Seminarul Veniamin Costache de la Socola și Seminarul Central din București. Tot așa au fost însoțite de internate și celelalte seminarii, numai cu 4 clase, tot din secolul al XIX-lea de la Roman, Argeș și Buzău.

Înființându-se în 1881 Facultatea de teologie din București, ctitorii fondatori ai acestei facultăți, ca și autoritățile de stat, de atunci, au socotit necesar ca studenții în teologie să locuiască în internat, unde să aibă viața asigurată dar și posibilitatea ducerii unei vieți spirituale.

Împrejurările au fost foarte grele pentru însăși Facultatea de teologie, dar și mai grele pentru internatul Facultății de teologie care începea cu un număr restrâns de 20 de studenți și a umblat, ca chiriaș, din 1881 pînă în 1898, cînd s-a instalat în ctitoria de la Radu Vodă, clădită din dărnicia marilor binefăcători Ion Scorțeanu și Maria Șchiopescu a căror viață este un model și de dărnicie creștină din care studenții teologi au primit binefacerile lor.

Din 1898 pînă în 1948, timp de 50 de ani, studenții teologi au fost adăpostiți aici și au găsit îngrijire aleasă. Internatul teologic de la Radu Vodă era, la vremea aceea, singurul cămin pentru studenți cu un confort destul de comod și cu ajutoare plătite studenților pentru îmbrăcăminte și cărți.

Facultatea de teologie dădea o importanță deosebită acestei instituții pe care însă o socotea o anexă a facultății, facultatea depinzînd de universitate și Ministerul Instrucțiunii Publice.

Directori ai internatului teologic din București au fost personalități de mare valoare. Amintim pe mitropoliții Atanasie Mironescu, Pimen Georgescu, preotul Constantin Nazarie etc.

Însă, în 1927 a intervenit o cotitură în viața acestei instituții, când, prin insistențele fostului Patriarh Miron Cristea, a trecut pe seama Bisericii.

Totuși, pentru că nu toți studenții în teologie puteau locui în internat și pentru că studenții se socoteau mai mult sub autoritatea Facultății de teologie decât a directorilor internatului teologic nu era înfăptuirea unui mijloc ideal de formare a preoțimii.

În timpul Patriarhului Nicodim erau 100 de studenți în internat și 900 de studenți în afară prin cămine județene sau pe la gazde particulare, trăind viață de funcționari de stat și de studenți în teologie, făcându-și mai mult o educație intelectual-teologică, majoritatea nedorindu-și preoția, ci mai ales profesoratul sau numai pur și simplu titlul de licențiat în teologie care îi dădea dreptul să ocupe funcțiuni în serviciile statului.

Prin venirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și conform noului Statut de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, a urmat o profundă restructurare în organizarea și viața tuturor școlilor bisericești: Facultăți de teologie, Seminarii, internate teologice și Școli de cântăreți.

La 1 ianuarie 1949 lua ființă la București, Institutul teologic de grad universitar care cuprindea fuzionarea personalului Facultății de teologie din București și Suceava și cu cel provenit de la unele Academii teologice, stînd sub conducerea Sfîntului Sinod și a Ministerului Cultelor, potrivit cu țelul stabilit de comun acord de cele două instituții tutelare.

Din Institutul teologic din București, instalat în fostul Seminar Central, făcea parte și internatul teologic cu personalul și cu studenții, toți numai interni și primind o nouă organizare.

Conform noii legi de organizare a Învățămîntului religios fiecare Institut teologic de grad universitar are internatul său care face parte integrantă din Institut și stă sub conducerea chiriarhului Eparhiei locului și a consiliului eparhial.

Prin art. 202 din Regulamentul Învățămîntului teologic se arată că internatele teologice fac parte integrantă din Institut, realizîndu-se astfel completa unificare între aceste două instituții: Facultatea de teologie și internatul teologic care din 1891 pînă în 1948 au trăit separate.

În 1927 prin stăruința fostului Patriarh Miron Cristea, când Internatul teologic a trecut pe seama Bisericii, Facultatea de teologie n-a privit cu ochi buni această autonomie socotind-o ca o amputare a autorității sale universitare.

Corpul profesoral al Facultății nu dorea să treacă sub autoritatea bisericii ci, prefera să rămînă în cadrul Universității de stat, socotind că aveau, astfel, o mai mare prețuire în societate și în cultura românească.

După noile legiuiri, toți studenții Institutului teologic sînt găzduiți în internat, care are un director administrativ și doi spirituali obligați să păstreze legătura cu Rectorul Institutului pentru toată viața spirituală și religioasă a studenților.

Incepăturile de altă dată destul de grele și neprielnice pentru studenți, fiind numai o mică parte dintre ei erau găzduiți în internat, luau acum sfârșit.

Erau primiți în Institutul teologic tot atîția studenți cîți erau în internat, și tot atîția erau în internat, cîți erau primiți în Institutul teologic.

Prin această fuziune se realizau forme desăvîrșite ale învățămîntului teologic și a îngrijirii vieții sufletești și materiale a studenților, pusă sub o singură conducere și îndrumată într-o singură direcție.

Art. 203 al aceluiasi nou regulament arată că menirea internatelor este atît adăpostirea și întreținerea studenților, cît și îmbogățirea vieții lor sufletești, prin practici bisericești și exerciții spirituale.

La un loc vor locui în internatele teologice studenții, doctoranzii în teologie și preoții cursiști.

Această prevedere crează un fericit climat sufletesc pentru apropierea între generații deosebite, prin ajutorul reciproc între studenții mai tineri și cei mai înaintați în studii, precum și prin cunoașterea experiențelor pastorale pe care studenții le pot auzi de la preoții cursiști cu care trăiesc împreună.

Forma nouă a Institutului teologic cuprinde deci instrucțiunea intelectuală a studenților, educația lor spirituală și religioasă prin biserică și îngrijirea materială prin internatul fiecărui institut.

Instrucțiunea religioasă a studenților merge în același ritm cu educația lor spirituală, iar educația spirituală completează formarea lor intelectuală.

Altă prevedere arată că studenții sînt obligați să locuiască toți în internat. Viața aceasta de obște are marele avantaj că oferă studenților posibilitatea să facă prietenii durabile, să-și comunice unii altora cunoștințele și gîndurile, și ca totdeauna evlavia în comun să fie mai eficace decît rugăciunea individuală.

Biserica ca locaș de rugăciune este locul în care sufletele se adună și se înfrățesc prin rugăciuni. De aceea fiecare institut trebuie să aibă o capelă în care studenții să se roage.

Majoritatea studenților sînt bursieri și semibursieri, aceste cheltueli fiind suportate de chiriarhul locului care i-a recomandat pe studenți, ei fiind obligați să se reîntoarcă în eparhiile care i-au trimis, după nevoile pe care le au de a ocupa locurile vacante.

Două noi principii decurg din prevederile art. 204—205 ale acestui regulament și anume: păstrarea neîntreruptei legături între studenții internatelor teologice și chiriarhul locului unde se află institutul și al studentului pe care l-a recomandat.

Asemenea prevederi nu existau în viața internatelor teologice și a facultăților de teologie, chiriarhii corespunzători fiind cu totul ignorați de studenți. Nici un student nu cerea aprobarea chiriarhului din eparhia de unde venea, nici a eparhiei unde studia. În schimb, nici chiriarhii nu se simțeau obligați să le asigure locul de muncă la isprăvirea studiilor, ceea ce făcea ca mulți studenți în teologie să nu intre în viața

bisericii, să nu ocupe parohii ci să rămână funcționari sau să ia alte drumuri.

Prin această nouă organizare a institutelor teologice realizată sub înțeleapta Arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, au dispărut și animozitățile de altă dată dintre decanatul Facultății de teologie și directorul Internatului teologic, așa cum se petreceau în unele împrejurări, la București. Rectorul Institutului teologic are conducerea unitară intelectuală, spirituală și administrativă în numele chiriarhului asupra studenților.

Programa vieții de internat a studenților, privind ordinea, practica bisericească și exercițiile spirituale, este elaborată de rector cu ajutorul spiritualilor și directorul administrativ al internatului și aprobată de chiriarhul locului.

Vom arăta acum cum se desfășoară în Institutul teologic de grad universitar din București, viața intelectuală și spirituală a studenților conform acestor noi condiții.

Cu toată integrarea internatelor teologice în Institutele teologice, ele își păstrează individualitatea lor și-și îndeplinesc în corpul Institutului pentru studenți, un anumit rol.

Regulamentul de organizare și funcționare a internatelor institutelor teologice ale Bisericii Ortodoxe Române, redactat în 1954, prevede la art. 2 următoarele :

«Internatul are menirea să întrețină și să ajute pe studenți în vederea pregătirii lor pentru misiunea preoțească, iar această pregătire spirituală se face cu ajutorul spiritualilor care au grijă să promoveze cultivarea și stimularea vocației preoțești a studenților (art. 58).

Pentru atingerea acestui scop, spiritualul folosește următoarele mijloace : rugăciunea, practica bisericească, spovedania, cuminecarea, lecturile pioase, meditația, cuvântările educative, ședințele cu caracter duhovnicesc, sfaturi, dojana, legătura cu părinții sau susținătorii, vizitarea mănăstirilor și a bisericilor, muzeelor, expozițiilor, monumentelor etc. (art. 59).

Pentru cultivarea evlaviei, pentru întărirea vocației preoțești și pentru cunoașterea problemelor bisericești actuale, spiritualii pot organiza cu avizul consiliului profesoral și cu aprobarea rectorului ședințe săptămânale sau lunare la care toți studenții sînt obligați să ia parte.

La organizarea și desfășurarea acestor ședințe, spiritualul este ajutat de membrii corpului didactic. El poate cere cu avizul consiliului profesoral și aprobarea chiriarhului concursul preoților cu bogată activitate pastorală.

La întocmirea și desfășurarea programei acestei activități, spiritualul este dator să solicite prin rectorat sfatul și îndrumarea chiriarhilor care trimit studenți la institut (art. 61).

Spiritualul este răspunzător de buna-ordine. Fiecare an de studii are un îndrumător spiritual dintre profesorii Institutului pe lângă care își face ucenicia. Fiecare student își alege ca îndrumător sau părinte

sufletesc un profesor sau conferențiar, de care să se apropie sufletește și de la care să ceară sfaturi.

Se dau note la purtare, arătându-se atunci cine nu este propriu pentru chemarea preoțească. Studenții se împărtășesc și spovedesc cel puțin la posturile rinduite de Biserică. În vederea spovedaniei și împărtășiri se organizează programe duhovnicești speciale în afara orelor de curs.

Toți membrii corpului didactic sînt datori să explice studenților îndatoririle ce le incumbă misiunea sfîntă pentru care se pregătesc și să-și învețe a-și iubi patria și poporul, pe conducătorii țării și pe chiriarii, și să strălucească prin viața lor ca pildă altor tineri.

Aceste dispoziții de viață interioară a internatelor teologice cuprind o parte din experiența făcută în trecut în Internatul teologic, pe care au purtat-o cu ei în suflet foștii studenți la Internatul teologic, care apoi au ajuns profesori și rectori. Dar mai ales toate aceste prevederi regulamentare sînt ca o sinteză a gândurilor Prea Fericitului Patriarh Justinian, despre preoție.

Așa de exemplu în cuvîntarea de deschidere a Institutului teologic din 1949, Prea Fericirea Sa spunea: «Un învățămînt teologic cum a fost acela pe care mulți dintre noi l-am cunoscut nu putea să fie de vreun folos nici Bisericii, nici poporului pentru mîntuirea și înălțarea căruia datori sîntem să ne trudem după însăși porunca Mîntuitorului. Teologi purtători de pistoale și semănători de ură, învrăjbitori și vărsători de sînge, n-ar fi existat dacă învățămîntul teologic n-ar fi ieșit, prin legiuirile trecutelor regimuri, de sub ocrotitoarea priveghere a sfintei noastre Biserici. Transformate în fabrici de licențiați în teologie, fostele Facultăți teologice n-au izbutit decît în mică măsură să pregătească preoți devotați altarului și misiunii lor de păstori sufletești.

Prea adeseori ne-a fost dat să vedem tineri pregătiți în aceste școli ale trecutului, militînd în organizații politice ale căror practici erau potrivnice și învățaturii creștine și dorinții de înnoire și progres a poporului nostru».

Gîndirea aceasta n-a fost ocazională, ci este urmarită an de an în toate împrejurările cînd a fost propice să se vorbească studenților teologi despre o preoție ideală. Așa, de exemplu, aceeași idee o urmărește vorbind la patronul Seminarului din Rîmnicu-Vîlcea, în pastorală din 1948 sub titlul «Noua orînduire a țării și a bisericii», la deschiderea cursului Institutului teologic, la 31 decembrie 1949. La sfîrșitul anului școlar de la Școala de cîntăreți bisericești din București, îndeamnă pe viitorii cîntăreți ai bisericilor să fie cît mai aproape de popor.

La deschiderea Institutului teologic din București din 1953, Prea Fericirea Sa, îndeamnă studenții teologi să fie apostoli ai libertății, dreptății și dragostei spunîndu-le: «Vechea și arzătoarea dorință a Bisericii noastre Ortodoxe, dorința legitimă căreia i s-au împotrivit din răsputeri cîrmuitorii de ieri abia acum doi ani a putut să fie împlinită, ca școlile preoțești să se ocupe ele de formarea viitorilor preoți».

«Tînărul care păşeşte pragul unui Institut teologic nu mai vine să mulgă o licență în teologie, pentru deşertăciunea unui titlu. El vine din pornire lăuntrică». Fiți desăvîrșiți, fiți cu adevărat preoți ai lui Hristos. Profesorilor le spune : «Vă îndemn să depuneți o muncă neprecupețită în ceea ce priveşte sădirea unei credințe puternice în viitorii noștri preoți. Trebuie să țineți seama de pilda cea bună pe care s-o dați studenților prin viața dvs. de profesori, prin comportarea pe care trebuie s-o aveți în tot pasul și mai ales prin dragostea desăvîrșită față de creșterea și întărirea lor sufletească».

Adresîndu-se studenților în 1955, spunea printre altele: «Toate spre mărirea lui Dumnezeu să le facem. Este știut de toți că nu orice tînăr cu orice aptitudini e potrivit pentru preoție. Pentru preoție se cer anumite calități înăscute din care nu trebuie să lipsească cucernicia, altruismul, iubirea aproapelui, stăpînirea de sine, smerenia, decența în vorbe și în fapte, noblețea, generozitatea».

«Adresez un călduros apel profesorilor și părintelui director al seminarului ca să fie cu luare aminte nu numai asupra pepinierii în totalitatea ei, ci să se apropie de fiecare dintre voi să vă îndrepte, să vă învețe, să vă sfătuiască, să vă cerceteze, plecîndu-și urechea asupra voastră și să vă cunoască în toate amănunțele. Să dea cunoștințelor teologice viață și convingerii religioase, putere».

Într-un cuvînt, teologia, rugăciunea și iubirea de oameni și de patrie să fie idealul fiecărui viitor preot.

Preoția se face și prin deprindere, de aceea sînt necesar de observat și împlinite toate exercițiile spirituale, instituite de Biserică, așa cum arată la 50 de ani de la întîlnirea cu foștii săi colegi, la Seminarul din Rîmnicu-Vilcea.

Toate aceste gînduri se reflectă în articolele Regulamentului internatelor teologice. Prea Fericitul Patriarh Justinian coboară în adîncul conștiinței sale preoțești, verifică adevărurile religioase prin trăirea lor în popor și prin cuprinderea lor în sfintele cărți ale bisericii.

Cugetarea religioasă personală a Prea Fericitului Patriarh Justinian țîșnește din dragostea pentru bunul viitor al Bisericii și al patriei care nu se pot asigura decît printr-un cler pregătit să slujească Biserica și neamul în aspirațiile lui curate și milenare, de iubirea aproapelui, de iubire al oricărui om, de pace între oameni și între popoare.

Cînd conștiințele curate și iubitoare de adevăr se găsesc în fața acestor probleme și coboară în adîncul lor, ajung să dea gîndirii lor aceleași formule de adevăr și universalitate.

Ca fost prefect de studii, spiritual și director al Internatului teologic de la Radu Vodă, m-am interesat de aproape de educația spirituală care se face acum în internatele Institutelor teologice.

M-am bucurat că ceea ce a fost bun în trecut s-a format ca o tradiție și că așa cum s-a răspîndit în întreaga biserică mari personalități trecute pe la Radu Vodă: mitropoliți, profesori, demnitari bisericești, protoierei și mulți preoți duhovnici pe tot întinsul țării, cu atît mai mult acum cînd se culeg și mai frumoase roade, de la generațiile noi de studenți care trec

prin Institutul teologic și Internatul său, unde își desăvârșesc viața lor spirituală în condițiile noi create.

Cercetînd programul de viață duhovnicească și educația cetățenească așa cum s-a dezvoltat aici, sînt încredințat că rezultatele vor fi din ce în ce mai frumoase. Sînt plin de nădejde în viitorul Bisericii și al patriei. Văd atîtea elemente tinere ocupînd locul celor îmbătrîniți: în învățămînt, în administrația bisericească, în publicațiile teologice, și mă bucur de nivelul ridicat din punct de vedere intelectual și spiritual al acestor tineri, care sînt recolta nouă a noului învățămînt teologic și a educației spirituale, începută cu 20 de ani în urmă, îndrumată statornic de Prea Fericitul Patriarh Justinian, izvorită dintr-o puternică credință, dintr-o adîncă cunoaștere a omului, dintr-o mare iubire a Bisericii și a patriei.

Pr. VICTOR N. POPESCU

CTITORIA PATRIARHALĂ A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN LA BISERICA SFINTUL ELEFTERIE DIN CAPITALĂ

Se împlinesc aproape zece ani, de cînd, într-o frumoasă zi de toamnă, la sărbătoarea «Intrării în Biserică a Maicii Domnului», după terminarea sfintei liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, însoțit de doi P. C. Preoți Consilieri de la sfînta Patriarhie, vizita în mod inopinat pentru prima dată Biserica Sfîntul Elefterie. Venea tainic, cu cele mai alese gânduri ctitoricești, fără să le trîmbițeze.

Față de plăcutele impresii ale exteriorului arhitectonic al Bisericii, a avut un sentiment de mulțumire sufletească și cînd a privit cu atenție, încă de la intrare, mărețea și luminoasa înfățișare monumentală a interiorului bisericii. Armonia arhitectonică a arcadelor laterale, față de frumoasa boltă a sfîntului altar, precum și pridvoarele laterale, cu cafasul corului de sus, — sprijinite pe coloane cu capiteli sculptate, deasupra pardoselii de marmură, l-au impresionat tot așa de plăcut.

Pînă atunci, nu se începuse nici o lucrare de pictură și nici de mobilier bisericesc în interior. Totul era o improvizație, cu icoane bisericești vechi, spre a se putea săvîrși cultul divin. Mijloacele bănești parohiale se epuizaseră din cauza altor lucrări mai urgente. Totuși, cu toată lipsa hainei bisericești decorative interioare, Prea Fericirea Sa nutrea un sentiment de nădejde, că aci se vor putea face lucrări frumoase.

Inconjurat de P. C. Preoți slujitori ai Bisericii Sfîntul Elefterie, după cîteva momente de observare și reculegere, ne-a făcut la toți o tainică și părintească prelegere despre tot ce a putut vedea la catedralele Bisericilor Ortodoxe vecine, de peste hotare, atît în ceea ce privește picturile în frescă, cît și în ceea ce privește mobilierul bisericesc interior.

Pentru pictura în frescă a interiorului, în asentimentul tuturor preoților Bisericii, ne-a recomandat pe pictorul Vasile Rudeanu, ucenicul maestrului profesor Costin Petrescu, care a decorat interiorul Palatului Sfîntei Patriarhii, precum și alte lucrări bisericești de seamă, din capitală și din țară. Asemenea pentru catapeteasmă și mobilierul bisericesc sculptural, ne-a recomandat pe sculptorul maestru Gr. Dumitrescu, care a decorat Palatul Sfîntei Patriarhii cu lucrări artistice bisericești monumentale.

Astfel, Prea Fericitul Părinte Patriarh ne dăruia, cu părintească bunăvoință, pe cei mai buni și mai mari artiști ai sfintei Patriarhii, ce urmau să-și înceapă lucrările la Biserica Sfântul Elefterie.

De la gând s-a trecut la faptă, iar de la proiecte picturale și sculpturale, la însăși realizarea lor. Prima realizare a fost pictura în frescă executată de către pictorul Vasile Rudeanu la sfântul altar, continuând mai departe arcadele sfintei învieri, precum și cupola mare. Între timp s-a lucrat la catapeteasma cea mare, sculptată în lemn de cireș, de către maestrul sculptor Gr. Dumitrescu. La o pictură neoclasică monumentală în Biserica Sfântul Elefterie avea să se afirme o sculptură de artă religioasă monumentală, cu cele mai ingenioase motive de artă bisericească veche, din care pe lângă motivele florale și figurale biblice, nu lipsesc nici motive curat românești. O descriere mai amănunțită a acestor lucrări artistice se va face într-o monografie, ce va putea apărea la sfințirea bisericii.

Ceea ce este tot așa de vrednic de subliniat este susținerea ctitori-cească a acestor lucrări de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care a dăruit Bisericii Sfântul Elefterie această întreagă catapeteasmă, montată cu toate cele necesare. Asemenea și la executarea picturii în frescă ne-a ajutat peste tot cu jumătate din cost, stimulându-se pe calea aceasta și contribuția credincioșilor prin dublarea donațiunii lor. La darul catapetesmei celei mari Prea Fericea Sa ne-a mai dăruit cele două catapetesme mici, pentru cele două sfinte altare laterale, sculptate de același maestru, în același stil, tot din lemn de cireș. Legăturile dintre catapeteasma mare și cele mici se face prin cele trei icoane încadrate sculptural pe cele două solei de marmură.

Dacă, în adevăr, o catapeteasmă este ca o Sfântă Scriptură deschisă prin icoane și sculpturi florale și figurale înaintea credincioșilor, o sinteză de fond iconografic și de formă artistică a întregului interior al unei biserici, catapeteasma cea mare a Bisericii Sfântul Elefterie, încadrată de cele două catapetesme mici, îndeplinește cu prisosință, sub toate aspectele, această tradițională menire, dînd o fațadă plină de evlavie și strălucire artistică din partea sfintului altar către credincioși.

La darurile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, făcute Bisericii Sfântul Elefterie, se mai adaugă, pe lângă cele două amvoane artistic lucrate la nivelul de sus al pridvoarelor, în dreapta și în stînga, cele două jețuri patriarhale, fiecare sub cîte un amvon, lucrate tot de sculptorul Gr. Dumitrescu. Asemenea trepte de marmură, ce leagă soleile cu baza catapetesmelor mici, împreună cu soleile jețurilor patriarhale, sînt tot darurile Prea Fericii Sale.

Credincioșii Bisericii Sfântul Elefterie, stimulați de ajutorarea vădită a Prea Fericitului Părinte Patriarh, au contribuit și contribuic cu toată rîvna lor sufletească, nu numai la continuarea picturii în frescă, dar și pentru confecționarea de candele în același stil brîncovenesc, precum și la restul mobilierului bisericesc, în care intră pe lângă capitелurile religioase și strănile laterale obișnuite pentru creștinii mireni.

După decesul pictorului Vasile Rudeanu, Prea Fericitul Patriarh ne-a aprobat angajarea pictorului maestru Iosif Keber, care face parte din

Biserica Sfântul Elefterie — ușă diaconească de la Sfântul Altar sculptată
de maestrul sculptor Grigorie Dumitrescu

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://bibsino.ro>

Biserica Sfintul Elefterie — bôlta Sfintului Altar pictată în frescă de pictorul Vasile Rudeanu

aceeași școală neo-clasică a maestrului profesor Costin Petrescu și care a executat pictura în frescă la cele mai mari biserici, — în ultima vreme Catedrala Sfintei Mitropolii din Sibiu. Lucrarea de pictură sprijinită de Prea Fericitul Părinte Patriarh și credincioșii bisericii se află la arcadele Nașterii Domnului și începutul picturii în ulei a icoanelor catapetesmei celei mari.

Este cazul să subliniem faptul că Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, fără să dezavueze stilul bizantin în pictura noastră bisericească, a dat un mare avânt stilului neoclasic religios românesc și mai ales a mariilor noștri pictori români, ca marele geniu român N. Grigorescu, marele pictor Gh. Tattarescu, precum și maestrul profesor Costin Petrescu. Meritul popularizării icoanelor pictorului N. Grigorescu și Gh. Tattarescu de către sfânta Patriarhie, prin litografierea iconițelor, pe care le avem la colportaj, este al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

În această biserică, vizitată de Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Atenagora de la Constantinopol, înconjurat de întreaga suită patriarhală, în octombrie 1967, având alături pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pe toți Prea Sfințiții Mitropoliți ai Bisericii Ortodoxe Române, impresionat de tot ceea ce a văzut în această biserică, inclusiv șantierele sculptorului și pictorului, a scris în «Cartea de aur» a bisericii, aceste nemuritoare cuvinte: «Cu adâncă admirație pentru această strălucită biserică și cu feliicitări pentru cei ce contribuie la înfrumusețarea ei». Asemenea cuvinte de admirație ne-a lăsat scrise și veneratul Primat al Angliei, Arhiepiscopul Michael Ramsey, cu prilejul vizitei făcute în anul 1965, la ziua «Înălțării Domnului».

Față de părinteasca ajutorare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, acordată Bisericii Sfântul Elefterie, atât sub raport moral, cât și sub raport material, noi preoții slujitori și toate organele parohiale ale Bisericii Sfântul Elefterie, l-am proclamat încă de mulți ani cel mai mare ctitor al Bisericii Sfântul Elefterie din capitală. Această ctitorie patriarhală, alături de multe altele din Patriarhia Ortodoxă Română, îl înalță pe Prea Fericirea Sa ca pe o personalitate bisericească spre linia înaltă a patronului Prea Fericirii Sale, al cărui nume îl poartă, marele sfânt și împărat ortodox Justinian, care știm că în veacul al VI-lea creștin a ridicat cea mai măreață catedrală, Aghia — Sofia din Constantinopol.

Cu prilejul omagierii Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, la împlinirea a douăzeci de ani ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, cu o rodnică și deplină activitate, multilaterală, să ne fie și nouă îngăduit a aduce floarea recunoștinței, spre a se putea înmănunchea la buchetul cel mare de flori, ce i se aduce de întreaga Ortodoxie românească și Ortodoxie ecumenică, când putem rosti: «Întru mulți ani, Stăpîne!»

Pr. Prof. Dr. MIHAIL BULACU

INCHINARE PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN LA DOUĂZECI DE ANI DE LA INTRONIZARE

«Nu-s vremile sub oameni, ci bietul om sub vreme!»
Spunea odinioară bătrînul cronicar.
Venit-a însă veacul cînd omul nu se teme
De vreme, ci-o frămîntă cu mîini de făurar.

Sînt douăzeci de raze aprinse în cununa
Ce-asează azi pe frunte Întiulstătător.
Bucoavna vieții Sale e imn de totdeauna
Al omului ce trece prin timp, biruitor.

Mădită odrăslită din dragostea fierbinte
Pentru altar și vatră, s-a ridicat, frunțaș
În gînduri și în fapte, mergînd tot înainte,
Temeinicind în inimi zidiri de uriaș.

Băbenii, stropi de aur în candelă-I păstrează.
La Rîmnic, dă lumină și crește ucenici.
Moldova-L cere sfetnic, iar Țara îl așează
Pe scaunul de cinste al marilor Vlădici.

În duh de viață nouă și șoaptă de cazanii
El cremenea credinței adînc a dăltuit
Și, an cu an de-a rîndul, alesele-I strădanii
Odat' cu ghioceii din tîmple-au înflorit.

Bisericii durat-a în «Legiuiri»-de aur
Noi pravile, zidite cu duh sobornicesc
Al vieții ortodoxe neprețuit tezaur
Cu grijă, peste veacuri, acestea îl păzesc.

Ierarh al întregirii Bisericii străbune,
 Cusu din nou cămașa credinței dintre frați,
 Surpînd pereții vrajbei în silnica genune
 Ce-a despărțit, de veacuri, românii dezbinați.

A consfințit, ștergînd-o de colbul vremii, slava
 Eroilor credinței străbunului pămînt.
 Îl binecuvîntează Ioan Valahul, Sava,
 Sofronie și Iosif și Calinic cel sfînt.

La școlile ce astăzi — focare de lumină —
 Cresc preoții de mîine, El fu-ntemeietor.
 Biserici ctitorite cu danie deplină
 Înscriș-au în pisanii prinosu-I creator.

Mai strălucită scoase de sub obroc făclia
 Ce-aprinse Ivireanul și Dosoftei cîndva.
 Podoabele de artă îi cîntă vrednicia,
 Iar zecile de tomuri — înțelepciunea Sa.

Ostatic al iubirii de oameni și de pace,
 Stînd pururea de veghe, cu pildă și cuvînt,
 Chezășuiește ziua cînd oamenii vor face
 O veșnică grădină a păcii pe pămînt.

Biserica și Țara sînt marile altare
 Pe care le slujește cu zel mistuitor.
 Ne e îndemn și pildă și cale către soare
 Și chip desprins din chipul prea bunului Păstor.

La ceas de sărbătoare, cu viața primăvară,
 Potir de rugă, Doamne, Îți înălțăm, smeriți :
 Asupra Lui, ca roua Ermonului, pogoară
 Belșug de har, păzindu-L ani mulți și fericiți !

Pr. DUMITRU SOARE

SPRE ALTE CULMI . . .

Smerită închinare Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la 20 de ani de înaltă Arhiepiscopie (6 iunie 1948—6 iunie 1968).

Loveste-n strune, harfa-ți, Profete și-mpărate,
Și «Fericit bărbatul» din nou să glăsuiești;
Aruncă-ți peste veacuri, privirile-ți curate,
Și-o-naltă vrednicie acum să prețuiești.

Măririi făcuta-i Doamne prin sfaturile Tale,
Bisericii străbune. fiindu-I protector :
Umbrit de harul Păcii, în cor de osanade
Tu ne-ai trimis la vreme, un mare Arhiepiscop.

Lumina cea divină. cu vie strălucire,
S-a conturat în faptă, sub cerul Tău cel sfânt ;
Tulpina cea vînioasă purtînd flori de iubire,
Dă roadă-mbelșugată, pe-al patriei pămînt.

Far cînd în lume, Pacea era întunecată.
De aripile morții ce-n neguri filfiliau,
A strîns la piept stindardul, cu mintea ne-nfricăată,
Și ne-a-ntrenat la lupte ! ce Pacea apărau.

Nu și-a cruțat odihna cu dulce dormitare :
Cu nopțile albite, unind amurg cu zori,
Irenicile-și gînduri, punînd în aplicare,
Și viața-mpodobindu-și cu-ale iubirii flori.

Pe solul Țării noastre, precum solemn se-arată
Sînt mil de șantiere ce se-nmulțesc meret ;
Reînvie trudnicia creștină, de-altădată,
De-a reînoi trecutul, și din îndemnul său.

El, școli și institute, ținuta în păstrare,
 Tradiția cea sfântă, vrînd strict a se păzi ;
 A dat condiții bune, prin munți și pe la mare,
 Odihnă creatoare noi toți a o primi.

Fiindu-i mult rîvnită și viața-i și lucrarea
 Ierarhi slăviți din lume, spre El s-au îndreptat ;
 Prin lupta de o viață și-a pregătit intrarea
 În panteonul păcii, prea binecuvîntat.

Reviste, cinci la număr ne-a pus la îndemînă,
 Cu propria-i lucrare ce-i zice — «Apostolat»;
 În miile de pagini, Biserica străbună,
 Și-a-nscris teologia, ce-n grijă ni s-a dat.

Cîndva a strîns : hrisoave, vieți de sfinți, palie,
 Cazanii, tetraevangheli și evangheliari,
 Izvoade vechi și zodii, psaltiri cu pascalie,
 Pidalionane, codici și pravili mici și mari.

Tresaltă Varlaame, Coresi, dăntuiește
 Și cîntă-ți Dosoftee în vers psaltirea ta !
 E-a voastră sărbătoare, căci azi vi se-implinește,
 Un vis purtat prin secolii de-a vă redeștepta.

Priviți și voi, mari umbre, din cripte-ntunecate,
 Din Argeș, Neamț, Cernica și din Căldărușani :
 Acesta ni-i Păstorul cel plin de bunătate,
 Ce ne călăuzește de douăzeci de ani.

Răsună în altare, cîntări și rugi fierbinte,
 Simțim aceiași taină și credincioși și cler ;
 În inimile noastre un nimb de raze sfinte,
 Ne luminează calea de la pămînt la cer.

Nimic nu ne desparte de-a lui iubire sfîntă ;
 Nu sînt zăgaze-nalte, ce dragostea desparte ;
 Trăind o eră nouă, cu viața-i refăcută,
 O datorăm întregă, Înaltului Prelat.

E azi și-al vostru praznic, voievozi slăviți, domnițe
 Prin tinde de biserici cu cinste zugerăviți ;
 Pe voi, Arhipăstorul cu-alese năzuințe,
 V-a scos iar la lumină, vrînd veșnic să trăiți.

Apropie-Te, Doamne, de sluga-ți credincioasă
Și-i binecuvîntează talentul înmulțit !
Tu i-ai condus lucrarea prin raza-Ți luminoasă,
Să-și vadă și idealul, și visul împlinit.

Refrene cuvioase cu dulce melodie,
Și Ție azi Părinte, ți-aducem toți în cor ;
În drum spre alte fapte, din lunga ta solie,
În juru-ți sta-vom toți, prea bunule Păstor.

Acum, cînd neaua vremii, pe creștet te-mpresoară,
Iar anii tăi de muncă, cununi pe cap ți-au pus,
Rămii și mai departe, să-ți duci sfînta-ți povară,
Și pentru Pacea lumii să rogi pe Cel de Sus.

Hristos Mîntuitorul pe culmi tot mai înalte,
Să-ți poarte pașii trudnici, mulți ani în viitor ;
Eterna-I Providență să-ți țină neschimbate
Puterile de muncă și-avîntu-ți creator.

Pr. TEM. LEUȘTEAN

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

CALĂUZĂ OMILETICĂ*

LA DOUĂZECI DE ANI DE ARHIPĂSTORIRE A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

CUVINT ÎNAINTE

O atenție deosebită acordată predicii este de totdeauna și cu prisosință justificată. Predica este în viața și lucrarea preotului nu numai o primă și mare datorie misionară, ci și cel mai bun mijloc sau instrument pentru însemnate realizări în activitatea lui de păstor duhovnicesc¹.

Acest lucru l-a simțit, l-a înțeles și l-a dorit și Prea Fericitul Părintele nostru Patriarh Justinian încă de cînd era preot la parohie, iar cînd providența divină l-a hărăzit să fie în fruntea Bisericii noastre ortodoxe, a avut în deosebită grijă să vină în sprijinul preoțimii, și pe această cale, rînduind ca în publicațiile bisericești, apărute sub direcția îndrumare și conducere a Prea Fericii Sale, să se însereze un bogat și variat material omiletic².

Amintim, în acest sens, de *Predicile* mitropolitului Nicolae Krutițki, tipărite în traducere românească (3 vol.), precum și de publicarea *Pastoralelor* și *cuvîntări-*

* O lucrare cu caracter asemănător, dar după alte criterii, s-a publicat în revista «Mitropolia Ardealului», anul XI (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 770—798 sub titlul *Predici publicate în perio-dicele bisericești (1949—1964)* și subtitlul *Indice bibliografic și tematic*, semnată fiind de Ioan Flăca.

Fără a contesta valoarea și necesitatea ei specifică, în rîndul preoțimii noastre, această lu-crare comportă totuși unele îmbunătățiri mai puțin ca fond, dar mai mult ca formă, indicațiile și trimiterile fiind nu de puține ori necorespunzătoare, chiar dacă ele s-ar datora corecturii sau tiparului.

1. Cf. Prof. Teodor M. Popescu, *Predica — o mărturisire a preotului*, în revista «Glasul Bi-sericii», anul XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 643.

2) «... În al treilea rînd — spunea Prea Fericitul Patriarh Justinian, la 6 iunie 1948, cu pri-lejul investiției și primirii cerjei patriarhale — trebuie revizuite armele acestor misionari (clericul de mir și monahi) și înarmarea lor cu armele duhului celui nou, pentru a ajuta în năzuințele lor pe omul cel nou, pe omul păcii, pe omul unei societăți pașnice și pline de iubire. În lumina acestor postulate, urmează să fie organizată toată predicarea cuvîntului Evanghellei, cea scrisă fie prin re-viste, fie prin cărți de studii sau predici, fie prin cărți de literatură religioasă. Reorganizarea ace-stui arsenal de misiune se impune mai degrabă decît celelalte măsuri amintite mai înainte, atît pentru orientarea și îndrumarea clerului de mir și monahal, cît și pentru luminarea poporulul dreptcredincios pe calea vieții celei noi. — Vezi Pr. D. Fecloru, *Datoria preoțimii de a cunoaște și folosi scrierile și publicațiile teologice românești*, în revista «Biserica Ortodoxă Română», anul LXXI (1953), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1139.

lor de tot felul ale Prea Fericirii Sale («Apostolat social» 9 vol.) și ale celorlalți înalți Ierarhi ai Bisericii noastre, dar, cu deosebire, revista «Glasul Bisericii», ca organ oficial al Mitropoliei Ungrovlahiei, care publică mereu predici alese, schițe, planuri analitice de predici, drumare omiletice etc. Toate acestea, pe drept cuvânt, sînt de un mare și real folos nouă, preoților, în împlinirea laturii învățătorești a misiunii noastre și, în același timp, ele se înscriu în gama vastă și variată a realizărilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, în cei douăzeci de ani de patriarhicească păstorie a Bisericii Ortodoxe Române.

Lucrarea de față își propune, ca unul din obiectivele sale, să oglindească acest adevăr de la începutul și pînă la sfîrșitul ei. Totodată, rezumîndu-ne, deocamdată, la revista «Glasul Bisericii» și plecînd de la realitatea faptului că atît *predicile*, cît și *pastoralele* și *cuvîntările* ocazionale ale Prea Fericirii Sale și ale celorlalți ierarhi ai Mitropoliei Ungrovlahiei, inserate în această revistă, sînt publicate în mod disparat și mai greu de găsit pentru a fi consultate și utilizate de preot, după necesitate, încercăm să realizăm, în această lucrare, o călăuză omiletică prin gruparea materialului propus într-o manieră de lucru cronologică, bibliografică și sistematică și cu redarea conținutului fiecăreia pe scurt, care să fie, astfel, la îndemîna clerului, în general, și a celui din cuprinsul Mitropoliei Ungrovlahiei, în special³.

Vom proceda, ca atare, începînd cu pastoralele și predicile de la praznicele sînu sărbătorile de peste an (anul calendaristic), cu dată fixă; continuînd cu cele de la duminică și sărbătorile de peste an, ca sărbători mobile, dependente fiind de data prăznuirii Sfințelor Paști, și grupate în cicluri; precum și cele din duminicile legate de praznicele împărătești: Nașterea Domnului, Botezul Domnului și Înălțarea Sfinței Cruci; și, în sfîrșit, ultima grupă, alte pastorale și predici tematice-ocazionale

I. PASTORALE ȘI PREDICI LA SĂRBĂTORILE CU DATA FIXĂ DIN ANUL CALENDARISTIC

TAIEREA ÎMPREJUR A DOMNULUI ȘI MINTUITORULUI NOSTRU IISUS HRISTOS.
SFINTUL VASILE CEL MARE. ANUL NOU.

(1 ianuarie)

Prea Fericitul Patriarh Justinian (*Pastorală*, 1949): Spicuri din realizările anului 1948 atît pe tărîm social-politic al țării noastre (noua Constituție; divulgarea și anularea Concordatului cu Roma; alte legiuri pentru o viață nouă, mai dreaptă și mai bună, a poporului nostru) cît și pe tărîm religios (reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române; rostul Bisericii și al slujitorilor de totdeauna față de păstoriții lor), și care sînt perspectivele anului nou, 1949 (*Glasul Bisericii*, anul VIII (1949), nr. 1—2 (ianuarie-februarie), p. 1—3).

Pr. Grigorie Pantele: Considerații și concluzii privind consumarea unui an, sub îndoitul aspect religios-social, perspective și sfaturi duhovnicești pentru noul an (*Glasul Bisericii*, anul XI (1952), nr. 11—12 (noiembrie-decembrie), p. 499—503).

Pr. Constantin Moise: Importanța, rostul și semnificația praznicului Tăierii împrejur a Domnului, precum și motivul, rostul și semnificația pomenirii, în aceeași zi, a Sfințului Ierarh Vasile cel Mare (*Glasul Bisericii*, anul XIII (1954), nr. 1—2 (ianuarie-februarie), p. 23—28)⁴.

Pr. Prof. Ene Braniște: Amintirea, pe scurt, despre întreita pomenire a zilei — Tăierea împrejur a Domnului, Sfințul Vasile cel Mare și începutul noului an civil, cu rostul și semnificația fiecăreia, și motivul prăznuirii lor împreună. Cu ce gînduri trebuie să întîmpine credincioșii începutul unui nou an din viața lor (*G. B.*, an. XV (1956), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 13—16).

3. Perioada de timp flosită ține de fapt de la Locotenența Prea Fericitului Patriarh Justinian pînă în anul 1967, țînînd seama de faptul că această lucrare trebuia dată mai înainte de vremea publicării ei, în numărul omagial al revistei din anul acesta (1968).

4. În continuare ne vom folosi de prescurtări: *Glasul Bisericii* = *G. B.*, *Anul* = an.; iar lunile de la caz la caz.

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Semnificația și foloasele binecuvântate ce le are întreita sărbătoare de la 1 ianuarie, în fiecare an, pentru sufletele noastre (*G.B.*, an. *XVII* (1958), nr. 12 (dec.), p. 1151—1153).

Pr. Dr. Gh. Tilea: Relatarea tăierii împrejur a Domnului; considerații despre noul an și amintirea, în treacăt, a elementelor biografice, din pericopa evanghelică a zilei, cu privire la viața Mântuitorului din momentul tăierii împrejur și pînă la vârsta propovăduirii Evangheliei Sale (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 9—11).

Pr. Constantin N. Galeriu: Subliniază și pune în legătură cu începutul unui an calendaristic, ideile: vîrstele poartă în ele frumusețea înnoirii, ca și viața și făptura toată; timpul este un dar al lui Dumnezeu; nu credem în răul timpului, ci în valoarea lui; timpul nu se măsoară cu anii ci mai ales cu roadele (*G. B.*, an. *XXIII* (1964), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 16—19).

Diac. Prof. N. Nicolaescu: Timpul că noțiune, înțelegere și folosire în viața omului. Importanța, necesitatea și felul în care trebuie făcut un examen al faptelor și al vieții noastre, în general, la sfîrșitul unui an și recomandările ce ne oferă prima zi a noului an. Însemnătatea și semnificația întreiței sărbători rinduite de Biserică în această zi (*G.B.*, an. *XXV* (1966), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 12—16).

Arhim. Justinian Dalea: Despre înnoirea vieții noastre, temă desprinsă în urma înfățișării însemnătății și a semnificației celor trei sărbători intruchipate în ziua de 1 ianuarie (*G.B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 10—13).

BOTEZUL DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

(6 ianuarie)

Pr. Asist. I. Rămureanu: Vechimea sărbătorii, numirile ei și explicarea lor, data de prăznuire pînă în secolul IV și după aceea. Compararea și superioritatea botezului instituit de Mîntuitorul față de cel al Sfîntului Ioan Botezătorul și cel iudaic. Motivul pentru care Domnul s-a botezat, totuși, cu botezul Sfîntului Ioan. Simbolul porumbelului în Vechiul și în Noul Testament. Însemnătatea botezului creștin ca Sfîntă Taină. Puterea, necesitatea și întrebuintarea aghiazmei mari, sfîntită la Bobotează (*G.B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 23—28).

Pr. Prof. Vl. Prelipcean: Reproducerea și explicarea pericopei evanghelice. Sensurile adînci ale tainei cea nepătrunsă a Iordanului — începutul solerării activității publice a Mîntuitorului. prilejuiește arătarea văzută a Sfintei Treimi și anunță în chip mareț botezul creștin, ca ușă de intrare a credincioșilor în împărăția Harului (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 9—12).

Prot. Dr. Simion Radu: Data prăznuirii în decursul timpului; numirile praznicului și explicarea lor de Sfinții Părinți; botezurile care se administrau pe vremea Mîntuitorului; ce botez a primit Domnul și din ce motiv; superioritatea botezului creștin; ce particularități avea și cînd se administra el, la începutul creștinismului (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 16—20).

Diac. Ștefan Gh. Milea: Botezurile din vremea Mîntuitorului; prin ce se deosebesc ele și în ce constă superioritatea celui creștin. Motivul botezării Domnului, și ce fel de botez a primit (*G.B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 14—17).

Arhim. Grigore Băbuș: Sensul profund și real al Botezului Domnului, precum și importanța lui deosebită în viața sufletească a credincioșilor (*G.B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 17—19).

SFINTUL PROOROC IOAN BOTEZĂTORUL

(7 ianuarie)

Pr. Boris Răduleanu: (Parohia Chitila I): Rostul și menirea proorocilor în Vechiul Testament. Menirea specială a Sfîntului Ioan Botezătorul și opera sa pregătitoare venirii și începerii activității publice a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos (*G.B.*, an. *XI* (1952), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 503—507).

Arhim. Gr. Băbuș: Cum și de ce este Sfîntul Ioan Botezătorul înainte mergător al venirii și lucrării mîntuitoare a Domnului. Demnitatea și autoritatea sa de

ultim și cel mai mare prooroc al Vechiului Testament recunoscute și mărturisite de însuși Mântuitorul Iisus Hristos (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 29—32).

Pr. Al. Zaharescu: Viața, învățătura și lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul au confirmat împlinirea întocmai a vestirilor și proorociilor despre el, făcute de Arhanghelul Gavriil și de tatăl său sub inspirația Duhului Sfânt (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 1—2, (ian.-febr.), p. 12—17).

Pr. Prof. Mircea Chialda: Întreita slujire a Sfântului Ioan Botezătorul (de prooroc, de înainte-mergător și de Botezător al Domnului) ca o împlinire a celor prevestite în Vechiul Testament. Virtuțile care i-au împodobit sufletul și i-au caracterizat viața: pocăința, smerenia, umilinta, modestia și credința lui vie și puternică (*G. B.*, an. *XXIII* (1964), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 12—16).

Pr. Dr. Al. Ciurea: — Viața și lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul cu sublinierea celor patru trăsături de caracter: zelul sfânt pentru înălțarea sa duhovnicească; strădania sa neîntreruptă de a ridica pe cei ce-l ascultau la starea sufletească, încît să-l înțeleagă și să-l urmeze pe Domnul Hristos; lupta sa pentru dreptate socială; curajul său în constatarea și arătarea păcatelor din vremea sa (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 21—24).

CUVIOSUL PAVEL TEBEUL

(15 ianuarie)

Pr. Grigore N. Popescu (Biserica Hagiu): Istorisirea vieții Sfântului, pe scurt (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 105—106).

SFINTUL ANTONIE CEL MARE

(17 ianuarie)

Pr. Grigore N. Popescu: Istorisirea vieții Sfântului Antonie cel Mare, pe scurt (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 106—108).

CUVIOSUL EFTIMIE CEL MARE

(20 ianuarie)

Pr. Grigore N. Popescu: Istorisirea vieții Sfântului, pe scurt (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.-febr.), p. 108—112)

SFINTUL GRIGORIE TEOLOGUL

(25 ianuarie)

Pr. Stan Dimancea: Conturează profilul spiritual al ierarhului în perspectiva timpului în care s-a format și a lucrat el — teologul inezestrat cu cea mai pătrunzătoare minte din veacul său; mare doctrinar al dogmei despre Sfinta Treime; un suflet de o rară distincție, care și-a cheltuit cu generozitate elanurile ființei sale launtrice în slujba marelui imperativ al timpului său, pacificarea Bisericii (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 12 (dec.), p. 724—728).

Gh. Drăgulin (magistrand): Înfățișează în cuvinte de laudă și cinstire viața Sfântului Grigorie de Nazianz, dar, cu deosebire, faptele sale însemnate din vremea păstoririi sale ca preot și ca arhiereu (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 1 (ian.), p. 22—26).

SFINTUL IOAN GURĂ DE AUR

(27 ianuarie)

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Viața și opera Sfântului Ioan Gură de Aur, de mare dascăl și ierarh al Bisericii creștine (*G. B.*, an. *VIII* (1949), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 63—70).

Prof. Toma Culcea: Viața și lucrarea Sfântului, mai ales cea de predicator, care i-a adus supranumele de «Gură de Aur». Caracterizări și aprecieri (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 1 (ian.), p. 26—30).

CUVIOSUL EFREM SIRUL

(28 ianuarie)

Pr. Grigore N. Popescu: Istorisirea vieții cuviosului părinte pe scurt (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 112—114).

SFINȚII TREI IERARHI: VASILE CEL MARE, GRIGORIE CUVINTĂTORUL DE DUMNEZEU ȘI IOAN GURA DE AUR

(30 ianuarie)

Pr. C. Moise (Biserica Sfinta Vineri-Nouă): Trăsăturile comune care fi unesc, pe cei trei Sfinți, mari ierarhi și dascăli ai creștinismului, într-o sfință și ideală comuniune, făcându-i să apară împreună, ca cea mai minunată constelație a firmamentului creștinătății — toți trei au preferat să se dedice slujirii lui Dumnezeu și realizării în lume a înaltului ideal de viață individuală și socială, inspirați de dumnezeiasca doctrină a Mintuitorului lumii (cu exemple) (*G. B.*, an. *XI* (1952), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 512—516).

Protos. Gr. Băbuș: Motivul prăznuirii Sfinților Trei Ierarhi în aceeași zi. Cîteva date din viața și lucrarea lor pilduitoare și mențiunea dacă se poate considera unul mai mare decît celălalt sub raportul sfințeniei vieții sau a importanței operei lor (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 17—20).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Fapte și realizări din viața și lucrarea Sfinților Vasile cel Mare, Grigorie Cuvintătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur — ca pilde și modele de urmat (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 1 (ian.), p. 34—43).

Ștefan Alexe: Se laudă și se cinstesc, în cuvinte alese, cei trei mari ierarhi și dascăli ai creștinismului, pentru viața și lucrarea lor sfință (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 12 (dec.), p. 1153—1155).

Pr. D. Fecioru: Motivul prăznuirii în comun a celor trei mari Sfinți Ierarhi. Date din viața și învățătura acestor sfinți (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 23—28).

Pr. David Popescu: Date privind viața și opera Sfinților Trei Ierarhi — Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur. Reproducerea unor fragmente din opera lor teologică care vorbesc despre Sfinta Tradiție, Sfinta Treime, preoție, predică, Sfintele Taine, viața socială, pacea, munca etc. (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 205—211).

Aioanei Bobric Ioan (student teolog): Sfințenia vieții, învățătura luminată și faptele însemnate ale celor trei mari Sfinți ierarhi — înfățișate într-o simbioză de panegiric (*G. B.*, an. *XXI* (1962), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 168—171).

Prof. Ștefan Constantinescu: Cuvînt de laudă și cinstire a celor trei mari Sfinți ierarhi și dascăli creștini, pentru viața și opera lor aleasă și pilduitoare. Explicarea supranumirilor de «cel Mare», «Teologul» și «Gură de Aur». Concepțiile lor despre viață și om. Imaginea societății din vremea în care au trăit (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 13—16).

Prof. Alexandru Elian: Date din viața și lucrarea sfinților ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur. Împrejurările și motivul prăznuirii comune, la 30 ianuarie, în fiecare an (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 28—31).

ÎNTÎMPINAREA DOMNULUI

(2 februarie)

Pr. M. Constantin: Împrejurările în care a avut loc Întîmpinarea Domnului. Semnificația și importanța ei pentru credincioși (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 33—40).

Diacon. Prof. Emilian Vasilescu: Istorisirea împrejurărilor și a faptului istoric al Întîmpinării Domnului la templul din Ierusalim, de către bătrînul și dreptul Simeon și proorocea Ana. Motivul acestui privilegiu de care s-au bucurat cei doi bătrîni și învățămintele ce se desprind, folositoare credincioșilor (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 32—35).

Prof. N. Chițescu: Tîlcuirea jertfei Prea Curatei Fecioare, adusă la templu, la împlinirea celor 40 de zile după nașterea pruncului Iisus (reprodusă după mitropolitul Antim Ivireanu). Comentarea și calificarea comportării Dreptului Simeon, de așteptare a lui Mesia pînă la venirea, Lui. Explicarea cîntării de slavă adresată pruncului Iisus și a celor două profeții făcute de Simeon. Semnificația și însemnătatea întîmpinării Domnului pentru credincioși (*G. B.*, an. *XVIII* (1959), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 8—14)⁵.

Pr. Gh. Gh. Ionescu: Imprejurările și faptele care au dat naștere acestei sărbători. De unde i se trage numele. Cum justifică și confirmă ea, împlinirea Legii vechi. Însemnătatea praznicului (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 28—31).

Prof. Alexandru Elian: Explicarea conținutului Evangheliei zilei, cu sublinierea înțelesului ei adînc, și aplicarea lui la viața noastră sufletească (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 31—35).

Const. C. Pavel: Prezentarea și comentariu exegetic la cele două fapte ale praznicului — mergerea la templu a Maicii Domnului cu pruncul Iisus, la 40 de zile după naștere, potrivit Legii vechi, și primirea de către Dreptul Simeon și proorocia Ana. Înțelesul profund al acestor fapte și aplicarea lui la viața noastră duhovnicească (*G. B.*, an. *XXI* (1962), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 229—234).

Prof. A. Zarea: Rînduiele Legii vechi privind nașterea de copii. Respectarea lor și de Fecioara Maria, prin aducerea pruncului Iisus la templu, la 40 de zile după naștere. Descoperirea dumnezeirii Pruncului în mărturisirile și profețiile celor doi bătrîni, Dreptul Simeon și proorocia Ana. Importanța, învățămintele și îndemmurile, ce se desprind din acest praznic dumnezeiesc, pentru credincioșii zilelor noastre (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 16—20).

SFINTUL MARE MUCENIC TEODOR TIRON

(17 februarie)

Pr. Gh. Iordăchescu: Istorisirea vieții și a lucrării în ogorul Domnului a Sfîntului Mucenic Teodor Tiron, cu aplicarea la trăirea creștinească a credincioșilor (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 2 (febr.), p. 70—74).

BUNAVESTIRE

(25 martie)

Pr. Gala Galaction: Istorisirea, pe scurt, a minunii Bunevestiri, însoțită de frumoase descrieri ale regiunii, localității și a obiceiurilor legate de acest eveniment al istoriei mîntuirii. Combaterea și stigmatizarea falsei păreri de a nu mai chema în rugăciunile noastre pe Maica Domnului. Necesitatea și foloasele binecuvîntate ale rugăciunii către Maica Domnului (*G. B.*, an. *X* (1951), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 20—24).

Pr. Prof. Vl. Prelipcean: Exegeza istorico-dogmatică a pericopei biblice cu vestea cea bună adusă Fecioarei Maria de Arhanghelul Gavriil, și unele învățăminte ce se desprind din ea — lupta împotriva păcatului și năzuința spre desăvîrșirea morală, care contribuie la îndepărtarea relelor din societate (exploatarea, vrăjmășiile, conflictele violente etc.); necesitatea și importanța nașterii și creșterii de copii (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 102—108).

Sf. Andrei Criteanul (în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): Comentariu exegetic, dezvoltat, la slăvitul eveniment al Bunevestiri (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 97—107).

Pr. Constantin I. Gheorghe: Evenimentul minunat al Bunevestiri, prezentat într-un cadru social, documentat istoric și biblic și în care accentul se pune pe îndumnezeirea omului, motiv și prilej general de bucurie duhovnicească pentru credincioși (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 175—177).

Pr. Prof. M. Chialda: Cuvinte de laudă și preamărire a actului Bunevestiri. Semnificația și însemnătatea ei (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 218—221).

5. Această predică, intitulată *Dreptul Simeon*, poate fi folosită și în ziua de 3 februarie, cînd se face pomenirea dreptului Simeon și a proorociei Ana.

Gabriel Păpescu (magistrand): Explicații privind numele personajilor, locul și timpul Bunevestiri. Sensul adînc al zămislirii Fiului lui Dumnezeu, ca om, în Fecioara Maria, prin intervenția Duhului Sfînt (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 229—231).

Prof. Dumitru Radu: Redarea principalelor momente din săvîrșirea minunii Bunevestiri. Simbolismul locului și a timpului în care a avut loc ea. Măreția, importanța și semnificația ce se degajează din această taină a unirii supranaturale a celor două firi, dumnezeiască și omenească, în persoana Mîntuitorului Iisus Hristos (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 227—231).

M. Pană: De ce această sărbătoare poartă numele de Bunavestire și ce însemnătate prezintă ea pentru sufletele noastre (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 223—226).

Pr. Lucian I. Gafton: Redarea, textual, a pericopei evanghelice, cu minunea Bunevestiri. Felurile în care s-a sărbătorit acest praznic, de-a lungul vremurilor, precum și unele sensuri dogmatice și învățăminte ce se desprind din această taină pentru viața noastră creștinească (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 227—229).

Diac. Prof. N. Balca: Înfățișarea, în cuvinte de laudă și preamărire, a minunatei și preacuratei zămisliri a Fiului lui Dumnezeu, ca om, și în ce constă însemnătatea și semnificația ei (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 218—221).

SFINTUL CALINIC DE LA CERNICA

(11 aprilie)

Pr. Nicolae Șerbănescu: Familia părintelui Calinic Cernicanul; unele știri despre Mînăstirea Cernica; cum a intrat și s-a făcut călugăr la Cernica părintele Calinic și la ce ascultări s-a supus; călătoria lui la Sfîntul Munte; stareț la Cernica; cum era să ajungă mitropolit al Țării Românești; episcop al Rîmnicului Noul Severin; trecerea lui la cele veșnice, și testamentul său (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 35—46).

I. Frumușani: Redarea, în versuri, a unor momente și fapte din viața Sfîntului — ca simplu călugăr, ca slujitor al Sfîntului Altar, călătorind la Muntele Atos, stareț la Mînăstirea Cernica și episcop al Rîmnicului Noul Severin, ca și canonizarea lui în 1955, după toată pravila creștinească la inițiativa, îndrumarea și conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 10—11 (oct.—nov.), p. 587—590).

Pr. Olimp N. Căciulă: Date privind viața și faptele însemnate ale Sfîntului Ierarh Calinic și care au îndreptățit canonizarea lui la 10 octombrie 1955, sub patriarhicească păstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Cinstirea lui, în rîndul sfinților ierarhi, la 11 aprilie, în fiecare an, deocamdată în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Mitropoliei Olteniei (*Idem*, p. 591—596).

Pr. Grigore N. Popescu: Imprejurările în care a fost ales și instalat Sfîntul Calinic, ca episcop al Rîmnicului, și care au fost roadele binecuvîntate ale osteneților sale îndelungate (*Idem*, p. 596—600).

Pr. Nicolae Șerbănescu: Reînnoirea și reorganizarea Schitului Frăsinei, din munții Vilcei — una din însemnatele înfăptuiri de binefaceri ale Sfîntului Calinic. Consemnarea respectului ce i-l purta Sfîntului, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, pentru viața și lucrarea lui aleasă (cu exemplificări) (*Idem*, p. 600—603).

Dimitrie Preotul: Considerații și exemple privind învățătura și lucrarea pilduitoare a Sfîntului Calinic (*Idem*, p. 603—607).

Pr. Prof. Ioan Rămureanu: Viața cuvioasă a Sfîntului, pe scurt, și îndemnul de a fi urmată de noi, ca model (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 236—240).

Diac. Ștefan Gh. Mișea: Viața și lucrarea pilduitoare a Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 237—242).

SFINTUL MARE MUCENIC GHEORGHE

(23 aprilie)

Prof. N. Chițescu: Sfântul Gheorghe intruchipind tinerețea, eroismul și biruința creștină. Creștinismul, la obârșia lui, ca religie a martirilor, — toți martirii, avînd convingerea că ei continuă jertfa Domnului, în patimile și mucenicia lor (exemple). Explicarea legăturii dintre sărbătoarea Sfântului Gheorghe, praznicul Învierii și anotîmpul primăverii, cu aplicare la viața noastră duhovnicească (G. B., an. XV (1956), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 107—113).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre sfințenie și sfinți. Deosebiri de vederi, la iudei și la păgîni, în concepția desore viață și societate, ceea ce a prilejuit sacrificarea multor creștini din perioada primară a creștinismului. Viața Sfântului Mucenic Gheorghe, pe scurt, cu sublinierea vredniciei sale morale-sociale, care l-a urcat pînă la treapta sfințeniei (G. B., an. XXIII (1964), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 426—431).

Pr. Mihai Marinescu: Viața și mucenicia Sfântului Gheorghe — pilduitoare pentru viața noastră sufletească. Reprezentarea și simpolizarea lui iconografică. Cinstirea de care se bucură el în Biserică și în viața credincioșilor (G. B., an. XXV, (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 242—244).

SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

(21 mai)

Diac. Dr. N. I. Nicolaescu: Explicarea celor trei atribute de cinstire date Sfinților Constantin și Elena (sfinți, de Dumnezeu încununăți și întocmai cu Apostolii, mari împărați). Cinstirea lor după cuviință (cu exemple) (G. B., an. IX (1950), nr. 4—5 (apr.—mart.), p. 42—46).

Pr. C. Moise (biserica Sfînta Vineri-Nouă): Evocarea faptelor nemuritoare ale celor doi sfinți. Considerații și explicații privind încreștinarea, manifestările și acțiunile lor binefăcătoare și înnoitoare pentru vremea în care au trăit (G. B., an. XII (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 329—336).

Pr. P. F. Alexandru: Momente și realizări de seamă din viața lui Constantin cel Mare și maica sa Elena. Idealul Crucii și îndemnul pentru credincioși de a urma credința acestora (G. B., an. XV (1956), nr. 5 (mai), p. 248—252).

Pr. Const. Stălcu: Din viața și faptele minunate ale Sfinților Constantin și Elena (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 366—369).

Prof. Dumitru Radu: Viața, împodobită cu fapte bineplăcute lui Dumnezeu, a Sfinților Împărați Constantin și Elena. Atributele de cinstire și explicarea lor (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 384—387).

NAȘTEREA SFINTULUI IOAN BOTEZĂTORUL

(24 iunie)

B. A. Alexandru: Cinstirea aleasă de care se bucură în Biserica creștină. Sfântul Ioan Botezătorul. Pomenirea lui în mai multe rînduri, din timpul anului calendaristic (7 ianuarie, 24 iunie, 29 august, 23 septembrie etc.). Împrejurările și faptele în directă legătură cu nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. Împlinirea profețiilor Vechiului Testament despre nașterea și menirea de înainte-mergător al Mîntuitorului lumii, în persoana sa (G. B., an. XVII (1958), nr. 5 (mai), p. 413—419).

Arhim. Justinian Dalea: Împrejurările și faptele legate de zămislirea, nașterea și punerea numelui Sfântului Ioan Botezătorul. Consacrarea lui ca înainte-mergător al Domnului nostru Iisus Hristos. Învățăturile sale despre pocăință și îndreptarea celor păcătoși (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 395—398).

Pr. Octavian Popescu: Împrejurările, condițiile și faptele minunate ce privesc nașterea Botezătorului. Proorocirea vieții și venirii sale în lume. Unele concepții, învățăături și fapte nemuritoare ale Sfântului Ioan, vrednice de urmat în viața noastră creștinească (G. B., an. XXVI (1967), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 430—433).

SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

(29 iunie)

Pr. Victor Popescu: Motivul prăznuirii în comun a celor doi corifei apostoli, Petru și Pavel. Viața și neostenita lor lucrare pentru Hristos în cadrul lumii păgâne, intrată în destrămare (*G. B.*, an. XI (1952), nr. 5—7 (mai—iun.), p. 201—205).

Pr. Nicolae Rentea: Din viața și lucrarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, pentru continuarea operei mîntuitoare în lume a Dascălului lor dumnezeiesc, la care sîntem îndemnați să reflectăm și să le urmăm exemplul (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 265—271).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Viața și lucrarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel pentru continuarea operei mîntuitoare în lume a Domnului, în rîndul poporului evreu și al celui păgîn (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 607—610).

Pr. Gh. Sorescu: Din viața și neobosita lucrare misionară pentru Hristos, a celor doi mari Sfinți Apostoli, Petru și Pavel; modele de trăire în, prin și pentru Hristos (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 397—401)

SFINTUL PROOROC ILIE TESVITEANUL

(20 iulie)

Pr. Z. Mintulescu: Viața și lucrarea profetică a Sfintului Ilie, cu precizarea și explicarea cinstirii lui în rîndul marilor prooroci, oglindită în troparul zilei (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 271—276).

Protos. Justinian Dalea: Din viața și lucrarea profetică ale Sfintului Prooroc Ilie. Consemnarea, explicarea și motivarea mutării lui, cu trupul, la cer (*G. B.*, an. XVII (1956), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 615—617).

Arhim. Grigore Băbuș: Viața și misiunea profetică a Sfintului prooroc, pe scurt. Cinstirea lui deosebită în rîndul proorocilor (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 680—683).

SFINTA MARIA MAGDALENA

(22 iulie)

N. Dinu: Un comentariu la viața Sfintei, bazat pe texte din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți, care au vorbit despre ea. Unele deosebiri de înțelegere și interpretare, între occidentalul catolic și orientul ortodox, referitoare la persoana Sfintei Maria Magdalena, la cuvintele Domnului «nu te atînge de Mine...», adresate ei, după învierea Sa din morți, și la învățătura creștină despre existența energiilor divine (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 623—627).

DREPTMĂRITORUL ÎMPĂRAT JUSTINIAN

(2 august)

Arhim. Justinian Dalea: Din viața și opera măreață de organizare și progres ce a adus religiei creștine dreptmăritorul împărat Justinian. Prin consecvența și clarviziunea muncii Prea Fericirii Sale pentru binele Bisericii noastre Ortodoxe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian s-a dovedit vrednic purtător de nume al dreptmăritorului împărat (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 604—607).

SCHIMBAREA LA FAȚA

(6 august)

Pr. Alex. Petcu: Comentariu exegetic la actul Schimbării la Față a Domnului nostru Iisus Hristos. Însemnătatea și scopul acestei slăvite minuni. Motivul alegerii muntelui sau a marilor înălțimi ca loc potrivit pentru rugăciunea Sa, precum și cel al alegerii celor trei apostoli prezenți la săvîrșirea minunii. Conținutul rugăciunii în comparație cu cea din grădina Ghetsimani (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 8 (aug.), p. 455—460).

Pr. Gh. Iordăchescu: O scurtă prezentare a scenei evanghelice cu Schimbarea la Față a Domnului, din care se desprinde și se dezvoltă tema ascultării de Dumnezeu-Fiul: în ce constă, cum trebuie să fie și roadele ei (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 309—311).

Prof. Toma Culcea: Analizarea exegetică a pericopei evanghelice, cu precizarea sensurilor adînci și a importanței dogmatice a slăvitei Schimbări la Față a Mîntuitorului (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 357—360).

Pr. Petre Popescu: Comentariu exegetic la Schimbarea la Față a Domnului. Rostul și însemnătatea ei pentru credincioși (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 558—561).

Pr. Ioan Pănoiu: Amintirea conținutului pericopei evanghelice cu Schimbarea la Față a Mîntuitorului. Îndatorirea sfîntă a credincioșilor de a se schimba în întreaga ființă, în sensul de a corija natura, de a o perfecționa, și nu de a înlătura naturalul (*G. B.*, an. XXI (1962) nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 657—660).

Arhim. Justinian Dalea: Amintirea faptului Schimbării la Față a Domnului nostru Iisus Hristos. Îndoita însemnătate a praznicului: vădirea dumnezeirii Fiului Omului și încredințarea și doada sigură a schimbării la față a omului (chipul dumnezeiesc pe care îl va avea în veșnicie firea noastră omenească împărtășită cu dumnezeirea) (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 683—687).

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

(15 august)

Pr. Mihail Avramescu: Motivul începerii și terminării anului bisericesc cu cele două mari praznice ale Maicii Domnului — Nașterea (8 septembrie) și Adormirea ei (15 august). Sensurile adînci ale Tainei vieții Maicii Domnului — cu explicații din Sfinții Părinți (*G. B.*, an. X (1951), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 41—44).

Arhim. Justinian Dalea: Viața Maicii Domnului; trecerea la cele veșnice și ridicarea ei, cu trupul, la cer (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 626—630).

Pr. Gh. Iordăchescu: Viața și faptele minunate ale Maicii Domnului. Cinstirea și prețuirea ei în raport cu sfinții și îngerii lui Dumnezeu (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 599—604).

Arhim. Justinian Dalea: Momente și fapte însemnate dinainte, din timpul și de după Adormirea Maicii Domnului. Starea sufletească a Sfinților Apostoli, prezenți la acest indoliat eveniment. Mutarea ei și cu trupul, la ceruri, descoperită la numai trei zile după îngropare. Însemnătatea praznicului (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 770—774).

TAIEREA CAPULUI SFINTULUI IOAN BOTEZĂTORUL

(29 august)

Pr. C. Moise: Evocarea împrejurărilor în care Sfîntul Ioan Botezătorul și-a încheiat firul vieții și al misiunii sale profetice și de înainte-mergător și Botezător al Domnului nostru Iisus Hristos (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 391—395).

B. A. Alexandru: Viața Sfîntului Ioan Botezătorul și lucrarea sa profetică și premergătoare venirii Mîntuitorului. Martirul Sfîntului și locul unde a fost îngropat trupul său. Expunerea se bazează pe date din operele Sfinților Părinți precum și din unii istorici și scriitorii de seamă, contemporani Sfîntului Ioan Botezătorul (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 618—623).

Pr. Ioan Pănoiu: Date și fapte din viața și lucrarea Sfîntului, cu deosebire prinderea, întemnițarea și uciderea lui prin tăierea capului, ca urmare a răzbunării Irodiadei (*G. B.*, an. XXI (1962), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 661—663).

Pr. Ilie D. Negoită (magistrand în teologie): Prezintă, în cuvinte de laudă și aleasă cinstire, viața și martiriul Sfîntului Ioan Botezătorul (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 631—632).

Pr. Dumitru Popescu: Momente și fapte de seamă legate de viața, activitatea și sfîrșitul tragic, mucoenicesc, al Sfîntului Ioan Botezătorul (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 587—590).

Pr. Gh. Iordăchescu: Motivul și împrejurările în care Sfîntul Ioan Botezătorul este urît, dușmănit, arestat, judecat, condamnat și omorît de Irod și complicii săi familiari. Cinstirea lui deosebită în raport cu ceilalți prooroci ai Vechiului Testament. Considerații privind predică sa (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 687—690).

SFINTUL IERARH ALEXANDRU

(30 august)

Pr. Const. Stăicu: Viața și faptele minunate ale Sfintului Ierarh Alexandru. Îndemnul către credincioși, de a-i urma credința (G. B., an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 395—398).

NAȘTEREA MAICII DOMNULUI

(8 septembrie)

Pr. Olimp N. Căciulă: Date, păstrate în Sf. Tradiție, despre părinții Sfintei Fecioare Maria, despre nașterea ei minunată, copilăria ei sfântă și încredințarea ei în grija bătrînului Iosif (G. B., an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 398—402).

Pr. David Popescu: Date în legătură cu viața Sfintei Fecioare Maria — numele și explicarea lui variată; seminția și locul de baștină, după Sfinta Scriptură; părinții și copilăria ei, potrivit Tradiției. Sfintii Părinți, despre Sfinta Fecioara Maria, ca Născătoare de Dumnezeu. Concepția greșită a «imaculatei concepțiuni» a fecioarei Maria și explicarea celor trei atribute acordate ei: «cea plină de har», «cea binecuvîntată între femei» și «cea pururea rugătoare pentru noi» (G. B., an. XIX (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 577—584).

Prof. N. Chițescu: Istorisirea Nașterii Maicii Domnului, cu împrejurările și momentele mai însemnate ce au precedat și au urmat acesteia, după o predanie evlavioasă și cîntările bisericești închinat praznicului. Cinstirea superioară ce se acordă Maicii Domnului, față de ceilalți sfinți (G. B., an. XXI (1962), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 857—863).

Pr. Prof. Ene Brăniște: Cum a fost Nașterea Maicii Domnului — cu un comentariu la faptele și împrejurările de seamă petrecute înainte, în timpul și după săvîrșirea ei. Însemnătatea evenimentului în iconomia mîntuirii noastre (G. B., an. XXIII (1964), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 760—764).

Pr. Serafim F. Moroza nu: Zămislirea și nașterea Maicii Domnului; consacrarea la templu și sporirea ei în sfințenie — după scrierile apocrife ce vin în concordanță cu datele generale din Sfinta Scriptură (G. B., an. XXIII (1964), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 764—767).

Arhim. Veniamin Catulescu: (în reproducere, integrală, de Pr. Gabriel Cocora): Descrie, în cuvinte de laudă, măreția și strălucirea dumnezeiască de care a fost învrednicită Fecioara Maria. Însemnătatea și semnificația Nașterii sale (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 435—437).

Arhim. Gr. Băbuș: Date privind viața și consacrarea Sfintei Fecioare Maria, ca Născătoare de Dumnezeu — după Sfinta Scriptură și Sfinta Tradiție. Prestigiul și supracinstirea ce se acordă ei în cultul Bisericii Ortodoxe (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 777—781).

Arhim. Benedict Ghiuș: Explică ce se înțelege prin a cinsti pe Sfinta Fecioara Maria, ca Maica Domnului, și cum nașterea ei, pe oale firească, a fost totuși în chip minunat, ea fiind un copil al rugăciunii și la intervenția lui Dumnezeu. Se evocă, apoi, în stihuri, rugăciunea chemării nesfrșite, considerată ca o creație proprie Maicii Domnului (G. B., an. XXVI (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 877—880).

INALȚAREA SFINTEI CRUCI

(14 septembrie)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — Venerarea ce datorăm Sfintei Cruci (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. T. M. Ganea: Factorii sau evenimentele istorice care au determinat prăznuirea Sfintei Cruci, la 14 septembrie, în fiecare an. Însemnătatea și rolul ei în iconomia mîntuirii noastre (G. B., an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 403—406).

Pr. Prof. Vladimir Prelicișean: Preînchipuirea Crucii în Vechiul Testament, subliniată de Sfintii Părinți. Folosirea semnului Sfintei Cruci de la începutul creștinismului în datinile și viața credincioșilor. Cele două fapte istorice, în amintirea cărora s-a rînduit sărbătoarea aceasta. Sensul adînc și dogmatic al Sfintei Cruci (G. B., an. XV (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 405—408).

B. A. Alexandru: Temeiul și felul în care creștinătatea a cinstit și cinstește Sfânta Cruce, și cu deosebire la prăznuirea ei. Rolul și foloasele Sfintei Cruci pentru viața noastră sufletească. Istoria lemnului Sfintei Cruci, după Sfinții Părinți și Sfânta Tradiție, în general (G. B., an. XVII (1958), nr. 8 (aug.), p. 697—702).

Pr. I. Pîslaru: Cele două fapte istorice care au pricinuit sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci. Cum a fost împărțit lemnul Sfintei Cruci, mai târziu. Despre Sfânta Cruce ca altar de jertfă mîntuitoare (cu mărturia din Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți) (G. B., an. XIX (1960), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 692—696).

Asist. C. Pavel: Imprejurările și faptele istorice care au determinat prăznuirea Sfintei Cruci în această zi. Rolul și însemnătatea pe care o are Sfânta Cruce în viața credincioșilor, precum și temeiul cinstirii ei, după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți (G. B., an. XX (1961), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 793—796).

Diac. Ștefan Gh. Milea: Despre aflarea și identificarea Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Domnul nostru Iisus Hristos; înălțarea ei deasupra Amvonului, de către patriarhul Macarie. Puterea Sfintei Cruci și binefacerile ce le aduce ea în viața credincioșilor (G. B., an. XXIV (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 763—766).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Invățătura Bisericii Ortodoxe despre Sfânta Cruce, în linia mari (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 784—787).

Pr. Mihail Marinescu: Despre Sfânta Cruce ca altar de jertfă mîntuitoare, altar pe care însuși Dumnezeu l-a ales ca cel mai potrivit pentru nimicirea păcatului și așezarea iubirii între semenii, pentru dobîndirea mîntuirii (G. B., an. XXVI (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 881—883).

PREA CUVIOASA MAICA EUFROSINA

(25 septembrie)

Pr. Ovidiu Constantinescu: Istorisirea vieții pline de sfințenie a acestei cuvioase maici (G. B., an. XIII (1954), nr. 9—10 (oct.—nov.), p. 438—444).

PREA CUVIOASA MAICA PARASCHEVA

(14 octombrie)

Pr. Alex. Săndulescu: Considerații și explicații privind cinstirea și sărbătorirea Sfintei Cuvioase Parascheva. Istorisirea vieții sale și a împrejurărilor istorice care au mijlocit aducerea sfințelor sale moaște, în țara noastră. Criteriile canonice după care se scrie viața unui sfînt, cu aplicare și la scrierea vieții Cuvioasei Parascheva (G. B., an. XIII (1954), nr. 9—10 (oct.—nov.), p. 444—448).

Pr. P. F. Alexandru: Motivul și modul de cinstire și sărbătorire de care se bucură Cuvioasa Parascheva în Biserica noastră. Sfințenia ca virtute posibilă de cîștigat oricînd și de orice credincios; ea ține de natura Bisericii și a capului său, Dumnezeu. Sfinții, ca modele de urmat în acest sens (G. B., an. XV (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 408—411).

Protos. Justinian Dalea: Date și informații privind viața și canonizarea sfinței, precum și împrejurările istorice în care au ajuns pînă la noi, în Catedrala Mitropoliei din Iași, sfințele sale moaște, făcătoare de minuni (cu exemple) (G. B., an. XVII (1958), nr. 9 (sept.), p. 816—818).

Pr. Constantin Pirvu: Istorisirea vieții și a unor fapte minunate ale Sfintei Cuvioase Parascheva; de asemenea, împrejurările istorice în care au ajuns moaștele sale în țara noastră. Cinstirea și prețuirea de care se bucură ea în Biserica noastră (G. B., an. XXIV (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 775—779).

Prof. C. Pavel: Viața și faptele minunate ale Sfintei Cuvioase Parascheva. Cum au ajuns moaștele sale în țara noastră. Influența binefăcătoare ce o exercită ea, ca mijlocitoare la Dumnezeu, în viața noastră sufletească (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 794—797).

SFINTUL ANDREI CRITEANUL

(17 octombrie)

Pr. Conf. Al. I. Ciurea: Importanța și valoarea doctrinară a marelui Canon de pocăință și de umilință, al Sfîntului Andrei Criteanul, consacrat Postului mare. Conținutul lui, în linia mari (G. B., an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 169—172).

Pr. Prof. Ioan G. Co man : Viața și opera Sfântului Andrei Criteanul, Doctrina sa cu privire la istoria creației și a mntuirii lumii, precum și atributele de preamărare adresate Mielului Hristos și Sfintei Fecioare Maria (G. B., an. XVII (1958), nr. 9 (sept.), p. 818—820).

SFINTUL APOSTOL IACOB, RUDA DOMNULUI

(23 octombrie)

Pr. Stan Dimancea : Schiță de plan, cu tema — Sfântul Apostol Iacob, ruda Domnului, după trup (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

SFINTUL MARE MUCENIC DIMITRIE, IZVORITORUL DE MIR

(26 octombrie)

Pr. D. Fecioru : Reproducerea descrierii vieții Sfântului, după Cazania lui Varlaam (București, p. 371—376) și aplicarea ei la trăirea duhovnicească a credincioșilor (G. B., an. XI (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 328—329).

Pr. Stan Dimancea : Schiță de plan, cu tema — Sfântul Marele Mucenic, Dimitrie (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7, (iun.—iul.), p. 312—319).

Diac. Prof. N. Balca : Viața și faptele de credință ale Sfântului Dimitrie, izvoritorul de mir. Cinstirea și prăznuirea lui în Biserica noastră (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10, (sept.—oct.), p. 797—800).

SFINTUL DUMITRU BASARABOV (CEL NOU)

(27 octombrie)

Pr. Grigore Burlușanu : Istorisirea vieții și a faptelor minunate ale Sfântului Dumitru Basarabov. Împrejurările istorice care au prilejuit aducerea moaștelor sale în țara noastră. Recomandarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, la o viață cu pace și bună înțelegere între oameni, Biserici și popoare, după cum și închinarea noastră la un singur Dumnezeu și la toți sfinții se face, indiferent de naționalitate (din cuvântarea Prea Fericirii Sale, cu ocazia vizitei, din 1953, în satul de origine a Sfântului și la peștera ce-i poartă numele) (G. B., an. XIII (1954), nr. 9—10 (oct.—nov.), p. 449—453).

Arhid. Iordan Niculescu : Cum au ajuns și s-au așezat moaștele Sfântului Dumitru Basarabov în Catedrala Patriarhiei. Cinstirea și prăznuirea lui în Biserica noastră, potrivit hotărârii Sfântului Sinod din anul 1950. Istorisirea vieții Sfântului, pe scurt. Care sînt armele sau mijloacele duhovnicești ale luptătorului lui Hristos, pentru a dobîndi chemarea de fiu al lui Dumnezeu și moșten al împărăției cerurilor (G. B., an. XIV (1955), nr. 10—11 (oct.—nov.), p. 607—614).

I. Frumușani : Redarea, în versuri, a vieții Sfântului Dumitru Basarabov și a împrejurărilor în care au ajuns moaștele sale în țara noastră, respectiv în Catedrala din București. Se încheie, cu o rugăciune de cinstire a Sfântului și în același timp de cerere mijlocitoare către Dumnezeu pentru binele țării noastre și al întregii omeniri (G. B., an. XV (1956), nr. 10 (oct.), p. 517—519).

Pr. Prof. Ene Braniște : Istorisirea vieții pilduitoare a Sfântului, precum și a împrejurărilor istorice în care sfințele sale moaște au fost aduse în țara noastră și s-au arătat făcătoare de minuni, tămăduind multe suflete bolnăvi și alinînd multe suferințe. Temeiurile canonizării și generalizării cultului său, alături de alți sfinți cu moaște în țara noastră (G. B., an. XVII (1958), nr. 9 (sept.), p. 820—823).

Diac. Prof. N. Nicolaescu și Pr. Prof. Ene Braniște : Viața și faptele pilduitoare care l-au trecut pe Sfântul Dumitru Basarabov în ceata sfinților, precum și împrejurările în care moaștele sale au ajuns și au fost așezate cu mare cinste și alai în Catedrala mitropolitană din București (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 800—804).

SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL

(8 noiembrie)

Pr. Grigorie : Îngerul nostru păzitor, pe care l-am primit la botez, este un înger de pace și un credincios îndreptător și păzitor al sufletelor și al trupu-

rilor noastre». Acțiunile potrivnice păcii, slujesc ingerului morții și puterilor in-
tinericului (cu mărturii din Sfinta Scriptură) (*G. B.*, an. *XI* (1952), nr. 8—10 (aug.—
oct.), p. 323—325).

Pr. M. Costin: Calitatea și rolul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, în-
credințate lor de Dumnezeu în cadrul acțiunii mîntuitoare. Reprezentarea lor în
iconografia bisericească (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 537—540).

Pr. Stan Dimanțea: Schiță de plan, cu tema — Despre Sfinții Arhangheli
Mihail și Gavril (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Asist. Diac. I. Rămureanu: Despre ingeri și menirea lor în cer și pe pămînt. Rolul și menirea specifică a Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil (*G. B.*,
an. *XV* (1956), nr. 10 (oct.), p. 510—514).

Prof. A. Zarea: Prezența și rolul sfinților ingeri în viața credincioșilor. Sfin-
ții Arhangheli Mihail și Gavriil și menirea lor deosebită față de ceilalți ingeri (*G. B.*,
an. *XXV* (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 978—981).

INTRAREA ÎN BISERICA A MAICII DOMNULUI

(21 noiembrie)

Sfîntul Ioan Hrisostom (în trad. rom. de Pr. Dr. Olimp N. Căciulă: Istorisire-
rea aducerii și consacării Maicii Domnului la templu pînă la vârsta adolescenței,
cînd este încredințată Dreptului Iosif ca logodnică spre neprihănire, în vederea
împlinirii Tăinei întrupării Fiului lui Dumnezeu în ea (cu amănunte din Evanghe-
lia apocrifă a Sfîntului Iacob). Motivul consacării. Apologia sfințeniei și a cali-
tății ei de Născătoare de Dumnezeu (argumente) (*G. B.*, an. *X* (1951), nr. 10—12
(oct.—dec.), p. 26—30).

Pr. M. Constantin: Consacrarea Maicii Domnului la templu, de la vârsta
fragedă de 3 ani pînă la 15 ani. Însemnătatea și semnificația ei doctrinară (*G. B.*, an.
XII (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 533—536).

Pr. Stan Dimanțea: Schiță de plan, cu tema — Intrarea în biserică a
Maicii Domnului și chipul ei duhovnicesc (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.),
p. 312—319).

Asist. Diac. I. Rămureanu: Descrierea aducerii și consacării Maicii Dom-
nului la templu de la vârsta de 3 ani pînă la logodirea ei cu bătrînul Iosif (cu detalii
din Sfînta Tradiție și unele lucrări contemporane evenimentului biblic). Sensurile
numelui de Maria sau Mariam. Semnificația praznicului (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr.
11 (nov.), p. 599—603).

Pr. Serafim Morozanu: Nașterea Fecioarei Maria și consacarea ei la tem-
plu la vârsta de 3 ani. Contribuția Maicii Domnului la săvîrșirea mîntuirii obiective
a lumii văzute (cu citate din Sfînta Scriptură, care atestă acest lucru) (*G. B.*, an.
XIX (1960), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 896—899).

Pr. Prof. Vladimir Preluțean: Cinstirea Maicii Domnului în raport cu
cinstirea celorlalți sfinți. Istoricul vieții sale după Sfînta Scriptură și Tradiția Bi-
sericii (mai ales). Rostul, importanța și semnificația praznicului (*G. B.*, an. *XXI* (1962),
nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1050—1055).

Pr. I. Pănoiu: Viața sfință a Fecioarei Maria, de la naștere și pînă la
moarte, după Sfînta Evanghelie și Tradiția creștină (Idem, p. 1055—1062).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Zămislirea, nașterea și consacarea la templu a Maicii
Domnului. Însemnătatea și semnificația sărbătorii (*G. B.*, an. *XXIII* (1964), nr. 11—12
(nov.—dec.), p. 1019—1022).

Diac. Milea Ștefan: Considerații și explicații privind templul lui Solomon.
Simbolismul fiecărei despărțituri ale acestuia, dar mai cu seamă a «Sfîntei Sfin-
telor» în care s-a petrecut închinarea și consacarea Fecioarei Maria. Părinții Sfin-
tei Fecioare și starea lor sufletească dinainte, din timpul și după zămislirea ei.
Aducerea, închinarea și consacarea la templu a Maicii Domnului, la vârsta de 3 ani
și care este sensul adînc al acestui sfințit eveniment (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr.
11—12 (nov.—dec.), p. 985—988).

SFINTA MARE MUCENIȚA ECATERINA

(25 noiembrie)

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Viața și faptele de credință ale Sfintei Mucenițe Ecaterina. Despre bucuria frumuseții și a înțelepciunii veșnice (G. B., an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1062—1064).

SFINTUL APOSTOL ANDREI

(30 noiembrie)

Arhid. Andrei Iacobeanu: Date din viața și lucrarea apostolică a Sfintului Apostol Andrei. Sensul prăznuirii lui în prag de iarnă (G. B., an. XIV (1955), nr. 9 (sept.), p. 515—518).

SFINTA MARE MUCENIȚA VARVARA

(4 decembrie)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — Viața și patimile Sfintei Mucenițe Varvara (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

SFINTUL IERARH NICOLAE

(6 decembrie)

Pr. C. Popescu: Viața și faptele minunate ale Sfintului Ierarh Nicolae. Considerații teologice despre curăția vieții, despre munca și despre deplina ascultare și supunere față de poruncile dumnezeiești (G. B., an. XII (1953), nr. 11 (nov.), p. 543—645).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — Viața și faptele Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Diac. Prof. N. Nicolaescu: Viața și faptele de credință și dragoste creștină ale Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XV (1956), nr. 10 (oct.), p. 514—517).

Pr. Prof. Ene Braniște: Viața și faptele minunate ale acestui mare Sfint ierarh. Sfintele sale moaște — făcătoare de minuni (cu exemple) (G. B., an. XVII (1958), nr. 11 (nov.), p. 1030—1034).

Diac. Prof. N. Balca: Viața și lucrarea teologică, pastorală și socială a Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XXII (1963), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 997—1000).

I. Vesa: Din viața și faptele de seamă ale Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XXIV (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 976—979).

Prof. N. Chițescu: Despre viața jertfelnică întru Hristos. Considerații și aprecieri privind viața, învățătura și lucrarea de milostenie a Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 989—993).

Marin Pană: Viața curată, faptele minunate și învățătura pilduitoare a Sfintului Ierarh Nicolae (Idem, p. 993—996).

Pr. Prof. Vladimir Prelipcean: Despre sfinți și motivul cinstirii lor. Viața și faptele de credință lucrătoare în iubire ale Sfintului Ierarh Nicolae (G. B., an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1064—1067).

NAȘTEREA DOMNULUI. CRACIUNUL

(25 decembrie)

Pastorale:

(Cuprind cuvinte de învățătură credință, tilcuri adinci ale unor texte din Sfinta Scriptură legate de praznic, precum și frumoase sfătuiri și îndemnuri părintești, ale Înălților ierarhi ai Mitropoliei Ungrovlahiei către clerul și credincioșii păstoriți, pentru o bună viețuire creștinească și cetățenească).

Din anul 1948:

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian: Semnificația praznicului și învătămintele ce se desprind — Calea cea strimță, ce duce spre fericire și mântuire este mai aproplată celor sărmani și umiliți, ca și acelor care promovează în viața și lucrarea lor imperativele vieții și progresului omenirii: pacea, libertatea și adevă-

rul; și mai îndepărtată sau chiar de nerealizat celor trufași și plini de nedreptate ca și pentru cei care se împotrivesc păcii, libertății, și adevărului (cu temeuri din Sfânta Scriptură și exemple din viața contemporană). Considerații privind Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare cuprinsului pastoralului (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 3—10).

Din anul 1949 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Pacea, unul din nepieritoarele adevăruri ale Sfintei Scripturi (cu exemple), și una din căile care duc la binele, fericirea și mântuirea noastră. Sămînța iubirii de pace, sădită de Dumnezeu în lume, a devenit un pom puternic și este pe cale să se întindă peste tot pământul (cu exemple). Cuvintele sfaturi și îndemnuri părintești (*G. B.*, an. VIII (1949), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 3—8).

Din anul 1950 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Importanța și semnificația praznicului — Nașterea Domnului sărbătoarea mântuirii și a păcii în lume. Împlinirea îndatoririlor creștinești, ce decurg din praznic, atât pe tărîm religios cît și pe cel cetățenesc (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 3—5).

Din anul 1951 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Însemnătatea Nașterii Domnului. Semnificația ei — pacea cu Dumnezeu, urmată de pacea și bunăvoința între oameni și popoare (cu documentație biblică). Menirea Bisericii de a contribui la dobîndirea și desăvîrșirea lor (cu exemple). Necesitatea și foloasele păcii pentru țara noastră și pentru lumea întreagă. Cuvintele sfaturi și îndemnuri părintești (*G. B.*, an. X (1951), nr. 10—12 (oct.—dec.), p. 3—7).

Din anul 1952 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Rostul și însemnătatea covîrșitoare a Nașterii Domnului pentru credincioși. Uciderea pruncilor din porunca lui Irod cel Mare, ca fapt comparativ cu grozăviile războaielor din zilele noastre. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (*G. B.*, an. XI (1952), (nov.—dec.), p. 483—487).

Prea Sfințitul Episcop Antim al Buzăului : Icoana Nașterii Domnului Iisus Hristos după cîntările praznicului, din cărțile de slujbă. Motivul și semnificația întrupării Fiului lui Dumnezeu. Sfaturi și îndemnuri părintești de împlinire a îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 488—493).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie al Dunării de Jos : Rostul și însemnătatea Nașterii Domnului. Considerații teologice cu privire la viața sufletească a credincioșilor și a felului în care sînt părtași la bucuria praznicului. Pacea una din condițiile fericirii omului pe pămînt; mișcarea mondială a păcii și însemnatele înfăptuiri sociale din țara noastră. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (*Idem*, p. 494—498).

Din anul 1953 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Taina întrupării Mîntuitorului lumii se repetă aveau în fiecare an cu aceeași putere și măreție simplă, ca la început. Participarea întregii firi la sărbătoarea Nașterii Domnului. Omul și superioritatea lui față de toate viețuitoarele pămîntului. Porunca păcii, statornicită de însuși Dumnezeu, ca lege a conviețuirii și a legăturilor dintre oameni și popoare (cu exemple din mișcarea mondială a păcii) (*G. B.*, an. XII (1953) nr. 12 (dec.), p. 707—712).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Temeiurile care îndreptățesc marea bucurie duhovnicească a credincioșilor la sărbătorirea Nașterii Domnului (cu multe și bogate mărturii din Sfânta Scriptură și cărțile de slujbă). Povățuiri și îndemnuri părintești pentru o aleasă viață creștinească și loial cetățenească (*Idem*, p. 713—718).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Însemnătatea și măreția praznicului Nașterii Domnului. Istorisirea împrejurărilor și a faptelor de la Nașterea Domnului. Povățuiri și îndemnuri părintești pentru împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 719—723).

Din anul 1954 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Cadrul modest și umil în care s-a născut Mîntuitorul lumii, ca om. Semnificația dogmatică a Tainei Întrupării Domnului și înfrîurirea ei binefăcătoare în lume (G. B., an. XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 555—562).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Împlinirea proorocirii lui Isaia (IX, 5) în persoana Domnului nostru Iisus Hristos. Teologhisirea Întrupării Cuvîntului lui Dumnezeu. Exemplul păstorilor și al magilor și urmarea lor (darurile credinței, iubirii de Biserică și de țară) (*Idem*, p. 563—567).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Însemnătatea și roadele binefăcătoare ale Întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru întreaga fire. Sfaturi și îndemnuri părintești pentru o aleasă viață creștinească și cetățenească (*Idem*, p. 568—572).

Din anul 1955 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Măreția și importanța praznicului Nașterii Domnului. Senturile adînci ale Întrupării Cuvîntului — mîntuirea lumii, pacea și buna înțelegere între oameni și popoare. Rostul și îndatorirea Bisericii de a propovădui totdeauna și pretutindeni aceste imperative ale vieții (cu explicații complementare (G. B., an. XIV (1955), 12 (dec.), p. 695—699) ⁶.

Prea Sfințitul Episcop Antim : Descrierea Nașterii Domnului. Însemnătatea și semnificația praznicului. Îndatoririle de seamă ce revin credincioșilor zilelor noastre (*Idem*, p. 700—703).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Tilcuirea sensului tainic al Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Sfaturi și îndemnuri părintești de propășire morală și cetățenească (*Idem*, p. 704—707).

Din anul 1956 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian⁷ : Ce reprezintă și ce a adus în lume Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Necesitatea și îndatorirea împlinirii poruncilor dumnezeiești, precum și a povățuirilor apostolice și a rînduielilor bisericești. Răpirea libertății omului și a năzuințelor sale se împotrivesc legilor lui Dumnezeu, al cărui chip a fost restaurat în om de Mîntuitorul Hristos. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (G. B., an. XV (1956), nr. 12 (dec.), p. 679—683).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Istorisirea, după textul evanghelic, a Nașterii Domnului, după trup. Necesitatea și importanța ei covârșitoare pentru întreaga fire. Sfaturi și îndemnuri părintești legate de praznic (*Idem*, p. 684—688).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Descrierea stării de umilință și sărăcie în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu, ca om. Influența profundă și binefăcătoare a Întrupării Mîntuitorului în lume. Faptele dragostei creștine, cu aplicare la felul de viață al credincioșilor de astăzi (*Idem*, p. 689—692).

Din anul 1957 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Înalta vrednicie la care a fost repus omul prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Unitatea neamului omenesc întemeiată și consolidată pe învățătura Bisericii despre Dumnezeu ca Tată al tuturor oamenilor. Sensul creștin al cuvîntului «fericire». Slujirea celor mai înalte idealuri sociale : libertatea, dreptatea, frățietatea, pacea și patriotismul (G. B., an. XVI (1957), nr. 12 (dec.), p. 811—816).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Explicarea tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu la care Biserica ne face părtași prin sfințele sale slujbe. Mesașul păcii Mîntuitorului și împlinirea lui în lume. Din lucrarea și înfăptuirile remarcabile ale Bisericii noastre. Cvenite sfaturi și îndemnuri părintești (*Idem*, p. 817—821).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Istorisirea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Explicarea sensului adînc al tainei întîmpinării Domnului. Sfaturi și îndemnuri părintești folositoare vieții duhovnicești și celei cetățenești (*Idem*, p. 822—826).

6. Această *pastorală* a fost adresată și clerului și credincioșilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și Alba Iulia, vacantă în acea vreme.

7. Noua titlatură consacrată Părintelui nostru Patriarh Justinian, folosită și în publicațiile bisericești.

Din anul 1958 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Sensul venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu, ca prunc. Împrejurările istorico-sociale în care s-a săvârșit Nașterea Domnului. Caracterizări și aprecieri privind prietenii, urmașii și credincioșii Domnului. Calea păcii și cea a înfrățirii, preconizate de Mîntuitorul. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (G. B., an. XVII (1958), nr. 12 (dec.), p. 1133—1136).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Măreția, însemnătatea și necesitatea întrupării Mîntuitorului lumii — oglindite în cîntările praznicului și chiar în cele de dinaintea lui. Descrierea și motivarea Nașterii Domnului. Momente mai de seamă din viața Mîntuitorului și explicarea universalismului învățaturii și al Bisericii Sale. Învățătura Bisericii despre pace în concordanță cu cuvîntul și lucrarea Domnului. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (Idem, p. 1137—1140).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Privilegiul bucuriei duhovnicești dat creștinilor de Nașterea Domnului, față de dreptii și proorocii Vechiului Testament, care doar au așteptat venirea lui Mesia. Descrierea Nașterii minunate a Domnului și scopul ei mîntuitor. Pacea între faptele bune și podoabele vieții adevăraților creștini, și rostul ei binefăcător, în familie, în societate și în lume. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (Idem, p. 1141—1145).

Din anul 1960 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Prin Nașterea Domnului se împlinește făgăduința dumnezeiască făcută primilor oameni, după cădere. Tilcuirea atotcuprinzătoare aprofetiei mesianice a lui Isaia, și a imnului de slavă, ca mesaj al păcii, cîntat de ingeri la Nașterea Domnului. Despre iubirea aproapelui, potrivit poruncilor și învățăturilor Mîntuitorului. Sfaturi și îndemnuri părintești în această direcție (G. B., an. XIX (1960), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 881—885).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Cum trebuie întîmpinat praznicul dumnezeiesc al Nașterii Domnului. Istorisirea slăvitului eveniment. Considerații dogmatice și moral-sociale asupra tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (Idem, p. 886—890).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Importanța dogmatică și sensul adînc al tainei întrupării Domnului. Învățăturile și îndemmurile moral-sociale, ce se desprind. necesare credincioșilor (Idem, p. 891—895).

Din anul 1961 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Explicarea înțeleșurilor adînci ce le cuprinde taina întrupării Fiului lui Dumnezeu. Dragostea creștină și felul de conviețuire al oamenilor potrivit poruncilor dumnezeiești, sfaturilor evanghelice și a celor apostolice. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (G. B., an. XX (1961), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 965—969) ⁸.

Prea Sfințitul Episcop Antim : Urmările binefăcătoare ale întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru creatură, și împrejurările istorico-sociale în care s-a împlinit taina cea din veac ascunsă. Povățuiri și îndemnuri părintești folositoare vieții religioase și celei cetățenești, a credincioșilor (Idem, p. 970—974).

P. S. Episcop Chesarie : Împrejurările istorico-sociale ale Nașterii Domnului. Urmarea și aplicarea mesajului păcii și al buneivoinii între oameni, cîntat de ingeri la Nașterea Domnului. în viața de familie, în societate și în lume (Idem, p. 975—979).

Din anul 1962 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Măreția și însemnătatea praznicului. Explicarea sensurilor adînci ale tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu (cu mărturii din Sfînta Scriptură, din Sfinții Părinți și din colindele tradiționale ale praznicului). Cum trebuie înțeleasă și aplicată dragostea creștină în viața credincioșilor (G. B., an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1017—1022).

8. Această *pastorală* a fost adresată și clerului și credincioșilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, vacantă în acea vreme.

Prea Sfințitul Episcop Antim : Împrejurările istorico-sociale și fapte din timpul Nașterii Domnului. Explicarea tainei întrupării. Povățuirii și îndemnuri părintești pentru o viață cu adevărat creștinească și cetățenească (*Idem*, p. 1023—1029).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Când și cum s-a săvârșit taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, ca om. Scopul său. Praznicul Nașterii Domnului — sărbătoarea păcii și a înfrățirii oamenilor. Sfaturi și îndemnuri părintești (*Idem*, p. 1030—1035).

Din anul 1963 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Despre cunoașterea și împlinirea vocii lui Dumnezeu, — potrivit imnului îngeresc, de la Nașterea Domnului, și a altor mărturii concludente din Sfinta Scriptură și Sfinta Tradiție. Faptele și strădanile pentru pace și bună înțelegere între oameni și popoare conlucrează la împlinirea vocii lui Dumnezeu în lume (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 981—985).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Despre cunoașterea și trăirea în, prin și pentru Hristos. Sfaturi și îndemnuri părintești pentru împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 986—990).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Nașterea Domnului, sărbătoare a păcii și a buneivoinii între oameni și popoare. Despre dragostea de Dumnezeu și aproapele (*Idem*, p. 991—996).

Din anul 1964 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Mîntuitorul a așezat la temelia operei Sale mîntuitoare «cîteva mari pietre de neclintit», pe care sărbătoarea Nașterii Sale le descoperă ochilor noștri sufletești în toată frumusețea și strălucirea lor. Care sînt acestea și explicarea lor. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești. (*G. B.*, an. XXIII (1964), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1001—1006).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Motivul, rostul și însemnătatea Nașterii Domnului. Cum, cînd și unde putem cunoaște pe Domnul. Îndeplinirea îndatoririlor de creștini și de loiali cetățeni ai patriei (*Idem*, p. 1007—1012).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Însemnătatea și semnificația întrupării Fiului lui Dumnezeu. Învățături și îndemnuri desprinse din sărbătoare, pentru o viață de credință lucrătoare și pentru respect și loialitate față de Biserică și Stat (*Idem*, p. 1013—1018).

Din anul 1965 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Rostul, scopul și modul de realizare a întrupării Fiului lui Dumnezeu. Realizarea poruncii iubirii creștine în lume. Împărțirea păcii și a dreptății preconizată de Mîntuitorul. Sfaturi și îndemnuri părintești în acest sens (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 948—953).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Istorisirea Nașterii Domnului. Motivul întrupării Fiului lui Dumnezeu. Motivarea și recomandarea propovăduirii și apărării păcii în lume (*Idem*, p. 954—959).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Explicarea prerogativelor Mîntuitorului — «Lumina cea adevărată», «Lumina mare», «Lumina spre descoperirea neamurilor». De unde și caracterul luminos al praznicului. Împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 960—964).

Din anul 1966 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Sensurile adinci ale tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, prin care și temeiul nașterii de copii, ca una din relațiile fundamentale ale vieții omenеști. Rolul însemnat pe care îl joacă familia cu copii, atît în viața religioasă cît și în cea socială (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 960—965).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Motivul, scopul și taina întrupării Fiului lui Dumnezeu. Împrejurările istorico-sociale în care s-a săvîrșit ea. Dragostea și grija deosebită a Maicii Domnului pentru pruncul Iisus, ca exemplu și model, pentru mamele creștine. Alte sfaturi și îndemnuri părintești folositoare credincioșilor (*Idem*, p. 966—972).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Însemnătatea, scopul și foloasele binecuvîntate ale Întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru credincioși. Năzuința și străduința de împlinire a mesajului păcii pe pămînt și al buneivoini între oameni (*Idem*, p. 973—977).

Din anul 1967 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian : Scopul și cum trebuie înțeleasă trimiterea în lume a Fiului lui Dumnezeu. Ce se înțelege prin iubirea creștină și cum poate fi ea așezată ca temelie a vieții sociale și astfel, să fie și izvor al păcii și buneivoiniei între oameni, împlinind mesajul divin cîntat de îngeri la Nașterea Domnului: încredințarea despre unitatea lumii, mai propice, astăzi, ca oricînd; iubirea aproapei, ca singura cale de realizare sau închegare a lumii ca unitate reală, atît pe tărîm laic, cît și pe tărîm bisericesc creștin; încercările la o mai bună cunoaștere și apropiere a Bisericilor creștine, călăuzite de chemările unei curate iubiri frățești; poziția Bisericii noastre în ce privește această tendință și refacerea, în dragoste, a unității creștine (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1040—1046).

Prea Sfințitul Episcop Antim : Nașterea Domnului ca împlinire a făgăduinței celei dintîi a Dumnezeului-Tatăl. Împrejurările, modul și chipul în care s-a născut Mîntuitorul, pe scurt. Importanța și bucuria sfîntă a praznicului. Sfaturi și îndemnuri părintești privind condițiile de îndeplinit și felul de comportare al credincioșilor, pentru a se învrednici ei de darurile Nașterii Domnului, necesare sufletelor lor (*Idem*, p. 1047—1051).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie : Făgăduința cea dintîi a Dumnezeului-Tatăl, de a trimite un Mîntuitor, păstrată într-o formă mai apropiată sau mai depărtată de cea originală la toate popoarele pămîntului, dar mult mai vie la poporul evreu, prin prooroci (cu accent deosebit pe vestirea Sfîntului Ioan Botezătorul, contemporană vieții lui). Menirea și scopul profețiilor și a semnelor premergătoare venirii Mîntuitorului. Scopul și importanța Nașterii Domnului. Puterea și rolul Bisericii de continuatoare a lucrării mîntuitoare în lume, cu ajutorul Sfîntului Duh. Tîlcuirea mesajului creștin, cîntat de îngeri la Nașterea Domnului și aplicarea lui în viața noastră contemporană (*Idem*, p. 1052—1058).

Predici :

Prof. Emilian Vasilescu : «*Soarele dreptății*» cum este cîntat Mîntuitorul în troparul Nașterii Sale, este totodată și tema acestei predici. El aduce lumii lumina cunoștinței unei alte ordini sociale, cu adevărat dreaptă (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 11—14).

Pr. Constantin N. Găiculescu : Nașterea minunată a Fiului lui Dumnezeu, ca om, și împlinirea profețiilor mesianice în această privință. Predica Mîntuitorului și contingențele ei de influență moral-socială (*Idem*, p. 15—20).

Pr. Prof. Dumitru Stăniloae : Explicarea sensului dogmatic al întrupării Fiului lui Dumnezeu — «*Care pentru noi oamenii... s-a făcut om*», ce constituie și tema predicii (*G. B.*, an. VIII (1949), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 11—14).

Pr. Prof. Petru Rezuș : Cadrul istoric-geografic din vremea venirii Mîntuitorului, ca om, prielnic sub raportul răspîndirii religiei sale. Împrejurările și faptele legate de Nașterea Domnului. Împlinirea profețiilor mesianice în această privință. Rostul și importanța întrupării Fiului Omului (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 6—7).

Pr. M. Șesan : Cadrul istorico-social și cultural-religios al vremii în care s-a născut Domnul, ca om. Scopul și binecuvîntatele foloase moral-sociale aduse omului de Dumnezeu prin întruparea Fiului Său (*Idem*, p. 8).

Diac. Prof. Gheorghe I. Moisescu : Scurt istoric al datei prăznuirii Nașterii Domnului. Evoluția istorică a iconografiei sărbătorii Întrupării Domnului (*Idem*, p. 9—14).

Sfîntul Ioan Hrisostom (în trad. rom., de Pr. D. Fecioru : în ce constă taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, ca om. Motivul săvîrșirii ei și importanța covîrșitoare ce o are ea pentru credincioși (*G. B.*, an. X (1951), nr. 10—12 (oct.—dec.), p. 8—10).

(Autorul nesemnăat): Din înțelesurile adinci ale tainei întrupării Domnului — *pruncul*, simbolul păcii și al înțelegerii, al dragostei și al buneivoini între oameni (*Idem*, p. 10—12).

Pr. Vasile Gregorian: Istorisirea, pe scurt, a episodului Nașterii Domnului, cu păstorii din Betleem aflați în apropierea ieslei, ca cei dinții martori, din afara familiei, care primesc vestea Nașterii minunate și, în același timp, cei dinții purtători ai mesajului divin, cîntat de ingeri. Semnificația acestor fapte (*Idem*, p. 13—15).

Sfîntul Grigorie Teologul (în trad. rom., de Pr. Gh. Tilea): Explicarea «tainei celei mari, a existenței noastre» și a necesității întrupării Domnului. Dubla numire a sărbătorii și explicarea ei (*Idem*, p. 16—18).

Pr. Const. Moise: În ce constă sublimitatea, întrupării Fiului lui Dumnezeu (G. B., an. XII (1953), nr. 11 (nov.), p. 648—653).

Gh. Alexe (magistrand în teologie): Considerații și aprecieri generale, despre colindele românești tradiționale, legate de praznicul Nașterii Domnului. Ce reflectă ele din firea, și viața credincioșilor (cu exemple) (*Idem*, p. 729—736)⁹.

Pr. Ioan G. Coman: Cum se oglindește Nașterea Domnului în colindele tradiționale ale praznicului (G. B., an. XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 639—643).

Pr. Il. Dionisie: parafrazarea, în versuri, a troparului praznicul «Fecioara astăzi...» (poezia fiind intitulată *Noapte de Taină*) (G. B., an. XIV (1955), nr. 12 (dec.), p. 708—709).

Pr. Victor N. Popescu: Starea de umilință și de sărăcie în care s-a născut Domnul nostru Iisus Hristos, ca om. Scopul și însemnătatea actului Întrupării pentru întreaga creație. Statornicirea păcii și a buneivoini între oameni ca imperative ale vieții, cerute și de praznic (*Idem*, p. 714—718).

Gheorghe Alexe (magistrand în teologie): Povestea românească despre Moș Crăciun — cine este și ce legătură are el cu Nașterea Domnului, după colindele tradiționale ale praznicului (*Idem*, p. 727—729).

V. Anania: Se redă, în versuri, Nașterea minunată a Domnului și faptele ce-au urmat imediat Nașterii — vestea ingerilor, arătarea stelei, venirea magilor și cruzimea lui Irod cel Mare (G. B., an. XV (1956), nr. 12 (dec.), p. 693—695).

Anca C. Manolache: Cum se oglindește, în colindele de Crăciun, Nașterea Domnului. Îndemnul la propășirea păcii și a bucuriei în sufletele și viața credincioșilor. Ce legătură există între Nașterea și moartea Domnului. Rolul Maicii Domnului la Nașterea Mîntuitorului (*Idem*, p. 696—703).

(Autorul nesemnăat): Redarea, în versuri, a unor episoade din viața Mîntuitorului (G. B., an. XVI (1957), nr. 12 (dec.), p. 852—853).

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Cum a fost cîntată bucuria cea sfîntă a Nașterii Domnului de Sfîntul Grigorie Teologul în sec. IV și de vestitul imnolog Roman Melodul, în sec. VI. Toată firea participă cu bucurie la Nașterea Domnului. Senturile adinci ale tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu (G. B., an. XVII (1958), nr. 11 (nov.), p. 1039—1041).

Pr. Mihail Bejenaru: Întruparea Fiului lui Dumnezeu, profetită și împlinită în persoana Domnului nostru Iisus Hristos (cu exemple), pregătită și vestită de ingeri (cu exemplificări). Împrejurările vremii în care s-a săvîrșit Nașterea Domnului (*Idem*, nr. 12 (dec.), p. 1146—1150).

Al. A. B.: Se preamărește, în versuri, actul dumnezeiesc al întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru binefacerile Sale în lume (*Idem*, p. 1168).

Sfîntul Grigore Teologul (în trad. rom. și cu note explicative de Pr. Dr. Gh. Tilea): Explicarea doitei minuni a praznicului; natura și importanța lui; cum trebuie sărbătorit. Despre iconomia dumnezeiască: atributele lui Dumnezeu, ca ființă; conviețuirea și lucrarea Lui în treime, ca persoane; superioritatea omului față de restul creației; rostul și scopul întrupării Fiului, cele două firi, în persoana Mîntuitorului, dovedite prin viața și opera sa mîntuitoare (combaterea ereziilor de

9. Cu unele îmbunătățiri tema poate fi folosită și într-o predică.

această nuanță). Imprejurări și fapte pozitive și negative, din vremea Nașterii Domnului (G. B., an. XXI (1962), nr. 1—2 (ian—febr.), p. 12—23).

Dumitru Ichim : Redarea, în versuri, a Nașterii Domnului potrivit cuprinsului din troparul praznicului (așezat în fruntea poeziei, intitulată, *Poemul Nașterii*) (G. B., an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1100—1102).

SOBORUL MAICII DOMNULUI. CUVIOSUL NICODIM DE LA TISMANA
(26 decembrie)

Prof. N. Chițescu : Lumina întrupării Fiului lui Dumnezeu s-a revărsat ca să aducă pe pământ pace și între oameni bunăvoie. Motivul asocierii, la acest praznic, a Maicii Domnului și a Cuviosului Nicodim de la Tismana, și cum trebuie să cinstim această zi (G. B., an. XX (1961), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 980—988).

Pr. Prof. Ioan G. Coman : Un cuvânt de laudă, după cuviință privind calitatea și vrednicia Maicii Domnului de vas ales al Dumnezeirii, în care s-a făcut întruparea Fiului lui Dumnezeu (G. B., an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1001—1003).

Pr. Prof. Petru Rezuș : Se dezvoltă tema — despre Maica Domnului în iconomia mântuirii noastre: prin ea se vestește mântuirea noastră; prin ea a intrat în lume, a trăit, a activat și ne-a mântuit Domnul nostru Iisus Hristos (importanța maternității divine); ea este «Mamă mijlocitoare» prin noi pe lângă Fiul ei iubitor (G. B., an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1071—1074).

SFINTUL MUCENIC ARHIDIACON ȘTEFAN
(27 decembrie)

Pr. P. F. Alexandru : Viața, faptele minunate și martirul Sfintului Arhidiacon Ștefan. Dacă Mîntuitorul este prima și suprema jertfă pentru mîntuirea lumii, Sfîntul Ștefan este prima jertfă a omenirii pentru Dumnezeu și, în același timp, un model de viață creștină care îndeamnă la curaj, la bărbăție, la jertfă (ca fapt auxiliar — mucenicia lui Constantin Brîncoveanu) (G. B., an. XIV (1955), nr. 12 (dec.), p. 718—721).

Prof. N. Chițescu : Viața, faptele minunate de credință și moartea martirică a Sfîntului Arhidiacon Ștefan (G. B., an. XV (1956), nr. 11 (nov.), p. 631—639).

Diac. Ștefan Gh. Milea : Alegerea celor șapte diaconi și simbolismul numărului șapte în Sfînta Scriptură. Instituirea diaconiei, ca primă treaptă din ierarhia bisericească, și menirea ei. Din viața, virtuțile, misiunea și predica Sfîntului Arhidiacon Ștefan. Moartea sa martirică, aflarea și păstrarea în mare cinste a sfîntelor sale moaște. Construirea unei biserici pe locul martirului în cinstea Sfîntului (G. B., an. XXIV (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 983—988).

Pr. Prof. Ioan Rămureanu : Alegerea și hirotonia celor șapte diaconi ai Bisericii creștine primare. Din viața și predica Sfîntului Arhidiacon Ștefan. Motivul și împrejurările morții sale mucenicești. Descoperirea moaștelor și purtarea lor în mare cinste. Despre bucuria trăirii în lumina cea neînserată a feții lui Dumnezeu (G. B., an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1003—1007).

II. — PASTORALE ȘI PREDICI LA DUMINICILE ȘI SĂRBĂTORILE DE
PESTE AN, DEPENDENTE DE DATA PRAZNUIRII SFINTELOR PAȘTI

A. — PERIODUL TRIODULUI
DUMINICA VAMEȘULUI ȘI A FARISEULUI

(Duminică a XXXIII-a după Rusalii : Ev. Lc. XVI, 10—14)

Pr. C. Moise : Mîntuitorul Iisus Hristos — model desăvîrșit de smerenie. Textul Evangheliei zilei și exegeza lui. Despre raportul de fundamentală opoziție dintre smerenie și mîndrie. Analizarea și caracterizarea lor (G. B., an. XI (1952), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 508—512).

Pr. C. M. Miron : Despre vremea Triodului — numele, durata și modul de desfășurare. Mijloacele de pregătire sufletească, indicate pentru această vreme (G. B., an. XIII (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 44—50).

Pr. P. F. Alexandru: Redarea cuprinsului Evangheliei zilei, pe scurt. Smerenia și mândria într-un raport de totală opoziție (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 1 (ian.), p. 30—34).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului Evangheliei (*Idem*, nr. 2 (febr.), p. 75).

Pr. Prof. D. Stăniloae: Reproducerea și explicarea pildei Vameșului și a Fariseului, din care se desprind cele două atitudini în opoziție certă: una întruchipind virtutea smereniei, cealaltă păcatul mândriei (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 35—39).

Pr. Prof. Ene Braniște: Amintirea pildei Vameșului și a Fariseului, și tema — despre mândrie și smerenie (*G. B.*, an. XVIII (1959), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 15—19).

Pr. I. Pîslaru: Exegeza pildei Vameșului și a Fariseului. Despre cunoașterea de sine (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 31—35).

Sfântul Andrei Criteanul (în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): Comentariul exegetic la pericopa evanghelică. Analizarea păcatului mândriei și a smereniei ca virtute (*Idem*, p. 35—40).

Pr. Conf. Al. Ciurea: În cadrul exegezei pericopei evanghelice se expune tema — despre rugăciune (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 28—31).

Pr. Olimp N. Căciulă: Despre mândrie și smerenie, temă desprinsă din pilda Vameșului și a Fariseului (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 38—43).

DUMINICA FIULUI RISIPITOR

(*Duminica a XXXIV-a după Rusalii*: Ev. Lc. XV, 11—32)

Vartolomeu Diaconul: Despre *dor*, în general, ca mișcare curat sufletească. Feliurile lui (obișnuit și de ducă): Analizarea faptei fiului risipitor în raport cu *dorul de ducă*, la plecarea lui de acasă, și cu *dorul obișnuit*, o dată cu «venirea în sine» și cu hotărârea lui de a se întoarce acasă (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 3—9).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului Evangheliei zilei (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 2 (febr.), p. 76).

Prof. N. Chițescu: Redarea și tâlcuirea parabolei fiului risipitor. Considerații și explicații despre păcat, conștiința ca cel mai aspru judecător al sufletului omenesc, căința și smerenia, iubirea de Dumnezeu și aproapele, bucuria în cer și pe pământ pentru mântuirea celui pierdut și evlavia formalistă. Mijloacele care ne stau la îndemână pentru îndreptare. Expunerea este întemeiată pe texte și exemple din Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 39—48).

Asist. Const. C. Pavel: Exegeza Evangheliei zilei. Starea de groaznică cădere și cumplită nenorocire la care ne duce viața petrecută în păcate. Cum putem ieși din ea și recăpăta bunătatea lui Dumnezeu (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 35—40).

DUMINICA INFRICOȘATEI JUDECĂȚII. LASAT SEC DE CARNE

(*Duminica a XXXV-a după Rusalii*: Ev. Mt. XXV, 31—46).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului pericopei evanghelice (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 2 (febr.), p. 76).

Pr. Prof. N. Ciudin: Motivul denumirii și al pomenirii Infricoșatei Judecății, de la sfârșitul veacurilor, în această duminică. Descrierea tabloului biblic, cu această universală judecată din urmă (cu texte din cîntările și lecturile Triodului). Superioritatea omului între celelalte creaturi pămîntești (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 48—50).

Pr. Prof. Mircea Chialda: Redarea cuprinsului pericopei evanghelice. Despre datoria creștinului de a se îngriji de mântuirea sufletului său (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 41—45).

Pr. Prof. Liviu Stan: Sfaturi și îndemnuri de ordin moral-social, bazate pe norme evanghelice (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 212—213).

Diac. Prof. N. Balca : Despre judecata particulară, viața viitoare și judecata de obște. Slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor — însemnătatea și valoarea ei pentru destinul nostru în fața supremului judecător (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 206—209).

Marin Pană : Redarea cuprinsului Evangheliei zilei. Datoria creștinului de a se îngriji de mîntuirea sufletului său, prin credință și fapte bune (iubirea aproape-lui) (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 212—215).

DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI. LĂSAT SEC DE BRINZA

(*Duminica a XXXVI-a după Rusalii* : Ev. Mt. VI, 14—21)

Pr. Prof. D. Stăniloae : Despre post. Motivul denumirii și al pomenirii Izgonirii lui Adam din Rai, în această duminică. Însemnătatea și necesitatea Postului Mare pentru viața spirituală a credincioșilor (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 134—139).

Pr. Il. Dionisie : Parafrazarea, în versuri, a textului Evangheliei zilei (*Idem*, p. 153).

Pr. Gh. Popescu-Aluniș : Analizarea exegetică a pericopei evanghelice, în trei părți distincte, fiecare reprezentînd o treaptă de îmbunătățire a vieții noastre sufletești și trupești — iertarea creștinească, adevăratul post și cîștigarea vieții veșnice, care este Hristos (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 3 (mart.), p. 205—207).

Prof. N. Chițescu : Rostul, necesitatea și însemnătatea Postului Mare pentru viața credincioșilor — cu temeuri în Sfînta Scriptură, Sfîntii Părinți și Scriitorii bisericești (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 45—53).

Pr. Prof. D. Stăniloae : Rostul, necesitatea și însemnătatea postului în viața noastră (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mar.—apr.), p. 215—218).

DUMINICA I-A DIN POST

(a *Ortodoxiei* : Ev. In. I, 43—51)

Pr. Orest Buzoianu : Motivul denumirii și al prăznuirii biruinței Ortodoxiei în această duminică. Cinstirea icoanelor la Sfîntii Părinți (Vasile cel Mare, Ioan Damaschin etc.). Punctul deosebitor dintre cele două Testamente ale Sfintei Scripturi, cu privire la interpretarea și cinstirea icoanelor. Însemnătatea și semnificația biruinței Ortodoxiei în privința cinstirii icoanelor (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 1 (ian.), p. 7—10).

Pr. Il. Dionisie : Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului Evangheliei zilei (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 150—151).

Pr. Prof. Gheorghe I. Moisescu : Istoricul prigoanei împotriva icoanelor începută cu Leon Isaurul și terminată, cu biruința cinstirii icoanelor, în vremea împărătesei Teodora. Consacrarea Duminicii Ortodoxiei. Sensul adînc al cuvîntului «Ortodoxie» și al comparării Postului Mare cu anotîmpul primăverii (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 3 (mart.), p. 207—210).

Pr. Grigore Constantin : Istoricul iconoclasmului, pe scurt. Temeiurile biblice și ale predaniei Sfîntilor Părinți privind cultul icoanelor (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 169—173).

Pr. Prof. Ioan G. Coman : Duminicile din Postul Mare — scară sau suișul postului pascal. Adevărata credință în Domnul, după credința-model a lui Natanail. Ce se înțelege prin Ortodoxie. Consacrarea Duminicii Ortodoxiei. Explicarea și motivarea cultului icoanelor, din punct de vedere ortodox (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 53—57).

DUMINICA A II-A DIN POST

(*Sfîntul Grigore Palama* : Ev. Mc. II, 1—12; In. X, 9—16)

Pr. Al. Petcu : Istorisește și comentează vindecarea paralticului din Capernaum, pomenind, totodată, și de alte vindecări similare săvîrșite de Mîntuitorul Iisus Hristos. Despre mărirea și puterea lui Dumnezeu. Capernaum, loc de importanță geografică, și rolul lui în viața și activitatea Mîntuitorului (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 9—14).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului Evangheliei zilei (G. B., an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 152).

Asist. Const. C. Pavel: Viața, învățătura și faptele de credință ale Sfântului Grigore Palama. Accentul cade pe contribuția Sfântului la explicarea luminii dumnezeiești sau a Harului (G. B., an. XVII (1958), nr. 3 (mart.), p. 211—215).

Pr. Const. Staicu: Deservirea vindecării minunate a slăbănogului din Capernaum. Despre slăbănogirea trupeză și sufletească — în ce constă, cauzele ei, gradul suferinței și mijloacele de vindecare (G. B., an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 173—175).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Vindecarea slăbănogului din Capernaum — descrierea și analizarea ei exegetică, din care se desprinde tema — despre dragostea și solidaritatea creștină și umană (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 214—217)

DUMINICA A III-A DIN POST

(a *Crucii*: Ev. Mc. VIII, 34—IX, 1)

Pr. Gh. Bejgu: Analizând exegetic cuvintele Mântuitorului de la Marcu VIII, 34 — explică ce se înțelege prin «Crucea Domnului», «lepădarea de sine» și prin «a purta Crucea» în sensul ei creștin, și nu de obiect de supliciu (G. B., an. XII (1953), nr. 1 (ian.), p. 10—13).

Pr. Alex. Petcu: Ce este Crucea lui Hristos pentru un creștin doritor de mîntuire; ce daruri izvorăsc din această Cruce și cum trebuie să se poarte și să cinstească creștinul semnul Sfintei Cruci (G. B., an. XIII (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.) p. 51—57).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazarea, în versuri, a cuprinsului Evangheliei zilei (G. B., an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 152—153).

Asist. Șt. Alexe: Rolul și importanța Sfintei Cruci în viața spirituală a credinciosului. Înfrînarea de la rele și a face rău, ca una din imperativele Sfintei Cruci (G. B., an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 234—236).

I. Vesa: Ce este Crucea Domnului și cum se explică cinstirea ei — cu temeiuri din Sfînta Scriptură, Sfîntii Părinți și Scriitorii bisericești (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 217—220).

Pr. Prof. Mircea Chialda: Importanța și semnificația deosebită pe care o are Sfînta Cruce pentru viața noastră creștinească, pentru strădaniile noastre în năzuința de a ajunge la viața de fericire și mîntuire veșnică — cu mărturii din Sfînta Scriptură (G. B., an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 224—228).

DUMINICA A IV-A DIN POST

(*Sfîntul Ioan Scărarul*: Ev. Mc. IX, 17—32 și Mt. IV, 25—V, 12)

Pr. Grigore Burlușanu: Despre rugăciune (G. B., an. XIII (1954), nr. 3 (mart.) p. 137—141).

Pr. Il. Dionisie: Parafrazează, în versuri, cuprinsul pericopei evanghelice a zilei (G. B., an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 153).

Pr. Prof. I. Rămureanu: Viața, faptele minunate și opera doctrinară a Sfîntului Ioan Scărarul. Cuprinsul general al lucrării sale *Scara paradisului*, și cu deosebire ce spune despre pocăință, păstrarea curății trupeză și sufletești, bucuria duhovnicească, bucuria lacrimilor și cele trei mari virtuți: credința, nădejdea și iubirea de Dumnezeu și de aproapele (G. B., an. XX (1961), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 213—218).

Pr. I. Vesa: Despre *Scara virtuților*, a Sfîntului Ioan Scărarul. Analizarea cuprinsului ei, pe scurt (G. B., an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 231—234).

Prof. Șt. Constantinescu: Analizează, în linii mari, opera Sfîntului Ioan Scărarul — *Scara paradisului* —, ca îndreptar și călăuză pe calea desăvîșirii vieții creștinești. Iar cu deosebire subliniază, treapta a 28-a, a *Scării*, consacrată rugăciunii (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 221—223).

MIERCURI SAPTAMINA A V-A DIN POST
(*Canonul Mare al Sfintului Andrei Criteanul*)

Pr. Conf. Al. I. Ciurea: Importanța și valoarea doctrinară a marelui Canon de pocăință și umilință, al Sfintului Andrei Criteanul, consacrat Postului Mare. Conținutul lui, în linii mari (G. B., an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.) p. 169—172).

DUMINICA A V-A DIN POST
(*Sfinta Maria Egipteanca*: Ev. Mc. X, 33—45 și Lc. VII, 36—50).

Pr. Toma P. Chiricuță: Face un bogat comentariu exegetic, întemeiat pe texte din Sfinta Scriptură, celor două părți sau probleme ale pericopei evanghelice a zilei (Iisus vestește patimile, moartea și învierea Sa, și cererea fiilor lui Zevedeu) subliniind la prima chestiune: distincția și deosebirea naturală a celor două firi ale Mântuitorului; rațiunea divină a ierarhiei bisericești și combaterea celor ce o tăgăduiesc și spiritul de servire, izvorit din dragoste și lăsat în Biserică de Domnul — iar din cea de-a doua problemă, ce este și cum trebuie făcută rugăciunea, și adevărul împărăției lui Dumnezeu (G. B., an. VIII (1949), nr. 3 (mart.), p. 79—88).

Pr. D. Roșculeț (parohia Dobroești): Axat pe cererea de întietate a fiilor lui Zevedeu, arată cum «în lumea creștină, autoritatea devine servire, iar puterea devotament; ele se câștigă numai prin merit, și nu se exercită în scop și folos personal, ci în interes și bine obțesc, nu se păstrează prin tradiție, ci prin muncă devotată și servire jertfelnică» (G. B., an. XI (1952) nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 16—17).

Asist. Const. C. Pavel: Din episodul cererii fiilor lui Zevedeu sânt, menționate cele trei condiții cerute de Mântuitorul nostru Iisus Hristos pentru obținerea întietății adevărate în creștinism: slujirea semenilor, să avem chemare de la Dumnezeu și să fim gata de suferință, de jertfire. Dintre acestea tema o formează slujirea semenilor în creștinism, documentată și explicată cu texte din Sfinta Scriptură (G. B., an. XVI (1957), nr. 3 (mart.), p. 139—143).

Pr. At. Preda: Cum trebuie înțeleasă și realizată perfecțiunea sau desăvârșirea morală, în vederea recuștigării asemănării cu Dumnezeu — temă analizată și documentată pe seama cererii de întietate a fiilor lui Zevedeu și a altor texte corespunzătoare din Sfinta Scriptură (G. B., an. XVIII (1959), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 197—200).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre dărnicie (faptă bună care ajută la dobândirea mîntuirii), oglindită în cea de-a doua pericopă evanghelică a zilei, citită în cinstea Sfintei Cuvioase Maria Egipteanca (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 229—233).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Din viața și faptele minunate ale Sfintei Maria Egipteanca, care i-au adus vrednicia sfințeniei, și învățăminte ce se desprind pentru viața duhovnicească a credincioșilor (G. B., an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 228—232).

DUMINICA A VI-A DIN POST
(a *Floriilor*: Ev. In. XII, 1—18).

Pr. I. Pîslaru (Biserica Iancu-Nou): Spicuind exegetic din cuprinsul Evangheliei zilei, dă expresie unor înțelesuri tainice ale sărbătorii și, cu deosebire, cel general ca manifestările și întâmplările zilei de Florii, cu toată diversitatea lor — «aduc la împlinire un mănunchi de profeții, care vor confirma pentru totdeauna, mesianitatea Domnului». Documentația biblică abundă (G. B., an. XI (1952), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 18—21).

Pr. Grigore B. Burlușanu: Intrarea triumfală a Mântuitorului Iisus Hristos motivată și explicată din punct de vedere moral-social: «Mulțimea merge după Mîntuitorul pentru că găsize în învățatură și în dragostea lui față de oameni, ridicarea demnității omenești pe treapta ei firească, pentru că El revărsase în sufletele oamenilor pacea lui Dumnezeu și-i învățase să trăiască în pace și în dragoste unii cu alții» (G. B., an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 108—112).

Pr. Titus Țifu: Istoriștește și explică intrarea triumfală a Mîntuitorului în Ierusalim (G. B., an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 178—180).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Din descrierea actului istoric al Intrării triumfale a Domnului în Ierusalim, desprinde și înfățișează cele două feluri de a-L primi pe Mîntuitorul care sînt în același timp și două feluri de a vieții: în iubire față de Dumnezeu și de aproapele sau în ură și dușmănie față de semenul tău (G. B., an. XX (1961), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 222—225).

Pr. Prof. Ioan Rămureanu: Redă împrejurările și faptele premergătoare și din timpul intrării triumfale a Domnului în Ierusalim în ambianță pitorească a naturii din Țara Sfîntă, după care expune tema recunoștinței (față de cine și cum trebuie să fie) — ca una din cele mai frumoase virtuți care înfrumusețează sufletul nostru (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 233—237).

Prof. N. Chițescu: înfățișează un paralelism, o comparație și o calificare între cele înfăptuite de Mîntuitorul la Intrarea triumfală în Ierusalim și patimile și moartea Sa pe Golgota — «după slava trecătoare a Ierusalimului a venit cea veșnică a patimilor și a morții Domnului» (G. B., an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 232—235).

JOIA MARE

(din Săptămîna Patimilor)

Pr. I. D. Petrescu: Reproducerea condacului I (în traducere românească) a smeritului Romanos, ce se cîntă în Joia Mare, și în care se redă întreita lepădare a Sfîntului Apostol Petru (G. B., an. XIII (1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 216—228).

Pr. Prof. Vl. Prelipcean: Jertfa Domnului nostru Iisus Hristos de la Ieslea smerită din Betleem și pînă la calvarul din Ierusalim, ca jertfă de răscum-părare și model de slujire, săvîrșite de bună voie și din iubire pentru întreaga lume, în suferință. Actul spălării picioarelor ucenicilor rămîne pentru totdeauna model și simbol în îndatorirea de a sluji din dragoste pe semenii noștri, ori de cîte ori este nevoie (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 391—394).

VINEREA MARE

(din Săptămîna Patimilor)

Diac. Prof. O. Bucevschi: Calificarea comportării Sfinților Apostoli și cea a Sfințelor Mironosițe din vremea Patimilor și a morții Domnului. Combaterea și demonstrarea, în chip veridic și scripturistic, că ipoteza așa-zisei «laștăți» din partea Sfinților Apostoli, din acea vreme, nu-și are temei, ci se bazează pe o interpretare superficială a unor texte evanghelice și pe ignorarea altora competente (cu exemplificări) (G. B., an. XVI (1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 229—233).

Pr. Iuliu Man: Din suferința pe cruce a Domnului, desprinde ideea în-doitei suferințe umane, trunesti și sufletești, cu descrierea, caracterizarea și moti-varea lor (G. B., an. XVII (1958), nr. 4 (apr.), p. 312—315).

Diac. Prof. Orest Bucevschi: Descrierea faptelor din timpul și după răs-tignirea Domnului, în cadrul unei exegeze biblice la cuvintele Mîntuitorului, rostite pe cruce, și la textul din Ioan XIV, 19. Numele și gradul de rudenie dintre tilharul pocăit și Iuda Iscarioteanul, după o «legendă pioasă»; caracterizarea lor (G. B., XVII (1958), nr. 5 (mai), p. 430—435)¹⁰.

Prof. N. Chițescu: Îndoita suferință, psiho-fizică, a Mîntuitorului, pe cruce. Caracterizarea celor doi tilhari, întemeiată pe relatarea evanghelică și descrierea lor de către unii Sfinți Părinți, scriitorii bisericești și predicatorii creștini. Numele lor și unele considerații despre tilharul pocăit, după tradiții pioase populare. Cele șapte cuvinte rostite de Mîntuitorul pe cruce. Despre rolul Sfintei Cruci în viața spirituală a credinciosului (*Idem*, p. 436—441)¹¹.

Pr. Grigore Constantin: Patimile și moartea pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos. Amănunte despre obiceiul vremii și al locului în ce privesc aplicarea și executarea pedepsei cu moartea pe cruce (G. B., an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 181—184).

10. Deși înregistrată la rubrica «Articole și studii», tema poate fi folosită, cu o ușoară adap-tare, și ca predică pentru Vinerea mare sau la una din zilele Sfințelor Paști.

11. *Idem*.

B. — **PERIODUL PENTICOSTARULUI**
 DUMINICA I-A. ÎNVIEREA DOMNULUI. SFINTELE PAȘTI
 (Ev. In. I, 1—17)

Pastorale¹².

Din anul 1948 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Lt. Justinian : Măreția, însemnătatea și, cu deosebire, semnificația Învierii Domnului (reprezintă creația omului nou, a omului păcii și al dragostei), documentată pe bază de texte din Sfinta Scriptură și pe exemple și realități din viața de fiecare zi. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (G. B., an. VII (1948), nr. 4 (apr.) p. 1—7).

Din anul 1949 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Despre marea bucurie a vieții. — Viața, cel mai de preț dar al omului. Ea nu crește și nu dă roade îmbelșugate, decît în ogorul bine îngrijit al păcii și al dragostei. Cum se oglindește acest adevăr în Sfinta Scriptură și combaterea dușmanilor vieții, libertății și ai păcii. Cuvinte sfaturi și îndemnuri părintești (G. B., an. VIII (1949), nr. 4 (apr.), p. 4—6).

Din anul 1950 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Scopul, însemnătatea și semnificația Învierii Domnului (temelia unei vieți noi, pline de iubire și pace). Temeiuri biblice ale dragostei și păcii între oameni și popoare, și de combatere a războiului. Condamnarea spiritelor războinice și a acelor care urzesc ură și războaie în vremea noastră. Sfaturi și îndemnuri părintești de bună conviețuire creștinească și cetățenească (G. B., an. IX (1950), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 3—6).

Din anul 1951 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Măreția și însemnătatea praznicului Învierii Domnului. Despre bucuria vieții, ca cel mai de preț dar dat de Dumnezeu omului. Prețuirea și apărarea ei în fața dușmanului, care este războiul, cu mijloacele care ne stau la îndemînă (exemplificări). Sfaturi și îndemnuri părintești de împlinire a îndatoririlor religioase și cetățenești (G. B., an. X (1951), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 3—6).

Din anul 1952 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Rostul și însemnătatea Învierii Domnului. Participarea întregii creaturi la înfrumusețarea praznicului (citind textual pe Sfințul Grigore Teologul). Necesitatea și foloasele binecuvîntate ale stării de pace, de o parte, și reversul acesteia — înlăturarea războiului, de altă parte. Cuvinte sfaturi și îndemnuri părintești (G. B., an. XI (1952), nr. 1—3 (ian.—mart), p. 5—9).

Din anul 1953 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian : Semnificația și importanța minunii Învierii Domnului. Conviețuirea oamenilor în bună înțelegere, dragoste și pace — ca un imperativ al vremurilor de totdeauna. Combaterea și condamnarea (cu texte din Sfinta Scriptură, cu datele științei adevărate și cu cele din practica vieții) a acelor false concepții despre superioritatea unor rase față de altele, despre motivarea războiului și a reducerii numărului de nașteri. Împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (G. B., an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 79—85).

Prea Sfințitul Episcop Antim : O scurtă istorisire a patimilor, morții și învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Tilcuirea sensului adînc al Învierii. Demascarea și condamnarea opiniilor false despre superioritatea unor rase față de altele.

12. Materialul omiletic, cuprins alit în *Pastoralele* Înaltilor Ierarhi ai Mitropoliei Ungrovlahiei, cit și în predicile consacrate praznicului, poate fi utilizat, la alegere, pentru una din cele trei zile ale Sfințelor Paști.

despre necesitatea războiului și despre limitarea nașterilor. Călăuzirea credincioșilor pe calea slujirii vieții și a păcii, pe calea îndepărtării tuturor rătăcirilor de la legile statornicie de Dumnezeu (*Idem*, p. 86—91).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Rostul și însemnătatea Învierii Domnului. Semnificația ei — iubirea de aproapele și pacea, ca imperative ale vieții, de totdeauna. Combaterea și condamnarea falselor opinii despre superioritatea unor rase față de altele, despre necesitatea războiului și a limitării de nașteri. Împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 92—97).

Din anul 1954 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian: Bucuria Învierii Domnului și motivele ei. Adâncirea dumnezeieștilor învățături ale Mîntuitorului despre iubirea aproapelui și despre pace. Explicarea lor se întemeiază pe texte din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți, precum și pe exemple din încercările și strădanile de bine ale vremurilor noastre. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 179—182).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Istoria tainei Învierii Domnului, pe scurt. Învierea morților ca urmare a Învierii Sale. Bucuria Învierii și motivele ei (după Sfînta Scriptură). Pomenirea, în treacăt, a dovezilor Învierii. Motivarea și argumentarea (din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți) a caracterului pacificator al praznicului Învierii (*Idem*, p. 183—188).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: În ce constă însemnătatea Învierii Domnului. Semnificația ei — reînnoirea firii omenești (cu o documentație din Sfînta Scriptură). Sfaturi și îndemnuri părintești pentru împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 189—192).

Din anul 1955 :

Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian: Însemnătatea și semnificația Învierii Domnului. Arătările Domnului, după Învierea Sa din morți, ca dovezi veridice și convingătoare ale minunii Învierii, pentru propovăduirea Sfinților Apostoli și pentru tăria credinței noastre. «Duhul creștinismului adevărat și autentic» se oglindește în împlinirea înalților porunci evanghelice ale dragostei, slujirii aproapelui, și păcii. Acțiunile Bisericii noastre alături de celelalte Biserici, pentru propovăduirea, promovarea și menținerea păcii. Căvenite sfaturi și îndemnuri părintești. (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 131—135).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Istorisirea patimilor, morții și îngropării Domnului. Importanța și înțelesul adînc al jertfei Mîntuitorului. Participarea credincioșilor la această jertfă și împărtășirea lor din slăvita și luminata bucurie a Învierii Sale din morți. Condamnarea războiului și a pregătirilor de război și recomandarea acțiunilor și eforturilor pentru apărarea păcii (*Idem*, p. 136—139).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Lămurește unele înțelesuri adînci ale Învierii și învățăturilor ce se desprind, ca îndreptar pentru viața și faptele credincioșilor (*Idem*, p. 140—144).

Din anul 1956 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Se istorisește și se tilcuiește actul jertfei și cel al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Semnificația poruncii evanghelice despre iubirea aproapelui cu o analiză judicioasă a concepțiilor și a acțiunilor din viața internațională, în această direcție. Sfaturi și îndemnuri părintești adecuate (*G. B.*, an. XV (1956), nr. 5 (mai) p. 215—219).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Evocarea patimilor, morții și Învierii Domnului cu însemnătatea și semnificația lor. Rolul și cinstirea Bisericii Mîntuitorului Hristos și a slujitorilor săi. Consecințele nefaste ce le aduc în Biserica creștină cazurile de erezie și de schismă. Împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 220—224).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Analizarea adevărurilor de credință desprinse din minunea Învierii Domnului — adevărarea dumnezeirii Mîntuitorului și semnul puterii lui mîntuitoare; participarea firii personale la taina Învierii prin

suflet, care este nemuritor. Respectarea și împlinirea comandamentelor vieții: pacea, adevărul și dreptatea. Sfaturi și îndemnuri părintești adecuate (*Idem*, p. 225—228).

Din anul 1957 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Rostul și însemnătatea Învierii Domnului pentru creștini. Ce este și cum se dobîndește împărăția lui Dumnezeu. Sfaturi și îndemnuri părintești la practicarea iubirii creștine și a celorlalte porunci evanghelice (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 203—208).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Motivarea întrupării, patimilor, morții și Învierii Domnului. Însemnătatea covârșitoare a minunii Învierii Mîntuitorului pentru viața sufletească a creștinilor. Îndemnul părintesc de urmare a rînduieilor bisericesti către creștini (*Idem*, p. 209—213).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Învățătura Bisericii noastre despre viață și moarte — întemeiată pe actul minunat al Învierii Domnului. Sărbătoarea Învierii — praznic al păcii (*Idem*, p. 214—216).

Din anul 1958 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian. Motivele marei bucurii lăuntrice la sărbătoarea Sfințelor Paști. Redarea întregului proces al răscurpărării din păcat al neamului omenesc, prin patimile și moartea Fiului Omului (după mărturiile nouotestamentare). Menționarea, motivarea și explicarea arătărilor Domnului, după Înviere. Temeiurile biblice ale păcii și recomandării ei. Condamnarea războiului și a pricinuitoarelor lui. Cuvente sfaturi și îndemnuri părintești (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 4 (apr.), p. 299—303).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Mîntuitorul Iisus Hristos — împlinitorul planului divin al răscurpărării noastre din robia păcatului, prin jertfa Sa singeroasă de pe cruce. Măreția, rostul, însemnătatea și taina Învierii Domnului, din morți. Împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești (*Idem*, p. 304—307).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Însemnătatea și rostul Învierii Domnului în iconomia divină. Ce este și cum se dobîndește viața veșnică. Sfaturi și îndemnuri părintești pentru o viață cu adevărat creștinească și, în același timp, loial cetățenească (*Idem*, p. 308—311).

Din anul 1960 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Ziua Învierii — zi strălucitoare și aducătoare de bucurie și veselie duhovnicească. Arătările Domnului, după Înviere, și alte mărturii doveditoare despre realitatea acestei slăvite minuni. Trăirea credincioșilor, potrivit învățaturii și vieții Mîntuitorului. Pacea, ca un imperativ al vremurilor noastre. Îndemnuri părintești în acest sens (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 153—157).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Patimile și moartea Domnului nostru Iisus Hristos — evenimente de adîncă răscolire sufletească pentru credincioși. Istoria venirii la mormînt a Mironosițelor și a celor găsite și vestite aici. Arătările Domnului după Înviere, îi întăresc pe Sfinții Apostoli în lucrarea lor. Semnificația Învierii. Promovarea și apărarea păcii, alături de celelalte îndatoriri cetățenești (*Idem*, p. 158—161).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Sensurile dogmatice și moral-sociale ale Învierii Domnului, care dau conținut credinței noastre, imbold și sens acțiunilor noastre din această viață (*Idem*, p. 162—165).

Din anul 1961 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Însemnătatea și chintesența Învierii Domnului. Îndatoririle credincioșilor pentru dobîndirea vieții veșnice. Din arătările, învățăturile și dispozițiile Domnului după Înviere. Sfaturi și îndemnuri părintești legate de praznic (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 3—4. (mart.—apr.), p. 189—194).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Patimile, prohodul și Învierea Domnului din morți — prilej de meditație sufletească. Înțelesurile adînci ale minunii Învierii și învățăturile ce se desprind, ca îndreptar al vieții și faptelor noastre (*Idem*, p. 195—199).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Însemnătatea praznicului. Roadele binecuvîntate revărsate de Dumnezeu prin jertfa pe cruce și învierea Domnului din morți. Sfaturi și îndemnuri, părințești menite să servească vieții credincioșilor (*Idem*, p. 200—204).

Din anul 1962 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Rostul și însemnătatea praznicului. Despre dragoste, unire și pace — drept căi «prin care pătrund, în cugete și în inimi, lumina și bucuria Învierii». Cuvenite sfaturi și îndemnuri părințești (*G. B.*, an. XXI (1962), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 205—210).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Descrierea morții, îngropării și Învierii Domnului. Adevărarea minunii Învierii de femeile mironosițe, Sfinții Apostoli și de toți ceilalți martori pomeniți de Sfînta Scriptură a Noului Testament. Împlinirea îndatoririlor creștinești și cetățenești (*Idem*, p. 211—217).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Mărturisirea adevărului Învierii prin credință și înțelegerea lui prin simțul tainic al sufletului. Scopul și însemnătatea actului Învierii. Legătura tainică dintre Învierea Domnului și Sfînta Euharistie. Învierea Domnului — praznic de bucurie și de pace. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părințești (*Idem*, p. 218—223).

Din anul 1963 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Patimile, moartea și Învierea Domnului din morți. Însemnătatea minunii Învierii. Arătările Mîntuitorului după Înviere — ca dovezi veridice ale acestei slăvite minuni. Îndemnuri la împlinirea poruncilor iubirii și a păcii (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 209—215).

Prea Sfințitul Antim: Descrierea patimilor, morții și, mai ales, a Învierii Domnului. Arătările Domnului, după Înviere, ce dovedesc veridicitatea acestei slăvite minuni. Se explică cum minunea Învierii, în sine, n-a avut martor nici un ochi omenesc. Importanța și necesitatea imperioasă a păcii în lume. Sfaturi părințești în această direcție (*Idem*, p. 216—221).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Patimile, moartea și Învierea Domnului — ca o împlinire a profeției psalmistului David (Ps. II, 2—3). Paza mormîntului și arătările Mîntuitorului, după Înviere, ca dovezi sigure ce demonstrează realitatea Învierii Domnului și facilitează răspîndirea creștinismului. Însemnătatea praznicului. Împlinirea și întărirea păcii în lume, ca unul din înțelesurile tainice ale slăvitei Învierii. Cuvenite îndemnuri părințești (*Idem*, p. 222—227).

Din anul 1964 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: O dată cu bucuria praznicului sînt subliniate și dumnezeieștile învățături despre iubire și pace. Expunerea se întemeiază pe texte din Sfînta Scriptură și pe analiza a trei din arătările Domnului după Înviere (către femeile mironosițe, în preajma mormîntului; către ucenicii care mergeau în Galilea și cea din seara zilei Învierii). Împlinirea îndatoririlor creștinești și cetățenești (*G. B.*, an. XXIII (1964), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 397—401).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Dovezile veridice ale Învierii Domnului din morți. Împlinirea mesajului divin pentru pace și bună înțelegere între oameni și popoare și a altor îndatoriri moral-sociale (*Idem*, p. 402—408).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Rostul și însemnătatea jertfei pe Cruce și a Învierii Domnului, pentru creștini. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părințești. (*Idem*, p. 409—413).

Din anul 1965 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Imprejurările în care s-a săvîrșit minunea Învierii Domnului din morți. Mesajul unității neamului omenesc și al dreptului său la viață și pace, în concordanță cu lucrarea mîntuitoare a Domnului. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părințești (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 197—202).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Descrierea și explicarea faptelor dinaintea, din timpul și după Învierea Domnului din morți. Argumentarea mesajului dumne-

zeiesc al unității neamului omenesc și al păcii între popoare. Sfaturi părintești în această direcție (*Idem*, p. 203—208).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Unitatea și împreună lucrarea lui Dumnezeu cu oamenii — demonstrată în cadrul explicării minunii Învierii Domnului și a arătărilor Sale după Înviere. Împlinirea îndatoririlor creștinești și cetățenești (*Idem*, p. 209—214).

Din anul 1966 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Demonstrarea adevărului soteriologic al Învierii din morți a Domnului, și, implicit, al învierii obștești a morților — ambele desprinse din două cîntări liturgice ale praznicului. Analizarea aspectelor antropologice ale trăirii creștine (cel intercreștin al trăirii credincioșilor și cel interuman al trăirii credincioșilor de toate confesiunile), prilejuită de sărbătorirea Învierii Domnului, la aceeași dată, în acel an, de toate confesiunile. Sfaturi și îndemnuri părintești folositoare vieții creștinului (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 185—189).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Istorisirea patimilor, morții îngropării și Învierii Domnului (după Sfinta Scriptură și cărțile de cult). Tilcuirea minunii Învierii, după aceleași izvoare. Cvenite sfaturi și îndemnuri părintești pentru o adevărată viață creștinească și loial cetățenească (*Idem*, p. 190—196).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Explicarea înțelesurilor adînci ale tainei învierii Domnului din morți. Despre împlinirea îndatoririlor religioase și cetățenești ale credincioșilor (*Idem*, p. 197—201).

Din anul 1967 :

Prea Fericitul Patriarh Justinian: Măreția, însemnătatea și semnificația praznicului Învierii Domnului. Învățătura ortodoxă despre Biserică, pe scurt. Sfaturi și îndemnuri părintești la împlinirea poruncilor dumnezeiești ale iubirii și păcii pe pămînt (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 189—195).

Prea Sfințitul Episcop Antim: Descrierea patimilor, morții și îngropării Domnului (după cărțile de cult). De asemenea, săvîrșirea minunii Învierii și arătările doveditoare ale Domnului, după Înviere (după Sfintele Evanghelii și Faptele Apostolilor). Însemnătatea și foloasele binecuvîntate ale Învierii. Cvenite sfaturi și îndemnuri părintești (*Idem*, p. 196—201).

Prea Sfințitul Episcop Chesarie: Măreția și însemnătatea praznicului. Privilegiile mîntuitoare, ale Jertfei și Învierii Domnului, pe care prorocii și dreptii lui Dumnezeu doar le-a nădăjduit, iar creștinii le moștenesc. Despre dragostea creștină lucrătoare dusă pînă la jertfirea vieții pentru împlinirea binelui obștesc. Sfaturi și îndemnuri părintești adecvate (*Idem*, p. 202—207).

Predici :

Pr. Dumitru Cristescu: Învierea este un izvor al prefacerii duhovnicești, al reînnoirii firii noastre celei dinlăuntru, care poate să statornicească biruința noastră în lumea gîndurilor și să primească neîncetat puterea noastră de acțiune în domeniul faptelor bune (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 4 (apr.), p. 8—10).

A același: Măreția, însemnătatea și menirea praznicului Învierii Domnului (*G. B.*, an. VIII (1949), nr. 4 (apr.), p. 7—9).

Prof. N. Chițescu: Căile de însușire și de participare a credincioșilor la minunea Învierii, prin actualizarea ei în Biserică — viața sacramentală a Bisericii precum și viața liturgică sau cultică a ei (argumentarea lor). Creștinismul, religia faptei și a exemplului, caracteristică ce o deosebește de celelalte religii (cu exemplificări). Caracterul eminent practic, de trăire creștină, al Ortodoxiei (*Idem*, p. 10—15).

Pr. Gh. Giurcanu: De unde vine și de cînd datează obiceiul înroșirii ouălelor de Sf. Paști (cele două istorioare creștine). Cum se explică el (*Idem*, p. 42—44).

Pr. Dr. Vasile Gregorian: Arătările Domnului, după Înviere, ca mărturie sigure despre veridicitatea minunii, și de combatere a falsei ipoteze a furării trupului inert al Domnului, precum și temeiul prediciei și al lucrării Sfinților Apostoli.

Despre nepriceperea în credință, — temă desprinsă din istorisirea arătărilor Mîntuitorului, după Înviere, ucenicilor Luca și Cleopa, pe drumul spre Emaus (*G. B.*, an. X (1951), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 7—9).

Pr. I. Mărgineașu: Praznicul Învierii, prilej de reinnoire a vieții noastre sufletești și de împlinire a poruncilor dumnezeiești — a iubirii aproapelui, prin milostenie, și a păcii, prin promovarea și apărarea ei (*G. B.*, an. XI (1952), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 21—22).

Pr. Dr. Orest Buzoianu: Importanța Învierii Domnului, pentru credința și viața noastră. Propovăduirea Învierii Domnului ca și a întregii Sale operi mîntuitoare se face pe seama încredințării ce-au dat-o martorii oculari și ceilalți mărturisitori prin cuvîntul și viața lor (mucenici, mărturisitori, sfinți etc.). Arătările Domnului, după Înviere. Reinnoirea poruncii pentru pace de către Mîntuitorul, după Înviere, prin cuvintele «Pace vouă», adresate ucenicilor în repetate rînduri. Înțelesul acestor cuvinte și necesitatea statornicirii păcii în familie, societate și în lumea întreagă (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 112—117).

Prof. Teodor M. Popescu: În ce constă însemnătatea minunii Învierii Domnului din morți, pentru creștini (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 149—154).

Diac. Gh. Papuc: Împrejurările în care s-a săvîrșit Învierea Domnului din morți. Martorii și celelalte dovezi veridice ale ei (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 225—229).

Sf. Epifanie, episcopul Ciprului (în trad. rom. de Protos. Ioasaf Popa): Măreția și însemnătatea praznicului Învierii Domnului. Despre împlinirea poruncii dumnezeiești, a iubirii aproapelui. Rugăciunea comună și foloasele ei (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 4 (apr.), p. 327—330).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Istorisirea Învierii Domnului din morți, în cadrul căreia sînt expuse, explicate și combătute toate falsele ipoteze create pe seama ei. Însemnătatea Învierii pentru creștini (*Idem*, p. 331—334)¹³.

Pr. Prof. Nicolae C. Buzescu: Printr-o analiză exegetică a slujbei și a Canonului Învierii, din noaptea Sfințelor Paști, se demonstrează cum bucuria Învierii din morți a Domnului privește și cuprinde întreg neamul omenesc, căci ea exprimă biruința vieții asupra morții (*Idem*, nr. 5 (mai), p. 424—429)¹⁴.

George Șerban (student teolog): Evocarea, în versuri, a imperativelor dragostei, libertății și al păcii în lume. Rostul minunii Învierii Domnului (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 228).

Pr. Gh. Soare: Mînunea Învierii Domnului din morți și importanța ei pentru credința și viața noastră. Izvorul și modul în care a vorbit Sfîntul Apostol Pavel despre Hristos cel înviat. Împlinirea profețiilor mesianice despre Învierea Domnului. Necesitatea și rostul Învierii pentru creștini (*G. B.*, an. XXIII (1964), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 423—426).

Pr. Dinu Provian: Ce reprezintă pentru creștini Învierea Domnului. Confirmarea și mărturisirea minunii Învierii din morți a Mîntuitorului, de către ucenicii Săi și de alți martori oculari (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 240—243).

Pr. Al. N. Constantinescu: Analizarea exegetică a profețiilor enunțate și explicate de Mîntuitorul, privind moartea și învierea Sa, în convorbirea cu ucenicii Săi, Luca și Cleopa, pe drumul spre Emaus (*Idem*, p. 244—248)¹⁵.

Prof. Dumitru Radu: Arătările Mîntuitorului, după Învierea Sa din morți, cu deosebire cea către Luca și Cleopa, pe drumul spre Emaus. Dezvoltarea tenei. Hristos cel înviat este mereu însoțitorul și povățuitorul nostru, — desprinsă din cuvintele de recunoaștere a Mîntuitorului, de către cei doi ucenici (*Lc. XXIV, 32*) (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 413—416).

13. Inserată la rubrica «Articole și Studii», lema *Temeiurile Învierii*, poate fi foarte bine folosită și ca predică la una din cele trei zile ale Sfințelor Paști.

14. *Idem* 15. *Idem*.

Pr. Sabin Verzan: Împrejurări, atitudini, fapte și lucrări în care și prin care Învierea Domnului din morți, devine suprema probă a esenței dumnezeiești a învățăturilor creștine precum și factorul principal care regrupează pe ucenici pentru împlinirea slujirii lor apostolice și care îi consacră ca martori ai Învierii Domnului (*Idem*, p. 417—420).

IZVORUL TAMADUIRII

(Vineri din Săptămîna luminată)

Pr. C. Moise: Istorisirea descoperirii minunate a izvorului tămăduitor, de către piosul Leon, împăratul de mai tirziu (sec. V). Biserica «Izvorul tămăduirii», construită la locul descoperirii — ca centru de manifestare a puterii și milostivirii Maicii Domnului față de toți suferinzii și îndurerații care au nevoie de sprijinul și ajutorul său. Motivul consacării acestei zile pentru sărbătorirea minunatului eveniment. Slujba sfeștaniei, ca o repetare și continuare, într-o formă mai simplă, a «Izvorului Tămăduirii». Necesitatea și timpul ei de săvîrșire (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 117—124).

DUMINICA A II-A DUPA SFINTELE PAȘTI

(a Tomii: Ev. In. XX, 19—31)

Pr. Grigorie Cristescu: Exegeza dezvoltată a pericopei evanghelice a zilei, cu accent pe starea sufletească zdruncinată și de dezolare a Sfîntului Toma, în perioada de la răstîgnire și pînă la arătarea Domnului, după Înviere, de față fiind și el. Se precizează că Toma nu s-a încrezut în cuvintele celorlalți ucenici, iar nu în Învierea Domnului, ca atare (*G. B.*, an. XI (1952), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 22—26).

Pr. P. F. Alexandru: Analiza exegetică a dramei sufletești temporale, a Sfîntului Apostol Toma, cu precizarea că la acest Apostol era nu necredință sau îndoială cu privire la minunea Învierii Domnului, din morți, ci «teama omului care de fericire, de bucurie fiind prins și plin, are impresia, gîndind la raritatea și măreția momentului sau faptului pe care-l trăiește sau de care aude, că trăiește într-o lume de vis». Sfîntul Apostol Toma rămîne pentru totdeauna cea mai puternică probă de întărire și încredințare în Învierea Domnului (*G. B.*, an. XVI (1967), nr. 3 (mart.) p. 144—147).

DUMINICA A III-A DUPA SFINTELE PAȘTI

(a Mironosițelor: Ev. Mc. XV, 43 — XVI, 8)

Pr. Gh. Butnariu: Din viața (înainte și după încreștinare) și întreita menire a Sfințelor Mironosițe, în preajma Mîntuitorului și a Sfinților Apostoli (*G. B.*, an. XI (1952), nr. 4 (apr.), p. 109—112).

Pr. Gh. Bălășanu: Cine sînt Sfintele Mironosițe. Numărul și numele lor. Motivul trăirii lor în preajma Mîntuitorului și a Sfinților Apostoli și despre întreita lor menire (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 124—127).

Prof. N. Chișescu: Arătarea Domnului, după Înviere, către femeile mironosițe (cu explicare). Numele și numărul mare al Sfințelor Mironosițe (cu exemple). Întîietatea Sfintei Maria Magdalena față de celelalte femei mironosițe, consacrată în Sfînta Evanghelie și Sfînta Tradiție. Considerații privind viața, credința și menirea Sfințelor Mironosițe (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 4 (apr.), p. 315—320).

Pr. Stelian Zicărescu: Mergerea femeilor mironosițe la mormînt. Numele și caracterizarea celor șapte femei mironosițe, pomenite în Sfînta Evanghelie. Celelalte mironosițe, ce slătuiesc «ceata femeilor» sau «adunarea mironosițelor» (pomenirea lor) (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 357—362).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Ce sînt femeile mironosițe și motivul trăirii lor în preajma Mîntuitorului. Numele lor și ce se știe din viața și faptele lor, după Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 413—417).

DUMINICA A IV-A DUPĂ SFINTELE PAȘTI

(a *Slăbănogului*: Ev. In. V, 1—15)

Pr. Dr. Olimp. N. Căciulă: Vindecarea minunată a slăbănogului la marginea lacului Vitezda și explicarea învățăturilor ce se desprind din răbdarea paralticului în suferință și nădejdea lui, totuși în vindecare, precum și din motivarea suferinței lui (G. B., an. XI (1952), nr. 4 (apr.), p. 113—116).

Diac. Ștefan Gh. Milea: Cum și în ce condiții s-a săvârșit vindecarea slăbănogului din Vitezda. El este simbolul slăbiciunii creștinului păcătos și totodată ghidul de conducere la izvorul puterii, ce dă vindecare și tărie sufletului și trupului său (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 380—384).

Pr. I. Vesa: Analizarea exegetică a Evangheliei zilei și demonstrarea, că, de ceie mai multe ori, boala trupezască este o pedeapsă bine meritată a vieții noastre în păcat (G. B., an. XXVI (1967), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 424—427).

DUMINICA A V-A DUPĂ SFINTELE PAȘTI

(a *Samarinencii*: Ev. In. IV, 5—42)

Pr. I. Mărgineanu: Cum trebuie înțeleasă expresia Mîntuitorului «apa cea vie». Convorbirea Domnului cu femeia samarineancă ca punct de plecare și motiv de combatere și condamnare a separatismului și rigorismului religios (G. B., an. XI (1952), nr. 4 (apr.), p. 112—113).

Pr. B. I. Gheorghe: Comentariu exegetic la cele mai importante părți ale pericopei evanghelice, din care se subliniază «universalismul creștinismului aducător de frăție, de pace, și de bună înțelegere între oameni și între popoare» și superioritatea concepției creștine despre egalitatea femeii cu bărbatul — probleme de mare actualitate și în zilele noastre (G. B., an. XII (1953), nr. 4 (apr.), p. 201—204).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu, și adevărata închinare «în duh și în adevăr» ce se cuvine Lui, după cuvintele Domnului de la Ioan IV, 24 (G. B., an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 154—160).

Pr. David Popescu: Analiza exegetică a pericopei evanghelice din care sînt desprinse treptele înălțimii spirituale pe care se urcă samarineanca în convorbirea ei cu Mîntuitorul; de asemenea, universalismul creștin; libertatea și independența popoarelor; dreptul la viață, cultură și progres, fără deosebire; egalitatea femeii cu bărbatul. Se menționează și numele acelei femei — Fotini (G. B., an. XVIII (1959), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 383—387).

Pr. Iordache Pascu: Ce se înțelege prin închinarea «în Duh și în adevăr» și cum se realizează ea (cu temeuri și exemple din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți) (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 363—366).

Pr. Prof. D. Stăniloae: Unde, cînd și cum trebuie să aducem noi închinare lui Dumnezeu — potrivit cuvintelor Mîntuitorului de la Ioan IV, 24 (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 377—380).

DUMINICA A VI-A DUPĂ SFINTELE PAȘTI

(a *Orbului*: Ev. In. IX, 1—38).

Pr. I. Pișlaru: Exegeza textului evanghelic, pînă la spălarea orbului în apa Siloamului și adevărurile de credință ce se desprind — intervenția Creatorului în lume; lacul Siloamului prefigurează botezul și Biserica creștină în general; spălarea orbului și sălășluirea luminii în ochii lui, prefigurează botezul creștin, în special; Harul anticipează credința (la botezul pruncilor etc.), iar credința anticipează fapta. Sfintele Taine — mijloace de luminare și susținere prin Har (G. B., an. XI (1952), nr. 4 (apr.), p. 116—119).

Pr. Mihail Avramescu: Ce se înțelege prin a umbla întru lumină sau întru Hristos, care este Lumina lumii, și cum se realizează ea prin dragostea creștină lucrătoare, din care nu lipsește milostenia, buna înțelegere și pacea între oameni (cu o documentație din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți) (G. B., an. XII (1953), nr. 4 (apr.), p. 204—207).

Pr. Gane M. Teodor: Se înfățișează și se preamărește lumina sfințitoare a lucrării Mântuitorului în lume, desprinsă din cuvintele de la Ioan IX, 4—5 (G. B., an. XIV (1955), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 261—265).

Pr. Conf. Al. I. Ciurea: Considerații privind persoana și lucrarea mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, potrivit textului de la Ioan IX, 4 (G. B., an. XV (1956), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 287—292).

Pr. At. Negoită: Despre suferință. Explicarea ei în raport cu învățămintele ce decurg din vindecarea orbului din naștere — cele două cauze ale suferinței omenești: păcatul sau rătăcirea și încercarea credinței (G. B., an. XVIII (1959), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 388—391).

Pr. George Teodorescu: Vindecarea orbului din naștere. Greutatea păcatului cauza orbirii ochilor trupești și a celor sufletești (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 369—371).

Prof. N. Chițescu: Căile de lumină deschise de Mântuitorul Iisus Hristos în lume — temă desprinsă din descrierea faptelor relatate de Apostolul și Evanghelia zilei (G. B., an. XXIV (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 780—782).

Pr. Prof. Nicolae Buzescu: Despre puterea sau focul credinței (cu exemplificări și documentație din Sfinta Scriptură și Sfinta Tradiție), — temă desprinsă din dialogul Mântuitorului cu orbul din Evanghelia (G. B., an. XXVI (1967), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 427—429).

INALȚAREA DOMNULUI

(la patruzeci de zile după Sfintele Paști)

Pr. Dr. Gheorghe I. Soare: Înțelesul tainic al praznicului și rostul mântuitor al învățăturilor ce se desprind din minunea Înălțării Domnului la cer, — frumusețea bunurilor cerești, necesitatea lor pentru fericirea desăvârșită a sufletului nostru și cum se pot dobîndi ele (cu argumente din Sfinta Scriptură) (G. B., an. IX (1950), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 36—41).

Pr. Grigore Burlușanu: Împrejurările în care s-a înălțat la cer Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Dezlegarea problemelor: întruparea Fiului lui Dumnezeu, ca mijloc preferat de Dumnezeu între alte posibilități pentru mîntuirea lumii; cum putem dovedi, moștenirea și continuarea învățaturii și a exemplului vieții Domnului; cum va fi venirea cea de-a doua a Mîntuitorului (G. B., an. XIII (1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 204—208).

Pr. Prof. I. Rămureanu: Cînd și cum s-a săvîrșit minunea Înălțării Domnului la cer. Însemnătatea, rostul și semnificația ei în viața creștină (G. B., an. XVI (1957), nr. 5—6 (iun.—iul.), p. 353—357).

Sf. Atanasie cel Mare (în trad. rom. de Ierom. Apostolos Dimelis, magistrand în teologie): Motivul și scopul Învierii și Înălțării Domnului la cer. Retrospectivă, de ansamblu asupra evenimentelor biblice, de la creație și pînă la Înălțarea Domnului la cer, cu accent deosebit pe minune și preînchipuirea lor, ca mijloc de pregătire și înțelegere prealabilă. Descrierea momentului Înălțării la cer a Domnului și cel imediat după înălțare, privind pe ucenicii Săi (G. B., an. XVII (1958), nr. 5 (mai), p. 420—423).

Pr. Victor N. Popescu: Motivele pentru care s-au bucurat Sfinții Apostoli de Înălțarea Domnului la cer (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 371—374).

Pr. Olimp N. Căciulă: Despre petrecerea Domnului cu ucenicii Săi, de la Înviere pînă la Înălțarea Sa la cer. Descrierea Înălțării la cer. Starea sulească a Sfinților Apostoli, în vremea săvîrșirii acestei minuni (G. B., an. XXIV (1965), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 418—420).

Prot. Dr. Simion Radu: Despre manifestarea naturii omenești a Mîntuitorului, de la Înviere pînă la Înălțare. Scopul și însemnătatea Înălțării Domnului la cer pentru întreaga fire (Idem, p. 421—424).

Pr. Prof. I. Rămureanu: Istorisirea Înălțării la cer a Domnului. Însemnătatea și semnificația ei pentru credincioși (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 387—391)

DUMINICA A VII-A DUPA SFINTELE PAȘTI

(a Sfinților Părinți de la Sinodul I Ecumenic : Ev. În. XVII, 1—13)

Pr. M. Avramescu : Porunca dragostei de Dumnezeu și aproapele la baza imperativului unității cugetului și a lucrării la creștini, după modelul unității de ființă și voință a Dumnezeirii cea în trei Ipostase (după înțelesul adînc al cuvintelor de la Ioan XVII, 11) (*G. B.*, XI 1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 187—189.

(Autorul nesemnat) : Despre unitate și frățietate, ca obiective ale lucrării misionare a Bisericii (*G. B.*, an. XIII 1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 208—209.

Prof. N. Chițescu : Analizarea a trei învățături, promulgate de cei 318 Sfinți Părinți, de la Niceia — necesitatea mărturisirii credinței ; Biserica, deținătoare și propovăduitoare a adevărului ; sfințenia, condiție primordială pentru mărturisirea credinței (*G. B.*, an. XVI 1957), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 374—384.

Pr. Octavian I. Popescu : Biruința Sfinților Părinți întruniți la Sinodul I Ecumenic (325), în stabilirea adevăratei credințe în Dumnezeu. Despre cunoașterea lui Dumnezeu cu arătarea și explicarea temeiurilor biblice și raționale folosite de Sfinții Părinți și de toți creștinii de bunăcredință, pentru dovedirea dumnezeirii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos (*G. B.*, an. XIX 1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 375—379).

SIMBATA MOȘILOR

(la 49 zile după Sfintele Paști)

Pr. Radu Pascu : Ce reprezintă simbata moșilor. Scopul, necesitatea și în ce constă ea (*G. B.*, an. XII 1953), nr. 4 (apr.), p. 207—209).

DUMINICA A VIII-A DUPA SFINTELE PAȘTI

(Rusaliele. Pogorirea Sfintului Duh. Cincizecimea :

Ev. În. VII, 37—53 ; VIII, 12)

Pr. Olimp N. Căciulă : Despre necesitatea harului Sfintului Duh pentru cunoașterea adevărilor divine, oglindită în puterea de înțelegere și recunoaștere a dumnezeirii Mîntuitorului și a împlinirii profeției Sale despre Sfîntul Duh, de către Sfinții Apostoli, o dată cu pogorîrea Sfintului Duh asupra lor în chip de limbi de foc (*G. B.*, an. XI 1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 189—195).

Pr. Prof. Vladimir Prelicean : Istorisirea pogoririi Sfintului Duh și roadele ei (inaugurarea solemnă a Bisericii creștine ; transformarea sufletească a ucenicilor ; botezarea celor trei mii de suflete ; conviețuirea frățească a primilor creștini, care va pregăti și determina desființarea deosebirilor sociale (*G. B.*, an. XII 1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 127—131).

Protos. Emilian Birdeaș : Istorisirea, însemnătatea și roadele minunii Rusaliilor (*G. B.*, an. XVI 1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 233—235).

Pr. I. Rămureanu : Măreția și însemnătatea praznicului. Descrierea pogoririi Sfintului Duh și efectul produs asupra ucenicilor Mîntuitorului. Puterea sfințitoare a Sfintului Duh și lucrarea ei în lume, neîntreruptă, de la Cincizecimea creștină (*G. B.*, an. XVII 1958), nr. 5 (mai), p. 403—407).

Pr. Gh. Paschia : Însemnătatea și superioritatea acestui praznic creștin față de Cincizecimea iudaică. Despre lucrarea Sfintului Duh în lume (cu o documentație din Sfînta Scriptură și din istoria Bisericii creștine) (*G. B.*, an. XIX 1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 379—382).

Prof. N. Chițescu : Istorisirea și însemnătatea pogoririi Sfintului Duh. Din lucrarea Sfintului Duh în lume (aspecte). Semnificația praznicului privind imperativele vremurilor noastre (*G. B.*, an. XXI 1962), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 433—441).

Sf. Grigore Teologul (în trad. rom. și notele explicative de Pr. Dr. Gh. Tilea) : Caracterul praznicului. Combaterea pnevatomahilor (Idem, p. 441—447).

Pr. Constantin Pîrvu : Împrejurările în care s-a săvîrșit pogorirea Sfintului Duh. Însemnătatea și semnificația acestei slăvite minuni. Despre lucrarea Sfintului Duh în lume (*G. B.*, an. XXIV 1965), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 424—429).

SFINȚA TREIME. A DOUA ZI DE RUSALII

(la 51 zile după Sfintele Paști)

Prof. N. Chițescu : Explicarea unității Sfintei Treimi, de către Sfinții Părinți, prin imagini și asemănări cu lucruri sau obiecte din natura înconjurătoare și cu sufletul omnesc. De asemenea, cum explică aceștia dogma Sfintei Treimi și misterul Bisericii. Aplicarea la viața noastră sufletească (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 160—166).

Pr. A. N. Constantinescu : Explicarea tainei unității Sfintei Treimi, cu ajutorul textelor corespunzătoare din Sfinta Scriptură, prin asemănări din lumea spirituală și materială, folosite de Sfinții Părinți, precum și din știința exactă a geometriei (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 382—386).

Pr. Vasile Aștileanu : Imagini și asemănări din lumea spirituală și cea materială, folosite de Sfinții Părinți, pentru explicarea și înțelegerea tainei unității Sfintei Treimi. Îndatorirea credincioșilor față de Sfinta Treime (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 381—383).

C. — PERIODUL OCTOIHULUI

DUMINICA I-A DUPĂ RUSALII

(a Tuturor Sfinților · Ev. Mt. X, 32—33 ; 37—38 ; XIX, 27—30)

Pr. Boris Răduleanu (parohia Chitila 1) : Motivul consacrării acestei duminici pentru pomenirea tuturor sfinților. Despre sfințenie și sfinți (cu exemplificări) (*G. B.*, an. XI (1952) nr. 5—7 (mai—iul.), p. 195—199).

Pr. Constantin Staicu : Întemeiat pe cuvintele Mântuitorului din Evanghelia (Mt. X, 32) și pe alte texte din Sfinta Scriptură, arată care sînt căile sau mijloacele prin care sfinții au ajuns la desăvîrșirea vieții pămîntești, și îndemnul de a le urma exemplul (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 167—169).

Pr. P. F. Alexandru : Rostul vieții pămîntești. Lipsurile sufletului nostru și necesitatea morală a îndreptării vieții noastre pe calea sfințeniei (*G. B.*, an. XV (1956), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 292—294).

Pr. Grigore N. Popescu (biserica Hagiu) : Denumirea sărbătorii și motivele fixării ei. Gruparea sfinților după menirea și vremea în care au trăit. Felurile de cinstire și prăznuire a sfinților. Pomenirea sfinților români și a meritelor lor (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 5 (mai), p. 408—410).

Pr. I. Alexandru : Temeiurile prăznuirii tuturor sfinților în această duminică. Cine sînt aceștia și gruparea lor, după vrednicie și timp în care au trăit, în nouă cete după modelul celor nouă cete îngerești. Cum au ajuns ei la această vrednicie dumnezeiască (*G. B.*, an. XVIII (1959) nr. 5—6 (mai—iun.), p. 392—396).

Pr. N. Ancuța : Cine sînt sfinții lui Dumnezeu și atributele lor pe seama lucrării și jertfei lor din dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele (cu exemplificări) (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 387—390).

DUMINICA A II-A DUPĂ RUSALII

(Chemarea Sfinților Apostoli : Ev. Mt. IV, 18—23)

Pr. Vasile Daia : Schiță de plan cu tema : Despre alegerea și chemarea la apostolat a Sfinților Apostoli (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 47—48).

Pr. Gh. Negru (parohia Mogoșoaia) : Chemarea primilor patru ucenici la apostolat ; cum au înțeles ei învățătura și faptele minunate ale Mântuitorului, înainte și după Învierea Sa din morți ; roadele misiunii lor după pogorîrea Sfîntului Duh, Despre urmarea lui Hristos (*G. B.*, an. XI (1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 200—201).

Pr. Prof. Constantin Pîrvu : Cînd și cum și-a ales Mîntuitorul Iisus Hristos primii Săi ucenici. Care este adevăratul sens al chemării Domnului și foloasele ei binecuvîntate (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 5 (mai), p. 410—413).

Pr. I. Alexandru : Despre cei 12 apostoli ai Domnului. Cum L-au înțeles ei pe Dascălul lor și ce trebuie să înțelegem din această împrejurare (*G. B.*, an. XVIII (1959), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 397—402).

Pr. Gheorghe Căciulă: Chemarea primilor ucenici la apostolat și hotărârea lor de a urma pe Domnul. Considerații privind cultura, starea socială și formația lor sufletească, precum și învățămintele ce se desprind, folositoare credincioșilor (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 390—392).

Pr. Gh. Iordăchescu: Locul și împrejurările în care Domnul și-a ales primii săi ucenici. Chemarea la apostolat adresată creștinilor de totdeauna și de pretutindeni. Capacitatea și modul de îndeplinire (G. B., an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.) p. 1036—1042).

DUMINICA A III-A DUPĂ RUSALII
(*Pronia divină*: Ev. Mt. VI, 22—23)

Pr. Const. Staicu: Explicarea înțeleșului adevărat al cuvintelor din Evanghelia zilei — Matei VI, 31—33 (G. B., an. XII (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 304—308).

Pr. Grigore Burlușanu: Nu vederea și nici lipsa de vedere sînt criteriile mîntuirii personale ci felul cum se servește cineva de vedere — concluzie la interpretarea textului de la Matei VI, 22—23a. Rațiunea și rolul ei de luminător al sufletului (cu mărturii din Sfînta Scriptură și din Sfîntii Părinți) (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 303—308).

Pr. I. Alexandru: Valoarea și importanța doctrinară a prediciei de pe munte; cîteva învățături ce se desorind din cuprinsul ei — porunca iubirii aproapei, lupta împotriva oricărei patimi, împîlnirea poruncilor lui Dumnezeu (G. B., an. XVIII (1959), nr. 7—12 (iul.—dec.), p. 587—591).

Pr. Const. Staicu: Tălmăcirea cuvintelor Mîntuitorului de la Matei VI, 33 și învățămintele desprinse: pronia divină călăuzește pașii omului de la leagăn pînă la moarte; trupul, templu ales al Duhului Sfînt, este vrednic de toată îngrijirea; necesitatea firească a muncii și combateroa lenei, ca păcat de moarte; înlocuirea abuzurilor cu o viață ordonată și ponderată; efectele pozitive și negative ale bunurilor materiale, după felul lor de întrebuițare; rostul și necesitatea dreptății sociale etc. (G. B., an. XIX (1960), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 393—396).

DUMINICA A IV-A DUPĂ RUSALII
(*Sluga sutașului*: Ev. Mt. VIII, 5—13)

Pr. Pompiliu Ispas (biserica Podeanu — Grivița Roșie): Vindecarea slugii sutașului din Capernaum. Chipul sutașului privind credința și viața lui moral-socială (G. B., an. XI (1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 205—208).

Pr. C. Motronea: Comentariu exegetic la în-doita pericopă evanghelică ce vorbește despre fapta sutașului din Capernaum (Mt. VIII, 5—13; Lc. VII, 1—10) și învățămintele ce le cuorinde (G. B., an. XII (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 308—312).

Pr. I. Alexandru: Analiza exegetică a cuprinsului Evangheliei și recomandările necesare pentru viața noastră sufletească (G. B., an. XVIII (1959), nr. 7—12 (iul.—dec.), p. 591—594).

Diac. Gh. Papuc: Credința puternică a sutașului în dumnezeirea Mîntuitorului Iisus Hristos și dragostea lui fierbinte față de supusul său — constituie morala tălmăcirii pericopei evanghelice a zilei. Argumentarea biblică a iubirii aproapei și cum trebuie să fie ea (G. B., an. XIX (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 545—547).

DUMINICA A V-A DUPĂ RUSALII
(*Gadarenii. Sfîntii Părinți de la Sinodul IV Ecumenic*: Ev. Mt. VIII, 28—IX, 1)

Pr. C. Moise: Prețuirea vieții, libertății și demnității umane; bunurile materiale și plăcerile egoiste nu trebuie puse mai presus de bunurile superioare și de drepturile celorlalți oameni — idei desprinse din descrierea tămăduirii celor doi demonizați (G. B., an. XI (1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 208—214).

Pr. Gh. Murgoci: Comentariu exegetic la minunea vindecării celor doi demonizați, de lîngă ținutul Gherghesenilor. Identificarea lor în cei care strică liniștea și pacea oamenilor și a popoarelor (G. B., an. XII (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 313—317).

DUMINICA A VI-A DUPĂ RUSALII

(Slăbănogul din Capernaum : Ev. Mt. IX. 1—8)

Pr. Gh. Iordăchescu : Comentariu exegetic la vindecarea minunată a slăbănogului din Capernaum și unele învățăminte ce se desprind — credința și rugăciunea aproapei folositoare celor în păcate, în necazuri și în suferințe (la botezul pruncilor, pentru cei morți, etc.) (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 295—299).

Protos. Dosoftei Morariu : Explicarea tămăduirii minunate a slăbănogului din Capernaum. Despre pocăință și Taina Mărturisirii (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 611—615).

DUMINICA A VII-A DUPĂ RUSALII

(Doi orbi și un surdo-mut : Ev. Mt. IX. 27—35)

Pr. C. Mătasă : Împrejurările și modul în care s-a săvârșit tămăduirea minunată a celor doi orbi și a surdo-mutului demonizat și ideile ce se desprind — puterea credinței și a rugăciunii ; prețuirea vieții, libertății și demnității umane ; condamnarea faptelor de aservire, asuprire și de chinuire a semenilor noștri (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 317—321).

Pr. Vasile Ionescu : Păcatul invidiei și urmările grave ce le implică în viața omului. Îndatoririle credincioșilor de a trăi în adevăr și dreptate (cu exemplificări din Vechiul Testament și cu maxime din Sfinții Părinți) — probleme desorinse din cuprinsul pericopei evanghelice a zilei (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 548—550).

DUMINICA A VIII-A DUPĂ RUSALII

(Cinci piini și doi pești : Ev. Mt. XIV, 14—22)

Pr. Dr. Olimp N. Căciulă : Minunea înmulțirii celor cinci piini și doi pești. Fărămurile rămase, ca simbol sau imagine a «fărmiturilor» sau economiilor în iconomia mîntuirii noastre subiective (cu exemplificări din viața Bisericii primare). Despre bunurile materiale și rolul «cheie» ce-l au în dobîndirea mîntuirii (*G. B.*, an. *XI* (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 329—332).

Pr. S. Constantin : Despre hrana spirituală (conținutul și importanța ei); semnificația invocării Cerului, binecuvîntării piinilor și a peștilor și a participării ucenicilor la săvîrșirea minunii — ca puncte de reper în talmăcirea textului de la Matei XIV, 19—20 (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 322—324).

Pr. Vasile Gregorian : Înmulțirea piinilor și a peștilor reprezintă și întru-chipează simbolic grija Mîntuitorului și a Bisericii Sale pentru promovarea progresului spiritual și material al lumii (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 550—554).

Pr. D. Dumbravă : Descrierea minunii înmulțirii piinilor și a peștilor. Sublinierea ideii de ordine în contrast cu cea de dezordine și neorînduială (*Idem*, p. 554—557).

Pr. Octavian Popescu : Din iubirea Sa de oameni, Mîntuitorul Iisus Hristos nu numai că s-a întrupat și s-a jertfit pe cruce, ci se și dăruiește credincioșilor ca hrană spirituală prin cuvîntul Său și prin Sf. Împărtășanie, spre viața veșnică. Considerații privind împlinirea cuvîntului lui Dumnezeu și Sf. Taină a Împărtășaniei (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 584—587).

DUMINICA A IX-A DUPĂ RUSALII

(Umblarea pe mare : Ev. Mt. XIV, 22—34)

Pr. N. I. Constantinescu : Comentariu exegetic la cuprinsul Evangheliei zilei, cu accent deosebit pe explicarea stării de îndoială temporală a Sfîntului Apos-

tol Petru și pe combaterea interpretărilor străine de textul și duhul Evangheliei, cu privire la înfițate în apostolat a ucenicilor (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 325—328).

Vartolomeu Diaconul: Despre îndoială — cea mai dramatică expresie a luptei noastre între lumină și întuneric, între adevăr și neadevăr, între bine și rău, între Dumnezeu și diavol; ca realitate dureroasă pe care omul de totdeauna și de pretutindeni o poartă înlăuntrul ființei sale sufletești (cu exemplificări — mai ales dubla îndoială a Sfântului Apostol Petru din noaptea când Mântuitorul mergea pe mare ca pe uscat) (*G. B.*, an. *XIV* (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 386—391).

Pr. Asist. I. Rămureanu: Exegeza pericopei evanghelice. Felul minunii săvârșite. Despre credința în Iisus Hristos care aduce mântuirea — temă desprinsă din cuvintele Sfântului Apostol Petru «Doamnă scapă-mă» (Mt. *XIV*, 30) și întemeiată și pe alte texte din Sfânta Scriptură (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 361—366).

Pr. Const. Moisiu: Puterea rugăciunii în colectiv, și adevărul că Mântuitorul Iisus Hristos era și om adevărat și Dumnezeu adevărat — idei desprinse din analiza exegetică a pericopei evanghelice a zănei (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 561—564).

DUMINICA A X-A DUPA RUSALII

(*Fiul lunatic*: Ev. Mt. *XVII*, 14—23)

Pr. Const. Hașcău: Despre păcat în general și despre Sfânta Taină a Mărturisirii (cu o documentație din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți) (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 515—518).

Pr. Matei Pîslaru: Datoria de a munci și folosesele ce rezultă din înmoldarea ei — potrivit mărturisirii Sfântului Apostol Pavel în I Cor. *IV*, 12 și a altor dovezi din Sfânta Scriptură (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 395—398).

Pr. I. Alexandru: Credința lucrătoare este puterea sau țaria sufletului nostru prin care dobîndim darurile dumnezeiești — adevăr dumnezeiesc desprins din explicarea vindecării minunate a copilului lunatic (*G. B.*, an. *XVIII* (1959), nr. 7—12 (iul.—dec.), p. 595—598).

DUMINICA A XI-A DUPA RUSALII

(*Datornicul nemilos*: Ev. Mt. *XVIII*, 23—35)

Pr. Mircea Chialda: Tălmăcirea parabolei datornicului neîndurător și învățămintele ce se desprind — pînă unde trebuie să se întindă dragostea față de aproapele și în ce chip haina bunătații, milei și a îndurării față de aproapele trebuie să îmbrace pe semenul nostru (condiții pentru iertarea păcatelor noastre de către Dumnezeu) — potrivit textului de la Matei *XVIII*, 35 (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 564—569).

DUMINICA A XII-A DUPA RUSALII

(*Tinărul bogat*: Ev. Mt. *XIX*, 6—26)

Pr. Dr. I. Săndulescu: Se demonstrează, potrivit cuvintelor Mântuitorului de la Matei *XIX*, 23 și a altor texte din Sfânta Scriptură, cum bogăția și sărăcia în sine sînt numai realități sociale de care Biserica se preocupă și le califică într-un fel sau altul, numai în legătură cu stările sufletești și cu manifestările exterioare ale celor în cauză, căutînd să îndrumeze conștiințele oamenilor în așa fel încît în oricare din aceste stări s-ar afla, să realizeze un profit pentru sufletele lor și pentru binele comun (*G. B.*, an. *IX* (1950), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 49—53).

Pr. Stelian Zidărescu (biserica Costească — București Noi): — Aceeași temă, axată pe cuvintele Mântuitorului de la Matei *XIX*, 21. Are în plus argumente

din Sfinții Părinți și exemplificări din trecutul unor popoare (G. B., an. XI (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 333—335).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — tînărul bogat și problema vieții veșnice (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Asist. I. Rămureanu: Redarea cuprinsului Evangheliei zilei, cu un scurt comentariu despre latura morală a bogăției (cu temeiuri din Sfînta Scriptură) (G. B., an. XVI (1957), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 509—514).

Pr. Gh. Stoescu: Exegeza pericopei evanghelice cu aplicarea la unele păcate din viața credincioșilor, cu deosebire la patima iubirii de argint, ca una care îndepărtează pe credincios din calea desăvîșirii (G. B., an. XIX (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 569—572).

La Duminicile XIII—XV după Rusalii, revista «Glasul Bisericii» nu înregistrează, în perioada de care ne ocupăm, nici o predică.

DUMINICA A XVI-A DUPĂ RUSALII

(Pilda talanților : Ev. Mt. XXV, 14—30)

Pr. Olimp N. Căciulă: Redarea, pe scurt, a conținutului parafoiei talanților și a unei istorioare din literatura bisericească, din care se degaje felul de întrebuintare a darurilor dumnezeiești din viața aceasta și modul de comportare — privind și munca, sub raport cantitativ și calitativ, în cadrul societății din care facem parte — ca să dobîndim în viața de dincolo răsplata cerească (potrivit cuvintelor Mîntuitorului de la Matei XXV, 21) (G. B., an. XV (1956), nr. 11 (nov.), p. 606—611).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre datoria dezvoltării darurilor primite și folosirea lor după voia lui Dumnezeu (care sînt ele; în ce chip sînt împărțite de Dumnezeu oamenilor; dezvoltarea lor și motivul acesteia și cel al folosirii darurilor spre binele oamenilor) (G. B., an. XXVI (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 30—34).

DUMINICA A XVII-A DUPĂ RUSALII

(Fiica cananeencii : Ev. Mt. XV, 21—28)

Pr. Grigore Burlușanu: Redarea cuprinsului Evangheliei zilei, cu un comentariu exegetic, în cadrul căruia se subliniază, cu deosebire, universalismul religiei creștine (G. B., an. XIII (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 40—44).

Diac. Vintilă Popescu: Are, de asemenea, un comentariu exegetic la pericopa evanghelică respectivă, subliniind aceeași temă — universalismul creștinismului, și în plus, roadele binecuvîntate ale credinței și ale rugăciunii stăruitoare (G. B., an. XVI (1957), nr. 2 (febr.), p. 67—70).

Pr. Il. Dionisie: O parafrază, în versuri, a conținutului Evangheliei zilei (*Idem*, p. 70).

Pr. Prof. Ene Braniște: Despre îndatorirea de a ne îngriji și de mîntuirea semenilor noștri și de a stăruii pentru ea, ca o urmare firească sau o formă de manifestare a iubirii creștine (căile sau mijloacele de realizare a ei, îndeosebi rugăciunea stăruitoare) (G. B., an. XXVI (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 34—38).

DUMINICA A XVIII-A DUPĂ RUSALII

(Pescuirea minunată : Ev. Lc. V, 1—10)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — pescuirea minunată și chemarea la apostolat a celor dintîi patru ucenici (G. B., an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Const. Moise: Pescuirea minunată — mijloc și motiv de recunoaștere și de mărturisire a dumnezeirii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos de către Sfinții Apostoli (și cuvenitele învățăminte ce decurg pentru credința și viața noastră spirituală) (G. B., an. XIV (1955), nr. 9 (sept.), p. 507—511).

Chiril, Patriarhul Bulgariei (în trad. rom.): Avînd ca punct de plecare pescuirea minunată din lacul Ghenizaret, abordează teza etico-morală, că voința lui Dumnezeu și adîncimea suferințelor a omului sînt condițiile rezolvării oricărei probleme personale și publice (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 601—607).

Pr. Gh. Iordăchescu: Aceeași temă folosită și la Duminica a II-a după Rusalii (cu același autor) (*G. B.*, an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1036—1042)¹⁶.

Pr. Ion Văsa: Care sînt faptele bune prin care se realizează urmarea lui Hristos (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 761—763).

DUMINICA A XIX-A DUPĂ RUSALII

(*Milă și dragoste*: Ev. Lc. VI, 31—37)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — un fragment din predica de pe munte: iubirea aproapelui (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Ovidiu Constantinescu: Despre societatea ideală a cărei lege supremă să fie dragostea și buna înțelegere — potrivit cuvintelor Mîntuitorului de la Luca VI, 31 (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 406—411).

Prof. Ioan Bria: Iubirea de Dumnezeu și aproapele în Vechiul și Noul Testament (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 9 (sept.), p. 813—815).

Pr. Prof. M. Chialda: Care trebuie să fie felul de viață al credinciosului (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 9—10, (sept.—oct.), p. 796—799).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Exegeza cuvintelor Mîntuitorului de la Luca VI, 31, și cu aplicare la viața și faptele noastre de credință (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 790—794).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre generozitate și roadele ei în viața credinciosului (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 886—889).

DUMINICA A XX-A DUPĂ RUSALII

(*Fiul văduvei din Nain*: Ev. Lc. VII, 11—17)

Pr. Const. Moise: Minunea învierii fiului văduvei din Nain și explicarea în-doitului său motiv (nemărginita milostivire a Domnului și influența Maicii Domnului). Folosește prezența lui Dumnezeu lingă noi și necesitatea Sfintei Taine a Pocălnței (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 527—529).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — Iisus, stăpînul vieții și al morții (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Il. Dionisie: Exegeza pericopei evanghelice și explicarea sensurilor sale — dumnezeirea Mîntuitorului și prefigurarea sau icoana întregului proces al mîntuirii neamului omenesc (potrivit textului de la Luca VII, 15) (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 9 (sept.), p. 511—515).

Ștefan Trifu (licențiat în teologie): Tălmăcirea pericopei evanghelice respective și sublinierea unor învățăminte ce se desprind — pronia dumnezeiască și iubirea aproapelui din iubirea de Dumnezeu (prin ce fapte se oglindește și care sînt roadele ei binecuvîntate) (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 11 (nov.), p. 1025—1030).

Pr. Atanasie Preda: Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de oameni — temă desprinsă din explicarea Evangheliei zilei (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 696—700).

Pr. Gh. Iordăchescu: Redarea minunii învierii fiului văduvei din Nain. Despre moarte ca urmare a păcatului strămoșesc (felurile ei) (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 621—626).

Pr. Prof. Petru Rezuș: «Fiecare credincios este fiu unic și iubit al Maicii noastre Biserica» — temă desprinsă din prezentarea învierii fiului văduvei din Nain (*G. B.*, an. XXII (1963), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 841—842).

16. Vezi pag. 629.

Pr. Prof. Ioan Rămureanu: Despre învierea sau renașterea noastră sufletească — așa cum se oglindește ea în Sfînta Scriptură (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 890—893).

DUMINICA A XXI-A DUPA RUSALII

(*Pilda semănătorului. Pomenirea Sfinților Părinți de la Sinodul VII Ecumenic*: Ev. Lc. VIII, 5—15 și In. XVII, 1—13)

Pr. Ovidiu Constantinescu: Exegeza parabolei semănătorului. Despre taina împărăției cerurilor. Motivul vorbirii Domnului în parabole (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 3 (mart.), p. 141—144).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — pilda semănătorului (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. P. F. Alexandru: Comentariu exegetic la parabola semănătorului și cu deosebire la ultimul fel de rodire a cuvîntului lui Dumnezeu în sufletele noastre (cu aplicare la viața și faptele noastre de credință) (*G. B.*, an. XV (1956), nr. 10 (oct.), p. 503—506).

Diac. Prof. N. Balca: Despre inima curată și bună pentru rodirea cuvîntului lui Dumnezeu în fapte creștine — așa cum se oglindește ea în parabola semănătorului și în general în Sfînta Scriptură (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 893—896).

DUMINICA A XXII-A DUPA RUSALII

(*Pilda bogatului și a săracului Lazăr*: Ev. Lc. XVI, 19—31)

Pr. Dr. Traian Gogoncea (biserica Domnească — C. Lung-Muscel): Redarea cuprinsului Evangheliei roesective și sublinierea învățăturii despre bogăția materială, temporală, și cea spirituală, veșnică (cu temeuri din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți) (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 28—32).

Pr. V. Ștefănescu: Analiza exegetică a pericopei evanghelice respective și învățămintele ce decurg din ea cu privire la viața creștinească și roadele ei minuitoare (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 530—533).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — pilda bogatului nemilostiv și învățămintele ce decurg din ea (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Vartolomeu Diacul: În cadrul comentariului exegetic făcut parabolei se arde nentează îndreptățirea existenței unui gol sau a unei prăpastii de netrecut între cele două stări ale vieții veșnice, a luminii și a întunericului — potrivit textului de la Luca XVI, 26 (*G. B.*, an. XV (1956), nr. 11 (nov.), p. 639—645).

Prof. N. Chițescu: Exegeza parabolei și lămurirea problemei originii și naturii bogăției și sărăciei, precum și a rolului lor, condiționat, în dobîndirea mîntuirii (cu o documentație amplă din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți) (*G. B.*, an. XVII (1958), nr. 10 (oct.), p. 923—931).

Pr. I. Pîslaru: Dezvoltă aceeași temă, pe bază de texte din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 700—704).

Pr. I. Vesa: Descrierea parabolei și sublinierea adevărului dumnezeiesc ce se desprinde — credința în înălțată pe credincios la cunoașterea adevărată a lumii cerești, dar înțrăripirea faptelor bune (de milostenie etc.), face posibil înălțarea sore culnile cerului și-i deschid larg porțile împărăției celei veșnice (*G. B.*, an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1043—1045).

DUMINICA A XXIII-A DUPA RUSALII

(*Vindecarea unui îndrăcît. Gherghesenii*: Ev. Lc. VIII, 26—39)

Diac. M. Chialda: Istorisirea vindecării omului «avînd demoni» și caracterizarea celor două tipuri de oameni oglinzite aici — omul plin de dragoste și

recunoștință în fața binefacerii și omul lipsit de recunoștință (cu aplicare la viața și faptele credincioșilor de astăzi) (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 10 (oct.), p. 506—510).

Pr. Oreste Popescu-Ialomîța: Explicarea faptelor din Evanghelia zilei și, cu deosebire, caracterizarea și combaterea lăcomiei și a superstițiilor provenite dintr-o credință falsă și remediul lor — cumpătarea și credința luminată (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 10 (oct.), p. 921—923).

Pr. Prof. Ioan Rămureanu: Despre iubirea aproapelui, egală în importanță cu iubirea de Dumnezeu (cu temeuri în Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți): felurile și roadele binecuvîntate ale iubirii aproapelui (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 965—968).

DUMINICA A XXIV-A DUPĂ RUSALII
(*Fîlca lui Iair* : Ev. Lc. VIII, 41—56)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — Iisus. învierea și viața (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Prof. Nicolae Chițescu: Despre copii (cum sînt priviți ei de Dumnezeu: ce sînt ei pentru părinți; nașterea și creșterea copiilor; iubirea și puterea rugăciunii părinților pentru copii; recunoștința copiilor față de părinți) — temă desprinsă din prezentarea învierii minunate a fiicei lui Iair (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 968—972).

Pr. Prof. Al. I. Ciurea: Despre nădejde, ca virtute teologică și despre stăruința în nădejde — temă documentată cu texte din Sfînta Scriptură (*G. B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 896—899).

DUMINICA A XXV-A DUPĂ RUSALII
(*Samarineanul milostiv* : Ev. Lc. X, 25—37)

Pr. Gh. Mihaiu (din Eparhia Buzăului): Cele trei etape ancorate în istoria omenirii după Sfînta Scriptură («epoca sălbatică» — pînă la Moise; «epoca barbară» — de la Moise la Mîntuitorul și «epoca iubirii» — deschisă de Mîntuitorul). Caracteristicile lor și superioritatea celei creștine (cu exemplificări) (*G. B.*, an. *XI* (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 342—344).

Pr. Const. Moise: Descrierea pericopei evanghelice. Cine este aproapele nostru și prin ce fapte creștinești ne putem arăta dragostea față de el (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 8 (aug.), p. 460—464).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — parabola samarineanului milostiv și problema universalismului iubirii creștine (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Gh. Iordăchescu: Superioritatea Legii Noi față de Legea Veche în ce privește înțelegerea și aplicarea poruncii iubirii aproapelui. Analizarea exegetică a parabolei samarineanului milostiv și a celorlalte recomandări ale Domnului, cu aplicare în viața personală, familială și în cea socială (*G. B.*, an. *XIV* (1955), nr. 10—11 (oct.—nov.), p. 615—619).

Pr. C. Găiculescu: Despre dragostea creștină (Dumnezeu este iubire; promnia dumnezeiască; ce este dragostea în general, și cea creștină în special și cum identifică ea pe adevărații credincioși în trăirea lor duhovnicească după modelul Hristos) — temă axată pe textul de la Luca X, 27 (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 299—304).

Pr. P. F. Alexandru: Despre iubirea aproapelui — temă desprinsă din cuprinsul Evangheliei zilei (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 11 (nov.), p. 595—599).

Ierom. Irineu Crăciunaș: Analizarea celor trei tipuri de oameni, oglindite în parabola samarineanului milostiv (omul răutății, omul indiferent la suferința altuia, omul dragostei). Cine este aproapele nostru și cum ne manifestăm dragostea față de el (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 514—517).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Tilcuirea parabolei samarineanului milostiv. Ecolul concepției creștine despre aproapele lui în societatea lumii din vremea Mântuitorului și după aceea; cum se oglindește ea și astăzi în numeroasele organizații și adunări naționale și mondiale, cu caracter religios și laic (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 972—976).

Diac. Prof. N. I. Nicolaescu: Despre iubirea față de toți oamenii, după pilda samarineanului milostiv (care trebuie să fie raporturile dintre noi, oamenii, după venirea Mântuitorului Hristos și ce datorii morale avem noi față de ceilalți oameni în calitatea noastră specială de ucenici ai Domnului) (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1059—1063).

DUMINICA A XXVI-A DUPA RUSALII

(*Bogatul care i-a rodit țarina*: Ev. Lc. XII, 16—21)

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — avariția, păcat de moarte în creștinism (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. H. Virțosu: Moartea, ca sentință a justiției divine asupra celor care administrează greșit sau își câștigă cu lăcomie bunurile materiale ale bogăției — temă axată pe textul din Luca XII, 20—21 (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 456—459).

Pr. Săvestru Vatrîci: Munca pentru binele comun este o datorie religioasă sau, mai bine spus, viața noastră capătă valoare înaintea Dreptului Judecător, numai atunci când orice faptă a noastră o închinăm slujirii semenilor noștri — temă desprinsă din atitudinea bogatului ce i-a rodit țarina (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 599—604).

Pr. Matei Păslaru: Prezentarea pildei cu bogatul care i-a rodit țarina. Despre îmbogățirea în Dumnezeu și mijloacele prin care se realizează, milostenia avînd un rol preponderent (cu exemplificări și actualizări) (*G. B.*, an. XIV (1955), nr. 10—11 (oct.—nov.), p. 619—625).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Analizarea întregului proces istoric de concepere, înțelegere și întrebuintare a bunurilor materiale, în raport cu învățătura Mîntuitorului, pînă în zilele noastre (*G. B.*, an. XXI (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1046—1050).

DUMINICA A XXVII-A DUPA RUSALII

(*Femeia gîrbovă*: Ev. Lc. XIII, 10—17)

Pr. C. Popescu: Istorisirea și interpretarea vindecării femeii gîrbove, în zi de sabat. Actualizarea rechizitoriului făcut de Mîntuitorul fariseilor, egoiștilor și fățarnicilor (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 11 (nov.), p. 646—648).

Chiril, Patriarhul Bulgariei: Despre ziua șaptea — ziua Domnului și cum trebuie respectată și sărbătorită ea de către credincioși — temă axată pe vindecarea femeii gîrbove și alte vindecări și fapte săvîrșite de Mîntuitorul și ucenicii săi în zi de simbătă (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 200—203).

Prof. N. Chițescu: Despre datoria creștinilor de a face bine oricînd și fără aminare — temă desprinsă din cuvintele Domnului rostite cu prilejul vindecării femeii gîrbove și din faptele Sale minunate (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1067—1070).

DUMINICA A XXVIII-A DUPA RUSALII

(*a Sfinților Strămoși, Cina cea Mare*: Ev. Lc. XIV, 16—24)

Pr. M. Constantin: Exegeza pericopei evanghelice respective din care se desprinde icoana grandiosului ospăț la care sînt chemate azi toate popoarele și națiunile pămîntului — ospățul păcii și al bunei înțelegeri între oameni și popoare; deasemenea, ospățul duhovnicesc din biserică, la zile de sărbătoare, prin rugăciune, cuvînt de învățătură și Sfînta Împărtășanie (*G. B.*, an. XII (1953), nr. 8 (aug.), p. 464—467).

Pr. Prof. Ene Braniște: Analiza exegetică, pe versete, a pildei cu Cina cea mare, din care sînt degajate învățămintele moral-sociale, folositoare mîntuirii noastre (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 11 (nov.), p. 612—616).

Pr. Prof. Ene Braniște: Exegeza fragmentară a pericopei evanghelice respective și actualizarea ei — importanța și necesitatea Sfintei Împărtășanii și a frecventării bisericii în zile de sărbătoare (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 10—11 (oct.—nov.), p. 668—672).

Constantin C. Pavel: Tălmăcirea pildei. Despre vrednicia de a prîzni în împărăția lui Dumnezeu (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 899—902).

DUMINICA A XXIX-A DUPA RUSALII
(*Cet zece leproși*: Ev. Lc. XVII, 12—29).

Pr. Il. Dionisie: O parafrază, în versuri, a cuprinsului Evangheliei zilei (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 1 (ian.), p. 44—45).

Pr. Mircea Chialda: Comentariu exegetic la pericopa evanghelică. Despre recunoștința față de binefăcător (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 12 (dec.), nr. 1155—1158).

Pr. I. Porcescu: Aceeași temă, după prezentarea conținutului Evangheliei respective (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.) p. 17—19).

Diac. Prof. Nic. Balca: Istorisirea vindecării minunate a celor zece leproși. Despre recunoștința față de Dumnezeu și temeierile ei (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 21—25).

DUMINICA A XXX-A DUPA RUSALII
(*Tinărul bogat*: Ev. Lc. XVIII, 18—27)

Pr. Dr. Olimp N. Căciulă: Atitudinea Mîntuitorului față de cei bogați și aplicarea ei. Bogăția și sărăcia ca factori condiționați ai mîntuirii. Deosebirea între bunăstarea materială și bogăție, ca atare (*G. B.*, an. *XI* (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 335—339).

Pr. Stan. Dimancea: Schiță de plan cu tema — tinărul bogat și problema vieții veșnice (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Prof. Ene Braniște: Dacă și cînd bogăția poate fi o piedică în calea mîntuirii omului (cu exemplificări) (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 582—586).

Pr. Prof. Vladimir Prelipcean: Însemnătatea celor 10 porunci dumnezeiești pentru viața spirituală și cea materială a omului (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 11 (nov.), p. 603—606).

Pr. Prof. Petru Rezuș: Redarea cuprinsului Evangheliei zilei. Împlinirea poruncilor dumnezeiești — condiție pentru mîntuire (*G. B.*, an. *XX* (1961), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 799—802).

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Explicarea pericopei evanghelice, pe scurt. Despre bucuria vieții veșnice (*G. B.*, an. *XXI* (1962), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1062—1064).

DUMINICA A XXXI-A DUPA RUSALII
(*Orbul din Ierihon*: Ev. Lc. XVIII, 35—43)

Pr. Prof. Ene Braniște: Tilcuirea Evangheliei cu vindecarea orbului din Ierihon. Roadele puterii credinței și a cinstei. Puterea dumnezeiască a Mîntuitorului (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 31—33).

Arhim. Florea Justinian: Despre îndreptarea omului în fața lui Dumnezeu și despre mîntuirea sufletului său cu ajutorul Harului divin și al liberei sale voințe (cu temeieri din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți) (*G. B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 23—26).

DUMINICA A XXXII-A DUPA RUSALII
(*Zaheu Vameșul*: Ev. Lc. XIX, 1—10)

Pr. Gh. Iordăchescu: Exegeza pericopei evanghelice și unele învățăminte ce se desprind — nu răul în sine, ci rămînerea în rău duce pe om la

pierzare; bogăția este rea numai atunci când i se dă o întrebunțare egoistă, nepotrivită cu scopul său firesc; creștinismul este religia pocăinței și a Harului (G. B., an. XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 590—593).

Pr. Il. Dionisie: O parafrazăre, în versuri, a cuprinsului Evangheliei respective (G. B., an. XVI (1957), nr. 1 (ian.), p. 45).

Pr. Victor Popescu: Cine era Zaheu vameșul. Ce motive și ce împrejurări au făcut să se nască în sufletul lui dorința de a vedea și cunoaște pe Mântuitorul Iisus Hristos (G. B., an. XIX (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 20—23).

Pr. I. Vesa: Tilcuirea Evangheliei zilei și sublinierea adevărului de credință — «dorința fierbinte a sufletelor creștine, cu adevărat iubitoare de Dumnezeu să-L vadă, să-L audă, să-L cunoască, să-L înțeleagă și să urmeze întru totul voia Lui sfântă, poruncile Lui mîntuitoare și pilda vieții Sale minunate» (G. B., an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 25—28).

Arhim. Dalea Justinian: Smerenia și pocăința adevărată, ca mijloace de luptă împotriva păcatelor mari — temă desprinsă din cuprinsul Evangheliei zilei (G. B., an. XXVI (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 26—30).

III. — PREDICI LA DUMINICILE DEPENDENTE DE PRAZNICELE IMPĂRĂTEȘTI: NAȘTEREA DOMNULUI, BOTEZUL DOMNULUI ȘI ÎNALȚAREA SFINTEI CRUCI

a) CICLUL DUMINICAL AL NAȘTERII DOMNULUI

DUMINICA DINAINTEA NAȘTERII DOMNULUI

(Cartea neamurilor lui Iisus Hristos. Nașterea lui Iisus Hristos:
Ev. Mt. I, 1—25)

Diac. Prof. I. N. Nicolaescu: Prezentarea cuprinsului Evangheliei respective și unele învățături ce se desprind — temelia și paternitatea tuturor oamenilor; paradisul, locul de începere al istoriei lumii; motivul înscrierii numelor celiere din Vechiul Testament din primele rînduri ale Noului Testament; natura și caracterul împărăției întemeiată de Mîntuitorul; renașterea morală și roadele ei; egalitatea femeii cu bărbatul și însemnătatea istorică a neamului lui Iisus Hristos (G. B., an. IX (1950), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 43—47).

Pr. Mihail Bulacu: Legătura dintre cele două lumi ale celor două Legi. Originea naturii umane a Mîntuitorului și împlinirea profețiilor mesianice privind întruparea Fiului lui Dumnezeu. Originea divină a Domnului și simbioza dintre cele două naturi ale Domnului (G. B., an. XIV (1955), nr. 12 (dec.), p. 710—714).

Prof. Nic. Chițescu: Se arată cum cuvintele Evangheliei zilei — «Emanuil» ce se tălmăcește «cu noi este Dumnezeu» — reprezintă un mesaj către om și către firea întreagă. Expunerea abundă în temeuri din Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți (G. B., an. XVI (1957), nr. 12 (dec.), p. 832—841).

Pr. Prof. Vladimir Prelipcean: Consacrarea acestei duminici pentru înainte-pomenirea Nașterii Domnului. Descrierea sputei neamului după trup, a Domnului, la cei doi evangheliști (Mt. I, 1—17; Lc. III, 23—38). Despre pregătirea omenirii pentru venirea Mîntuitorului în lume și despre pregătirea credincioșilor pentru praznicul Nașterii Domnului (G. B., an. XVII (1958), nr. 11 (nov.), p. 1034—1038).

Pr. Prof. Ene Braniște: Despre pregătirea venirii Mîntuitorului (de ce era trebuincioasă o pregătire specială sufletească pentru primirea Mîntuitorului și a cuvîntului Evangheliei Sale; cum s-a făcut ea și prin ce mijloace) (G. B., an. XXV (1966), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 996—1000).

Pr. Prof. D. Stăniloae: Despre refacerea și descoperirea valorii și însemnătății omului, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu (în ce constau ele; prețuirea omului de către om, după modelul dat de Dumnezeu; a nu vedea valoarea de om a semenului nostru și a nu fi noi înșine oameni — două păcate strîns legate între ele, în ce privește cinstirea omului: remediile lor) (G. B., an. XXVI (1967), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1074—1076).

DUMINICA DUPA NAȘTEREA DOMNULUI

(Ev. Mt. II, 13—23)

Prof. N. Chițescu: Motivul consacării rolului acestei duminici și tema — pe ruinele a ce este vechi se zidește ce e nou — în cadrul căreia se arată cum sfinșitul anului privește și pe cel al vieții, precum și necesitatea, folosul și importanța unui examen al vieții noastre trupești și sufletești, la fiecare sfârșit de an (*G. B.*, an. XVI, (1957), nr. 12 (dec.), p. 842—846).

Pr. Al. I. Ciurea: Nimeni nu poate să se mintuiască fără a merge cu smerenie pe calea ascultării — temă desprinsă din întruparea Fiului lui Dumnezeu-Tatăl și din ascultarea dreptului Iosif de a fugi cu pruncul și mama Sa în Egipt. Expunerea este întărită și de alte mărturii din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți și Scriitori bisericești (*G. B.*, an. XXV (1966), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 24—28).

b) CICLUL DUMINICAL AL BOTEZULUI DOMNULUI:

DUMINICA DINAINTEA BOTEZULUI DOMNULUI

(Ev. Mc. I, 2—8)

Pr. Constantin Hașcău: Comentariu exegetic la predica Sfântului Ioan Botezătorul de la Iordan și unele învățăminte, ce se desprind, folositoare vieții noastre sufletești (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 28—30).

Pr. Sabin Verzan: Explică înțelesul adânc a pericopei evanghelice ce ne amintește de lucrarea și predica Sfântului Ioan Botezătorul (*G. B.*, an. XIX (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 12—17).

DUMINICA DUPA BOTEZUL DOMNULUI

(Ev. Mt. IV, 12—17)

Diac. Prof. Emilian Vasilescu: Despre începutul activității publice a Mântuitorului (de ce în Galileia și nu în Ierusalim; greutatea ce-I stăteau în față și cum a procedat la înlăturarea lor) și sensul primelor Sale cuvinte: «Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor» (*G. B.*, an. XIII (1954), nr. 11—12, (nov.—dec.), p. 586—589).

Pr. Il. Dionisie: O parafrază, în versuri, a cuprinsului pericopei evanghelice respective (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 1, (ian.), p. 44).

Diac. I. Rămureanu: Explicarea expresiei «lumină mare» în context cu restul pericopei evanghelice și cu alte texte corespunzătoare din Sfânta Scriptură. Sublinierea adevărilor creștine fundamentale: omul, făptură a lui Dumnezeu n-a fost părăsită de Creator niciodată, ci a fost sortită să trăiască în veșnicie cu Hristos-Dumnezeu; importanța poruncilor evanghelice în viața spirituală a credincioșilor (*G. B.*, an. XVI (1957), nr. 1 (ian.), p. 17—22).

Pr. At. Preda: Conturează diferența dintre pocăința cerută de Sfântul Ioan Botezătorul și cea cerută de Mântuitorul nostru Iisus Hristos (*G. B.*, an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 17—21).

Pr. Prof. N. C. Buzescu: Mântuitorul Iisus Hristos, lumina lumii, un veșnic Răsărit, prin Sfânta Sa Biserică — temă axată pe textul Evangheliei zilei și în context cu alte mărturii competente din Sfânta Scriptură (*G. B.*, an. XXIV (1965), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 9—12).

Arhim. Benedict Ghiuș: Considerații privind începutul misiunii publice a Mântuitorului în Capernaum, ce devine centrul de activitate (*G. B.*, an. XXVI (1967), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 19—22).

c) CICLUL DUMINICAL AL ÎNĂLȚĂRII SFINTEI CRUCI

DUMINICA DINAINTEA ÎNĂLȚĂRII SFINTEI CRUCI

(Ev. In. III, 13—17)

Pr. Const. Economu: Motivul consacării acestei duminici pentru înainte pomenirea praznicului Sfintei Cruci. Sublinierea adevărilor de credință legate de istoria mntuirii neamului omenesc: starea de prăbușire morală după căderea în

păcat; eliberarea omului din această stare prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, ca cel mai potrivit mijloc de a se arăta dreptatea și bunătatea lui Dumnezeu și de a aduce sigur la vindecarea neputinței firii noastre; taina răscumpărării prin moartea pe cruce a Domnului (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 518—522).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan, cu tema — crucea răstignirii, dovada supremei iubiri a lui Dumnezeu față de lume (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Pr. Olimp N. Căciulă: Legătura tainică dintre șarpele înălțat de Moise în pustie, pentru a izbăvi pe poporul evreu de plaga șerpilor veninoși și înălțarea pe cruce a Domnului pentru izbăvirea omenirii din robia păcatului — temă axată pe cuvintele Mântuitorului de la Ioan III, 14—15 și pe alte temeuri din Sfânta Scriptură. Se lămurește și problema apartenenței Vechiului Testament (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 398—404).

Pr. Prof. Ioan G. Coman: Din obiect de tortură, crucea a ajuns semn al dragostei și izvor al vieții, prin puterea transformatoare a dragostei cerești (cu exemplificări) (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 689—691).

Pr. Prof. D. Stăniloae: Despre Sfânta Cruce — semnificația, rolul, importanța și cinstirea ei în creștinism (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 781—784).

DUMINICA DUPĂ ÎNALȚAREA SFINTEI CRUCI

Ev. Mc. VIII, 34 — IX, 1)

Pr. Ovidiu Constantinescu: Ce reprezintă pentru creștini Sfânta Cruce. Ce se înțelege prin lepădarea de sine, ca condiție sine qua non, la urmarea Domnului și cum patima de avuție este cea mai gravă dintre patimi, privind urmările ei atât pentru individ, cât și pentru societate (*G. B.*, an. *XII* (1953), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 522—527).

Pr. Stan Dimancea: Schiță de plan cu tema — sufletul, bunul cel mai de preț al omului (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 312—319).

Diac. Prof. Vintilă Popescu: Despre urmarea lui Hristos și etapele ei de realizare (cu exemple din viața Mântuitorului și mijloacele care ne stau la îndemână pentru dobândirea acestui ideal sfânt) (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 9—10 (oct.—nov.), p. 453—456).

Prof. Josef A. Johnson (de la Biserica Episcopaliană Metodistă, Georgia — S.U.A. — în trad. rom. de Prof. N. Chițescu): Prețul uceniciei duhovnicești, temă desprinsă din cuvintele Mântuitorului de la Marcu VIII, 34. În cadrul ei se demonstrează cum Noul Testament cuprinde atât forma indicativă — proclamă lucrurile lui Dumnezeu — cât și imperativul — cheamă pe ucenici la acțiune (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 783—786) 17.

Pr. Prof. M. Chialda: Drumul crucii. Ce înseamnă el pentru credincioși și cum trebuie urmat ca să ducă la dobândirea împărăției lui Dumnezeu (*G. B.*, an. *XXV* (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 787—790).

Pr. Gh. Iordăchescu: Despre valoarea netrecătoare a sufletului omenesc, valoare pe care trebuie s-o cunoaștem toți creștinii și să ținem, pe deplin, seama de ea în viața noastră (cele trei lucruri din care provine ea: din originalitatea sa dumnezeiască, din faptul că sufletul este nemuritor și că prin el dobândim mântuirea) (*G. B.*, an. *XXVI* (1967), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 883—886).

17. Predica s-a ținut în cadrul programului Conferinței creștine de la Montreal din 12—26 iulie 1963. În traducerea românească, ea este redată numai fragmentar — acele pasaje din care se vede cum se repercutează și asupra acțiunii Bisericii creștine ura de rasă din America (*op. cit.*, p. 783).

IV. — ALTE PASTORALE ȘI PREDICI TEMATICE ȘI OCAZIONALE

1) Cuvîntări rostite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian la diferite solemnități.

In catedrala Episcopiei Rîmnîcului și Argeșului (cu prilejul vizitei canonice, din 21 iunie 1948, la această episcopie): Date din viața Prea Fericirii Sale de copil, elev seminarist, cantor, învățător, preot de mir, director de seminar și de tipografie, episcop și mitropolit. Concepția personală despre împlinirea datoriei, la locul de muncă, și despre raportul de colaborare sinceră și devotată între Biserică și Stat (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 13—17).

In biserica comunei Băbeni (cu același prilej): Amintiri din viața, activitatea și realizările Prea Fericirii Sale ca învățător și preot în acea comună. Ascensiunea Prea Fericirii Sale pînă la cea mai înaltă treaptă a ierarhiei bisericești. Sfaturi și îndemnuri părintești — împlinirea poruncii dragostei de Dumnezeu și aproapele; cît mai rar drumul spre judecări și cît mai des drumul spre biserică; respectarea preoților ca reprezentanți ai lui Dumnezeu; supunere și ascultare față de stăpînirea laică, fiind voită de Dumnezeu (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 28—31).

In biserica Sfîntul Spiridon-Nou (duminică 3 octombrie 1948), cu prilejul consfințirii Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române): Dă expresie simțămîntului de bucurie pentru împlinirea dreptății «după care au rîvnit 250 de ani moșii și strămoșii noștri». Din faptele de tristă amintire, care au forțat actul unirii de la 1698. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 10 (oct.), p. 27—32).

In catedrala «Reîntregirii Bisericii Românești» din Alba-Iulia (21 octombrie 1948): Se dă expresie sentimentului de bucurie pentru realizarea Reîntregirii Bisericii noastre dintr-o convingere liberă și întemeiată pe dragoste frățească. Amintirea unor fapte, de importanță istorică, cu privire la strînsa legătură sufletească și materială dintre clerul și credincioșii celor două principate române, Ungrovlahia și Transilvania, pînă la unirea din 1698 și după aceea, pînă în zilele noastre, cînd s-a săvîrșit Reîntregirea Bisericii Românești (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 10 (oct.), p. 49—54).

In biserica Flămînda din Cîmpulung-Muscel (cu ocazia sfințirii acestei biserici, la 10 octombrie 1948): Se accentuează — cîntea, respectul și meritele ctitorului de biserică; caracterul vieții pămîntești; condițiile dobîndirii vieții veșnice și a revederii cu cel dragi, trecuți în lumea celor veșnice; îndatoririle de a frecventa biserica cît mai des și de a trăi în iubire, bună înțelegere și pace cu semenii noștri; rolul istoric și religios al localității Cîmpulung; menirea Bisericii de totdeauna de a propovădui pacea între oameni și popoare și de a face din fiii săi duhovnicești buni creștini și cetățeni loiali statului în care trăiesc (*G. B.*, an. VII (1948), nr. 10 (oct.), p. 104—105).

In catedrala din Giurgiu (cu prilejul vizitei canonice, din anul 1949, în această localitate): Vitalitatea Bisericii noastre ortodoxe și importanța ei pentru fiii săi duhovnicești. Sfaturi și îndemnuri părintești privind fericirea omului, atît cea sufletească cît și cea trupească (*G. B.*, an. VIII (1949), nr. 10 (oct.), p. 10—14).

In biserica din comuna Petroșani-Vlașca (cu ocazia sfințirii ei, la 9 octombrie 1949): Despre rolul Bisericii pămîntești și despre ascultarea și cercetarea de care sînt îndatorați credincioșii s-o arate față de ea (*Idem*, p. 16—19).

In catedrala din Ploiești (cu prilejul vizitei canonice, de la 29 octombrie 1949, în acest oraș): Despre credința și iubirea creștină (necesitatea și foloasele lor). Justețea și canonicitatea actului de reîntregire a Bisericii Românești. Sfaturi și îndemnuri părintești de a fi buni credincioși și loiali cetățeni (*Idem*, p. 29—32).

In biserica comunei Boldești-Prahova (cu ocazia sfințirii acestei biserici, la 30 octombrie 1949): Îndatorirea credincioșilor de a muncii (după sfatul evanghelic și cel al Sfîntului Apostol Pavel, precum și după exemplele din Pildele lui Solomon, în acest sens). Despre vrednicia de ctitor bisericesc. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (*Idem*, p. 34—36).

In biserica Sfîntul Vasile din Ploiești (cu prilejul vizitei canonice din 30 octombrie 1949, în acest oraș): Despre cîntarea în comun a credincioșilor la sfintele

slujbe și mai ales la Sfânta Liturghie în general, și în biserica respectivă, în special (conform hotărârii Sfântului Sinod). Necesitatea și îndatorirea folosirii, cât mai des, a Sfintei Scripturi și a publicațiilor bisericești. Incepărtarea păcatului mândriei din viața și activitatea credincioșilor după modelul Sfântului Apostol Pavel și a altor exemple pomente. Îndatorirea credincioșilor de a asculta și respecta pe slujitorii Bisericii și răspunderea acestora în treburile religioase (*Idem*, p. 37—41).

În biserica Sfântul Spiridon din Ploiești (cu prilejul vizitei canonice din 30 octombrie 1949, în acest oraș): Sfaturi și îndemnuri părintești privind păstrarea dreptei credințe, după exemplul înaintașilor și, mai ales, al Sfântului Spiridon, precum și strânsa și continua legătură cu locul de cult și păstorii lor duhovnicești; precum și dragostea de Biserică și de Patrie (*Idem*, p. 43—44).

În catedrala din Tirgoviște (cu prilejul vizitei canonice din 19 noiembrie 1949): Motivează realizările Bisericii noastre, din timpul păstoririi Prea Fericirii Sale ca Patriarh (Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române; cursurile de îndrumare preoțească și prestigiu Bisericii noastre peste hotare), în baza cuvintelor Sfântului Apostol Iacob «credința fără fapte este moartă». Cuvinte, sfaturi și îndemnuri pentru o cât mai bună și frumoasă viață creștinească și cetățenească (*Idem*, nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 19—24).

Tot în catedrala din Tirgoviște (în ziua de duminică 20 noiembrie 1949): Evocă chipurile și realizările mitropoliților mai de seamă ai fostei Mitropolii a Țării Românești (Macarie, Ștefan, Teodosie și Antim Ivireanu). Elogierea enoriașilor pentru meritele lor de păstrători ai credinței strămoșești și iubitori de Biserică, după care se amintește de bogatul căruia i-a rodit țarina și unele învățăminte ce se desprind din ea — înlăturarea păcatului lăcomiei și a sentimentului de ură și vrajbă; recomandarea dragostei creștine și a credinței celei adevărate (*Idem*, p. 26—27).

În biserica Sfântul Nifon din Tirgoviște (cu același prilej și în aceeași zi): Elogierea și stimularea credinței și evlaviei enoriașilor. Despre secta tudoristă și căpetenia ei — combaterea lor și cuvenitele îndrumări părintești (*Idem*, p. 37—40).

În biserica Sfântul Nicolae Andronești din Tirgoviște (cu același prilej și în aceeași zi): Despre adevărata fericire spre care tinde orice om — unde sălășluiește ea, cum se dobândește, mijloacele duhovnicești folosite în acest sens (*Idem*, p. 41—44).

În biserica Krețulescu, din Tirgoviște (cu același prilej și în aceeași zi): Sfaturi și îndemnuri părintești privind îndatorirea credincioșilor de a se întări și spori în credință, de a săvârși și înmulți faptele bune, de a asculta și urma cu sfințenie învățăturile Sfintei Scripturi și de a fi cetățeni loiali ai patriei (*Idem*, p. 45—47).

În catedrala Sfintei Patriarhii (la 6 iunie 1950, în cadrul Te-Deum-ului închinat aniversării celor doi ani de patriarhicescă păstorie a Prea Fericirii Sale). Considerații și impresii pe marginea realizărilor Bisericii noastre în această vreme. Perspective de viitor (*G. B.*, an. IX (1950), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 21—24).

În catedrala munților din Pîlpriș-Neamțu (duminică 9 iulie 1950, cu prilejul sfințirii acestui sfânt locaș): Evocarea figurii și activității predecesorului patriarh, Nicodim Munteanu. Preluarea și continuarea lucrărilor de restaurare și repictare a acestui locaș de cult, în calitatea Prea Fericirii Sale de al doilea ctitor al acestuia (*Idem*, p. 30—31).

În biserica satului natal, Cermeghești (cu ocazia resfințirii ei, la 1 mai 1951): Istoricul vechii biserici, pe scurt. Motivele refacerii ei. Sfaturi și îndemnuri părintești la împlinirea iubirii aproapelui și a locașului de cult și de a fi buni cetățeni ai patriei — toate, axate pe mărturiile din Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți (*G. B.*, an. X, (1951), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 100—103).

În catedrala Sfintei Patriarhii (la 2 august 1951, în cadrul Te-Deum-ului închinat sărbătoririi numelui de monah — Justinian): Motivul alegerii acestui nume la intrarea în monahism și invocarea sfântului în rugăciunea Prea Fericirii Sale în toate zilele pentru împlinirea sarcinilor ce-i revin ca patriarh. Despre necesitatea și foloasele rugăciunii pentru semenul nostru, potrivit imperativului Sfântului

Apostol Pavel în epistola sa către Evrei (XIII, 18) (G. B., an. X (1951), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 61—62).

La Sanatoriul din Techirghiol (la 16 august 1951, cu prilejul tunderii în monahism a unor mamei și înminarea cirjei noii starețe pentru acest așezământ monahal): Îmbrățișarea vieții monahale — o verigă din șirul neîntrerupt de jertfe pogorît de la Mîntuitorul. În ce constă ea. Îndatoririle unei starețe (G. B., an. X (1951), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 68—70).

În biserica Minăstirii Ghighiu (cu ocazia resfințirii bisericii, la 19 octombrie 1958) : Despre Biserica — ce este; întemeietorul și conducătorul ei; mădularele ei; ierarhia și rolul său în conducerea Bisericii; explicarea cuvintelor Mîntuitorului: «Eu sint calea, adevărul și viața» (In. XIV, 5—6); înțelesul cuvîntului Ortodoxie. Cțiilor Minăstirii Ghighiu și lucrările ce s-au săvîrșit acolo. Prețioase sfaturi și îndemnuri părintești pentru cei de față (G. B., an. XVII (1958), nr. 11 (nov.), p. 1100—1104).

2) Cuvîntări la predica Mîntuitorului.

Iisus și Marea (de Emanuel Copăceanu) : Marea — unul din cele mai frumoase și mai iubite locuri ale Domnului și din care a făcut cel mai plăcut amvon al predicii Sale (cu exemplificări) (G. B., an. XV (1956), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 56—61).

Evanghelia și taina munților (de Pr. T. Moldoveanu) : Viața și taina munților în lumea antică, în legea mozaică și cu deosebire în creștinism (cu exemplificări). Scopul și rolul rostirii Evangheliei, de către Mîntuitorul, de pe înălțimea munților (G. B., an. XVI (1957), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 550—554).

Rădplata făcătorilor de pace (de Sfîntul Grigorie al Nysei, în trad. rom. de Pr. Nic. D. Tănăsescu) : Tema este axată pe acea «Fericire» enunțată de Mîntuitorul, în Predica de pe munte, pentru «făcătorii de pace». În ce constă înțietatea acesteia față de celelalte «Fericiri» și marea răsplată, «fiii lui Dumnezeu se vor chema» (G. B., an. XVII (1958), nr. 10 (oct.), p. 946—948).

Ispitirea Domnului și predica de pe munte (de Diac. Prof. Vintilă Popescu) : Din relatarea ispitirii Domnului și exegeza «Fericirilor» se subliniază cum prin stăpînirea puterii Sale divine, Mîntuitorul Iisus Hristos abrogă procedeul de stăpînire fizică, înlocuindu-l cu cel care aduce schimbarea lăuntrică a omului și pregătește întronarea împărăției lui Dumnezeu (G. B., an. XIX (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 184—188).

Predica de pe munte (de Pr. Prof. Al. I. Ciurea) : «Fericirile» — explicarea denumirilor și analizarea exegetică a fiecăreia în parte. Ele alcătuiesc cea mai importantă parte din «Predica de pe munte» (G. B., an. XXIII (1964), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 1022—1026).

Lumina curăției sufletești și a bunătății (de Pr. Prof. I. Vesa) : Axată pe o altă «Fericire» rostită de Mîntuitorul în «Predica de pe munte» (Mt. V, 8), tema de față, se explică ca mijloace sau căi sigure prin care credincioșii pot ajunge să vadă pe Dumnezeu. În ce constă ele (G. B., an. XXVI (1967), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 222—224).

3) Predici la virtuțile teologice.

Biruința noastră — Credința (de Prof. Emilian Vasilescu) : Ce este credința; duhul îndoielii — stare sufletească inerentă; ascensiunile și coborîrile duhovnicești, ca puncte fascinante și puternice pîrghii sufletești; credința și foloasele ei; cînd se cufundă ea în superstiție; mijloacele de trăire în credință (G. B., an. VIII (1949), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 28—32).

Credința prin fapte (de Pr. Prof. Ene Braniște) : Rolul, necesitatea și importanța faptelor bune, alături de credință și de Harul dumnezeiesc, în dobîndirea mîntuirii. Expunerea se întemeiază pe texte corespunzătoare din Noul Testament (G. B., an. XXV (1966), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 209—213).

Despre credință și dragoste (de Diac. I. Bria): Credința adevărată în Dumnezeu-Sfânta Treime și dragostea de Dumnezeu lucrătoare sînt căile prin care, harul dăruit de Mîntuitorul Iisus Hristos pătrunde prin Duhul Sfînt în sufletul credinciosului, dîndu-i bucuria mîntuirii și arvuna împărăției lui Dumnezeu (G. B., an. XXVI (1967), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 420—424).

Despre rostul vieții creștine (de Sfîntul Grigore al Nisei, în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): Credința dreaptă, dragostea lucrătoare și harul dumnezeiesc — ca mijloace suficiente duhovnicești, pentru pregătirea și dobîndirea mîntuirii. Rolul, necesitatea și importanța fiecăreia, în parte (G. B., an. XVII (1958), nr. 10 (oct.) p. 941—946).

Despre dragostea dumnezeiască și sfîntă (de Fer. Teodoret al Cirului, în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): Ce este, cum a apărut și s-a manifestat în conștiința și viața oamenilor de la început (cu exemple din Vechiul și Noul Testament) (G. B., an. XVII (1958), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 628—639).

Despre iubirea săracilor (de Sfîntul Grigorie Teologul, în trad. rom., de Pr. Gh. Tilea): Este cel mai frumos și duios tratat despre iubirea aproapelui prin și pentru iubirea lui Dumnezeu. În acest concept, exclusiv creștin, al iubirii aproapelui, este subliniat «sublimul sacrificiului uman în jertfirea față de aproapele în nevoie și suferință, în lumina sacrificiului divin al Mîntuitorului, sacrificiu de iubire față de lume, pentru reînnoirea omului căzut» (G. B., an. VII (1948), nr. 9 (sept.), p. 39—55; nr. 10 (oct.) p. 79—102).

Despre iubirea aproapelui (de Sfîntul Vasile cel Mare, în trad. rom. de Pr. Nic. D. Tănăsescu): În ce constă iubirea aproapelui și cum se oglindește ea în faptele noastre — întemeindu-se pe învățătura și exemplele date de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos în acest sens (G. B., an. XX (1961), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 57—64).

Despre paza inimii (de Sfîntul Macarie ce Mare, în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): Cum se realizează dobîndirea vieții veșnice. Rolul virtuțiilor și al Harului în acest sens (G. B., an. XVII (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 55—62).

4) Predici la Sfintele Taine.

Cuvînt de îndemn la spovedanie (de Pr. Prof. Ene Braniște): Necesitatea sufletului de a se ușura de povara păcatului. Ce este păcatul și care sînt urmările lui. Mărturisirea ca mijloc clasic de luptă împotriva păcatului. Unde se face și de cine. Necesitatea ei imperioasă. Motivele care ne împiedică să ne mărturisim, combaterea lor cu argumente raționale întemeiate pe citate și exemple din Sfînta Scriptură, din Sfînții Părinți și din predicatori străini, de renume (G. B., an. XVII (1958), nr. 4 (apr.), p. 320—326).

Rugăciunea a șaptea de la Sfînta Împărtășire (atribuită Sfîntului Simeon Noul Teolog în trad. rom. de Pr. Olimp N. Căciulă): O rugăciune, versificată, în care se cere pocăința și mărturisirea păcatelor (G. B., an. XV (1960), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 131—132).

Taina Sfintei Împărtășanii — Temeiul vieții noastre creștine (de Pr. Ioan Chirvasie): Ce este, cînd și cum s-a instituit ea de Mîntuitorul Iisus Hristos; cînd și cum a fost înțeleasă de ucenici; cum au transmis-o ei mai departe; felul în care se administrea, la începutul creștinismului și după aceea, Taina Sfintei Împărtășanii; învățătura Sfînților Părinți despre adevărul acestei Sfinte Taine (G. B., an. XVI (1957), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 517—525).

Despre Sfînta Euharistie (de Macarios Kalagheras, din sec. XVII, în trad. rom. de Papapanu Atanasie — student albanez la cursurile de magistru în teologie): Instituirea ei dumnezeiască. Sublimitatea și măreția ei neegalată (compararea ei cu actul întrupării). Sfînta Euharistie — ca Sfîntă Taină și în același timp jertfă nesîngeroasă (repetarea jertfei de pe Cruce). Privilegiile ei în comparație cu cele ale Paradisului. Cum trebuie și cum se săvîrșește și se administrează Sfînta Euharistie în Biserica creștină — cu observațiile de rigoare la practicile greșite — citate și de unii Sfînții Părinți (G. B., an. XVII (1958), nr. 8 (aug.), p. 703—713).

Cuvîntare ocazională la o cununte (de Pr. Dr. Traian Costea) : Ce este și cum trebuie să fie o căsnicie pentru a fi fericită (cu exemple); dragostea față de părinți și nași să nu depășească pe cea dintre soți; greutățile din viață se biruiesc prin unire, dragoste și muncă (*G. B.*, an. *XVIII* (1959), nr. 5—6 (mai-iun.), p. 403—406).

5) Predici despre post.

Din cugetările Sfinților Părinți despre Post (de Pr. Pavel Grosu) : La Simeon Noul Teolog (2), la Sf. Ioan Scărarul (6), la Sf. Vasile cel Mare (4), la Sf. Atanasie cel Mare, la Sfîntul Ioan Gură de Aur (12), la Cuv. Ioan Cassian Romanul (2), la Sfîntul Ciprian al Cartaginei, la Fer. Diadoh, la Sfîntul Tihon Zadonschi, la Cuv. Isaac Sirianul (2) și la Fer. Augustin (2) (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 3 (mart.), p. 147—150).

Despre post (de Pr. Prof. P. Rezuș) : Ce este postul ; necesitatea și folosul lui în viața omului, în general, și a credinciosului, în special ; recomandarea lui în Vechiul Testament și mai ales în Noul Testament ; rînduirea postului la anumite rîstimpuri calendaristice, atît ca tîrie sau asprimea lui, cît și ca durată. Postul mare — importanța, durata și natura lui (explicații sumare) (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 224—227).

Gînduri la Postul Mare (de Prof. Teodor M. Popescu) : Motivul rînduirii Postului Mare. Rostul, necesitatea și importanța lui în viața duhovnicească a creștinilor (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 113—122).

Postul Mare (de E. Kovalevski, în trad. rom. de Protos. Emilian Bîrdaș) : Originea, durata, necesitatea, folosul și practicarea Postului Mare (*G. B.*, an. *XVI* (1957), nr. 3 (mart.), p. 168—170).

6) Predici despre rugăciune.

Despre rugăciune (de Pr. D. V. Tofan) : Ce se înțelege prin rugăciune ; pe ce se întemeiază ea ; felurile rugăciunii după conținut (cu exemplificări). Necesitatea rugăciunii după Sfinții Părinți și cum trebuie făcută ca să fie primită de Dumnezeu. Însemnătatea rugăciunii pentru credincioși (*G. B.*, an. *XIX* (1960), nr. 7—8 (aug.—sept.), p. 573—576).

Despre rugăciune (de M. Pană) : Ce este rugăciunea ; rostul ei în viața spirituală a credinciosului ; felul rugăciunii după conținut ; timpul și locul unde se face rugăciunea (cu temeuri în Sfînta Scriptură, la Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești) (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 979—983).

Rugăciunea pentru aproapele și servirea lui (de Pr. Prof. D. Popescu) : Porunca iubirii apropielui din Vechiul Testament în comparație cu cea promulgată de Mîntuitorul. Superioritatea acesteia din urmă. Rostul, puterea și importanța rugăciunii în manifestarea și transmiterea iubirii apropielui (*G. B.*, an. *XXIV* (1965), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 766—770).

Psalms (de Sfîntul Grigorie de Nazianz, tîlmăcit în versuri de Arhim. V. Anania, după traducerea Pr. Prof. Ioan G. Coman) : Este slăvită și lăudată atotputernicia lui Dumnezeu, creația celor văzute și celor nevăzute, omniprezența Sa, Cel cu nume multe (*G. B.*, an. *XVII* (1958), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 62).

Rugă de seară (de același autor, în aceeași traducere și tîlmăcire) : Se preamărește actul creației săvîrșite de Dumnezeu-Sfînta Treime după care invocă ajutorul dumnezeiesc pentru un somn odihnitor de noapte (*Idem*, p. 63).

7) Diferite alte teme.

Iisus plînge (de Pr. Prof. Ene Braniște) : Actualitatea cuvintelor Mîntuitorului din grădina Ghetsimani (Mt. XXVI, 38), în interpretarea celebrului tablou intitulat, *După două mii de ani de creștinism*, în care Domnul nostru Iisus Hristos, plînge, înșingerat fiind de faptele noastre necugetate și rele, prin care Il răstignim a doua oară (*G. B.*, an. *XIII* (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 57—58).

Mîntuitorul Iisus Hristos, centrul vieții noastre (de Prof. N. Chițescu) : Temă dezvoltată pe bază de texte din Sfînta Scriptură, din Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești (*G. B.*, an. *XV* (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 443—453).

Doi apostoli — Iuda și Petru (de Diac. Prof. O. Bucevschi) : Considerații privind viața, credința și felul de comportare al acestor doi apostoli în timpul patimilor, morții și Învierii Domnului. Expunerea se bazează strict pe relatările Sfintei Scripturi, despre ei (G. B., an. XV (1956), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 150—152).

Fii ai lui Dumnezeu (de Dimitrie Preotul) : Sensul larg și cel restrâns al expresiei «Fii ai lui Dumnezeu». Cum se realizează înfierea harică și care sînt roadele ei binecuvîntate de Dumnezeu (cu temeiuri în Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți) (G. B., an. XV (1956), nr. 5 (mai) p. 242—248).

Mădulare ale lui Hristos (de același autor) : Explicarea înțelesului tainic al unirii noastre cu Mîntuitorul și al vredniciei de mădulare ale Lui, cu ajutorul a două simboale : cel al viței de vie (In. XV, 5), și cel al trupului (I Cor. XII, 10—20), la analizarea cărora s-au invocat și alte texte din Sfînta Scriptură și din Sfinții Părinți (G. B., an. XV (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 469—473).

Prîmăvara (de Pr. D. Cristescu) : Se arată cum toată propovăduirea și lucrarea Domnului nu este altceva decît o primăvară sufletească în care este înlăturată furtuna rătăcii, spulberată vijelia urii omului față de semenii săi și statornicită lupta împotriva păcatului (G. B., an. IX (1950), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 33—35).

Căutare (de George Șerban, student teolog) : Poezie, în care se preamărește atotputernicia și omniprezența lui Dumnezeu precum și exprimarea dorului în căutarea Lui, binecuvîntată (G. B., an. XXI (1962), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 249).

Invățătura Bisericii Ortodoxe despre sfinți (autorul nesemnat) : Ce sînt sfinții ; comuniunea lor ; temeiurile rugăciunii lor pentru noi și folosul ei ; cinstirea sfinților fără a umbri slava și lauda ce se cuvine numai lui Dumnezeu ; combaterea tezelor neoprotestante, privitoare la cinstirea sfinților, cu texte din Sfînta Scriptură și din Sfintele Canoane (G. B., an. XIII (1954), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 209—215).

Cuvînt despre folosul timpului pentru mîntuire (de Diac. Prof. N. I. Nicolaescu) : Temă documentată pe texte și exemple din Sfînta Scriptură și din viața de toate zilele (G. B., an. XIII (1954), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 594—599).

Examen de conștiință (de Pr. Dumitru Cristescu) : Ce se înțelege prin examenul de conștiință ; cum și prin ce se realizează el ; foloasele lui în viața oricărui creștin (G. B., an. VIII (1949), nr. 9 (sept.), p. 7—10).

Despre Sfînta Duminică (de Pr. Const. Petrescu — parohia Odobești-Titu) : Temelurile și rostul zilei de duminică, ca zi de odihnă și de sărbătoare săptămînală a creștinilor (G. B., an. XVII (1958), nr. 9 (sept.), p. 824—825).

Tineri din Evanghelie (de Diac. Prof. N. Balca) : Înțelesul adînc și importanța ce o prezintă tinerețea adevărată pentru viața creștină (cu exemplificări din Noul Testament) (G. B., an. XV (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 412—421).

Despre cumpătare, după Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți (de Pr. M. Pîslaru) : Ce este cumpătarea ; cum este privită ea în antichitate și în creștinism. Dovezi despre ea în Sfînta Scriptură și Sfinții Părinți (G. B., an. XVII (1958), nr. 3 (mart.), p. 215—219).

Creștin (de Pr. Il. Dionisie) : Ce înseamnă a fi creștin (G. B., an. XIV (1955), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 412—413).

Bucuria creștină (de Prof. N. Chișescu) : În ce constă, necesitatea și importanța ei. Particularitățile bucuriei creștine și cum se oglindesc ele în viața credincioșilor (G. B., an. XIV (1955), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 15—18).

Sensul creștin al prieteniei și roadele ei (de Pr. Prof. Ioan G. Coman) : Expunerea temei se bazează pe exemple din viața și activitatea Mîntuitorului, a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți. Rolul și aportul prieteniei în încercările de unitate intercreștină, din zilele noastre (G. B., an. XXIV (1965), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 597—599).

Despre buna rînduială (de Protos. Emilian Bîrdaș) : Ce este ; necesitatea ei în familie și în societate ; mijloacele prin care Biserica își asigură buna rînduială sau disciplina, cu sumare explicații despre fiecare (G. B., an. XVI (1957), nr. 10—11, (oct.—nov.), p. 688—691).

Despre stîncă, despre episcop și despre mulțimea poporului (de Sfîntul Ioan Gură de Aur, în trad. rom. de Pr. Prof. Ioan G. Coman) : Măreția și importanța covîrși-

toare a dregătoriei preoțești. Motivul primirii Tainei Sfintei Hirotonii, în preot. Superioritatea cuvântului față de celelalte jertfe aduse lui Dumnezeu (cu mărturi din Sfânta Scriptură). Evocarea vieții și activității episcopului Flavian, care l-a hirotonit și recomandarea părintească de a-i urma exemplul (G. B., an. XVI (1957), nr. 12 dec.), p. 883—888).

Meditații (de Diac. Prof. Emilian Vasilescu) : 1. — Exegeza cuvintelor Sfântului Apostol Petru din a doua sa epistolă sobornicească (I, 5—10), și învățămintele ce decurg din ea ; 2. — Despre momentele, inerente, de zbcium sufletesc, de nesiguranțe și îndoieli în explicarea unor taine dumnezeiești și cum pot fi înlăturate. 3. — Despre împlinirea desăvârșită a misiunii noastre potrivit îndemnului Sfântului Apostol Pavel (II Tim. IV, 5) ; mijloacele duhovnicești de realizare (G. B., an. XVI (1957), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 366—374).

Pastorala Prea Fericitului Patriarh Justinian în problema libertății religioase : În ce constă ea ; respectarea și apărarea ei în statul nostru democrat (cu exemplificări). Îndatorirea clerului în această direcție (G. B., an. VIII (1949), nr. 3 (mart.), p. 5—14).

Pastorala Sfântului Sinod pentru pace, din 1950 : Temeiurile biblice ale dragostei și păcii între oameni, pe baza cărora Biserica Ortodoxă nu numai că propovăduiește pacea și se roagă pentru ea din todeauna și de pretutindeni, ci și o zidește în sufletele oamenilor și sprijină cu toate puterile ei pe făcătorii de pace împotriva dușmanilor vieții, dreptăților sociale și a păcii și bunevoiri între oameni și popoare (cu exemplificări) (G. B., an. IX (1950), nr. 3 (mart.), p. 3—9).

Biserica Ortodoxă și lupta pentru apărarea Păcii (de Pr. Prof. Petru Rezuș) : Cum se oglindește în învățătura Bisericii Ortodoxe mesajul divin al păcii și al bunei învoiri între oameni și popoare. Combaterea și condamnarea teoriilor războinice ale unor moralști, care prilejuiesc atitudini dușmănoase păcii. Care este originea războiului, și prin ce mijloace se poate statornici și apăra pacea (exemplificări din viața laică și cea bisericească) (G. B., an. IX (1950), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 8—11).

Fericiții făcătorii de pace (de Gala Galaction) : Caracterul și natura păcii. Rostul și necesitatea păcii în viața omului, în general, și a creștinilor, în special. Condițiile păcii. Îndatorirea clerului în această direcție. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — «campion al păcii» (G. B., an. X (1951), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 7—8).

Să rămânem în pace și să propovăduim pacea (de Pr. I. Pascu — biserica Gheorghe Plevna, din Capitală) : Sint reproduse texte din cuvântările Sfântului Ioan Gură de Aur și ale episcopului Severian de Gabala (Biserica Efesului) — care arată la ce grad înalt de înțelegere și de formulare ajunseseți acești oameni în problema păcii (G. B., an. XI (1952), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 30—33).

Pastorala Sfântului Sinod pentru pace, din anul 1952 : Se arată cum propovăduirea păcii și a consolidării ei în lume este calea pe care trebuie să meargă orice creștin care dorește să trăiască în duhul dreptei credințe și care nu vrea să-și primejduiască viața și mîntuirea lui. Se amintesc din orgiile războaielor contemporane și din aspirațiile și acțiunile comune pentru pace, atât pe tărîm laic cît și religios (exemplificări) (G. B., an. XI (1952), nr. 5—7 (mai.—iul.), p. 175—179).

Pacea (de Vasile M. Moldovanu) : Poezie. În care se oglindește necesitatea, foloasele și cinstirea stării de pace (G. B., an. XV (1956), nr. 10 (oct.), p. 522).

Uniți-vă popoare (de același autor) : Se redă, în versuri, necesitatea și importanța considerabilă a dragostei și fraternității popoarelor în lupta comună pentru statornicirea păcii în lume (Idem, p. 523).

Pacea în lumina îndatoririlor creștine (de Pr. N. Lăzăr — Galați) : Războiul — încălcarea a poruncii lui Dumnezeu «să nu ucizi» ; bilanțul urmărilor celor două războaie mondiale. Îndatorirea creștinească (întemeiată pe Sfânta Scriptură) de apărare a vieții proprii și a semenului, printr-o acțiune comună atât pe calea rugăciunii cît și prin promovarea și apărarea păcii (G. B., an. XVIII (1959), nr. 5—6 (mai.—iun.), p. 407—410).

Balada pentru a cere Pacea (după Charles d'Orleans — 1431-1465 —, de Pr. I. Pîslaru) : O rugăciune, versificată, către Bunul Dumnezeu, prin Maica Domnului, pentru împlinirea păcii în lume (G. B., an. XXII (1963), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 22).

Sub razele Păcii (de Marin I. Predescu): Poezie, în care se cîntă razele bine-făcătoare ale Păcii pentru omenire, în general, și pentru poporul nostru, în special (G. B., an. XXIII (1954), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 29).

Pastorala Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru muncile cîmpului de primăvară, din anul 1952: Munca o datorie sfîntă și, în același timp, o cinste pentru om. Necesitatea și foloasele muncii cîmpului la vremea cuvenită. Cum se oglindesc ele în Sfînta Scriptură (cu exemplificări). Condițiile noi și moderne de lucru (G. B., an. XI (1952), nr. 1—3, (ian.—mart.), p. 10—15).

Pastorala Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru predarea la vreme a cotelor de produse agricole, din anul 1952: Caracterul acestor acțiuni, care au temeiuri adînci în Sfînta Scriptură, și în felul de conviețuire a creștinilor din primele secole. Ele sînt expresia împlinirii voii lui Dumnezeu, care constă în iubirea de Dumnezeu și de aproapele. Rostul și folosirea cotelor după o înțeleaptă chibzuire. Sfaturi și îndemnuri părintești corespunzătoare (G. B., an. XI (1952), nr. 5—7 (mai—iul.), p. 180—186).

Sfințenia muncii (de D. Veștemean): Tema este consacrată zilei de 1 septembrie. Se amintesc unele episoade din viața și activitatea Mîntuitorului, a Sfinților Apostoli și a celorlalți ucenici ai Domnului, din care se subliniază că «munca și rugăciunea sînt cele două pîrgihii binecuvîntate ale mîntuirii» (G. B., an. XI (1952), nr. 8—10 (aug.—oct.), p. 339—342).

Roagă-te și muncește (de Prof. N. Chițescu): Modul armonios de împletire a acestor două genuri de preocupări, în viața credincioșilor, după cele mai desăvîrșite modele creștine (Sfîntul Pahomie, Sfîntul Casian Romanul, Paisie Vilicicovski, etc.) (G. B., an. XII (1953), nr. 1 (ian.), p. 13—15).

Pastorala P. S. Episcop Antim al Buzdului, pentru muncile cîmpului de primăvară, din anul 1953: Motivarea biblică a necesității și foloasele muncii cîmpului de primăvară. Împlinirea îndatoririlor în această direcție (G. B., an. XII (1953), nr. 2—3 (febr.—mart.), p. 98—101).

Pastorala Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru lucrările agricole din primăvara anului 1954: Caracterul îndatoririi de a munci și necesitatea ei pentru viața omului (cu temeiuri în Sfînta Scriptură). Noile metode și unelte moderne, de lucrat pămîntul. Cuvenite sfaturi și îndemnuri părintești (G. B., an. XIII (1954), nr. 3 (mart.), p. 131—134).

Pastorala Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru lucrările cîmpului de vară, din anul 1957: Temeiurile religios-sociale ale necesității și foloaselor lucrării cîmpului de vară — seceratul și treieratul. Împlinirea îndatoririlor în acest sens (G. B., an. XVI (1957), nr. 6—7 (iun.—iul.), p. 349—352).

Sfinții Părinți despre muncă (de Pr. Matei Pîslaru): Reproduseri din lucrările Sfinților Părinți care vorbesc despre temeierile biblice ale necesității și foloaselor muncii în viața omului (G. B., an. XIX (1960), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 43—47).

Bunurile materiale, mijloace de apropiere între oameni (de Pr. Prof. Vl. Prelipecean): Bunurile materiale pot fi un mijloc de unire și de apropiere între oameni, atunci cînd li se dă o folosire dreaptă și frățească — împlinindu-se, pe calea aceasta, latura materială a Testamentului Mîntuitorului (G. B., an. XXV (1956), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 982—985).

Despre egalitatea tuturor oamenilor în fața lui Hristos (de Pr. Prof. Al. I. Ciurea): Expunerea temei se face în raport cu modul în care ea se oglindește în Noul Testament (G. B., an. XXV (1966), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 804—807).

Pentru monahi (de Protos. Gherasim Bica): Ce se înțelege prin viața monahală și condițiile de intrare și trăire în monahism (G. B., an. VIII (1949), nr. 10 (oct.), p. 57—60).

Un capitol de sectologie — zeciuieli și daruri (de Pr. D. Ion Săndulescu): Analiza critică a acestor două mijloace de venit ce sînt și obligații de a face parte din comunitatea sectei adventiste (G. B., an. IX (1950), nr. 9—10 (sept.—oct.) p. 20—24).

8) Predici catehetice.

La Revelația dumnezeiască :

Temelia creștinismului — Descoperirea dumnezeiască (de Pr. Prof. Petru Rezuș) : Elementele esențiale ale descoperirii dumnezeiești, din care rezultă că ea este o culme a cunoașterii religioase (G. B., an. XXIII (1964), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 9—11).

Despre revelația dumnezeiască (de Prof. Ioan Bria) : Ce este ea ; cum s-a săvârșit în mod treptat (înainte de Hristos și prin Hristos) ; cum s-a păstrat de-a lungul istoriei Bisericii (prin Sfinta Scriptură și Sfinta Tradiție). Biserica ca păstrătoare fidelă și loială a acestui tezaur dumnezeiesc. Expunerea se întemeiază pe texte din Sfinta Scriptură, Sfinții Părinți și cărțile de cult ortodox (G. B., an. XXIII (1964), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 183—187).

La Sfinta Scriptură :

Despre Sfinta Scriptură (de Pr. Gh. Iliescu-Izvoarele) : Ce este, ce cuprinde, de cine trebuie citită și explicată, necesitatea și importanța ei (G. B., an. VII (1948), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 49).

Sfinta Biserică explicatoarea fără greșală a Sfintei Scripturi (de Diac. Prof. Emilian Vasilescu) : Cum și de cine se face citirea și explicarea Sfintei Scripturi ? Cine poate face tilcuirea fără greșală a Sfintei Scripturi ? (G. B., an. XXIII (1964), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 188—191).

Vechiul Testament — cuprinsul, caracterul, sensul (de Pr. Prof. Vl. Prelipcean) (G. B., an. XXIII (1964), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 192—196).

Esența învățăturii morale a Legii Vechi — Decalogul (de Prof. C. Pavel) : Rolul și importanța Decalogului. Reproducerea textuală și explicarea celor 10 porunci. Întregirea lor cu învățătura Mintuitorului, în Predica de pe munte și îndatorirea morală a creștinului de a le implini (G. B., an. XXIII (1964), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 196—199).

Despre Psaltire — conținutul, frumusețea, valoarea ei pentru credincioșii din orice timp, carte de cult (de Pr. Prof. Mircea Chialda) (G. B., an. XXIII (1964), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 645—649).

Noul Testament — raportul lui față de cel vechi, desăvârșirea descoperirii dumnezeiești și a legii morale (de Pr. Prof. Nicolae C. Buzescu) (G. B., an. XXIII (1964), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 649—653).

Despre cele patru Evanghelii — despre autorii și conținutul lor, părți comune și deosebiri între ele (de Pr. D. Fecioru) (G. B., an. XXIII (1964), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 654—658).

Despre Evanghelia după Ioan (de Pr. Al. I. Ciurea) : Raportul dintre ea și celelalte trei Evanghelii. Date despre persoana autorului și cuprinsul scrierii. Cum este cinstită ea în Biserica noastră (*Idem*, p. 659—663).

La Sfinta Tradiție :

Sfinta Tradiție — izvor de credință (de Pr. V. Prisăcaru) : Autoritatea Sfintei Tradiții în egală măsură cu cea a Sfintei Scripturi — combaterea ipotezelor greșite. Autenticitatea și valoarea ei inepuizabilă de izvor al credinței. La sfârșit sint trecute, pe două coloane, locurile din Sfinta Scriptură socotite ca pro și contra Sfintei Tradiții (G. B., an. VIII (1949), nr. 9 (sept.), p. 18—30).

Sfinta Tradiție (de Arhim. Benedict Ghiuș) : Autenticitatea, autoritatea și folosirea Sfintei Tradiții în decursul veacurilor (cu mărturiile din Sfinta Scriptură și din Sfinții Părinți). Progresul Tradiției, semnele adevăratei Tradiții și regula credinței apostolice de astăzi (G. B., an. XV (1956), nr. 8—9 (aug.—sept.), p. 386—395).

Despre Sfinta Tradiție (de Pr. Prof. Liviu Stan) : Ce se înțelege prin predania sau tradiția bisericască ; de cite feluri este ; rolul și însemnătatea ei ; îndatorirea credincioșilor față de respectarea și păstrarea ei (G. B., an. XXIII (1964), nr. 7—8 (iul.—aug.) p. 642—645).

Părinții Apostolici — primii martori ai Tradiției (de Pr. Prof. Ioan G. Coman) : Elementele esențiale ale Sfintei Tradiții. Explicațiile Părinților sau bărbaților apostolici (Papias din Hieropolis, Sfinții Clement Romanul, Sfintul Ignatie Teoforul și

Sfântul Policarp) despre Sfânta Tradiție, în calitatea lor de martori și continuatori ai acestora (G. B., an. XXIII (1964), nr. 9—10 (sept.—oct.), p. 757—759).

La Sfânta Liturghie:

Insemnătatea Sfintei Liturghii pentru viața creștind (de Pr. Prof. Ene Braniște): Expunerea este însoțită de texte din Sfânta Scriptură, Sfinții Părinți și alte lucrări teologice competente (G. B., an. X (1951), nr. 1—3 (ian.—mart.), p. 33—36).

Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie (de Pr. Prof. Ene Braniște, în G. B., an. X (1951), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 20—23).

Cuvînt pentru tilcuirea Proscomidiei sau a Liturghiei pregătitoare (de Diac. Prof. N. Nicolaescu): Considerații de ordin liturgic, în general, și la Sfânta Liturghie în special. Explicarea sau tilcuirea Proscomidiei, sau a Liturghiei pregătitoare, cum se mai numește (G. B., an. VII (1949), nr. 9 (sept.), p. 11—17).

Cuvînt pentru tilcuirea Liturghiei Catehumenilor (de Diac. Prof. N. I. Nicolaescu): Continuare la explicarea sau tilcuirea Sfintei Liturghii și anume explicarea Liturghiei celor chemați sau a catehumenilor — prima parte a Sfintei Liturghii. Atitudinea corectă și pioasă a credincioșilor în timpul săvîrșirii acestei părți din Sfânta Liturghie (G. B., an. VIII (1949), nr. 10 (oct.), p. 49—56).

Cuvînt pentru tilcuirea Liturghiei credincioșilor — partea întâi (de Diac. Prof. N. I. Nicolaescu): Se tilcuiește următoarea parte a Sfintei Liturghii, adică Liturghia credincioșilor, nu toată însă, ci de la ectenia «...Cîți sintem credincioși, iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm!» — pînă la epicleză, inclusiv (G. B., an. VIII (1949), nr. 11—12 (nov.—dec.), p. 49—57).

Cuvînt pentru tilcuirea Liturghiei credincioșilor (partea a doua) (de Diac. Prof. N. I. Nicolaescu): Tilcuirea în continuare, de la epicleză pînă la sfîrșitul slujbei Sfintei Liturghii (G. B., an. IX (1950), nr. 1—2 (ian.—febr.) p. 11—17).

La rugăciunea Domnească:

Gînduri în legătură cu rugăciunea «Tatăl nostru» (de Pr. Ioan Popescu): Explicarea succintă pe care o face umanistul olandez Erasmus de Rotterdam (1466—1536) rugăciunii Domnești — punînd față-n față pe credinciosul care rostește, cu propria-i viață, trăită de multe ori, nu numai departe de Dumnezeu, ci de-a dreptul contrar voiei Lui» (G. B., an. XII (1953), nr. 4 (apr.), p. 210).

Rugăciune (de Pr. Il. Dionisie): Poezie în care se explică pe părți, rugăciunea «Tatăl nostru» (G. B., an. XIV (1955), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 145—148).

Explicarea rugăciunii «Tatăl nostru» (de Sfîntul Ioan Gură de Aur, în trad. rom. de Pr. Matei Pîslaru): Explicarea pe părți a rugăciunii Domnești — cum se vede și din titlu (G. B., an. XIV (1955), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 311—315).

«Tatăl nostru» (după însemnările zilnice ale Pr. Ioan de Kronstadt, prelucrare de Pr. Pavel Grosu): Cum trebuie făcută această rugăciune. Tilcuirea ei pe părți — cu sublinierea măreției cuprinsului și importanța incalculabilă a rugăciunii pentru sufletele noastre (G. B., an. XV (1956), nr. 3—4 (mart.—apr.), p. 128—130).

La Simbolul de credință:

Despre simbolul credinței (de Arhim. Justinian Dalea): Ce este el; cuprinsul cu o explicare sumară; natura și caracterul lui; rolul și importanța lui în doctrina Bisericii și în viața duhovnicească a credincioșilor (G. B., an. XXIV (1965), nr. 7—8 (iul.—aug.), p. 608—610).

9) La alte probleme

Sinodu! de la Calcedon și rolul lui pacificator (de Fr. Prof. Petru Rezuș): Faptele și evenimentele care au determinat convocarea și ținerea Sinodului. Erezia lui Eutihie și condamnarea ei și a lui de către Biserică. Rolul pacificator al Sinodului aflat pentru Biserică cît și pentru imperiul bizantin, de atunci — și permanentă pildă, pentru restul timpului (G. B., an. X (1951), nr. 10—12 (oct.—dec.), p. 19—25).

Îndreptarea calendarului (de Pr. Nicolae Lazăr — Galați): Ce este un calendar; care sînt calendarele întocmite în decursul timpului; cum s-a trecut la îndreptarea calendarului Iulian prin cel Gregorian, aplicat și în Biserica Ortodoxă, în mod treptat, începînd cu anul 1923. Calendarul nu este o chestiune de credință (cu exemple

din Sfânta Scriptură, Sfinții Părinți și din viața de toate zilele). Motivele invocate de stilști și combaterea lor (G. B., an. XV (1956), 11 (nov.), p. 616—623).

10) Necrologuri:

Cuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian la încheierea slujbei înmormîntării înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian al Moldovei și Sucevei (joi 20 septembrie privind munca sa de sîrguitor dascăl cu cuvîntul, cu scrisul și cu lucrul, în ogrul Domnului: ca preot în parohia Vulcan din Crăciunești munților Apuseni; ca protopop de Hațeg, Odorhei și Sătmăr; ca episcop de Maramureș și ca mitropolit al Moldovei și Sucevei (G. B., an. XV (1956), nr. 10 (oct.), p. 499—502).

La moartea unui vrednic preot (autorul nesemnlat): Date din viața și activitatea preotului Alexandru D. Popescu de la biserica Oborului nou (decedat la 26 dec. 1949) (G. B., an. IX (1950), nr. 1—2 (ian.—febr.), p. 58—59).

La prohodirea prof. universitar onorar Șerban Ionescu (în ziua de 3 aprilie 1957) (de Prof. Teodor M. Popescu): Un meritat elogiu făcut acestui profesor de teologie privind munca sa de sîrguitor dascăl cu cuvîntul, cu scrisul și cu lucrul, precum și viața lui, care i-a fost dată să cunoască cu prețul durerii, semnificația și valoarea virtuților creștine. Condoleanțe calde, ca un omagiu îndurerat din partea colegilor de la Institutul Teologic (G. B., an. XVI (1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 314—316).

La prohodirea aceluiași profesor de teologie Șerban Ionescu (de Pr. Vasile Dala): Descrierea în cuvinte mișcătoare a felului în care a fost cunoscut și înțeles profesorul la catedra sa de Morala creștină. Concepția sa despre viață, detestînd sinuciderea, este întărită cu exemplul vieții sale din urmă, cu suferințele grele pricinuite de boala care l-a pironit la pat timp de 13 ani (este comparat cu dreptul Iov) — considerate ca ultimă lecție, de data aceasta și practică, a prof. Șerban Ionescu (G. B., an. XVI (1957), nr. 4—5 (apr.—mai), p. 317—318).

Cuvînt rostit la înmormîntarea lui Anton Pann (de Arhim. Veniamin Catulescu, reproduc de Pr. Gabriel Cocora): Despre recunoștința față de Dumnezeu și în ce constă ea (pe scurt). Realizările și meritele majore ale lui Anton Pann atît în domeniul bisericesc, ca psalt, cît și în cel laic-popular, ca poet și profesor (prețuirea și valorificarea folclorului, etc.) (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 438—439).

Cuvînt rostit la înmormîntarea psaltului Dobrică Tintăveanu (de Arhim. Veniamin Catulescu și reproduc de Pr. Gabriel Cocora): Plecînd tot de la îndatorirea creștinului de a lăuda și preamări pe Dumnezeu, creatorul întregului univers, pomenind și de Asaf, marele cîntăreț din Vechiul Testament, evocă, apoi, persoana și activitatea psaltului Dobrică Tintăveanu. Se menționează și realitatea morții, ca urmare a păcatului strămoșesc, cu toate urmările ei dramatice (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 439—440).

Cuvînt rostit la înmormîntarea preotului Gheorghe, tatăl P.S. Inocenție Chitulescu, episcopul Buzdului — Biserica Popa Tatu, 1953, noiembrie 16 (de Arhim. Veniamin Catulescu, reproduc de Pr. Gabriel Cocora): Respectul și teama sfîntă față de Dumnezeu, cinstirea preotului, ca cel de-al doilea părinte duhovnicesc, și mijlocitor în toată viața omului, între el și Dumnezeu. Despre suferințele mari din viața omului în general și ale preotului în special — motivarea și explicarea lor (G. B., an. XXV (1966), nr. 5—6 (mai—iun.), p. 440—441).

Pr. ALEX. ARMAND MUNTEANU

PREDICĂ LA DUMINICA SAMARINENCII

Întilnirea dintre Mintuitorul Iisus Hristos și femeia samarineancă, descrisă pe larg de Sfînta Evanghelie (Ioan IV, 1—45), atît de impresionantă și atît de bogată în învățăminte, are loc în Samaria. Voind să treacă din Iudeea în Galileia, Mintuitorul trece prin Samaria, ținut locuit de samarineni, cu care evreii nu erau în legături de prietenie, dimpotrivă, iudeii și samarinanii se disprețuiau reciproc, considerîndu-se unii superiori celorlalți și, deși se închinau aceluiași Dumnezeu, avînd aceeași lege, evreii i se închinau în orașul sfînt Ierusalim, iar samarinanii îl cinsteau în muntele Garizim din țara lor, fiecare cu templul lor, cu preoții lor și cu rînduielile lor.

Ostenit de lungul drum pe care-l făcuse pe jos, împreună cu învățăceii Săi, flămînd și inșetoșat, ajungînd la marginile orașului Sichar sau Sicheim, Mintuitorul poposește la fîntîna lui Iacob pentru a se odihni și pentru a-și potoli setea. Ucenicii s-au dus în oraș ca să cumpere de ale mîncării, în timp ce Învățătorul lor se odihnea la această fîntînă pe care însuși marele patriarh al legii celei vechi, Iacob, o săpase pentru el și pentru dobitoacele sale. lăsîndu-o apoi moștenire fiului său Iosif, cel ce fusese vîndut de frații săi.

Neputînd să-și potolească setea cu apa rece a acestui izvor bătrîn din cauză că fîntîna nu avea vadră, Mintuitorul «ședea la fîntînă» așteptînd. «Și era ca la al șaselea ceas», notează Sfînta Evanghelie, adică pe la amiază, cînd soarele era mai puternic și arșița zilei mai mare. De pe poarta orașului însă, o femeie, care se apropia de puț, leagă vadra de cumpănă, se pleacă și scoate apa din adîncimile puțului, umplîndu-și vasele pînă la refuz. Fără îndoială că samarineanca, văzuse pe acel drumet, șezînd pe marginea puțului; ea știa și-și dădea seama că acel călător, plin de praf și de năduf ar fi dorit să bea o gură de apă rece. Dar cunoscîndu-l că e evreu, deci dușman al samarinenilor, ea, femeie simplă, nici nu se putea gîndi să-l îmbie să bea apă, decum să-i poată trece prin gînd că el să se înjosească pînă acolo încît să ceară de la o femeie și încă de la o samarineancă, să bea din vasele ei. Mintuitorul nostru Iisus Hristos care a venit în lume să înfrîțească pe toți oamenii, făcînd să dispară prejudecățile de ordin social, economic sau național, care desbinau pe oameni și-i duceau pînă acolo încît să se dușmănească între ei, trecînd și peste opreliștea legii lui Moisi care nu îngăduia unui bărbat să agrăiască vreo femeie pe stradă, nici chiar pe soția sa. Mintuitorul îi spune acestei femei: «Dă-Mi să beau!» Mirată peste măsură de această cerere neobișnuită, femeia samarineancă îi răspunde: «Cum de Tu, fiind evreu, ceri să bei de la mine, femeie samarineancă?!» Pentru că — notează Sfînta Evanghelie — evreii nu stau de vorbă cu samarinanii. Iisus îi răspunde: «De ai cunoaște darul lui Dumnezeu și cine este Cel de îți grăiește: Dă-Mi să beau, ai fi cerut tu de la El și ți-ar fi dat apă vie!» Cu alte cuvinte vrea să spună: O dacă ai ști tu ce dar mare ți-a făcut Dumnezeu ca să poți sta de vorbă cu Fiul Său cel întrupat, ai fi cerut tu de la El apa vie a credinței în viața de apoi. Femeia însă înțele-

gînd omenește cuvintele duhovnicești ale Mîntuitorului, îi zice : «Doamne, fîntîna e adîncă și nici nu ai cu ce scoate apă ; de unde dar ai apă vie ? Au doară ești mai mare decît părintele nostru Iacob, care ne-a dat fîntîna aceasta?...». Prin urmare samarineanca nu se poate ridica cu gîndul spre înălțimile Duhului și să pătrundă învățătura înaltă a Mîntuitorului, care continuă, dîndu-i răspuns la întrebarea pusă : «Tot cel ce va bea din apa aceasta, din fîntînă, va înseta iarăși; însă cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac. Ci apa pe care i-o voi da Eu, va fi în el izvor de apă curgătoare în viața de veci!» Minunată învățătură dată prin femeia samarineancă tuturor oamenilor : Apa vieții al cărui izvor e însuși Mîntuitorul Hristos, ea singură și numai ea poate potoli setea sufletului dornic de bine, de frumos și de adevăr, căci nicăieri în afară de Hristos și de învățătura Sa divină acest suflet zbuciumat și frămîntat nu-și poate afla pace, mulțumire și împăcare deplină.

Dornică să primească acea apă fermecată, samarineanca îi spune lui Iisus : «Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetoșez, nici să mai viu aici ca să scot apă».

Văzînd că rămîne cu gîndirea tot pe pămînt și nu se poate înălța la cele ale Duhului, Mîntuitorul vrea să o convingă că El nu e un om oarecare, ci este Cel ce pătrunde inima și rărunchii omului. Prin urmare îi zice : «Mergi și cheamă pe bărbatul tău și vino aici». Femeia răspunde : «N-am bărbat». «Bine ai zis că n-ai bărbat, îi zice Iisus, căci 5 bărbați ai avut și acela pe care îl ai nu-ți este bărbat». Avea samarineanca om la casă, după ce pe alții 5 îi îngropase, dar nefiind cununată după legea Domnului, cel cu care trăia nu putea să fie considerat bărbat al ei. Așa e și voia Celui de sus acum, în legea nouă, așa a fost și în legea veche : să fie soț și soție, prin legămînt sfînt pe care-l fac în fața altarului și în fața slujitorului lui Dumnezeu, a preotului, care, aduce asupra lui binecuvîntare.

Văzîndu-se descoperită în intimitățile vieții sale familiale, samarineanca își dă seama că cel cu care vorbește nu e un simplu om, ci un prooroc al lui Dumnezeu. Și atunci poate îndemnată și de un spirit de șiretenie femeiască vrea să afle răspuns la o problemă care forma obiect de discuție și de ceartă între evrei și samarineni : Unde se cade să fie cinstit Dumnezeu, în Ierusalim, cum spun evreii, sau pe muntele Garizim, cum afirmau samarinanii ? Întrebarea samarinencii dă prilej Mîntuitorului să proclame universalitatea Bisericii Sale : «Femeie, crede-Mă că va veni vremea cînd nici în muntele acesta, nici în Ierusalim vă veți închina Tatălui». Cu alte cuvinte cinstirea lui Dumnezeu nu va mai fi legată de un loc sau de un popor, ci ea se va putea face pretutindeni. Ea nu va mai fi legată de o lege imperfectă ca cea a legii celei vechi, ci de o lege desăvîrșită care începe de acum încolo : «Ci vine vremea și acum este — zice mai departe Mîntuitorul — cînd închinătorii cei adevărați se vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul, căci și Tatăl astfel de închinători caută. Duh este Dumnezeu ; și cine se închină Lui, trebuie să I se închine cu duhul și cu adevărul». Prin urmare în Legea nouă Dumnezeu dorește și vrea ca noi să I ne închinăm nu numai cu trupul, ci cu tot sufletul și din toată inima. Ce învățătură minunată ne dă Mîntuitorul prin aceste

cuvinte : Dumnezeu vrea în primul rînd iubirea noastră, simțirea noastră: El vrea să I ne închinăm și să-I mulțumim din cea mai curată dragoste și din cea mai profundă convingere și nu din motive interesate, care fac ca închinarea noastră să nu fie duhovnicească, divină și cerească.

Femeia samarineancă înțelege intrucitva ce voia să spună Mîntuitorul și-i zice : «Știu că va veni Mesia (care se cheamă Hristos) ; cînd va veni Acela ne va spune toate». În fața acestui răspuns care exprima în același timp o dorință vie după adevăr și dreptate, precum și o dorință a acestei femei pînă atunci păcătoasă de a evada din păcat, de a se ridica din noroiul desfrîului spre curățenia vieții, Mîntuitorul destăinuie limpede misterul persoanei Sale : «Eu sint, Cel ce grăiesc cu tine».

Atît de viu a fost cuvîntul Mîntuitorului și atît de rodnică a fost apa vieții care a adăpat sufletul samarinencii, încît ea din acest moment se face mesagera Evangheliei în mijlocul concetățenilor ei. Lăsînd vadra la fîntînă, a intrat în oraș și a răspîndit lumina primită la fîntînă prin puterea cuvîntului Mîntuitorului : «Veniți și vedeți pe omul, care mi-a spus toate cîte am făcut ; au doară este El Hristos ?» Minunată schimbare s-a petrecut în sufletul acestei femei, care prin puterea cuvîntului dumnezeiesc se încălzește la focul credinței adevărate și, cuprinsă de iubirea pentru adevăr și virtute, mobilizează întreg orașul și-l aduce la izvorul apei celei vii, la Mîntuitorul, pentru ca ascultîndu-i învățătura Sa dumnezeiască în decursul celor două zile petrecute în mijlocul lor să creadă în El mulți dintre ei, zicînd apoi femeii : «De acum nu mai credem pentru vorba ta, căci înșine am auzit și știm că acesta este într-adevăr Mîntuitorul lumii Hristos».

Venind ucenicii din oraș și așternînd masa L-au rugat pe Mîntuitorul să mănînce. Atunci El le-a zis : «Am Eu bucate ce să mănînc, pe care voi nu le știți». Și pentru că ei credeau că cineva i-a adus mîncare între timp, El le zise : «Mîncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis, să săvîrșesc lucrul Lui». Apoi continuă : «Au nu voi ziceți : Încă patru luni și vine secerișul ? Ridicați ochii și vedeți holdele că sînt albe și aproape de seceriș». Aceste holde albe, coapte pentru seceriș, erau sufletele samarinencilor dornici să-i asculte învățătura și să primească împărăția lui Dumnezeu. «Și cel ce va secera — continuă Mîntuitorul — va primi plată și va strînge rod pentru viața veșnică...».

«Mîncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis, să săvîrșesc lucrul Lui», zice Mîntuitorul. Prin urmare adevărata hrană a omului duhovnicesc, a celui care trăiește în Dumnezeu și cu Dumnezeu este nu cea care îmbuibă trupul și-l aprinde de focul patimilor, ci cea care satură duhul, mulțumește conștiința și împacă sufletul : Împlinirea voii lui Dumnezeu, săvîrșirea binelui și urmarea poruncilor Lui. Și mai fericit va fi apoi acela care pe lângă zidirea lui sufletească va putea pune piatră peste piatră și cărămidă peste cărămidă spre zidirea duhovnicească a aproape-lui său prin apostolatul cuvîntului bun și mai ales a pildei bune: «Cel ce va secera» —, adică apostolul binelui și al adevărului, al virtuții și al Evangheliei — «va primi plată și va strînge rod pentru viața veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră».

«O, dacă ai cunoaște darul lui Dumnezeu și cine e Cel ce vorbește cu tine, ai cere de la El apa vie». Noi știm că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos este izvorul cel nesecat al apei celei vii, care singură poate potoli setea sufletului nostru. Să ne apropiem de El cu toată dorința și să sorbim din plin învățăturile lui dumnezeiești și prețuind darul lui Dumnezeu vărsat în sufletele noastre prin taina sfîntului botez și prin celelalte taine, să-i aducem cuvenita închinare în duh și în adevăr împreună și Tatălui și **Duhului celui Sfînt**. Să lepădăm cele rele și să îmbrăcăm cele bune, hrănindu-ne și îndestulîndu-ne cu poruncile lui Dumnezeu și cu împlinirile voii lui sfînte. Să fim apostolii binelui, ai adevărului, ai virtuții, păcii și rugăciunii în familiile noastre și în jurul nostru, învrednicindu-ne astfel de plata celor ce răspîndesc Evanghelia păcii și a iubirii în lume. Amin.

Pr. I. VESA

LA SFÎNTUL CONSTANTIN ȘI ELENA

Vrednicia și sfințenia sînt culmi spre care toți sîntem chemați și sprijiniți să urcăm. Calendarul bisericii noastre cuprinde tot felul de sfinți. Alături de cei ce s-au retras din lume, ca să-și trăiască viața numai în post, nevoițe și rugăciune, Biserica cinstește și pe cei trăitori în mijlocul lumii, care au înfruntat cu bărbăție năvala tuturor ispitelor și și-au purtat cu răbdare povara grijilor și necazurilor legate de datoriile lor față de semenii, față de familie și de obște.

Biserica prețuiește nu numai curățenia fecioarei, dar și iubirea jertfelnică a mamei și a soției ; nu numai curajul și statornicia bărbaților, dar și hărnicia și ascultarea femeii. Cinstește pe Maria întru totul închinată evlaviei, dar nici pe Marta cea gospodină n-o înlătură.

De asemenea, Biserica pune preț nu numai pe înțelepciunea și cumpătarea bătrînilor, dar și pe vigoarea și avîntul tinerilor, precum și pe neprihănirea copiilor și a oamenilor simpli.

Ea are în cuvenită și deopotrivă cinste atît mintea luminată, cît și brațele trudnice ale muncitorului, atît supunerea ostașului cît și priceperea celui ce-i poruncește.

De aceea, în calendarul nostru găsim tot chipul de sfinți : călugări și mireni ; cărturari și oameni simpli și neștiutori ; sfinți bărbați și sfînte femei ; fecioare și mame ; soți și soții ; bătrîni și tineri ; părinți și copii. Fiecare după rîvna și puterile lui.

Praznicul Sfinților Împărați Constantin și Elena ne oferă prilejul să vedem în ce chip s-au putut învrednici unii stăpînitori lumești să cîștige prin viața și faptele lor, cinstea de a fi socotiți sfinți.

Viața Sfinților Împărați Constantin și Elena este plină de întimplări și de fapte pilduitoare.

Urmînd la tronul tatălui său — Constanțiu Clor — peste toată Galia. Constantin s-a dovedit a fi de la început un om de omenie, iubitor de dreptate, ocrotitor al celor năpăstuiți și doritor de pace.

Dar Maxențiu, care stăpînea peste Italia și Africa și care asupra îngrozitor pe supușii săi, părăindu-i rău de izbînzile lui Constantin și de bunul său nume, a pornit cu război împotriva lui.

Nevoit să primească lupta fără destulă pregătire, Constantin și-a pus toată nădejdea în dreptatea luptei sale și în Dumnezeu creștinilor.

Cu aceste gânduri curate, a biruit pe vrăjmaș și așa și-a întins stăpînirea binefăcătoare și asupra Italiei și Africei, atît de nemiloș asupra de Maxențiu.

Cu vrerea lui Dumnezeu, Constantin a ajuns, nu după multă vreme. stăpînitor peste toată împărăția romană, căreia i-a zidit o nouă capitală — Constantinopol — după numele său, cetate care avea să ajungă vestită peste veacuri în toată lumea prin strălucirea luminii sale.

În acest chip. Constantin a avut de acum prilejul și puterea să statornicească peste tot cuprinsul împărăției romane numai orînduiri cît mai drepte, care să ușureze viața oamenilor.

Căci cea mai mare parte din omenirea de atunci era greu asuprită. Era lipsită de toate drepturile, afară doar de dreptul înmormîntării.

Nesuferind ca supușii săi să ducă o viață împilată, încă din anul 313. Constantin a dat vestita hotărîre de la Milan, prin care, pentru prima oară în lume, se dădea tuturor oamenilor libertatea de cuget și libertatea de închinare lui Dumnezeu.

Nu greșim de loc dacă spunem că Sfîntul Constantin a fost un om iubitor de pace.

În afară n-a purtat decît războaie de apărare și războaie drepte, iar înăuntru s-a străduit să înlătore neînțelegerile dintre creștini cu privire la credință. Pentru aceea. el a întrunit pe toți episcopii la Niceea în cel dintîi sobor a toată lumea. la anul 325. «Osteniți-vă — a zis el episcopilor — ca să faceți să dispară toată dihononia și să vă înnecați în pace toate neînțelegerile». La acest sobor, s-a statornicit credința creștină așa cum o avem noi în partea întîi a Crezului, pe care-l rostim de atunci mereu în bisericile noastre.

Prin măsurile pe care le-a luat împăratul Constantin, a înlesnit întărirea și răspîndirea creștinismului.

Așa, el a înapoiat Bisericii toate locașurile de închinare și bunurile ce-i fuseseră luate; el însuși i-a făcut însemnate danii și scutiri de dări: a sprijinit multiplicarea în manuscris a Sfintei Scripturi, a înlesnit și întărit eliberările robilor, care se făceau și în bisericile creștine; a hotărît ca duminica să fie zi de odihnă pentru toată lumea din cuprinsul imperiului.

Împăratul Constantin a arătat mare îndurare și grijă față de cei oropiți și nevoiași, cărora le dăruia pământ, grâu, îmbrăcăminte și bani.

Prin toate acestea el s-a învrednicit, cu drept cuvânt, să fie numit Constantin cel Mare, legându-și pe vecie numele de fapte nepieritoare.

Mama sa, Sfânta Elena, plină de evlavie și rîvnă întru facerea de bine, i-a dat fiului său o creștere cit se poate mai sănătoasă și mai aleasă. Ea a avut toată vremea o înriurire binefăcătoare asupra fiului său, care i-a deschis vistieria pentru zidirea de biserici și așezăminte de binefacere și i-a ascultat bunele ei sfaturi.

Sfânta Elena, deși în vîrstă, în dorința de a descoperi crucea pe care a fost răstignit Mîntuitorul, a înfruntat toate greutățile călătoriei pînă la Ierusalim. Patriarhul Macarie, atingînd de o femeie bolnavă pe moarte, cele trei cruci găsite, a aflat care dintre ele este cea a Mîntuitorului, cînd femeia s-a vindecat. Sfânta Elena a pus să se zidească biserici în Betleem, pe Golgota și pe muntele Măslinilor, iar Constantin împăratul a oprit de a se mai răstigni pe cruce răufăcătorii.

Iată numai cîteva din faptele acestor doi sfinți ai Bisericii.

Prin legiuirile lor cele drepte, prin ajutorarea văduvelor și orfanilor, prin ocrotirea drepturilor femeii și copilului, prin ușurarea muncii și traiului celor robiți și a celor prinși în războaie, prin înlesnirea eliberării robilor, prin micșorarea dărilor poporului sărac și muncitor, prin apărarea păcii mereu primejduită, prin hotărîrea de a da tuturor libertatea cugetului și a credinței în Dumnezeu, prin soborul de la Niceea, în care s-a statornicit credința noastră, prin toate acestea săvîrșite într-o vreme a sclaviei, Sfinții Împărați și-au cîștigat o vrednicie recunoscută și lăudată de toată lumea.

Sfînta noastră biserică i-a așezat în rîndul sfinților și pentru virtuțile creștine cu care erau împodobii: pentru marea lor credință, pentru puternicul sprijin dat bisericii și pentru că ei sînt ziditorii unui veac de aur al creștinismului, în care s-au statornicit învățăturile cele mai de seamă ale Bisericii și în care Sfinții Părinți, în frunte cu Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare, au întetit străduința creștină pentru eliberarea sclavilor, pentru încetarea războaielor și pentru întemeierea unei orînduiri obștești mai drepte, mai bune și mai îmbelșugate pentru toți oamenii.

Iată temeiurile pentru care și străbunii noștri i-au ales ca patroni și ocrotitori ai catedralei mitropolitane a Ungrovlahiei.

Printre următorii pilei lor, care le poartă cu cînte numele, s-au învrednicit de veșnică pomenire Constantin Șerban Voievodul, care a zidit această sfîntă și măreață catedrală și mai cu seamă Constantin Vodă Brîncoveanu, ctitorul atîtor prea frumoase biserici, minăstiri și așezăminte de binefacere.

Pomenind cu evlavie numele sfinților mari împărați Constantin și Elena, de Dumnezeu încununăți și întocmai cu apostolii, nădăjduim ca

Dumnezeu să ne ajute a aprinde în inimile noastre rivna de a împlini faptele lor după priceperea și puterea noastră.

Sintem, fără îndoială, prea mici și prea slabi ca să le urmăm întru totul pilda vieții.

Dar și noi putem surpa stăpînirea păcatului din sufletele noastre ; și noi putem descătușa sufletul de tirania patimilor ; și noi putem dărui obștei oameni cinstiți și de nădejde ; și noi putem adăuga o piatră la temelia noilor orinduirii obștești din scumpa noastră patrie ; și noi putem sprijini zidirea unei lumi noi prin munca noastră înfăptuitoare, prin dragostea de adevăr, de dreptate, de bine și mai cu seamă și noi putem lupta în multe chipuri pentru statornicirea păcii în lume.

Să ne străduim a împlini toate acestea în cinstea Sfinților Împărați !

Cu aceste gânduri și îndemnuri mîntuitoare, să încheiem aceste puține cuvinte, rostind spre lauda lor împreună cu sfînta Biserică :

«Cu adevărat fericit este sinul care te-a alăptat, împărate al lumii dorite, bucuria credincioșilor, Constantin, de Dumnezeu încununat, mărirea romanilor, bogăția și scutitorul săracilor și văduvelor, acoperămintul celor smeriți și al celor ce nu se pricep ; îndreptătorule după adevăr al celor necăjiți și mîntuirea celor robiți».

Fericită ești Sfîntă Elena, de Dumnezeu înțeleptită, învățătoarea dreptei credințe, grăitoarea adevărului, apărătoarea dreptății, ocrotitoarea săracilor, ziditoarea bisericilor și cinstitoarea crucii izbăvitoare !

Sfinților Împărați, rugați-vă lui Dumnezeu pentru pacea a toată lumea și mîntuirea sufletelor noastre. Amin.

Prof. C. PAVEL

HRISTOS PREZENT ÎN CEI CE CRED ÎN EL

«Iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 20).

Din Sfintele Evanghelii, aflăm că Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a străbătut toate ținuturile Palestinei, propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind orice boală și orice neputință în popor... și mulțime de credincioși mergeau după El (Matei IV, 23—25). «Și oriunde intra, în sate, în cetăți sau în tîrguri, puneau la răs-pîntii pe cei bolnavi și-L rugau ca măear de poalele veșmintelor Lui să se atingă. Și cîți se atingeau de El, se vindecau» (Marcu V, 56). Odată, El a primit să rămînă în Samaria două zile... și mulți dintre samarineni au

crezut pentru cuvîntul Lui (Ioan IV, 40—41), iar altădată, trecînd prin Ierihon, a zis către Zaheu, mai marele vameșilor : «Zaheu, grăbește de te coboară, că astăzi în casa ta trebuie să rămîn» (Luca XIX, 5).

Care dintre noi, nu dorește fericirea de a vedea pe Mîntuitorul Hristos, de a-I vorbi, de a-I asculta cuvintele, de a se atinge de poala hainei Sale, de a-I cădea la picioare și a I se spăla cu lacrimile iubirii și căinței de păcate, de a-L primi în casa sa și a se învrednici de nenumăratele Sale daruri și binefaceri ?

Căci, ce bucurie poate fi mai profundă decît aceea a femeilor purtătoare de mir cînd sînt întimpinate și salutate de Mîntuitorul Hristos, Cel înviat din morți, cu cuvintele : «Bucurați-vă!», iar ele apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat» (Matei XXVIII, 9).

Salutarea : «Bucurați-vă !», capătă înțeles numai în cuvintele prin care Domnul, înainte de înălțarea Sa la cer, asigură, pe adevărații Săi închinători : «Iată, Eu voi fi cu voi, în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacurilor» (Matei XXVIII, 20). Negrăit de mare este fericirea pe care Domnul o făgăduiește credincioșilor prin aceste cuvinte.

El nu va fi în mijlocul credincioșilor Săi, așa cum a fost pe pămînt, înainte de moartea, învierea și înălțarea Sa la cer, cu același fel de viață pămîntească, ci El va fi prezent într-un chip tainic și duhovnicesc.

În cele ce urmează, vom încerca să lămurim în ce fel Mîntuitorul Hristos este prezent în cei ce cred în El.

Calea cea dintîi pe care adevăratul creștin întîlnește mereu pe Mîntuitorul Hristos și se apropie de El este rugăciunea.

Rugăciunea este o convorbire a credinciosului cu Dumnezeu. «Cînd va striga către Mine — făgăduiește Dumnezeu poporului ales prin gura psalmistului David — îl voi auzi și la vreme de necaz voi fi cu dînsul» (Ps. XC, 15), iar în altă parte adaugă, zicînd : «Chiamă-mă la vreme de necaz și te voi izbăvi» (Ps. XLV, 15).

Această credință în ajutorul lui Dumnezeu, datorită rugăciunii, dă credinciosului simțămîntul celei mai profunde legături directe cu Dumnezeu, potrivit cuvintelor aceluiași psalmist : «Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă cu inimă curată» (Pr. CXLIV, 19). Iar după rugăciune, după ce credinciosul a întîlnit și a cunoscut pe Hristos, sufletul său se ușurează și se încălzește, crede și plînge fiind atît de fericit și ușurat, pentru că a întîlnit și a văzut pe Domnul.

Mîntuitorul Hristos este prezent apoi, în chip tainic, în biserică, la Sfintele și dumnezeieștile slujbe. «Căci unde sînt doi sau trei, adunați întru numele Meu — făgăduiește El Sfinților Săi Apostoli — acolo sînt și Eu în mijlocul lor» (Matei XVIII, 20). Această prezență a lui Hristos este simțită de toți cei ce vin la biserică cu sinceră credință în Dumnezeu și cu dragoste față de Evanghelia lui Hristos, așa cum ne-a învățat Domnul Însuși, cînd zice : «Ferițiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu» (Matei V, 8).

În biserică, mai mult decît în oricare alt loc, Mîntuitorul e pururea prezent prin dumnezeiasca Sa învățătură. În biserică, noi Îl putem asculta cum vorbește El, ca odinioară mulțimilor, Evanghelia mîntuirii. În bise-

rică, El ne grăiește prin cuvîntul Sfintei Evanghelii care se citește de sfinții slujitori din fața sfintului altar, la utrenie, la sfînta liturghie, precum și la alte slujbe bisericesti mai însemnate.

Frecventînd, așadar, cu regularitate sfînta biserică și participînd cu evlavie la slujbele divine, întîlnim pe Iisus Hristos; ascultînd cu luare aminte și cu evlavie citirea Sfintelor Evanghelii, noi ascultăm pe Însuși Mîntuitorul.

Bucuria întîlnirii cu Hristos, adevărații creștini o au de asemenea împlinind fapte de milostenie și ajutorare a aproapelui. Unora ca acestora, Mîntuitorul le va zice la înfricoșata Judecată: «Am flămînzit și Mi-ați dat de am mîncat, am însetat și Mi-ați dat de am băut, străin am fost și M-ați primit, gol și M-ați îmbrăcat...» (Matei XXV, 35—36). «Întrucît a-ți făcut unuia dintre acești frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut» (Matei XXV, 40).

Din aceste cuvinte, reiese că atunci cînd săvîrșim o faptă creștinească, întîlnim pe Mîntuitorul Însuși și fapta cea mai bună o oferim chiar Lui, adevăr subliniat și de Sf. Ioan Gură de Aur în cuvintele: «Cînd tu pui în mîna întinsă a cerșetorului milostenia ta, să știi că la rînd cu această mînă este mîna nevăzută a Mîntuitorului Însuși care primește darul tău». Așa se explică faptul că pentru orice faptă de milostenie care este săvîrșită în numele lui Hristos, inima noastră este învăluită de o căldură deosebită și simte o bucurie înălțătoare, iar sufletul nostru este fericit că a întîlnit și a văzut parcă pe însuși Mîntuitorul Hristos.

Dar mai cu seamă, Hristos este prezent în ființa noastră, prin Sfînta împărtășanie după înșeși cuvintele Lui: «De Mă iubește cineva, va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și lăcaș la el vom face» (Ioan XIV, 23).

După făgăduința Domnului, Hristos rămîne în noi și noi în El prin Sfînta Cuminecătură, adică prin împărtășirea cu Sfîntul Său trup și sînge «Cel ce mîncîcă trupul Meu și bea sîngele Meu — ne asigură El — rămîne în Mine și Eu în El (Ioan VI, 56).

Care sînt darurile și bunătățile de care noi ne putem învrednici și împărtăși, cînd primim pe Hristos în cămara trupului și a sufletului nostru și cînd El se face oaspete pentru noi? Prin har, credință și fapte bune, vom deveni împreună-casnici ai lui Hristos în casa sau familia lui Dumnezeu. Prin har, credință și fapte bune noi ne unim cu Hristos și primim darul Sfîntului Duh, făcîndu-ne părtași în nădejde de mărirea Sa cea dumnezeiască.

Sub forma pîinii și a vinului, Hristos se unește cu noi, făcîndu-Se una cu noi. Prin împărtășirea cu trupul și sîngele Domnului, Dumnezeu Însuși locuiește în noi, Hristos formînd împreună cu noi unul și același trup tainic. Dacă ne împărtășim cu vrednicie, cugetul lui Hristos se face una cu cugetul nostru, voința Lui una cu voința noastră. Cugetul nostru devine puternic, fiind stăpînit de cugetul lui Hristos, iar voința noastră devine mai tare, pentru că e condusă de voința Lui. În noi nu mai rămîne cuget al nostru, nici voința noastră, ci Hristos ține loc la toate acestea:

«pentru că, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel — nu mai trăim noi, ci trăiește în noi Hristos» (Galateni II, 20).

Sălășluirea în noi a lui Hristos este un act de negrăită și dumnezeiască dragoste a lui Dumnezeu pentru om. «Precum M-a iubit pe Mine Tatăl — spune Mîntuitorul ucenicilor Săi — și Eu v-am iubit pe voi. Rămîneți în dragostea Mea» (Ioan XV, 9).

Așadar, Mîntuitorul Hristos rămîne numai în sufletul aceluia care cred cu adevărat în El și trăiesc potrivit învățăturilor Sale dumnezeiești. El însuși cere din partea noastră mai întîi credință, virtute care ne face vrednici de apropierea lui Dumnezeu. «Hristos Iisus, Domnul nostru — scrie Sf. Apostol Pavel efesenilor (III, 12) — întru care avem îndrăznire și apropiere de Dumnezeu cu încredere, prin credință în El». Prin credință se face însă numai apropierea, iar prin harul divin primit prin sfintele taine se realizează unirea noastră mai deplină cu Dumnezeu, căci scrie Sfîntul Evanghelist Ioan : «Cine va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în el și el în Dumnezeu», iar Sf. Apostol Pavel adaugă «Hristos locuiește prin credință în inimile voastre» (Efes. III, 17). Același Apostol continuă în altă parte :

«Cercetați-vă pe voi înșivă de sinteți în credință, încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu cunoașteți voi singuri bine, că Iisus Hristos este în voi?» (II Cor. XIII, 5).

Scopul vieții creștine este așadar, acela de a ne apropia de Mîntuitorul Hristos, «cu inima curată în deplinătatea credinței» (Evrei X, 28), știind că Dumnezeu iubește sufletul curat, care este atît de intim și atît de firesc unit cu trupul sfînt și binecuvîntat al Fiului Său.

Pentru ca să ne învrednicim de bucuria întîlnirii cu Mîntuitorul Hristos, se cuvine să alergăm în întîmpinarea Lui, știind că El este prezent, în chip nevăzut, în rugăciunile noastre, că asistă la săvîrșirea faptelor noastre de ajutorare creștinească, că tronează înconjurat de Heruvimi, în sfintele Sale lăcașuri, că învață la dumnezeieștile slujbe, că se arată și se oferă credincioșilor, sub forma pîinii și vinului, la Sfînta și dumnezeiasca Euharistie.

Cunoscînd aceste adevăruri, să ne grăbim a deschide cămara sufletului și a trupului nostru și a primi pe Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ca să avem pe Hristos în inimile noastre și să fim lăcaș al Sfîntului Său Duh.

Să ne îndreptăm deci cugetul și inima către marea Sa milostivire și să ne rugăm, zicînd : «Petreci întru Mine, Mîntuitorule. Cu sufletul și cu trupul să mă sfințesc; luminează-mă Stăpîne, să mă mîntuiesc, să-Ți fiu Ție lăcaș, prin împărtășirea sfintelor Taine, avîndu-Te pe Tine locuitor întru mine, împreună cu Tatăl și cu Duhul, Făcătorule de bine, mult milostive, acum și în veci, Amin !

Pr. Prof. GHEORGHE SÎRBU

LA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

Praznicul Înălțării Domnului se bucură, de aceeași cinste și importanță, ca și Învierea Lui, ba chiar o depășește, într-un sens. În el se bucură și se veselesc, deopotrivă, cerul și pământul. Se bucură și se veselesc pentru că Hristos a unit cerul cu pământul; iar, — împăcînd pe Dumnezeu cu lumea — a înfrățit îngerii cu oamenii. Și înlăturînd vrajba dintre ei, au devenit colaboratori și le-a dat oamenilor posibilitatea ocupării locurilor cerești, din care au căzut îngerii răzvrățiți (Luca XX, 36; Apoc. XIX, 10; II Petru II, 4; Iuda I, 6).

Înălțarea Domnului încheie și pecetluiește opera Sa mîntuitoare, săvîrșită prin cele trei slujiri sau demnități ale Sale: ca Prooroc sau Învățător, Împărat și Arhiereu. Faptul că martori ai Înălțării au fost «doi îngeri» și Apostolii (Fapte I, 10—12), care convorbiau, constituie dovada evidentă a împăcării cerului cu pământul și a înfrățirii îngerilor cu oamenii, prin cele trei slujiri ale lui Hristos.

Cu semnificații și efecte multiple, Înălțarea privește sus: pe Dumnezeu Cel în Treime, pe îngeri și sfinți iar jos: pe Apostoli, și firea inconjurătoare. Căci, de la îngeri și pînă la această fire inconjurătoare, totul a beneficiat de ea.

1. Înălțarea Domnului Hristos este însăși slăvirea Tatălui; adică a lui Dumnezeu în unitatea Ființei și în Treimea persoanelor. Revenirea Fiului, în cer, și cu firea omenească — luată prin întrupare — era în același timp un act de dreptate și de slăvire, ca încoronare a operii Sale răscumpărătoare. Dar ea era și un omagiu și o cinstită deosebită aduse Tatălui, a Cărei voie și al Cărui plan fuseseră împlinite de Fiul, care «S-a smerit, făcîndu-se ascultător pînă la moarte și încă moarte de Cruce» (Filip. II, 8). Prin aceasta, Tatăl S-a preamărit de Fiul și prin Fiul: «Eu Te-am preamărit pe pământ, lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac l-am făcut» (Ioan XVII, 4; cf. Matei IX, 8; XV, 31; Ioan XIV, 13 etc.). Este însă, o preamărire reciprocă și concomitentă: «Acum Fiul Omului s-a proslăvit și Dumnezeu s-a proslăvit întru El. Dacă S-a proslăvit Dumnezeu în El și Dumnezeu Îl va proslăvi pe El în Sine și îndată Îl va proslăvi» (Ioan XIII, 31—32). Fiul, deci preamărește pe Tatăl și Tatăl pe Fiul. Orice faptă și orice minune a lui Hristos este o «preamărire a Tatălui în Fiul» (Ioan XIV, 13; I Petru IV, 11). Tot așa și orice faptă bună a credincioșilor, ce și mărturisirea lui Hristos, sînt acte de preamărire a lui Dumnezeu (cf. Matei V, 16; I Petru II, 12; II, 5 etc.). «Oricine mărturisește că Iisus Hristos este Domn, o face spre slăvirea lui Dumnezeu-Tatăl» (Filip. II, 11). Dintre toate, însă, Înălțarea e cel mai mare act de slăvire a Tatălui.

2. Pentru Fiul, Înălțarea Sa este totodată un act împărătesc și arhiereu o autoînălțare prin propria-I putere. În virtutea firii Sale dumnezeiești El s-a înălțat pe Sine la cer și cu firea-I omenească, cu trupul pe care-l luase, în care activase, cu care murise și înviase și pe care-l îndumnezeise. În sensul autoînălțării vorbește Sf. Apostol Petru că: «Iisus Hristos, suindu-se la cer, este de-a dreapta lui Dumnezeu» (I Petru II, 22), supunîndu-I-se toate puterile cerești. Autoînălțarea privește, deci, firea Sa dumnezeiască. Cînd însă se are în vedere firea Lui ome-

nească, actul Înălțării apare ca un act din partea Tatălui și ca o slăvire din partea Lui, cum ne lămurește, iar Sf. Petru : «Dumnezeu L-a înviat (pe Hristos) din morți și I-a dat slavă» (I Petru I, 21). Totuși, proslăvirea este una reciprocă : a Tatălui de Fiul și a Fiului de Tatăl — cum s-a amintit. «Eu Te-am preamărit pe pământ... Și acum Mă preamărește Părinte la Tine Însuți cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea» (Ioan XVII, 4—5). Preamărirea Lui din partea Tatălui nu e numai o așezare de-a dreapta Sa, ci o ridicare — și cu trupul — mai presus de toate puterile cerești, pe care I le-a supus. «Fiindcă El s-a făcut ascultător pînă la moartea... pe cruce, de aceea și Dumnezeu L-a preainălțat și I-a dăruit Lui nume mai presus de orice nume ; pentru ca în numele Lui tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt» (Filip. II, 9—10).

Cu înălțarea Sa la cer El adeverea nu numai că este Fiul lui Dumnezeu, ci și că a îndumnezeit Trupul : «Cela ce cu Înălțarea Ta ai îndumnezeit Trupul pe care l-ai luat și l-ai cinstit, cu șederea de-a dreapta Tatălui...» (Din rugăciunea Sf. Simion Metafrastul, a III-a de la Rînduiala Sfintei Împărtășiri). Apoi, urcîndu-Se la cer, Iisus înfățișa Tatălui toată firea pămîntească, îndreptată, înălțată și supusă Lui, deschizîndu-i astfel calea spre cer. Adică, să-I supună toate cîte El I-a supus Lui» (I Cor. XV, 27). «Iar cînd vor fi supuse Lui toate, atunci și Fiul Însuși se va supune, Celui ce I-a supus Lui toate, ca să fie Dumnezeu totul în toate» (I Cor. XV, 28). În această etapă — pînă la Parusia cea mare — Hristos a surpat împărăția diavolului, «aruncîndu-l afară» (Ioan XII, 31), «stricîndu-i lucrurile» (I Ioan III, 8) și slăbindu-i puterea, pînă la desființarea lui definitivă, o dată cu «ultimul vrăjmaș, moartea» (I Cor. XV, 26).

Dar, precum s-a amintit, Înălțarea nu era numai un act al Împăratului-biruitoar al diavolului, al iadului și al morții — ci și un act al Arhiereului-Hristos. «Că avem — zice Sf. Apostol Pavel — un astfel de Arhiereu, care — străbătînd cerurile — a șezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri» (Evrei VIII, 1). De acolo, El conduce Biserica cerească și pămîntească — unite prin jertfa Sa (cf. Evrei XII, 23—24) și mijlocește, neconținut, la Tatăl pentru omenire, ca și pe pământ, după ce a împăcat pe Dumnezeu cu neamul omenesc și a înlăturat vrajba și războiul dintre oameni. Căci «Hristos, pacea noastră» a înfrățit toate neamurile și «le-a împăcat cu Dumnezeu într-un trup prin cruce, omorînd vrajba prin ea» (Efes. II, 13, 16). Apoi «El a intrat în însuși cerul, ca să se înfățișeze acum lui Dumnezeu pentru noi» (Evr. IX, 24). Și «a șezut pentru totdeauna de-a dreapta lui Dumnezeu» (Evr. X, 12). În această calitate, El «liturghisește» acolo, cu îngerii și sfinții (Apoc. XIV, 1—20 ; XXI, 10—27), cum «liturghisește» și pe pământ — în chip nevăzut — în fiecare Biserică, înconjurat de clerici — și de îngeri nevăzuți — și asistat de credincioși.

3. Pentru Sfîntul Duh, Înălțarea Domnului a însemnat nu numai bucuria venirii Lui în sînul Sfintei Treimi și cu Trupul omenesc — cu care a activat pe pământ — ci și sosirea momentului, mult dorit de El, al trimiterii Lui de Tatăl, în lume, pentru a continua opera Fiului, asupra Bisericii. Despre aceasta, Mîntuitorul — prevenind și încurajînd pe Apostoli, le spusese : «Acum Mă duc la Cel ce M-a trimis... Dar pentru că v-am

spus acestea întristarea v-a umplut inima. Ci, adevărat vă spun : că mai de folos vă este să Mă duc, că de nu Mă voi duce Eu, Mîngîietorul nu va veni la voi, iar de Mă voi duce, Îl voi trimite la voi» (Ioan XVI, 5—7). «Iar cînd va veni acela, Duhul adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul... și cele viitoare vă va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua și vă va vesti» (Ioan XVI, 13—14). Activitatea Sfintului Duh avea să fie, deci, o continuă slăvire a lui Hristos, Fiul Tatălui.

4. Înălțarea Domnului produce mare bucurie și locuitorilor cerești : îngerilor și sfinților. Îngerilor — și tuturor puterilor cerești — pentru că le venea Arhiereul și Împăratul, «Împăratul îngerilor», care-i întărise și pe ei în har, prin jertfa Mielului și a Arhiereului. Căci, deși mai înainte ei nu cunoscuseră «taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută» a economiei întrupării Lui ; și deși li se părea ciudată apariția în cer a unui trup omenesc, ei au cunoscut că Acesta, care a biruit moartea și pe diavolul (Evr. II, 14—15), răscumpărînd omenirea — prin jertfa Sa, ca Miel — și întărindu-i și pe ei în har, este Însuși Fiul lui Dumnezeu. Și bucurîndu-se, I s-au supus și omenirii Lui, ridicată la slava șederii de-a dreapta Tatălui ; și, slujind împreună cu El, slăvesc pe Dumnezeu, «cîntînd neîncetat cîntare nouă» «inaintea tronului» (Apoc. XIV, 3).

Opera Împăratului, Arhiereului și Mielului, nu numai că a împăcat și înfrățit pe îngeri cu noi — coborînd îngerii pe pămînt și urcînd pe sfinți la cer — ci ne-a făcut și colaboratorii oamenilor la propria noastră mîntuire subiectivă. Prezenți la toate actele mari ale Mîntuitorului — de la naștere pînă la înălțare și apoi la Parusie — urcîndu-se și pogorîndu-se peste Fiul Omului (Ioan I, 51), îngerii au devenit însoțitorii și păzitorii noștri (Matei XVIII, 10), slujindu-le spre mîntuire (Evr. I, 14). Ei se bucură de tot binele pe care-l fac oamenii și chiar de cîința lor și se întristează de greșalele lor.

Se bucură și sfinții ; că au fost răscumpărați — prin jertfa Lui ca Miel și prin slujirea Sa ca Arhiereu ; iar prin slujirea Lui împărătească, coborînd la iad (I Petru III, 19) au fost eliberați toți dreptii de acolo, deschizîndu-li-se cerul și raiul, care pînă aci fusese închis și străjuit de Heruvimi (Facere III, 24). Ideea aceasta o lămurește bine Sf. Apostol Pavel, astfel : «Căci I se cădea lui Hristos pentru care sînt toate și prin care sînt toate, care a adus pe mulți filii la slavă... ca prin moarte să surpe pe cel ce are stăpînirea morții, adică pe diavolul. Și să izbăvească pe aceia, care de frica morții erau supuși robiei pe toată viața» (Evr. II, 10, 14—15). Asigurarea aceasta a dat-o Domnul chiar tilharului pocăit, cînd i-a zis, pe cruce : «Astăzi vei fi cu Mine în rai» (Luca XXIII, 43). S-au bucurat sfinții, cu atît mai mult, cînd L-au văzut înălțat la cer și I-au făcut primirea triumfală, însoțindu-l apoi pururea cu cîntările lor de laudă și de slăvire (cf. Apoc. XXI, 10—27). Căci acolo, ei sînt «preoți ai lui Dumnezeu și ai lui Hristos» și împărătesc împreună cu El (Apoc. XX, 6).

5. Pentru Apostoli, înălțarea era o împătrită bucurie, pentru că ea însemna : mai întii, încredințarea lor — prin binecuvîntarea primită — că El este Fiul lui Dumnezeu ; apoi, asigurarea că li se va pregăti loc în cer : «Mă duc să vă pregătesc loc... pentru ca acolo unde sînt Eu să fiți și voi» (Ioan XIV, 2—3). «Și Eu cînd Mă voi înălța de pe pămînt, voi trage pe toți

la Mine» (Ioan XII, 32). Totodată, înălțarea condiționa și dădea certitudinea celei de a doua veniri (Parusia) a Domnului, după spusa îngerilor : «Acest Iisus care S-a înălțat, de la voi, la cer, așa va veni precum L-ați văzut mergînd la cer» (Fapte I, 11). Cînd va fi însă această Parusie, «nimeni nu știe, nici îngerii, nici Fiul, ci numai Tatăl» (Matei XXIV, 36). În fiine, Înălțarea Domnului, o dată cu asigurarea prezenței Lui permanente (Matei XXVIII, 20), grăbia îmbrăcarea Apostolilor «cu putere de sus» (Luca XXIV, 49), prin pogorîrea Sfintului Duh, peste ei, la Cincizecime (Fapte II, 1—4) și apropierea începutului activității lor apostolice, sub imboldul Duhului Sfînt (Ioan VII, 38). Unele din aceste idei sînt prinse în Troparul praznicului, unde cîntăm împreună cu Biserica : «Înălțatu-Te-ai întru slavă Hristoase Dumnezeule, bucurie făcînd Ucenicilor cu făgăduința Sfîntului Duh, incredințîndu-se ei prin binecuvîntare că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii».

6. Mare bucurie este — și a însemnat — Înălțarea Domnului și pentru oameni, fiindcă Mintuitorul — și Mijlocitorul lor la Tatăl — își primește dreapta răsplătire a operii Sale, proslăvirea. Se bucură, apoi, pentru că pe lîngă harul înfierii și al răscumpărării, primesc și pe cel al înfrățirii și conlucrării lor cu îngerii, atît la slăvirea și slujirea lui Dumnezeu, cît și la mintuirea lor (cf. Luca XX, 36; Matei, XXVIII, 3; Fapte I, 11; V, 19; XII, 7; Filip. II, 10—11; Evr. I, 14) etc. ajungînd să se și roage împreună (cf. I Cor. XI, 10). Înălțarea Domnului a întărit nădejdea împlinirii făgăduinței : «Eu cînd Mă voi înălța... la cer, pe mulți voi trage la Mine» (Ioan XII, 32) ; și le-a deschis calea către cer, unde le pregătește locaș (Ioan XIV, 2—3).

Dar, înălțîndu-Se la cer, Mintuitorul Hristos lăsa, totuși, «veșmintul Său uman», prezența Sa permanentă în Sfînta Euharistie, ca o confirmare a spuselor Lui : «Iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului» (Matei XXVIII, 20). Și simt prezența Lui toți credincioșii, cari — făcînd din inimile lor locaș al lui Dumnezeu — săvîrșesc fapte bune, pe care le aduc — prin Hristos — împreună cu «jertfa laudei» și a slăvirii, ca «jertfe spirituale, bineplăcute lui Dumnezeu» (I Petru II, 5). Adăugînd acestora împărtășirea cu trupul și singele Său euharistic, ne facem «părtași dumnezeieștii firi» (II Petru I, 4) și moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu (Matei XXV, 34) și ai vieții de slavă, împreună cu Hristos (Rom. VIII, 17). Și aceste idei le găsim prinse în condacul Înălțării, unde cîntăm : «Plinînd rînduiala cea pentru noi și cele de pe pămînt, unindu-le cu cele cerești, Te-ai înălțat întru slavă Hristoase Dumnezeul nostru, nicidecum despărțîndu-Te, ci rămînînd nedepărtat și strigînd celor ce Te iubesc pe Tine : Eu sînt cu voi și nimeni împotriva». Sau, cum cîntim în rugăciunea Sfîntului Simion Metafrastul : «...Cela ce cu învierea Ta... ai ridicat pe strămoșul cel căzut, ridică-mă și pe mine cel alunecat în păcat... Cela ce cu preamărită Înălțarea Ta la cer, ai îndumnezeit Trupul pe care l-ai luat și l-ai cinstit cu șederea de-a dreapta Tatălui, învrednicește-mă prin împărtășirea Sfîntelor Tale Taine să dobîndesc partea cea de-a dreapta a celor mîntuiți...» (Rugăciunea III-a, la Rînduiala Sfîntei împărtășiri).

7. De Înălțarea Domnului se bucură și toată firea inconjurătoare, care pînă aci suspina (Romani VIII, 22), din cauza căderii din har, fiind ostilă, și sub blestem (cf. Geneză III, 5, 17). Cu apariția lui Hristos, cosmosul și stihiiile lumii își schimbă vrăjmășia lor, în pace și prietenie față de om, fiindcă El «dezleagă blestemul» de demult (Gal. III, 13) și statornicea împăcarea omului și cu firea și stihiiile lumii. Cerul luminos și vesel, cu steaua ce călăuzea pe magi la Nașterea Domnului (Matei II, 2, 9—11); vîntul și marea (Matei VIII, 26; XIV, 25; Luca VIII, 24); peștii (Luca V, 4—9) și smochinul neroditor (Matei XXI, 19—20) etc. toate ascultă de glasul Stăpînului lor. Ele s-au întristat la patimile Domnului — soarele s-a întunecat, catapeteasma templului s-a rupt în două, pămîntul s-a cutremurat și gropile morților s-au deschis (Matei XXVII, 45—52), și s-au bucurat de biruințele Lui — cerul s-a deschis și raiul ca să primească pe morții cei înviați (Matei, XXVII, 52), și ingerii au coborît să ridice piatra de pe mormîntul Domnului — după ce El înviase, — spre a vesti femeilor bucuria învierii Lui (Matei XXVIII, 1—9). De atunci, cosmosul și stihiiile lumii i se supun omului, îngăduind să-i descifreze și să-i descopere, treptat, tainele lor, pe măsura dorinței și strădaniile lui de a le cunoaște; și de a se ridica astfel tot mai mult pe culmile spirituale, pînă la cunoașterea și slăvirea lui Dumnezeu, prin ele, Ziditorul lor (Romani, I, 19—21).

Cunoscînd, deci, și noi toate aceste semnificații și efecte binecuvîntate ale Înălțării Domnului asupra întregii firi — văzute și nevăzute, — precum și covîrșirea harului asupra omului și a omenirii, să-I mulțumim lui Hristos și să-L slăvim dimpreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, pentru toate cîte s-au făcut, ca să ne scoată din întuneric, la lumina cunoștinței și să ne ridice de pe pămînt la cer. De aci, noi creștinii avem tot atîtea motive de bucurie și de imbold la fapte bune, la fapte mărețe și demne de om și slăvitoare de Dumnezeu. La fapte de iubire și de dreptate, de pace și frățietate, de muncă cinstită și înfrățită, de respect mutual și de întraajutorare în nevoi, față de cei de aproape, ca și față de cei de departe, de oriunde și oricine ar fi; toate făcute în Hristos și prin Hristos.

Aceste fapte — și altele asemenea lor — trebuie ridicate la înălțimea și puritatea celor denumite «jertfe spirituale bineplăcute lui Dumnezeu» (I Petru II, 5). Pentru aceasta, cei cu păcate să se căiască și să se îndrepte; iar cei virtuoși să sporească în virtute, pentru a fi vrednici de «înălțare». Să muncim dar și să activăm neobosiți, spre binele tuturor — ca și Hristos — și spre înflorirea scumpei noastre patrii. Căci slujind altora — semenilor noștri — slujim și slăvim pe Dumnezeu Cel în treime; și contribuind la ridicarea lor, ne înălțăm și noi, așteptînd sentința Dreptului Judecător: «bine slugă bună și credincioasă... intră întru bucuria Domnului tău» (Matei XXV, 21).

Intr-armați, deci, cu astfel de «jertfe spirituale» adăugate la jertfele de mulțumire și de laudă și slăvire, să ne rugăm Domnului să ne dea sănătate și putere de muncă și de fapte de virtute, iar la vremea cuvenită, să ne facă și pe noi părtași — în cer — cu cei de-a dreapta, a celor mîntuiți. Amin.

Pr. IOAN MIRCEA

LA SFÎNTA TREIME (Lunea Rusalțiilor)

Ați observat că totdeauna când rostim înaintea D-voastră cuvînt de învățătură, începem prin a spune: «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfintului Duh». De asemenea, cînd începem o rugăciune, spunem mai întîi: «Mărire Tatălui și Fiului și Sfintului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!» Prin aceste cuvinte și prin semnul Sfintei Cruci care le însoțește, noi mărturisim credința noastră în Dumnezeu-Tatăl, în Dumnezeu-Fiul și în Dumnezeu-Sfintul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită, în numele căreia am primit și Sfintul Botez.

Și nu numai prin Sfînta Cruce și prin cuvintele cu care începem diferitele rugăciuni, ci și prin toate sfintele slujbe și mai ales prin sfînta liturghie mărturisim noi credința noastră în Sfînta Treime și o preamărim după cuviință.

Ba mai mult, sfînta noastră biserică a rinduit, pentru binecuvîntate motive, ca astăzi, a doua zi după marea sărbătoare a Pogorîrii Sfintului Duh asupra Sfînților Apostoli, să se aducă cinstire specială Sfintei Treimi și să se spună cuvînt de lămurire despre dogma Sfintei Treimi, dogmă care constituie specificul religiei creștine și temelia mîntuirii noastre.

Vom încerca deci să vorbim, cerînd ajutorul lui Dumnezeu, despre această dogmă fundamentală a creștinătății.

Am spus că vom încerca numai să vorbim despre dogma Sfintei Treimi, căci, așa cum nu putem privi cu ochii liberi soarele, în plina lui strălucire, fiindcă ne orbește, tot așa nu putem pătrunde cu mintea această taină de nepătruns : Dumnezeu unul și totuși preamărit în trei ipostasuri : Tatăl, Fiul și Sfintul Duh. Și totuși, nimeni nu se poate considera creștin adevărat, dacă nu crede și nu mărturisește din toată inima credința sa în Dumnezeul cel unic în ființă și preamărit în trei persoane: Tatăl, Fiul și Sfintul Duh. Nimeni nu poate nădăjdui în mîntuirea sa cea veșnică, dacă nu-și deschide sufletul pentru primirea acestei învățături de căpetenie a creștinismului. Căci credința într-un singur Dumnezeu au avut-o și o au și iudeii, dar ei n-au primit pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. De asemenea, credința într-un singur Dumnezeu au avut-o și o au și musulmanii, dar nici ei nu cred în dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos și nu vor să audă despre Dumnezeu-Sfintul Duh. Ba chiar și unii dintre antici s-au ridicat cu mintea la idea că nu poate exista decît un singur Dumnezeu, dar nici aceștia n-au socotit dumnezeirea ca unică și întreită totodată, așa cum propovăduiește sfînta noastră Biserică, pe temeiul revelației divine.

Este adevărat că se găsesc și în alte religii, ca și la unii antici, oarecare năzuințe spre înțelegerea dumnezeirii sub forma trinității, sub forma unei vagi grupări de divinități în așa-numite «triade». Dar toate acestea pot fi socotite cel mult ca preînchipuiri ale dogmei creștine despre Sfînta Treime, ele fiind departe de înțelesul pe care îl are Sfînta Treime în biserică noastră. Numai în acest sens putem lua cuvintele unui vechi istoric al Bisericii creștine, Eusebiu de Cezareea, care scrie că marele filozof grec Platon a fost un «prophet al Sfintei Treimi».

Prin urmare, tot ce au putut face aceștia fără ajutorul revelației divine n-a fost decît o prefigurare a dogmei Sfintei Treimi din creștinism, dogmă care apare cu toată limpezimea în Sfînta Scriptură și mai ales în cărțile Noului Testament, de unde aflăm cum, chiar la Bunăvestirea făcută Sfintei Fecioare Maria că va naște pe Mîntuitorul lumii, arhanghelul Gavriil i-a vorbit acesteia despre persoanele Sfintei Treimi (Luca I, 35). De asemenea aflăm cum, la Botezul Domnului nostru Iisus Hristos, Sfînta Treime a fost prezentă aievea, Dumnezeu-Tatăl mărturisind despre Fiul Său cel iubit, Fiul primind botezul, iar Sfîntul Duh arătîndu-se în chip de porumbel (Matei III, 16—17; Marcu I, 10—11; Luca III, 22; Ioan I, 35), așa cum ați văzut că este reprezentată această 'sublimă scenă biblică pe icoanele din biserici. De aceea sfînta Biserică, preamărind începutul activității pămîntești a Mîntuitorului prin primirea Botezului de la Sfîntul Ioan Botezătorul, spune că, în această împrejurare, «închinarea Treimii s-a arătat».

De asemenea în activitatea Sa pămîntească, Mîntuitorul a lămurit cu mai multe prilejuri raportul său cu Tatăl și cu Sfîntul Duh-Mîngîietorul (Ioan XIV, 14—17; XV, 26), iar la încheierea activității Sale pămîntești El a dat Sfînților Săi Apostoli următoarea poruncă : «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh și învățîndu-le să păzească toate cîte am poruncit vouă» (Matei XXVIII, 19). Mai lămurit ca așa nici nu se putea.

La rîndul lor, și Sfînții Apostoli au vorbit adesea despre persoanele Sfintei Treimi. Astfel, Sfîntul Apostol Pavel adresează corintenilor bine cuvîntarea sa în următoarele cuvinte, care au fost introduse în sfînta liturghie a Bisericii noastre: «Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți!» (II Cor. XIII, 13). Tot astfel, Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan scrie, cu deosebită limpezime : «Trei sînt care mărturisesc în cer : Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh și acești trei una sînt» (I Ioan V, 7).

Acestea sînt mărturii clare despre Sfînta Treime, pe care Sfînții Părinți ai Bisericii creștine le-au cules din Sfînta Scriptură, le-au comentat cu adîncă înțelepciune și le-au fixat apoi în Simbolul credinței, în Crez, cu prilejul Sinoadelor a toată creștinătatea din veacul al IV-lea. Astfel, noi mărturisim în Simbolul credinței : «Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotîitorul, Făcătorul cerului și al pămîntului... și întru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii... și întru Duhul Sfînt, Domnul de viață făcătorul, care de la Tatăl purcede, cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit...».

Mărturisind deci credința într-un singur Dumnezeu, noi mărturisim și credința în cele trei persoane ale Sfintei Treimi, care au ca însușire comună dumnezeirea, dar au și însușiri deosebitoare. Astfel, Dumnezeu-Tatăl este creatorul lumii, Dumnezeu-Fiul este născut din veșnicie din Tatăl și s-a făcut om din Sfînta Fecioară Maria și de la Duhul Sfînt, Dumnezeu-Duhul Sfînt purcede din veșnicie din Tatăl și este acela care însuflețește toate cîte sînt, ajutînd pe om să-și cîștige mîntuirea prin har,

credință și fapte bune. Și totuși nu sînt trei Dumnezei, ci unul singur, preamărit în trei ipostasuri.

Dar, afirmînd astfel de adevăruri dogmatice și altele asemenea despre Dumnezeu, pe temeiul descoperirii supranaturale din Sfînta Scriptură, sfînta noastră Biserică nu pretinde că a spus tot ce se poate spune despre Dumnezeu sau că ar cunoaște deplin ce este Dumnezeu în ființa Sa și cum se face că există un singur Dumnezeu, dar trei persoane ale dumnezeirii. Ea afirmă despre dogma Sfintei Treimi că este o taină, cea mai mare taină a creștinătății, pe care mintea noastră n-o poate pătrunde și pe care noi o primim prin credință.

Mintea noastră poate totuși să încerce a-și face o idee despre Treimea dumnezeirii celei unice, prin unele asemănări, prin unele așa-zise analogii, mai mult sau mai puțin izbutite și care mulțumesc întru cîtva cerințele minții noastre. Astfel, unii părinți și scriitori bisericești din antichitate au socotit că pot descoperi o oarecare analogie între Sfînta Treime și sufletul omenesc, cu întreita sa înzestrare : minte, voință și simțire, care toate la un loc formează sufletul nostru unic. Alții, ca Sfîntul Atanasie cel Mare, au socotit că pot descoperi o astfel de analogie în cele trei înfățișări ale soarelui : discul, razele și lumina, care toate la un loc alcătuiesc un singur soare. Mai nimerită ni se pare analogia la care s-a gîndit Dionisie Pseudo-Areopagitul. Intr-o cameră, a spus acesta, avem trei sfeșnice, dar nu putem deosebi care este lumina ce ne vine de la unul din sfeșnice și care de la celelalte. În alte analogii se propun cele trei dimensiuni ale lucrurilor : lungime, lățime și înălțime ; cele trei înfățișări ale timpului : trecut, prezent și viitor ; cele trei laturi ale unui triunghi și așa mai departe. Sfînta noastră Biserică n-a considerat însă niciodată că prin aceste analogii s-ar putea pătrunde în însăși ființa intimă a lui Dumnezeu cel unic, preamărit în trei ipostasuri : Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, această învățătură de temelie a creștinismului trebuind să fie primită prin credință.

Dar, dacă nu putem pătrunde cu mintea în misterul sau taina Sfintei Treimi, apoi, primind prin credință această dogmă și străduindu-ne să devenim creștini adevărați, avem nespuse de mult de cîștigat în latimea vieții noastre duhovnicești. Căci nu trebuie să uităm că, deși sîntem creaturi ale lui Dumnezeu, și încă niște creaturi foarte slabe, prin primirea Sfîntului Botez și a celorlalte Sfinte Taine și printr-o viață curat creștină, noi putem deveni «fii prin har ai lui Dumnezeu» (Ioan I, 12—13), «frați» a Domnului nostru Iisus Hristos (Luca VIII, 21) și «părtași ai dumnezeieștii firi» (II Petru I, 4), după cuvintele pe care le aflăm în Sfînta Scriptură a Noului Testament. Iar aceasta este un lucru extraordinar pentru viața noastră duhovnicească, deoarece ni se dă putința să ajungem la uniunea morală cea mai strînsă cu însuși Dumnezeu cel unic în ființă și întreit în Persoane, participînd astfel la iubirea și fericirea de care sînt pătrunse Persoanele Sfintei Treimi. Căci noi știm, prin revelație divină, că «Dumnezeu este iubire» (I Ioan IV, 8) și deci, dacă urmăm Evanghelia lui Hri-

stos, viața noastră poate deveni un adevărat val de iubire a lui Dumnezeu și a oamenilor, o continuă dăruire spre binele semenilor noștri, spre pacea și mântuirea lor, asigurându-ne astfel și nouă singura fericire mare adevărată pe care ne-o putem dori pe acest pământ : fericirea de a fi folosiți de semenii noștri și de a ne pregăti mântuirea în viața cea veșnică.

Să rugăm deci pe Dumnezeu cel unic în ființă și întreit în persoană să întărească în sufletul nostru credința, nădejdea și dragostea și să facă din ce în ce mai simțită în adîncul ființei noastre lucrarea harului divin cu ajutorul căreia să ne putem împlini cu cinste menirea în trecerea noastră grăbită pe acest pământ și să ne putem asigura fericirea de a fi în viața cealaltă cit mai aproape de Dumnezeu, Căruia se cuvine toată cinstea, mărirea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin

Diac. Prof. EMILIAN VASILESCU

LA DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR

În toate domeniile de activitate ale vieții omenești sînt culmi pe care toți năzuim să le urcăm, dar pe care numai unii dintre noi se învrednicesc să le ajungă. Astfel, savanții, după zile și nopți de veghe asupra cărților și aparatelor din laboratoare, pentru a smulge și ultimile taine ale naturii și ale vieții, cuceresc cele mai înalte piscuri ale cunoașterii omenești. De asemenea, artiștii, numai în urma unor eforturi îndelungate, presărate cu multe renunțări și jertfe, izbutesc să atingă măreția desăvîrșirii artistice. Nu mai vorbim de marii eroi ai umanității, care din dragostea față de poporul din care au purces, și-au jertfit viața, rămînînd pentru noi pilde pururea vii de abnegație și de eroism, numele lor fiind cinstit cu admirație în panteonul fiecărei națiuni.

Tot așa și în viața noastră religioasă Sfinții sînt aceia care reprezintă pentru noi cele mai înalte culmi ale desăvîrșirii morale și creștine, învrednicindu-se prin faptele lor să fie bine-plăcuți în fața lui Dumnezeu și să se bucure din partea noastră de cinstire și de pomenire veșnică.

După cum bine știți, Sfînta noastră Biserică Ortodoxă a statornic ca Duminica de astăzi să fie închinată cinstirii tuturor Sfinților, ca unor care prin viața și faptele lor, au întruchipat idealul desăvîrșirii creștine și sfințenia. Iată de ce, în legătură cu această mare sărbătoare a Ortodoxiei voi încerca să arăt pe scurt care este învățătura Sfintei noastre Biserici despre sfinți și despre dobîndirea sfințeniei.

Multe și felurite sînt chipurile prin care creștinii au dobîndit vrednicia sfințeniei și, o dată cu ea, cinstirea de sfînt. Unii au mărturisit pe Hristos și dreapta credință, suferind grele pătămiri și sfîrșind muceni-

cește. Aceștia sînt martirii, mucenicii și mărturisitorii. Alții și-au imbu-nătățit viața în pustii, prin peșteri sau prin locuri ascunse în munte, trăind în asprimea postului și în neîntreruptă rugăciune, departe de lume, dar rugîndu-se pentru lume. Aceștia sînt cuvioșii, marii Sfinți ai pustiei cum îi numește Filocalia, cartea care cuprinde nevoițele spre desăvîrșire și biruințele duhovnicești ale celor ce se retrag din lume. De asemenea, unii trăind în lume și luptîndu-se cu ispitele și marea cea sărată a acestei vieți, au rămas stîlpi de întărire a dreptei credințe, strălucind prin faptele lor înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Aceștia sînt Sfinții odrăslîți din rîndurile creștinilor trăitori în mijlocul lumii. Iar alții dintre creștini învrednicindu-se de harul preoției și al arhieriei, au călăuzit obștea credincioșilor pe calea mîntuirii și a păcii. Aceștia, prin chivernisirea harului dumnezeiesc, au fost învățători, sfințitori și îndrumători, ajungînd mari dascăli ai lumii și ierarhi, întocmai cu apostolii.

Toți acești sfinți sînt, într-un fel sau altul, trăitori și plinitori, în chip desăvîrșit, ai poruncilor evanghelice și numele lor sînt înscrise în calendarul nostru creștin ortodox.

Temeiul obșteștei cinstiri a acestor sfinți stă în sfințenia vieții și ortodoxia credinței în Hristos, pe care au mărturisit-o, făcîndu-se următori cuvîntului Mîntuitorului care zice : «Pe oricine Mă va mărturisi înaintea oamenilor, îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri» (Matei X, 32).

După învățătura Sfintei noastre Biserici, cei care au trăit în dreapta credință și au adormit în Domnul, mutîndu-se din viața aceasta trecătoare în cea netrecătoare, alcătuiesc Biserica triumfătoare, a cărei cunună o formează Sfinții. Noi cei rămași în această viață pămîntească sîntem în neîntreruptă comuniune sufletească cu Biserica triumfătoare prin mijlocirea rugăciunilor și a pomenirilor pe care le facem pentru cei repausați, Sfinții la rîndul lor, ascultînd rugăciunile noastre, mijlocesc înaintea lui Dumnezeu pentru noi. Ei sînt soliile noastre către Dumnezeu, ca unii care au cunoscut și trăit viața noastră, au luptat cu ispitele și au dobîndit cununa sfințeniei.

Pilda vieții lor ne încredințează că și noi sîntem în stare să ne imbu-nătățim viața, ca și ei, prin trăirea adevărului evanghelic. Ei sînt modele de virtute. Au avut statornicie în credință, au trăit în nădejdea împlinirii cuvintelor Mîntuitorului și au fost mistuiți de flacăra dragostei creștine. Au avut bărbăția și curajul jertfei și mulți dintre ei au sffrșit prin a-și vărsa sîngele pentru Hristos. Prin jertfa lor au dovedit că suprema virtute, care poate aduce omului cununa sfințeniei, este iubirea de Dumnezeu și de oameni, aceea despre care Domnul nostru Iisus Hristos zice : «Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot cugetul tău, din toată virtutea ta, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși».

În cărțile noastre de slujbă și în scrierile bisericești aflăm mărturii despre viața și lucrarea tuturor Sfinților care împodobesc calendarul Bisericii Ortodoxe. Dar Dumnezeu în iconomia sa îi cunoaște și pe toți aceia care n-au fost cuprinși în filele unui calendar și care în toate veacurile,

prin faptele și trăirea lor, au fost înscriși în cartea vieții și în inimile credincioșilor care îi cinstește ca Sfinți.

Pământul țării noastre a fost binecuvîntat de Dumnezeu să poarte moaștele unor Sfinți care n-au trăit pe meleagurile noastre, așa cum sînt : Sfînta Muceniță Filoteia de la Curtea de Argeș, Cuvioasa Paraschiva de la Iași, Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava și Sfîntul Dimitrie Basarabov, la ale cărui sfînte moaște vă plecați genunchii inimilor în această sfîntă Catedrală Patriarhală.

Dar tot binecuvîntat de Dumnezeu a fost iarăși acest pămînt în care s-au plămădit și au crescut Sfinții români : Sava Brancovici, Ilie Iorest, Sofronie de la Cioara, Oprea Miclăuș, Iosif de la Partoș și Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica. Ei sînt o vie și permanentă mărturie care ilustrează virtuțile sufletești ale poporului nostru și exemplul cel mai grăitor că și noi putem ajunge pe culmile desăvîrșirii și ale sfințeniei creștine.

Pentru acest fapt, poporul dreptcredincios îi cinstește prin rugăciuni și pomeniri, chemîndu-i în ajutor într-o nevoințe duhovnicești. Creștinii le poartă numele în semn de prețuire și-i aleg ca ocrotitori ai vieții și familiilor lor. De asemenea, multe biserici poartă hramuri de Sfinți, iar alcătuitoarii de Acatiste și cîntări bisericești laudă virtuțile lor dîndu-le ca pildă de urmat tuturor credincioșilor ortodocși. Mai mult, pe lîngă cinstirea tuturor Sfinților pe care o săvîrșim în această duminică, Sfînta noastră Biserică le-a închinat și cîte o zi de pomenire din răstimpul anului bisericesc.

În fruntea tuturor Sfinților strălucește ca o cunună împărătească Sfînta Fecioară Maria, Maica Domnului nostru, pe care o cinstim mai mult decît heruvimii și serafimii și mai presus decît toți Sfinții.

Viața Sfinților este asemănată cu aceea a îngerilor, fiind numită viața îngerească în trup. De aceia Sfinții sînt și numiți îngeri în trup, tocmai pentru curățirea vieții lor fără prihană. Privind la viața lor sfîntă, la minunile pe care le-au săvîrșit în numele și cu ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos, la faptele lor de bine și la dragostea lor față de oameni, exclamăm o dată cu vechea cîntare bisericească : «Ce vă vom numi pre voi Sfinților ? Heruvimi ? Că întru voi s-a odihnit Hristos. Serafimi ? Că neîncetat l-ați preamărit pre El. Îngeri ? Că de trup v-ați lepădat. Puteri ? Că lucrați cu minunile. Multe sînt numirile voastre, dar mai multe-s daturile. Rugați-vă să se mîntuiască sufletele noastre. Amin !

Pr. CONSTANTIN PÎRVU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PACII

(mai — iunie)

PENTRU PACE ȘI PRIETENIE ÎNTRE POPOARE. — Sub această lozincă a fost sărbătorită în țara noastră ziua de 1 Mai, ziua solidarității și frăției internaționale a oamenilor muncii.

În Capitală, cu acest prilej, a avut loc în Piața Aviatorilor — îmbrăcată în haină festivă —, un miting la care au luat parte mii de oameni ai muncii. A luat cuvîntul Dl. Emil Bodnăraș, vicepreședinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România care, după ce a făcut un bilanț al realizărilor obținute în patria noastră, a exprimat hotărîrea poporului român de a milita pentru colaborare și înțelegere cu toate popoarele lumii, pentru afirmarea liberă și independentă a suveranității, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, — a spus în continuare vorbitorul — politica internă a României slujind interesele poporului român, cauzei colaborării și înțelegerii între popoare, rezolvării problemelor ce frămîntă lumea contemporană.

În încheiere D-sa a urât noi victorii în desăvîrșirea edificiului României Socialiste și să triumfe pacea în lumea întreagă.

Sărbătorirea zilei de 1 Mai a prilejuit aceeași vibrantă demonstrație a unității poporului român de pe tot întinsul plaiului, de la Sighetul Marmației și Suceava pînă la Turnu Măgurele și de la Arad pînă la Pontul Euxin.

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI. — La Teheran a avut loc ședința plenară a Conferinței Internaționale a drepturilor omului. Delegația română a propus un proiect de rezoluție cu privire la «Educarea tineretului în spiritul respectului pentru drepturile umane și al libertăților fundamentale ale omului».

În cuvîntul său, șeful delegației române, Dl. Avram Bunaciu, s-a referit, printre altele, la ansamblul condițiilor ce garantează în România, libera afirmare multilaterală a personalității cetățenilor.

Referindu-se apoi la corelația dintre drepturile omului și pacea în lume, vorbitorul a insistat asupra condițiilor primordiale — afirmarea

deplinei suveranități și exercitarea dreptului popoarelor de a-și decide singure soarta — care fac posibile realizarea efectivă a drepturilor omului. Condamnând încălcarea dreptului poporului vietnamez de a-și hotărî singur soarta, șeful delegației române a arătat că asemenea practici constituie o amenințare la adresa păcii și securității internaționale.

Tot cu acest prilej Dl. Cristian Popișteanu, redactor al ziarului «România Liberă», a avut o convorbire cu prințul Saddrudin Aga Khan, Înalt Comisar al O.N.U.

Una dintre temele discuției a constituit-o relațiile internaționale contemporane. Referindu-se la principiile absolut necesare ale acestor relații, prințul Aga Khan a spus printre altele: «Compreensiunea este atributul cel mai necesar relațiilor între state și popoare. Respectul instituțiilor internaționale, respectul dreptului internațional, respectul caracteristicilor naționale ale fiecărui stat și ale fiecărui popor, sînt acea sumă absolut necesară de principii care pot determina omeniirea sa trăiască în pace». Înaltul Comisar al O.N.U. și-a exprimat apoi convingerea ca este nevoie de unirea eforturilor tuturor statelor lumii ca în numele păcii și securității, marile bătălii pentru combaterea malariei, analfabetismului, foametei, subdezvoltării, să poată fi cișugate pentru progresul omeniirii («*România Liberă*» din 3 mai și 29 iunie a. c.).

VIZITA DELEGAȚIEI PARLAMENTARE NORVEGIENE. — Timp de mai multe zile, la începutul lunii mai, ne-a vizitat țara o delegație de parlamentari norvegieni, condusă de Dl. Leif Granli, al doilea președinte al Sortingului.

Din delegație au făcut parte deputații Jonas Enge, Thor Myklebust, Knut A. S. Myrstad, Kaare Meland, Teddy Dyring, Arne Nilson, Henrik Jonan Lisaeth, precum și Tor Kindingsland, secretarul delegației. Delegația parlamentară norvegiană împreună cu președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, și Mia Groza, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale, a vizitat mai întâi județul Argeș.

La Curtea de Argeș oaspeții au fost salutați de P. C. Diac. Prof. Dr. Nicolae I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic de grad universitar din București.

Celor prezenți le-au fost date ample explicații despre arhitectura și pictura renumitului monument istoric din secolul al XVI-lea — Minăstirea Curtea de Argeș, ctitoria voievodului Neagoe Basarab.

Vizita s-a continuat în județul Vilcea unde membrii delegației au făcut un scurt popas la Minăstirea Cozia, unul din cele mai vechi monumente din Țara Românească, ce conservă elemente originale de construcție, zidită de Mircea cel Bătrîn cu puțin înainte de sîrșitul veacului al XIV-lea.

După vizitarea județului Sibiu, oaspeții au făcut un popas la Brașov unde au admirat printre alte edificii și «Biserica Neagră». Aici, după o scurtă informare cu privire la istoricul și însemnătatea monumentului, oaspeții au audiat un concert de orgă. În continuare a fost vizitată biserica Schei.

Printre județele ce au mai fost vizitate se numără și Constanța. Aici, după o scurtă vizită la Consiliul Popular Municipal, a fost vizitat Edificiul roman cu mozaic și Muzeul de arheologie din localitate.

Înainte de plecarea din țara noastră, conducătorul delegației parlamentare norvegiene, Leif Granli, a făcut o declarație presei și radio-televiziunii române. «Sîntem încredințați — a spus oaspetele — că prin astfel de vizite și în general prin schimburi reciproce de delegații se întărește prietenia dintre popoarele noastre, se creează condiții mai bune pentru cunoașterea vieții economice din cele două țări».

Referindu-se la contribuția pe care România și Norvegia o pot aduce la instaurarea în lume a unui climat de pace și înțelegere între popoare, vorbitorul a spus: «Experiența a arătat că România și Norvegia, în urma acțiunilor desfășurate de ele în diferite organizații internaționale, pot contribui la soluționarea multor probleme internaționale dificile. Sînt convins că prin intensificarea acestor acțiuni de către guvernele celor două țări, România și Norvegia pot aduce o contribuție și mai mare la îmbunătățirea climatului vieții internaționale» (*«România Liberă»* din 6, 7, 8, 9, 10 și 11 mai a. c.).

DOUĂ DECENII DE ACTIVITATE ÎN SLUJBA SĂNĂTĂȚII OMENIRII. —

Reprezentanții unei omeniri dornice de pace ce cunoscuse toate suferințele aduse de cel de al doilea război mondial, avea să pună — prin intermediul O.N.U. — bazele uneia dintre cele mai generoase instituții de cooperare internațională, Organizația Mondială a Sănătății, a cărei constituție a intrat în vigoare la 7 aprilie 1948. Anul acesta instituția a împlinit două decenii de rodnică activitate.

Adunarea Mondială a Sănătății, organ suprem al Organizației Mondiale a Sănătății, reunită în fiecare an, definește activitățile anului care a trecut și adoptă programul anului care urmează.

În prezent Organizația Mondială a Sănătății înnumără 130 de membrii titulari sau asociați. Ea întreține legături cu instituții științifice din lumea întreagă, și studiază o serie de boli cu mare răspîndire în mase.

Regretatul academician Ștefan S. Nicolau s-a numărat printre experții Organizației Mondiale a Sănătății în probleme de inframicrobiologie.

Din organisme ale Organizației Mondiale a Sănătății fac parte și reprezentanți ai țării noastre: Prof. Dr. N. Cajal și profesorii Gh. Lupășcu, C. D. Dimitriu, I. Stoia etc.

La Adunarea Mondială a Sănătății din acest an, care și-a desfășurat lucrările la Geneva a fost prezentat un mesaj al Ministerului Sănătății al României, de Acad. Aurel Moga. În mesaj se subliniază printre altele că, militînd pentru o largă cooperare internațională, pe baza respectării principiilor suveranității, independenței naționale și egalității Statelor, țara noastră acordă sprijin Organizației Mondiale a Sănătății, în vederea realizării obiectivelor sale fundamentale menite să contribuie la ameliorarea stării sănătății populației întregului glob.

«Lupta pentru sănătate e universală. Este posibil eternă. Va fi întotdeauna nevoie de combatanți», s-a precizat pe drept cuvînt la cea de a 21-a Adunare a Organizației Mondiale a Sănătății.

Amplu dezbătute, toate aceste probleme au fost analizate în raport cu factorul determinant al întregii evoluții a omenirii: pacea.

O DELEGAȚIE A MIȘCĂRII PENTRU PACE DIN REPUBLICA ARABĂ UNITĂ NE-A VIZITAT ȚARA. — La invitația Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, o delegație a Mișcării pentru Pace din Republica Arabă Unită a făcut o vizită de prietenie în țara noastră.

Din delegație, condusă de Husein Fahni, au făcut parte Mahmoud Aladin Kassem și Ahmed Osman, decanul Facultății de artă din Alexandria.

VIZITA ÎN ROMÂNIA A PREȘEDINTELUI REPUBLICII FRANCEZE, GENERALUL CHARLES DE GAULLE. — După cum s-a anunțat în presa noastră centrală, în ziua de 15 mai a.c. capitala patriei noastre a salutat cu bucurie și cordialitate sosirea pe pământ românesc a președintelui Republicii Franceze, generalul Charles de Gaulle și a soției sale, D-na Yvonne de Gaulle.

În cuvîntarea de salut adresată înaltului oaspete, Președintele Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu a spus printre altele: «Cetățenii țării noastre vă primesc astăzi pe dumneavoastră, eminent reprezentant al Franței, cu caldă ospitalitate, manifestîndu-și puternicele sentimente de stimă și prețuire, de cordială simpatie pentru poporul francez.»

Sperăm că vizita dumneavoastră în România va fi revelatorie pentru cunoașterea marilor eforturi depuse de poporul român pe calea progresului și civilizației, a transformărilor adînci prin care trece națiunea noastră pe plan economic, politic și social, a aspirațiilor poporului român spre pace și cooperare cu toate popoarele lumii.

În timpul șederii sale în România, președintele Republicii Franceze a vizitat orașul București, ca și alte orașe și județe ale țării și pretutindeni i s-a făcut o călduroasă primire, expresie a prieteniei tradiționale dintre popoarele român și francez.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România și președintele Republicii Franceze au avut convorbiri la care au participat: Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, George Macoveșcu, prim-adjunct al Ministrului Afacerilor Externe, Constantin Flitan, ambasadorul României în Franța, din partea română și Maurice Couve de Murville, ministrul Afacerilor Externe, Jean Louis Pons, ambasadorul Franței în România, din partea franceză.

Discuțiile care s-au desfășurat într-o atmosferă de cordialitate, au prilejuit largi schimburi de vederi privind relațiile româno-franceze și principalele probleme internaționale.

Cei doi șefi de stat, consideră că există toate condițiile pentru lărgirea în continuare a cooperării româno-franceze în interesul celor două popoare, al destinderii și al păcii în Europa și în lume.

În cadrul discuțiilor au mai fost examinate și probleme internaționale. Cu acest prilej s-a reliefat acordul României și Franței asupra principiilor care trebuie să stea la baza raporturilor între state: independența și suveranitatea națiunilor, mici și mari, neamestecul în treburile interne,

stabilirea de relații amicale cu toate țările, dezvoltarea schimburilor și a cooperării internaționale, menținerea sau restabilirea păcii în întreaga lume.

Cei doi șefi de stat și-au exprimat convingerea că numai prin respectarea acestor principii sînt asigurate condițiile necesare pentru ca fiecare țară să poată contribui la apărarea păcii și la dezvoltarea spiritului de înțelegere și cooperare între state. În acest sens, cele două părți au subliniat importanța Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii și securității internaționale, precum și necesitatea întăririi acestei organizații pe baza universalității și respectării principiilor Cartei.

Vizita generalului de Gaulle, prima vizită în România a unui șef de stat francez, constituie o dovadă elocventă a relațiilor dintre cele două țări și va da un nou avînt acestor relații în toate domeniile, spre destindere și pace.

«PENTRU ELIMINAREA PRIMEJDIEI RĂZBOIULUI NUCLEAR». — Aceasta a fost tema intervenției delegatului român, ambasadorul Nicolae Ecobescu, la ședința din 23 mai a. c. a Comitetului Politic al Adunării Generale.

Republica Socialistă România acționează în mod elocvent și hotărît pentru realizarea dezarmării nucleare, pentru lichidarea armelor atomice și încetarea producției lor — calea sigură de eliminare a pericolului războiului nuclear.

În acest sens guvernul român se pronunță pentru măsuri cu caracter tranzitoriu, cum este de exemplu, încheierea unui tratat privind interzicerea răspîndirii armelor nucleare. De asemenea, guvernul român militează pentru încheierea unui tratat care să satisfacă interesele fundamentale ale statelor în domeniul energiei nucleare.

România a susținut la Geneva, împreună cu alte state, necesitatea ca tratatul de neproliferare să facă parte dintr-un lanț de măsuri al cărui scop final să fie eliminarea definitivă a pericolului nuclear. Încheierea acestui tratat crează condiții pentru trecerea la dezarmarea nucleară prin măsuri ca: încetarea producției de arme nucleare, lichidarea stocurilor existente și eliminarea din arsenalele naționale a armelor nucleare.

O altă coordonată esențială a tratatului de neproliferare se referă la necesitatea ca neproliferarea armelor nucleare să fie înfăptuită în condițiile asigurării tuturor națiunilor care renunță la aceste arme că nu vor fi niciodată victime ale agresiunii atomice sau ale amenințării cu folosirea armei nucleare împotriva lor. Tratatul trebuie să confere garanții de securitate tuturor statelor nenucleare. Aceasta nu înseamnă însă îngrădirea posibilităților folosirii energiei nucleare în scopuri pașnice.

România concepe tratatul de neproliferare a armelor nucleare ca un instrument internațional ce poate fi folosit în mod eficace împotriva pericolului atomic, ca o măsură de destindere internațională, ca o contribuție la întărirea păcii și securității popoarelor. Acest tratat trebuie să aibe ca rezultat dezvoltarea încrederii și colaborării între state («*România Liberă*» din 25 mai a. c.).

O CONTRIBUȚIE DE SEAMĂ LA DEZVOLTAREA PRIETENIEI ROMÂN-O IUGOSLAVE. — La invitația președintelui R. S. F. Iugoslavia, Iosip Broz Tito, o delegație de partid și de stat a Republicii Socialiste România condusă de Dl. Nicolae Ceausescu, președintele Consiliului de Stat, a făcut o vizită în Republica Socialistă Federativă Iugoslavia.

Delegația a fost întâmpinată cu manifestări pline de cordialitate ale locuitorilor orașelor și regiunilor vizitate — expresie a sentimentelor de respect reciproc dintre popoarele noastre.

Rezultatele convorbirilor purtate cu conducătorii de partid și de stat în frunte cu Dl. Iosip Broz Tito au fost exprimate într-un Comunicat comun. Ele scot în evidență o dată mai mult contribuția de seamă a acestei vizite la adâncirea relațiilor de colaborare și cooperare dintre cele două țări, la consolidarea păcii în Europa și în întreaga lume.

În timpul convorbirilor ce s-au purtat cu acest prilej au fost abordate probleme internaționale. A fost reafirmată hotărârea celor două țări de a-și aduce mai departe aportul lor la lupta pentru pace. Potrivit poziției comune a celor două guverne, o condiție esențială a întăririi păcii și a progresului în lume o constituie respectarea strictă a principiilor suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne ale altor state.

Lufnd în discuție situația din Vietnam, cei doi sefi de state au condamnat acțiunea agresivă a Statelor Unite și au apreciat pozitiv începerea convorbirilor de la Paris dintre reprezentanții R. D. Vietnam și S.U.A.

Referindu-se apoi la situația din Orientul Apropiat s-a exprimat necesitatea ca, în scopul asigurării păcii în această regiune să se recunoască dreptul la existență, suveranitate și integritate teritorială a tuturor statelor din această regiune.

Ca state europene, România și Iugoslavia acordă o importanță deosebită problemelor Europei.

După cum s-a consemnat și în Comunicatul comun dat publicității cu acest prilej, cele două părți consideră că: «pentru promovarea colaborării și securității în Europa are o importanță deosebită acceptarea schimbărilor intervenite în dezvoltarea postbelică, asigurarea inviolabilității frontierelor stabilite după cel de al doilea război mondial, precum și participarea pe bază de egalitate în drepturi la rezolvarea problemelor continentului nostru, a tuturor statelor europene, inclusiv a celor două state germane».

O altă problemă care a constituit obiectul discuțiilor româno-iugoslave, a fost aceea a dezarmării generale. Cele două părți au salutat îmbunătățirile aduse proiectului de tratat privind neproliferarea armelor nucleare și au declarat totodată că un acord în această problemă trebuie să țină seama și de interesele statelor nenucleare.

Problemele multiple dezbătute cu prilejul convorbirilor româno-iugoslave, precum și pozițiile comune sau asemănătoare exprimate confirmă rezultatul rodnic al vizitei delegației române în Iugoslavia.

PARTICIPAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA LUCRĂRILE PRIVIND PACEA ȘI SECURITATEA EUROPEANĂ. — 1. *Consultația ecumenistă pentru pace de la Geneva-Bossey*. Consiliul Ecumenic al Bisericilor, prin Direcția sa de Studii, a organizat o consultație între pacifiști și nepacifiști, asupra problemei păcii, în vederea elaborării și adoptării unor recomandări pentru cea de a patra Adunare Mondială a Mișcării Ecumenice care va avea loc la Upsala în Suedia în cursul lunii iulie 1968 (4—27 iulie).

La consultația în cauză au fost invitate numeroase persoane cunoscute prin activitatea lor socială, bisericească, teologică și ecumenistă din întreaga lume.

Lucrările s-au desfășurat la Institutul Ecumenic din Bossey de la 28 mai 1968 pînă la 1 iunie 1968 continuîndu-se apoi cu redactarea unor documente pînă la 4 iunie 1968. Ele au fost prezidate de Victor Hayward din partea Diviziei de Studii a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Documentele de bază pentru discuții le-au format două referate, unul întocmit de prof. John H. Joder, menonit din S.U.A., iar altul întocmit de P. C. Prof. Dr. Liviu Stan de la Institutul teologic universitar din București.

Primul s-a ocupat de dificultățile pe care le întîmpină lupta pentru pace precum și de pozițiile antipacifiste și de temeurile acestora, iar al doilea, sub titlul «teze pentru o evanghelie umanistă a păcii», s-a ocupat de aspectul pozitiv al luptei pentru pace relevînd unele temeuri și nădejdi noi ale acestei lupte și arătînd că înaintea unei păci mondiale poate și trebuie să fie înfăptuită pacea în cadrul regional sau și în cadrul continental...

În cadrul discuțiilor au mai prezentat referate Prof. N. Nissiotis, directorul Institutului Ecumenic din Bossey, Prof. R. Martin-Achard, — Geneva-Neuchâtel, Prof. Dr. J. Smolik din Praga, Dr. Martin Luther Kretzmann — S.U.A. ș. a.

Prezența și contribuția delegatului român P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, s-a concretizat atît prin referatul de bază amintit și prin participarea activă la discuții cît și prin întocmirea și susținerea unui «Proiect de declarație pentru Upsala» în care se cuprind o seamă de teze menite să servească drept bază pentru ca cea de a patra Adunare Mondială a Mișcării Ecumenice de la Upsala să ia o atitudine mai pozitivă și mai tranșantă în problema păcii întemeindu-se pe raportul dintre pace și dreptate, pe nevoile prezente ale întregii vieți umane și ale celei creștine în special, precum și să sprijine acțiunile care se întreprind de către organizații pacifiste, inclusiv de către Conferința Bisericilor Europene, pentru asigurarea păcii și securității în Europa.

Documentele alcătuite și prezentate de către delegatul Bisericii Ortodoxe Române au fost acceptate ca documente ale consultației organizate în scopul arătat mai sus.

2. *Consfătuirea de la Berlin pentru securitatea europeană*. — În Berlinul de Est a avut loc prima consfătuire a delegațiilor Conferinței Bisericilor Europene pentru pregătirea unei acțiuni comune cu delegații Con-

ferinței Creștine pentru Pace (Praga), în vederea întrunirii unei Conferințe sau Adunări a Bisericilor din Europa pentru securitatea Europei.

Ședința sau consfătuirea acestora a fost proiectată de Sesiunea de la Gwatt (4—8 martie 1968) a Prezidiului și a Comisiei Consultative a Conferinței Bisericilor Europene.

La sesiunea de la Gwatt s-a hotărât, la propunerea I.P.S. Mitropolit Dr. Iustin Moiescu, să se treacă la sprijinirea organizată din partea Conferinței Bisericilor Europene a acelor acțiuni prin care se urmărește înfăptuirea unei păci trainice în Europa pe calea unui Tratat de securitate europeană.

Cu același prilej a fost designată o delegație de nouă persoane din partea Conferinței Bisericilor Europene, care să inițieze împreună cu o delegație a Conferinței Creștine pentru Pace (Praga), acțiunea în vederea scopului arătat.

În urma propunerii făcute de delegația Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu I.P.S. Dr. Iustin Moiescu, «Adunarea Generală a Conferinței Creștine pentru Pace» (Praga, martie—aprilie 1968), a designat și ea o delegație de 9 membri care urmează să intre în contact cu delegația Conferinței Bisericilor Europene pentru inițierea acțiunii preconizate.

Din delegația Conferinței Bisericilor Europene face parte P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, iar din delegația Conferinței Creștine pentru Pace face parte I.P.S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu.

Delegații Conferinței Bisericilor europene s-au întrunit în prima lor consfătuire în Berlinul de Est în zilele de 17 și 18 iunie 1968. La consfătuire au participat toți membrii delegației plus Dr. Egbert Emmen (Olanda), membru al Prezidiului Conferinței Bisericilor europene și Dr. Walter Fabst, consilier superior al Bisericii Evanghelice din R.D.G.

Alți membri marcanți ai delegației au fost E. Noth episcopul evanghelic al Berlinului de Est, Prof. Spini din Italia, Dr. Heyde din R.F.G., Dr. P. Kirk din Anglia ș.a.

Lucrările au fost prezidate la început de Dr. Emmen și apoi de către Dr. P. Kirk.

Referatul de bază pentru dezbaterile în cadrul consfătuirii, a fost întocmit de P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan sub titlul «Teze pentru securitatea europeană, și a fost difuzat în cursul lunii mai a. c. ca document de bază al Consfătuirii.

Referatul a fost amănunțit discutat și apreciat cu elogii, membrii Consfătuirii cerând numeroase explicații în completarea și susținerea referatului precum și o expunere care să fie urmată de concluzii sau de propuneri concrete din partea autorului referatului.

Dând urmare dorințelor exprimate în discuție de către ceilalți delegați, P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a insistat asupra unor aspecte ale problemei, — atinse în referat numai în chip enunțativ, adică în redactare sumară de teze — și a făcut o expunere suplimentară încheiată cu propuneri concrete, așa cum se poate vedea din textul care urmează, al acestei expuneri.

Toți participanții la ședință au adus contribuții însemnate la adîncirea problemei și la întărirea convingerii și hotărîrii, că Bisericile euro-

pene trebuie să activeze pentru organizarea unei păci statornice și drepte în cadrul european.

În partea a doua a discuțiilor au fost analizate și completate propunerile făcute la sfârșitul expunerii sale de către P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan și s-a hotărât ca în ziua de 18 iulie 1968 să se ia contact cu Prof. Dr. Gerhard Bassarak din Berlinul de Est, care este președintele delegației Conferinței Creștine pentru Pace, pentru a examina împreună aspectele practice ale concluziilor și propunerile acceptate de Consfătuirea delegațiilor Conferinței Creștine pentru Pace.

În discuțiile purtate de către P. Kirk, P. C. Pr. Sokolovschi (Biserica Ortodoxă Rusă) și P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan cu Gh. Bassarak, s-a lămurit că în principiu și în conformitate cu rezoluția adoptată de către Adunarea Generală a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga, din martie—aprilie 1968, delegația Conferinței Creștine pentru Pace sprijină întru totul acțiunea de organizare a unei conferințe sau adunări mai cuprinzătoare a Bisericilor Europene pentru sprijinirea înfăptuirii securității europene.

În ce privește amănunțele și măsurile concrete ce trebuiesc luate în continuare pentru înfăptuirea acestui țel, s-a hotărât ca ele să facă obiectul colaborării secretariatului Conferințelor Creștine pentru Pace de la Praga (Ondra) cu Secretariatul Conferințelor Bisericilor Europene de la Geneva (Williams), care vor stabili și data viitoarei consfătuiri comune a celor două delegații, ținând totodată la curent pe membrii lor cu programarea lucrărilor viitoare.

Din constatările făcute atât cu prilejul Consultației ecumeniste pentru pace de la Bossey, cit și cu prilejul Consfătuirii de la Berlin rezultă în mod clar că ideea unei acțiuni bisericești comune în cadrul european pentru sprijinirea cauzei securității europene printr-o serie de consfătuiri care să dezbată problema și să organizeze o Conferință sau chiar o Adunare a Bisericilor din Europa pentru securitatea europeană, a prins teren și se dezvoltă cu perspectiva de a se putea ajunge la întrunirea în viitorul apropiat a unei astfel de Conferințe sau Adunări.

VIZITA PREȘEDINTELUI REPUBLICII CONGO, ALPHONSE MASSAMBA-DÉBAT ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA. — Între 5 și 10 iunie 1968, la invitația președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Congo, Alphonse Massamba-Débat, a făcut o vizită oficială în țara noastră. În timpul vizitei, înaltul oaspete și persoanele care l-au însoțit au vizitat orașele București, Ploiești, Brașov și Constanța, luînd cunoștință de realizările obținute de poporul român. Pretutindeni oaspeților li s-a făcut o primire călduroasă, expresie a prieteniei care leagă cele două popoare.

Cu prilejul convorbirilor oficiale care au avut loc, s-a procedat la un larg schimb de vederi referitoare la relațiile bilaterale precum și la principalele probleme ale situației internaționale. În Comunicatul comun dat publicității a fost subliniată dorința ambelor părți de a dezvolta

relații reciproce avantajoase în domeniul economic, tehnico-științific și cultural, în interesul ambelor popoare, al păcii și colaborării internaționale.

Cele două părți consideră că, astăzi, tuturor țărilor lumii mari și mici, le revine mai mult ca oricând răspunderea de a-și aduce contribuția la promovarea unor relații normale între state la statornicirea unui climat de pace, înțelegere și colaborare.

În cadrul convorbirilor s-a evidențiat necesitatea sporirii eficienței Organizației Națiunilor Unite în consolidarea păcii și securității internaționale prin respectarea principiilor Cartei precum și necesitatea unității de acțiune a forțelor democratice și progresiste în lupta pentru instaurarea unei păci durabile în lume și promovarea dezvoltării libere a tuturor popoarelor pe calea progresului social.

Vizita în România a președintelui Republicii Congo, Alphonse Massamba-Débat, precum și convorbirile purtate cu acest prilej au contribuit la întărirea prieteniei și colaborării între cele două țări (*«România Liberă»* din 5—10 iunie a. c.).

O PRIMĂ ETAPĂ SPRE PACE ÎN VIETNAM. — La 10 mai a. c. au început la Paris convorbirile dintre R. D. Vietnam și Statele Unite. Referindu-se la aceasta, secretarul general al O.N.U., U Thant, a exprimat «speranța sinceră că convorbirile dintre guvernele de la Hanoi și Washington care s-au deschis la Paris, deși nu constituie decât o primă etapă, vor fi fructuoase și vor duce la o reglementare pașnică a tragicului război din Vietnam».

— Într-un interviu acordat ziarului «New York Times», vicepreședintele Humphrey a exprimat necesitatea creării unei atmosfere prietnice negocierilor de la Paris. D-sa s-a pronunțat pentru «încetarea imediată a focului în Vietnam».

POPORUL VIETNAMEZ DOREȘTE PACE, INDEPENDENȚĂ ȘI LIBERTATE. — La Conferința de presă din 28 iunie a. c., purtătorul de cuvânt al delegației R. D. Vietnam la convorbirile oficiale de la Paris, Nguyen Thanh Le, a declarat printre altele: «Poporul vietnamez este profund atașat păcii, dar pacea trebuie să meargă mână în mână cu independența și libertatea și să nu fie o pace falsă, o «pax americana» (*«România Liberă»* din 29 iunie a. c.).

TINERII AMERICANI REFUZĂ SĂ MOARA ÎN VIETNAM. — Manifestările tinerei generații din America de dezaprobare a politicii guvernului american în Vietnam sînt din ce în ce mai numeroase:

— În fața clădirii Pentagonului a manifestat aproape 50.000 de demonstranți. O tînără oferă un trandafir soldaților veniți să împrăstie coloanele de manifestați. Gestul este expresia lozincii «Nu vrem război, vrem să trăim într-o lume pașnică și armonioasă, frumoasă ca această floare».

— Cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la înființarea Universității din Washington, studenți, profesori și invitați se adunaseră la solemnitatea al cărei punct culminant îl forma cuvîntarea vicepreședintelui Hum-

phrey. La intrarea vicepreședintelui, tinerii au început să scandeze : Humphrey, nu vrem să murim în Vietnam» și au părăsit sala când invitatul de onoare s-a urcat la tribună.

— În 31 de centre universitare au avut loc manifestații de protest ale studenților împotriva războiului inuman dus de America în Asia de sud—est.

— În California numărul centrelor «anti-concentrare» crește din zi în zi. Rolul lor este acela de a-i ajuta pe tinerii americani care nu vor să se înroleze și să plece în Vietnam.

— În cadrul campaniei mondiale a tineretului pentru libertatea și independența poporului vietnamez, la Stockholm, în Suedia, a avut loc o întâlnire între reprezentanți ai tineretului vietnamez și ai celui american. În comunicatul dat publicității la încheierea lucrărilor se menționează contribuția deosebită adusă de această întâlnire la lupta tineretului american pentru încetarea războiului din Vietnam.

DOUA DECENII DE RODNICA ACTIVITATE. — Cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la intronizarea ca Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian, a primit din partea vicepreședintelui Consiliului de Stat, Dl. Emil Bodnăraș, o telegramă de călduroase felicitări, urări de sănătate și viață îndelungată.

«Ca sprijinitor statornic al aspirațiilor de progres și de libertate ale poporului nostru, — se spune în telegramă — apreciem în mod deosebit străduințele depuse de Prea Fericirea Voastră în îndrumarea clerului și a credincioșilor ortodocși pentru promovarea nobilelor năzuințe de pace și colaborare între popoare, în afirmarea acestui deziderat major al zilelor noastre ca preocupare permanentă a Bisericii Ortodoxe Române.

Această muncă neobosită a Dv., a Sinodului și a clerului ortodox vă cinstește în modul cel mai bine meritat și constituie o răsplată de onoare demnă de înalta răspundere cu care conduceți Biserica Ortodoxă Română» («*România Liberă*» din 7 iunie a.c.).

DIN TRADIȚIILE LUPTEI PENTRU PACE DIN ROMÂNIA. — Conferința Mondială pentru pace și democrație, ținută la Paris, în primăvara anului 1939, a fost una dintre cele mai importante acțiuni organizate de forțele democratice din lume în perioada dintre cele două războaie mondiale. Apelul pentru convocarea Conferinței a fost semnat de personalități ale artei, științei și literaturii mondiale printre care : Sir Norman Angell, laureat al Premiului Nobel pentru pace ; Denis Nowel Pritt, Louis Aragon, Jean Richard-Bloch, Francis Jourdain, Paul Longevin, André Malraux, Henri Vallon, Lion Feuchtwanger, Henrich Mann, Julien Benda, Ludwig Renn.

Conferința mondială pentru pace și democrație, care a fost, de fapt o conferință pentru apărarea existenței umanității împotriva războiului, a trezit un viu interes în rîndurile opiniei publice din România. Muncitori, țărani, intelectuali de toate vîrstele, de diferite apartenențe politice, filozofice și religioase, au susținut ideea convocării acestei întruniri mondiale a reprezentanților forțelor progresiste din toate țările pentru pace și democrație. Organizatorii conferinței au primit numeroase scri-

sori de adeziune. Printre acestea se numără și scrisoarea unui grup de țărani și intelectuali din județul Vilcea adresată lui Francis Jurdain. Scrisoarea semnată de preotul Marina (astăzi Prea Fericirea Sa Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române), de învățătorul Mihail Roșianu, de mai mulți țărani și intelectuali, transmitea organizatorilor felicitări «pentru acțiunea de apărare a păcii, civilizației și umanității». Tot pe adresa conferinței a fost expeditată scrisoarea unui grup de intelectuali români în care se exprimă asocierea la «acțiunea întreprinsă, menită să stăvilească intențiile agresive ale forțelor obscurantiste, să apere independența, demnitatea și libertatea tuturor popoarelor amenințate în existența lor, salvând astfel idealul de pace și civilizație umană». Iată cîteva dintre semnatarii scrisorii: Gala Galaction, N. D. Cocea, Ion Călugăru, Ion Vinea, Zaharia Stancu, Petre Ștefănescu-Goangă, Șerban Cioculescu, Sergiu Dan etc.

O serie de delegați care au vorbit de la tribuna acestei Conferințe au transmis felicitări poporului român pentru lupta sa hotărîtă pentru apărarea păcii și independenței naționale. În scrisoarea adresată reprezentanților mișcării democratice și pentru pace din România, Francis Jurdain exprima, în numele său și al celorlalți organizatori ai conferinței, simpatia «pentru poporul român dornic să-și apere independența și hotărît să lupte pe toate planurile contra agresorilor și uneltelor lor».

Printre problemele ce au constituit obiectul discuțiilor la această conferință au fost: *Apărarea omului, a demnității și a creației sale; Acțiunea colectivă a popoarelor democratice pentru pace și libertate; Apărarea țărilor mici etc.*

Conferința mondială de la Paris a lansat un Apel care chema popoarele din lumea întreagă să lupte pentru «umanitate și pace».

Ecoul Conferinței Mondiale pentru pace și democrație de la Paris (13—14 mai 1939) precum și participarea delegației române la această conferință, se înscrie la loc de cinste în istoria luptei poporului nostru pentru libertate, pace și prietenie între toate popoarele (Rev. «*Pentru Apărarea Păcii*», nr. 6/1968, p. 11—12).

PE CALEA PRIETENIEI ȘI ÎNȚELEGERII RECIPROCE. — Ministrul afacerilor externe a Republicii Socialiste România, președintele celei de a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. dl. Corneliu Mănescu a făcut o vizită oficială în regatul Marocului între 25—29 iunie a.c. la invitația guvernului Majestății Sale Hassan al II-lea, regele Marocului.

Convorbirile care au avut loc cu acest prilej au exprimat relațiile de prietenie dintre cele două țări precum și dorința de a dezvolta cooperarea lor în diverse domenii. Această vizită a prilejuit, de asemenea, un schimb de vederi asupra unor probleme ale situației internaționale contemporane («*România Liberă*» din 30 iunie a.c.

REDAȚIA

ȘTIRI ECUMENICE

CINSTIREA TEOLOGIEI ORTODOXE ROMÂNE DE CATRE TEOLOGIA ORTODOXĂ GREACA

Dintr-o convorbire care a avut loc la redacția noastră cu P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, s-a reținut ca fiind de interes pentru cititorii noștri, cele de mai jos :

Ca un omagiu adus teologiei ortodoxe române și în special modului în care aceasta s-a afirmat în cei 20 de ani de arhipăstorie a Prea Fericitului Patriarh Justinian, Teologia Ortodoxă a cinstit activitatea cărturărească și bisericească a P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan de la Institutul teologic universitar din București, cu titlul de «doctor honoris causa».

Ceremonia conferirii acestui titlu a avut loc la Tesalonic în ziua de 6 mai 1968 și s-a desfășurat în sala de festivități a Universității Aristoteliene din Tesalonic în prezența rectorului Universității, a Senatului Universitar, a întregului corp didactic al Facultății de teologie a universității respective și a unui numeros public : preoți, studenți și alți intelectuali.

În referatul care justifică conferirea acestui înalt titlu, s-au spus lucruri foarte elogioase la adresa Bisericii Ortodoxe Române ca și la adresa Patriei noastre scumpe, la adresa Prea Fericitului Patriarh Justinian, și cum era de înțeles, la adresa P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a cărui activitate științifică, didactică și bisericească au fost înfățișate cu de-amănuntul relevându-se aportul său deosebit la dezvoltarea studiului Dreptului Bisericesc, al gândirii teologice în genere ca și al lărgirii preocupărilor teologiei cu problemele care confruntă lumea contemporană. De asemenea s-a relevat și bogăția rară de informație teologică și general-culturală de care se folosește P. C. în elaborarea studiilor și în genere în abordarea problemelor de care se ocupă, datorită cunoașterii unui număr impresionant de limbi străine care îl situează printre cei mai de seamă poligloți din rîndul oamenilor de cultură europeni.

Întreaga festivitate a fost prezidată de Rectorul Universității Aristoteliene din Tesalonic, Profesorul de Biologie Constantin Ganiatzas

secondat de Prorectorul Universității, Prof. P. Hristu de la Facultatea de teologie și de Decanul Facultății de teologie Prof. Gh. Papagheorgacopulo.

Referatul asupra activității științifice, didactice și bisericești a P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, a fost citit de Prof. I. Anastasiu de la Facultatea de teologie.

Invitat să ia cuvântul pentru a face o expunere asupra unei teme teologice din specialitatea dînsului, P.C. Prof. Dr. Liviu Stan a ținut o prelegere în limba greacă tratînd aspectul canonic și dogmatic, ca și implicațiile interconfesionale și general umane ale «Principiilor canonice de bază ale Ortodoxiei».

În cadrul acestei prelegeri P.C. Sa a relevat aspecte nepuse în discuție de cărturarii bisericești ai diferitelor confesiuni în legătură cu raporturile interconfesionale ca și cu raporturile general-umane referindu-se în mod special la ceea ce se numește dialogul contemporan al Bisericilor ca și la dialogul Bisericii cu lumea.

De asemenea P.C. Sa a relevat și felul în care se oglindesc principiile canonice de bază în legislația actuală a Bisericii Ortodoxe Române și contribuția Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la înțărirea canonicității în viața Bisericii Ortodoxe Române, atît prin elaborarea legiuirilor ei actuale cît și prin modul practic în care ele au fost aplicate în cei 20 de ani de arhiepiscopire a Prea Fericitului Sale.

La sfîrșitul prelegerii, participanții la festivitate, au dat expresie spontană sentimentelor lor prin aplauze îndelungate în decursul cărora au strigat de mai multe ori: Trăiască Ortodoxia, Trăiască România.

A urmat înmînarea diplomei de «doctor honoris causa» din partea rectorului universității și a decanului Facultății de teologie și cuvîntul de mulțumire adresat universității și Facultății de teologie din Tesalonic de către P.C. Prof. Dr. Liviu Stan.

În seara aceleiași zile conducerea universității și a Facultății de teologie, a oferit o masă în cinstea noului membru de onoare a corpului lor didactic adică a Pr. Prof. Dr. Liviu Stan iar în zilele următoare de 7 și 8 mai 1968, P.C. Sa și-a îndeplinit îndatoririle de rigoare precum și cele colegiale și de onoare față de noii săi colegi.

Atît la Decanatul Facultății de teologie cît și cu prilejul cîtorva mese pe care i le-au oferit colegii pe la casele lor P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan s-a întreținut cu noii săi colegi asupra unui număr însemnat de probleme teologice cu un profil foarte variat, constatînd cu multă satisfacție atît din discuții cît și din lucrările publicate ale profesorilor de la Facultatea de teologie din Tesalonic, că teologia ortodoxă greacă a făcut progrese foarte mari și că prin activitatea lor cărturărească, profesorii Facultății de teologie din Tesalonic fac cinste deosebită Bisericii Ortodoxe în genere ca și întregii culturi creștine.

În ziua de 8 mai 1968 P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a făcut o vizită I.P.S. Mitropolit Leonida al Tesalonicului, mulțumindu-i pentru atenția pe care i-a acordat-o în timpul șederii P.C. Sale în Tesalonic cu prilejul festiv pe care i l-a oferit Universitatea din Tesalonic.

Dragostea adevărat frățească și ospitalitatea colegilor și a cunoscuților din Tesalonic, ca și folosul discuțiilor cărturărești de înalt nivel pe care le-a avut cu colegii, ar fi fost de natură să-l rețină pe P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan încă timp îndelungat în Tesalonic. Avînd însă a da urmare invitației deosebit de amabile și deopotrivă de cinstitoare, pe care i-a făcut-o I.P.S. Arhiepiscop al Eladei, Dr. Ieronim Kotzonis și colegii din Atena, P.C. Prof. Dr. Liviu Stan, împreună cu soția au trebuit să-și ia rămas bun de la colegii din Tesalonic cărora le-a oferit cite o mică atenție grăitoare despre Ortodoxia românească și despre vrednicia poporului român, ca în ziua de 9 mai 1968 să plece spre Atena.

La Atena P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a avut marea bucurie de a fi oaspetele I.P.S. Arhiepiscop Ieronim, fost coleg de specialitate al P.C. Sale, căci I.P.S. Sa înainte de a fi ales în fruntea Bisericii grecești, a funcționat timp îndelungat ca profesor de Drept Bisericesc la Facultatea de teologie din Tesalonic, dînd la iveală cele mai de seamă lucrări de Drept Bisericesc cari s-au scris pînă acum în literatura teologică greacă.

Cu mijloacele puse în mod generos de către I.P.S. Ieronim la dispoziția fostului coleg Liviu Stan, P.C. Sa a făcut împreună cu soția numeroase vizite pe la monumentele cele mai de seamă ale antichității grecești ca și pe la numeroase alte monumente bisericesti din cuprinsul Eladei. În același timp, P.C. Sa, Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a avut întîlniri cu colegii de la Atena atît la Decanatul Facultății de teologie cît și cu alte prilejuri, făcînd cîteva expuneri asupra problemelor care i-au interesat pe colegi și dînd toate lămuririle cari i s-au cerut în legătură cu Biserica Ortodoxă Română, cu școlile teologice ale Bisericii Ortodoxe Române și îndeosebi în legătură cu activitatea cărturărească a ierarhilor și a teologilor români.

O bucurie deosebită i-a prilejuit P.C. Sale întîlnirea cu fostul său profesor P. Bratziotis, dar a încercat și o mîhnire din pricina faptului că tocmai fostul său profesor de specialitate A. Alivisatos era bolnav și nu i-a fost cu putință să-l vadă.

Intr-o atmosferă de dragoste și de ospitalitate cu adevărat creștinească și frățească pe care a întîlnit-o atît la Tesalonic cît și la Atena, ca și pretutindeni în restul Greciei, șederea P.C. Sale în Grecia a fost cum nu se poate mai plăcută și ea s-ar mai fi putut prelungi dacă timpul nu s-ar fi scurs prea repede.

P.C. Sa a constatat cu multă bucurie și cu satisfacție, că pretutindeni nu numai în cercurile bisericesti ci și în cele laice poporul român și scumpa noastră patrie Republica Socialistă România, se bucură de o apreciere care prilejuiește manifestații spontane de simpatie deopotrivă pentru Biserica Ortodoxă Română ca și pentru țara și poporul nostru. Această simpatie este atît de vie și prețuirea pe care o arată României și Bisericii Ortodoxe Române atît de reală, încît pentru vizitatorul român care are prilejul să ia contact și să stea de vorbă cu cele mai varlate cercuri ale societății grecești, creează impresia că nu se

află în străinătate ci că a trecut doar dintr-o provincie a României în cealaltă.

Una din cele mai impresionante constatări făcute de P. C. Prof. Dr. Liviu Stan cu ocazia prezenței sale în Grecia, a fost aceea că sub îndrumarea Sfintului Sinod și a noului său Întâistătător, I.P.S. Arhiepiscop Ieronim, ajutat de o seamă de cărturari eminenți de la Atena și Tesalonic, Biserica Ortodoxă Greacă a intrat într-o fază de înnoire atît în ceea ce privește modul ei de organizare cît și în ceea ce privește lucrarea sa curentă în rîndurile credincioșilor și în raport cu alte confesiuni și în același timp în realitățile noi apărute în viața societății grecești.

Luîndu-și rămas bun de la Înaltul său amfitrion din Atena, I.P.S. Arhiepiscop Ieronim, ca și de la colegii de la Facultatea de teologie din Atena, P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a părăsit Grecia în ziua de 20 mai 1968 cu regretul de a nu fi putut da urmare invitației Sanctității Sale Patriarhul Athenagoras de a face o vizită la Constantinopol precum și aceleia a colegilor de la Sofia de a vizita Academia teologică Ortodoxă de acolo. În drum spre patrie a vizitat doar Facultatea de teologie din Belgrad unde colegii i-au oferit o masă festivă în ziua de 21 mai 1968 prezidată de P. S. Episcop Longhin de Tuzla. Cu acest prilej P. C. Sa a discutat în același spirit colegial și frățesc în care discutase și la Tesalonic și Atena cu colegii cărturari de la Belgrad constatînd și la Belgrad aceeași atmosferă de caldă simpatie pentru România și pentru Biserica Ortodoxă Română pe care o constatase pretutindeni și în Grecia.

Luările de contact și manifestările prilejuite de o vizită ca aceea pe care a făcut-o P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan în Grecia și la Belgrad, ca și orice vizită făcută de vreun alt reprezentant al teologiei românești sînt de natură să contribuie într-un mod cît se poate de viu și de direct la cunoașterea reciprocă, la prețuirea reciprocă, la apropierea și strîngerea legăturilor dintre Bisericile ortodoxe ca și dintre popoarele în mijlocul cărora își desfășoară lucrarea Bisericile noastre. Atît ierarhii și preoții cît și profesorii de teologie ai Bisericii grecești și-au manifestat dorința unor contacte mai dese și mai vii cu exponenții Bisericii Ortodoxe Române; de asemenea și numeroși cărturari laici, universitari și de alte categorii au manifestat aceeași dorință de cunoaștere și de colaborare cu exponenții de seamă ai științei și culturii poporului român.

Desigur că Biserica și poporul român se găsește prin însăși poziția sa geografică și prin dezvoltarea sa istorică în cele mai strînse legături cu Bisericile și cu popoarele din această parte a lumii, iar cunoașterea și colaborarea frățească dintre toate Bisericile și popoarele vecine și apropiate constituie un factor pozitiv cu o pondere deosebită pentru asigurarea unei vieți pașnice pe seama tuturor și pentru crearea unor tot mai bune condiții de progres prin efortul lor comun.

— În luna mai a.c. P.C. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae (Institutul teologic București) a conferențiat, ca invitat, la Facultatea de teologie

din Freiburg i. Breisgau (R.F.G.), despre : «Lumea ca dar și sacrament al iubirii lui Dumnezeu», și la Facultatea de teologie din Heidelberg (R.F.G.), despre : «Unele trăsături caracteristice ale ortodoxiei». Conferințele au fost foarte frecventate și aplaudate.

Teologia ortodoxă română se afirmă mereu.

— Vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române în R.D.G. — La invitația comitetului regional al Conferinței creștine pentru pace, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, din care au făcut parte : I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P.S. Episcop-vicar patriarhal Visarion Ploieșteanu, P. Cuv. Arhim. Irineu Crăciunaș, vicar mitropolitan (Iași), P.C. Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran — Institutul teologic Sibiu și dl. Ștefan Alexe, asistent la Institutul teologic București — a făcut între 16—22 mai o vizită în R.D.G. La Facultatea teologică de pe lângă Universitatea Humboldt din Berlin (R.D.G.), I.P.S. Mitropolit Nicolae a ținut o mult aplaudată conferință despre «Principiile fundamentale ale moralei ortodoxe». Delegația a mai vizitat Wartburg, Weimar, Buchenwald, Wittenberg și facultățile teologice din Hall și Iena.

— Conferința interortodoxă întrunită în iunie la Chambésy (Geneva), sub președinția Mitropolitului Meliton de Calcedon, a aprobat înființarea unei comisii interortodoxe sub patronajul patriarhiei ecumenice din Constantinopol, precum și înființarea unui secretariat la Geneva. Rostul acestora este de a pregăti și coordona lucrările pentru proiectatul sinod ortodox. Se vor studia 6 teme : izvoarele revelației divine, participarea cât mai largă a mirenilor la viața bisericească, re-examinarea disciplinei ortodoxe referitoare la post, impedimentele căsătoriei, problema calendarului, precum și «economie» și «precizie» în Biserica ortodoxă. S-a mai discutat despre relațiile Bisericilor ortodoxe cu celelalte Biserici și despre participarea ortodocșilor la lucrările Consiliului ecumenic al Bisericilor. S-au dat îndrumări comisiunilor formate pentru discuțiile cu Bisericile anglicană și veche-catolică să-și continue lucrările, lansându-se ideia formării unor comisii și pentru discuțiile cu Bisericile ortodoxe orientale (necalcedoniene) și cu cele luterane. În discuțiile cu Alianța luterană mondială să fie însumate și comunitățile luterane care nu fac parte din această alianță. Făcînd parte din Consiliul ecumenic al Bisericilor, Bisericile ortodoxe să contribuie din plin la lucrările sale.

Din partea Bisericii ortodoxe române au participat la conferința de la Chambésy I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, P.S. Episcop-vicar patriarhal Antim Nica și P.C. Pr. Prof. Liviu Stan (Institutul teologic București).

— Succesorul patriarhului melhit uniatic decedat, Maximos IV, este Arhiepiscopul George Hakem din Akkon, care și-a luat numele Maximos V. Vicarul melhit pentru Egipt, Arhiepiscopul Elias, (Zoghby) a afirmat că existența Bisericilor uniatic constituie o provocare la adresa Bisericilor ortodoxe și orientale și ar fi bine ca uniții să se supună jurisdicției ortodoxe.

— Biserica maronită a hotărît să aplice taina Sfintului Mir imediat după Botez, așa cum era practică ea pînă în secolul al XIX-lea și cum se practică și în Biserica Ortodoxă.

— Episcopul romano-catolic Dr. J. Höffner (Münster, Westfalen) l-a hirotonit pe Rev. John Joy Hughes, fost preot al Bisericii episcopale americane (anglicane), preot «sub conditione». Această rehirotonie «sub conditione» a produs senzație atît între anglicani, cît și între romano-catolici, fiindcă pînă acum un preot anglican trecut la romano-catolicism era socotit nehirotonit și deci mirean. S-a pus întrebarea dacă nu cumva Vaticanul intenționează să-și revizuiască acum atitudinea în privința valabilității hirotoniilor anglicane, pe care nu le recunoștea în urma decretului Papei Leon al XIII-lea din 1896. În explicația dată, Episcopul Höffner spune între altele că Biserica Romano-Catolică recunoaște hirotoniile Bisericii Vechi-Catolice. În urma intercomuniunii dintre anglicani și vechi-catolici, episcopii și preoții anglicani au fost hirotoniți de ierarhi vechi-catolici, a căror hirotonie, în ultimă instanță, e de la Episcopii romano-catolici. Rev. Hughes a fost hirotonit diacon și presbiter de un Episcop hirotonit de episcopi vechi-catolici. Hirotonindu-l pe rev. Hughes, «sub conditione», s-a ținut seama de posibilitatea ca, datorită succesiunii vechi-catolice pe care o avea episcopul anglican, care l-a hirotonit pe Hughes, s-ar putea ca acesta să aibă o hirotonie valabilă și de aici hirotonirea «sub conditione». (I.K.Z., 2, 1968).

— Arhiepiscopul Hrisostom, fost primat al Bisericii ortodoxe din Grecia, a decedat la 9 iunie 1968, în vîrstă de 88 ani, într-o clinică din Atena.

— Între 31 martie—5 aprilie 1968 s-a ținut la Praga a treia Conferință pancreștină pentru pace, participînd la ea peste 500 delegați din toate părțile lumii. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat II. PP. SS. Mitropoliți Justin al Moldovei și Sucevei și Nicolae al Banatului, PP. CC. Pr. Prof. Liviu Stan și Milan Șesan și P.C. Pr. Ilie Georgescu, inspector patriarhal. Tema Conferinței: «Caută pacea și urmează-o» — «Salvați omul = pacea este posibilă» a fost dezvoltată în diferite referate, subliniindu-se responsabilitatea creștinilor pentru pace.

— Profesorul Dr. Iosef Hromadka (Praga) a fost reales președinte al Conferinței creștine pentru pace, iar Dr. Iaroslav Ondra, secretarul ei general. Vechiul «comitet consultativ pentru continuarea lucrărilor» (Bafa) al Conferinței a fost transformat în «Comitet pentru continuarea lucrărilor» (Afa), avînd ca președinte pe I.P.S. Mitropolit Nicodim de Leningrad și Novgorod, iar vicepreședinți: Dr. Iohannes de Graaf (Olanda) și Dr. Iulio de Santa Ana (Uruguay). Acest comitet, ai cărui membri sînt acum 139 la număr, nu va avea numai funcțiune consultativă, ci va putea rezolva, între adunările generale, și chestiuni urgente. În acest comitet au fost aleși din partea Bisericii Ortodoxe Române:

II. PP. SS. Mitropoliți Iustin al Moldovei și Nicolae al Banatului ; P.C. Pr. Prof. Șesan Milan și inspectorul patriarhal Ilie Georgescu ; apoi în Comitetul de lucru : I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului și în secretariatul internațional : Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

Redăm din rezoluția Conferinței privitoare la războiul din Vietnam : «...Considerăm acest război drept rezultatul intervenției imperialiste îndreptate împotriva îndelungatei lupte duse de poporul vietnamez pentru a fi liber ca să-și hotărască singur soarta sa și să poată îndeplini dorința oamenilor săi după dreptate socială și progres... Biruința poporului vietnamez va fi o încurajare pentru toate popoarele apăsate... Ținem să lucrăm pentru împăcarea dintre popoarele american și vietnamez».

Din rezoluția pentru securitatea europeană : «Conferința cheamă pe toți creștinii din Europa să se unească cu toți oamenii de bine în activitatea lor îndreptată spre stabilizarea securității europene și înfăptuirea păcii în toată lumea».

Din rezoluția privitoare la situația din Africa : «...Cerem ca toate țările dezvoltate să sisteze livrarea de arme tuturor beligeranților și ca toate forțele armate străine, care se află într-o țară sau alta, să fie retrase... Toate rasele, religiile și tradițiile culturale să trăiască împreună în armonie».

Din mesajul final al Conferinței, compus pe dictonul «pacea este posibilă», text cu care începe fiecare din cele șase părți ale mesajului, redăm : «Pacea este posibilă, fiindcă Dumnezeu în credințioșia sa caută omenirea, așa cum a căutat-o de la început... Pacea este posibilă dacă vor fi rezolvate toate problemele în fața cărora stă omenirea în totalitatea ei și fiecare om în parte... Pacea este posibilă în relațiile umane individuale și sociale, în dimensiunile politice și economice ale întregii omeniri... Pacea este posibilă, — dar pacea adevărată nu-i azi imaginabilă fără constituirea unei societăți, în care dreptatea socială și economică a devenit realitate... Este pacea posibilă ? Mișcarea generației tinere este o minunată șansă pentru umanizarea societății și pentru dobândirea păcii... Pacea este posibilă, căci sîntem dispuși să întărim colaborarea cu toate organizațiile religioase și lumești, care servesc apărarea păcii, dreptatea și libertatea. Știm că noi creștinii nu putem înfăptui o operă pentru salvarea omenirii fără ajutorul lui Dumnezeu, fără a căuta iertare pentru ce am făcut și ce n-am făcut și fără colaborarea tuturor oamenilor».

— Între 5—7 iunie a.c. s-a întrunit în Berlinul răsăritean, după cum s-a anunțat într-un număr anterior al revistei, a treia adunare generală a Conferinței de la Berlin a creștinilor catolici din Statele europene. Au participat peste 300 de romano-catolici — între care 46 preoți — din 21 state europene. Tema adunării : «Misiunea noastră : pace și dreptate, — acțiunea noastră : împotriva războiului, pentru securitate europeană». O. H. Fuchs, președintele comitetului de lucru, în cuvîntarea de deschidere a sesiunii a spus între altele : «Misiunea Conferinței de la Berlin este să completeze practic cercetarea teoretică

a diferitelor institute care se ocupă de problema păcii». În prima ședință s-a făcut comemorarea a cinci ani de la decedarea papii Ioan al XXIII-lea, care a inaugurat acțiunea de încadrare a Bisericii romano-catolice în situația timpului prezent, convocând Conciliul Vatican II și în enciclica «Pacem in terris», lăsând oarecum testamentul său. Cele cinci cercuri de lucru ale adunării s-au ocupat de problemele: consecințele trase din critica socială a papilor și a Conciliului, apariția și înfringerea agresiunilor ce primejduiesc pacea, relația dintre cele două state germane, condițiile păcii în Vietnam, colaborarea Conferinței de la Berlin cu celelalte mișcări pentru pace. Referatele principale au fost prezentate de: 1) istoricul olandez Prof. Dr. A. S. Manning: «Oamenii trebuie să facă pace» și 2) teologul maghiar Prof. Dr. Vid Mihelis: «Porunca securității europene». În manifestul final al Adunării se spune: «Pacea în Europa se va întări, dacă toate statele mențin status quo-ul și renunță la orice formă de agresiune». Lupta pentru pace se intensifică. (N.Z., 6, 7, 8/VI, 1968).

— În ziua de 6 iunie 1968 a decedat Dr. Franklin Clark Fry (S.U.A.), președintele comitetului de lucru al Consiliului ecumenic al Bisericilor și totodată președintele Bisericii luterane din America și președintele Alianței luterane mondiale. (O.P.D., 21/1968).

A PATRA CONFERINȚĂ PANORTODOXA Geneva — Chambesy, 8.VI.1968—16.VI.1968

— Convocată inițial prin consensul căpeteniilor tuturor Bisericilor Ortodoxe numai ca o Comisie Panortodoxă menită să examineze posibilitatea întrunirii cât mai grabnice a unui nou Sinod Panortodox sau mai precis a unui Sinod Ecumenic, cu evitarea întrunirii unui sinod pregătitor căruia i s-a zis mereu prosinod, sesiunea de la Chambesy a acestei Comisii și-a desfășurat și încheiat lucrările ca a patra Conferință Panortodoxă și nu ca o simplă Comisie de lucru. Acest fapt a fost relevant în cursul lucrărilor și confirmat prin hotărârea unanimă a delegațiilor prezente ale Bisericilor ortodoxe.

Lucrările Conferinței s-au deschis în după amiaza zilei de 8 iunie 1968 printr-o consfătuire a conducătorilor delegațiilor Bisericilor ortodoxe, la care a participat și P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, ca singur delegat român prezent în acea zi în Geneva.

Această Consfătuire a stabilit ordinea de zi a lucrărilor Conferinței, precum și programul zilnic al ședințelor și al celorlalte manifestări. Ea a fost prezidată de către I.P.S. Meliton de Calcedon, șeful delegației Patriarhiei Ecumenice.

Pe ordinea de zi adoptată au fost înscrise trei teme principale, și anume:

a) stabilirea unui plan de lucru care să ducă la întrunirea unui mare sinod interortodox sau panortodox, care să se pronunțe asupra temelor înscrise în lista adoptată la Rodos I în 1961;

b) examinarea progresului realizat și a perspectivelor unui atare progres în ce privește relațiile Bisericii Ortodoxe cu Bisericile: catolică-

romană, anglicană, vetero-catolică, cu Bisericile necalcedoniene și Bisericile luterane, și

c) examinarea posibilității unei acțiuni mai eficace a Ortodoxiei în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și în special ținându-se seama de apropiata adunare generală a Mișcării Ecumenice, care se va ține la Upsala (Suedia).

S-a mai discutat și s-a admis apoi în principiu ca toate aceste chestiuni înscrise pe ordinea de zi să fie date în studiu unui număr de 4 pînă la 7 Comisii, care se vor designa dintre delegații Bisericilor participante.

A urmat apoi o mică recepție oferită de către delegația Patriarhiei Ecumenice tuturor membrilor celorlalte delegații.

Atît Consfătuirea cît și recepția au avut loc la sediul Centrului Patriarhiei Ecumenice din Chambesy. La același sediu s-a desfășurat întregul program ulterior al Conferinței.

În ziua de 9 iunie 1968, s-a oficiat în capela centrului patriarhal de la Chambesy sfînta liturghie de către un sobor interortodox, cu care prilej I.P.S. Meliton a rostit un cuvînt de salut adresat tuturor participanților, precum și o predică adecvată de praznicul Rusalilor.

În după amiaza aceleași zile, s-a ținut prima ședință plenară de inaugurare a lucrărilor, după care a urmat o nouă Consfătuire a șefilor delegațiilor, pentru că între timp sosiseră șefii tuturor delegațiilor care nu fuseseră prezenți la Consfătuirea respectivă din 8 iunie 1968.

Inaugurarea solemnă a lucrărilor Conferinței s-a făcut printr-o cuvîntare rostită în parte în ziua de 9, iar în parte în ziua de 10 iunie de către I.P.S. Meliton de Calcedon, cuvîntare în care au fost abordate toate problemele de pe ordinea de zi, făcîndu-se și aprecieri și sugestii în legătură cu soluționarea lor.

Consfătuirea președinților delegațiilor din ziua de 9 iunie 1968 s-a încheiat prin designarea membrilor a patru Comisii de studii, care au fost instituite pentru examinarea și studierea amănunțită a problemelor de pe ordinea de zi.

Comisiile s-au constituit în ziua de 10 iunie 1968 și s-au început lucrările care au durat apoi pînă în ziua de 14 iunie 1968, cînd proiectele lor de rezoluții au fost supuse Adunării Plenare a Conferinței. Aceasta le-a examinat și le-a adoptat în formă definitivă abia în ziua de 13 iunie 1968, după ce au fost examinate de către Comisia specială a președinților delegațiilor.

Lucrările efective ale Conferinței s-au încheiat în după amiaza zilei de 15 iunie 1968, cînd hotărîrile ei au fost semnate de căpeteniile delegațiilor împreună cu comunicatul final.

În ziua de 16 iunie 1968 a mai urmat o sfîntă liturghie oficială în biserica rusă din Geneva și o masă comună a delegațiilor care mai rămăseseră în localitate.

Membrii delegației române au părăsit însă Geneva în cursul dimineții de 16 iunie 1968, PP. SS. Chiriarhi Dr. Iustin Moisescu și Dr. Antim Nica, plecînd spre țară, iar P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan plecînd la Berlin.

Cele patru Comisii de lucru instituite de către Consfătuirea președinților delegațiilor în ziua de 9 iunie 1968 au fost alcătuite din delegații a 12 Biserici participante.

Nu au participat: Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia, datorită situației creată prin acțiuni dizidente în cadrul acelei Biserici; Patriarhia Gruziei și Biserica din Albania.

Comisia I a fost formată din președinții tuturor delegațiilor și ea s-a ocupat de problemele cuprinse în primul punct de pe ordinea de zi, precum și de toate chestiunile în legătură cu îndrumarea și definitivarea lucrărilor Conferinței. Ea a stabilit că formația sinodală intermediară, numită îndeobște prosinod, este absolut necesară în vederea întrunirii unui viitor sinod panortodox sau ecumenic.

Comisia a II-a s-a ocupat de problema raporturilor dintre Ortodoxie și Biserica romano-catolică, stabilind că în condițiile date trebuie să fie menținute în această privință hotărârile adoptate de a treia Conferință panortodoxă de la Rodos (1964).

Comisia a III-a s-a ocupat de dialogul Ortodoxiei cu Bisericile: anglicană, vetero-catolică, necalcedoniene și luterane, stabilind că trebuie luate o serie de măsuri practice pentru continuarea lucrărilor deja începute, precum și pentru inițierea lucrărilor în vederea dialogului cu Bisericile necalcedoniene, nestoriene și luterane.

Comisia a IV-a s-a ocupat de relațiile Ortodoxiei cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor cu privire specială la apropiata Adunare Generală a Mișcării Ecumenice de la Upsala și a stabilit că aceste relații trebuie intensificate prin găsirea mijloacelor ca Ortodoxia să fie mai bine reprezentată atât prin delegați ai Bisericilor pe lângă Consiliul Ecumenic, cât și prin angajarea în posturi corespunzătoare din aparatul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a unor teologi ortodocși cu formație sau calificare de înalt nivel.

În afară de cele arătate, mai este necesar să menționăm că Comisia Președinților a analizat lista de teme de la Rodos I și a repartizat un număr din aceste teme, cuprinse în capitolul I al listei de la Rodos I, câtorva dintre Bisericile Ortodoxe locale care au posibilitatea de a pregăti studiile corespunzătoare asupra lor. Bisericii Ortodoxe Române i-a fost repartizată problema iconomiei.

Tot ca un element aparte, mai este necesar să menționăm că atmosfera în care și-a desfășurat lucrările cea de a patra Conferință panortodoxă a fost din cele mai sănătoase și mai cordiale, nefînregistrându-se nici un fel de incidente și constatându-se o solidarizare unanimă atât în jurul intereselor comune ale Bisericii Ortodoxe, cât și în jurul măreței cauze a păcii în întreaga lume.

Întrucât documentele oficiale adoptate de către a patra Conferință panortodoxă nu au putut fi multiplicare pînă la plecarea delegațiilor din Geneva, ele urmează să fie trimise tuturor Conducerilor Bisericilor locale prin poștă.

Aceste documente sînt:

1. Hotărârile aparte ale celor patru Comisii,
2. Hotărârile generale ale Plenarei Conferinței, și

3. Comunicatul final care este rezumativ și oglindește întreaga lucrare a celei de a patra Conferințe Panortodoxe.

Activitatea delegației Bisericii Ortodoxe Române. — Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat la lucrările celei de a patra Conferințe Panortodoxe întrunită la Chambesy următoarele persoane:

I.P.S. Mitropolit Iustin Moiescu, P.S. Episcop Dr. Antim Nica și P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan.

I.P.S. Dr. Iustin Moiescu, în calitate de șef al delegației a participat la Consfătuirile șefilor delegațiilor; a făcut parte din Comisia I formată din șefii delegațiilor și a prezidat Comisia III, a luat cuvântul de trei ori în plenara Conferinței, abordând problemele esențiale în discuție și orientând în permanență în sens pozitiv lucrările Conferinței. Astfel în problema prosinodului, în problema relațiilor cu Biserica romano-catolică și în problema relațiilor cu Mișcarea Ecumenică.

De asemenea, I.P.S. Sa a participat în mod activ la completarea și desăvîrsirea proiectelor de hotărâri aduse de toate cele patru Comisii ale Conferinței, precum și la redactarea comunicatului final, lucrări care s-au efectuat toate în limba greacă.

O contribuție deosebită la succesul lucrărilor celei de a patra Conferințe Panortodoxe a adus I.P.S. Sa și prin participarea la convorbirea care a avut loc în ziua de 11 iunie 1968 între delegația Conferinței, formată din câțiva președinți ai delegațiilor Bisericilor locale, și Secretarul General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, E. Carson Blake, convorbire în cadrul căreia s-a făcut un însemnat pas înainte pe calea colaborării viitoare dintre Ortodoxie și Mișcarea Ecumenică.

P. S. Dr. Antim Nica a participat atât la lucrările Plenarei, cât și la lucrările Comisiei a doua, care s-a ocupat de relațiile dintre Ortodoxie și Biserica romano-catolică, aducând o reală contribuție la precizarea poziției ortodoxe juste în această problemă. P.S. Sa a luat de mai multe ori cuvântul în cadrul Comisiei și a contribuit efectiv la redactarea hotărârii adoptate de Comisia respectivă. P.S. Sa a ținut de asemenea la curent pe șeful delegației Bisericii Ortodoxe Române cu modul în care se desfășurau lucrările Comisiei și cu diferite aspecte utile ale celorlalte lucrări.

P.C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan a participat de asemenea la lucrările Plenarei Conferinței și apoi la lucrările Comisiei a patra, contribuind în mod efectiv la adoptarea unei hotărâri corespunzătoare a acestei Comisii.

A participat apoi la prima consfătuire a șefilor de delegații, care a stabilit ordinea de zi a lucrărilor Conferinței și, în calitate de participant la I-a Conferință Panortodoxă de la Rodos (1961), a întocmit un studiu și un referat asupra listei de teme adoptate la Rodos I, pe care l-a pus la dispoziție ca material informativ PP. SS. Chiriarii membri ai delegației Bisericii Ortodoxe Române și a dus discuții lămuritoare pe tema aceasta cu membrii delegației Bisericii din Grecia, a Bisericii Ortodoxe Ruse, a Bisericii Ortodoxe din Polonia, precum și cu delegații

Patriarhiei Ecumenice a Patriarhiei din Ierusalim din Alexandria și ai Bisericii din Cipru.

Cea de a patra Conferință Panortodoxă întrunită la Chambesy a marcat un progres însemnat față de lucrările anterioare ale Conferințelor panortodoxe atât în ceea ce privește modul de a vedea desfășurarea lucrărilor practice în vederea întrunirii unui sinod panortodox sau ecumenic, cât și deopotrivă în ceea ce privește orientarea în problemele majore ale lumii contemporane.

Aportul delegației Bisericii Ortodoxe Române atât prin activitatea arătată mai sus, cât și prin discuțiile continue avute cu membrii celorlalte delegații a contribuit atât la sporirea prestigiului Bisericii Ortodoxe Române, cât și la sporirea prestigiului poporului român și al scumpei noastre patrii Republica Socialistă România.

— Pastorul Oscar Bolioli din Montevideo (Uruguay) a fost numit directorul secțiunii tineretului, ținând de Consiliul ecumenic al Bisericilor.

— Dr. Anwar Masih Barkat (Pakistan) a fost numit director adjunct la Institutul ecumenic din Bossey, în locul Dr. Samuel Pormar numit profesor la universitatea din Alahabad (India).

— Comisia pentru misionarism de pe lângă Consiliul ecumenic al Bisericilor a înființat în 1963 «Fondul literar creștin» (capital inițial 3 milioane dolari) pentru promovarea scrisului creștin în Africa, Asia și America latină. «Fondul» lucrează efectiv din 1965, pregătind publiciști, editori, librari, cărți etc. (Ö.P.D., 20/1968).

— Reforma curiei romane anunțată în August 1967 a început să fie aplicată. Astfel au fost desființate anumite «drepturi cutuniare» ale cardinalilor, a fost înlăturată «supraîmbătrînirea» în funcțiuni a unor înalți funcționari bisericești, conferințelor episcopale naționale li s-a acordat mai multă influență, s-a precizat competența celor trei secretariate înființate în legătură cu Conciliul Vatican II; secretariatele pentru promovarea unității creștinilor, pentru necreștini și pentru necredincioși; asemenea s-a stabilit și competența celor două instituții post conciliare: consiliul mirenilor și comisia de studii «Justitia et Pax». (*Evangelische Kommentare*, 4/1968).

— Săptămîna de rugăciune ecumenică. Azi se organizează în diferite Biserici «săptămîni de rugăciune pentru unitatea creștinilor (săptămîni ecumenice)». Astfel de rugăciuni s-au organizat pentru prima dată în 1846, cînd s-a constituit Alianța evanghelică. În 1857 se fac încercări de acest fel și în Biserica romano-catolică. Din 1908 aceasta urmărea prin săptămînilor de rugăciune ecumenică: întoarcerea celor despărțiți la Biserica Romei. Abia din 1935 intervine o schimbare de atitudine, cînd Abbé Couturier din Lyon exprimă ținta rugăciunii în propoziția: «Unitatea Bisericii lui Hristos, cum și cînd o vreaște Din-

sul». — Comisia pentru «Credință și constituție bisericească» s-a străduit prin 1920 pentru introducerea acestei săptămîni. Interesul pentru dînsa a crescut mereu, încît azi ea se organizează sistematic. (*Evangelische Kommentare*, 5/1968).

— Episcopul Nicolae de Dar-es-Salaam (Tanganica) a fost ales Patriarh ortodox al Alexandriei și întregii Africi, ca urmaș al Patriarhului Christofor II, decedat anul trecut la Atena. Patriarhia ortodoxă de Alexandria are 140.000 de credincioși. Din cuvîntarea rostită de Patriarhul Nicolae VI la instalare, redăm : «...Restabilirea practică a Bisericii celei una, sfîntă, catolică și apostolică, azi dăinuind într-o creștinătate scindată, se poate face numai pe baza credinței și orînduirii vechii Biserici neîmpărțite... Nici o Biserică nu poate să aibă pretenții exclusiviste, ci toate trebuie să se străduiască împreună pentru redobîndirea vechii unități bisericești... Crestini din răsărit și apus ! Sîntem chemați să fim iarăși prieteni... Dar pe drumul spre unitate nici o Biserică n-are s-o supună pe alta, ci toți împreună să întemeiem Biserica cea una, sfîntă, catolică și apostolică, așa cum a existat ea înainte de schismă... Trimit salutul meu popoarelor creștine din apus și le rog să se roage zilnic lui Dumnezeu ca să ajute conducătorilor Bisericii să se împace și să înfăptuiască acea unitate, pe care o cere Însuși Dumnezeu. Vom sprijini mișcarea veche-catolică, apărută în apus, și care se străduiește pentru restabilirea vechii credințe, căci toți dorim să ne întoarcem la Biserica cea una, sfîntă, catolică și apostolică a primelor șapte sinoade ecumenice. (*Akid*, 142/1968).

— La Geneva s-a întrunit grupa de lucru pentru chestiuni liturgice a comisiei pentru credință și constituție bisericească (ținînd de Consiliul ecumenic al Bisericilor) și a comisiei romano-catolice pentru reforma liturgică. Din partea Consiliului ecumenic au participat : prof. T. M. Taylor, prof. M. Shephard, M. Thurion, Episcopul A. van der Mensbrugghe, prof. I. I. von Allmen, prof. L. Briner, prof. Vitalie Barovoi și Dr. Lukas Vischer, iar din partea romano-catolică : Mgr Lengeling, Mgr Martimort, F. Lecuyer, F. Vagaggini, F. Younel, Mgr Arrighi, cardinalul Pellegrino. S-a convenit asupra elaborării în comun a unor studii privitoare la însemnătatea și practica rugăciunii, la Botez, Sfînta Euharistie, servicii divine ecumenice și diferite chestiuni din domeniul liturgic practic.

— La Budapesta s-a întrunit, sub președinția Dr. André Appel, secretarul general al Alianței luterane mondiale, a șasea conferință a Bisericilor luterane minoritare din Europa. Au participat 100 de delegați din 20 de țări. Din seria temelor discutate menționăm : interpretarea modernă a Sfintei Scripturi și însemnătatea exegezei pentru predică, afirmîndu-se că exegeza este necesară, chiar indispensabilă, — fapt ce nu împletează cu nimic asupra temeiului și fondului credinței. S-a discutat asemenea despre responsabilitatea social-etică ce-i revine Bisericii în combaterea nedreptății social-economice în anumite țări.

S-a accentuat că creștinii trebuie să sprijine din plin orice efort făcut pentru stabilirea unei păci trainice în lume.

Discuții cu Biserica romano-catolică se pot duce numai pe plan de egalitate.

La inițiativa Uniunii mondiale a societăților biblice, secretariatul Vatican pentru promovarea unității creștine a convocat o conferință de specialiști care să discute posibilitățile unei mai masive răspindiri a Bibliei între creștini. Au participat 40 de specialiști între care și trei protestanți: Dr. Laton E. Holmgren, secretarul general al societății biblice americane; Pr. John Watson, secretarul general al societății biblice britanice și Dr. Oliver Beguin, secretarul general al Uniunii biblice mondiale.

Consiliul ecumenic al Bisericilor și Comisia romano-catolică pentru pace și dreptate (Justitia et Pax) a organizat la Beirut (Liban) o conferință cu tema: dezvoltarea economică și dreptatea. Au participat teologi și personalități bisericesti de confesiune ortodoxă, romano-catolică și protestantă, apoi economiști, sociologi, reprezentanți ai unor organizații internaționale ca UNESCO, banca mondială și ai altor organizații ale O.N.U. În mesajul Consiliului ecumenic se spune între altele, în legătură cu această conferință: «Participarea creștinilor la lupta țărilor în curs de dezvoltare pentru eliberarea lor de subnutriție, boale, analfabetism, de structurile lor sociale învechite și nedrepte, — este conformă cu voința lui Dumnezeu care voiește pentru fiii Săi o viață demnă, cu adevărat umană».

În discuțiile conferinței s-a spus că progresul în știință și tehnică face posibil nu numai să se combată simptomele sărăciei, nedreptății și forței, ci să se înfrângă și cauzele lor. Astfel a apărut o nouă epocă pentru omenire, care mai este totuși umbrată de primeidia foamei.

Conferința a adresat un mesaj tuturor creștinilor din lume, invitându-i să-și pună toate puterile lor în serviciul dezvoltării și ajutorării semenilor pentru a putea duce o viață demnă de ființa umană.

— Dr. Eugene Carson Blake, secretar general al Consiliului ecumenic al Bisericilor, Prof. Nikos A. Nissiotis, secretar adiunct și D-na Lois Meyhoffer, secretara pentru Bisericile din țările ortodoxe, au vizitat oficial Biserica ortodoxă bulgară. În cuvântul adresat oaspeților, Patriarhul Chiril a spus între altele că «un ecumenism creștin este posibil numai dacă Bisericile împreună, cu puterea Duhului și cu iubirea lui Hristos, vor înlătura sciziunile care slăbesc lucrarea lui Dumnezeu pe pământ». Răspunzând, Dr. Blake a apreciat contribuția Bisericii ortodoxe bulgare la Mișcarea ecumenică, afirmând că Consiliul ecumenic își va lărgi activitatea sa pe seama Bisericilor ortodoxe. Oaspetii au participat la sfânta liturghie oficiată în catedrala Alexander Nevski, au vizitat Mănăstirea Bachkova de lângă Plovdiv, asemenea și Academia teologică, adresând cuvinte profesorilor și studenților.

— Comisia instituită de Bisericile anglicană și metodistă din Anglia a elaborat, după trei ani de discuții, un amănunțit «plan unio-

nal». Unirea celor două Biserici se va face treptat. În prima fază se va constitui «comunitatea bisericească» a celor două Biserici și Biserica metodistă va fi transformată în «Biserică episcopală». Candidații metodști pentru episcopat vor fi aleși de conferința bisericească metodistă și vor fi hirotoniți de episcopi anglicani, hirotonind ei apoi pe viitorii episcopi metodști.

Împăcarea celor două Biserici se va face în timpul a două «servicii divine de împăcare».

În faza a doua «unională» se vor unifica problemele practice.

— O comisie formată din reprezentanți ai Bisericilor romano-catolică și anglicană s-a întrunit la Windsor (Anglia), avînd ca temă de discuții : «Teologia căsătoriei și aplicarea ei la căsătoriile mixte». Pentru prima dată problema aceasta formează obiect de discuție între cele două Biserici. În general s-a convenit asupra nedesfacerii căsătoriei, totuși cei divorțați să fie admiși la Sfînta Împărtășanie.

— Consiliul ecumenic al Bisericilor a acordat prin secțiunea sa pentru «ajutorul interbisericesc» suma de 25.000 dolari «Consiliului creștinilor» din Nigeria pentru ajutorarea sinistratilor de pe urma războiului civil din acea țară.

— Alianța anglicană veche-catolică «Sfîntul Willibrord», care stă sub patronajul Arhiepiscopului de Canterbury, primatul Bisericii anglicane, și al Arhiepiscopului de Utrecht, primatul Bisericii vechi-catolice, și-a sărbătorit jubileul de 60 de ani. Alianța «Sfîntul Willibrord» este o asociere liberă de anglicani și vechi-catolici, care urmărește reunirea Bisericilor anglicană și veche-catolică. (*Akid*, 142/1968).

— Comisia romano-catolică — veche-catolică, aleasă de conferința episcopilor romano-catolici și de episcopul vechi-catolic din Germania, s-a întrunit în două sesiuni (Trier și Stuttgart), discutînd despre Sfîntele Taine, în privința cărora învățătura celor două Biserici în esență este aceeași.

Tema viitoarei sesiuni va fi : Scriptura, Tradiția și magisterul bisericesc.

— Facultatea de teologie (protestantă) de pe lângă Universitatea «Humboldt» — Berlin (R.D.G.) a introdus două noi obiecte de studiu : «ecumenica» și «istoria ortodoxiei». Prof. Dr. Herbert Trebs este titularul nou înființatei catedre intitulată : «Ecumenica teoretică și sociologia religiunii».

— Consiliul ecumenic al Bisericilor și comisia papală «Justiția et Pax» proiectează organizarea unei largi conferințe pentru pace.

— Biserica luterană din Mexico s-a declarat autonomă, cultivînd însă mai departe legăturile cu Biserica-mamă din S.U.A.

— La Moscova se tipărește o carte de rugăciune pentru cultul ebraic.

— Adunarea generală a Bisericii din Scoția a aprobat cu mare majoritate, dar după îndelungate discuții, admiterea femeilor la funcția de pastor.

— Cardinalul Seper, proprefectul congregației pentru doctrină l-a vizitat la Belgrad pe patriarhul Gherman al Bisericii ortodoxe sîrbe. În discuția avută s-a exprimat de ambele părți dorința după o mai strînsă colaborare între Biserica ortodoxă sîrbă și cea romano-catolică.

— Bisericile anglicană, metodistă, presbiteriană și congregațională unită din Rhodesia au ales un comitet care să pregătească, pînă la sărbătoarea Rusaliilor din 1970, «unirea lor organică». Mult discutată e problema episcopatului, — să fie păstrat sau desființat.

Biserica anglicană, care se pregătește pentru discuții «unionale» cu Bisericele ortodoxe, renunță la episcopat ?!

— Pastorul Jacques Maury a fost ales președinte al Consiliului național al Bisericii reformate din Franța.

— I. Cymorek, episcop al Bisericii evanghelice din Silesia a fost ales pentru doi ani președinte al Consiliului ecumenic din Cehoslovacia. (Ö.P.D., 14, 16, 17, 18, 19/1968).

— Peter Kleperis, ales în martie a.c. Arhiepiscop al Bisericii luterane letone, a decedat în drum spre Budapesta, unde avea să participe la o conferință a Bisericilor luterane europene.

— A decedat în vîrstă de 68 de ani Dr. Victor Hajek, seniorul sinodal al Bisericii evanghelice a «Fraților Boemi» (Cehoslovacia) și unul dintre inițiatorii Conferinței creștine pentru pace ale cărei sesiuni le-a prezidat între 1958—1961. În anul 1961 a fost ales președinte al «Comitetului consultativ pentru continuarea lucrărilor» (Baza) și în 1964 președinte al comisiei pentru studii.

— Comitetul consultativ și prezidiul «Conferinței Bisericilor Europene» în sesiunea lor recentă de la Gwatt-bei (Elveția) a hotărît primirea ca membră a Bisericii anglicane. Pînă acum Biserica anglicană participa la adunările «Conferinței Bisericilor Europene» numai prin observatori.

Tot atunci a fost primită ca membră și «Biserica Fraților» cîn Anglia.

— Între 1—12 septembrie 1969 se va întruni proxima adunare generală a conferinței bisericești panafricane (AACC), la care vor participa aproximativ 500 de delegați. Această «Conferință» s-a înființat în 1963 la Kampala (Uganda) și are azi 62 Biserici-membre din 23 state africane. Secretar general, cu sediul la Nairobi (Kenia) este ghanezul Samuel Amissah. (Z.d.Z., 6/1968).

Prof. O. BUCEVSCHI

ARTICOLE ȘI STUDII

ACTIVITATEA OMILETICĂ A SFINTULUI IOAN HRISOSTOM LA ANTIOHIA

Viața Sfintului Ioan Hrisostom este prea cunoscută, de aceea, în cele ce urmează, vom sintetiza doar câteva date, pentru înțelegerea cât mai exactă a temei propuse.

S-a născut în Antiohia între anii 344—347, după cum însuși mărturisește în cartea sa «*Către o văduvă tânără*» (ΕΙΣ νεώτεραν χηρεύσαναν) (Migne, P. G. vol. XLIII).

Tatăl său se numea Secundus, iar mama Antuza. Tatăl era «Magister militum orientis» și a murit tânăr, când Antuza avea numai 20 ani. Deși tânără, ea nu se mai recăsătorii și se dedică creșterii fiului căruia i-a dat o educație creștină aleasă și i-a asigurat instrucția clasică cea mai de-săvârșită.

Sfintul Ioan Hrisostom își va exprima mai târziu în tratatul său «*Către o văduvă tânără*», recunoștința pe care o datora mamei sale Antuza. Fiind întrebat odată de Libaniu, profesorul său, despre vârsta și văduvia de 20 ani a mamei sale, acesta ar fi strigat către cel prezent: «Ah! ce femei se găsesc printre creștini!» Antuza a ținut ca fiul ei să fie instruit de cel mai vestit profesor al timpului, cu toate că era păgîn, căci ea cunoștea puternica credință a lui Ioan și că nu risca cu nimic frecventînd cursurile unui profesor păgîn. Într-o scrisoare a cărei autenticitate este pusă la îndoială, se spune că Libaniu, când era gata să moară, ar fi răspuns celor care cereau să le indice succesorul, că, dintre discipolii săi cel mai demn să-l înlocuiască ar fi fost Ioan «dacă creștinii nu ni l-ar fi furat».

Influența învățămîntului clasic a rămas pentru el pur formală. N-a existat conflict în sufletul său între disciplinele trecutului și noua credință. La 18 ani era profund creștin pentru ca Homer sau Plato să mai

* Pentru întocmirea acestui studiu am folosit următoarea bibliografie: Migne, P. G., vol. XLVIII, *Către o văduvă tânără*; vol. XLIX, *Omiliile despre statui*; vol. LX, *Omilia XVII la epistola către Romani*; vol. LXI, *Omilia XL la Epistola către Corinteni*; vol. XLIII, *Omilia a III-a la epistola către Ebrei*; vol. LXVII, *Socrate, Istoria bisericască*; vol. XVII, *Sozomen, Istoria bisericască*; vol. LXXVIII, *Isidor de Peluziu. (Epistola V)*; Puech Aime. *Histoire de la litterature greque chrétienne*, Vol. III, Paris, 1930.

poată să-i insinueze spiritul elenismului. Se botează în anul 369 de episcopul Meletie, care împreună cu Diodor, mai târziu episcop de Tars, îi completează educația religioasă pe care el o primise de la Antuza.

După botez el se retrase în pustie și rămase acolo pînă ce sănătatea îi este periclitată de austeritățile la care singur se supusese. Revenit la Antiohia fu făcut diacon de Meletie la anul 381, iar după moartea lui Meletie, Flavian, care îi succedase, îl făcu preot. Atunci începu să se dedice predicii. Stă preot la Antiohia pînă la 26 februarie 398, cînd este ales patriarh de Constantinople, unde își continuă predicarea cu aceiași ardoare de care dăduse dovadă la Antiohia. La Constantinople are mari neazuri, împărăteasă fiind Eudoxia. Este depus la sinodul de la Ștejar (403), iar în urma unui cutremur este rechemat din exil de Eudoxia, cu care intră din nou în conflict pentru motivul că aceasta voia să-și ridice o statuie de argint. Este din nou exilat și moare la 14 septembrie 407 spunînd «Slavă lui Dumnezeu pentru toate». În anul 438 rămășițele sale au fost aduse în triumf la Constantinople și depuse în biserica Sfinții Apostoli de fiul Eudoxiei, Teodosie II.

Supranumele de Hrisostom dat Sfîntului Ioan apare la început în occident spre jumătatea secolului al VI-lea și a intrat în uz în secolul al VIII-lea.

În vremea Sfîntului Ioan Hrisostom se dădea o luptă între învechita cultură păgînă și noua viață creștină.

Ce a adus nou bisericii Sfîntul Ioan Hrisostom? — 1) Gîndire cum-pănită caracterizată prin meditație și prin stăruința de a pătrunde temeinic învățătura creștină; 2) Voință puternică fără teamă de primejdii; 3) Un strălucit talent de a întrupa prin cuvînt, prin logică și stil frămîntările, năzuințele și sufletul său întreg; 4) Sinceritatea și focul dragostei pentru Hristos — iată cele patru elemente care au făcut din el cel mai mare predicator al bisericii.

Omiliile sale sînt în funcțiune de mediu. Acțiunea sa oratorică are o puternică tendință spre înfăptuiri, spre realizări concrete și practice. Antiohia era după Constantinople și Alexandria cel mai mare oraș al orientului roman. Avea ca la 200.000 suflete, era un oraș comercial și cosmopolit: evrei, sirieni, greci și romani; un oraș modern în care se amesteca lumina cu întunericul, înălțimea cu perversitatea morală. Cei mai mulți erau creștini, dar mai erau și păgîni, iudei și eretici (arieni și maniheii), cum și un număr destul de mare de indiferenți. Conducerea Antiohiei în vremea Sfîntului Ioan au avut-o Meletie și Flavian. Clerul avea însă mari lipsuri morale, viața creștină era primejduită de eretici și dăinuiau unele obiceiuri păgîne la naștere, căsătorie și înmormîntare. Flavian care era în vîrstă și mai mult zelos decît bun vorbitor, îi încredință Sfîntului Ioan datoria de a vorbi. El predica uneori în «marea biserică» construită de Constantin, pe care o cunoaștem din descrierea lui Eusebiu «*De vita Constantini*», cap. III, 50), alteori în biserica veche despre care tradiția spunea că ar fi din timpul Sfinților Apostoli, iar citeodată prin împrejurimile orașului în paraclisele (martyria) ridicate în cinstea mar-

tirilor Predica în tot timpul anului, în fiecare săptămână, uneori duminică și totdeauna în timpul postului.

Se adresa comunității întregi, totuși uneori își limita auditoriul său, fie ca să predice catehumenilor, fie că avea în vedere un public de elită, care era în stare să primească învățături mai înalte. Omiliile asupra Evangheliei Sfântului Ioan par să aparțină acestei categorii. Alteori făcea teologie și polemică cu sectele (Anomeii și Iudeii); de cele mai multe ori făcea instrucție morală, luînd ca punct de plecare comentariul Sfintei Scripturi.

Imprejurări excepționale îi furnizau materialul cel mai potrivit ca să dezvolte o elocvență pasionată și dramatică. Pentru a ne face o idee de logăția acestei predicări, vom arăta pe scurt clasamentul cronologic pentru omiliile sale, care aparține acestei perioade (386—398), clasament care este încercat de Rauschen.

Cronologia omiliilor ținute la Antiohia. — În anul 386 după discursul său inaugural, pronunțat fără îndoială la începutul anului, Sfântul Ioan predică «Contra Iudeilor» (trei cuvîntări), «Contra Anomeilor» (cinci cuvîntări), mai multe cuvîntări pierdute pentru sărbătorirea martirilor, omilia «*De non anatematizandis rudibus*», panegiricul lui Filogon, o cuvîntare pentru «Crăciun».

În anul 387 continuă campania sa contra «Anomeilor și Iudeilor», cuvînt despre «Epifanie», pentru comemorarea martirului «Lucian», «Despre Învierea morților», apoi la sfîrșitul lui ianuarie începe celebra serie de «*Omilii despre statui*», o cuvîntare despre «Dumnezeirea lui Iisus Hristos», o alta la «Psalmul XLI», cinci omilii «despre Ana» și trei omilii despre «Saul și David», care par să fie tot din anul 387; 90 omilii la «Evanghelia Sfântului Matei» în jurul anului 390; 88 omilii la «Evanghelia Sfântului Ioan», omilii la «Epistolele către Corinteni», către «Galateni» și «Tit». Este foarte greu să știm din ce an sînt omiliile la «Geneză»; omiliile la «epistola către Romani» în număr de 32 par mai degrabă să aparțin perioadei șederii la Constantinopole. Tratatele însă, aparțin, în cel mai mare număr, timpurilor care au precedat preoției sale. Două cărți adresate «lui Teodor» datează din vremea cînd el era ascet; tratatul «Contra adversarilor vieții monastice», «Comparație între călugăr și rege», «Tratatul despre pocăință», cartea «Către o văduvă tînără», tratatul «Despre preoție» care trebuie să fie din vremea diaconatului și pe care Fericitul Ieronim îl apreciază ca celebru în «de viris» în anul 392, tratatul «Despre feciorie» a cărui dată este greu de precizat, tratatul «Despre Vavila», care este un fel de apologie contra păgînilor și care este posterior domniei lui Iulian cu 20 ani, deci în jurul anului 380.

Principiile omiletice ale Sfântului Ioan Hrisostom sînt fixate în tratatul «Despre preoție», mai ales în cartea a IV-a și a V-a și anume:

1) Preotul să fie iscusit și să aibă tăria cuvîntului; 2) smerenia și talentul să se întrunească într-un mare predicator; 3) elocința nu este un dar al naturii, ci produsul științei și al muncii; 4) scopul urmărit în predică este să placă lui Dumnezeu; 5) cuvîntarea ca să convingă trebuie

susținută prin fapte; 6) predicatorul să fie un om de rugăciune permanentă și rîvnitoare, să fie milostiv și să aibă dragoste față de semen.

Predica Sfîntului Ioan Hrisostom la Antiohia (386—398). Abia rînduit preot el pronunță prima sa omilie la începutul anului 386, care contrastează cu aceea rostită în același împrejurare de Sfîntul Grigore de Nazianz, care este de o mare simplitate, rezumîndu-se la un comentariu la începutul proverbelor. Cuvîntarea Sfîntului Ioan este înflăcărată și foarte documentată, drept mulțumire pentru Flavian, care îl numise preot, arătîndu-și tot talentul său. Sfîntul Ioan excelează în predica morală. Celebra rîscoală din Antiohia îi permise să releve toată apărarea pe care o putea atinge talentul său și-l făcu să apară ca omul cel mai capabil care existase de la Demostene, să înfrîureze prin cuvînt asupra mulțimii, s-o atragă, s-o miște, s-o liniștească, să trezească în ea toate sentimentele, care se potriveau cu toate împrejurările.

Cele 21 omilii despre statui. — Împărații din secolul al IV-lea au avut mari nevoi financiare. Corespondența Sfîntului Vasile sau aceea a Sfîntului Grigorie de Nazianz, prin frecvențele intervenții pe lângă magistrații din acea vreme în favoarea contribuabililor, care erau împovărați de datorii, ne edifică asupra acestei situații. În anul 387 exigențele lui Teodosie au fost rău primite la Antiohia. Fusese impus un impozit extraordinar, ocazionat de serbările pentru anul al zecelea al domniei lui Teodosie și al cincilea an al lui Arcadiu, asociat de el la imperiu. Ordinul care aduse nouitatea avu ca efect imediat o vie tulburare. Delegații merseră să protesteze la contele de orient sau la consulatul Siriei, spunînd că nu pot să suporte o sarcină așa de grea. Cînd a fost înștiințată mulțimea, toată plebea din Antiohia, așa de excitabilă și schimbătoare, merse la domiciliul episcopului Flavian, care nu era acasă. Murmurînd ea se retrase spre porticul, care se învecinea cu palatul senatului, năvăli într-un stabiliment de băi, murdări și degradă chipurile imperiale. Statuile împăratului și ale împărătesei Flacila, ale celor doi prinți Arcadiu și Honoriu au fost sfărîmate în bucăți, le tirîră prin oraș și cu ele se jucau copiii. Mulțimea se duse să pună foc la reședința imperială și fu nevoie să intervină armata.

Aceste evenimente au avut loc la sfîrșitul lui ianuarie puțin înainte de post. Se operară numeroase arestări și avură loc execuții cu sabia, pe rug, în amfiteatru; chiar unii copii care se jucaseră cu bronzul «sacru» căzură sub pedeapsa legii «lesae majestatis» și nu au fost cruțați. Primul discurs al lui Libaniu, a treia omilie a Sfîntului Ioan Hrisostom, descriu în trăsături expresive teroarea care apăsa pe Antiohia — fuga rătăcită a celor care putuseră să găsească un vehicul, un cal sau un catîr, teama pentru cei care rămăseseră, cu ușile încuiate, fără să îndrăznească să se mai arate în orașul străbătut de soldați. Teodosie avea un caracter violent și se puteau aștepta la orice. Așteptau răzbunarea lui care dură săptămîni. Sfîntul Ioan Hrisostom întrerupse la început predica sa. Flavian merse la Constantinopole să-l întîlnească pe împărat, dar cînd sosi, împăratul trimisese doi comisari în Siria — Cesar și Helebic — investiți cu depline puteri să facă anchetă și li se dăduse însărcinarea ca în prealabil

să închidă teatrele, circul, amfiteatrul, băile publice, să degradeze Antiohia, care își pierdu titlul de metropolă, transferat Laodiceii. Sosiți luni în a treia săptămână a postului cei doi comisari se arătară oarecum moderați. Se ținu o ședință tragică la tribunal, miercuri și contrar uzanțelor, se deschise la miezul nopții. Sfântul Ioan asistă aci, iar Libaniu figura printre asesorii lui Cezar și Helebic. La sfârșitul zilei următoare, în mijlocul unei dezolări generale, senatori înlănțuiți, traversînd piața erau duși la închisoare.

Comisarii trimiseră decizia luată de ei împăratului și unul din ei, anume Cezar, se hotărî să se ducă personal la împărat, ca un purtător al rugămintilor cetății. Împăratul se arătă iertător, atitudine pe care Sfântul Ioan o atribuie intervenției lui Flavian, în vreme ce Libaniu o atribuie lui Cezar. Flavian se înapoie la Antiohia de Sf. Paști. În timpul acestei crize zelul Sfântului Ioan a fost edificator. Omiliile sale ne îngăduie să urmărim desfășurarea acesteia, zi de zi.

Prima din cele XXI omilii despre statui, este în afară din serie și este anterioară răscoalei, dar ea ne înfățișează o temă care se va găsi în toate și anume: predica contrară obiceiului jurămintelor. A doua a fost rostită îndată ce Sfântul Ioan a putut să reia cuvîntul, după șapte zile de tăcere și este contra blasfemiilor, contra deșertăciunii bogățiilor și pentru foloasele sărăciei. Omilia a III-a și a VIII-a s-au succedat una după alta în timpul aceleiași săptămîni; a treia a fost rostită după plecarea lui Flavian și în ea vorbește despre post, defăimare și blestem.

A opta a rostit-o simbătă, avînd ca idei directoare puterea conștiinței și pacea sufletului inocent. Duminică pronunță pe acelea care poartă numărul XV și anume: Despre nenorocirile orașului Antiohia și că frica este mai folositoare ca bucuria. În cursul săptămîinii a doua rostește pe cele care poartă numele IX și X; în omilia a IX-a — cerurile spun slava lui Dumnezeu, «minunile creației și despre jurămint»; în omilia a zecea: slava lui Dumnezeu rezultă din observarea naturii. În omilia a XVI-a, însușirile dragostei creștine și închisorile Sfântului Apostol Pavel. În timpul săptămîinii a treia, care coincide cu sosirea comisarilor, cu ancheta lor și cu arestările din ordinul lor, el tace.

În timpul săptămîinii a IV-a el rostește omiliile: a XVII-a, — despre milocirea pustnicilor; a XI-a — minunile corpului omenesc și contra jurămintelor; a XII-a, ascultarea cuvîntului lui Dumnezeu, legea naturală, despre jurămintele. A XIII-a, tabloul suferințelor citorva răzvrățiți.

În timpul săptămîinii a cincea omilia a XVIII-a, primejdiile prosperității omenești și despre cuvintele Sfântului Apostol Pavel: «Bucurați-vă totdeauna întru Domnul».

Cînd a pronunțat omilia a XIV-a, care a fost greșit clasată în manuscrise, decizia împăratului era iminentă și zvonurile cele mai contradictorii începeau să circule: (vorbește despre) Antiohia liniștită și exemplul lui Saul. Omilia a XX-a, postul și virtuțile pregătesc pentru Sfînta Împărtășire.

În sfîrșit, omilia a XXI-a a fost rostită în ziua Sf. Paști, înainte de sosirea lui Flavian, purtătorul vestei noi.

Omilia a XIX-a este în afară de serie, ca și prima și se pare că a fost trecută printre celelalte numai pentru faptul că ea tratează tema jurământelor; în ea laudă pietatea locuitorilor de la țară cu ocazia sărbătorii martirilor și trebuie să fie posterioară Paștilor.

Ceea ce uimește mult pe cititor în aceste frumoase omilii, este că Sfintul Ioan se aezlânțue pe de-a-ntregul. Această putere a dragostei, care creează o legătura așa de strinsă între orator și auditoriul său, este caracterul general al elocvenței lui. Din cele 19 cuvântări putem să ne dăm seama de toate impresiile prin care a trecut în timpul acestor zile groaznice, un public care era alcătuit mai ales din oameni săraci — bogații fugiseră — un public care atunci când pericolul apărea foarte grav, se refugia în biserică, pentru ca să adevină mai puțin numeros de-ndată ce se raspîdea un zvon favorabil; o mulțime impresionabilă și mobilă, care alerga la Dumnezeu când tremura și-L uita de-ndată ce se liniștea.

În timpul primelor săptămîni mai ales se-ngrămădea ca să se reconforteze la verva arzătoare a Sfintului Ioan. Ioan se mișca în mijlocul fraților lui, ca unul din ai lor, ca un om care împărtășește teama lor, care le vorbește cu autoritatea pe care o deține de la Dumnezeu, dar cu emoția și simplitatea unui tovarăș de nenorocire. Antiohia o compară cu Iov și celelalte orașe trebuiau să vină să plîngă cu Antiohia. Într-o cetate nedisciplinată cum era Antiohia, totul era posibil și crime mari se petreceau aproape zilnic. Încetul cu încetul tonul oratorului devine mai grav, muștrarea este mai caustică. Ioan se simte stăpînul publicului și redevine oratorul creștin, care încurajează și condamnă. Odată cu începerea postului el redă predicii sale tonul didactic; arată adevăratul sens al postului, care nu are nici-o valoare, dacă nu se-mbină cu o purtare bună.

Aceste omilii le leagă cu împrejurările de atunci. Vom cita din omilia a III-a, 6 un model foarte frumos de patetism în care el excelează: «Unii au pierit de sabie, alții de foc, alții au fost dați la fiare, nu numai oamenii, ci și copii și nici nevinovăția virstei lor, nici gîndul că cei vinovați — ca să vorbim astfel — fuseseră înfuriați de demoni să facă aceasta (Hristosom, ca și Libaniu afirmă deopotrivă, ca un acces de nebunie ca acela care a apucat poporul, nu poate să se explice decît că au fost îndemnați de demoni), nici excoșul evident al birului cerut, nici sărăcia, nici scuza de a fi împărțășit greșeala cu toții, nici promisiunea că niciodată n-o să mai îndrăznească ceva asemănător, nici o altă considerație într-un cuvînt, n-a putut să-i salveze, ci fără nici o indulgență au fost duși la moarte, păziți de-a dreapta și de-a stînga de soldați înarmați, care împiedicau ca nimeni să nu poată să sustragă de la soarta lor pe condamnați. Mamele lor îi însoțeau de la distanță, ele asistau la decapitarea copiilor lor, fără ca cel puțin să-ndrăznească să plîngă nenorocirea lor; groaza întrecuă durerea și teama era mai puternică decît natura. Întocmai ca cei care vād de pe țarm pe naufragiați plîngînd, fără să se poată apropia de nenorocirii pe care îi înghit valurile, tot așa în această zi mamele oprite de teama soldaților, tot ca și cum ar fi fost în valuri, nu îndrăzniră să se apropie și nici să smulgă pe copiii lor de la chin și le fu frică să plîngă. (Καὶ παρηκολούθουν μητέρες πόρρωθεν μὲν ὄρωσαι τοὺς παῖδας ἀποτεμνομένους ὀδυ-

ρεσθαι δὲ τὴν συμφορὰν οὐ τολμᾶσαι; ἐνίκα γὰρ τὸ πάθος ὁ φόβος, καὶ τῆς φύσεως ἐκράτει τὸ θεός. Καὶ καθάπερ οὐ τοὺς ναυαγοῦντας ἀπὸ γῆς ὄρωντες ἄνθρωποι, ὑδυνῶνται μὲν, προσελθεῖν δὲ καὶ ἐγελέσθαι τοὺς χαλαποντιζομένους οὐκ ἔχουσιν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, καθάπερ ὑπὸ κυμάτων τινῶν τῷ φόρῳ τῶν στρατιωτῶν ἀνειργόμενοι αἱ μητέρες, οὐ μόνον προσελθεῖν καὶ ἐξελέσθαι τῆς καταδικῆς αὐτοῦς οὐκ ἐτόλμησαν ἀλλὰ καὶ δακρῦσαι ἔδεισαν).

Antractul s-a terminat și drama pare că trebuie să reînceapă cu sositrea lui Cezar și Helebic aci, totuși, aceștia dau dovadă de oarecare blîndețe. Omiliile XVII, XI, XII și XIII se referă la acest moment. Ele încep totdeauna cu un verset din psalmul LXXI: «Binecuvîntat să fie Domnul...» și opune neliniștei anterioare impresia mai favorabilă care începe să se infiripe. Omilia XVII este interesantă mai ales prin rolul pe care Sfîntul Ioan îl atribuie călugărilor, cari, zice el, în zilele cele mai critice au părăsit singurătatea lor spre a veni să mîngîie și să încurajeze poporul antiohian. Zelului lor caritabil opune el indiferența egoistă a filozofilor, cari au părăsit orașul cînd era în pericol. Chiar Libaniu reproșează acest lucru cu amărăciune elevilor săi într-unul din discursurile relative la rîscoală.

Băile fiind închise mulțimea se ducea la Oront și se scălda în apele fluviului, fără să respecte simțul pudorii. Sfîntul Ioan îi admonestează pentru aceasta pe un ton sever (sfîrșitul omiliei XVIII). Flavian se reîntoarce în sfîrșit și în ziua de Sf. Paști, Sfîntul Ioan pronunță a XXI-a omilie. Sfîntul Ioan povestește întrevederea lui Flavian cu Teodosie, căruia i-a vorbit despre vechea lui afecțiune pentru Antiohia, despre îndurarea lui Dumnezeu față de Adam și atribuie demonilor vina de a fi insuflat spiritul de revoltă, cerînd îndurare și grație, cu care împăratul se va împodobi mai bine decît cu statuile distruse; chipul lui va fi păstrat cu pietate în sufletul fiecărui cetățean; iar dacă împăratul se va arăta neîndurat, Flavian nu va mai îndrăzni să se reîntoarcă în cetatea condamnată și va pleca în exil în altă parte. Flavian se reîntoarce însă în triumf.

Această groaznică criză puse în lumină tot sufletul mare al Sfîntului Ioan; ea vădise pînă unde putea să meargă devotamentul său și ce înălțime putea să atingă elocvența sa.

Calitățile generale ale predicii Sfîntului Ioan la Antiohia. În prima sa omilie despre statui spune că «un singur om e suficient să reformeze un popor întreg, dacă este înflăcărat de zel». (Ἀρκεῖ εἰς ἄνθρωπος ζήλω πεπυρομένος ὀλόκληρον διορθῶσασθαι δῆμον).

El fu apostolul dragostei, un fel de tribun, care discută de la amvon problema socială, prieten al celor umili și adversar nemilos al bogăției, proclamînd egalitatea naturală pentru toți oamenii. La baza oricărei bogății vede o nedreptate și face elogiul sărăciei, iar în fiecare sărac îl întruchipează pe Hristos, spunînd: «Ce vreau să spun e dureros, e îngrozitor, totuși trebuie s-o spun. Puneți pe Dumnezeu în același rînd cu sclavii voștri, dați prin acte libertate sclavilor voștri: liberați pe Hristos de foame, de nevoi, de închisori, de lipsă de îmbrăcăminte». Migne, P. G., vol. LX, Omilia XVIII la epistola către Romani: (εἰ γὰρ καὶ φορτικὸν τὸ μέλλον ῥηθῆσεται καὶ φρικτὸν γέμον, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖον εἶπεν — ἀριθμησόν

μετὰ τῶν δούλων σου τὸν Δεσπότην — ἐλευθεροῖς τοὺς δούλους; ἐλευθέρωσον τὸν Χριστὸν τιμοῦ καὶ ἀνάγκης καὶ δεσποτικῶν καὶ γυμνότητος). Dragostea este cea mai mare dintre daruri — s-o practicăm și nu vom fi mai mici ca Petru și Pavel cu toate minunile lor. (Omilia III-a la epistola către Evrei, Migne, P. G., vol. XLIII) (τοῦτο τοίνυν ξηλώσωμεν καὶ Παύλου καὶ Πέτρου καὶ τῶν μυρίους ἀναστησάντων νεκροῦς οὐδὲν ἔλαττον ἔζομεν κἄν πυρετόν ἀπελάσαι μὴ δυνώμεθα).

Aceleași sentimente religioase le are cînd vorbește despre sclavie.

Discipol al Sfintului Apostol Pavel, în această problemă el vede în principiu o orînduire omenească contra naturii și dacă nu cere desființarea ei, el îndeamnă pe bogății, care au mii de sclavi inutili «să-i învețe o meserie, care să-i pună în situația de a-și câștiga viața lor și apoi să o libereze» (Omilia XL la Epistola I către Corinteni; Migne, P. G., vol. LXI).

Idealul Sfintului Ioan în timpul tinereții fusese acela ca și al marilor creștini din secolul IV : viața monastică și fecioria. Fiul Antuzei a vorbit însă cu vie simpatie despre viața de familie, îndemnînd pe tineri să se căsătorească, alegîndu-și soții virtuozose, nu bogate, condamnînd divorțul, arată respectul față de văduvie și egalitatea între drepturile și datoriile bărbatului și femeii.

În omiliile despre statuii combate excesul uneia dintre pasiunile de care erau stăpîniți antiohienii și anume gustul jocurilor și al pantomimelor, care în secolul al IV-lea erau singurele reprezentante ale artei dramatice. El convinge un mare număr din auditoriul său, spunîndu-le că vor găsi mai multă plăcere ca pe băncile din circ în biserica scînteietoare de aur, totdeauna răcoroasă vara și încălzită iarna.

Învățătura doctrinei îl preocupă foarte mult pe Sfintul Ioan, de aceea omiliile sale au totdeauna forma unui comentariu la unele părți din Vechiul și Noul Testament. Metoda exegetică întrebuintată de Sfintul Ioan este aceea pe care o învățase la școala lui Diodor din Tars, excluzînd sensul alegoric și făcînd loc sensului literar. Exeget superior, moralist incomparabil, Sfintul Ioan era mai puțin îndemnat de geniul său natural spre teologia dogmatică, cum era Sfintul Vasile sau Sfintul Grigore de Nazianz. El este un orator practic, un păstor de suflete, ducînd polemică contra Iudeilor, a păgînilor, Anomeilor, Marcioniților, Maniheilor și Novațienilor, spre a-și feri turma de erori. Sub aceste aspecte diferite predica Sfintului Ioan se distinge printr-un sens practic, de o admirabilă siguranță, datorită experienței cîștigate în exercitarea îndatoririlor pastorale. Puțin preocupat de teorie, observator exact al realităților, doritor să obțină maximum de rezultate în fiecare din încercările sale, știe să se adapteze totdeauna la starea de spirit a auditoriului său și împrejurărilor.

Nu există un punct important al conduitei morale sau din viața religioasă, asupra căruia să nu-și fi dat o părere bună. Nu există vreo slăbiciune, vreo ispită la care erau expuși credincioșii săi, căreia să nu-i cunoască origina și riscurile și să nu fie capabil să analizeze înaintea lor cu o precizie de diagnostic, care le inspira încredere, îi asigura autoritatea și-i făcea să accepte remediul.

Le vorbea ca un frate, se străduia să găsească un punct de contact cu sufletul lor, prin simplitatea și cordialitatea limbajului său, fără însă să compromită prin vreo expresie imprudentă demnitatea cu care îl investise biserica.

Se născuse cu un geniu de orator pentru care istoria tuturor literaturilor găsește puține exemple și care nu se poate compara decât în parte cu cel al lui Demostene sau Cicero.

Răscoala din Antiohia îi oferă prilejul Sfintului Ioan Hrisostom să găsească accente de o vehemență și un patetism pe care lumea nu-l mai auzise de la marea elocvență a Atenei. El a știut să vorbească în numele lui Dumnezeu cu gravitatea unui profet și în numele lui Hristos cu simplitatea unui apostol.

El se dovedește expert în toată retorica, pe care o folosește cu o măiestrie excepțională.

Concluzii. — Omiliile Sfintului Ioan Hrisostom sînt alcătuite din două elemente :

1) Din înfățișarea vieții creștine în lumina normelor morale, pe care le scoate din Sfînta Scriptură și din pilda trecutului bisericii creștine; 2) din descrierea realității, a moravurilor sociale ale vremii, a lăuntrului sufletesc, care n-a primit încă cu toată vrednicia porunca prefacerii morale, a înnoirii vieții prin har și adevăr. Evanghelia rodește astfel, fiind semănată în pămîntul realităților vieții.

Omiliile sale au caracter de luptă cu planuri strategice, cu alegerea și pregătirea terenului, cu un inversunat atac, cu doborîrea vrăjmașului.

Omiliile sale au o nouă exegeză practică, nu cu orientări dogmatice, ci o exegeză care vrea să dea vieții de toate zilele, vieții practice, norme de orientare, de înnoire și dezvoltare. Exegeza omiliilor sale aduce Biblia în mijlocul vieții, în căminul familial, în atelierul de lucru, în toate colțurile vieții sociale și individuale.

Conținutul dogmatic al omiliilor lui nu alcătuieste un tot sistematic.

Dogmatica hrisostomică pornește totdeauna de la un text biblic, rămînd în strînsă legătură cu Sfînta Scriptură, așa că ea apare ca o adevărată pagină biblică.

În omiliile sale se resfrînge o cugetare adîncă, o deprindere cu problemele adînci ale gîndirii și un mare talent filozofic.

Calitățile Sfintului Ioan Hrisostom. Face puțină teologie și multă morală, aceasta și pentru faptul că arienii erau învinși pe vremea lui, iar împărații erau pe deplin ortodocși. El excelează prin via înfățișare a moravurilor și toată societatea vremii retrăiește în zugrăvirile lui. Astfel vedem : viciile, patima jocurilor și a spectacolelor, plăcerea luxului, egoismul bogătașilor, indiferența unor membri ai clerului, ingerințele politice ș. a.

La Hrisostom omilia pierde caracterul ei didactic, devenind o alocuțiune vie, o elocvență încălzită de dragostea creștină, avînd un caracter practic, iar preocuparea lui de a fi imediat util, dădea cuvîntării un scop precis.

Răscoala din Antiohia evidentiază marile lui calități și dacă Sfântul Atanasie și Fericitul Augustin au fost teologi, Sfântul Ioan este și apostol și aceasta este originalitatea lui. Sozomen îl numește podoaba bisericii și a întregului Răsărit și este considerat ca maestru al omiliei (Migne, P. G., vol. LXVII).

Iată și procedeul Sfântului Ioan în alcătuirea omiliilor sale :

1) Prezentarea unei învățături de credință și documentarea ei cu ajutorul citărilor din Sfânta Scriptură; 2) folosirea icoanelor și alegoriilor luate din viața naturii pentru a ilustra și a plasticiza o învățătură abstractă; 3) scoaterea unei învățături morale practice pentru viața credincioșilor.

Comentariile sînt precedate de o introducere istorică, de observații asupra autorului, a locului, a timpului, cum și cu noțiuni de arheologie.

Omilia lui este o cuvîntare alcătuită din exegeză ca punct de plecare și din catehetică, omiletică și pastorală ca scop final.

În comparație cu Sfântul Grigorie de Nazianz și cu Sfântul Vasile, el este mai puțin speculativ și a făcut mai puțină teologie.

Originalitatea lui constă în morală și nu în teologie.

Calitățile care i-au ajutat să ducă la perfecțiune omilia sînt : simplitatea unui ton frățesc, naturalul, făcînd să pătrundă ușor în inimă, sfatul cel bun.

Imaginația lui animează și colorează orice învățătură abstractă.

Prin suplețea și ușurința stilului, vedem la Hrisostom o reînnoire a spiritului ionian.

Homer, Plato, Demostene, Profetii, Domnul Iisus Hristos și Sfântul Apostol Pavel au avut partea lor de contribuție la formarea elocvenței Sfântului Ioan Hrisostom. Cei doisprezece ani trăiți la Antiohia, reprezintă perioada celei mai desăvîrșite creații duhovnicești.

Sfântul Ioan Hrisostom a evanghelizat societatea vremii sale prin cult, cuvînt și viață, dar mai ales prin cuvînt.

Pr. ION ST. CRISTACHE

INCEPUT DE SLOVĂ ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

În articolul de față nu voi face un istoric al învățămîntului românesc, în țara noastră, ci voi încerca în mod cu totul succint să arăt numai câteva aspecte, despre început de slovă. Foile îngălbenite de vremi ne mărturisesc unde, cum și în ce condițiuni au învățat strămoșii noștri să scrie și să citească. Casele preoților, tinda sau prispa bisericilor, chiliile mănăstirilor, sau de multe ori umbra altarelor, au fost în îndepărtatele vremi lăcaș de învățătură pentru fiii neamului nostru. Acolo s-a pus început de învățătură pe slova veche a cărților de slujbă bisericească. Aceste cărți au fost pe atunci singurele manuale după care s-a învățat scrisul și cititul. Și «cum cărțile de slujbă erau la fiecare biserică și în fiecare sat, înțelegem de ce ele au fost mai mult întrebuințate să se învețe după ele. Pe cărțile bisericești au buchisit, au silabisit și au învățat carte românească străbunii noștri, timp de două veacuri»¹. Și cine erau aceia care în curgerea vremii au învățat carte pe înaintașii noștri? Au fost preoții de sate, călugării de prin mănăstiri, cîntăreții bisericești, «dar mai ales cîntăreții, dascălii de strană, căci prin însăși slujba lor, erau cei mai indicați și cei mai potriviți învățați ai poporului: citind ei de pe acele cărți puteau deprinde și pe alții să citească de pe ele. Că ei erau învățătorii firești ne spune însuși cuvîntul «dascăl» care în limba română are o semnificație dublă: el înseamnă și dascăl de biserică, țircovnic, cîntăreț, dar înseamnă și ceea ce numim noi astăzi «învățător sătesc». Aceasta pentru că una și aceeași persoană a îndeplinit ambele funcțiuni»².

Cărțile după care au învățat străbunii noștri se numeau «bucoavne» sau «bucvarii» și ele cuprindeau: Tatăl nostru, crezul, cele 10 porunci, cele 9 fericiri și altele. Aceste cărți numite bucoavne sau bucvarii au fost atunci ceea ce noi numim astăzi abecedare. În anul 1699 apare la Alba Iulia — în Transilvania o «Bucovună ce are în sine deprinderea învețiatului copiilor la carte, și simbolul credinței creștinești, dicece porunci ale legii vechi și ale cei noue, șapte taine ale Bisericii răsăritului. Iproci. Cu voia pre sîntitului chir Atanasie, mitropolitul Ardealului». În Predoslovia³ bucoavnei spune că ea se adresează «cătrecuni credincioși Părinti către ispravnici, către stăpîni și către toți ceilalți ce au nume părintesc preste copiii cei mici...»⁴.

Două o jumătate de veac de la apariția Bucovanei scoasă în Ardeal de mitropolitul Atanasie, se tipărește și la Iași în anul 1755, un Bucvariu din inițiativa mitropolitului Moldovei Iacob Putneanu. În prefața acestei tipărituri, marele ierarh spune «că pe lângă învățătura de carte dobîndită din el mai are și rolul de a învăța copiii credința creștină ortodoxă și să cunoască frica de Dumnezeu», iar mai departe tot în prefața acestei bucoavne, scrie: «Cade-să dar vouă blago-

1. N. Dobrescu, *Rolul Bisericii în trecutul românesc*, București, 1909, p. 2.

2. *Ibidem...* p. 7.

3. *Predoslovie*, cuvînt slav întrebuințat la scrierile vechi românești, care înseamnă «pre-cuvîntare».

4. Ion Blănu și Nerva Hodoș, *Bibliografia Românească Veche*, București, 1903, Tom. I, 1508 — 1716), p. 369—370.

cestivilor creștini și ceice aveți nume părintesc peste copiii cei mici, să aveți purtare de grijă pentru învățătura copiilor noștri ca să nu lipsească de hrana cea sufletească, cu povățuirea cea bună... iar de hrana aceasta cine nu vede câtă lipsă este? Care văzînd noi copiii lipsiți de hrana ce li se cădea, boînd cu inima de nenorocul învățăturilor am dat în tipar această cărțuție, începînd de la *az-buche*, cu toată orînduiala, precum se vede ca să poată după buchi ceti și cu sloguri întru întărirea citirei sale și după aceste rugăciuni de sară și de dimineață și rînduială pentru masă: așisderea cele 10 porunci și 7 taine creștinești, 7 daruri ale Duhului sfînt și altele...»⁵.

Pentru a scoate în evidență cum s-a pus, odinioară, început de învățatură în țara noastră voi reproduce cîteva fragmente din ceea ce se păstrează și azi, ca: amintiri, biografii, autobiografii, sau după însemnări scrise ne cărți de ritual. Constantin C. Diculescu, fost conferențiar de istorie medievală, la Universitatea din Cluj, în studiul său biografic, despre fostul episcop de Roman — Melchisedec — ne descrie pe scurt, cum a început să învețe carte acest ierarh al bisericii noastre. «În ziua de 1 decembrie 1829, cînd se scribează amintirea profetului Naum, Mihail⁶, în etate de șapte ani a fost dus la școala din sat...după ce mai întîi, în dimineața acelei zile mama sa îl pusese să facă metanii la icoana și să se roage sfîntului Naum, care deshide mintea copiilor». Pe acele vremi școala din Gîrcina⁷ era întreținută de clericii și locuitorii fruntași ai comunei și funcționa într-o chilie din curtea bisericii, unde un călugăr din mînăstirile vecine, învăța în timpul iernii, pe copiii sătenilor: citirea, orologiu, psaltirea și scrisul. La etatea de nouă ani a fost dus la tirgul Piatra Neamț și dat la școala de la biserică sfîntului Ioan, unde pe lângă citire se mai învățau: cîntările, rînduialile bisericesti și aritmetica. Școala aceasta se ținea într-o cameră din turnul bisericii»⁸. În provincie scolile se organizau repede, prin odăi de pe la biserici. «cu cîte un împlinitor profesoriei, ca la Botosani...»⁹. Despre greutatea învățaturii de carte, precum și lipsa de local amenajat în acest scop, aflăm printre altele și dintr-un raport trimis de orașul Cîmpulung Muscel, la 18 iulie 1835, către Eforia Școalelor din București, unde se spune că «după ce odăile unei mînăstiri în care se predau învățăturile sînt cu totul mici, încît 4 bănci, scurte de un stînjîn, încăpînd copiii de abia pe jumătate, ceilalți așteaptă în picioare (sic) pînă ce isprăvesc conșcolarii lor: apoi întunecimea sălilor și neputința cu care se luptă de trei ani d-l profesor sunt vrednice de a aduce la înfrîstare pe fiecare și să zică că tot sporul ce face învățătorul, în zadar se face»¹⁰.

Folcloristul moldovean, Artur Gorovei, publică la Rîmnicul Sărat în anul 1893, după originalul inedit «Istoria vieții mele» — autobiografie, alcătuită în 1843 de scriitorul basarabean Teodor Vîrnav. Lucrarea aceasta «este una din rarile documente care aruncă o rază de lumină asupra vieții noastre de la începutul acestui veac, spune Artur Gorovei. În această interesantă lucrare «Istoria vieții mele» a lui Teodor Vîrnav, aflăm și amănunte despre felul cum a început el să învețe carte. După ce spune că «cea dintîi roadă ce a ieșit, din însoțirea aceasta — adică a părinților săi — au fost ficior, carele acela sînt eu, Teodor Vîrnav»; apoi depăunîndu-și firul vieții scrie: «Pe amîndoi fratril, ne dîdesă ca să învățăm buchile moldovenești de la preotul satului, anume Constantin, carele cîte odată pe lângă trasul de urechi, ne hrănea și cu colaci de la biserică, unde noi mai totdeauna, măcar că eram copii, împlineam îndatoririle pămîmarului, aducînd de la casa noastră (care era aproape de biserică) apă, foc și luminări, iar de la mătușa Safta colaci și colivă. Însă din niște copaci mari ce se aflau pe atuncea în ograda bisericii, adică peri și meri, și care toată vara rodeau cu îndestulare, noi ne temeam a minca, pentru că popa băgase în capul nostru o idee, adică

5. N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 13.

6. Mihail era numele de botez, Melchisedec, cel de călugărie.

7. Satul Gîrcina era locul de naștere al Episcopului Melchisedec

8. Constantin C. Diculescu, *Episcopul Melchisedec, Studiu asupra vieții și activității lui*, București, 1908, p. 3.

9. N. Iorga, *Istoria învățămîntului românesc*, București, 1928, p. 208.

10. Dan Simonescu, *Viața literară și culturală a mînăstirii Cîmpulung-Muscel, în trecut*, Muscel, 1926, p. 17.

perile și merile acele, sînt spurcate din untura morților, pe ale căror mormînturi erau crescute rădăcinile copacilor și de aceea noi de roadele copacilor nu ne atingeam, dar pentru că biserica era foarte veche, făcută din lemn, încă de străbunul nostru Teodor Vîrnav, acoperită cu stuh și pe la cîteva locuri de la acoperămînt spartă, noi împreună cu alți băieți ne bîgam pe bortele acelea și mîncam toți colacii ce îi lăsa popa ne luați din biserică. Și după aceea scoteam stuhul din acoperămînt și mîncam dintr-însul miere de albine, sau uneori ne duceam pe la livezi, care erau foarte multe pe atunci la Florești¹¹ (de mîncam prune)¹².

Marele povestitor, Ion Creangă, ne dă și el amănunte despre felul în care a început a învăța carte, spunînd în autobiografia sa: «Întîi și-ntîi am început a învăța cruce-ajută¹³, modă veche la școala din Humulești, într-o chilie făcută cu cheltuiala sateților, prin îndemnul și osîrdia părintelui Ioan Humulescu, care avea o mîna de învățătură, un car de minte și multă bunătate de inimă, Dumnezeu să-l ierte! Poate să fi fost de vreo unsprezece ani, cînd am început a învăța. Știu că eram pe atunci un băiat sfrijit, prizărit¹⁴ și fricos de umbra mea. Dascălul nostru era un holtei¹⁵, frumos, zdravăn și voinic și-l chema Vasile a lui Vasiliicăi. El era și dascălul bisericii din sat. Un șorocovăț nemțesc¹⁶ plătea tata pe lună dascălului ca să mă învețe. Și pe atunci îmi ziceau în sat și la școală: Ionică a lui Ștefan a Petrei. Peste vre un an (cam în 1849) vornicul prinzînd la oaste cu arcanul pe bîdița Vasile, dascălul nostru, școala a rămas pustie, iar noi școlarii, care eram peste patruzeci la număr, ne-am împrăștiat pe la casele noastre. După vre un an iarăși s-a deschis școala. Dar dascălul Iordache fiind cam chilaci¹⁷ a început a ne ridica de urechi la «firta» deasupra ușei și a ne prea îndesi la spinare cu sfîntul Neculai, un bici de curele făcut și dăruit școlaei de moș Fotea, cojocariul satului. Și așa, de unde și pînă unde atunci mă duceam cu drag la școală, am început a umbla haciu-marginea: o zi mă duceam, două nu, dar tot deprinsesem o ceti o leacă»¹⁸.

«Mama, se bucura că mă trag la carte și hotări să mă dea mai departe la școală, căci în Humulești nu mai aveam ce învăța». În biserică citea și cînta pe dinafară toate troparele ca și dascălul Iordache. Intr-o zi — povestește mai departe Ion Creangă — așa prin cișlegile Crăciunului¹⁹, aproape de cîrnileagă²⁰ l-a trimis la bunicul său David Creangă, în școala lui Alecu Baluș din satul Broșteni, județul Suceava, stînd în gazdă la una Irinca, care avea două capre pline de rîie — acolo, spunea el, «ori s-a prins cartea de mine ori nu, dar rîia căprească știu că s-a prins venînd acasă de Florii — «tuns chilug»²¹ și plin de rîie. După ce l-au tratat și vindecat de rîie s-a dus la biserică de Paști și a cîntat «Îngerul a strigat» de au rămas toate babele din sat cu gura căscată. Dascălul Iordache rămăsese și el pe jos «era a cîncea roată la car». «Biată mamă,

11. Comuna natală a lui Teodor Vîrnav.

12. Teodor Vîrnav, *Istoria vieții mele, Autobiografia din 1845*, Publicată după originalul înedit de Artur Gorovei, Rîmnicul Sărat, 1893, p. 13.

13. Cruce-ajută, este sinonim cu «Doamne-ajută» și cu semnul tras la începutul abecedarului, bălul în care era așezată fila cu cruce-ajută.

14. Prizărit, cuvînt moldovenesc care înseamnă slab, mărunț.

15. Holtei, cuvînt moldovenesc, înseamnă flăcău.

16. Șorocovăț nemțesc, era o veche monedă de argint, a cărei valoare a variat în decursul timpului.

17. Chilaci, cuvînt moldovenesc care înseamnă pornit pe bețe. Verbul acestui cuvînt este: chilia, a pilli.

18. Lucian Predescu, *Ioan Creangă, Viața și opera*, București, 1932, p. 28—30.

19. Cișlegi (de iarnă) timpul de la Nașterea Mîntuitorului pînă la postul mare, cînd se mîncă de dulce: de Paști, de la Duminica Paștelor pînă la Moși; de toamna, de la 15 august pînă la 15 noiembrie. Cuvîntul «Cișlegi» vine de la latinescul «Căseum ligas». Literar «leagă cașul» înseamnă «lasă cașul» fiindcă pe atunci biserica interzicea chiar și mîncarea de «lapturi».

20. Cîrnileagă, în religia ortodoxă înseamnă săptămîna antipenultima din dulcele Crăciunului, în timpul căreia se poate mîncă de dulce miercurea și vînera. Este ceea ce numim harți.

21. Tuns chilug, cuvînt moldovenesc, care înseamnă tuns mărunț de tot, aproape chel.

crezînd că am să es un al doilea Cucurezel²², s-a pus cu rugăciuni pe lângă tata și m-a dat să învăț psaltichie la un psalt de la biserica Adormirea, din Tîrgul Neamțului, peste baltă, la vre o douăzeci de svirlituri de piatră, departe de satul nostru. Trei husăși²³ plătea acum tata pe lună pentru mine. O iarnă am învățat și la această școală, căci iarna ce mai puteam învăța, iar vara nu făceam purici mulți pe la școală; trebuia să ajut acasă la torsi, la pieptănuși, la nevedit, la făcut țevi cu sucala și la torsi cu roata». După ce Ion Creangă peregrinează pe la mai multe școli părinții l-au dat la Seminarul din Socola, cu gândul ca el să se facă preot. Despre cartea ce a învățat-o el la acest seminar spune: «Și ce învățătură! un fel de blestemiceală. Nu pricepeam nimic, absolut nimic. Într-o vreme înțelegeam ceva la istoria sfinții, dar pe urmă nu mai înțelegeam nici acolo. La celelalte obiecte mă chinulam și eu să învăț pe de a rostul și parcă prindeam ceva, dar cînd era să mă asculte profesorul-buchi... uitam tot. La fiecare profesor mîncam altă bătae»²⁴. La 10 septembrie Ion Creangă obține atestatul de absolvire a patru clase, ale seminarului din Socola.

Nu putem trece cu vederea că și solul de mai tîrziu, al poporului de peste munți, poetul George Coșbuc, a învățat mai întii slovele la dascălul Tănăsuică, ajutorul părintelui, cîntăreț de strană, «care purta pe genunchi»²⁵ iar scriitorul Octav Minar, în biografia și opera poetică a lui George Coșbuc, spune că «în scoala primară din «Salva» a cunoscut citind și scriind slova veche a ceaslovului, pe care mai tîrziu a perfecționat-o dascălul Tănăsuică, cantorul bisericii din Hordău»²⁶.

Despre metoda de învățămînt, cu care dascălii de biserică învățau pe copii și despre viața pe care o duceau acești dascăli, ne dă mai multe amănunte scriitorul Ion Ghica, într-una din scrisorile sale adresate Bardului de la Mîrcești — Vasile Alecsandri, scrisă în luna lui făurar²⁷, în anul 1880. În această scrisoare Ion Ghica face destăinuiri, poetului, spunînd că «pe cînd în școala de la Măgureanu vestii eleniști: Lambru, Comită, Vardalah și Neofit, predau tinerilor greci și feciorilor noștri de boieri «Memoriile lui Socrate, Phedin și «Metafizica» lui Aristot, pe cînd Brîncoveanu discuta cu puristul²⁸ Duca în limba lui Tucidid, Apophetezmele²⁹ lui Hipocrat și Ariometria lui Arhimede și se munceau să isgonească din limba greacă toate cuvintele cite nu erau curat atice...»³⁰ la biserica la Udricani, la Sfîntul Gheorghe și la Coltea, se auzia glasul ascuțit a citorva copii, care strigau în gălăgie pe «On mislete ucu; omu, pocotu, on mislete ucu; pomu».

Băieții mai înaintați la învățătură, cînd voiau să-si zică ceva, care să nu fie înțeles de profani, comunicau între dînsii astfel: **az lotă, lude, az, pocotu, riță ucu, naș est**, și celălalt îi răspundea: «**naș, est, buche, az, tferdo, est, pocotu, on, pocotu, az**»³¹. Cei de la bucoavnă³² vorbeau păsăreste. «Mai departe, în aceeași scrisoare, Ion Ghica face un portret al dascălului Chiosea, care învăța copiii, spunînd că acest dascăl era «bătrîn, cu anteriu de calemcheriu³³, la cap cu cauc³⁴

22. Ioan Cucuzel a fost un vestit cîntăreț și compozitor bisericesc, care a trăit prin sec. XII. El a fost cîntăreț la lavra de pe Muntele Atoș.

23. Husăși, numele unei vechi monede ungurești, de argint, care a circulat la noi în veacul trecut. Acest cuvînt este de origină maghiară «Huszás».

24. Lucian Predescu, *op. cit.*, vol. I, p. 27.

25. Octavian Goga, *Discurs de primire la Academia Română*, Cluj, 1938, p. 11.

26. Octav Minar, *George Coșbuc, Biografia și opera*, București, I. a., p. 3.

27. Luna februarie este numită și «Făurar» după interpretarea populară; în această lună, se spune, că ierarii pregătesc uneltele pentru arat.

28. Purist, se întrebunțează pentru acela care urmărește cu exagerare puritatea limbii sau a stilului.

29. Apofetezmă, sentință memorabilă a unui bărbat ilustru. Mai are și înțelesul de maximă».

30. Atic, înseamnă în literatură, delicateță de stil și înțețe de gust particulare Atenienilor în antichitate.

31. Ambele note au fost date de Ion Ghica. 32. Bucoavnă, înseamnă abecedar.

33. Calemcheriu, cuvînt turcesc, care înseamnă, un fel de postav de prima calitate, stofă înflorată cu mîna. 34. Cauc, cuvînt turcesc, care înseamnă turban.

de taclit³⁵ vârgat cu cearceaf alb, se plimba pe dinaintea băleților, înarmat cu o vargă lungă, arzînd cînd pe unul, cînd pe altul, după cum i se părea; se oprea dinaintea fiecărui, la unul le asculta lecția, la alții le mai adăuga cîte un «ucu» scurt, pe ici pe colea, sau cîte o aruncătură, două, pe deasupra, ca să fie slova mai ciocociască. Apoi, să fi dus sfîntul pe vre unul să nu fi știut lecția, că dacă nu-l ajungea cu nuiăua, apoi scotea imineu³⁶ din picior și-l asvirlea după dînsul cu un : «firai al dracului cu tato și cu mîta, că n-ai învățat *matima*»³⁷.

Dascălul Chiosea nu era un om rău, — spune Ion Ghica, — dar se necăja că-l durea inima cînd vedea că nu se silesc copiii la învățătură. El nu era civilizată ca să nu-i pese dacă elevii învățau sau nu. Pentru el școala nu era o chiverniseală³⁸. Dascălul Chiosea nu se gîndea la treci zi, treci noapte, aproape-te leafă. Nu sta cu ceasornicul deschis pe catedră, ca nu cumva minotarul să treacă peste semn. Și după ce Ion Ghica a creionat în felul acestă, pe dascălul Chiosea, începe să ne descrie și viața acelor dascăli care învățau copiii prin București. «La Chiosea, ca la Chiriță, ca la Stan, lucrurile mergeau altfel: viața lor era cu copiii din școală, nu știau nici de Șoseaua Kiseleff, nici de café-șantan, nici de depătăție. Dimineața buchile, ottoicu³⁹ și psaltirea; după prînz, psaltichia. Chiosea avea un : *pa, vu, ga, di*, care îi iese pe nas cale de o poștă.

De pe la de-al de Chiosea ieșiau dieci⁴⁰ din vistierie și calemgii⁴¹. La de al de el au învățat să scrie românește Logofătul Greceanu (fost comis în 1808, ministru) Văcăreștii : Alecu și Nicolae, fii lui Enăchiță Văcărescu, Anton Pann, Nănescu (Petre Nănescu), Barbu Paris Mumuleanu... Acei băieți dascălași, care au fost depozitarii limbii și naționalității noastre, duceau o viață sdruncinată, plină de privațiuni și de coate sparte, fără *beni merenti* și fără recompense naționale, fără pensii și parapensii; plătiți ca vai de ei, cu un codru de pine, trăiau și mureau necunoscuți; fără să bănuiască măcar că erau patrioți, împinși numai de un instinct bun și generos: își făceau cu sfîntenie datoria, fără să aibă cunostință de binele ce făceau țării lor. Ei se delectau mai mult cu citirea întîmplărilor lui Alexandru Machedon, care s-a bătut cu furnicile și cu păsările cu ciocul de fier, de cît cu citirea mîniei fiului lui Peleu⁴². Oile, cîinii și fluierul păstorului întristat al lui Văcăreșcu le erau mai dragi de cît Afrodita și Bacus a lui Anacreon⁴³. Se pomenise de la tată și de la mamă Români, neaosi, din moși-strămoși. Urechia le spunea că nu erau nici tătari, nici greci, nici slavi; pentru noblețea neamului în inima și în spiritul lor, fără să se preocupe de arhorele genealogic, nici de fărta'ele⁴⁴ de nobleță. Scriau românește fără filologie și fără morfologie, fără să știe dacă sunt etimologiști, fonetiști dar scriau cum vorbeau și scrisul îl numiau «icoană» crezînd că el trebuie să fie reproducțiunea exactă a vorbei; puneau cît mai puțin buchi⁴⁵, ba pe unele le mai aruncau și pe deasupra, ca să fie economie de timp și de hîrtie. Unde să le dea lor prin gînd că avem două limbi : una în gură și alta pe hîrtie și că trebuie să vorbim într-un fel și să scriem într-altfel⁴⁶, vorbeau toți aceeași limbă».

Tot în aceeași scrisoare, Ion Ghica, ne mai dă și cîteva amănunte și despre plata-salariului acestor cîntăreți de biserică. «Dascălul Stan, spune el, era cel mai bine plătit : avea 20 de parale pe lună de copil. I se mai dădea de la biserică tain de mălai, de fasole, de țemne»⁴⁷. Dar, pentru ca acești dascăli «să fie

35. Taclit, cuvînt turcesc, care înseamnă stofă vârgată.

36. Imineu, cuvînt turcesc, care înseamnă pantofi cu vîrfurile ascuțite, purtați de țărani : pantofi înni făcuți din marochin (galben).

37. Mathema, cuvînt grecesc, înseamnă lecție, învățătură.

38. Chiverniseală, înseamnă căpătulală.

39. Ottoicu-ottoih, carte cu cîntări bisericești pe 8 glasuri.

40. Diac, cuvînt slav, are înțeles de scriitor în limba polonă și noua slavă; scriitor de cancelarie la finanțe. 41. Calemgiu, scriitor de cancelarie-copist.

42. Peleu, rege legendar în Grecia.

43. Anacreon, celebru liric grec înainte de Hristos. 44. Faartal, înseamnă sferă.

45. Buche, înseamnă a doua literă din alfabetul cirilic, mai are și sensul de literă, alfabet.

46. Aluzie la curentul latinist și la Ellade de după 1840, cu italianizarea limbii.

47. Ion Ghica, *Scrisori către Vasile Alecsandri...* publicate de profesorii C. I. Bondescu și

cu mintea slobodă și să poată pune toată nevointa a se sîrgui și a sta năpristan⁴⁸ spre învățatură și procopseala⁴⁹ copiilor școlasnici», să se ocupe, acești dascăli, mai puțin de nevoile vieții, unii dintre domnitorii țării noastre, au venit în ajutorul lor, acordîndu-le diferite scutiri și privilegii. Domnitorul Alexandru Șuțu, la 20 noiembrie 1819, reînnoiește, printr-un hrisov, privilegiile acordate mai înainte dascălului Chiriță și ajutorul său, spunînd: «De vreme ce școala slavonească ce este așezată aici în orașul Domniei Mele, București, la Sfîntul Gheorghe cel Vechi, care este de învățatura cărții slavonești rumânești, unde nu numai din copiii pămîntenilor se află la această școală, ce și alți străini, din alte ținuturi sunt veniți, care școală este foarte trebuincioasă la toată obștea acestei țări, pentru învățatură, fiind metaherisit⁵⁰ tot norodul cu această învățatură, la toate trebuințele, spre a căror dare de învățatură de vechi și bătrîni Domni sînt rînduiți cu plată domnească și dascăli ca să se afle în toată vremea să învețe copiii, la care școală se află Chiriță dascălul slavonesc, cu un ipodidascăl al său, care fiind pămînteni, socotitu-le-am Domnia Mea, trebuința ce ar avea și nu i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de oareșice milă domnească, mai virtos ca fiind în liniște, pururea prin această carte a Domniei Mele, hotărîm ca ei și toată casa lor, în toată vremea, să fie apărată de tot felul de dăjdii...». Ceva mai mult, Domnitorul Grigorie Ghica, ca să poată asigura o cît mai bună stare materială a acelor dascăli care se chinuiau să învețe pe copii slova veche, rînduște ca ispravnic⁵¹ al școalelor pe Neofit, mitropolitul Ungro-Vlahiei, și hotărăște ca arhieria sa, să aibă purtare de grijă a școalelor, strîngînd de la preoții țării darea cea de pre an, care s-au rînduit lor și dintr-aceea să împartă didascălilor simbriile cele tocmiter... fixînd totodată ca fiecare dascăl să primească cîte 10 taleri pe lună⁵².

O altă situație o aveau însă copiii domnitorilor și ai familiilor de boieri; ei nu primeau învățatura cu copiii «prostimei»⁵³ ci chiar în casele lor, de la preceptorii străini. Citeva exemple sînt edificatoare în a întări această afirmație. Copiii lui Cantemir Vodă, au avut ca dascăl pe doctorul cretan Ieremia Cacavela, erudit grec, ebraist, elenist și latinist; profesor la școala domnească din Iași și maestrul lui Dimitrie Cantemir. Copiii lui Duca Vodă au avut dascăl pe dichiofilaxul Spandonide; Petru Schiopul, pentru fiul lui, Ștefan, pe călugărul Teodosie Barnovschi, care mai tîrziu ajunge mitropolit⁵⁴; Alexandru Ipsilante, pe Bancini și Leonardo Panzini; Grigore Ghica pe omul politic francez Louis Carra; Nicolae Mavrocordat, pe filoromânul Del Chiaro, care a vizitat Muntenia sub acest domnitor și a rămas în țară între anii 1710—1714, ocupînd în acest timp și funcția de secretar al domnitorului Constantin Brîncoveanu. Familiile Filipescu și Manolache au avut ca preceptor la copiii lor pe francezul filoromân — Jean A. Vaillant. Și exemple de acestea se pot adăuga multe. Vlăstarelor domnești «pe lingă cetirea psaltirei și alte cărți sfînte, li se punea în mînă pentru exercițiu, și învățatura pe de rost, cîte o socoteală de cronologie, a anilor trecuți, de la facerea lumii și alte date capitale»⁵⁵.

Cîntăreții de strană au învățat copiii, de la orașe și sate, timp îndelungat după cum ne grăesc documentele timpurilor. Iată ce spune în această privință o însemnare de pe foaia Mineiului pe luna august, tipărit la Rîmnic în 1780, sub episcopul Filaret, care s-a păstrat în biserica Sfîntul Gheorghe din Pitești, însemnare scrisă de cîntărețul bisericii, care spune așa: «Aici au însemnat robul lui Dumnezeu Ioan, dascăl de Pitești, fiindcă am învățat copii de oraș și am făcut școală aici în oraș. S-au pus aici ca să fie spre încredințare la cei ce vor ceti cum că așa au fost. Iar celce nu va crede, prișiși să aibă pe sfînții îngeri și pre marele mucenic Gheorghe, a cărui pomenire o săvîrșim și iaste hram aici, la această biserică domnească și eu am învățat copiii aproape de această sfîntă

48. Năpristan, înseamnă îndată, imediat.

49. Procopseală, înseamnă știință, învățatură.

50. Metaherisit, înseamnă obișnuit.

51. Ispravnic, cîrmulitor, prefect.

52. Gh. Nedioglu, *Cea mai veche școală românească cu caracter statornic* (Școala de la Sfîntul Gheorghe Vechi) București, 1913, p. 11.

53. Prostime, țărănime, sărăcime, norod.

54. N. Iorga, *Istoria învățămîntului românesc*, București, 1928, p. 13.

55. Ibidem, p. 13.

biserică, în casa Manului Cojocaru. Deci. am scris, ca să se ție minte, aicea într-această foaie. 1784, aug. 6»⁵⁶.

Școlilor improvizate, susținute de preoți și locuitorii frunțași, de la sate și orașe, la care se învăța ceva brumă de carte numai în câteva luni — din noiembrie și pînă în martie — le-au luat locul, cu timpul, școlile cu caracter statornic, dar și acestea au funcționat încă tot pe lângă biserici. Cea dintîi școală cu caracter statornic a fost aceea de la Sfîntul Gheorghe-Vechi, care «chiar după întemeierea ei ajunge loc de învățatură a cărții slavonești» și mai tîrziu și a celei «rumânești». Se mai amintește apoi și de alte școli, ca cea de la biserica Udricani, Colțea, Hanul Filaret și Sfîntul Sava.

O zi de mare bucurie, pentru bucureșteni, a fost aceea cînd la școala Sfîntul Sava au avut loc, cu o deosebită solemnitate, examenele generale cu elevii de la toate școlile din București. Aceste examene s-au ținut în fața întregului cler, a tuturor boierilor și a unei numeroase asistențe. Înainte de începerea examenelor, relatează «Curierul Rumănesc» al lui I. Eliade Rădulescu, elevii au cîntat rugăciunea «Cîntarea dimineței», iar Vornicul Știrbei, logofătul instrucțiunii publice, deschide festivitatea examenelor printr-o cuvîntare plină de sentimente patriotice. «Se introduc apoi spre cercetare cîte doi școlari din fiecare clasă a școalelor începătoare de la Sfîntul Gheorghe Vechi, Biserica Amzei, Sfîntul Sava. În fruntea școalelor premiate stă școala de la Sfîntul Gheorghe Vechi, ca cea mai bună școală și elevul Popa Ioniță Andrei, tot de la aceeași școală».

În Moldova, ca și în întreaga țară se simțea lipsa învățaturii. Și acolo, ca și în Muntenia, iau ființă școli, una cîte una, dar tot pe lângă biserici și minăstiri. Domnitorul Grigore Ghica Vodă, amintind despre nevoia acestor școli într-un hrisov dat de el în 1747, pentru învățatură de carte, spunea printre altele, că «Școlile sunt ca o fîntînă din care se adapă obștescul norod cu îndestularea învățaturii și a înțelepciunii, căci învățatura îl face pe tot omul a cunoaște Dumnezeu, a pricepe legea ca pravoslavnică, a procopsi pe oameni cu înfrumusețarea vorbei și practica cuvîntelor, a învrednici a se face preoți și dascăli învățați, de la care curge mult folos, atît bisericesc, cît și politicesc»⁵⁷. La Galați, se amintește de o școală elinească. Același domnitor Grigore Ghica Vodă dă un hrisov la 13 august 1765 și hotărăște ca la această școală să se înființeze o epitropie, cu purtare de grijă, alcătuită din boieri și egumenul minăstirii și poruncește epitropiei să aleagă «un dascăl «elinesc» care să fie procopsit la învățatură și care să pue toată epimelia și osîrda spre procopseala și învățatura ucenicilor și să fie și ipodidascăl și preoți cinstiți, de treabă și pentru slujba sfînteii noastre biserici și pentru ca să învețe pe copii chinagramatica...»⁵⁸.

În școala de la minăstirea Putna aflăm că se învăța românește și după ultimul război al Rușilor contra Turcilor, inspectorul Măzăreanu introduce și puțină rusească. Această școală, «la 1 aprilie 1778, eliberează o diplomă de absolvire, unuia dintre școlarii absolvenți ai școlii, pe care o semnează: Arhim. Vartolomei Măzăreanu și Ilarion ieromonah, mădulariu al Filozofilor Patmosului»⁵⁹. Alte școli prin Moldova, amintite în acele timpuri, aflăm la minăstirea Neamțu, de unde ieșeau «dieci» și tot aolo a fost «prima școală de caligrafi miniaturisti, unde în 1429 călugărul Gavriil Uricovici copia din porunca lui Alexandru cel Bun și a soției sale Marina, un evangheliar greco-slavon»⁶⁰. Apoi la minăstirea Agapia, o școală moldovenească; la Sfinții Trei Ierarhi, la minăstirea Socola unde a funcționat «o școală cu didascăli procopsiți în limba moldovenească pentru învățatura feciorilor de preoți, diaconi, mazili, ruptași și de dascăli...»⁶¹.

Una din figurile mari ale bisericii noastre care a dus, în trecut, flacăra culturii în țara noastră a fost mitropolitul Veniamin Costache, care ocupînd scaunul de mitropolit al Moldovei, după moartea lui Iacob Stamate, a avut ca un prim gînd dezvoltarea învățămîntului. În acest scop «întocmește un proiect

56. «Mitropolia Olteniei». XIII, (1961), nr. 1—4, p. 199.

57. V. A. Urechia, *Istoria Școalelor, De la 100—1864*, București, 1892, tom. I, p. 16.

58. Teodor Codescu, *Uricariu*, (Iași, 1852), Vol. I, p. 274.

59. V. A. Urechia, *Istoria Școalelor. De la 1800—1864*, București 1892, tom. I, p. 41—12.

60. N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1910, vol. I, p. 19.

61. N. C. Enescu, *Veniamin Costache, mare călător și îndrumător a școalelor naționale din Moldova*, «Mitropolia Moldovei și Sucevei» (1966), XLIII, nr. 1—2, p. 35.

pentru organizarea școalelor și-l comunică la mai mulți boieri și episcopi, cerându-le avizul și sprijinul pentru aceasta. Majoritatea aprobă cu plăcere acest plan patriotic. Imediat Veniamin face o cerere pe care o semnează mai mulți boieri din Divan și o prezintă Domnitorului spre aprobare. Domnitorul Alexandru Moruzi, o aprobă și dă un hrisov la 24 mai 1803. Iată principalele dispoziții ale acestui act: 1. Se institue o eforie independentă compusă din Mitropolit și 2 boieri mari ai țării pentru administrarea și conducerea școalelor. 2. Se mai înființează încă 6 școale române prin județe și anume: Focșani, Galați, Birlad, Chișinău, Roman și Huși. 3. Școalele sunt deschise de o potrivă: pămîntenilor, străinilor, săracilor și bogaților. Pentru copiii săraci se înființează 50 burse. 4. Pe lângă veniturile ce după obicei se strîngeau numai de la preoți și diaconi, se mai dă din vistieria țării o sumă însemnată pentru întreținerea școalelor. Pentru pregătirea viitorilor preoți, Veniamin înființează o școală în acest scop⁶². Mitropolitul Veniamin Costache a luptat nu numai pentru dezvoltarea învățămîntului în țara noastră ci și pentru a introduce în învățămînt «limba patriei», urmărind prin acest mijloc alungarea influenței limbii grecești. Pentru dîrzenia cu care a luptat el pentru progresul învățămîntului și al limbii românești generațiile de mai tîrziu l-au numit «ctitor și îndrumător al școalelor moldovenești».

Nu mai amintim și de multele documente prin care domnitorii Munteniei și ai Moldovei au rînduit obligativitatea clerului superior de a susține și controla bunul mers al școalelor și învățătorei, în trecut, în țara noastră. Căci școala aceea, după cum spunea Nicolae Iorga, face parte din vechiul tezaur românesc «iar obîrșia ei tot pe lângă biserici de sate și orașe, minăstiri, episcopii și mitropolii se poate găsi». Cartea de căpătii, pe care au buchisit străbunii noștri procopseala de învățatură a fost tot vechea slovă a cărților bisericești, iar clerul a dat dări, din bruma lor, pentru aceste școli, pînă la introducerea Regulamentului organic, în Muntenia și în Moldova. Acestea sînt jaloanele pe care s-a pus început de slovă veche, în Țările Române.

Diac. GEORGE DINCA

⁶². Teodor Cerbuleț, *Veniamin Costache. 1768—1846. Viața și înfăptuirile*. București, 1939, p. 14—15.

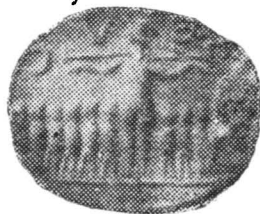

D O C U M E N T A R E

CEL MAI VECHI DOCUMENT ARHEOLOGIC CREȘTIN GĂSIT PE TERITORIUL ȚĂRII NOASTRE

Cel mai vechi și cel dintâi document arheologic creștin, înfățișând pe Mîntuitorul Iisus Hristos răstignit pe cruce, s-a găsit în țara noastră probabil în vremea războiului din Crimeea (1856). Existența lui este cunoscută încă din anul 1896 și autenticitatea lui este dovedită de doi savanți arheologi și bizantinști englezi: Cecil Smith¹ și O. M. Dalton². Și cum se împlinesc una mie șase sute ani de la data intrării în istorie a *Episcopiei de Tomis* (Constanța), prin episcopul ei Betranius sau Vetranius, aflăm prilej bine-venit pentru a face cunoscut cititorilor acestei *note* cel mai vechi monument creștin, ce s-a aflat în pămîntul țării noastre.

Este o *gemmă* (piatră prețioasă), o *cornalină* gravată reprezentînd pe Mîntuitorul răstignit pe cruce³. O. M. Dalton descrie acest document arheologic creștin în următorul chip: «43. Cornalină. Răstignirea. În centru, sub un rînd exergă o figură despuiată a Domnului, cu fața spre prîvitor, dar cu capul și cu picioarele întoarse la dreapta. La spatele figurii este un T înfățișînd crucea, sub a cărei traversă sînt întinse brațele fără nici un fel de legătură. De fiecare parte stau șase mici figuri reprezentînd pe cei doisprezece apostoli; deasupra este cuvîntul ΙΧΘΥΣ. Din pricina unei ciocănituri, prima literă a inscripției și trei din micile figuri sînt cu lipsuri. O adevărată reprezentare veche a Răstignirii. S-a găsit la

Gemmă gravată creștină din secolul al II d H., reprezintă Răstignirea Domnului. Găsită la Constanța (România). Se păstrează în *British Museum* din Londra. Apud. O. M. Dalton, M. A., *Catalogue of early Christian Antiquities and Objects from Christian East in the Department of the (...) British Museum*. London, 1901, Pl. I. fig. 43.

1. Cecil Smith, *The Crucifixion on a geck gem*, în «The annual of the British School in Athens», t. III, 1896—1897, p. 202—206. (Nu mi-a fost accesibilă).

2. O. M. Dalton, M. A., *Catalogue of early Christian Antiquities and objects from the Christian East (...) of the British Museum*, London, 1901, p. 7 și pl. I—43.

3. Vezi planșa anexă.

Constanța (Küstendje), România, împreună cu alte geme din secolul I—III»⁴.

«Potrivit lecturii $\chi\theta\upsilon\varsigma$ această piatră pare a fi în adevăr din secolul al doilea, fără însă a se putea preciza <data>»⁵.

Această cornalină gravată face parte din givptica creștină, și se deosebește hotărît de cea gnostică înfățișînd pe Hristos răstignit. Ea face parte de asemenea din micul număr al numai cîtorva exemplare foarte vechi și atît de rare ale monumentelor înfățișînd Răstignirea, încît multă vreme s-a crezut, că nu este de căutat Răstignirea Mîntuitorului printre vechile monumente ale creștinismului⁶.

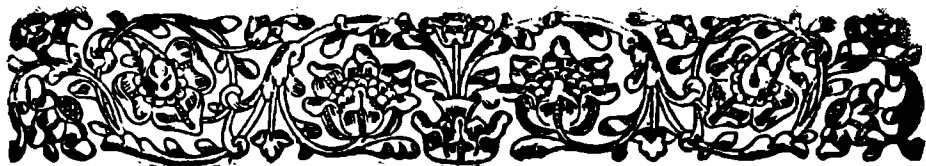
† TIT SIMEDREA

4. O. M. Dalton, *op. cit.* și *loc. cit.*

5. H. Leclercq, *Croix et Crucifix*, în «Dictionnaire d'archéologie et de liturgie», Paris, 1914, t. III, col. 305. Tot acolo și bibliografia întregă. Conf. Idem, *Gemmes* în «D.A.L.», t. VI, col. 816.

6. Idem, *Manuél d'archéologie chrétienne*, Paris, 1907, t. II, p. 367—368.

EFIGII MONETARE ȘI PORTRERE VOTIVE ALE VOIEVOZILOR RADU I ȘI MIRCEA CEL BĂTRIN

Implinirea în acest an a patru secole și jumătate de la moartea voievodului Mircea cel Bătrîn, prilej de reactualizare a meritelor și de reconstituire a înfăptuirilor sale pilduitoare, nu trebuie să lase să treacă neobservat un gen de portret care înflorește cu osebire în vremea sa, inițiat în timpul domniei tatălui său Radu I și sfârșit cu Dan II : efigia monetară. Dacă portretele votive din biserici care reprezintă pe marele voievod cruciat s-au bucurat de atenție din partea cercetătorilor, chipul său rămas pe rotundele piese de metal și care ar fi putut prilejui interesante analogii cu cele zugrăvite, nu au fost considerate cum se cuvine.

Lucrarea de față, care se inserează în cadrul studiilor de iconografie monetară (o ramură a numigrafiei)¹ se preocupă nu numai de efigiile monetare ci și de monedele cu efigie ale lui Radu I și Mircea cel Bătrîn raportându-le la chipurile păstrate în biserici. Desigur, înfățișările umane sau simbolurile heraldice de pe monede sînt concepute după legile gravurii monetare, altele decît cele ale gravurii obișnuite. Aci, elementul sugestiv, esențialul, semnificativul joacă primul rol și marea calitate a artistului care concepe și execută moneda este de a exprima cît mai mult cu mijloace foarte restrinse dar cît mai expresive. Aceasta nu înseamnă că figurația monetară va apare sărăcită sau schematică: se cunosc monede grecești, bizantine sau renaștiste pe care gravorii au izbutit să înfăptuiască capodopera. Dar reducînd simbolul (el însuși o substanțializare) la caracterele lui expresive, reprezentarea monetară este dificil de transpus în lumea realului și, prin urmare, de interpretat. Dacă costumul unui personaj — de portret propriu-zis nu poate fi vorba la efigiile de pe micile monede românești din secolele al XIV-lea și al XV-lea — redat prin elementele sale caracteristice, este dificil de inserat într-o epocă strîns delimitată, asocierea lui cu însemnul heraldic de pe aceeași monedă poate inlesni o încadrare mai precisă în timp. De fapt, așa cum vom vedea, nu întotdeauna efigia monetară își propune să redea înfățișarea voievodului emitent, deși, în sens absolut, ea îl reprezintă. Dar, adesea, reprezentarea monetară pornește de la aspectul voievodului și, în acest caz, studiul analogic al efigiilor monetare și al portretelor zugrăvite, care ni s-au păstrat în biserici, poate să ducă la rezultate interesante. În străinătate s-au publicat astfel de lucrări (ca de pildă *Etudes de numismatique serbe* a lui Rastislav Marić²) în care sînt reproduse alături reprezentările monetare și cele din tablourile zugrăvite ale acelorași personaje. Putem constata pe de-o parte, fidelitatea reprezentărilor monetare (care confirmă realismul chipurilor zugrăvite), iar pe de alta, modul în care gravorul a selectat elementele reprezentative din costumul sau însemnele care

1. Octavian Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui «corpus» al monedelor feudale românești*, în «Studii și materiale de istorie medie», I (1956), p. 286.

2. Rastislav Marić. *Etudes de numismatique serbe*, Beograd, 1955.

apar pe pereții bisericilor. Efigia monetară și imaginea zugrăvită, puse alături, se confirmă de cele mai multe ori, alte ori se completează și mai întotdeauna ridică probleme interesante. Dar, așa cum am arătat mai sus, reprezentările monetare nu se limitează la efigii și noi ne propunem să analizăm și însemnele heraldice, al cărui aspect diferit poate contribui la cronologizarea unor tipuri de monede.

Unul dintre obiectivele unui studiu de iconografie monetară, este — pe lângă descrierea costumelor și însemnelor heraldice de pe monede și compararea lor cu puținele portrete zugrăvite care s-au păstrat din secolele XIV și XV în Țara Românească, precum și cu veșmintele găsite în mormintele voievozilor din această vreme — stabilirea unor criterii de datare ale monedelor respective cu ajutorul reprezentărilor, ajutând astfel la operația de clasificare generală a monedelor medievale românești.

Pentru a ajunge la stadiul actual al problemei, vom trece mai întâi în revistă preocupările de iconografie monetară din țara noastră în legătură cu monedele voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrîn.

Considerații generale despre monedele cu efigie ale lui Mircea cel Bătrîn ne-a lăsat, într-o primă lucrare, Const. Moisil, fără a încerca însă o tipologie a lor. Referindu-se, foarte probabil, la unul singur dintre nume oasele tipuri de monede cu efigie de la acest voievod — și anume la cel cu năntie, glob cruciger și lance, avînd pe revers stema Țării Românești — Const. Moisil consideră că: «obiceiuul de a se reprezenta pe monede chipul suveranului... pare a se fi introdus sub influența dinarilor ungurești, deși modul de reprezentare a domnului diferă întrucîtva de cel unguresc»³. El însă face observația interesantă, confirmată de cercetările mai noi⁴, că «Studiul tezaurilor contemporane și logica faptelor ne-ar încredința să afirmăm că monedele de tip vechi (afigurative) ale lui Mircea datează din prima perioadă a domniei sale, cele de tip nou dintr-o perioadă ulterioară»⁵.

Doi ani mai târziu, în 1915, revenind asupra afirmațiilor din studiul anterior, Const. Moisil⁶ susține punctul de vedere că efigiile păstrează reprezentarea cea mai autentică a voievozilor, depășind chiar veracitatea portretelor ctitoricești. El contestă că chipul lui Mircea cel Bătrîn pe monede — fără a arăta anume care — ar imita pe cel al Sfîntului Ladislau de pe dinarii ungurești, deoarece «deși sfinții sînt reprezentați în costum cavaleresc (ca de pildă Sfîntul Ladislau al Ungariei) ...ei au întotdeauna nîmb în jurul capului»⁷. Asemănarea dintre reprezentările de pe monedele lui Mircea cel Bătrîn și cele ungurești unde apare Sfîntul Ladislau s-ar datoră, după Const. Moisil, «faptului că costumele ce se emonau era asemănător la cele două curți»⁸ (din Țara Românească și Ungari).

Const. Moisil este primul care a descris monedele cu efigie ale voievodului Radu I (găsite în iunie 1914, cu un an înaintea studiului său) și a schițat o tipologie a monedelor cu efigie de la Mircea cel Bătrîn, stabilind trei tipuri (primul cu o subdiviziune). Această clasificare, în linii mari corectă, a fost ulterior completată și cronologizată, după cum vom vedea. Constatăm însă că, atunci cînd descrie diferitele efigii ale lui Radu I sau Mircea cel Bătrîn, Const. Moisil, deși vedește un spirit de observație remarcabil, nu conținează aspectul armurilor sau costumelor pornind de la înțelegerea veșmintelor militare și civile din epocă, cu semnificația lor funcțională sau simbolică — ceea ce presupune neapărat studii comparative — și înt-un limbaj tehnic adecvat. Ori tocmai aceste analogii cu monumente contemporane ne pot ajuta să stabilim originea veșmintelor prezent te de efigiile monedelor românești de care ne ocupăm, legăturile politice, comerciale și artistice, ale Țării Românești din acel moment, trăsăturile originale și de împrumut ale acestor monede.

În legătură cu ultimul tip de monedă cu efigie a lui Mircea cel Bătrîn, Const. Moisil face remarcă interesantă că el se leagă de monedele voievodului Mihail,

3. Const. Moisil, *Considerațiuni asupra monedelor lui Mircea cel Bătrîn*, în «Bul. Soc. numismatică române». X (1913), nr. 20, p. 53—54. 4. Octavian Iliescu, *op. cit.*, p. 298.

5. Const. Moisil, *op. cit.*, loc. cit.

6. Const. Moisil, *Efigiile monetare ale domnilor români*, în «Bul. Soc. numismatică române», XII (1915), nr. 25, p. 128—135. 7. *Ibidem*, p. 129. 8. *Ibidem*, p. 133.

fiul său, ambele vădind «o mare decadență a artei monetare»⁹. Același autor încearcă o comparație între primul tip — stabilit de el — de efigie de pe monedele cu reprezentări voievodale ale lui Mircea cel Bătrîn (cu mantie, glob cruciger și lance, avînd pe revers stema Țării Românești), și portretele zugrăvite ale aceluiași voievod. El apropie însă această efigie de portretul din biserica Minăstirii Tismana (care este, în realitate, o contrafacere tirzie, din secolul al XVIII-lea, a portretului voievodului Mircea Ciobanul, pictat în anul 1564), pe care îl consideră — în mod greșit — mai apropiat de înfățișarea voievodului decît chipul zugrăvit în biserica Minăstirii Cozia «o contrafacere posterioară a vechiului port domnesc înfățișat pe monede»¹⁰.

După descoperirile arheologice de la Curtea de Argeș din 1920¹¹ — care au dat la iveală, printre altele, mormîntul păstrat neprofanat al ctitorului, voievodul Vladislav I¹², înveșmîntat în costumul de aparat autentic pe care îl purta voievozii noștri în ultimul sfert al secolului al XIV-lea — opinia lui Const. Moisil se modifică intructiv¹³. În studiul *Istoria monedei în România* el ne lasă să înțelegem că efigiile nu reprezintă adevărata înfățișarea voievozilor, atribuindu-le însă o certă însemnătate. «Și dacă comparăm modul cum sînt reprezentate aceste costume pe monede cu costumele domnești din Curtea de Argeș <de la portretele vctive din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc — s.n.> și cu cele găsite în mormintele domnești din aceeași biserică, putem reconstitui... portul domnilor»¹⁴.

Const. Moisil are așadar meritul de a fi inițiat în numologia românească studii comparative între efigiile monetare, chipurile zugrăvite și vestigiile vestimentare din epocă găsite la săpăturile arheologice.

Tot în lucrarea *Istoria monedei în România*, Const. Moisil încearcă să explice cele două înfrîuriri (occidentală și balcanică) asupra monedelor cu efigie ale lui Mircea cel Bătrîn, considerînd că ele ilustrează exclusiv anumite legături culturale, fără să ia în considerație și cauzele de ordin politic, economic sau militar. Autorul remarcă faptul că pe unele monede ale lui Mircea cel Bătrîn apar legende în limba slavă, sigle slave, precum și bustul lui Iisus «un tip monetar împrumutat din Bizanț», iar pe altele legende în limba latină, sigle latine și steme occidentale. (Dar există monede pe care constatăm legende, sigle și chiar reprezentări arhetecate, occidentale și balcanice). «Deci și în domeniul numismaticii, conchide Moisil «întîlnim lupta între curentul cultural occidental, prin biserica catolică, sprijinită de regalitatea ungurească și curentul cultural oriental, reprezentat prin biserica ortodoxă, de limbă slavă. Punctul culminant a fost Mircea... Invazia turcă... a dat cîștig de cauză curentului oriental, deoarece, vasală, țara s-a instrăinat de occident...»¹⁵.

Cercetările mai noi arată că nu poate fi vorba de «o luptă» între cele două curente de cultură, ci de o însumare a lor într-o nouă realitate, care era cultura Țării Românești din acea vreme.

În articolul *Monedele lui Radu I Basarab* publicat în volumul care însuma rezultatele cercetărilor arheologice și istoriografice de la biserica Sfîntul Nicolae Domnesc, Const. Moisil se ocupă pe larg de însemnele heraldice de pe monedele lui Radu I, arătînd că «scutul despăcat, în primul cartier fasciat și în al doilea plin... a fost pus în mîna cavalerului. Modul cum este acătuita stema de pe fața acestor moneae, adică scutul încinat spre stînga și timbrat de un coif împodobit cu o acvilă, este conform cu regulile științei heraldice și aovedește că Radu I a ținut să-și formeze o stemă cum aveau principii occidentali»¹⁶.

9. *Ibidem*, p. 135. 10. *Ibidem*, p. 133.

11. *Curtea domnească din Argeș*, în «B.C.M.I.», X—XVI (1917—1923).

12. Pavel Chihaiia, *Contribuți la problema identificării mormîntelor din biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș*, în «Glasul Bisericii», XXII (1963), nr. 1—2, p. 43—51.

13. Vezi Const. Moisil, *Numismatică și descoperiri de la Curtea de Argeș*, în «Cronica numismatică și arheologică», I (1920), nr. 6—7, p. 39—40; *Idem*, *Monedele lui Radu I Basarab*, în «Curtea domnească din Argeș...», p. 122—133; *Idem*, *Istoria monedei în România*, în «Cronica numismatică și arheologică», II (1921), nr. 4—5, p. 26—40. 14. *Ibidem*, p. 27.

15. *Ibidem*, p. 28. Aceleași opinii în *Monedele României*, în «Enciclopedia României», I, București, 1938, p. 106—109. 16. Vezi nota 13.

Despre efigia voievodului Radu I, Const. Moisil scrie cu pătrundere că «nu avem a face aci cu un portret al domnului, ci numai cu o figură convențională — cum se întînesc și pe monedele medievale străine — care însă înfățișează în linia generale costumul în care îi plăcea lui Radu I să se înfățișeze supușilor săi și străinilor, care aveau să utilizeze monedele bătute de el»¹⁷. Autorul subliniază că «valoarea ce o au monedele lui Radu I pentru istoria culturală a epocii sale, constă mai întîi în dezvoltarea unei situații politice și sociale, pe care istoria nici nu o bănuia. Influența feudalității apusene, pe care am constatat-o mai sus, se manifestă în timpul acestui domn mai puternică decît oricînd. Radu I este primul domn de la care s-a păstrat o stemă de familie alcătuită după toate regulile artei heraldice și singurul voievod român din veacul al XIV-lea care a ținut să fie reprezentat, în efigiile monedelor bătute de dînsul ca domn, ca un cavaler apusean, în plină armură»¹⁸.

Deși Const. Moisil arătase în studiile sale, în linia mari, deosebirea dintre efigiile de pe unele monede ale lui Mircea cel Bătrîn și cele de pe monedele maghiare, care reprezintă pe Sfîntul Ladislau, totuși într-un studiu publicat în 1931, A. Veress arată că «pe monedele lui Mircea Bătrînul... pe avers apare patronul Ardealului, Sfîntul Ladislau, reprezentat cu măr de aur și sulțar, adăugînd că «acest lucru a fost observat de numismatul ungar Ladislau Réthy... Aceasta e o dovadă că banii românești erau bătute în Ardeal, unde monetăria era mai dezvoltată»¹⁹. Gh. I. Brătianu acceptă opinia lui Veress, făcînd referință într-un studiu al său, publicat în aceeași vreme la «chipul Sfîntului Ladislau de pe monedele lui Mircea»²⁰. De asemenea, în monografia sa închinată lui Mircea cel Bătrîn, P. P. Panaitescu reia opinia lui Veress, arătînd că monedele cu efigie de la acest voievod reproduc «aproape identic pe cele ungherești contemporane înfățișînd pe Sfîntul rege Ladislau». El adaugă însă că nu este dovedit faptul că «imitarea stemelor și insenelor ungherești era o urmare a suzeranității, precum imitarea titlurilor demnitarilor bulgari nu indică o suzeranitate a acestei țări asupra Țării Românești»²¹.

Rezumînd opiniile exprimate în studiile mai importante despre monedele cu efigie ale lui Mircea cel Bătrîn, apărute între anii 1913—1944, subliniem că A. Veress consideră reprezentarea voievodului preluată după dinarul maghiar (înfățișînd pe Sfîntul Ladislau) iar Const. Moisil arată că această reprezentare (referindu-se exclusiv la tipul cu mantie, glob cruciger și lance) reproduce aiddoma, înfățișarea voievodului.

Constatăm însă că A. Veress face referințe la efigia lui Mircea cel Bătrîn ca și cum acest voievod ar fi fost reprezentat pe monedele sale într-un singur chip. Ori, pînă în prezent, se cunosc de la Mircea cel Bătrîn șapte tipuri de efigii diferite. Deși Const. Moisil clasifica de asemenea aceste efigii în trei tipuri cu o subdiviziune, el nu se referă decît la primul tip — stabilit de el — cel cu mantie, glob cruciger și lance, pe revers cu stema Țării Românești, pentru a exemplifica autenticitatea reprezentării voievodului Țării Românești, deși — așa cum vom vedea — acest tip nu este cel mai apropiat de înfățișarea reală a voievodului. Niciunul dintre acceptii cercetători nu au luat în considerație diversitatea efigiilor lui Mircea cel Bătrîn, ca de altfel și a coifurilor («heume-urilor») de turnir, care — așa cum am arătat mai sus — pot ajuta la cronologizarea acestor monede.

În studiul de față vom încerca să descriem cît mai fidel costumele și însemnele efigiilor lui Radu I și Mircea cel Bătrîn, explicînd funcția sau semnificația lor, referindu-le la monumente asemănătoare contemporane. Îndeosebi reprezentarea cavalească, în armură, a voievodului Radu I are nevoie de o astfel de descriere explicită și de analogii cu piese similare costumului militar.

17. *Ibidem*, p. 130.

18. *Ibidem*, p. 238.

19. A. Veress, *Originea stemelor Țărilor Române*, în «Revista istorică română», I (1931), p. 227—228.

20. Gh. I. Brătianu, *Originile stemelor Moldovii și Țării Românești*, în «Revista istorică română», I (1931), p. 50—52.

21. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1914, p. 198. Vezi și recenziile lui Octavian Iliescu, *Cu privire la monedele lui Mircea cel Bătrîn*, în «Cronica numismatică și arheologică», XIX (1945), nr. 133—134, p. 25.

Apoi vom încerca să stabilim originalitatea efiigiilor sau — dimpotrivă — măsura în care ele au imitat reprezentările de pe alte monede, încercând să explicăm motivele acestor imitații parțiale. Putem afirma încă de pe acum — considerând cazurile în care monedele românești au copiat adoma monede străine (dinarii lui Despot Vodă din 1563²² au imitat întru totul moneda regelui Matei Corvin — și ceea ce este mai ciudat, chiar stema acestuia — deci a unui suveran de rang superior, dintr-o altă țară, decedat de multă vreme, dar a cărui monedă păstrase un mare prestigiu economic și o mare putere de circulație) — că atunci când reprezentările monetare se inspiră de la monedele străine, ele urmăresc, adesea, un scop economic, cel al valabilității, al puterii de circulație a monedei pe o arie cât mai largă. În cazurile în care pe monede apare și reprezentarea voievodului (dinarii lui Despot nu prezintă o efigie, pe avers figurând Maica Domnului cu Iisus în brațe, iar pe revers stema lui Matei Corvin), lucrurile se schimbă substanțial, imitația fiind mai puțin fidelă, dar intenția de favorizare a confuziei noii monede cu cea veche pentru asigurarea puterii circulatorii a primei, de un mai mic prestigiu, nu trebuie ignorată.

Vom studia, de asemenea, comparativ, efiigiile monetare și portretele zugrăvite, încercând să deducem care dintre ele au fost mai apropiate de înfățișarea reală a voievodului. Pentru soluționarea acestei probleme, ridicată încă de acum jumătate de veac de Const. Moisil, ne stă la îndemână cel de al treilea termen al comparației, veșmintele aflate în mormântul ctitoricesc, al lui Vladislav I din Curtea de Argeș. Din cartea lui Rastislav Marič²³, care înfățișează efiigiile monetare și portretele zugrăvite ale țarilor, despoților și cnezilor sârbi din secolul al XIV-lea — al XV-lea, unii dintre ei contemporani cu Radu I și Mircea cel Bătrîn, constatăm similitudini evidente între reprezentările monetare și cele pictate, deși primele substanțializează considerabil trăsăturile ultimelor.

Pentru cercetarea monedelor cu efigie ale lui Radu I și Mircea cel Bătrîn vom folosi schema clasificării generale a monedelor din Țara Românească întocmită de Octavian Iliescu²⁴. La baza acestei scheme preliminare alcătuirii unui «corpus» de monede românești au stat rezultatele ultimelor cercetări istorice, a tezaururilor obținute în urma descoperirilor întâmplătoare sau a săpăturilor arheologice, precum și studiarea întregului material numismatic cunoscut până în prezent.

Pentru clasificarea și gruparea monedelor medievale din Țara Românească din secolele XIV—XV (care nu prezintă date de emisie), O. Iliescu preconizează următoarele criterii :

1. Emitentul (voievodul în numele căruia se bat monedele descrise)
2. Sistemul monetar (monede cu valoare mai ridicată și plese divizionare).
3. Tipul monetar, diferențiat în clase, după limba în care este redactată legenda, apoi în serii, după semnele sau siglele care apar fie pe avers fie pe revers, fie pe ambele fețe ale unei monede, precum și după mobilele heraldice (de pildă fasciile pe care le constatăm în primul sau al doilea cartier al scutului) și, în sfârșit, în variante (care țin nu de reprezentările gravate, ci de variațiile mecanice, de batere ale monedei).

În lucrarea de față noi ne propunem să studiem dintre monedele voievodului Radu I aparținând sistemului dinarilor) și din cele ale lui Mircea cel Bătrîn, numai tipurile monedelor cu efigie, care prezintă legenda în limba slavă, cu excepția unui singur tip din monedele lui Mircea cel Bătrîn (cu enigmatică inscripție «Petrus ban») care are legenda bilingvă : slavă și latină. Preluând clasificarea lui O. Iliescu,

22. Imaginea acestei monede în *Istoria României*, (Ed. Acad. Republicii Populare Române), II, București, 1962, fig. 272, p. 908.

23. Rastislav Marič, *Etudes de numismatique serbe...* Vezi deosebit portretele cneazului Lazăr din Ljubostinja (pl. II și XX) și a lui Ștefan Lazarevic (pl. XXI).

24. Octavian Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui «corpus» al monedelor feudale românești...*, p. 229—321; idem, *Cîteva tezaure monetare inedite din domnia lui Mircea cel Bătrîn*, comunicat ținută la «Simpozionul de numismatică feudală românească» din 13 mai 1965, la Muzeul de Istorie al orașului București.

vom considera aceste monede din punct de vedere iconografic, neglijând clasele. seriile, variantele.

Pentru ca lectorul să aibă în evidență succesiunea în timp a monedelor cu efigie ale lui Radu I și Mircea cel Bătrîn, vom reproduce schema acestor monede alcătuită de O. Iliescu :

IV. Monedele lui Radu I (1376—a. 1383)

I. Ducați

B. Monede aparținînd sistemului dinarilor

Tipul nr. 2 (cu cavaler)

1376—a. 1383

VIII. Monedele lui Mircea cel Bătrîn (1386—1418).

I. Ducați

Tipul nr. 2 (Av. Mircea în picioare, cu mantie, glob cruciger și spadă. Rv. bustul lui Iisus Hristos) 1396—1400

Tipul nr. 3 (Av. Mircea în picioare, fără mantie, cu glob cruciger și spadă. Rv. bustul lui Iisus Hristos) 1396—1400

Tipul nr. 4 (Av. Mircea în picioare, cu «saccos», glob cruciger și lance dreaptă. Rv. stema Țării Românești cu trei fascii în primul cartier al scutului). 1399—1400

Tipul nr. 5 (Av. Mircea în picioare, cu «saccos», glob cruciger și lance oblică, gravată la extremitatea superioară ca o ureche de ac romboidală. Rv. stema Țării Românești, cu două fascii în primul cartier al scutului) 1399—1400

Tipul nr. 6 (Av. Mircea în picioare, cu mantie, glob cruciger și lance dreaptă. Rv. stema Țării Românești). Opt serii cu diverse semne și sigle în scut 1401—1415

Tipul nr. 7 (Av. Mircea în picioare, fără mantie, cu glob cruciger și lance dreaptă. Rv. stema Țării Românești) cca. 1415

Tipul nr. 8 (Av. Mircea în picioare, fără mantie, cu glob cruciger și lance. Rv. stema Țării Românești. Legenda pe avers în limba slavă, pe revers în limba latină). Cinci serii cu diverse semne și sigle în scut 1415—1418

*

Monedele voievodului Radu I.

Din monedele cu efigie ale lui Radu I, care îl reprezintă în armură, Cabinetul numismatic al Acad. Republicii Socialiste România posedă 14 exemplare, găsite împreună în același tezaur monetar din satul Teiuș, comuna Scornicești, județul Olț²⁵ (lîngă Slatina). Dintr-o cole²⁶ de 14 monede una (cu nr. inv. 16049) pare a se deosebi de celelalte, prin armura efigiei sale care prezintă unele trăsături unice (vezi fig. 1). Dar ea este bătută din același metal, cu aceeași greutate și dimensiune (18 mm) ca și celelalte (diferența de 2—3 mm în plus față de unele piese se datorește faptului că ea a fost mai bine conservată, avînd cercul perlat marginal intact). Inscripția de pe avers și revers apare inversată la toate monedele (rv. MONE (ta) RADO(i) W(aiu)ode), av. TRANSALPINI): în loc ca numele voievodului și începutul titlului să fie consemnat pe avers, iar sfîrșitul titlului pe revers, consta-

²⁵ Const. Moisil, *Monede și tezaure monetare găsite în România și ținuturile românești învecinate*, în «Bul. Soc. numismatice romă.», XI (1911), nr. 21, p. 26 și 57; Octavian Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, ogîndită în colecțiile restituite de la Moscova*, în «Sudii asupra tezaurului restituit de U.P.S.S.», București, 1958, p. 20 și notele 4 și 5.

²⁶ Monedele voievodului Radu I cu efigie existente la Cabinetul numismatic al Bibliotecii Acad. Republicii Socialiste România sînt următoarele: Fondul N. Docan, nr. inv. 16.049, 16.050, 16.051, 16.052. Fondul Tezaurului restituit de la Moscova, nr. inv. M 1771 (4 exemplare), M 1774 (2 exemplare), M 1793 (3 exemplare) M 1796 (1 exemplar).

tăm că începutul se află pe revers. De asemenea, voievodul ne apare reprezentat pe toate monedele în aceeași poziție, întors către dreapta (înscripția «TRANSALPINI» începe din stînga capului cavalerului, se intrerupe după prima silabă, lăsînd loc picioarelor lui, apoi continuă în dreapta), ținînd cu mîna dreaptă lancea și cu stînga scutul. Pe revers, însemnele heraldice sînt compuse dintr-un scut cu trei fascii în primul cartier, înclinat la 45°, care prezintă deasupra un coif («heume» de turnir) cilindric terminat cu o calotă, timbrat cu pasărea conturnată a Țării Românești.

Deosebirea dintre moneda cu nr. inv. 16049 și celelalte pe care le-am studiat se datorește pe deoparte faptului că aceasta a fost realizată după o stanță mai apropiată de gravura originală și deci păstrează aproape toate trăsăturile cu care artistul a vrut să înfățișeze pe Radu I, și pe de altă baterii propriu-zise, execuției tehnice mult superioară celorlalte piese. Celelalte 13 monede (vezi fig. 3) aparțin unor stanțe care reproduc aproximativ gravura originală, transformînd deformant unele trăsături, uneori fără înțelegerea unor elemente de costum militar care aparțineau portretului monetar inițial, încît este firesc ca aceste efigii să se îndepărteze considerabil de la adevărata înfățișare a voievodului. Considerînd aceste copii mai puțin izbutite (dar care în linii mari respectă elementele — mai cu seamă simbolice — din gravura originală), este evident că nu am fi putut reconstitui armura voievodului. Ele ne-au fost însă folositoare, în primul rînd pentru reîntregirea aspectului capului voievodului Radu I — protejat de asemenea de o armură — pe care nu îl distingem pe moneda cu nr. inv. 16049.

Faptul că o singură monedă cu efigie a lui Radu I, provenită de la tezaurul de la Teiuș, apare impecabil bătută, după o stanță apropiată de gravura originală, iar celelalte au fost executate după stanțe simplificate, care nu respectă întocmai originalul și cu vădite imperfecțiuni tehnice, ne îndeamnă să credem că ultimele aparțin unei emisiuni efectuate în pripă, poate în condiții improprii de război, cînd voievodul avea nevoie de mari cantități de monede realizate într-un scurt interval de timp.

În privința costumului cu care Radu I apare pe monedele sale, vom observa, în primul rînd, că majoritatea reprezentărilor de cavaleri înarmați de pe pietrele de mormînt sau din miniaturile occidentale, din epoca domniei acestui voievod (1376—a. 1383), poartă încă zale («haubert» sau «cotte de maille») ²⁷, care se îmbrăcau peste «gambisoane» ²⁸, deoarece nu puteau fi puse direct peste o cămașă simplă de pînză. La rîndul lor, zalele erau acoperite de o «cotă de arme» ²⁹, ramburată (umplută cu cîlți), sau direct de o «surcotă» ³⁰ de stofă sau mătase. Remarcăm însă că în majoritatea cazurilor «cotele» sau «surcotele», care se purtau peste cămașa de zale depășeau mijlocul, acoperînd trupul pînă mai sus de genunchi.

Dar în reprezentarea monetară a voievodului Radu I constatăm că veșmîntul militar care îi acoperă bustul nu coboară mai jos de mijloc. Dacă acest veșmînt ar fi oprit deasupra genunchilor, spada ar fi fost prinsă nu de o centură obișnuită ca în cazul de față, ci de o «centură cavaleriească», care se purta numai pe șold. Prin urmare nu avem de-a face cu o «cotă» sau «surcotă» care acopereau întreaga cămașă de zale pînă deasupra genunchilor, ci cu un alt sistem de protecție, în care piesa de costum a bustului se diferențiază de cea care acoperea partea inferioară a trupului. Această deosebire între cele două părți ale veșmîntului militar a fost pusă în evidență de gravor printr-o tratare diferită a lor: partea supe-

27. Eugène-Einmanuel Viollet-le-Duc, *Dictionnaire raisonné du mobilier français de l'époque carlovingienne a la renaissance*, tom. VI, Paris, 1875, p. 83—93.

28. *Ibidem*, tomul V, p. 437: «Gambiso se înțește veșmîntul pe care luptătorii îl purtau cel mai adesea sub cămașa de zale în timpul sec. XII, XIII și XIV... făcut din piele sau stofă, ramburat cu cîneșă sau bumbac și ajustat... era necesar un veșmînt între cămașa de zale și cămașa de pînză, pentru a proteja trupul de rosătura și răceala sau fierbințeala metalului».

29. *Ibidem*, p. 284 și p. 289: «Cote de arme este... tunica de stofă sau de piele <ramburată> care se îmbrăca, începînd de la sfințitul scutului al XII-lea peste cămașa de zale...».

30. *Ibidem*, p. 289, fig. 5: «Personaj care îmbracă o surcotă subțire peste o primă cotă scurtă ramburată, deasupra cămășii de zale».

rioară ne apare lisă, uniformă, ca o suprafață continuă, fără textură sau aplicație, iar cea inferioară împărțită într-o serie de patrulete, evidențiindu-se astfel aspectul ei discontinuu.

Conturul bustului cavalerului, de o concavitate pronunțată, cu suprafața netedă întreruptă în dreptul umărului stîng, cel vizibil, de două incizii, care indică articulația armurii, ne revelă o «cuirasă închisă»³¹, formată din două carapace numite «pansieră»³² și «dosieră»³³, prinse deasupra umerilor cu două balamale.

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea asistăm la o importantă modificare nu numai a costumului civil, ci și a celui militar. Cămașa de zale («haubert» sau «cotte de maille»), purtată peste «gambisonul» vătuit, avînd deasupra «cotă» protectoare sau «surcota» mai subțire, începe să capete uneori, încă din prima jumătate a secolului al XIV-lea, plăci izolate de metal, pentru întărirea unor părți considerate mai vulnerabile³⁴. Plăcile de metal se vor mări și vor acoperi fie partea anterioară a bustului (numindu-se în acest caz «pansiere»), fie partea posterioară («dosiere»), dar întărind întotdeauna cămașa de zale indispensabilă. În momentul în care cele două platoșe se unesc, formînd «cuirasa închisă» pe la mijlocul secolului al XIV-lea³⁵, este evident că a trebuit să se renunțe la cămașa de zale, deoarece nu avea nici un sens să se așeze cele două invelișuri protectoare una peste alta. Atunci s-a pus problema — înainte de începutul secolului al XV-lea cînd s-a hotărît ca întregul trup să fie închis în plăci de metal, pentru a face față armelor tot mai nocive — cum să se protejeze partea inferioară a trupului care ieșea din zona de protecție a cuirasei și s-au găsit tot felul de soluții, printre care și cea pe care o constatăm la efigia de care ne ocupăm.

Subliniem faptul că — așa cum am afirmat — în cea de a doua jumătate a secolului al XIV-lea nu se poate stabili o evoluție a armurilor valabile pentru cavalerii occidentali, pe care o putem distinge foarte clar conturată înainte și după această epocă. Cămașa de zale, cu «cotă» sau «surcotă», «brigantina» și alte armuri mai ușoare sînt purtate pînă în pragul secolului al XIV-lea (dar nu îl depășesc), nu numai de soldați, ci și de cavaleri de seamă. Putem afirma chiar că prezența «cuirasei închise» este mai rară, constituind o inovație în veșmintele militare ale epocii. Este semnificativ însă faptul că la reprezentările funerare ale cavalerilor germani³⁶, această armură apare totmai în epoca emisiunilor monetare ale lui Radu I, ceea ce vadește autenticitatea reprezentării vоеvodale de pe aceste monede.

Totodată, amintim faptul că *Cronica Carrarese* a fraților Galeazzo și Bartolomeo Gattari ne-a păstrat știrea că Radu I a importat în august 1377 pentru războaiele sale cu Ludovic cel Mare, 10.000 armuri de la Senioria din Veneția, echipîndu-și oamenii «din cap pînă în picioare... în fier», încît aceștia «au zdrobit centrul armatei ungare și regele s-a aflat în mare pericol»³⁷. P. în urmărire oastea lui Radu I, și desigur vоеvodul în primul rînd, s-au bucurat de armuri foarte evaluate care au

31. *Ibidem*, p. 332: «Către 1350 cîțiva gentilomi bogăți purtau cuirase închise, adică compuse din două piese de forță».

32. *Ibidem*, tomul VI, p. 207: «Pansiera» este veșmintul de oțel care protejează partea corpului cuprinsă între claviculă și centură».

33. *Ibidem*: «Pentru spate, sub omoplați, această piesă luă numele de «dosieră».

34. *Ibidem*: «Cămășile de zale nu protejau suficient pieptul și stomacul... de loviturile de lance... către mijlocul secolului al XIV-lea se așează deasupra cămășilor de zale, surcotelor de arme sau brigantinelor una sau mai multe plăci de fier». Vezi și Camille Bonnard, *Costumes historiques des XIII-e siècle*, tomul I, Paris, 1829, p. 92. Vezi chipurile unor cavaleri germani dintre anii 1340 și 1380, care poartă peste zale o cotă de piele lar deasupra acestela plăci de metal care acoperă o mică parte din piept, la J. H. von Heiener-Alteneck, *Trachten, Kunstwerke und Geratschaften vom frühen Mittelalter bis Ende des achtzehnten Jahrhunderts.*, (ed. II), vol. III, Frankfurt, 1882, p. 191.

35. Vezi nota 31.

36. Vezi pietrele de mormînt ale cavalerilor Conrad von Saunvensheim, mort în 1369 și Heinrich von Erbach, decedat în 1367, la J. H. von Heiener-Alteneck, *op. cit.*, p. 190 și p. 210.

37. Apud G. I. Brăliianu, *L'expédition de Louis I-er de Hongrie contre le prince de Valachie Radu I-er Basaraba en 1377*, în «Revue historique sud-est europeen», II (1925), p. 12.

pus în pericol oastea ungară : este vorba, în mod evident de armuri grele, de «cuirase închise».

În privința protecției părții inferioare a trupului, efigia voievodului Radu I apare acoperită de o jupă pe care constatăm șiruri de patrulare. Pe monedele bătute după stanțe mai îndepărtate de cea originală, apar în locul jupei două pentagoane, cu partea inferioară intrând uneori în «coadă de rândnică», care par a coborî, ca două țigle de metal peste partea superioară a pulpelor. Am putea crede că această suprapunere a celor două rânduri de plăci metalice, terminate în unghiuri, a vrut să însemne, în limbajul sintetic al reprezentărilor monetare «tasete»³⁸ detașate de trup (care se prindeau la limita inferioară a cuirasei) și «cuisete»³⁹ îmbrăcînd pulpele, dar astfel de piese de armură nu apar decît în secolul al XV-lea. Într-adevăr «tasetele» de formă clasică, coborînd ca două plăci peste pîntec, sînt ilustrate de către Viollet-le-Duc cu exemple din jurul anului 1430⁴⁰. În Germania «gisantii» sînt reprezentați cu «tasete» tot în jurul acestei date⁴¹.

Trebuie să admitem — avînd în vedere și unele monede pe care patrulaterile jupei se înserează sub un fel de prelungire continuă a cuirasei (în realitate partea superioară a jupei) — că stanțele mai liminare au simplificat, desfigurînd, aspectul armurei din gravura originală.

Analizînd jupa originală așa cum apare pe efigia de pe moneda cu nr. inv. 16.049, constatăm că în afară de patrulaterile care se înșiruie unul lîngă altul, ea prezintă în partea inferioară o serie de striuri. Aceasta înseamnă că artistul a încercat să redea, în limbajul iconografiei monetare, două feluri de materiale: unul cu o textură mai fină, jupa propriu-zisă (care se confecționa în mod obișnuit din piele) și plăcile care o acopereau și care nu pot fi decît de metal, continuarea «cuiraselor închise» care proteja pieptul cavalerului. După cum am arătat, acoperirea pieptului cu cele două carapace metalice unite care formau «cuirasa închisă» au ridicat pentru armurieri problema protejării părții inferioare a trupului. Uneori s-a adăugat o jupă de zale prinsă cu o centură de o canelură practică la extremitatea inferioară a cuirasei. Dar o jupă de piele, armată cu plăcuțe metalice — un fel de aplice — bătute în nituri, prezenta mai multă flexibilitate, permițînd mișcări mai vii și, totodată, mai multă rezistență la lovituri.

Astfel de armuri, în care «cuirase închise» apar asociate cu jupe de piele cu plăcuțe metalice ni s-au păstrat la numeroase reprezentări cavaleresti de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și de la începutul celui următor. Viollet-le-Duc ne informează că «la sfîrșitul secolului al XIV-lea se constată plăcuțe de fier prinse între ele sau pe o bucată de piele, destul de des adaptate costumului militar. Armura de plăci nu era încă admisă în mod absolut și ea era și foarte scumpă... renunțîndu-se la zale... s-au căutat mijloace de protecție care să aibă suplețea micilor inele, dar care să poată opune loviturilor o mai mare rezistență, fără a prezenta dificultățile de execuție (forjă) și greutatea în mișcări pe care o imprimau armurile în plăci. Acest fel de armuri compuse din mici plăcuțe de oțel, prinse ca și țiglele nu au avut o durată lungă și nu au apărut decît în ultimii ani ai secolului al XIV-lea. Se confecționară corsete, «mamaile» (pentru protecția gîtului) și chiar «caussese» (pantaloni strîmți), compuse în mare parte din aceste mici lame de oțel»⁴².

Constatăm «cuirase închise» asociate cu jupe consolidate cu astfel de aplice, care nu stînjeneau mișcarea liberă a picioarelor, în Germania, la reprezentările funerare ale cavalerilor Iohann Graf von Wertheim (mort în 1407) și Kunz Haberkorn (decedat în 1421)⁴³, iar în Transilvania la reprezentarea Sfîntului Ladislau, zugrăvit la 1419 în biserica unitariană din Dirjiiu⁴⁴. La toate aceste chipuri micile

38. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. VI, p. 312—317.

39. *Ibidem*, tom. V, p. 306—314.

40. *Ibidem*, tom. VI, p. 312 și fig. 1, p. 226, fig. 2, p. 227.

41. Vezi reprezentările funerare ale cavalerilor Peter von Stettenberg, mort în 1428 și Martin Sensheim, decedat în 1438, la J. H. von Hefner-Alteneck, *op. cit.*, p. 245 și 247.

42. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, p. 275—276.

43. J. H. von Hefner-Alteneck, *op. cit.*, vol. IV, p. 231 și 242.

44. V. Vătășianu, *Istoria artei feudale în țările române*, București, 1959, fig. 385, p. 427.

aplice metalice sînt dispuse în sistemul «figle» pe verticală. Reproduseri după jupe cu plăci foarte asemănătoare cu cea care apare la efigia monedelor lui Radu I găsim la statuile cavaleresti aflate în castelul Pierrefonds, din Franța, datat ultimii ani ai secolului al XIV-lea⁴⁵, la care remarcăm, de asemenea un veșmînt militar contemporan, numit «parament». Merită să reținem faptul că «paramentul» cere era, așa cum îl arată și numele, un veșmînt subțire, protector, peste altele mai groase⁴⁶, apare, în preajma domniei lui Radu I (deci în epoca jupelor armate cu lame de oțel) și în Țara Românească. La aplica găsită în mormîntul de lângă stîlpul de nord-est al naosului bisericii Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș⁴⁷ și care reprezintă un cavaler în odihnă, (vezi fig. 8), dîstingem acest «parament», adică o «cotă» de arme, lungă pînă la pămînt, care avea funcția să protejeze picioarele cavalerului urcat pe cal. În partea inferioară, «paramentul» figurat pe aplica de la Argeș este prevăzut cu o serie de plachete metalice, asemănătoare celor de pe jupa de piele a cavalerului reprezentat pe monedele cu efigie ale lui Radu I. Este de la sine înțeles că «paramentul» stînjenea pe călărețul coborît din șar; aplica de la Curtea de Argeș consemnează un moment în care cavalerul se odihnește înainte de a încăleca din nou.

În partea stîngă a jupei de piele cu lame de oțel, aproape de șold, efigia voievodului Radu I prezintă o spadă (susținută desigur de o «baudrieră»⁴⁸, curea pentru atașat spada), iar în partea dreaptă un mîner și o gardă mai mică, care înfățișează, desigur, o dagă⁴⁹ (vezi fig. 9). În luptă, mîna dreaptă apuca spada de pe șoldul stîng, iar stînga, daga de pe șoldul drept. Daga era o armă mai lungă decît un pumnal, care servea să pareze, pe de o parte, loviturile de spadă ale adversarului, lăsînd liber jocul propriei spade, iar pe de alta, săucidă vrăjmașul trîntit la pămînt, ascuțișul ei putînd pătrunde printre plăcile metalice ale armurii⁵⁰. Către sfîrșitul secolului al XIV-lea daga era foarte la modă, fiind lucrată în special în Italia și prezența ei la efigia voievodului Radu I este cu atît mai explicabilă cu cît acesta importă, după cum am arătat, cele 10.000 de armuri din Veneția.

Cavalerii sculptați pe pietrele de mormînt din Germania sînt reprezentați de cele mai multe ori, cu spada pe șoldul stîng și daga pe cel drept⁵¹. Rareori daga se află la mijlocul trupului⁵², așa cum o constatăm la portretul voievodului Vladislav I, de la icoana Sfîntului Athanasie, care se află la Mînăstirea Lavra de la muntele Athos⁵³, și se pare că tot astfel a fost reprezentat și voievodul Mircea cel Bătrîn⁵⁴ în bise-ica cea mare a Mînăstirii Cozia, deoarece, dintre toate armele, singură daga se purta și cu veșmîntul civil⁵⁵.

Este posibil ca gravorul să fi reprezentat și catarama centurii de piele care susținea jupa. Un cerc de mici dimensiuni, care se suprapune extremității inferioare a «pansierei» poate sugera această cataramă. Pliurile brațului stîng, cel vizibil, ar putea indica brasarde de metal și «cubitiere» (pentru protecția cotului). În picioare voievodul purta, după cum ne indică forma ascuțită a încălțărilor metalice, cunoscutele «solerets à la poullaine»⁵⁶.

O problemă controversată în scrierile de specialitate — dacă voievodul Radu I este reprezentat cu cască sau cu capul descoperit⁵⁷ — poate fi ușor soluționată

45. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.* tom. V, fig. 38, p. 122 și fig. 1, p. 491.

46. *Ibidem*, p. 212. 47. *Curtea domnească din Argeș...* fig. 7, p. 68.

48. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, p. 201. 49. *Ibidem*, p. 315—325.

50. *Ibidem*, p. 316. 51. *Ibidem*, p. 203; J. H. von Heffner-Alteneck, *op. cit.*, p. 167—210.

52. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, p. 323: «Aceste daga erau purtate uneori între pulpe».

53. Marcu Beza, *Urme românești în răsăritul ortodox*, București, 1937, p. 48; Petre S. Năsturel, *Legăturile țării române cu Muntele Athos pînă la mijlocul secolului al XV-lea*, în «Mitropolia Olteniei», X (1958), nr. 11—12, p. 735.

54. N. Iorga, *Domnii români după portrele și fresce contemporane*, Sibiu, 1930, pl. 8.

55. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, p. 323: «Daga și dagheta <o dagă mai mică — s.n.> se purtau de asemenea cu costumul civil»; *idem, ibidem*, tomul IV, Paris, 1873, p. 369.

56. *Ibidem*, tom. VI, p. 273—278.

57. Const. Moisil, *Monede vechi românești*, în «Analele Acad. Rom.», XXXVIII (1915), p. 71,

dacă se consideră dispoziția caracterelor din inscripțiile tuturor monedelor cu efigie de care dispunem. Așa cum am arătat mai sus, inscripția de pe avers, (care trebuia să fie, în realitate a reversului) este TRANSALPINI, în continuarea celei de pe revers RADO(li)W(aiwode). Cuvântul «Transaplini» apare împărțit în cele două părți: prima în jumătatea stângă a monedel, iar cea de a doua în cea dreaptă, axul despărțitor fiind însăși efigia. Pe unele monede, cea de a doua parte «alpini» se găsește în întregime în dreapta ascuțișului lăncii, încît suprafața dintre acest ascuțiș și viziera bazinetului rămîne goală. Pe alte monede, însă, constrîns de scurtimea porțiunii de exergă pe care trebuia să inscrie cea de a doua parte a cuvîntului (care însuma 6 litere, față de 5 litere, cîte număra prima), bănarul a plasat ultima literă a părții «alpini», deci litera «i» între ascuțișul lăncii și vizieră, foarte aproape de aceasta din urmă. Această dispoziție a literei «i», bătută radial, ca și celelalte, lîngă viziera bazinetului, poate lăsa impresia, la o cercetare mai grăbită, a unui nas, bazinetul însuși pîrînd un cap omenesc. Iluzia este favorizată și de conturul ferăstruit al unui panaș, purtat deasupra căștii metalice cum se obișnuia, și care ar putea trece drept părul buclat al personajului (detaliu care nu putea apare într-o efigie). Acest iluzoriu «cap descoperit» ar fi fost însă mult disproportionat față de trunchi și tăiat, în mod nejustificat, în dreptul ochilor, de cercul de perle.

În realitate, Radu I este reprezentat cu casca de fier numită «bazinet»⁵⁸, care consta dintr-un con metalic, care proteja cutia craniană și ceafa. În față, bazinetul prezenta o vizieră, prinsă lateral, cu două pivoturi, care se purta ridicată și numai în timpul luptei era coborîtă, pentru a acoperi fața. Bărbia era protejată, de asemenea, de o «baviera»⁵⁹, o placă de metal curbată, probabil fixă, care intra sub bazinet. «Baviera» se va lărge către piept în secolul al XV-lea, o dată cu adoptarea căștii metalice în formă de calotă cu boruri, numită «saladă»⁶⁰.

«Bazinetul» din efigia lui Radu I ne apare cu viziera ridicată, dîstîngîndu-se lîmpede și «vederea» acesteia (orificiul pe care îl prezenta viziera și prin care se putea vedea atunci cînd ea era coborîtă). Nasul personajului apare în deschiderea dintre viziera ridicată și «baviera».

În unele variante «vederea» apare exagerat de mare; în altele se disting pivotul vizierii, «baviera» trecută pe sub aripele bazinetului, precum și panașul de pene, care împodobește casca. La toate variantele se pot remarca cele trei elemente importante ale bazinetului: casca de fier, viziera și «baviera» (vezi fig. 7).

Bazinete de tipul celor de pe efigia monedelor lui Radu I găsim pe o pecete din 1351 a ducelui Transilvaniei Ștefan⁶¹ (vezi fig. 5), la monumente din aceeași epocă (1345) din catedrala Saint-Denis⁶², (vezi fig. 6), precum și la armurile reconstituite ale bătăliei de la Crécy din 1346⁶³.

Pe aversul monedelor cu efigie pe care le studiem, coiful («heume»-ul de turnir) al însemnelor heraldice se prezintă cu totul altfel decît casca cu care este reprezentat cavalerul. Este știut că în secolele XII și XIII capul cavalerilor era protejat de coif. Dar în cea de a doua jumătate a secolului al XIV-lea a fost adoptată casca militară fără ca coiful să dispară. Acesta din urmă devine o piesă de aparat, purtătoare de podoabe heraldice, pe care cavalerii o purtau în luptele de turnir. Casca prezenta cel mult un panaș de pene⁶⁴, în vreme ce coiful purta emblema cavalerului (timbrul sau «cimier»⁶⁵, în limba latină «cresta») din care por-

fig. 17 și 18; idem, *Monedele lui Radu I Basarab...*, p. 130; G. Severeanu, *Moneda lui Radu I cu tipul cavalerului*, în «Bul. Soc. numismatică române», XVI (1921), p. 116.

58. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, p. 157-169. Vezi în deosebi fig. 3 și 4, p. 160 și 5, p. 161. 59. *Ibidem*, p. 207-212. 60. *Ibidem*, tom. VI, p. 257-273.

61. Georgius Pray, *Syntagma historicum de sigillis et reginarum Hungariae...* Buda, 1805, fig. 3, tabl. X. 62. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, fig. 30, p. 107.

63. Albert Malet, *Nouvelles histoire universelle*, tom. I, Paris, 1924, p. 389.

64. A. Parmentier, *Album historique*, vol. II, Paris, 1908, p. 47.

65. Vezi Ioan C. Liliți, *Cercetări și documente privitoare la istoria principatelor române*, Eucurești, 1935, p. 1-3.

nea, de asemenea, lambrechinul⁶⁶. «Gisanții» de pe pietrele de mormânt din apus sînt reprezentați cu casca de război pe cap, avînd alături sau purtînd în mîna stîngă coiful de turnir. Datorită tocmai podoabelor sale heraldice (timbrul, lambrechinul), coiful a intrat în componența însemnelor cavalești, fiind reprezentat de-asupra scutului heraldic. În realitate, acest coif reprezintă un model arhaic de cască, care s-a menținut în jocurile de turnir și reprezentările de aparat datorită tocmai perenității emblemei sale și unui conservatorism lesne de înțeles. În vreme ce coiful era cu atît mai prețuit cu cît vădea o formă mai arhaică, ca și timbrul care îl supraînălța, casca era cu atît mai valoroasă cu cît putea face față necesităților practice de protejare a capului. Așa se explică, pentru secolul al XIV-lea, lenta evoluție a formei coifurilor⁶⁷ și schimbarea continuă a aspectului căștilor, în pas cu modificările pe care le impuneau progresul armelor ofensive.

Dacă pentru forma căștilor purtate de către voievozii Țării Românești în ultimul sfert al secolului al XIV-lea și primul sfert al secolului următor nu ni s-au păstrat decît imaginele de pe monede cu efigie ale voievodului Radu I, pentru coifurile de turnir purtate desigur în același interval și transpuse în compoziția însemnelor heraldice, putem constata anumite modificări, în pas cu evoluția încetă la care ne-am referit mai sus. Această evoluție va putea permite stabilirea unor continuități între tipurile de monede cu efigie ale lui Mircea cel Bătrîn și, prin urmare, la cronologizarea lor.

Noi vom descrie fiecare coif din tipurile de monede cu efigie pe care le studiem, stabilind totodată raporturile dintre ele.

Constatăm că coiful din stema monedelor cu efigie de la Radu I (vezi fig. 2 și 4) se prezintă în formă de trunchi de con terminat în partea superioară printr-o calotă, dispus de-asupra colțului celui de al doilea cartier al unui scut înclinat la 45°, cu trei fascii în primul cartier. «Vederea» se află la nivelul intersecției dintre trunchiul de con și calotă, inscriindu-se pe un semicerc. Coiful, împodobit de lambrechinul care cade pe spate, este supraînălțat de pasărea conturnată a Țării Românești.

Este firesc ca acest coif să aibă un aspect asemănător cu cele de pe monedele lui Vladislav I (dar fără cruce greacă sub «vedere», cu franjurile lambrechinului mai pronunțate), de a cărui domnie cea a lui Radu I se leagă nu numai prin succesiune, dar și prin asociere⁶⁸.

*

Spre deosebire de reprezentările voievodale de pe monedele lui Mircea cel Bătrîn, pe care putem să le comparăm cu portretele zugrăvite care ni s-au păstrat de la acest voievod, efigiile de pe monedele lui Radu I nu pot fi raportate la nici o altă imagine contemporană din Țara Românească⁶⁹. Aceasta se datorește, în primul rînd, faptului că voievozii erau înfățișați în portretele cîtoricești nu în costum

66. «Lambrechinul sau o glugă tăiată în fișii se purta de-asupra coifurilor de turnir, începînd de la sfîrșitul secolului al XIII-lea... descinde din voalurile mai vechi... Această întrebuintă se repetă și în blazoane...» (Larousse XX siècle, vol. 4, p. 312).

67. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, p. 97: «Către sfîrșitul secolului al XIV-lea coiful de turnir părăsește forma cilindro-conică sau conică cu vîrfurile retezate pentru a reveni la forma conică, pe care nu o va părăsi pînă în secolul al XV-lea».

68. Octavian Iliescu, *Domni asociați în țările române în secolele al XIV-lea și al XV-lea*, în «Studii și cercetări de istorie medie» IV, (1951), p. 41—44.

69. Imaginea așa-numitului «cavaler» zugrăvit pe stîlpul nord-estic din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș, reprezintă în realitate pe Sfîntul Theodor Tiron (Vezi Pavel Chihala, *Semnificația portretelor din biserica lui Neagoe din Curtea de Argeș*, în «Glasul Bisericii», XXVI (1967), nr. 7—8, p. 790, nota 4). Chipul care a fost zugrăvit pe fațada bisericii lui Neagoe din același oraș, păstrat numai pe reprezentarea chivotului pe care cei doi mari ctitori îl țîn pe mîni, nu aparține vreunui voievod, ci în mod sigur unul sfînt militar, foarte probabil Sfîntului Gheorghe (Vezi Pavel Chihala, *Considerații despre fațada bisericii lui Neagoe din Curtea de Argeș*, în «S.C.I.A.», 1969, nr. 1, în curs de apariție).

de război, ci în cel civil de aparat⁷⁰, care — așa cum am văzut — nu era însoțit decât cel mult de dagă. Pe de altă parte, o astfel de monedă, cu reprezentarea în armură a monarhului nu se găsește în țările din jur în această perioadă. Aflăm tocmai în îndepărtata Franță, în timpul regelui Carol V (1364—1380), a cărui domnie cuprinde și epoca lui Radu I, o monedă cu o efigie asemănătoare «... în picioare... în costum militar. sub o arcadă flancată de contraforturi... foarte analog chipurilor sculptate pe pietrele de mormint»⁷¹. Regele Carol V se prezintă cu o cotă de arme de piele, împodobită cu crinii Franței, terminată în partea superioară cu un grumăjer de zale, iar în partea inferioară cu braconiere, prinse în nituri pe o jupă de piele. Este demn de subliniat că regele s-a prezentat cu coroană (fără cască), deci în armură, dar nu în ținută de luptă. El ține cu dreapta o spadă, iar cu stînga însemnul puterii, sceptrul cu crinul heraldic al Franței, după cum Radu I poartă în dreapta lancea, iar în stînga scutul heraldic al Țării Românești.

O reprezentare apropiată de cea a lui Radu I, dar de data aceasta pe un sigiliu din 1346 și nu pe o monedă, este aceea a lui Burchard von Treyenleven, reprezentat în armură (cotă de arme peste cămașe de zale), ținînd cu dreapta spada și cu stînga scutul heraldic⁷².

Remarcăm faptul că o serie de pietre de mormint ale cavalerilor occidentali, lucrate în epoca monedelor cu efigie ale lui Radu I, prezintă exact aceleași arme și simboluri dispuse în același mod⁷³. Acești cavaleri sînt înfățișați adesea cu lancea în mîna dreaptă, cu dagă pe șoldul drept, cu scutul heraldic în mîna stîngă și cu spada pe șoldul stîng. Ei poartă pe cap întotdeauna casca războinică, dar lîngă această cască se află invariabil coiful de turnir, cu emblema respectivă («cimierul»). Este semnificativ faptul că la piatra funerară a lui Peter Kreglinger, mort în 1365⁷⁴ și cea a lui Ulrich Landschaden, decedat în 1369⁷⁵ (deci ambele foarte apropiate în timp de monedele cu efigie ale lui Radu I), cavalerii sînt reprezentați cu lance în mîna dreaptă, iar coiful cu cimier apare deasupra scutului plecat la 45°, adică exact ca în însemnele heraldice de pe reversul monedelor lui Radu I. Prin urmare, înfățișarea voievodului pe monedele lui Radu I, coincide cu cele contemporane ale cavalerilor occidentali: lance în mîna dreaptă, dagă pe șoldul drept, spadă și scut heraldic în stînga; uneori coiful de turnir (cu un aspect diferit decît cel al căștii, mai arhaic), se află de-asupra scutului heraldic, plecat la 45°, ca și în însemnele heraldice ale lui Radu I. Merită a fi subliniat faptul că nu numai compoziția efiigiilor monetare ale lui Radu I și armurile cu care este înveșmîntat voievodul vădesc similitudini cu cele de pe pietrele de mormint ale cavalerilor occidentali, dar și coiful purtător de emblemă al acestui voievod corespunde tipului care se purta curent în lumea occidentală în momentul acela⁷⁶. Această înseamnă, pe de-o parte, că gravorul a copiat cu fidelitate anmuri reale ale cavalerilor români — dintre cele pe care le purta și voievodul — și, pe de altă, că el a înfățișat pe voievod după canoanele compoziționale occidentale.

Pe nici o monedă ungurească contemporană sau a țărilor din jurul Țării Românești, monarhul nu apare în armură. În privința simbolurilor din mîinile efiigiilor, regii unguri sînt reprezentați cu sceptrul terminat cu crinul angevin în dreapta, și cu globul cruciger în stînga (Sfîntul Ladislau ține seoura în dreapta, și globul cruciger în stînga)⁷⁷, în vreme ce Radu I este înfățișat cu lancea în dreapta și scutul heraldic în stînga, compoziție care se întâlnește și pe pietrele funerare ale cavalerilor occidentali. Nu poate fi, prin urmare, vorba de nici o influență a vreunei monede străine asupra monedei cu efigie a lui Radu I.

70. Pavel Chihala, *Semnificația portretelor, volute din biserica lui Neagoe din Curtea de Argeș...*, loc. cit.

71. André Michel, *Histoire de l'art*, tom. III, partea I, Paris, 1907, p. 435—, fig. 234.

72. W. Oncken, *Allgemeine Geschichte*, II, Berlin, 1887, p. 10.

73. J. H. von Hefner-Alteneck, *op. cit.*, p. 170—204. 74. *Ibidem*, p. 188.

75. *Ibidem*, p. 184. 76. *Ibidem*, p. 167.

77. Dr. Réthy László, *Corpus Nummorum Hungariae-Magyar egyetemes éremtár*, vol. II, Budapest, 1997, tabla și tabla 7: Emil Unger, *Magyar Eremhatározó*, Budapest, 1960, pl. XIX, XXII și XXIV.

Analizând efiigiile monedelor lui Radu I ajungem la concluzia că, în afară de interes numismatic propriu-zis pe care îl prezintă aceste monede, ele invită la studiu și alte categorii de cercetători. Într-adevăr, reconstituind aspectul real al efiigiei prototip, putem să ne dăm seama cum arătau cavalerii Țării Românești în ultimul sfert al secolului al XIV-lea. Constatăm că ei nu se deosebeau cu nimic ca armură și ipostaziere de aparat de cavalerii occidentali, ceea ce confirmă, o dată mai mult, nivelul de trai și de cultură al primilor voievozi ai Țării Românești și în general al păturei noastre feudale, revelate încă de acum câteva decenii de inventarul funerar găsit în mormintele din biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș.

Totodată, remarcăm originalitatea pe care gravorii de monede au observat-o într-o artă supusă adesea influențelor. De fapt, această puternică originalitate de concepție a efiigiei — care depășea în epocă, tot ceea ce se găsea ca reprezentare monetară în jurul Țării Românești — urcând dincolo de convenționalismul practicat adesea al acestor înfățișări și care aparține, în primul rînd emitentului, adică lui Radu I, ilustrează dorința de afirmare a trăsăturilor culturale și independenței politice a Țării Românești.

Merită a fi subliniat faptul că acest spirit de independență artistică și politică a fost afirmat tocmai într-un moment de luptă pentru recuștigarea ei. Așa ne explicăm înfățișarea războinică în care înșăși coroana, prezentă la efiigiile de mai târziu ale lui Mircea cel Bătrîn, este înlocuită cu casca de război.

Nu este întîmplător faptul că printre puținele știri pe care ni le-au păstrat izvoarele străine, a fost importul de armuri pe care Radu I l-a făcut din Veneția în august 1377⁷⁸, un număr neobișnuit de mare (10.000) pentru vremea aceea, care, chiar dacă nu corespunde într-un totul realității, este concludent și consună cu efiigiile puțin obișnuite ale acestui voievod. Am putea afirma că avem de-a face cu o «obsesie a armurilor», pe care o mărturisesc monedele sale și care nu putea însemna altceva în momentul acela, decît elanul de luptă împotriva unui adversar foarte puternic și bine înarmat, într-o situație de continuu război pentru recuștigarea independenței de stat. Este foarte probabil ca emisiunile monedelor cu efiigie care ni s-au păstrat de la acest voievod și care s-au găsit, cum am artat, într-un singur tezaur, să fi fost prevăzute pentru plata soldaților, cu prilejul pregătirilor de război din 1377⁷⁹ sau, mai degrabă, în toul acestor lupte. Ce altă efigie decît una războinică, în care voievodul apărea în armură, putea fi mai potrivită, înlocuind reprezentarea obișnuită a monarhilor din jur, înveșmîntați «în civil», pentru uzul schimburilor comerciale obișnuite? Am putea afirma că efiigiile de pe monedele lui Radu I depășesc semnificația unor instrumente obișnuite de schimb, fiind totodată instrumente de propagandă. Ele vădesc un moment de maximă încordare politică și militară, în care toate înfăptuirile artistice și mai cu seamă cele patronate de voievod sînt puse în slujba idealului suprem.

Un monument din epoca primilor voievozi ai Țării Românești care trebuie pus în legătură cu efiigiile cu cavaler de pe monedele lui Radu I este piatra de mormînt cu «gisant» din biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș (ea înșăși o dovadă a unei orientări către formele de artă occidentală), care se desprinde din contextul obișnuit, de tradiție bizantină, al artei din Țara Românească.

În biserica Sfântul Nicolae Domnesc s-au găsit trei pietre de mormînt⁸⁰. Despre două dintre ele se știe în prezent că aparțin respectiv voievodului Vladislav I (cea în formă de sarcofag, aflată încă în biserică, lângă stîlpul sud-vestic) și lui Voislav, fiul adolescent de 16—18 ani a voievodului Nicolae Alexandru, care nu putea fi decît fratele bun al lui Radu I, fiul lui Nicolae Alexandru și al doamnei Clara⁸¹. Voislav a supraviețuit fratelui său vitreg Vladislav I, înhumat puțină vreme înaintea sa⁸². Putem deduce după alăturarea acestor două morminte între stîpii

78. Vezi nota 37. 79. *Ibidem*. 80. *Curtea domnească din Argeș*, passim.

81. Faptul că în tabloul din pronaosul bisericii Sfântul Nicolae Domnesc voievodul Nicolae Alexandru apare singur (vezi nota 69), este un indiciu că ultima sa soție a fost catolică: este vorba deci de Clara, mama lui Radu I și Voislav.

82. Pavel Chihata, *Contribuții la problema identificării mormintelor din biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș*, în «*Glasul Bisericii*», XXII (1963), nr. 1—2, p. 43—56.

sudici al naosului că cele două decese au avut loc la scurt interval unul de celălalt.

Cea de a treia piatră de mormînt, a cărei identificare este mai dificilă, reprezentînd un «gisant» în costum occidental, a fost încastrată în colțul nord-vestic al bisericii. Este semnificativ faptul că cele trei pietre de mormînt, puse într-un interval destul de scurt, între moartea lui Nicolae Alexandru (1364), a cărei piatră funerară se află în biserica mînăstirii din Cîmpulung-Muscel și domnia lui Mircea cel Bătrîn (1386—1418), înmormîntat la Cozia, deci în rîstîmp de două decenii, prezintă trei viziuni cu totul diferite: prima, a lui Vladislav I, este lucrată într-o concepție bizantino-balcanică, ultima, cea reprezentînd un «gisant», într-o viziune occidentală, iar cea a lui Voislav într-un spirit eclectic, în care coexistă elemente de origină bizantină și occidentale. Într-adevăr, în vreme ce forma pietrei de mormînt a lui Vladislav I (evocînd «mesele pentru pomeni», denumite «stecka»-uri, pe care le găsim în Croația)⁸³ și ornamentica sa (pomnul vieții, încoronat de simbolul solar) se leagă de lumea bizantino-balcanică, «gisantul» imită, în chip vădit, o piatră de mormînt occidentală. Între aceste două monumente, piatra lui Voislav are aspectul unei lucrări occidentale, cu inscripția dispusă pe un chenar marginal (dar în limba s'avă) și ornamentica însumînd un scut heraldic, care încorporează însă un pom răsăritean al vieții (simbolul solar al vieții veșnice a fost înlocuit cu simbolul heraldic al ierarhiei sociale terestre).

Prin urmare, piatra de mormînt a lui Voislav păstrează «pomul vieții», elementul decorativ des întâlnit în lumea balcanică, pe care îl constatăm și pe piatra de mormînt a lui Vladislav I, încoronat însă de un element laic, neașteptat pentru o piatră funerară răsăriteană, scutul heraldic. Este sigur că această sculptură a fost concepută și comandată de succesorul la tron al lui Vladislav I, și fratele bun al lui Voislav, voievodul Radu I. Există deci la acest voievod nu numai obsesia armurilor, ca unele de cîstigare a independenței, devenite simboluri ale acestei năzuințe, ci și feroveea pentru tot ceea ce reprezintă viața cavalerescă, în primul rînd însemnele cavalești, stemele. Este adevărat că și Vladislav I (urmind tatălui său Nicolae Alexandru, care primește de la Ludovic cel Mare, o dată cu ducatele de peste munți coroana princiăriă⁸⁴, cu flori de crin, cu care este reprezentat în pronaosul bisericii Sfîntul Nicolae Domnesc) bate monedă cu stemă și este îngropat cu nasturi heraldici. Dar el nu pune să se sculpteze pe pietre funerare, care solicitau simboluri religioase tradiționale, astfel de însemne lumesti, cum procedează fratele său vitreg, Radu I, fiul catolicei Clara.

Prezența scutului pe piatra de mormînt a lui Voislav, pusă de fratele său, înverșunatul războinic, cel care se prezintă pe monede cu armură, ne îndeamnă să credem că cea de a treia piatră de mormînt din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc aparține lui Radu I. Este firesc ca Radu I, a cărui efigie de pe monede este asemănătoare cu reprezentarea de pe pietrele funerare ale cavalerilor occidentali, să fi avut deasupra mormîntului un «gisant». Cu toată orientarea sa religioasă pravoslavnică, pe care o mărturisesc hriscavele fiilor săi, importul de armuri din Veneția arată că Radu I, fiul catolicei Clara, a prețuit și viața care se desfășura în occidentul Europei, industria și arta apusenilor. Cel care dorea să se înfățișeze contemporanilor, pe monede, ca un cavaler occidental, după canoane compoziționale pe care le găsim și la pietrele de mormînt ale cavalerilor occidentali, și-a dorit desigur și o efigie funerară asemănătoare. Pentru că portretele voievozilor nu puteau fi înfățișate în biserică în costume militare, așa cum statornicește tradiția imaginilor zugrăvite, «gisantul», care a aparținut, foarte probabil lui Radu I, a fost conceput într-un costum de aparat civil: o capă brodată se încheia pe umărul drept, peste o surcotă cu jupă plisată care îi ajungea pînă la genunchi ca și contemporanului său, regele Poloniei Cazimir cel Mare⁸⁵.

83. *Ibidem*, p. 46.

84. Maria Holban, *Contribuții la studiul raporturilor dintre Țara Românească și Ungaria angevină*, în «Studii», XV (1962), nr. 2, p. 336.

85. Pavel Chihala, *Contribuții la problema identificării mormîntelor din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc...*, p. 67—70.

Apropiata succesiune în timp a celor trei pietre de mormînt, care încurează, o dată mai mult, atribuirea «gisantului» lui Radu I, poate fi dovedită și prin similitudinea motivelor ornamentale ale acestor monumente. Într-adevăr, palmetele sculptate pe fețele laterale de pe piatra lui Vladislav I și cea de la extremitatea superioară a «gisantului», care maschează numele meșterului român sau slav «Ghergh», sînt înscrise în același contur de acoladă complexă. Crengile «arborelui vieții» de pe primul monument și ornamentul vegetal al capei «gisantului» prezintă vrejuri care sfîrșește cu semipalmete. Prin urmare nu numai trăsătura de unire pe care o constituie motivele simbolice ale pietrei de mormînt a lui Voislav, vădește apropierea în timp a pietrelor de mormînt a lui Vladislav I și Radu I, ci și ornamentele vegetale ale acestor două monumente.

Așa cum a afirmat încă de acum cîteva decenii Const. Moisil⁸⁶, orientarea către occident a lui Radu I este evidentă. Această orientare nu a împietat însă asupra viziunii sale spirituale răsăritene — pe care o vădesc ctitoriile sale religioase — și nu a însemnat o apropiere de Ungaria angevină, față de care voievodul încearcă să își recîștige independența⁸⁷. Trăsăturile occidentale în arta românească nu vădesc o orientare către Ungaria angevină, așa cum în mod greșit s-a crezut uneori în trecut, voievozii Țării Românești din secolul al XIV-lea avînd relații cu numeroase state apusene și legături directe cu Papalitatea⁸⁸. Desigur că cercetări viitoare vor pune mai puternic în lumină complexitatea politicii și, în ultimă analiză a viziunii voievozilor noștri, reduși, prea adesea, la o dominantă pur faptică, puțin semnificativă.

Monețele voievodului Mircea cel Bătrîn

Tipul nr. 2

Pe aversul acestui tip de monede, (vezi fig. 10), datate 1396—1400, Mircea cel Bătrîn ne apare cu barbă și mustați, înveșmîntat într-o «surcotă»⁸⁹, ajustată pe trup în partea superioară și terminată cu o jupă cu pliseuri în partea inferioară, prinsă cu nasturi (dintre care trei vizibili), purtînd pe șolduri o centură cavalească. De-asupra «surcotei» remarcăm o mantie lungă îmblănită cu hermină, închisă în față cu o agrafă, de-asupra șirului de nasturi. Pe cap el poartă o coroană, în mîna stîngă ține globul cruciger, iar în cea dreaptă o spadă cu vîrf în sus.

Pe reversul acestui tip de monede constatăm chipul lui Iisus, înfățișat bust, care binecuvîntează cu dreapta, avînd în față o carte.

«Surcota», care reprezenta pe la mijlocul secolului al XIV-lea un veșmînt la modă, succede «cotei îndrăznețe»⁹⁰, primul costum de avangardă al eleganților epocii, încheindu-se ca și aceasta, cu un șir de nasturi în față. «Surcota» apare ajustată pe mijloc, fie că de aci în jos prezintă o jupă plisată, fie că se mulează în continuare pe trup. «Surcota» cu jupa plisată pare mai arhaică, deoarece o constatăm — este adevărat, cu o jupă mai lungă, depășind cu mult genunchii — la mijlocul secolului al XIV-lea, la reprezentările cavalerilor Konrad von Neumarkt și Ludvic von Kohenlohe⁹¹ de pe pietrele lor de mormînt. La cîtăva vreme după această epocă, monumente din Franța, Germania, Italia, precum și Transilvania, ne prezintă «surcote» ale căror jupe sînt scurte.

În biserica ev. din Mălăncrav, zugrăvită cîtăva vreme înainte de 1405, în scena «Drumul spre Golgota»⁹² există un astfel de costum.

86. Vezi nota 18.

87. Emil Lăzărescu, *Nicodim de la Tismana și rolul său în cultura veche românească*, în «Romanoslavica», XI (1965), p. 271—275.

88. Maria Holban, *op. cit.*, p. 331—335.

89. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. IV, p. 356 și 368 (pentru surcotă) cu jupă cu pliseuri, fig. 8, p. 354 și fig. 20, p. 369; pentru «surcotă» ajustată pe trup, fig. 19, p. 368).

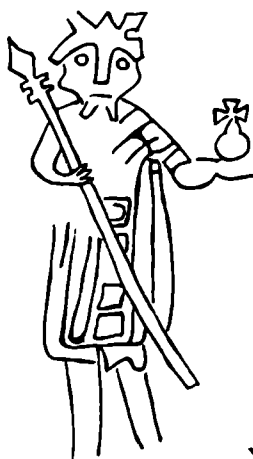
90. *Ibidem*, tom. III, p. 289; «Către 1350... oamenii începură să poarte «cota îndrăzneță...» scurtă, fără pliseuri, ajustată pe talie, pe pîntece și pulpe și închisă în față cu ajutorul nasturilor».

91. A von Eye und Iacob Falke, *Kunst und Leben der Vorzeit*, Nürnberg, 1858

92. V. Vătășianu, *op. cit.*, fig. 376, p. 48.

10.

11.

12.

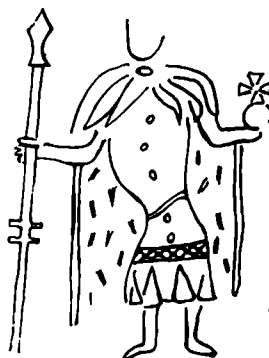
Fig. 10. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Tipul nr. 2 (avers). Nr. inv. 25.185.

Fig. 11. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Tipul nr. 5 (avers). Nr. inv. 13.380.

Fig. 12. — Aceeași, revers.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

Fig. 13—14. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Tipul nr. 6 (avers). Nr. inv. 23.239.

Fig. 15. — Aceeași, revers.

Fig. 16—17. — Monedă de la Ludovic cel Mare (avers). (După Emil Unger.)

Fig. 18—19. — Monedă de la regina Maria a Ungariei (avers). (După Emil Unger.)

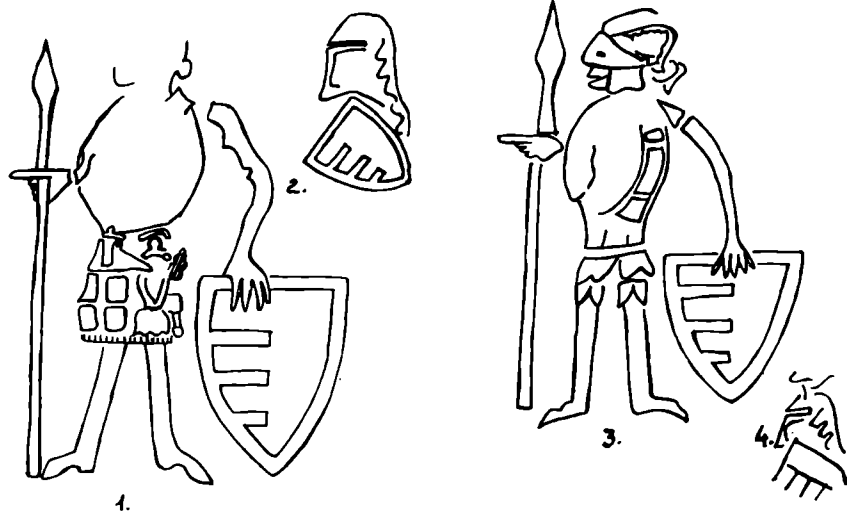

Fig. 1. — Monedă de la Radu I. Tipul nr. 2. (avers). Nr. inv. 16.019.

Fig. 2. — Aceeași, revers.

Fig. 3. — Monedă de la Radu I. Variantă la tipul nr. 2 (avers.). Nr. inv. 16.051.

Fig. 4. — Aceeași, revers.

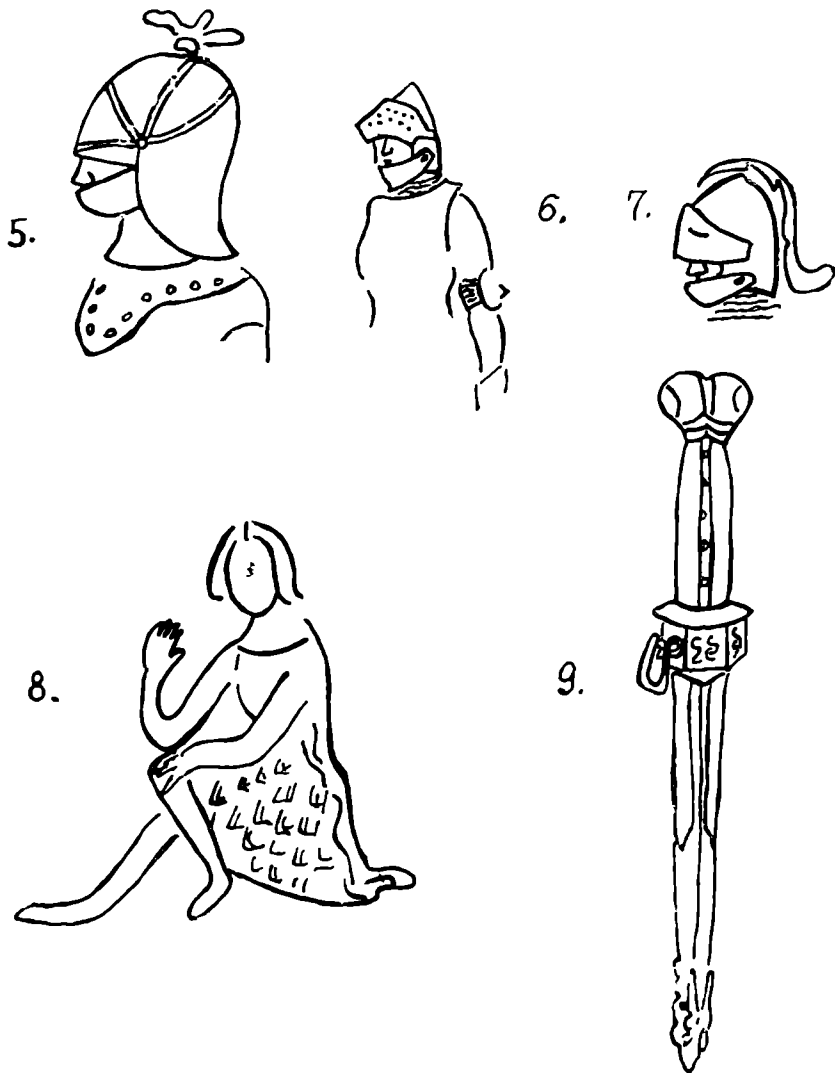

Fig. 5. — bazinet cu bavieră (1351). (După Georgius Pray).

Fig. 6. — Bazinet cu vizieră și bavieră (1345). (După E. Viollet le Duc).

Fig. 7. — Bazinet de la reprezentarea monetară a lui Radu I. (Incercare de reconstituire).

Fig. 8. — Aplică găsită în mormântul nr. 2 din biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș. (După V. Drăghiceanu).

Fig. 9. — Eagă de la sfârșitul secolului al XIV-lea. (După E. Viollet le Duc).

În Țara Românească constatăm «surcota» cu jupă scurtă plisată — asemănătoare celor care apare pe monedele de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn — nu mult după jumătatea secolului al XIV-lea. Astfel, pe icoana dăruită minăstirii Lavra de către Vladislav I⁹³, voievodul se prezintă într-un astfel de veșmînt (cu patru nasturi vizibili). Pe solduri voievodul poartă de asemenea o centură cavalerescă, la mijlocul căreia este prinsă o dagă după cum am arătat, (la portretul lui Mircea cel Bătrîn din biserica mare a minăstirii Cozia, daga se află la dreapta cataramei). De-asupra «surcotei» Vladislav I este înfățișat cu o mantie închisă printr-o agrafă⁹⁴ — ca și mantiele din efigiile monedelor de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn — dar a cărei căptușeală nu se poate distinge. Cu o mantie asemănătoare, închisă în față cu o agrafă, Vladislav I apare și în tabloul din naosul bisericii Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș⁹⁵ (purtînd însă o «surcotă» ajustată în întregime, fără jupă cu pliseuri).

E. Viollet-le-Duc exemplifică cele două genuri de «surcote» (cu jupă plisată sau mulată în întregime pe trup) cu miniaturi din preajma anului 1395, găsite în același manuscris⁹⁶, ceea ce vădește că aceste două modele se purtau în aceeași vreme. Într-adevăr, tot în această epocă găsim și în Țara Românească, atît «surcota» cu jupă plisată, pe primele monede cu efigie de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn (1396—1400), de care ne ocupăm, cît și «surcota» ajustată în întregime, la portretul aceleiași voievod din biserica mare a minăstirii Cozia (construită în 1387—1388, zugrăvită în 1390—1391)⁹⁷.

Dar coexistența acestor două genuri de «surcote» în Țara Românească, ca și în apusul Europei era, desigur, mai veche, deoarece, așa cum am văzut, voievodul Vladislav I apare cu «surcotă» cu pliseuri pe icoana de la minăstirea Lavra, și cu «surcotă» ajustată în întregime în tabloul votiv din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș. Prin urmare portul acestor două veșminte la curtea Țării Românești poate fi dovedit pe tot intervalul de timp dintre domnia lui Vladislav I (1364 — c. 1375) și începutul secolului al XV-lea.

Costumul real al voievodului Vladislav I, cel descoperit în mormîntul cttori-cesc din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc⁹⁸, corespunde celui din reprezentarea zugrăvită a domnului, fiind o surcotă ajustată pe trup.

Merită a fi subliniat faptul că atît în portretele zugrăvite de către meșterii lui Vladislav I în biserica Sfîntul Nicolae Domnesc, cît și în cel care înfățișează pe Mircea cel Bătrîn la minăstirea Cozia, voievozii apar invariabil în «surcotă» ajustată în întregime, ceea ce ne îndeamnă să bănuim o tradiție a costumului de aparat pentru portretele zugrăvite în biserici. Nu putem însă afirma că acest model de «surcotă» ar avea un caracter mai puțin laic decît cea cu jupă plisată, pe care o constatăm la portretul votiv al icoanei de la minăstirea Lavra, sau cea sculptată în piatră la reprezentarea funerară a voievodului Radu I⁹⁹.

Oricum, pentru problema pe care o urmărim, trebuie să reținem faptul că veșmîntul cu care apare Mircea cel Bătrîn pe monedele de tipul nr. 2 este o «surcotă» cu jupă plisată, asemănătoare cu cea în care se înfățișează, trei decenii mai devreme, voievodul Vladislav I pe icoana de la minăstirea Lavra și că mantia ambelor reprezentări (cea a lui Mircea cel Bătrîn îmblănită cu hermină) se încheie în față cu o agrafă. Aceste veșminte care se purtau la curtea Țării Românești nu apar astfel asociate pe nici una dintre monedele contemporane ale țarilor din jur, ceea ce vădește, o dată mai mult că gravorul a avut ca model pe însuși voievodul.

93. Vezi nota 53.

94. Un costum identic («surcotă» cu jupă plisată și mantie închisă în față) găsim la o reprezentare a Sfîntului Cristofor dintr-un triptic datat, 1382, din S. Maria di Castelnuovo. Recanti (B. Berenson, *Pitture italiane del rinascimento*, Firenze, 1958, p. 125).

95. *Curtea domnească din Argeș...* fig. 37, p. 48. 96. Vezi nota 89.

97. Emil Lăzărescu, *Data zidirii Coziei*, în «S.C.I.A.», 1962, nr. 1, p. 133.

98. *Curtea domnească din Argeș...* fig. 52, p. 56 și pl. VIII, p. 128.

99. Pavel Chihala, *Contribuții la problema identificării mormintelor din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc...*, p. 67.

Dacă veșmintul efigiei de pe monedele de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn a corespuns întru totul aspectului voievodului, nu același lucru îl putem afirma despre celelalte reprezentări de pe aceste monede. Coroana de pe capul efigiei, cu trei ieșituri trapezoidale, despărțite de unghiuri poate fi remarcată și la chipul Sfântului Ladislau de pe monedele unghurești contemporane¹⁰⁰. Globul cruciger, simbol al puterii suverane, apare în jurul domniei lui Mircea cel Bătrîn atît la efigiile monedelor de pe aria balcanică (la bizantini, sîrbi, bulgari), cît și la cele unghurești, prin urmare era un însemn cu caracter universal pe care l-a adoptat și domnul Țării Românești. În privința simbolului din mîna dreaptă, acesta este mult mai variat de la o țară la alta. Astfel, țării bulgari preiau de la efigiile împăraților bizantini crucea înaltă, iar regii unghuri sînt r-reprezențați cu sceptorul regal, terminat cu floarea de crin a familiei angevine; Sfîntul Ladislau de pe monedele unghurești ține o secure. Prin urmare simbolurile pe care le țîn în mîna dreaptă chipurile de pe monedele monarhilor din Bulgaria și Ungaria, țările vecine din nordul și sudul Țării Românești sînt altele decît spada cu vîrf în sus cu care este reprezentat Mircea cel Bătrîn.

Dacă trecem însă în revistă monedele epocii de care ne ocupăm din Serbia și Bosnia similitudinile sînt evidente. Dacă în efigiile de pe monedele sale cneazul Lazăr (1371—1389), înveșmîntat în «saccos» cu «diadima», este reprezentat țînd în dreapta o cruce¹⁰¹, ca și împărații bizantini și țării bulgari, succesorul și fiul său Ștefan Lazarovici (1389—1427), apare în monede emise între 1389—1405 (deci contemporane cu cele de care ne ocupăm, apărute între 1396—1400), de asemenea în costum balcanic, de tradiție bizantină, dar prezentînd cu mîna dreaptă o spadă cu vîrf în sus și cu mînerul terminat cu un disc¹⁰² (mîna stîngă liberă, este adusă peste centură). Urmașul său George Brancovic, care se urcă pe tron în 1427 (nouă ani după moartea lui Mircea cel Bătrîn), va apare în costum occidental, cu spadă în dreapta și globul cruciger în stînga¹⁰³.

Similitudinea simbolului din mîna dreaptă a reprezentărilor monetare ale lui Mircea cel Bătrîn și contemporanul său Ștefan Lazarevic, ridică problema dacã ea nu vrea să însemne o alianță de fapt, mai timpurie decît cea pe care ne-au pãstrat-o izvoarele.

S-a arãtat cã Mircea cel Bãtrîn inițiază construcția minăstirii Cozia în 1387, anul în care cneazul Lazăr reputează asupra turcilor biruința de la Ploicnic, încercînd să organizeze după această victorie o coaliție creștină, coaliție la care a participat și Mircea cel Bãtrîn, în calitate de aliat, cu un corp de oaste. Stilul sîrbesc al Văii Morave în care se înserează ctitoria lui Mircea cel Bãtrîn este explicabil în lumina acestor împrejurări. La 15 iunie 1389 cneazul Lazăr este însă învins și își pierde și viața pe Cîmpia Mierlelor. Fiul și succesorul său, despotul Ștefan Lazarevic luptă în 1394 alături de Baiazid împotriva lui Mircea cel Bãtrîn, deși ulterior poziția sa față de domnul Țării Românești s-a schimbat. La începutul secolului al XV-lea el va căuta prietenia voievodului din nord. Ni s-au pãstrat de asemenea știri cã prin 1409, în jurul pretendentului turc Musa, se strîng, alături de beii Rumeliei, contingentele sîrbești ale lui Ștefan Lazarevic și cele ale lui Mircea cel Bãtrîn¹⁰⁴. Oricum, în 1406, acest despot întărește minăstirii Tismania metoașele din Serbia, dãruite de tatăl său, cneazul Lazăr¹⁰⁵.

Între anii 1396—1400, interval în care în ambele țări circulă monedele cu efigie care prezintă o spadă cu vîrf în sus, raporturile între cei doi monahi nu par a fi însă dintre cele mai bune. Este posibil ca încă înainte de sfîrșitul secolului al

100. Vezi nota 77.

101. Sime Ljubića (Prof.). *Opis Jugoslavenskih novaca*, Zagrebu, 1975, tabl. XI, nr. 9—21 și tabl. XI, nr. 14—15. 102. *Ibidem*, tabl. XII, nr. 19.

103. *Ibidem*, tabl. XIII, nr. 14, 15 și 16. Vezi și Sergije Dimitrijević, *Nova serija novih vrsta srpskog srednjovijog novca*, în «Starinar», serie nouă XV—XVI (1961—1965), p. 134 și fig. 47 și 49.

104. *Istoria României*, (Ed. Acad. Republicii Populare Române), II, 1962, p. 380.

105. *Documenta Romaniae Historica* (Acad. Republicii Socialiste România), B. I. nr. 31, p. 67—70.

XIV-lea ei să se fi împăcat, dar nici un fapt real nu încurajează această presupunere.

O altă asemănare, cea cu monedele bosniace ale vremii, pe care se afla de asemenea simbolul spadei cu vârful în sus, pare a fi corespuns, într-adevăr, unor relații politice efective. Constatăm că atât Ștefan Kotormanici (1322—1353), puternicul ban bosniac, precum și fiul său, banul Ștefan Tvrtko (1354—1391), care proclamă în 1377 statul său «regat sirbesc», bat monede în care sînt reprezentați în veșminte bizantine, ținînd o cruce cu mîna stîngă și spada cu vârful în sus în cea dreaptă. Pe reversul monedelor primului apare chipul lui Iisus tronînd, iar a celui de al doilea, Iisus în mandorlă¹⁰⁶.

Dacă vecinătatea Serbiei cu Țara Românească ne-a îndemnat să căutăm în primul rînd în această țară legături politice, pe care le presupun prezența aceluiași simbol al forței monarhice la cele două efigii contemporane, în schimb, relațiile genealogice dintre dinastia bosniacă Cotormanici și cea a voievozilor Țării Românești, oferă explicații mai sigure pentru identitatea de simboluri.

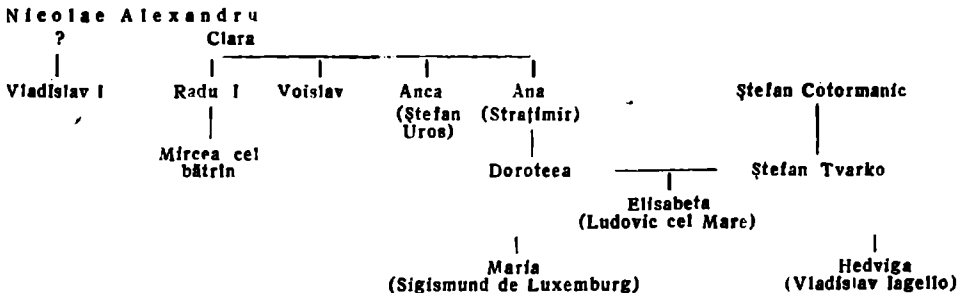
Intr-adevăr, prin căsătoria anterioară anului 1360 a Anei, una dintre fiicele voievodului Nicolae Alexandru și a Clarei, cu țarul Strațimir din Vidin (cealaltă fiică Ana, devenind soția lui Ștefan Uroș, fiul marelui Ștefan Dușan), a urmat o alianță cu dinastia bosniacă Cotormanici. Fiica Anei și a lui Strațimir, numită Doroteea, s-a căsătorit cu Ștefan Tvrtko (fiul lui Ștefan Kotormanici), avînd cu acesta pe Elisabeta de Bosnia, căsătorită la rîndul ei, cu Ludovic cel Mare al Ungariei, mama Mariei și Hedvigei, prima devenită soția lui Sigismund de Luxemburg regele Poloniei¹⁰⁷. După moartea lui Ludovic cel Mare, Maria guvernă Ungaria timp de cinci ani (1382—1387), sub tutele mamei sale Elisabeta de Bosnia.

Prin urmare, Mircea cel Bătrîn, care avea pe matusa sa Ana căsătorită cu Strațimir, era văr primar cu Doroteea, mama Elisabetei de Bosnia (mînăstirea dominicană din Cîmpulung-Muscel era închinată Sfintei Elisabeta de Ungaria)¹⁰⁸ și bunica reginelor Ungariei și Poloniei. Acesta este, foarte probabil, motivul pentru care Mircea cel Bătrîn i se adresează lui Vladislav Iagello într-o scrisoare nedată în felul următor: «Părintelui meu, marelui rege Vladislav... eu sînt al tău și copiii mei, cîți sînt, sînt nepoții tăi și copiii ca și ai mei»¹⁰⁹.

În lumina acestor legături de familie, prezența spadei cu vârful în sus la efigia de pe monedele de tipul 2 ale lui Mircea cel Bătrîn apărute între 1396—1400 ni se pare a reflecta același simbol de pe monedele bosniace. Voievodul Țării Românești ținea să își sublinieze astfel relațiile sale atît cu dinastia bosniacă, cît și cu Vladislav Iagello¹¹⁰.

106. Ivan Rengjco, *Corpus der mittelalterlichen Mûnzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz, 1959, p. 67, tabl. XIII, fig. 747, 749, 750—777.

107. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, p. 50—52. Reproducem după P. P. Panaitescu schema acestor legături genealogice:

108. Vezi Pavel Chlhaia, *Monuments romans et gothiques du XIII-e au XVI-e siècle en Valachie*, în «Revue Roumaine d'histoire de l'art», tom. V (1968).

109. E. Hurmuzaki I, 2, nr. DCLIII, p. 825.

110. Vezi și *Istoria României* (Ed. Acad. Republicii Socialiste România), II, p. 366 și 376.

Reversul monedelor de tipul 2 ale lui Mircea cel Bătrîn înfățișează pe Iisus, nu tronând ca pe majoritatea monedelor bulgărești și sîrbești cu efigie, ci bust, cu o carte în față, așa cum îl constatăm la monedele țarului bulgar de Vidin, Strațimir¹¹¹ (1360—1365 ; 1369—1396), a cărui domnie sfîrșește în 1396, adică puțină vreme înainte de apariția monedelor de care ne ocupăm. Desigur că împrumutul acestei reprezentări de la monede cu efigie ale lui Strațimir se datorește — ca și în cazul preluării imaginii sabiei de la monedele bosniace — și legăturilor de rudenie, pe care le-am văzut, dintre voievodul Țării Românești și țarul Bulgariei apusene. Dar în 1396 Strațimir dispăruse, iar țaratul de Vidin fusese ocupat de turci, încît presupunem că au existat și alte motive, mai puternice, pentru care Mircea cel Bătrîn a imitat reversul monedei bulgărești. Într-adevăr, monedele lui Strațimir se bucurau de mare credit în Țara Românească, unde ele s-au găsit nu numai în tezaure contemporane, alcătuite pînă la moartea sa din 1396, dar și în cele îngropate ulterior acestei date¹¹², ceea ce vadește prestigiul și puterea lor de circulație la nordul Dunării. Este firesc ca în momentul încetării emisiunii țarului Strațimir, o dată cu transformarea Vidinului în pašalic turcesc, Mircea cel Bătrîn să caute a împrumuta unele trăsături de la moneda sa sau chiar întreaga reprezentare a reversului (unde nu apărea efigia voievodală), pentru a-i folosi vitalitatea circulatorie. El a repetat o operație monetară pe care o efectuase Vladislav I cu trei decenii mai devreme cînd, după ocuparea Vidinului de către unguri, voievodul bate monede în sistemul grosilor aceluiași Strațimir (care circulasera pînă atunci, din abundență în Țara Românească), pentru a asigura continuitatea acestei monede¹¹³ răspîndite desigur datorită relațiilor familiale și politice ale celor doi suverani.

Totodată, este necesar să legăm reprezentarea lui Iisus de pe monedele de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn (care apar și pe monedele de tipul nr. 3) de veșmintele voievodului de pe monedele de tipul nr. 4 și nr. 5. Pe aceste din urmă monede, apărute în 1399—1400, Mircea cel Bătrîn se înfățișează în costum bizantino-balcanic; de data aceasta însă reversul monedelor va reprezenta însemne occidentale, stabilindu-se astfel un echilibru între reprezentările de pe avers și cele de pe revers, pe care îl putem observa și la monedele de tipul nr. 2.

După cum vom vedea, atît Mircea cel Bătrîn, cît și antecesorii săi imediați, nu au purtat niciodată costum balcanic. El era însă familiar poporului — ca și chipul lui Iisus de pe reversul monedelor lui Strațimir — și putem bănuși că voievodul s-a ipostaziat într-un veșmînt virtual, dar de largă popularitate tradițională, tot astfel cum, două secole mai tîrziu, Mihai Viteazul și Petru Cercel, care nu purtau veșminte orientale, sînt zugrăviți în pronosul bisericii Călui în astfel de costume. Considerăm, prin urmare, că prezența bustului lui Iisus pe reversul monedelor de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn, se datorește atît legăturilor de rudenie ale acestuia cu țarul Strațimir și prestigiului monedei sale, pe care urma să îl folosească și noua monedă, cît și popularității de care se bucura reprezentarea monetară a lui Iisus, care convenea climatului cultural din Țara Românească de la sfîrșitul secolului al XIV-lea.

Prin urmare, analiza reprezentărilor de pe monedele de tipul nr. 2 ale lui Mircea cel Bătrîn ne-a permis să conchidem că veșmîntul de origină occidentală al voievodului («surcotă» cu jupă plisată), asociat cu piese tipice (mantia închisă în față, cu căptușeală de blană) este unul dintre cele pe care le purta voievodul; el a fost gravat după realitate. Coroana și globul cruciger sînt atipice, ele făcînd parte din recuzita reprezentărilor monetare ale epocii, putînd fi găsite atît în occident cît și pe arîa balcanică. Sabia cu vîrf în sus este transpusă, foarte probabil, de pe monedele dinastiei boniace, cu care Mircea cel Bătrîn se înrudea îndeaproape, prin mătusa sa Ana soția lui Strațimir. Tot acestei înrudiri, dar mai

111. A. Mouchmoff, *Numismatique et sigillographie bulgares*, Sofia, 1924, fig. 175, p. 135.

112. Octavian Iliescu, *Numismatica medievală și modernă a țării noastre, oglindită în colecțiile restituite de la Moscova...*, p. 20; idem, *600 de ani de la emiterea celei dintîi monede românești*, în «Munca», nr. 569, 19 noiembrie 1966, p. 4.

113. *Ibidem*.

ales prestigiului monedelor lui Strațimir, fi datorăm figurarea bustului lui Iisus pe reversul monedelor voievodului Țării Românești.

Remarcăm faptul că — deși Mircea cel Bătrîn însușește printre reprezentările monedelor sale de tipul nr. 2 unele elemente figurative împrumutate de la monede din țări vecine (din motive familiale, politice sau economice, cum am văzut) — contextul întregii înfățișări a monedei vădește o compoziție cu totul originală, în care voievodul apare în unicătatea sa vestimentară și simbolică, reflectând astfel autonomia politică și economică a Țării Românești din acea vreme.

Tipul nr. 3

Acest tip de monede ale lui Mircea cel Bătrîn¹¹⁴, datat tot 1396—1400, este asemănător cu tipul nr. 2, cu diferența că dintre piesele de costum în care apare veșmîntul voievodului lipsește mantia. Apărînd teaurizate în același interval de timp, deducem că ambele tipuri de monede au fost emise în aceeași vreme, singura lor deosebire fiind prezența sau absența mantiei. Faptul că în emisiunile următoare voievodul apare uneori cu mantie (tipul nr. 6), alteori fără mantie (tipul nr. 7), ne încredințează că, în iconografia monetară a vremii prezența sau absența acestei piese de costum nu implică o semnificație deosebită, ea legîndu-se, foarte probabil, de anotimpul în care gravorul a luat de model chipul voievodului, și dovedind astfel spiritul realist cu care au fost lucrate aceste efigii. Nu tot același lucru îl putem afirma despre prezența mantiei la portretele zugrăvite în biserici. Într-adevăr, remarcăm faptul că atît în portretul din naosul bisericii Sfîntul Nicolae Domnesc, cît și în cel de pe icoana de la mînăstirea Lavra, voievodul Vladislav I apare cu mantie, prinsă în față cu o agrafă. Voievodul Radu I este reprezentat ca «gisant», pe piatra sa de mormînt cu o capă (în realitate tot o mantie), închisă pe umărul drept ca și fiul său Mircea cel Bătrîn, în portretul său din naosul bisericii mînăstirii Cozia. În schimb voievodul Nicolae Alexandru, înfățișat în ipostază postumă în fața lui Iisus judecător din scena Deisis, deci la Judecata din urmă, a fost zugrăvit de aceeași pictori care reprezintă pe fiul său Vladislav I cu mantie, fără această piesă de costum, numai în «surcotă» ajustată pe trup. Desigur că omisiunea nu este întîmplătoare, ea urmărind, foarte probabil, să semnifice că în fața Judecării supreme voievodul apare fără veșmîntul care simboliza puterea sa lumească.

Tipul nr. 4

Pe monedele cu efigie de tipul nr. 4, foarte rare¹¹⁵, datate 1399—1400 Mircea cel Bătrîn apare cu un veșmînt de origine bizantină, același pe care îl găsim atît la reprezentările imperiale de pe monedele bizantine, cît și la cele ale țarilor bulgari și sîrbi, cîntînd dintr-un «saccos»¹¹⁶, cu un guler amplu «hatomidon»¹¹⁷ și o eșarfă «diadîma»¹¹⁸.

Atît despotul sîrb Ștefan Lazarevic, cît și antecesorii săi Milutin sau Ștefan Dușan nu purtau granața cu mînci largi, ci «saccosul» cu mînci colante, cu guler, centură și parament, ca și Paleologii din Constantinopol¹¹⁹. În ultimul secol al existenței imperiului bizantin «saccosul» imperial era înfășurat cu o centură numită «diadîma» — vechiul «loros» — a cărei extremitate cădea pe brațul stîng. La efigia monedelor lui Mircea cel Bătrîn de care ne ocupăm, distingem limpede capătul acestei diadîma, înfășurînd antebrațul voievodului. Umerii erau «coperiți de un guler, presărat cu broderii și pietre prețioase, cu benzi radicale, numit «hatomidon» — vechiul «maniakis». — Dintre benzile radiale, cea din față cobora pînă la poalele «saccosului», tivite de o bordură lată. Această bandă a gulerului — confundată cu un «patrafir»¹²⁰ — brodată cu figuri geometrice (la efigia lui Mircea cel Bătrîn

114. Publicată de Octavian Iliescu, *Emisiuni monetare ale Țării Românești din secolul al XIV-lea și al XV-lea*, în «Studii și cercetări de numismatică», vol. II (1958), p. 316 și fig. 21, p. 317.

115. Monedele voievodului Mircea cel Bătrîn, de tipul nr. 4 existente la Cabinetul numismatic al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România sînt inventariate sub nr. M. 1773 (două piese).

116. Jean Ebersolt, *Les arts somptuaires de Byzance*, Paris, 1923, p. 124.

117. *Ibidem*, p. 21.

118. *Ibidem*.

119. *Ibidem*, p. 124.

120. Const. Moisil, *Efigiile monetare ale domnilor români...*, p. 134.

remarcăm patrate ornamentale, dispuse în șir), reprezintă, prin urmare, o prelungire a gulerului și nu a eșarfei («diadimei»). Stabilirea pieselor de costum din efigia lui Mircea cel Bătrîn de care ne ocupăm și a aspectului lor ne este mult înlesnită de unele monede bulgărești și sîrbești, precum și de monumente bizantine. Costumul imperial purtat de un arhanghel reprezentat pe un relief de marmură din Constantinopol¹²¹, ne permite înțelegerea veșmîntului în care este înfățișat voievodul Țării Românești. Asemănarea este cu atât mai izbitoare, cu cît banda anterioară a «hatomidonului» arhanghelului apare ornată cu chenare patrate, iar simbolul ținut în mîna stîngă este globul cruciger.

În efigia monedelor de tipul nr. 4 Mircea cel Bătrîn este reprezentat ținînd în mîna stîngă globul cruciger, ca și la monedele de tipul nr. 2 și nr. 3, dar în dreapta nu mai ține sabia cu vîrfurile în sus, ci o lance (cu piroane transversale, pentru a-i mări raza de nocivitate)¹²². Această lance (în poziție verticală la tipul nr. 4), care nu se întîlnește în epocă la monedele țărilor din jur, așa cum am arătat, este preluată de la efigiile monetare ale tatălui său Radu I, Mircea cel Bătrîn dorind, desigur să sublinieze o continuitate a prestigiului militar al acestuia.

După cum am mai afirmat, reprezentarea în costum bizantin a lui Mircea cel Bătrîn nu corespunde înfățișării sale reale, deoarece el purta veșmînte occidentale. Această înfățișare convine însă climatului cultural al Țării Românești și o vom înțelege mai bine dacă o vom apropii de unele elemente vestimentare convenționale răsăritene cu care apar împodobite reprezentările primilor voievozi ai Țării Românești din biserică. Într-adevăr, atît la portretul lui Nicolae Alexandru din pronaosul bisericii Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș, cît și la cel al nepotului său Mircea cel Bătrîn din biserica bolniței Coziei (care reproduce mai fidel portretul original din biserica mare, considerabil modificat de rezugrăvirea din 1704—1707) remarcăm gulerul cu benzi radiale («hatomidon»), care se afla și la efigia de pe monedele nr. 4, dar cu o bandă lungă în față. Acest guler lat, cu benzile terminate în cerc poate fi remarcat și la «himatioanele» în care apar înveșmîntați sfinții în biserica Sfîntul Nicolae Domnesc. La aceleași portrete ale lui Nicolae Alexandru, Vladislav I și Mircea cel Bătrîn remarcăm șalioane distinctiv («clavi auri») precum și brasarde. Aceste elemente de costum bizantine cu care apar împodobite costumele occidentale ale ctitorilor, urmăreau să confere acestora un caracter solemn pentru a putea fi încadrați în ierarhia chipurilor din biserică, pe care ei le încheiau. Ori efigia de pe moneda de tipul nr. 4 a lui Mircea cel Bătrîn care nu reproducea vestimentația reală de origină occidentală a voievodului, urmărea aceeași idealitate pe care o schițau podoabele bizantine de pe «surcote», fiind, ca și acestea, expresia ambianței culturale ortodoxe. Nu putem crede că efigia de pe monedele pe care le studiem a fost transpusă de pe piese sîrbești sau bulgărești în vederea unui avantaj de circulație externă, deoarece momentul 1399—1400 nu pare a fi fost propice pentru o expansiune economică a Țării Românești în sud.

Reversul monedei, pe care apar însemne occidentale, vădește — ca și imaginea lancei de pe avers — o continuitate a reprezentărilor monetare ale lui Radu I. De altfel, în caz că monedele ar fi fost sortite comerțului transdanubian s-ar fi putut menține pe revers chipul lui Iisus, atît de familiar bulgarilor și sîrbilor. Dar pe revers, monedele de care ne ocupăm prezintă scutul Țării Românești, cu trei fascii în primul cartier. Coiful de turnir ne apare mascat pe jumătate de acest scut, fiind compus dintr-un trunchi de con și o calotă, de forma numită «oală»¹²³ cu «vederea» la intersecția lor, dublată de «o cruce de întărire» («croix de renfort»), ca și coifurile care apar pe monedele lui Radu I. Spre deosebire însă de acestea din urmă, calota apare mai aplatizată, așa cum constatăm la monedele de tip comun ale lui Mircea cel Bătrîn (datate 1386—1394) și la cele ale lui Dan I, fratele și predecesorul său. Aspectul coifului heraldic de pe monedele pe care Mircea cel Bătrîn este re-

121. Jean Ebersolt, *op. cit.*, p. 138, nota 4 și fig. 61, p. 139.

122. Vezi o suliță cu piroane transversale similare, din sec. XIV-XVI, păstrată la Muzeul Militar Central, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 661.

123. Eugène-Ermanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. VI, p. 127 și fig. 34.

prezentat în «saccos», de tipul nr. 4, confirmă așadar așezarea acestor monede (1399—1400) la începutul domniei sale.

Tipul nr. 5.

Pe aversul acestor monede¹²⁴ (vezi fig. 11), — datate tot 1399—1400 — asemănătoare celor precedente, lancea apare oblică, gravată la extremitatea superioară ca o ureche de ac romboidală. Pe revers scutul prezintă numai două fascii în primul cartier (vezi fig. 12).

Tipul nr. 6.

Tipul acestor monede cu efigie, (vezi fig. 13—14), apărute între 1401—1415, se caracterizează prin faptul că Mircea cel Bătrîn apare reprezentat într-o «surcotă» cu jupă, aceeași piesă de costum ca și în monedele de tipurile nr. 2 și nr. 3, dar de un model ușor diferit. Într-adevăr jupa «surcotei», încrețită în pliseuri la tipurile nr. 2 și nr. 3 apare la tipul nr. 6 cu clinuri triunghiulare. Nasturii vizibili cu care se încheie surcota sînt trei în loc de cinci. Centura cavalească, așezată mai evident pe sold la tipul nr. 6 și gravată în romburi, care indică ornamente de pietre prețioase, este susținută de o curelușă vizibilă în dreptul mijlocului (fără de care ea ar fi lunecat în jos). O astfel de curelușă anexă remarcăm la portretul voievodului Nicolae Alexandru din pronaosul bisericii Sf. Nicolae Domnesc, pornind din dreapta și stînga cataramei și încheindu-se la spate, ca și la statuia Sf. Gheorghe din Dijon, de la sfîrșitul secolului al XIV-lea¹²⁵. Vladislav I își ținea suspendată centura sa cavalească printr-un șnur gros de mătase, terminat cu ciucuri, care a fost găsită în mormîntul său din biserica Sf. Nicolae Domnesc¹²⁶.

Mantia de la efigia acestui tip de monede, cu striuri care indică căptușeala de hermină, prînsă cu o agrafă la mijloc, diferă numai la guler de tipurile nr. 2 și nr. 3, deoarece gulerul său bogat se respiră în lambouri (probabil cozile herminelor) pe pieptul personajului.

Poziția trupului diferă și ea. La tipul nr. 6 voievodul este reprezentat plecat către dreapta, în cînt conturul trupului apare concav în această parte, în vreme ce la tipurile nr. 2 și nr. 3 el se prezintă frontal.

În privința simbolurilor monarhice, remarcăm faptul că în stînga voievodul poartă același glob cruciger, iar în dreapta lancea autohtonă ca și la monedele de tipul nr. 4 și nr. 5. De data aceasta piroanele sînt situate mai jos de mîna personajului.

Prin urmare, deși cu unele trăsături noi, monedele de tipul nr. 6 prezintă o serie de elemente preluate de la monedele anterioare ale lui Mircea cel Bătrîn: tipul de costum «surcotă» (dar un alt model), precum și mantia (dar fără guler imblănit) le găsim la monedele de tipul nr. 2 și nr. 3; simbolurile monarhice, globul cruciger și lancea, la monedele nr. 4 și nr. 5.

Totodată, remarcăm unele asemănări evidente între tipul nr. 6 și unele monede ungurești, care au fost amintite și de cercetătorii pe care i-am menționat la începutul acestui studiu. Într-adevăr, constatăm că efigia Sf. Ladislav de pe monedele din timpul lui Ludovic cel Mare (1342—1382). (vezi fig. 16—17), regina Maria (1382—1387), (vezi fig. 18—19), și Sigismund de Luxemburg (1386—1437)¹²⁷, prezintă unele asemănări cu chipul voievodului Mircea cel Bătrîn de pe monedele de tipul nr. 6. Aceeași poziție nefirească a trupului plecat puternic către dreapta, cu conturul drept mai concav decît cel stîng. Jupă «surcotei» Sf. Ladislav apare de asemenea cu clinuri, iar pe unele monede ale reginei Maria (care se apropie cel mai mult de monedele de care ne ocupăm) se distinge de-asupra centurii cavalești curelușă de siguranță, de care am pomenit mai sus, precum și patru nasturi mici, vizibili.

Trebuie să subliniem însă faptul că asemănările se opresc aci. Sf. Ladislav este reprezentat cu o mantie simplă, încheiată pe umărul drept, în vreme ce Mircea

124. Monedele voievodului Mircea cel Bătrîn de tipul nr. 5 existente la Căminul numismatic al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România sînt inventariate cu nr. M 1773 (o piesă) și B. 380 (o piesă). 125. J. H. von Hefner-Alteneck, *op. cit.*, p. 199.

126. *Curtea domnească din Argeș...*, pl. XI.

127. Emil Unger, *op. cit.*, pl. XXII, nr. 419; XXIV, nr. 419—450 și XXIV, nr. 455.

cel Bătrîn apare în monedele de tipul nr. 6 cu mantie îmblănită, închisă în față. Primul are un nimb în jurul capului și poartă în mîna dreaptă securea, iar voievodul Țării Românești lancea cavalerescă. Prin urmare, voievodul, păstrîndu-și reprezentarea vesmintului său real și simbolurile monarhice proprii, a urmărit, din motive economice, o imitație a monedei maghiare (care circula din abundență în Țara Românească în a doua parte a domniei sale), așa cum, în prima parte a domniei, preluase, din aceleași motive, chipul lui Iisus de pe monedele țărului Stracimir.

Cele opt serii ale monedei de tipul nr. 6, care se succed în intervalul 1401—1415, vădese că acest tip s-a statornicit pentru multă vreme în Țara Românească și că a circulat intens. El a apărut în momentul în care, Bulgaria și Serbia fiind ocupate de către turci, orientarea politică și economică a lui Mircea cel Bătrîn s-a îndreptat cu exclusivitate către puternicile state din nord, Ungaria și Polonia. După primele victorii împotriva lui Balazid și consolidarea scaunului său, Mircea este totuși încontinuu solicitat de raziile turcești venite de peste Dunăre¹²⁸. Se știe că încă din 1395 se încheie la Brașov un tratat de alianță între Mircea și Sigismund, îndreptat împotriva turcilor, dar relațiile între ei se intensifică cu prilejul întîlnirii de la Severin din 1406. În privilegiile acordate brașovenilor de către Mircea¹²⁹ se oglindesc perfect amploarea schimburilor comerciale și a transitului prin Țara Românească a mărfurilor transilvănene. Este fresc ca în această epocă, în care banii ungurești circula din abundență în Țara Românească, moneda proprie să împrumute unele trăsături de la moneda vecinului din nord, vădînd prin aceasta importanța de care se bucura comerțul extern.

Pe reversul monedelor cu efigie de tipul nr. 6 (vezi fig. 15) nu mai constatăm în contextul însemnelor heraldice tipul de coif tradițional, de forma numită «oală», prevăzut cu «crucea de întărire», ci coiful de forma «cap de broască»¹³⁰ numit așa după aspectul turtit al calotei și bavierei sale înalte, foarte uzitat în occident între 1380 și 1420. Suprafețele rotunde ale acestui coif nu ofereau nici un punct de reazem lăncilor, iar «vederea» se afla la o linie orizontală, mascată de ciocul bavierei.

Faptul că pe monedele fiului lui Mircea cel Bătrîn, Mihail, întîlnim același tip de coif, ne confirmă datarea 1401—1415, stabilită pe temelii inventarelor tezaururilor monetare.

Tipul nr. 7

Efigia de la acest tip, de monede (vezi fig. 20—21), datat 1415 este dificil de reconstituit, deoarece — așa cum a arătat Const. Moisil¹³¹ — către sfîrșitul domniei lui Mircea cel Bătrîn, calitatea metalului și a gravurii scade considerabil, oglîndînd poverile fiscale impuse de turci, care frînează avîntul economic al Țării Românești. Costumul în care apare voievodul este o «surcotă», identică cu cea pe care am găsit-o la monedele de tipul nr. 2 și nr. 3, cu jupă plisată sub centura cavalerescă. La unele monede distingem trei nasturi, la altele două linii paralele, striate orizontal, indicînd șirul de nasturi. Pe cap, aceeași coroană, globul cruciger în mîna stîngă și lancea cu piroane înfipte în suportul de lemn în dreapta. Coiful heraldic de pe revers este de tipul «cap de broască», ca și la monedele de tipul nr. 6.

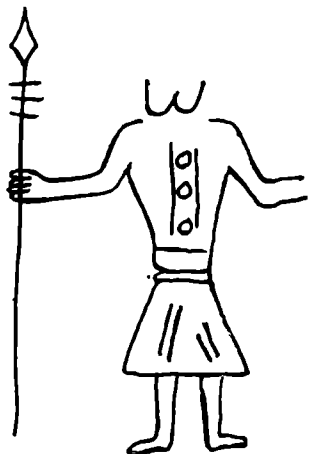
Dacă din punctul de vedere al materialului și cel artistic monedele de tipul nr. 7 lasă de dorit, ele se impun prin faptul că, atît pentru reprezentările de pe avers cît și cele de pe revers, nu împrumută nimic monedelor străine. Deși din punct de vedere economic Țara Românească pare a se fi aflat într-un regres economic, pe plan cultural ea își afirmă, prin aceste oglinzi încetate ale epocii care sînt monedele, un echilibru și expresia unei viziuni proprii. Din nefericire nu ni s-au păstrat suficiente opere de artă din a doua parte a domniei lui Mircea cel

128. *Istoria României* (Ed. Acad. Republicii Populare Române), II..., p. 378 sq.

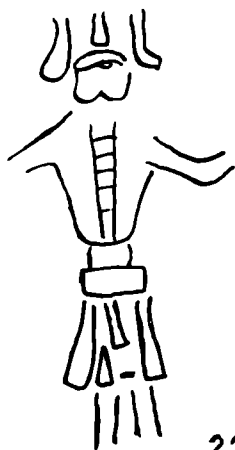
129. Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul*, București, 1965, passim.

130. Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc, *op. cit.*, tom. V, p. 121; tom. VI, p. 127; fig. 35, p. 128 și fig. 36, p. 129. Vezi acest tip de coif, în compoziții heraldice din 1418 la D. Radocsay, *Gotische Wappenbilder*, în «Acta historiae actium», 1958, tom. V, fasc. 3—4, p. 329.

131. Vezi p. 4.

20.

21.

22.

23.

24.

Fig. 20. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Tipul nr. 7 (avers). Nr. inv. 16.566.

Fig. 21. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Variantă la tipul nr. 7 (avers). Nr. inv. 8.956.

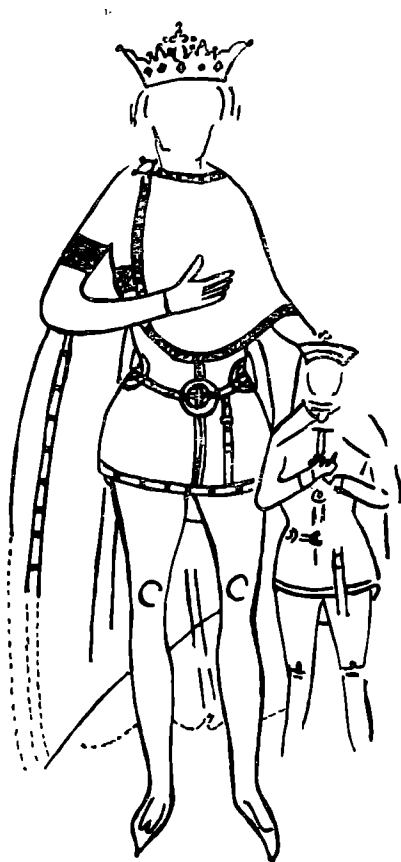
Fig. 22. — Aceeași, revers.

Fig. 23. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Tipul nr. 8 (avers). Nr. inv. 16.565.

Fig. 24. — Monedă de la Mircea cel Bătrîn. Variantă la tipul nr. 8 (avers). Nr. inv. 16.567.

25.

26.

Fig. 25. — Portretul lui Mircea cel Bătrîn din biserica mare de la Mînăstirea Cozia.

Fig. 26. — Portretele lui Mircea cel Bătrîn și fiului său Mihail din biserica bolniței Mînăstirii Cozia.

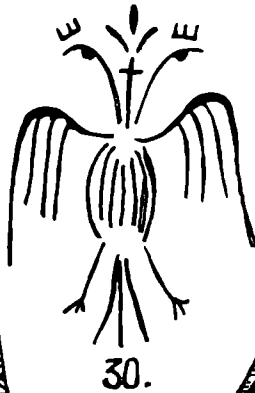
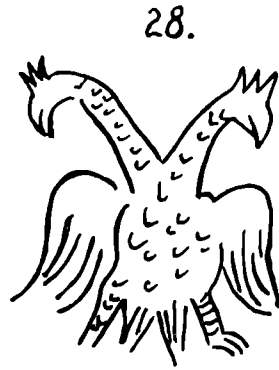
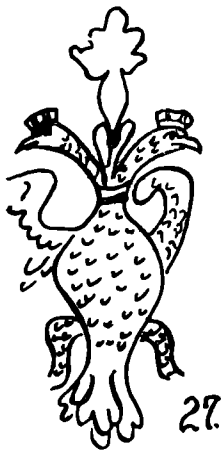

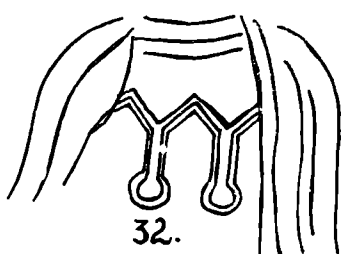
Fig. 27. — Vultur bicefal de la portretul lui Mircea cel Bătrîn din biserica mare de la Mînăstirea Cozia.

Fig. 28. — Vultur bicefal de la ancadramentul ferestrei sud-vestice a naosului bisericii mari de la Mînăstirea Cozia.

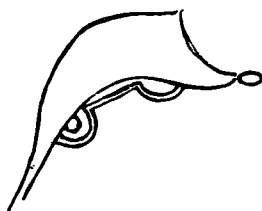
Fig. 29. — Vultur bicefal de la portretul lui Mihail din biserica bolniței Cozia.

Fig. 30. — Același, mărit.

Fig. 31. — Vultur bicefal de pe mantia lui Mircea cel Bătrîn din tabloul ctitorilor de la biserica bolniței Cozia.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

- Fig. 32. — Detaliu din imaginea unui sfânt martir din biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș.
- Fig. 33. — Detaliu din imaginea unui soldat din «Recensămîntul lui Quirinus», de la aceeași biserică.
- Fig. 34. — «Hatomidon» din portretul voievodului Nicolae Alexandru, de la aceeași biserică.
- Fig. 35. — «Hatomidon» din portretul voievodului Mircea cel Bătrîn de la biserica bolniței Cozia.
- Fig. 36. — «Hatomidon» din portretul lui Mircea cel Bătrîn, aflat inițial în biserica Mînăstirii Argeș.
- Fig. 37. — Brasardă și galoane distinctive identice la portretele voievozilor Nicolae Alexandru, din biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș și Mircea cel Bătrîn, din biserica bolniței Cozia.
- Fig. 38. — Brasardă și galoane distinctive la portretul lui Mircea cel Bătrîn din biserica Mînăstirii Argeș.

Bătrîn (pe care izvoarele ni le destăinuie numeroase), pentru a verifica dacă evoluția pe care am putut-o stabili la emisiile monetare a mers în paralel cu cea a creațiilor artistice. Oricum merită a fi evidențiat faptul că după ușoare împrumuturi de la monede balcanice sau ungurești, monedele lui Mircea cel Bătrîn găsesc un limbaj propriu, renunțând la orice imitații. Nu este oare, în pragul secolului al XV-lea, indiciul începuturilor unor experiențe proprii, din ale căror rezultate timpul nu ne-a cruțat decât monumentele de o puternică originalitate și frumusețe ale începutului secolului al XVI-lea ?

Tipul nr. 8

La monedele de acest tip (vezi fig. 23—24), (datate 1415—1418), mai numeroase decât precedentele, de la care s-au găsit cinci serii cu diverse semne și sigle în scutul heraldic, constatăm reprezentări identice pe avers și pe revers ca și la monedele de tipul nr. 7. Aceste interesante și enigmatice monede diferă însă prin inscripțiile, ele purtând pe avers numele lui Mircea voievod, iar pe revers cel al lui Petrus ban¹³². Faptul că reprezentările monetare de la tipurile nr. 7 și nr. 8, se găsesc și pe monedele cu efigie ale lui Mihail, au permis, pe de o parte, datarea sigură a acestor monede la sfârșitul domniei lui Mircea cel Bătrîn, iar pe de alta, posibilitatea să se deducă spiritul de continuitate politică, economică și culturală, pe care a dorit-o, firească, fiul prodigiosului voievod.

Schematizând rezultatele cercetării în legătură cu monedele cu efigie ale lui Mircea cel Bătrîn, putem întocmi următorul tablou :

Tipul monedei	Costumul	Mantia	Mina dreaptă	Mina stângă	Reversul sau coiful heraldic	Datarea
2	„surcotă” cu jupă plisată	Mantie imblănită	Glob cruciger	Sabie cu vârful în sus	Iisus bust	1396—1400
3	Idem	Fără mantie	Idem	Idem	Idem	Idem
4	„saccos”	—	Idem	Lance dreaptă	Coif tip „oală”	1399—1400
5	Idem	—	Idem	Lance oblică	Idem	Idem
6	„surcotă” cu jupă în clinuri	Mantie imblănită și guler	Idem	Lance dreaptă	Coif tip „cap de broască”	1401—1415
7	„surcotă” cu jupă plisată	Fără mantie	Idem	Idem	Idem	1416
8	Idem	Idem	Idem	Idem	Idem	1415—1418

În tabloul de mai sus, remarcăm că în prima parte a domniei lui Mircea cel Bătrîn (până la 1400) reversul monedelor sale cu efigie reprezintă fie pe Iisus în-

¹³² Aceste monede au fost găsite la Turnu Severin, Orșova și Caracal.

fășișat bust, fie însemnele heraldice cu coiful de tip «oală», în vreme ce în a doua parte a domniei (între 1400 și 1418) coiful ne apare învariabil de tipul mai evoluat numit «cap de broască». Această schimbare a coifului, nesemnălată pînă în prezent, permite verificarea datării emisiunilor monetare cu efigie.

Remarcăm că în mina stîngă Mircea cel Bătrîn este reprezentat pe monedele sale cu globul cruciger, ca și suveranii bizantini, bulgari și sirbi, în vreme ce Radu I apăruse (întind cu aceeași mină scutul heraldic, același care se repetă și pe reversul monedelor. Faptul că în locul scutului heraldic din mina stîngă (care reproducea compozițional ipostaza de pe monumentele funerare ale cavalerilor apuseni), deci a unui însemn familial, Mircea adoptă globul cruciger, simbol al puterii universale, vădește un spor de prestigiu al voievodului Țării Românești, care a existat efectiv atît în interior, cît și în afara hotarelor țării. Este semnificativ că Mircea cel Bătrîn a preluat de la predecesorul său numai lancea, simbol al forței de luptă, nu și scutul. Desigur că alcătuirea acestor simboluri nu a fost făcută la întîmplare și, așa cum am arătat, sabia cu, virful în sus de pe monedele emise la începutul domniei sale urmărea să sublinieze o înrudire cu dinastia bosniacă, utilă în acel moment obiectivelor politice ale voievodului.

În privința costumelor de pe efigiile monedelor lui Mircea cel Bătrîn, am arătat că frecvența «surcotei» cu jupă plisată, care apare și pe monumente de la Vladislav I și Radu I, ne vădește, în mod indiscutabil că acest veșmînt era purtat de voievoi și că acesta este motivul pentru care a fost atît de gravat.

În portretul din naosul bisericii mînăstirii Cozia (vezi fig. 25), Mircea cel Bătrîn apare însă înveșmîntat într-o «surcotă» colantă pe trup, ca și fiul său. Croiala acestui costum poate fi remarcată mai bine la portretele din bisericuța bolniței (vezi fig. 26), care ne permit să ne dăm seama de perfectă similitudine dintre hainele voievodului și cele ale predecesorilor săi Nicolae Alexandru și Vladislav I, zugrăviți din inițiativa ultimului în biserica Sfîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș. Această asemănare nu se reduce numai la croitul costumului, ci și la riguroasa observare a unor detalii, cum ar fi galoanele distinctivе («clavi auri») ¹³³, (vezi fig. 37—38), benzile radiale cu virful rotund al gulerului («hatomidon») ¹³⁴, (vezi fig. 32—33—34—35—36), culoarea imperială de purpură a veșmintelor ¹³⁵, coroana de flori de crin ¹³⁶, etc. Constatăm, prin urmare, reproducerea unor canoane vestimentare fixe care vădește că Mircea cel Bătrîn a urmărit stabilirea unei tradiții de aparat a dinastiei, dincolo de aspectul îmbrăcămîntei cotidiane.

133. Jean Ebersolt, *op. cit.*, p. 5 și 72; M. Kondakov, *Les costumes orientaux à la cour byzantine*, în «Byzantion», tome I (1923), p. 31. 134. Vezi nota 117.

135. Această culoare purpurie se distinge la portretele zugrăvite la biserica bolniței sub cenușul urt al reptării. Veșmintele lui Mircea cel Bătrîn și Mihail au fost impodobite la aceeași reptare cu cercuri ornamentale (pe care, în mod greșit A. Grabar în *La peinture religieuse en Bulgarie*, Paris, 1928, p. 290, le consideră originare). Aceste cercuri se suprapun benzilor originare ale «hatomidonului» și micilor ornamente cu care zugravii David și Radoslav au încercat să risipească monotonia suprafețelor monocrome pe care le prezentau portretele din biserica mare la data aceea; ei au adăugat pe veșmintele lui Mircea mici rozete iar pe cele ale lui Mihail patrate și triunghiuri decorative. Culoarea purpurie era cea imperială bizantină (Jean Ebersolt *op. cit.*, p. 141; M. Kondakov, *op. cit.*, p. 31).

136. Chipul lui Mircea cel Bătrîn din biserica mare a Mînăstirii Cozia apărea inițial încununat cu o coroană princiară de crin, așa cum remarcăm și la portretele voievozilor Nicolae Alexandru din biserica Sfîntul Nicolae Domnesc. Pictorii David și Radoslav, de origină srbă a bisericii bolniței, familiarizați cu coroanele srbesti, care prezentau mici cruci (Ljubo Karaman, *Deux portraits de souverains jugoslaves*, în «Byzantion», tom. IV (1927—1928), p. 336) au modificat florile de crin în cruciuilte. În schimb, vulturii bicefali (vezi fig. 29, 30—31), zugrăviți după tipul celor din biserica mare, (vezi fig. 27), au fost reproduși cu crinul angevin între capete. Pe chenarul ferestrei sud-vestice a naosului, el nu prezintă însă acești crini (vezi fig. 28). În această emblemă a despotiei sale, Mircea a menținut echilibrul pe care îl constatăm și pe monedele de la începutul domniei sale, între reprezentările de origină răsăriteană și cele preluate din occident. Mihail poartă coroana ducală, cu frunze de acanți.

Oricum, reprezentările care se repetă pe monedele lui Mircea cel Bătrîn îi reproduc silueta vie. El ne apare astfel în «surcotă» cu jupă plisată, tot astfel cum Radu I se înfățișa contemporanilor într-o armură obișnuită de luptă. Avînd un caracter eminentemente laic, efigiile monetare ne indică veșmîntul uzual al voievodului, în vreme ce reprezentările solemne din biserici capătă unele modificări reclamate de ierarchia cerească.

O comparație între portretele monetare și cel votiv ale lui Mircea cel Bătrîn ne permite să distingem între costumul zilnic și cel de mare ținută al voievodului. La ultimul remarcăm mantia bizantină¹³⁷ -- pe care o constatăm și la chipurile țarilor sîrbi¹³⁸ și bulgari¹³⁹ -- încheiată cu o agrafă pe umărul drept. În mod obișnuit voievodul purta mantia imblănită cu hermină, cu un guler lat, sau se înfățișa supușilor săi fără mantie, așa cum apare pe unele dintre monedele sale.

*

Trecerea în revistă a monedelor cu efigie ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrîn ne impun unele concluzii interesante. Cercetarea tipurilor acestor înfățișări ne-a conturat convingerea că reprezentările monetare oglindesc semnificații foarte diferite, care variază de la o emisiune la alta. Am văzut astfel că chipul lui Iisus de pe reversul monedelor de tipul nr. 2 și nr. 3 sau poziția și anumite piese de costum de pe aversul monedelor de tipul nr. 6, se datoresc respectiv prestigiului monedelor bulgărești ale lui Strațimir sau celor ungurești ale reginei Maria. Sabia cu vârful în sus de pe monedele de tipul nr. 2 și nr. 3 ar vâdi legăturile dinastice ale lui Mircea cel Bătrîn cu banii Bosniei, iar lancea din tipurile ulterioare perpetuarea simbolului forței, statornicit de tatăl său Radu I. Desigur că interesantele monede ale lui Radu I, care nu s-au bucurat pînă în prezent de atenția pe care o merită, conțin în mod implicit, mesajul voievodului pentru soldații săi. Este una dintre primele și cele mai mișcătoare dovezi, ale mobilizării integrale pentru independență.

Îată deci atîtea implicații pe care le poate revela reprezentările monetare: nu numai politice, economice și culturale, ci și militare. De fapt, fiecare monedă reprezintă o individualitate simbolică și ea oglindește o realitate proteică, care include domenii diferite, încît este greșit să se uniformizeze și să se delimiteze posibilitățile de limbaj pe care ea le posedă, numai la domeniul cultural, de pildă. Moneda este un organism viu și, în consecință, nu poate fi înțeleasă și nu poate lumina la rîndu-i, decît considerîndu-se întreg contextul căreia i-a aparținut și de care este necesar să fie legată.

Studiul monedelor cu efigie ale lui Radu I și Mircea cel Bătrîn ne permite să conchidem că aceste monede au fost puternic originale. Ele datorează foarte puțin reprezentărilor numismatice din jur, afirmînd o certă independență economică, politică și artistică a Țării Românești din acea epocă. Această originalitate de concepție, care nu însumează din exterior decît elemente secundare, pentru a le adăuga întregului, ne arată o dată mai mult, că la hotarele dintre lumea bizantină și cea occidentală Țara Românească a avut o evidentă libertate de alegere și realizare.

PAVEL CHIIAIA

137. Jean Ebersolt, *op. cit.*, p. 40, 72 și 73; p. 140: «Cupa antică se menține la hlamidă, care se fixează în jurul gîtului cu ajutorul unei agrafe și cade liberă pe trup».

138. Regii Nemaizi ai Serbiei apăreau de asemenea «drapați într-o amplă hlamidă bizantină» (Ljubo Karaman, *op. cit.*, p. 334).

139. N. A. Mușmov, *Moneti i peçatitje*, Sofia, 1924, p. 112 sq.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

CONFERINȚELE DE ORIENTARE DIN LUNA MAI, 1968

Cea de a doua conferință de orientare a preoților din acest an, consacrată împlinirii a doua decenii de arhipăstorire a Prea Fericitului Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române, s-a desfășurat în cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, în zilele de 22, 23, 28 și 29 mai a. c.

Delegații Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian au prezidat conferința după cum urmează:

P. C. Preot Alexandru Ionescu — vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor —, la protopopiatele Cîmpulung, II Ilfov, Slobozia și I Capitală; P. C. Pr. Stan C. Dimancea — consilier administrativ la Arhiepiscopia Bucureștilor —, la protopopiatele Fetesti și III Capitală; P. C. Pr. Cons. P. F. Alexandru, — la Ploiești; P. C. Pr. Cons. Leonida Mateescu, — la Trgoviste și Videle; P. C. Pr. Cons. Dumitru Fecioru, — la Turnu Măgurele și Titu; P. C. Diac. Prof. Nicolae I. Nicolaescu, — rectorul Institutului teologic de grad universitar din București, — la I Ilfov; P. C. Pr. Cons. Ioan I. Popa, — la Giurgiu; P. C. Pr. Cons. Nicolae Diaconu, — la Vălenii de Munte; P. C. Pr. Cons. Mihail Marinescu, — la Călărași și Urziceni; P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, — la II Capitală; P. C. Pr. Prof. Alexandru I. Ciurea, — la Alexandria și P. C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial, — la Cîmpina și Oltenița.

Tema dezbătută poartă titlul: «*Biserica Ortodoxă Română în ultimii douăzeci de ani*».

Ca de obicei, conferințele au fost deschise prin tradiționalul Te-Deum oficiat în sobor, răspunsurile slujbei fiind cîntate omofon de preoții prezenți.

Reprezentanții Centrului Eparhial veniți să prezideze lucrările conferințelor, au fost întîmpinați de PP. CC. Protoierei cu scurte cuvinte de salut și urări de bun venit în mijlocul preoților din protopopiatele respective.

Răspunzînd prin scurte alocuțiuni de «bun-găsit», delegații și-au exprimat bucuria revederii cu preoțimea din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii

a Bucureștilor, și totodată speranța că tema conferinței, de, o deosebită importanță și actualitate, se va desfășura cu succes.

După aceste preliminarii, s-a trecut la desfășurarea lucrărilor conferințelor.

Au fost constituite birourile de lucru, cu delegații Centrului Eparhial, ca președinți, protoiereii și unul sau doi preoți ca membri și secretari.

Apoi, s-a făcut prezența.

După apel, PP. CC. Protoierei au dat citire proceselor-verbale ale comitetelor de lectură. Se constată, la toate protopopiatele impresionantul număr de referate alcătuite cu acest prilej, ceea ce evidențiază o dată mai mult, dragostea și prețuirea de care se bucură Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care, prin pilda vieții sale s-a impus dragostei și devotamentului tuturor preoților Bisericii Ortodoxe Române.

În continuare, președinții au designat pe cei ce vor trebui să susțină referatele.

A urmat apoi prezentarea detaliată a referatelor.

După cum se constată din referatele președinților, tema orînduită a fost tratată ținîndu-se seama de planul și bibliografia indicată în normativul trimis protopopiatelor de Sectorul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Un mare număr de preoți au luat parte la discuțiile pe marginea referatelor susținute.

Din procesele-verbale întocmite la sfîrșitul lucrărilor, rezultă că, tema a fost tratată documentat și cu multă însuflețire.

După cum consemna în referat P. C. Părinte Vicar Alexandru Ionescu, președintele conferinței de la Protoieria I Capitală, — la discuțiile în completare, preoții s-au întrecut «în relatările lor asupra realizărilor cum și asupra meritului Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian».

Au urmat apoi concluziile președinților.

Spicuim în continuare cîteva din concluziile P. C. Consilier mitropolitan, Stan C. Dimancea.

P. C. Sa face mai întii un scurt istoric insistînd asupra activității Bisericii Ortodoxe Române, după 23 August 1944. În ultimii douăzeci de ani, sub arhiepăstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian Biserica Ortodoxă Română a devenit o instituție cu posibilități largi de a sluii poporul, de a propovedui adevărul, după porunca Mîntuitorului. Datoria Bisericii este de a mărturisi adevărul și a conduce pe credincioși în pace, frățietate, muncă și bunăînțelegere. Datorită înțelepciunii Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, preotul a redevenit preot, care trebuie să fie slujitor al lui Dumnezeu și sfătuitor al credincioșilor. Preoția înseamnă sacrificiu, dăruire de sine și confundare cu năzuințele și aspirațiile credincioșilor. În această privință Prea Fericirea Sa a constituit un model de evlavie deosebită și unanim apreciată, patriotism desăvîrșit și cumpătare demnă de admirat și de urmat și căruia se cuvine să-i aducem respectuoase și firești urări de sănătate deplină, mulți și fericți ani.

În partea a doua a lucrărilor conferințelor de orientare, s-a putut constata că, la toate protopopiatele au fost susținute rapoarte de activitate pastoral-misionară și obștească, desfășurată de la prima conferință pînă în ajunul actualei conferințe.

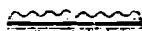
Din lectura acestor rapoarte se vedește aportul preoților pentru înfrumusețarea satelor și alte activități pe plan local.

Toate acestea demonstrează că preoții sint conștienți de îndatoririle ce le revin ca slujitori ai Bisericii și fii loiali ai Statului nostru.

În partea finală, președinții au felicitat pe susținătorii referatelor și pe cei ce au luat parte la discuții.

Conferințele s-au transformat pe bună dreptate într-un popas festiv, de evocare a realizărilor Bisericii noastre pe timp de douăzeci de ani sub Înalta păstorire a celui mai activ Patriarh.

REDACȚIA

SERBAREA DE SFÎRȘIT DE AN LA ȘCOALA

DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Ca o încununare a strădaniilor depuse în timpul celor trei trimestre și îndeosebi în perioada examenelor anuale și de diplomă din sesiunea iunie, și a rezultatelor obținute în urma acestor strădanii, duminică 23 iunie 1968, a avut loc serbarea de sfîrșit de an școlar 1967—1968 la Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București.

În dimineața acestei zile, în biserica Sfînta Ecaterina, paraclisul Institutului și Seminarului teologic, a fost săvîrșită, în semn de mulțumire și recunoștință către Dumnezeu, slujba utreniei și a sfîntei liturghii, oficiată de un sobor format din : P.C. Pr. Gheorghe Sirbu, spiritualul seminarului, P.C. Pr. Dumitru Dima, profesor la seminar, C. Diac. Ion Boștenaru din serviciul bibliotecii Institutului teologic. Răspunsurile stranei au fost cîntate de elevi. Au fost de față profesori de la seminar și institut, elevi, studenți și alți credincioși.

După slujba la paraclis, la orele 12,30 în aula Institutului teologic s-a desfășurat programul festiv propriu-zis, la care au participat : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, PP. CC. Pr. Consilieri mitropolitani Leonida Mateescu, Petre F. Alexandru și Mihai Marinescu de la Centrul Eparhial, profesori de la Institutul teologic în frunte cu P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, studenți, părinți și rude ale elevilor.

Oaspeții au fost întîmpinați de profesorii Seminarului teologic în frunte cu Dl. Prof. N. Grosu, directorul școlii, în calitate de gazde.

Serbarea s-a desfășurat după un program alcătuit din două părți. În prima parte corul elevilor seminariști condus de Dl. Victor Fran-

gulea, profesor de muzică, a interpretat următoarele bucăți muzicale : *Deschideți mari a cerului porți* de Glück, *Luminînda Sfinților Trei Ierarhi*, prelucrare și armonizare de profesorul-dirijor, *Jieneasca* de Gh. Șoima, *Hora cu strigături* de N. Lungu și *Pe al nostru steag* de Ciprian Porumbescu. Au fost recitate și două poezii: *Oltul* de Octavian Goga și *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* de M. Eminescu.

Corurile și recitățile au încadrat *cuvîntul festiv* rostit de directorul școlii, Dl. Prof. N. Grosu. După ce a exprimat bucuria că mulțumită ajutorului divin, vede astăzi încheiat un nou an școlar, anul 1967—1968, Domnia Sa a făcut o trecere în revistă a modului cum s-a desfășurat activitatea în seminar în anul școlar care în mod festiv se termină astăzi, arătînd complexitatea și varietatea problemelor ce le implică munca de educator și dascăl, de modelator al sufletului elevului seminarist pregătit pentru misiunea preoțească de mîine.

«Privind înapoi la munca pe care am depus-o, — a spus D-sa — mărturisim că ea n-a fost deloc ușoară. În fața noastră s-au pus în fiecare clipă nu îndatoririle unei activități obișnuite, ale unei munci șablon, ci probleme mereu altele, la a căror soluționare am fost obligați să cugetăm adînc, arareori să ne zbuciumăm, să ne frămîntăm pentru a găsi cele mai potrivite soluții, în funcție atît de exigențele morale specifice învățămîntului cît și de vîrsta și năzuința elevilor noștri. Numai cei ce au îndatoriri în mijlocul elevilor știu cîtă dăruire trebuie să depui în opera de făurire a omului. Educatorii sînt puși adesea în fața unor situații și fapte care depășesc sfera așteptărilor, din cauză că omul rămîne mereu o ființă care poartă pecetea spiritualității și a originalității. De aceea bunul mers al procesului de educație și instruire a elevilor a cerut din partea tuturor ostenitorilor eforturi deosebite, care s-au depus de către toți, nu numai din simpla obligație de serviciu, ci și din imboldul vibrînd și sincer al inimilor noastre».

În continuare vorbitorul a arătat coordonatele pe care s-a desfășurat activitatea didactico-educativă potrivit specificului acestei școli, activitate inspirată și în strictă concordanță cu îndrumările din regulamentul învățămîntului teologic și, mai presus, cu îndrumările și povăuirile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Aceste coordonate au fost sintetizate în : însușirea și aprofundarea eternelor temeuri revelate ale credinței ortodoxe și ale trăirii creștine, dragostea pentru binele obștesc și năzuința pentru o cît mai conștiințioasă și devotată slujire a Bisericii. «Am căutat în mod deosebit — a subliniat vorbitorul — să insuflăm elevilor noștri năzuința de a deveni adevărați slujitori ai păcii și buneînțelegeri între oameni și popoare. Am fost preocupați de considerente și de dorința ca elevii noștri să fie introduși în tematica marilor probleme la ordinea zilei, care frămîntă întreaga omenire. Am considerat că este absolut necesar ca elevul seminarist să știe să se orienteze în contextul vremii sale, să fie un factor de progres social și un cetățean onest, plin de dragoste pentru patria sa, încrezător în viitorul ei strălucit și fericit».

Plecînd de la exemplul atît de plastic cu semînțele din parabola semănătorului, în încheierea cuvîntării sale, Dl. Director N. Grosu

a înfățișat bilanțul roadelor strădaniilor elevilor în cursul anului școlar care s-a încheiat, prezentînd următoarea situație : Au fost înscriși la începutul anului în toate clasele 153 elevi ; s-au retras pe parcurs 2 elevi ; a fost eliminat 1 elev ; 2 elevi au fost amînați, — de unde rezultă că au frecventat și și-au susținut examenele trimestriale și de sfîrșit de an 150 elevi. După examenele de sfîrșit de an din luna iunie, au promovat 122 elevi ; au rămas corigenți 24 elevi, iar 3 elevi au rămas repetenți.

La examenul de diplomă pentru absolvirea școlii de cîntăreți bisericestiți au fost înscriși 27 candidați, promovînd cu toții, iar la examenul de diplomă pentru absolvirea seminarului teologic au fost înscriși 27 candidați, au promovat 22 candidați, iar 5 candidați au rămas corigenți.

Exprimînd, în încheierea cuvîntului festiv, încă o dată, sentimente de respectuoasă mulțumire și profundă recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru permanenta purtare de grijă față de această școală, și exprimînd aceeași aleasă recunoștință conducerii Departamentului Cultelor, Domnului Secretar General Prof. Dumitru Dogaru, mulțumind apoi P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu, reprezentantul-delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh, P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic, profesorilor și tuturor participanților la serbare, Dl. Director N. Grosu a purces după aceea la distribuirea premiilor și mențiunilor la studii și purtare elevilor merituoși. Distribuirea premiilor și mențiunilor, în cărți de literatură, în valoare de o mie de lei, a constituit un moment înălțător, plin de viață și suflare.

După distribuirea premiilor, a luat cuvîntul P.C. Vicar Alexandru Ionescu, care, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian, aflat în vizită în Austria, a împărtășit înaltele binecuvîntări ale Prea Fericirii Sale profesorilor și elevilor seminariști și și-a exprimat bucuria pentru rezultatele obținute la studii și purtare, felicitînd călduros pe absolvenții seminarului și îndrumînd părintește pe aceia dintre ei care vor păși imediat pe calea preoției, să fie oameni demni, cu frică față de Dumnezeu, buni cetățeni, legați de popor, să țină neincetat legătura cu cartea, să fie un izvor de lumină și de căldură pentru credincioșii lor. Aceasta, pentru că profilul preotului de azi este profilul unui preot nou, pus în fața unor complexe și variate probleme pe care neincetat le ridică viața contemporană, societatea nouă în care este chemat să-și desfășoare activitatea. Celor ce vor urma mai departe studiile la Institutul teologic, cerîndu-le să se pregătească temeinic, le-a urât succes.

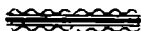
După terminarea programului festiv, în sufrageria internatului a avut loc agapa de despărțire a absolvenților seminarului și a licențiaților promoției iunie 1968, în prezența distinșilor oaspeți. Agapa s-a desfășurat într-o atmosferă familiară. În timpul agapei au luat cuvîntul mai mulți vorbitori : P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu, P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu rectorul Institutului teologic, P.C. Diac. Prof. N. Balca, Dl. Prof. N. Chișescu, Dl. Director N. Grosu, precum și Necula Dumitru Nicolae din partea licențiaților în teologie și Sărăroiu Gheorghe din partea absolvenților de seminar.

S-a toastat pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru conducerea țării noastre.

Licențiații în teologie și absolvenții de seminar au întreținut buna dispoziție interpretând cîntece patriotice, populare și clasice.

La sfîrșitul mesei, după intonarea rugăciunii, oaspeții au părăsit sala în acordurile tradiționalei urări «Mulți ani trăiască».

ASISTENT

BISERICA SATULUI DRĂGĂNEASCA

Satul Drăgăneasca se află în partea de nord-vest a județului Ilfov în stînga șoselei naționale București—Pitești.

După relatările date de preot Părintele Petre Oprescu, parohul bisericii locale, satul datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Dintru început satul s-a numit Bibescu, după numele stăpînului moșiei respective, — Iorgu Bibescu, care pe la anul 1850 a adus aici mai mulți țărani din satul «Șanțuri» (astăzi Lungulețu), cărora le-a fixat așezare de o parte și de alta a rîului Ciorogîrla.

Prin exproprierea din 1864 oamenii au fost improprietăriți și astfel s-au statornicit definitiv aici.

Cu vremea în sat s-a stabilit un dascăl de școală numit Drăgănescu, care prin felul său de a-și face datoria s-a impus dragostei și respectului sătenilor respectivi cum și celor din satele învecinate de unde veneau mulți copii să învețe carte la el și astfel, treptat, satul a luat numele acestui conștiincios dascăl numindu-se Drăgăneasca.

Din parohie mai face parte și satul Olteni care se numește astfel, fiindcă cei dintîi locuitori au fost doi olteni care se ocupau cu vînzarea de obiecte de manufactură (marchidani).

Ei își făcuseră două case mici cărora lumea le zicea căscioare și de aceea satul acesta s-a numit multă vreme Căscioarele.

Biserica satului dintru început a fost făcută din birne și a durat așa pînă în anul 1947, cînd a fost demolată.

Pe locul unde a fost Sfînta Masă a vechii biserici, s-a ridicat o cruce pe care stă scris : «Această sfîntă cruce s-a ridicat pe locul Sfințului jertfelnic al sfintei biserici vechi din birne, dărîmată în anul 1947 și pictată deasupra ușii în biserica nou construită între anii 1934—1938 cu ajutorul enoriașilor și alți creștini, fiind ca preot primul paroh din anul 1928 Petre M. Oprescu».

Primul preot slujitor al bisericii din Drăgăneasca a fost Gheorghe Duhovnicul, pe la anul 1858 ; din anul 1881 pînă în 1907 a slujit preotul Ioan Dumitrescu care a trecut după aceea la parohia Ulmi-Ornești, Ilfov.

Între anii 1907—1928, a slujit aici preotul Nicolae Popescu de la parohia Brezoaia, biserica din Drăgăneasca fiind filială a acelei parohii.

În anul 1928 a fost reînființată parohia Drăgăneasca fiind numit în postul de preot paroh tânărul absolvent al seminarului Nifon Mitropolitul, Petre M. Oprescu, actualul paroh.

Cu elanul tinereții, cu o pricepere aleasă, cu un sănătos spirit de gospodar, tânărul preot și-a pus în gând să ridice o nouă biserică în locul celei vechi, în care pe vreme de ploaie slujea cu ajutorul umbrelei.

Sprrijinit de bunii săi enoriași cu obolul lor și al altor donatori, a pornit la acțiune și între anii 1934—1938 a ridicat o biserică.

Biserica cea nouă a fost târnosită, — fără să fi fost pictată, — la 12 noiembrie 1944, slujba târnosirii fiind oficiată de către Prea Sfințitul Dr. Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal.

În anul 1957, au început lucrările de pictură și cu sprijinul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și cu daniile credincioșilor, s-a realizat și această lucrare pînă în anul 1963, pictura fiind executată de pictorul bisericesc Gheorghe Vasilescu-Popa.

La cererea parohienilor în ziua de 30 iunie a.c. s-a oficiat și slujba de sfințire a picturii fiind delegat pentru aceasta P.C. Preot Alexandru Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

În dimineața acestei zile, după ce s-a oficiat slujba aghiazmei, au fost rostite rînduitele rugăciuni și s-au împlinit rînduiele canonice pentru sfințirea icoanelor și a picturii bisericii.

Părintele Protopop N. Napoleon, protoiereul Circ. I Ilfov, a dat citire după aceea următorului document, care înserează întrînsul faptul petrecut în viața parohiei Drăgăneasca în această zi :

«Biserica cu hramul Sfintul Nicolae din parohia Drăgăneasca, comuna Ulmi, județul Ilfov, s-a zidit din temelie, între anii 1934—1938, din daniile bunilor creștini ai satului, la stăruințele și cu purtarea de grijă a preotului paroh Petre Oprescu, după planurile întocmite de arhitectul Constantin Mihăescu din București, și s-a târnosit în anul 1944 de către Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Nica Țirgovișteanul.

Între anii 1957—1963 în timpul arhipăstoririi Prea Fericitului Patriarh Justinian, a fost împodobită cu zugrăveală nouă în tencuială crudă de către pictorul Gheorghe Vasilescu-Popa.

Iar în a treizecea zi a lunii iunie din anul mîntuirii 1968, s-a săvîrșit slujba de sfințire a zugrăvelii de către P.C. Preot Alexandru Ionescu, vicarul Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei înconjurat de PP. CC. Consilierii mitropolitani Petre F. Alexandru și Stan C. Dimancea, de P.C. Protoiereu Nae Napoleon al Circ. I Ilfov și de alți preoți slujitori de la parohiile învecinate.

Bunul Dumnezeu să înscrie în cartea vieții pe toți cei ce au trudit la zidirea și împodobirea acestei sfinte biserici».

Documentul a fost semnat de preoții prezenți la această slujbă și de membrii Consiliului parohial.

S-a oficiat după aceea sfînta liturghie de un sobor alcătuit din următorii preoți : Alexandru Ionescu — vicarul Mitropoliei, Stan C. Dimancea și Petre Alexandru — consilieri mitropolitani, N. Napoleon

-- protoiereul Circ. I Ilfov, Nicolae Ionescu — Trestieni, Al. N. Badea — Deleni, Nicolae Petrescu — Mircea Vodă, Marin Popescu — Icoana, Vasile Guriță — Brezoaia, C. M. Oprescu — Mihai Vodă, Ion Robojescu — Oradea și diaconul Petre Zamfira de la Catedrala Sfintei Patriarhii din București.

Răspunsurile au fost date de către obștea credincioșilor în frunte cu cântărețul bisericii și Dl. Vasile Oprescu fiul preotului paroh.

După oficierea sfintei liturghii a luat cuvântul Părintele protopop N. Napoleon care referindu-se la frumoasa activitate desfășurată de preoții și credincioșii protoieriei respective scoate în evidență deosebita și merituosă activitate a preotului Petre Oprescu și a entuziaștilor săi parohieni a căror puținătate ca număr a fost împlinită de mărinimia lor sufletească prin ridicarea și împodobirea acestui măreț locaș de închinare.

A vorbit după aceea părintele paroh Petre Oprescu care într-o emoționantă cuvîntare a arătat și lipsurile și greutățile însă și marea mulțumire sufletească ce o are prin ridicarea din temelie a acestei mărețe biserici.

Biserica veche din birne adusă în anul 1858 din satul Conțești-Dimbovița de către colonelul Iorgu Bibescu, stăpînul moșiei, — nu mai putea fi folosită.

Tînăr și fără experiență, dar cu curajul tinereții și inflăcărat de învățăturile primite în Seminarul Nifon Mitropolitul, preotul Petre M. Oprescu a venit în această parohie în anul 1928.

«În aceste momente — a spus părintele Petre Oprescu — cînd s-au ridicat rugăciuni fierbinți către Atotputernicul Dumnezeu împreună cu poporul dreptcredincios din această parohie și cu binecredincioșii creștini de prin alte sate, ridic și eu umilitul, glasul fierbinte rugător către bunul Dumnezeu mulțumindu-i de împlinirea idealului ce mi l-am pus în activitatea mea de păstor din anul 1928 la sărbătoarea Bunevestirii cînd am fost hirotonit preot în biserica Sfîntul Spiridon-Nou din București de către răposatul arhieru Platon Ciosu față fiind atunci la această slujbă profesorii mei iubiți de la Seminarul Nifon și mulți credincioși din această parohie nou înființată.

Dau slavă lui Dumnezeu că mi-a ajutat să văd împlinit idealul meu de a ridica din temelii acest sfînt locaș de slujbă pe care l-am împodobit cu pictură nouă și l-am înzestrat cu tot ce este necesar slujbei noastre divine.

Ultima lucrare se încheie astăzi prin sfințirea picturii acestei biserici».

În continuarea cuvîntării sale, părintele Oprescu arată ce greutăți a întîmpinat dar și ce satisfacții a avut, pînă și-a văzut împlinită această dorință la care s-a adăugat în decursul anilor și alte realizări ca: îngrădirea curții bisericii, împrejmuirea și înfrumusețarea cimitirului, ridicarea clopotniței, construirea unei magazii, introducerea luminii electrice, etc.

Pentru împlinirea tuturor acestor realizări părintele Oprescu a adus mulțumiri în primul rînd membrilor Consiliului și Epitropiei paro-

hiale și enoriașilor respectivi cum și unor donatori din alte localități care l-au ajutat în mod deosebit ; între aceștia citează pe Florea Ghiță, Maria și Mărin Mogescu, învățătorul Iliescu, Ilie Mighighiu din Deleni, Șerban Dobrescu, Nicolae Baicu, inginer George Palaghiță, Ion Purcaru, Ioniță Nicolae și mulți alții dintre care unii au și răposat.

«În numele enoriașilor — a spus în încheiere Părintele Petre Oprescu — îmi exprim vtile mele mulțumiri și adfncă mea recunoștință. Prea Fericitului Patriarh Justinian pentru sprijinul material ce l-a dat parohiei noastre, cum și pentru grija ce o poartă preoților ca toți să-și aibă bisericile bine îngrijite ca o icoană vie a credinței enoriașilor respectivi.

Pe Prea Fericitul Patriarh îl putem numi părintele bisericilor, căci nici o dată nu s-a lucrat, nu s-a zidit, reparat și pictat atâtea biserici, cîte s-au realizat în timpul celor douăzeci de ani de păstorie a Prea Fericitului nostru Arhipăstor».

«Îi sînt adînc recunoscător și pentru aceea că Prea Fericitul m-a onorat punîndu-mi pe grumaz «Crucea Patriarhală» la 6 iunie a.c. în aceeași sfințită biserică în care cu patruzeci de ani în urmă am primit harul preoției.

Îmi exprim aceleași mulțumiri și recunoștințe în numele enoriașilor către înalta Conducere de stat a patriei noastre iubite căci numai prin înțelegerea găsită am reușit să ne bucurăm de aceste realizări cum și de înflorirea și prosperitatea întregului nostru popor și a patriei noastre iubite România socialistă.

Dacă am supărat pe cineva cu ceva în desfășurarea lucrărilor ce am săvîrșit, rog să mă ierte.

Prea bunele Împărate Atotputernicule Dumnezeu, fiți mulțumesc că mi-ai dat puterea, răbdarea și ajutorul să termin sfința biserică cu hramul Sfintului Nicolae în comuna Trestieni, satul Drăgăneasca, județul Ilfov, Amin !»

A luat cuvîntul după aceea Dl. Dincă Marin, consilier parohial care manifestîndu-și bucuria pentru sărbătoarea de astăzi arată că strîns uniți împrejurul părintelui paroh Petre Oprescu și la îndemnul sfinției sale, credincioșii respectivi se vor osteni să păstreze așa cum trebuie această sfințită biserică slujind credința noastră strămoșească.

Își exprimă mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru ajutorul de 33.000 lei dat de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor pentru pictura bisericii și roagă pe părintele Vicar să asigure pe Prea Fericitul de dragostea și devotamentul credincioșilor respectivi cum și pentru aceea că enoriașii vor ajuta și celelalte lucrări obștești din această comună și vor fi cinstiți luptători pentru pace.

A luat cuvîntul după aceea Părintele Consilier mitropolitan Petre F. Alexandru care a reamintit credincioșilor gîndurile Prea Fericitului Patriarh Justinian în împrejurări ca cea de față.

«Am contribuit și noi, Arhiepiscopia Bucureștilor, cu însemnate sume de bani, scrie Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru zidirea și înfrumusețarea acestei mărețe case de rugăciuni și am dăruit cu toată dragostea pentru că ne-am dat seama de rfvna fierbinte a creștinilor din

această parohie de a-și vedea terminată și sfințită biserica strădaniilor și visurilor lor.

Și într-adevăr, lucrarea iată s-a săvârșit, iar noi am trăit astăzi împreună cu voi această aleasă bucurie că ne-a ajutat Dumnezeu să sfințim casa de rugăciuni înălțată de voi pentru nevoile sufletești ale tuturor ce vor intra aici să se roage.

Căci, iubiții mei fii, biserica este în primul rând casă de rugăciune. Insuși Domnul nostru Iisus Hristos o numește așa, când zice: «Scris este: Casa Mea este o casă de rugăciune» (Luca XIX, 46). Deci biserica este locul în care fiecare dintre voi trebuie să vină să se roage lui Dumnezeu.

Aici este casa lui Dumnezeu, aici este prezent Domnul Hristos căci El ne spune lămurit: «Acolo unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu și Eu sînt în mijlocul lor» (Matei XVIII, 20). Să știe deci toți credincioșii că intrînd într-o biserică sfințită, Iisus Hristos este în mijlocul lor. Cunoscînd acest lucru trebuie să vă adunați, iubiți credincioși, în casa lui Dumnezeu, numai pentru a înălța rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu, pentru a-I cere ajutor și iertare de greșelile făcute».

În continuare, părintele consilier arată că Prea Fericitul Patriarh Justinian își pune toată nădejdea în toți, că vor dovedi că jertfele, truda pe care au depus-o și rîvna pe care au dovedit-o pînă acum pentru zidirea bisericii, vor fi prețuite întîi de credincioșii respectivi folosind rodul acestei munci așa cum se cuvine: pentru rugăciunile fierbinți către tronul milostiviilor cerești și laudă sfîntă adusă lui Dumnezeu.

A luat cuvîntul după aceea Părintele Consilier mitropolitan Stan C. Dimancea, care, felicitînd pe părintele Petre Oprescu pentru lucrarea frumoasă desfășurată, dă citire diplomei prin care i se acordă rangul de «Iconom stavrofor», cel mai înalt rang bisericesc acordat preoților merituosi pentru o activitate ca aceea desfășurată de părintele Petre Oprescu.

Ultima cuvîntare a rostit-o Părintele Vicar Alexandru Ionescu, care arată că a fost delegat de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, împreună cu cei doi Consilieri ai Mitropoliei, să săvîrșească slujba de sfințire a picturii sfintei biserici ridicată din temelii și împodobită la stăruința P.C. Pr. Petre Oprescu, de către credincioșii parohiei Drăgăneasca.

«Bucuria ce o simțim este într-adevăr destul de mare, căci și strădaniile au fost mari și trebuie să ne bucurăm mai ales pentru că numele celor ce s-au ostenit pentru această lucrare vor fi scrise în ceruri după cuvîntul spus chiar de Mîntuitorul Iisus Hristos».

În continuare, Părintele Vicar felicită pe membrii Consiliului parohial, ai epitropiei, pe enoriașii respectivi în frunte cu bunul lor păstor și făgăduiește că va aduce la cunoștința Prea Fericitului Patriarh Justinian frumoasa realizare a parohienilor din Drăgăneasca.

În încheiere, sfătuiește pe credincioși ca ei să sprijine toate celelalte lucrări ce se înfăptuiesc în comună pentru binele obștesc și să nu

uite mai ales să sprijine acțiunea pentru apărarea păcii, chezășia bunăstării oamenilor și popoarelor.

S-a oficiat polihroniu pentru conducătorii Statului nostru, pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian și pentru toți cei ce au luat parte la această măreață sărbătoare.

Pentru că în decursul celor patruzeci de ani mulți din cei ce au ajutat ridicarea bisericii au trecut din această viață, s-a oficiat un parastas pentru ei și pentru toți cei răposați din neamurile celor de față.

Cu aceasta a luat sfârșit slujba de sfințire a picturii bisericii din satul Drăgăneasca.

În casele părintelui paroh Oprescu a urmat o agapă la care au luat parte preoții slujitori, membrii Consiliului parohial și alți oaspeți veniți din București și din alte localități.

Părintele Vicar a toastat pentru Conducerea de stat și pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, iar Părintele Consilier Petre Alexandru pentru Consiliul parohial, pentru părintele Petre Oprescu și pentru soția lui devotată ca și pentru cei care s-au ostenit la înfrumusețarea acestei biserici.

Tuturor le-a răspuns profund emoționat Părintele Petre Oprescu a cărui activitate pastorală poate fi exemplu de urmat.

ASISTENT

HRAMUL BISERICII BULGARE DIN BUCUREȘTI

În ziua de 20 iulie, când Biserica Ortodoxă sărbătorește pe Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul, Comunitatea Ortodoxă Bulgară din București prăznuiește hramul anual al bisericii sale.

A devenit tradiție statornică pentru membrii acestei Comunități ca sărbătorirea hramului să albă o desfășurare deosebită: slujbă cu arhieru, participarea reprezentanților altor biserici și ai autorităților.

Și în acest an, slujba hramului s-a desfășurat potrivit tradiției.

Ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, slujba a fost oficiată de către Prea Sfințitul Dr. Antim Nica Tîrgovișteanul episcop-vicar patriarhal.

Venind la biserică în dimineața zilei, Prea Sfinția Sa a fost întâmpinat de către I.P.C. Protoiereu Iconom Stavrofor Nicolae Guranov împreună cu membrii Comitetului de conducere al comunității: Ivan Ivanov — președinte, Victor Baltescu — casier, Nicolae Carafiție, Metodie Pop Stoianov, Nicola Ghisov și Vasile Marcu și alți credincioși.

După îndeplinirea rînduielilor tipiconale și sfârșitul utreniei, a început oficierea sfintei liturghii, — Prea Sfințitul Episcop fiind încon-

jurat de un sobor de preoți alcătuit din : P.C. Pr. Alexandru Ionescu — vicar al Mitropoliei din București, P.C. Preoți Constantin Pirvu și Teodor Cazan — consilieri patriarhali, P.C. Preot Petre Alexandru — consilier mitropolitan, P.C. Arhim. Preot Protoiereu Nicolae Guranov — superiorul bisericii bulgare din București, Arhidiaconul Evghenie Dascălu de la Catedrala Sfintei Patriarhii și Diaconul I. Nicolau de la Sfinta Mănăstire Plumbuita.

Au asistat din partea Bisericii Ortodoxe Române: P.C. Preot Dr. Gheorghe Soare — consilier patriarhal, P.C. Preot Dumitru Găină — inspector general bisericesc, Dl. Dudu Velicu — salariat al serviciilor Relațiilor Externe ale Bisericii Ortodoxe Române, preot pensionar Rotaru, Preot Mircescu Eusebiu, și alții.

Din partea Bisericii Armene din București a luat parte P.C. Ieromonah Zareh Baronian. A fost de față și Dl. Andrei Tekanasov — secretar al Ambasadei Bulgare din București.

După oficierea sfintei liturghii, într-o înflăcărată și emoționantă cuvîntare, I.P.C. Protoiereu Iconom Stavrofor Nicolae Guranov, referindu-se la viața Sfintului Prooroc Ilie, salută prezența Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Nica Tîrgovișteanul la această slujbă anuală a bisericii bulgare, ca delegat al Prea Fericitului Patriarh Justinian și menționează înțelegerea, dragostea și frățietatea ce există între cele două Biserici Ortodoxe Române și Bulgare datorită inițiativelor și îndrumărilor date de cei doi înțelepți întiiistătători ai acestor două Biserici surori: Prea Fericitul Justinian Patriarhul României și Prea Fericitul Chiril Patriarhul Bulgariei.

În numele enoriașilor și membrilor Comitetului comunității ortodoxe bulgare din București, mulțumește Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim pentru faptul că a acceptat să officieze slujba sfintei liturghii, asigurîndu-l totdeodată că dragostea și înțelegerea ce se temeluiește între credincioșii celor două biserici, sînt o cheazăsie a dragostei și înțelegerii între popoarele român și bulgar, ai căror conducători firești se ostenesc pentru bunăstarea și propășirea acestor popoare.

Corul bisericii, condus de Dl. Profesor Dumitrescu-Tita a intonat «Pre Stăpînul și Arhiereul nostru».

Luînd cuvîntul, Prea Sfințitul Dr. Antim — episcop vicar patriarhal, se referă în primul rînd la trecutul acestei biserici pe care Prea Sfinția Sa o cunoaște din anii studenției și declară că a primit cu multă plăcere însărcinarea Prea Fericitului Patriarh de a officia slujba hramului bisericii Comunității ortodoxe bulgare din București.

Prea Sfinția Sa accentuiază faptul că deși între bisericile ortodoxe din toată lumea sînt relații frățești și de prietenie, totuși între bisericile ortodoxe română și bulgară, aceste relații sînt mult mai strîns legate, cu spor duhovnicesc reciproc și aceasta datorită în primul rînd faptului că cei doi întiiistătători ai celor două Biserici surori au inițiat și au luat măsuri deosebite pentru buna desfășurare a activității religioase a celor două biserici ortodoxe, cea română de la Sofia și cea bulgară de la București.

În încheierea cuvîntării sale, Prea Sfințitul făgăduiește că va aduce la cunoștința Prea Fericitului Patriarh frumoasa activitate desfășurată din punct de vedere duhovnicesc de Comunitatea ortodoxă bulgară din București în frunte cu inimosul și entuziastul lor preot Iconom Stavrofor Nicolae Guranov.

P.C. Preot Alexandru Ionescu — vicar al Mitropoliei din București, a dat citire după aceea unei telegrame adresată celor doi Întîistătători ai celor două Biserici Ortodoxe surori.

«Iubitorii de Dumnezeu credincioși ai Bisericii Ortodoxe Bulgare din București, — spune telegrama adresată Prea Fericitului Patriarh Justinian —, adunați ca să cinstească pomenirea de Dumnezeu rîvnitorului Sfințit Prooroc Ilie, ocrotitorul bisericii și rugătorul către Părintele cel din ceruri, îndestulați religios de sfința dumnezeiască slujbă săvîrșită de către Prea Sfințitul Dr. Antim Tirgovișteanul — vicarul Patriarhiei în sobor de preoți, consilieri ai Sfintei Patriarhii și Arhiepiscopii din București, Vă roagă să primiți adîncul lor respect omagial și sentimente de grațitudine fiască, stimă duhovnicească precum și cele mai sincere urări ca Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască deplină sănătate și puteri sporite de muncă, fericită arhipăstorie și mult succes în activitatea Patriarhiei. Ne încredințăm rugăciunilor Prea Fericirii Voastre și Vă rugăm să primiți asigurarea nețărmuritei noastre recunoștințe și a profundului nostru devotament.

Cu aceste gînduri și simțiri fiecare din noi intonează cu însuflețire cuvintele : Întru mulți ani, Prea Fericirea Voastră Părinte Patriarh Justinian».

Corul a intonat Imnul Patriarhal.

O telegramă cu cuprins asemănător a fost adresată Prea Fericirii Sale Chiril Patriarhul Bulgariei.

Diaconii au rostit după aceea, Polihroniul pentru conducerile de stat ale Republicii Socialiste România și Republicii Populare Bulgaria, pentru Întîistătătorii celor două Biserici Ortodoxe cum și pentru membrii Comunității ortodoxe bulgare și pentru toți cei ce au fost de față la această sfințită și dumnezeiască slujbă.

Corul a intonat după fiecare rugăciune «Mulți ani să trăiască».

Cu aceasta a luat sfîrșit slujba religioasă oficiată cu prilejul hramului bisericii ortodoxe bulgare din București.

A urmat o agapă la restaurantul Pescăruș din capitală, la care au luat parte Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Nica Tirgovișteanul însoțit de preoții și diaconii care au fost prezenți la biserică, reprezentantul Departamentului Cultelor, Dl. Andrei Tekanov — Secretar al Ambasadei bulgare din București, membrii Comitetului comunității bulgare din București și soția Superiorului Bisericii Bulgare din București.

Aducînd mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim pentru faptul că a primit să officieze sfința slujbă a hramului, a toastat pentru Prea Sfinția Sa, ca și pentru ceilalți slujitori, Dl. Ivanov — Președintele Comitetului Comunității ortodoxe bulgare din București.

Referindu-se la statornicirea tradiției ca cele două Biserici Ortodoxe, cea Bulgară din București și cea Română din Sofia, să-și sărbă-

torească hramurile respective în chip deosebit, mai ales prin aceia că slujbele se oficiază de un Prea Sfințit Episcop, aceasta constituind o manifestare sinceră de prietenie între conducerile celor două Biserici surori, P.C. Preot Alexandru Ionescu a toastat pentru Întîistătătorii celor două Biserici, cum și pentru propășirea acestor legături de prietenie.

Dl. Andrei Tekanasov — Secretar al Ambasadei bulgare din București, referindu-se la felul cum s-a oficiat slujba hramului de astăzi, evidențiază sinceritatea, statornicirea și prosperarea legăturilor frățești dintre cele două popoare român și bulgar.

Cel din urmă toast l-a rostit Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Nica, care a toastat pentru viitorul strălucit și tot mai rodnic al legăturilor frățești dintre cele două Biserici cum și dintre cele două popoare.

Prea Sfinția Sa menționează faptul că astfel de legături asigură pacea între popoare, pacea lumii.

Sărbătorirea hramului Bisericii ortodoxe bulgare a fost o manifestare sinceră a prieteniei și frățietății dintre Bisericile Ortodoxe Române și Bulgare și o dovadă în plus a legăturilor frățești dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Bulgaria.

ASISTENT

R E C E N Z I I

P. E. Miculescu, *Monumentele de pe Dealul Patriarhiei*, Editura Meridiane, București, 1967, 40 p. + 30 ilustrații.

Printre monumentele religioase renovate sub înalta arhipăstorire a Preafericitului Părinte Patriarh Justinian, se numără și Catedrala Sfintei Patriarhii, monument reprezentativ al arhitecturii secolului al XVII-lea din Țara Românească.

Înălțată între 1656 și 1658 de către Constantin Vodă Șerban, biserica mănăstirii de pe dealul «Podgorenilor» avea drept scop să eternizeze numele voievodului de curînd întărit în scaun și al soției sale, Bălașa Doamna.

Constantin Vodă Șerban «pentru a reafirma prestigiul domniei greu știrbită în împrejurările în care fusese zdrobită răscoala seimenilor», a hotărît să-și însemneze domnia printr-o realizare de ordin cultural — precizează autorul. Așa se explică faptul că pe locul unui modest schit de lemn ridicat după tradiții, de un anume «Oprea Iuzbașa», voievodul a construit o impunătoare mănăstire care să se apronie în măreție cu cea din Curtea de Argeș a pretinsului său strămoș Neagoe Basarab¹.

Constantin Șerban nu a apucat însă să vadă duse la bun sfârșit lucrările căci, în martie 1658, este mazilit iar biserica rămînînd, după consemnările lui Paul de Alep, «neîngrijită și goală pe dinăuntru».

Mihnea al III-lea «meremetisi» ctitoria predecesorului, reușind să o termine, «de roșu», și se grăbi să o sfințească. Slujba sfințirii a fost săvîrșită de însăși patriarhul Macarie în luna mai 1658.

Ce se va fi întîmplat cu această construcție în timpul celor doi Ghiculești, Gheorghe și Grigore, nu se poate ști, cu certitudine, din lipsă de izvoare. Cert este că, după aceea, sub domnia lui Radu Leon, mănăstirea devine «reședință statornică în București a Mitropoliei Țării Românești».

Noul domn s-a îngrijit îndeaproape de terminarea lucrărilor ajutat de mitropolitul Ștefan folosind și veniturile bunurilor cu care mănăstirea fusese în-

1. Cu prilejul festivităților de înscăunare a lui Constantin Șerban, în septembrie 1657, a luat parte și Patriarhul Macarie al Antiohiei împreună cu diaconul Paul din Alep, aflat în trecere prin Țările Române. Călătorii străini au revenit în septembrie 1657, la București, unde au vizitat noua ctitorie domnească pe care o descriu astfel:

«Mersem la marginea orașului pe un deal înalt ce domnește cu vederea orașul dimprejur. Acolo actualul Domn era ocupat cu clădirea unei mari mănăstiri, cu o biserică măreață și strălucită, semănînd pe dinăuntru cu cea de la Curtea de Argeș, numai că aceasta este de cărămidă, și în tindă are doisprezece stîlpi de piatră fiecare, dintr-o bucată (de secțiune) rotundă, ca să alcătuiască numărul celor 12 apostoli. Pe deasupra are patru mari turle și în față un pridvor. E acoperită cu plumb de o greutate ce se zice că trece de 40.000 de oca».

zestrată de întemeietorul ei. Dar și Ștefan a murit înainte de desăvârșirea lucrărilor.

Dintr-un hrisov, datat din 8 iunie 1668, al lui Radu Leon, aflăm că minăstirea «au fost rămasă nezugrăvită... și o am zugrăvit și o am înfrumusețat cu toată podoaba».

În același hrisov se consemnează și destinația minăstirii lui Constantin Șerban: «o am tocmnit domnia mea și o am așezat să fie sfântă mitropolie țării»².

Pisania bisericii nu ni s-a păstrat. Cea pe care o vedem astăzi, datează din 1799 și a fost reasezată deasupra intrării pridvorului cu ocazia recentelor restaurări din 1960—1962. Ea amintește de mitropolitul Dositei și de reparații și înfrumusețări ulterioare făcute bisericii. Autorul este de părere că aceste reparații și înfrumusețări consemnate în pisanie, au survenit în urma incendiului din 1790, când s-ar fi distrus «aproape jumătate din Mitropolie».

Din cuprinsul unei alte pisani din 1 aprilie 1839, notată de istoricul Uspenski, aflăm că «la leatul 1834 răposatul mitropolit Grigore văzînd-o (biserica) cu totul învechită, povătuît de rîvnă, a început toată preînnoirea ei». Din nefericire însă, această «preînnoire» a adus multe transformări în arhitectura monumentului: dispariția vechii cornișe dințate și înlocuirea ei cu una neoclasică; scoaterea vechii pardoseli și folosirea lespezilor la transformarea cornișei vechi; modificarea acoperișurilor și învelitoarei; mărirea ferestrelor; construirea unei veșmînterii alipită altarului în partea de sud; înfundarea cu gemlic a arcadelor pridvorului și, în sfîrșit, adăugirea, în dreptul intrărilor acestuia, a trei pridvoare mici.

Prefacerile s-au continuat și în interior prin înlocuirea tîmplei și refacerea picturii de către zugravul Nicolae Polcovnicul, încît după un răgaz de două decenii, «se ajunsese să nu mai lipsească mult ca întreaga mitropolie să fie prefăcută într-o cetate neo-gotică, specifică gustului vremii».

Alexandru Ghica este cel care a început în anul 1858 reconstituirea complexului minăstiresc. Acum. dispar clădirile care închideau înspre apus o primă curte a minăstirii, clopotnița ce străjuia intrarea dinspre actuala stradă 11 iunie și cea mai mare parte a chiliilor din jurul bisericii și zidurile de împrejmuire.

Interiorului bisericii i s-a înlocuit, tot acum, timpanul, cu arcade și cei doi stîlpi dintre naos și pronaos, fapt ce a redus la numai 10 cei 12 stîlpi.

La restaurările din 1932—1935 (și nu 1935—1939, cum se indică de autor), efectuate sub îngrijirea Comisiei Monumentelor Istorice, printre altele, s-au înălțurat geamlicul pridvorului și cele trei pridvoașe. Tot atunci i s-a făcut și pictură nouă.

În amplele restaurări din 1960—1962, s-a coborît cornișa pridvorului, reconstituindu-se așa cum fusese în vechime, și a fost readusă panta acoperișului două urmele celei originale, s-au dezațat turlele și s-a refăcut tencuiala paramentelor decorate cu butoni de ceramică smălțuită și s-a demolat veșmîntăria. Numai așa se explică cum Biserica «a redobîndit trăsăturile sale caracteristice, noblețea și eleganța proporțiilor sale».

O pierdere iremediabilă pentru edificiu este dispariția aproape completă a vechii zugrăveli, cu excepția icoanei hramului. Aceasta se păstrează și astăzi deasupra ușii de intrare.

În ani 1935—1939, pictura veche a Polcovnicului Nicolae este înlocuită cu una nouă a pictorului Belizarie. La toate aceste modificări se mai adaugă, o dată cu scoaterea lespezilor pardoselii din interior, scoaterea a numeroase lespezi funerare cu inscripții. Dintre acestea s-au mai putut salva: frumoasa piatră de mormînt, din 1704, a lui beizadea Radu Iliăș, ginerele lui Constantin Brîncoveanu, sculptată în marmură albă în stilul epocii brîncovenesti; piatra funerară a mitropolitului Grigore (1787) și un fragment presupus a fi de la mormîntul mitropolitului Teodosie (m. 1708).

2. Spre sfîrșitul secolului al XVII-lea a luat ființă în incinta Mitropoliei, o tiparniță care a dat la lumină Biblia lui Șerban Cantacuzino, «operă de neprețuită valoare pentru formarea limbii române moderne».

Tipografia Mitropoliei, care a funcționat în clădiri azi dispărute, — consemnează autorul —, a ajuns la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, să aibă exclusivitatea tiparului în Țara Românească și să se transforme în manufactură», p. 17.

Tot cu prilejul recentelor restaurări au fost recuperate următoarele pietre ce au fost folosite la transformarea cornișei (înainte de 1837): — piatră funerară a mitropolitului Daniil (m. 1731), aceea a Eufrosinei Scarlat Ghica (m. 1751), nora lui Grigore Vodă Ghica, precum și resturi din ancadramentele originale, cioplite în piatră, ale ferestrelor, împodobite cu baghete, decorație de tradiție gotică.

Tot acum a fost descoperit în podul bisericii, un fragment de trafor provenit de la fereastra uneia din turle, — el servind la reconstituirea acestora, așa cum le vedem astăzi.

Incadrată în timp, biserica, imită planurile altora mai vechi din Muntenia: — planul treflat, cu patru cupole, dintre care una pe naos și trei pe pronaos. Este o nouă interpretare a planului bisericii lui Neagoe din Curtea de Argeș.

În interior, la catapeteasma bisericii, sînt de semnalat icoanele împărătești, lucrate recent în tehnica email, în Atelierele Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române.

Dintre obiectele de preț ce se mai păstrează, este marele polcandru de argint ce luminează naosul și o anaforiță de argint aurit datată cu probabilitate de la sfîrșitul secolului al XV-lea.

În partea dreaptă a pronaosului se află mormintele primilor patriarhi ai României, — Miron Cristea (m. 1939) și Nicodim (m. 1948).

În fața acestora, în partea de răsărit, într-o firidă, se află pomelnicul mitropoliților ce au păstrorit timp de mai bine de șase veacuri; iar în stînga sînt adăpostite într-o raclă de argint, frumos lucrată în relief, moaștele Sfîntului Dimitrie Basarabov.

În exterior, în partea stîngă a altarului, sub un stîlp rotund ridicat în anul 1875, se află mormintele mitropoliților Ungrovlahiei: Teodosie (m. 1708) și Ștefan (m. 1738)³.

În timpul arhiepiscopiei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, au fost aduse în anul 1959, din Parcul Libertății și montate lingă biserică, în partea de nord, trei cruci de înălțime apreciabilă; cea din centru, numită a lui Petru Cercel, din anul 1587; cea din dreapta din anul 1617; cea din stînga, numită a lui Matei Basarab, din anul 1644⁴.

Urcînd Dealul Mitropoliei din partea Pieții Unirii, ne întîmplă turnu-clopotniță, cu intrarea sa boltită, ridicat în anul 1698 de Constantin Vodă, după cum glăsuiește pisania⁵.

3. Iată textul inscripțiilor: «Răposat-au în Domnul Prea Sfințitul Mitropolit Chir Teodosie la anul 7216 (1780), Gen. 27 de zile, la al 87 Pl (și Jumătate) de ani al vieții sale, în zilele prea luminațului Domn I Constantin (Basarab) Voevod, păstorînd turma lui Hristos ani 39 și 9 luni și s-au îngropat aici: 1708».

«Răposat-au în Domnul Prea Sfințitul Mitropolit Chir Ștefan Sept. 23 7217» (1738).

4. Pentru fixarea în timp dăm mai jos textul inscripțiilor celor trei cruci:

— *Crucea din mijloc.* «Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Sfîntului Duh, Amin. S-a ridicat această sfință cruce cu hramul și întru ruga și în lauda celui întru Sfinți Părințelui nostru Arhierului și făcătorului de minun Nicolae de la Miralichia, în zilele bine credinciosului și de Hristos iubitorului în Petru Voevod, fiul lui Pătrașcu Voevod, nepotul lui Radu Voevod. † Și a făcut această cruce Jupînul Batea, coms. și Jupînița lui Grăjdana, Rada, Radu, Oprea, Jupîn Dumitru și Jupînița lui Anca și ...Stanciu Postelnicul și Batea... și Radu, în anul 7095 (1587)».

— *Crucea din dreapta.* (prima inscripție). «Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Sfîntului Duh, s-a ridicat această cinstită cruce cu hramul Sfințel Născătoare de Dumnezeu și a făcut această cruce Jupan Stolca Logofătul, și Jupîneasa lui Neacșa, în anul 7125 (1617) Ghenarie I».

(A doua inscripție). «Această cruce s-a adus de la biserică aci la cimitir de preotul Filip Referendarie, cu cheltuiala sa, ce are ani 64, crucea se găsește de ani 270. Anul 1887».

— *Crucea din stînga.* «Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Sfîntului Duh, și cu rădicarea cinstitei făcătoare cruci întru zilele Domnului nostru, creștinul Matei Basarab Voevod. Pomeni gospodri Jupan... na, Vasile, Dumitru, Vasilichi, I Militina I să cedim ego (și copiii lor)». Inscripția continuă sub brațul stîng: «Maria, Zoîța, Despa... I să cedim ego (și copiii lor) let 7152 (1644)».

5. Iată conținutul pisaniei de la clopotniță: «Această clopotniță iaște zidită și ridicată de

În anul 1959, s-a adăugat clopotniței catul de sus, și au fost instalate acolo clopote, acționate electric.

O a doua pisanie montată recent, în partea de răsărit, deasupra bolții de intrare, spune că în urma unui cutremur când a căzut partea de sus a clopotelor, «...clopotnița a rămas așa pînă în anul 1959, când, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a început reclădirea ei așa cum a fost zidită de martirul Domn Constantin Brîncoveanu...»

Frumoasele proporții ce au fost restituite prin restaurare, situează monumentul în rîndul celor mai reușite exemplare de acest tip de construcții, din epoca brîncovenească.

În partea de miazăzi, pe locul vechii stăreții din anul 1658, a minăstirii lui Constantin Șerban, din care n-a mai rămas nemodificată decît pivnița, se înalță Palatul Patriarhal.

Pivnița Mitropoliei, compusă din nouă nave paralele boltite cilindric, despărțite între ele printr-un rînd de trei arcade pe piloni masivi de zidărie, de secțiune cruciformă, care au și rolul de întărire a bolților, este, alături de cea a fostelor case domnești de la Mînăstirea Plumbuita, exemplarul reprezentativ pentru acest gen de construcție.

Un alt monument de o reală valoare artistică este Paraclisul Patriarhal.

Dintre elementele ce împodobesc acest edificiu amintim, ușa de la intrare. În două canate în lemn sculptat și cu chenar cioplit în piatră, ea «se numără printre cele mai remarcabile opere de artă de acest fel rămase de la sfîrșitul secolului al XVII-lea sau începutul secolului al XVIII-lea».

Iconostasul, element de sculptură în lemn specifică epocii post-brîncovenești, impresionează prin bogăția formelor, vigoarea reliefulurilor și măiestria lucrului.

Paraclisul, privit din exterior, este bine proporționat. Fațadele cu obișnuitul brîu median, sînt interesante prin ingeniozitatea cu care sînt utilizate tradiționalele cărămizi semirotunde. Lor, li se mai adaugă un decor bogat de ornamente florale, zugrăvite în frescă, — părți din ele putîndu-se observa și astăzi.

Într-o ambianță perfectă se înscrie și turla paraclisului reconstituită recent.

Prin proporțiile și echilibrul său, monumentul înălțat de Constantin Vodă Șerban, se înscrie între creațiile caracteristice perioadei de tranziție dintre cele două epoci de înflorire ale artei românești: epoca lui Matei Basarab și cea a lui Constantin Brîncoveanu.

Ansamblul de monumente de pe Dealul Patriarhiei, prin arhitectonica lor, redată cu fidelitate de recente restaurări, se încadrează armonios în compoziția urbanistică a Capitalei, încîntînd privirile iubitorilor de artă.

«Almanah—1968», editat de Parohia ortodoxă română din Viena.

Cu almanahul din acest an Parohia ortodoxă română din Viena adaugă încă o cunună la cele șase de pînă acum, cununi una mai valoroasă decît alta, întru sporirea evlaviei străbune în sufletele românilor ortodocși de pe meleagurile austriece.

Apărut într-o ireproșabilă ținută grafică, Almanahul de față vine să ilustreze în cele 296 de pagini ale sale numeroasele legături româno-austriece în general și legăturile româno-vieneze în special, legături ce au adus și continuă să aducă un aport substanțial la promovarea prieteniei tradiționale dintre cele două popoare.

Almanahul 1968 prezintă pe copertă, în culori, o casă țărănească din comuna Chiojdu Mic, județul Buzău, de la începutul secolului al XVIII-lea, casă ce se

luminat și blagocestivul Domn Ion Constantin Basarabu, la anul dela nașterea Spășitorului H(ri)sto(s) 1698, Septe(m)vr(e) 24 de zile, cît și al noulea an al oblăduirii sale».

Dintre reușitele reproduceri alih și negru ce sînt inserate textului, și în afara lui, reținem următoarele figuri: 1 «Turnul clopotniță»; 7. Fereastră cu encadrament sculptat; 9. Fațada de vest a bisericii; 10. Icoana hramului și pisanla de la intrarea în pridvor; 28. Icoana paraclisului (detaliu); 29. Pictură murală în Paraclis (pe perete nord) și 30. Pisanla din Paraclis (perete nord).

păstrează în Muzeul Satului din București. Intrarea așezării, — o monumentală poartă de lemn dăltuită cu grijă și migală de mîinile harnice ale artistului anonim, — se înalță plină de grandoare și frumusețe, invitîndu-ne parcă să pătrundem în interior.

Almanahul a fost întocmit cu înalta binecuvîntare a Prea Fericitului Patriarh Justinian, prin osîrdia P. C. Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisesou, parohul Bisericii ortodoxe române din Viena, care a purtat de grijă tipăriturii.

Pe primele fițe, Almanahul publică Cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian, în care. Prea Fericirea Sa, subliniază importanța unei asemenea «fîntîni izvoritoare de creștinească învățătură și de dreaptă povățuire... întru răspîndirea cuvîntului adevărului, sub acoperămîntul dragostei, al păcii și al dănuirii Sfințelor predanii adăpate din roua duhului străbun».

Adresîndu-se dreptcredincioșilor parohiei ortodoxe române din Viena, Prea Fericirea Sa își exprimă bucuria pentru necontenita lor stăruință în înzestrarea cu sfințe odoare a locașului de închinare.

Prea Fericirea Sa îi îndeamnă să păstreze «legătura păcii», uniți în credință, într-un cuget și o inimă, în duhul dragostei frățești și înțelegerii creștine.

Paginile următoare (p. 8—32) cuprind calendarul avînd la fiecare lună date «spre aducere aminte» din istoria și cultura poporului român, precum și anumite rînduiești statornicite de Biserica Ortodoxă de Răsărit pentru credincioșii săi, pe tot timpul anului.

«*Mărturia cugetului nostru*» este titlul articolului scris de P. C. Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moiescu, parohul bisericii ortodoxe române din Viena.

P. C. Sa își exprimă printre altele convingerea că cel de al șaptelea *Almanah* — «crainic binevestitor» — este încă o dovadă a faptului că «obștea românească și ortodoxă, care dănuiește în Viena de peste două veacuri, nu și-a pierdut moștenirea cărturărească, adusă aici de către pururea pomeniții înaintași, începînd cu acei harnici tipografi din veacul al XVIII-lea, urmînd apoi cu renumiții dascăli și învățați: Gheorghe Șincal, Ioan Budai Deleanu, Gheorghe Lazăr, Petrace Poenaru, Gheorghe Asachi, Al. Treboniu Laurian, Titu Maiorescu, Ion Slavici, Mihail Eminescu, Nicolae Teclu, Ciprian Porumbescu, George Enescu, Sextil Pușcariu și alții».

În închere, P. C. Sa adresează respectuoase multumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian care, cu prilejul prăznuirii de la 26 iunie 1967 a 60 de ani de la înființarea Capelei ortodoxe române din Viena, a împodobit acest sfînt locaș cu catapeteasmă, zugrăveală și alte odoare.

Cuprinsul Almanahului — avîndu-se în vedere varietatea tematicii sale — este împărțit în rubrici după cum urmează :

— «Făclii pentru suflet» alcătuită din articolele : «*Biserica ortodoxă și unitatea poporului*», de I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului.

— «Însemnări și amintiri», înserează următoarele : *Amintiri despre cîțva soli tluștri ai cîntecului românesc în Viena de odinioară*, de Acad. George Oprescu; *Amintiri despre Capela ortodoxă română din Viena*, de Al. Em. Lahovari; *Amintiri despre Eusebiu Mandicevschi*, de Prof. Marțian Negrea; *Românii din Viena*, de Prof. Ion Vlad; *Amintiri din anii de studenție la Universitatea din Viena*, de Prof. Dr. Caius Lepa; *O mare glorie a artei lirice românești: soprana Viorela Ursuleac*, de George Ionașcu; *Viețile lui Theater an der Wien*, de Constantin Sirbu.

— «Mărturii în trecut» cuprinde articolele: *Românii la 1307—1308 în «Cronica rimată» a lui Ottokar de Styria*, de Prof. Aurel Sacerdoțeanu; *Alexandru Papiu Ilariu și trecerea lui prin Viena*, de Prof. Dan Simonescu; *Urme vienezе din trecutul tehnicii din România*, de Ing. Flaviu Dem. Baldovin; *Două manuscrise grecești de la Biblioteca Națională din Viena și însemnătatea lor pentru istoria românilor*, de Petre Ș. Năsturel; *Satele de martologi de la granița de vest a Olteniei, în lumina hărții austriace din 1722*, de Radu Crețeanu; *Teologi sibieni la studii în Viena*, de Asist. Mircea Păcurariu; *Nicolae Bălcescu la Viena*, de Horia Nestorescu; *Revista «Sunete și răsunete», Viena 1892*, de Olivier Velescu; *O mențiune englezească despre crucea ridicată de Șerban Vodă Cantacuzino lângă Viena în anul 1683*, de Dinu A. Dumitrescu; *Ion Slavici student la Viena*, de Victor Iliescu; *Lucian Blaga și Viena*, de Gheorghe Alexe.

— «Chipuri de cărțurari» ilustrează: *Mihail Kogălniceanu, ctitor al României moderne*, de Prof. Constantin C. Giurescu; *Titu Maiorescu și problemele limbii române*, de Prof. Dimitrie Macrea; *Nicolae Iorga, mare cronicar al pământului și frumuseților românești*, de Alexandru Bădăuță; *Amintiri și mărturii despre Liviu Rebreanu*, de Horia Oprescu.

— «Spicuri literare» cuprinde proză și versuri: *Moștenire*, de Tudor Arghezi; *Sfântul Andrei*, de N. Gane; *Doina*, de Octavian Goga; *Pe poteciile Ceahlăului*, de Emil Girleanu; *Veri la mîndstire*, de Otilia Cazimir; *Denii*, de Perpessiciu; *Înțeleptul și fata deșteaptă și Nu-i bună mînia*, de Ion Apostol Popescu; *Colind*, de Pr. Oreste Gherasim; *Dorul meu*, de Florica Vogel.

— «Cuvinte din bătrîni» din cuprinsul căreia aflăm: *Despre pieirea lui Mihai Vodă*, de Miron Costin; *Despre uciderea lui Mihai Vodă Viteazul*, de Stolnicul Constantin Cantacuzino; *O salutare României, 1859*, de Arhim. Neofit Scriban.

— «Meleaguri românești» publică descrierea lui Nicolae Iorga intitulată *Priveliști din țară: Rucărul, Dragoslavele, Podul Dimboviticoarei*.

Penultima rubrică, «Pe firul vremii», înmănunchează articole privitoare la unele evenimente petrecute în anul 1967 sau care urmează să fie sărbătorite în cursul anului 1968: *Popas la douăzeci de ani de arhivăstortre a Prea Fericitului Justinian, Patriarhul României*; *450 de ani de la sfințirea Mîndstirii Curtea de Argeș*; *la Centenarul Bibliotecii Academiei R. S. România*; *50 de ani de la unirea Transilvaniei cu patria noastră*; *Adormirea întru Domnul a Mitropolitului Ardealului Nicolae Colan*; *Stingerea luceafărului poeziei vremurilor noastre, Tudor Arghezi*; *Călătoria Sanctității Sale Patriarhul ecumenic Atenagora în România și Vizita Eminenței Sale Cardinalului Fr. König în România*.

Ultima rubrică a Almanahului este intitulată «Cronica». Ea cuprinde:

1. *Cronica Patriarhiei Române în cursul anului 1967*, de Diac. Ion Bria. P. C. Sa prezintă spicuri din rodnică activitate întreprinsă pe tărîm intern și extern de Patriarhia Română de-a lungul anului 1967.

Dintre acestea amintim: hotărîrea Sfîntului Sinod din sesiunea iunie 1967, de a se reînființa dregătoria episcopilor-vicari pe lângă Mitropolii și a arhierilor-vicari pe lângă Episcopii; retipărirea Bibliei; Pastoralele de Sfintele srbători ale Nasterii Domnului; cursuri de îndrumare misionară și pastora'ă; alegerea noului Mitropolit al Ardealului în persoana P. Cuv. Arhim. Dr. Nicolae Mladin; prăznuirea a 1900 de ani de la moartea martirică a Sfîntului Apostol Petru și Pavel; aniversarea a 450 de ani de la sfințirea bisericii Mîndstirii Curtea de Argeș; vizita făcută Bisericii Ortodoxe Române de Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Atenagora; vizita Eminenței Sale Dr. Franz König, arhiepiscop cardinal al Vienei, etc.

2. *Cronica Parohiei ortodoxe române din Viena pe anul 1967*, de Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu. Dintre lucrările desfășurate de Parohia ortodoxă română din Viena în decursul anului 1967 amintim: — Sfințirea Catapetesmei și picturii Capellei ortodoxe române din Viena.

Cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la înființare, Capela a fost înzestrată de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu o catapeteasmă din stejar, jilț arhieresc două iconostase, policandru, candelă de argint și a fost împodobită în interior cu pictură în ulei. La sfințirea acestei Catapetesme și picturi săvîrșită duminică 24 iunie 1967, Prea Fericitul Patriarh a trimis la Viena o delegație alcătuită din: I.P.S. Mitropolit Firmilian al Olteniei; P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și Arhid. Al. Munteanu care împreună cu P. C. Pr. Prof. Dr. Gheorghe Moisescu, parohul bisericii, a oficiat slujbele rinduite. Au fost de față reprezentanți ai vieții publice și religioase din Viena precum și numeroși enoriași.

În cuvîntul rostit cu acest prilej de conducătorul delegației I. P. S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, a spus printre altele:

«Împărtășim credințioșilor din această comunitate binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Justinian precum și ale noastre, personal, auzind că și-au dat

cu dragoste obolul lor, după voință și putere, ca să împodobească locașul lui Dumnezeu și altarul de la care se rostesc rugăciuni și cântări de laudă în limba lor».

— Serbarea Jubileului de 60 de ani de la înființarea Capelei române din Viena.

Popas după o activitate susținută timp de șase decenii precum și prilej de mărturisire a sentimentelor de recunoștință față de cei ce obăduiesc și îndrumă activitatea liturgică, pastorală și culturală a parohiei, festivitatea s-a desfășurat luni 26 iunie 1967 în Palatul Festetics.

Au luat parte Dl. Gheorghe Pele, Ambasadorul Republicii Socialiste România în Austria, II. PP. SS. Mitropoliți Iustin al Moldovei și Sucevei și Firmilian al Olteniei și personalități ale vieții publice, religioase și culturale din Viena.

— Conferința Diac. Prof. Dr. Nicolae I. Nico'aescu, rectorul Institutului teologic de grad universitar din București, despre: *Biserica Ortodoxă Română și preocupările ei ecumenice actuale*, susținută la Facultatea de teologie romano-catolică din Viena sub auspiciile Fundației «Pro Oriente».

Prelegerea rectorului N. Nicolaescu, ținută în limba germană, a fost urmărită cu un viu interes de auditoriu.

Paginile 263—290 cuprind rezumatele în limba germană ale articolelor din cuprinsul Almanahului.

Cele 89 de ilustrații alb-negru artistic realizate și inserate în interiorul paginilor Almanahului vin să completeze imaginea vieții și activității credincioșilor coloniei române din Austria.

De la prima până la ultima filă, volumul se dovedește a fi întocmit cu iscusință, corespunzând întru totul scopului pentru care a fost tipărit, umplind inima cititorilor de o caldă simțire patriotică și de mândrie pentru toți cei ce poartă numele de român.

IOAN F. STANCULESCU

Suzy Dufrenne, *L'Illustration des psautiers grecs du Moyen Age*.

I: *Pantocrator* 61; *Paris grec* 20; *British Museum* 40 731. Préface par André Grabar. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1966, 66(70) p. + 2 p. color. + 60 p. pl. + 2 f. nenum.

(Bibliothèque des Cahiers Archéologiques, publiées sous la direction d'André Grabar et de Jean Hubert).

Gabriel Millet — după cum sîntem informați în prefața lucrării de către Prof. André Grabar, succesorul la École des Hautes Études al marelui bizantinolog — a fost primul care a sesizat importanța deosebită pe care o prezintă pentru istoria culturii bizantine glosele iconografice marginale ale unor vechi manuscrise reproducînd textul Psaltirii.

Cuprinzînd descrierea a trei Psaltiri bizantine cu ilustrații marginale, precum și reproducerea miniaturilor acestora (zincografie cu rastel), lucrarea nu cuprinde descrierea unui important manuscris grec din aceeași grupă: Psaltirea Hludov, păstrată în fondurile Muzeului istoric din Moscova. Deoarece aceasta conține un număr foarte mare de glose iconografice marginale, textul Psaltirii de la Moscova va forma obiectul unui alt volum.

«Cuvîntul înainte» (p. 9—10) cuprinde lămuririle pe care autoarea le-a crezut necesar a le da în legătură cu elaborarea acestui prim volum al unei serii care, sperăm, va fi cît mai complet.

Prima parte a lucrării este rezervată manuscrisului grec. 61 al bibliotecii minăstirii athonite Pantocrator. După ce face bibliografia manuscrisului (p. 14), domnișoara Suzy Dufrenne stabilește «Caracteristicile generale ale manuscrisului» (p. 15—19). Despre această binecunoscută Psaltire, după părerea noastră, trebuie

să reținem, în primul rând, următoarele: că datează din veacul al IX-lea, cuprinzând 150 de psalmi și 9 ode, fiind scrisă și inițiată pe pergament. Având formatul de $16,2 \times 14,2$ cm și numărând 226 de foi, Pantocrator 61 prezintă numeroase lacune: este acefal, îi lipsește sfârșitul și alte părți, prezentând, totodată, inversarea unei foi. Pe subiecte, miniaturile ms. Pantocrator 61, se clasează astfel: 50 reprezintă episoade din Vechiul Testament, care au legătură directă cu titlurile psalmilor; 47 se referă la pasagii din Noul Testament, 3 sînt literare, iar alte 3 se referă la

Paginile 21—37 conțin «Descrierea miniaturilor», făcută în ordinea succesiunii lor. Această Psaltire, pe f. 16 r. (Ps. XXV-lea)— unde se află o miniatură reprezentînd «Conciliul iconoclast <și> Triumful ortodocșilor» (v. pl. II), conține și un comentariu versificat inedit, descifrat și tradus în engleză de prof. Igor Sevchenko și reprodus de autoare cu asentimentul acestuia.

Datînd de la sfîrșitul secolului al IX-lea, manuscrisul grec. nr. 20 al Bibliotecii Naționale din Paris, cuprinde 40 de foi, este scris pe pergament și măsoară $19,5 \times 15,2$ cm. Inițial, manuscrisul avea 22 de caiete (176 foi). În starea actuală, ms. Paris grec. 20 mai păstrează un număr de 27 de ilustrații, ultima fiind însă foarte deteriorată.

Caracteristicile acestei Psaltiri permit clasarea sa în aceeași grupă cu Psaltirea de la Minăstirea Pantocrator, ca și Psaltirea Hludov. «Descrierea miniaturilor» Psaltirii Paris grec. 20 este făcută la p. 43—46; p. 40 cuprinde «Bibliografia acestui manuscris iar la p. 41—42 ne sînt date «Caracteristicile generale» ale acestuia.

Psaltirea zisă de la Bristol, păstrată la British Museum (Londra), sub cota Add. 40 731, formează ultima și cea de-a treia parte a lucrării domnișoarei Dufrenne.

Studiul stilului miniaturilor și analiza paleografică a manuscrisului permit datarea sa în jurul anului 1000. Scris pe pergament și numărînd 265 de foi, ms. gr. British Museum Add. 40 731, conține cei 150 de psalmi canonici, psalmul CLI (apocrif) și 14 din ode. Ilustrația marginală a acestei celebre Psaltiri este formată din 90 de miniaturi.

În cadrul ilustrației lui British Museum Add. 40 731 se pot identifica 104 subiecte. «Bibliografia» este făcută la p. 48, pentru ca stabilirea caracteristicilor generale ale acestuia să fie tipărite pe p. 49—51, iar la p. 53—66 să ni se facă «Descrierea manuscrisului».

Cu toate că am prezentat succint lucrarea domnișoarei Suzy Dufrenne, credem că totuși am reușit să atragem atenția asupra deosebitei importanțe pe care o prezintă o astfel de realizare.

Alcătuind cu competență, cu o tehnică de lucru adecvată unui astfel de gen de lucrare, volumul I din *L'illustration des psautiers grec du Moyen Age* va contribui la progresul studiilor asupra unui capitol atît de important al culturii bizantine—miniatura din veacurile al IX-lea al—XI-lea.

DINU A. DUMITRESCU

* * *Istoria ilustrată a picturii de la arta rupestră la arta abstractă*, traducere din l. franceză de Sorin Mărculescu, București, 1968, Editura Meridiane, 328 p.

Cartea în discuție, «o temerară încercare de a realiza, într-un singur volum, o *Istorie a picturii*, care să-l ducă pe cititor de la primele manifestări de artă rupestră pînă la recentele produse ale artei abstracte», este opera unui colectiv de unsprezece autori, specialiști în materie. Cuprinde șaiszeci și nouă de capitole grupate — sub raportul redactării — astfel: 1. Luc Benoist: *Artă rupestră, Secolul al XV-lea în Franța, Școala franco-flamandă, Renașterea în Franța, Secolul al XVIII-lea în Franța*; 2. Jean Yoyotte: *Pictura egipteană*; 3. Pierre Devambez: *Pictura etruscă, Pictura greacă, Pictura egipto-romană*; 4. Jean A. Kelin: *Artă bizantină, Artă icoanelor, Caravaggio și luminismul, Școala venețiană în secolul al*

XVIII-lea; 5. Paul-Henri Michel: *Miniaturile: Precarolingiene, carolingiene, ottoniene și romanice*; 6. André Chastell: *Ducento-ul, Trecento-ul florentin, Trecento-ul stenez, Stilul gotic internațional, Quattrocento-ul florentin, Quattrocento-ul în Umbria, Quattrocento-ul în Padova, Quattrocento-ul în Ferrara, Quattrocento-ul venețian, Quattrocento-ul florentin (II), Cinquecento-ul*; 7. Pierre du Colombrier: *Pictura veche din Țările de jos, Școala germană în secolul al XV-lea, Școala flamandă în secolul al XVII-lea, Romantismul german, Symbolismul*; 8. Jean Cassou: *Secolul al XVI-lea în Spania, Secolul al XVII-lea în Spania, Secolul al XVIII-lea în Spania*; 9. Claude Roger-Marx: *Școala olandeză în secolul al XII-lea, Peisajul olandez, Neoclasicismul în Franța, Secolul al XIX-lea în Franța, Realismul în Franța*; 10. Michael Middleton: *Școala engleză în secolul al XVIII-lea, Școala engleză în secolul al XIX-lea, Prerafaeliții, Symbolismul*; 11. Joseph Emile Müller: *Impresionismul, Reacția contra impresionismului, Neopresionismul, Reacția contra impresionismului (II), Symbolismul și grupul Nabi, Fauvismul, Reacția contra fauvismului, Cubismul, Futurismul, Pictura metafizică, Expresionismul, Gruparea «Die Brücke», Gruparea «Die Blaue Reiter», Expresionismul flamand, Expresionismul, Școala de la Paris, Pictura naivă, Dadaismul, Suprerealismul, Pictura abstractă*.

Precum se observă din titlurile capitolelor de mai sus, în lucrare sînt trecute în revistă cele mai variate aspecte ale artei picturale din cele mai îndepărtate timpuri pînă astăzi. Începînd adică de la cele mai rudimentare și mai grosolane manifestări ale spiritului uman însemnate pe pereții peșterilor de omul preistoric și mergînd pînă la ultima expresie pe scara evoluției acestei arte, pictura abstractă, «singura în stare» să exprime, în zilele noastre, — pretînd adepții ei — adevărata realitate, «realitatea pură».

Substanțială sinteză a genului, în carte sînt studiate în perspectiva lor istorică aproape șase sute de artiști. O atenție deosebită se dă — cum este și firesc — marilor genii și maeștri ai penelului, creatori de epoci, școli sau curente ale acestei arte. Amintim dintre aceștia pe următorii: Bellini Botticelli, Leonardo da Vinci, Rafael, Michelangelo, Tițian, Van Eyck, Albert Dürer, Bruegel cel Bătrîn, El Greco, Caravaggio, Murillo, Velasquez, Rubens, Van Dyck, Rembrandt, N. Pous-sin, Goya, L. David, Géricault, Ingres, Delacroix, Millet, J. B. Corot, Daumier, Courbet, Puvis de Chavannes, Moreau, Manet, Pissaro, Renoir, Cézanne, Delacroix, Gauguin, Van Gogh, Toulouse-Lautrec, Bonnard, André Derain, Maurice de Vlaminck, Picasso, Jacques Villon, G. Morandi, Modigliani, Miró, Kandinski și alții.

Stăruind cu deosebire asupra marilor artiști, o dată cu prezentarea principalelor date bibliografice ale acestora, autorii analizează, sau cel puțin trec în revistă, mediul social, condițiile — școli, profesori, influențe etc. — care au exercitat înfrîuriri asupra formării artistice a marilor pictori. După aceea sînt menționate, pe cît posibil în ordinea apariției lor cronologice și analizate sub unghiul compozițional-estetic, principalele lucrări ale acestora. Adesea lucrările unui pictor, avînd aceeași temă cu ale altui pictor, sînt analizate prin comparație, sublinindu-se atît părțile comune cît și părțile proprii care le individualizează și le dau, prin aceasta, originalitate.

Un număr de o mie de fotografii în culori reprezentînd imagini reproduse de pe picturi celebre însoțesc, compietîndu-le, relatările din text. Fiecare reproducere este însoțită, de asemenea, de date identificative asupra picturii respective: autorul căreia îi aparține, titlul (tema) picturii, anul elaborării, locul (biserica, muzeul, galeria, pinacoteca sau colecția) unde se păstrează astăzi.

Un *Indice* în care sînt trecuți în ordine alfabetică cei aproape șase sute de artiști menționați în cuprinsul lucrării — cu sublinierea celor analizați mai amănunțit și din ale căror lucruri celebre unele sînt reproduse în text — încheie această carte.

Dacă în ceea ce privește pictura în evoluția ei cronologică ne putem face o impresie destul de cuprinzătoare, căci — repetăm — ne este înfățișată istoria picturii din cele mai vechi timpuri pînă astăzi — în ceea ce privește însă aria geografică pe care s-a dezvoltat pictura în decursul vremii, lucrarea urmărește numai anumite

zone de dezvoltare a acestei arte: îndeosebi și în primul rînd țările din Apusul Europei — Italia, Franța, Germania, Țările de Jos, Spania, Portugalia, Anglia —, căroră li se adaugă, precedîndu-le, totuși, ca expunere, Egiptul, Grecia Antică și Bizanțul.

Despre pictura în țările din Răsăritul Europei, care a cunoscut și aici perioade de mare înflorire de-a lungul timpului, creîndu-se curente și școli naționale cu reprezentanți de seamă, nu se vorbește în lucrare. Se dau însă relații despre pictura icoanelor ortodoxe în cadrul capitolului *Arta icoanelor*, despre care se spune că după triumful împotriva iconoclasmului (sec. al IX-lea), de la Bizanț, pictura pe lemn a icoanelor «s-a răspîndit în Grecia, în Jugoslavia, în Bulgaria, în România și pînă în Etiopia». O înflorire deosebită a cunoscut această pictură în Rusia, unde, grație marelui iconar Andrei Rubliov (1360—1430?), «cel mai ilustru dintre artiștii moscoviți», atinge culmea. Picturile sale susțin comparația cu cele ale contemporanilor săi, Fra Angelico și Van Eyck» și se caracterizează printr-o «gingășie și un farmec inegalate; formele suave ale personajelor sale, armonia coloritului, simțul ritmului, măreția și spiritualitatea din care omenescul nu lipsește» așezîndu-l pe Rubliov «în primul rînd al pictorilor lumii».

Cite un capitol de istorie a picturii din țările Europei răsăritene cum și din alte țări ale Europei, țările nordice, de pildă, ar fi întregit lucrarea, justificîndu-i întru totul titlul și ridicîndu-i și mai mult valoarea.

A. P.

Nicolae Lungu, *Coruri, pe versuri populare*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, București, 1968, 96 p.

De mai mulți ani Editura Muzicală a luat inițiativa de a tipări caiete de coruri ale unora din cei mai reprezentativi creatori contemporani și înaintași ai genului. Pînă acum, spre cînstirea compozitorilor și a muzicii românești, au văzut lumina tiparului, piese corale de Musicescu, Mureșianu, Mandicevscki, Vidu, Kiriac, Chirescu, Drăgoi, Croitoru, Oancea, Gheorghe Dumitrescu, Toduță, Radu Paladi și mulți alții, alcătuiindu-se, în felul acesta, o antologie importantă a muzicii noastre corale, gen important cu implicații adînci în fondul tradițional și mult apreciat de poporul nostru.

Continuîndu-și această inițiativă lăudabilă, Editura Muzicală a publicat recent o parte din cele mai reprezentative lucrări inspirate din folclor, ale profesorului Nicolae Lungu: *Alunelul oltenesc; Cîntec de leagăn; Cît îi muntele de-nalt; Măria Meichii, Mărte; Doină și Horă cu strigături; Pastorală; Dobroge, mîndră grădînă; Alai, codrule; Suită corală nr. 1 (I Foate verde nucă seacă; II Foate verde de ciopare; III Sub poale de codru verde); Suita corală nr. 2 (I Codrule, Stăpînule; II Frățioare, codre, frate; III Foate verde leuștean); Tărășelul, Horă (pe versuri de Ion Socol) și Plugușorul.*

De la un capăt la altul, aceste piese muzicale sînt străbătute de izul tradițional al muzicii corale românești, nelipsindu-le nici vioiciunea caracteristică țaranului român pe care o întîlnim chiar și în elegiaca «Pastorală».

Acest caiet de coruri este prefațat de Ion Dumitrescu, președintele Uniunii Compozitorilor, care, printre altele, ține să precizeze următoarele: «Nicolae Lungu nu este numai excelentul șef de cor, profesorul înimos și iscusitul cunoscător al muzicii și cîntării psaltice, el este compozitorul care, prin talent și măiestrie, și-a stabilit un loc de cinste în muzica românească.

Dacă răsfoiești culegerea de față, nu este greu să deslușești, chiar și fără consultarea fișei bibliografice, că autorul celor treisprezece piese corale — între care 2 suite —, care alcătuiesc caietul, e oltean: *Foaie verde leuștean / M-a făcut mama oltean...*

De la «Alunel oltenesc» și «Măria neichii, Mărie», pînă la cîntecele haiducești din suite, folclorul muzical dintre Olt, Dunăre și Carpați, e prezent în cele mai multe muzici și texte.

Sprintele melodii de jocuri cu strigături, recitativale caracteristice și cîntecele lungi, doinite, oltenești, își desfășoară fluxul ritmic și melodic, viu, spontan, pătimaș, în arc lung deschis, între gingășie și asprime, între reverie și impulsul dinamic, activ, viril, în timp ce din versuri răzbat la suprafață lirismul exploziv, patosul eroic, mîndria nobilă — nu semeția —, dragostea de codru, de frunza verde, pofta de haiducie, dorul de libertate, mînia împotriva nedreptei tocmei a lucrurilor.

Printre melodiile oltenești, autorul închină Dobrogei — mîndră grădină — un cîntec frumos, în ritm și în mod specific, mai adăugînd un cîntec ciobănesc, un dulce cîntec de leagăn și un «Plugușor» vesel, de margine de oraș, care încheie volumul în exuberanța orașurilor tradiționale.

Caietul lui Nicolae Lungu adaugă muzicii noastre corale aspecte noi prin prezentarea folclorului oltenesc, prea puțin prelucrat coral, față de bogăția și originalitatea lui.

Deși melodiile populare sînt aproape în întregime preluate în formă neschimbată și destul de cunoscute prin difuzarea uneori excesivă — prelucrarea le conferă ineditul, fiorul nouătății, emoția operii de artă adevărată. Pentru aceasta lucrările lui Nicolae Lungu sînt îndrăgite și cîntate de toate formațiile corale și ascultate cu interes și plăcere de iubitorii de muzică de pretutindeni.

Muzica noastră are încă mare nevoie de coruri scrise cu talent și meșteșug. În admirabila tradiție a muzicii corale românești, contribuția creatoare a lui Nicolae Lungu, e remarcabilă. Dragostea, pasiunea și, în același timp, modestia pe care acest compozitor o dovedește în toată activitatea lui muzicală reprezintă o lecție cinstită de patriotism și artă adevărată în slujba și la îndemna celor mulți».

Pentru iubitorii de muzică, editarea pieselor «acestui remarcabil compozitor coral», umple inima de nespusă bucurie și de alese sentimente de recunoștință pentru toți aceia care, într-un fel sau altul și-au adus contribuția lor la apariția ei. Recenta apariție constituie totodată și un omagiu adus ilustrului compozitor pentru cei peste 40 de ani puși în slujba artei corale pe care a ridicat-o pe cuișle cele mai înalte ale desăvîrșirii artistice.

I. S.

